

Über dieses Buch

Dies ist ein digitales Exemplar eines Buches, das seit Generationen in den Regalen der Bibliotheken aufbewahrt wurde, bevor es von Google im Rahmen eines Projekts, mit dem die Bücher dieser Welt online verfügbar gemacht werden sollen, sorgfältig gescannt wurde.

Das Buch hat das Urheberrecht überdauert und kann nun öffentlich zugänglich gemacht werden. Ein öffentlich zugängliches Buch ist ein Buch, das niemals Urheberrechten unterlag oder bei dem die Schutzfrist des Urheberrechts abgelaufen ist. Ob ein Buch öffentlich zugänglich ist, kann von Land zu Land unterschiedlich sein. Öffentlich zugängliche Bücher sind unser Tor zur Vergangenheit und stellen ein geschichtliches, kulturelles und wissenschaftliches Vermögen dar, das häufig nur schwierig zu entdecken ist.

Gebrauchsspuren, Anmerkungen und andere Randbemerkungen, die im Originalband enthalten sind, finden sich auch in dieser Datei – eine Erinnerung an die lange Reise, die das Buch vom Verleger zu einer Bibliothek und weiter zu Ihnen hinter sich gebracht hat.

Nutzungsrichtlinien

Google ist stolz, mit Bibliotheken in partnerschaftlicher Zusammenarbeit öffentlich zugängliches Material zu digitalisieren und einer breiten Masse zugänglich zu machen. Öffentlich zugängliche Bücher gehören der Öffentlichkeit, und wir sind nur ihre Hüter. Nichtsdestotrotz ist diese Arbeit kostspielig. Um diese Ressource weiterhin zur Verfügung stellen zu können, haben wir Schritte unternommen, um den Missbrauch durch kommerzielle Parteien zu verhindern. Dazu gehören technische Einschränkungen für automatisierte Abfragen.

Wir bitten Sie um Einhaltung folgender Richtlinien:

- + *Nutzung der Dateien zu nichtkommerziellen Zwecken* Wir haben Google Buchsuche für Endanwender konzipiert und möchten, dass Sie diese Dateien nur für persönliche, nichtkommerzielle Zwecke verwenden.
- + *Keine automatisierten Abfragen* Senden Sie keine automatisierten Abfragen irgendwelcher Art an das Google-System. Wenn Sie Recherchen über maschinelle Übersetzung, optische Zeichenerkennung oder andere Bereiche durchführen, in denen der Zugang zu Text in großen Mengen nützlich ist, wenden Sie sich bitte an uns. Wir fördern die Nutzung des öffentlich zugänglichen Materials für diese Zwecke und können Ihnen unter Umständen helfen.
- + *Beibehaltung von Google-Markenelementen* Das "Wasserzeichen" von Google, das Sie in jeder Datei finden, ist wichtig zur Information über dieses Projekt und hilft den Anwendern weiteres Material über Google Buchsuche zu finden. Bitte entfernen Sie das Wasserzeichen nicht.
- + *Bewegen Sie sich innerhalb der Legalität* Unabhängig von Ihrem Verwendungszweck müssen Sie sich Ihrer Verantwortung bewusst sein, sicherzustellen, dass Ihre Nutzung legal ist. Gehen Sie nicht davon aus, dass ein Buch, das nach unserem Dafürhalten für Nutzer in den USA öffentlich zugänglich ist, auch für Nutzer in anderen Ländern öffentlich zugänglich ist. Ob ein Buch noch dem Urheberrecht unterliegt, ist von Land zu Land verschieden. Wir können keine Beratung leisten, ob eine bestimmte Nutzung eines bestimmten Buches gesetzlich zulässig ist. Gehen Sie nicht davon aus, dass das Erscheinen eines Buchs in Google Buchsuche bedeutet, dass es in jeder Form und überall auf der Welt verwendet werden kann. Eine Urheberrechtsverletzung kann schwerwiegende Folgen haben.

Über Google Buchsuche

Das Ziel von Google besteht darin, die weltweiten Informationen zu organisieren und allgemein nutzbar und zugänglich zu machen. Google Buchsuche hilft Lesern dabei, die Bücher dieser Welt zu entdecken, und unterstützt Autoren und Verleger dabei, neue Zielgruppen zu erreichen. Den gesamten Buchtext können Sie im Internet unter <http://books.google.com> durchsuchen.

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Hi 9585

UNIVER

digitized by Google

ACTA
ERVDITORVM
ANNO
M DC XCIV

publicata.

*Cum S. Cæsareæ Majestatis & Potentissimi
Electoris Saxonie privilegiis.*

L I P S I Æ.

Prostant apud JOH. GROSSII Hæredes
& JOH. THOM. FRITSCHIUM.

Typis CHRISTIANI GOEZI.
A. M DC XCIV.

A T O A
A N T I C O L O G Y
O F K A
V I O X O G I K

...

...

...

...

...

...

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipsiæ

Calendis Januarii, Anno M DC XCIV.

CASPARIS THEOPHILI BIERLINGII,
*Medic. Doct. Magdeburgensium hæcenus Practici
non incelsbris, uti & Academ. Leopold. Cesar. Collegæ Prima-
rii, THESAURVS THEORETICO-PRACTICVS &c. cum Prefatio-
ne Jacobi Wolffii Phil. atque Med. D. in Salana P.P. &
Acad. Leopoldino-Imperial. Adjuncti.*

Magdeburgi apud Hæredes Johannis Lüdervvaldi, 1693. in 4.

Constat plagulis 158.

Ulindecim abierunt anni, ex quo clarissimus Bierlingius
Adversariorum Curiosorum Centuriam primam divul-
gans, continuationem eorum jussit expectari. Quam
fidem datam nunc demum, Centuria altera cum Syl-
labo observationum atque rerum & verborum Indice
communicata, liberasse omnino censendus est, licet no-
vus Thesauri Theoretico-Practici titulus eidem cernatur præfixus.
Etenim hic Autori non debetur, utpote e vivis ante typum absolutum
erepto, & quidem anno ipso proxime elapso, quem fatalem sibi per
somnia jamjam A. 1676 prænunciatum fuisse, in *Scholiis ad Obs. 42.
de morte per somnium indicata*, conjecit, in lucem alias hic Lipsiæ A.
1640 d. 30 Octob. editus. Sed Nobilissimo *WVolfso*, uti Præfatio-
nem, ita & Titulum indigitatum ad aliorum exemplum præponere,
vel ideo placuit, quod in Observationibus istis Scholiisque additis, tan-
quam Thesauri, theoretica pariter atque practica adminicula, firma
impicinis præsidia sanitatis, thesaurorum optimi, affatim erogaren-
tur. Nec approbationem Lectoris facile denegatum iri confidimus,
modo

P. 573

- modo paucula, pro more a nobis, tum quoad Observationes, tum quoad Scholia, nunc commemoranda, non gravetur percurrere. Scilicet *Obs. 3.* calculus libras quatuor totidemque uncias cum dimidia adæquans, ferme rotundus in medium profertur, qui in equo quodam Hispanico duodecim a morte horis adhuc calidus sedem supra renes pinguiorem intra tunicam habuerit, exemptusque calorem etiam ad sex usque horas conservaverit. *Obs. 4.* Beato D. Valentino Andreae Möllenbroccio, Autoris vitrico, Medico quondam famigeratissimo, sanguis aliquoties per porum e globulo nasi absque ulla irritatione prævia sponte fluxisse innotuit. *Obs. 17.* morbillorum cum tumore faciei fit mentis, modo erumpentium, modo retrocedentium, absque ullo & pueruli, & puellæ, ægrotantium nocimento. *Obs. 20.* ophthalmia mulieris periodica anniversaria non nisi fonticulis cessasse, iisq; reclusis oppido rediisse, tamdiu molesta, donec uterque brachiorum fonticulus rursus apertus esset, indicatur. *Obs. 22.* infantem bimulum, post motus convulsivos præcedentes variolis decumbentem, die duodecimo ac duobus subsequentibus diarrhoea critica, hæcque remittente furunculi vexasse; itemque furunculi ovi columbini magnitudine in universo alius infantis corpusculo post variolas effloruisse narratur. *Obs. 24.* mira virginis alicujus, a vetula quadam incantata leguntur pathemata; referturque *Obs. 25.* quomodo quis in Livonia tam in Lycanthroporum numerum receptus, quam a Lycanthropia eadem dæmoniaca liberatus fuerit. *Obs. 29.* acus sartoria innoxie advertitur deglutita. *Obs. 34.* de viro generoso agitur, qui per plures annos de miro dolore, per intervalla ac præsertim loquendum inter vel edendum, fulguris adinstar a naso super os jugale in musculis ad tempora usque acerrime affligente, repentinumque terrorem incutiente, fuerit conquestus, adeo quidem pertinaci, ut venæsectiones, arteriotomiæ, fonticuli, cucurbitulæ cum vesicatoriis aliisque adhibita nihil profus auxiliii, olea vero destillata, e. g. majoranæ, chamomillæ, anethi, anisi, fœniculi, rutæ, in certa proportione liniamenti vice comixta & inuncta levaminis parum afferrent. *Obs. 39.* puerpera ex insomnio & subsecuto terrore graviter delirasse memoratur, post enematis tamen, & anodynorum, atque absorbentium usum feliciter restituta. *Obs. 43.* soror Andreae Seidelii Leucopetræ A. 1670. in epilepsiam fertur incidisse, cum ipsi frater mortuus, quem videre

videre anxie desiderabat, esset ostensus. *Obs. 46.* serum viri scorbutici post venæ sectionem lactis instar sanguini supernatasse, similemque materiam lacteam paucis annis post cum urina quoque aliquoties ab eodem excretam fuisse, proditur. *Obs. 48.* consensus uteri cum labiis oris, notabilis videlicet labiorum tumor in gravida quadam spectatissima, notatur, nullis remediis, partu autem peracto sponte cedens. *Obs. 51.* deprehendere est virginem septendecim annorum, quam menstrualem fluxum nondum passam mensibus singulis cephalalgia nariumque hæmorrhogia multum exagitaverint, utque vigesimo demum anno solenne tributū Lunare solvere inciperet. *Obs. 56.* medela tetani capitis & colli, occasione terroris enati, traditur. Fœmina aliqua menstruis evacuationibus nunquam obnoxia sex filios quatuorque filias peperisse, instante tantum partu parum sanguinis, uti & lochia parca, profudisse *Obs. 59.* enarratur. Quam periculosum sit foetentem pedum sudorem suppressere, nobilissimæ cujusdam virginis exemplo *Obs. 60.* edocetur, utpote quæ ramentis orichalci tibialibus eum in finem inditis confestim in febrem ardentem inciderit, nullis medicamentis abigendam prius, quam pristina materiæ per pedes excretio fieret. In talpæ sequioris sexus anatomia, quæ una cum ciconiæ dissectione *Obs. 63.* occurrit, oculi nigri, puncticuli instar absque cranii perforatione atque ductu vel vestigio nervi optici, describuntur. *Obs. 65.* styalismus in fœmina quadam nobili non medicamentis expugnatus, sed materiæ crassæ ac albæ per urinam excretionem solutus habetur. A scabie membra paralytica occupante nonnunquam mortem prænuntiari, exemplis duobus *Obs. 68.* ostenditur. *Obs. 69.* fœmina ter gravida semper superfoetationem in utero gestasse, eamque viginti septimanis post partum priorem in lucem edidisse commemoratur. Rarioribus autem accensendum, quod *Obs. 72.* ex vulnere pectoris, sclopeto inflicto, paucorum dierum spatio centum & viginti unciz sanguinis effluxisse, ac *Obs. 73.* inveterata fœminæ epilepsia, assumpto sanguine humano mitigata quidem, matrimonio vero superveniente perfecte curata, perhibeantur. *Obs. 84.* senex & anicula exhibentur, quorum ille auditum amissum post duodecim annos in aure sinistra inopinato receperit; hæc vero, nisi mane sonitum aliquem (*ein knacken*) in auribus perciperet, die illo minus audiverit. *Obs. 89.* gravida ictero laborans

P. 507.
 p. 641.
 p. 655.
 P. 735.
 P. 769.
 P. 775.
 P. 807.
 p. 851.
 p. 891.
 P. 900.
 P. 927.
 P. 935.
 P. 1050.
 p. 1076.

- p. 115.
p. 1144. gemellos itidem ictericos protulisse subinnuitur. *Obs. 96.* hydrops & tumor pedum scarificationibus curati, aut *Obs. 98.* purgantia & vomitoria a Pharmacopœis aliisque sinistre propinata, notantur. Et tantum de Observationibus, quatum pleræque quidem, uti hactenus recensitæ, Autoris propriæ sunt, nonnullæ tamen ex aliorum etiam epistolis cernuntur de promptæ, v. g. *Obs. 14.* de nævis vel potius tumoribus ex prægnantium imaginatione; *Obs. 15.* de quadam cataleptica; *Obs. 16.* de maculis scorbuticis post mortem cum pediculis erumpentibus; *Obs. 25.* de morte ex emanente podagra; *Obs. 26.* de rubedine & sudore faciei post mortem; *Obs. 27.* de duabus puellis a diabolo ejusque instrumentis, sagis nimirum seductis; *Obs. 31.* de verme sternutando e naribus rejecto; *Obs. 35.* de epilepsia ex utero & vomitu supernaturali; *Obs. 53.* de extremo, posteriorem sclopeti partem claudente ferro (Germanice *Schwanz, Schraube*) improviso per dextrum oculi canthum immisso, & ultra quinque annos in capite detento; *Obs. 54.* de fluxu hæmorrhoidali cujusdam viri in senectute non magis apparente &c. Per pauca etiamnum de Scholiis restant monenda, quibus Autor observationes singulas, si *nonagesimam nonam*, compactata inter Chirurgo ac Balneatores tam Lipsienses quam Numburgenses evulgantem, & *centesimam*, varia de variis affectibus proponentem, excipias, voluit exornare. In his quippe non modo ex Autoribus ea adducuntur, quæ affectibus propositis quoad theoriam non minus atque praxin illustrandis inserviant, sed & aliquando nova apponuntur exempla, in praxi ab Autore observata. Sic in *Scholiis ad Obs. 2.* de apoplexia forti ex nimia vini Hispanici & spiritus ardentis ingurgitatione, postquam ex Autoribus de apoplexiæ causis, quantum ad dilucidandum casum præsentem, actum est, senex non ita pridem apoplexia traditur correptus, quæ, licet in paralytin sinistro lateris desierit linguæque usum sufflaminaverit, Veneris tamen ardorem concitavit maximum. In *Scholiis ad Obs. 11.* de febre intermittente ex iræ eum inflammatione colli periodum nullam observante, mira juvenis ardentissima febris laborantis restitutio exponitur, ab eo mox momento contingens, quo hic præ ira totus contremisceret, & in sudorem solveretur. E diverso pleuritis ab ira inducta in *Scholiis ad Obs. 38.* quæ pleuritidem veram ex materiæ translatione post pedum tumorem pertractat, legitur. In *Scholiis ad Obs. 87.* de apostematis in dextro
- p. 1165.
p. 1183.
p. 121.
p. 105.
p. 53.
p. 107.
- bra-

brachio post ulcerum tibiae sinistrae consolidationem excitatis, dysenteria & epilepsia ob ulcera pedum curata notantur &c. Sub calceam denique Scholiorum remedia plerumque cum cautelis practicis affectuum diverforu a beato quondam D. Johanne Michaelis in Collegio practico Jonstoniano dictata & commendata proferuntur; de quibus tamen nihil attinet in praesenti dicere, cum initium *Operum B. D. Johannis Michaelis Norimbergae A. 1688.* editorum constituent, Lectorq; cum his Autorem nostrum conferendo notabilem hinc inde discrepantiam observare ipsemet queat facillime. Tantum adhuc dolemus, quod Autor morte praeventus nec *Tractatum Medico-Juridicum in Prodromo hujus A. 1691. Jenae* divulgato, promissum, nec *Observationes de Peste nuperae Magdeburgensi*, quarum tam in Thesauro haecenus perlustrato, quam in *Problemate Pharmaceutico-Medico, A. 1684. typis Helmstadiensibus* proposito, dedit spem, vultuerit perficere. Quod si vero Scripto utriusque ultimam forsitan manum Autor in vivis adhuc existens imposuit, ut neutrum Haeredes orbi literato invidere velint, publico hic nomine volumus exoratos.

p. 107

p. 41

M. JOH. SARTORII, GYMNASII THORUN. Prof. Publ. Agonistica Fidelium Verba, quibus SS. Martyres, alique Homines pii ac fideles vita emigraturi inter preces ac suspiria animam Deo commendabant.

Thorunii, sumptibus Joh. Christiani Laureri, Bibliopola.
Prostant & Lipsiae apud Joh. Frider. Gleditsch.
A. c1o Ico xciii. in 8.

Constant 9. plag.

DE Cygnorum cantu non una omnium est sententia, aliis scilicet eum affirmantibus, aliis negantibus; nisi quod affirmanti sententiae fidem non modicam faciat praecelata illa, & suspicienda arteriae asperae in hac ave structura, quae duplici reflexione tubae bellicae, qua quamlibet tonorum varietatem tubicines effingere solent, figuram exactissime repraesentat. Suum tamen jam non esse ait Autor elarissimus, hic Palamonem figere, sed sufficere sibi, *κύων ἀσμα* symbolica

A 3

bolica significatione non modo Viros doctos expressisse, sed & præterea *ultima*, fidelium imprimis, *morientium verba* haud raro designasse, quæ acriore spiritu excitata aures mentesque audientium mire soleant afficere. De quibus dum acturus est, omissis, quæ vel futura ominari, vel superstites ad tribunal Dei provocare, vel denique mandata suis exequenda solent relinquere, ad tres ea potissimum classes reduci posse arbitratur: primam quidem Christianam religionem ac orthodoxiam confitentium; secundam soli voluntati ac dispositioni divinæ se & *ἀγωνίαν* suam committentium; tertiam denique beatam *ἀνάλυσιν* cum *πληροφόρῳ* anhelantium, & in foliis meriti Christi apprehensione exspirantium. In prima classe familiam ducit *Stephanus* Protomartyr, de cujus reliquiis multa notata non indigna legere est, cujusque verba ultima vel ipse sacer codex nobis retulit. Hunc excipiunt *Petrus* Apostolus, qui moriturus non tantum posteriorem suam scripsisse Epistolam, sed & cruci jam affixus, quoad supervixit, fidem Crucifixi infra stantes docuisse dicitur: *Andreas* in crucem decussatam actus, biduum integrum ex ea Christum prædicans: *Jacobus*, Alphæi filius, de cujus martyrio variorum sententiæ adducuntur, quas ita conciliari posse censet Autor, si per *πρῆσβύγιον*, e quo præcipitatus dicitur, non summum templi fastigium, sed locus saltem editus intelligatur, quo primum fuerit dejectus, mox lapidibus obrutus, ac tandem instrumento fulonio occisus: *Paulus*, ministerii vitæque curriculum gravibus verbis claudens 2. Tim. IV. 7. 8: *Ignatius* Antiochenus, qui aureo illo *ὁ ἐμὸς ἔσως ἐσάσθηται*, in agone se erexisse dicitur: *Polycarpus*, proluxa Deum gratiarum actione jam in rogo constitutus pro concessio martyrii honore celebrans: *Attalus* patria Pergamenus, ignitæ cathedræ impositus, egregiam de divina unitate confessionem edens: *Sanctus*, inter exquisitissimos cruciatus suum illud; *Christiannus* *sim*, ingeminans; qua cantilena etiam *Blandina*, generosi spiritus foemina, iisdem in tormentis constituta, vitam obsignavit, plane hac in parte similis *Casbarina*, Iberiæ Reginæ, sub finem superioris seculi indignis ab Abaso Persarum Rege modis excarnificatæ. Huc refert Autor eos etiam, qui jam suppliciiis afficiendi in júbila laxasse vocem perhibentur, quemadmodum *Babylas*, Antiochenus Episcopus, verba Ps. CXVI. 17, *Marcus & Marcellinus* fratres Ps. CXXXIII,

alii alia, non sine admiratione circumstantium, cecinerunt; tum & illos, qui audita mortis sententia non solum gratias iudicibus egerunt, sed & medios inter cruciatus carnifici licitoribusque insultarunt, e quibus *Lucius cumprimis, Cyprianus, Laurentius, Macedonius, Theodulus & Tatianus, Marcus Arethusa* Episcopus, ac *Gordius* Centurio Cæsareensis, subinde verba Ps. LVI. 6. in ore habens, memorantur. Secundæ classis accensentur *Felix Thibarenis* in Africa Episcopus, *Thelica, Dativus, Saturninus* Presbyter, *Vitalis, Basilus M. Epifletus* Presbyter, ejusque socius *Astion, Servulus mendacus* & per omnem ætatem paralyti decumbens, *Paulus Maximini* Imperatoris tempore martyrio coronatus, & alii quamplurimi recentiores, Reges, Imperatores, Principes, Ecclesiæ Doctores, tenuioris etiam sortis homines, quin adeo & ipse denique Servator noster, insigne patientiæ ac æquanimitatis omnibus imitandæ exemplum. Ad tertiam classem referuntur verba ultima *Jacobi, Davidis, Jobi, Simeonis*, ex Scriptura nota; *Elegii* Episcopi Noviomenis, *Remigii* Antiochodorensis, *Anselmi* Cantuariensis, *Hugonis de S. Victore, Bernhardi, Arnoldi* Presbyteri & Canonici Reichersbergenis, *Job. Gersonis, Nicolai Copernici*, Præpositi cujusdam Afrani in Misnia, *Consalvi Mederii, Stanislai Hofii, Ludov. Blossii, Jerem. Drexelii*, qui vel in ipsis tenebris Papalibus in solius meriti Christi apprehensione dicuntur exspirasse. Quos sequuntur plures personæ utriusque sexus illustres, viri item alii eruditionis ac pietatis fama clarissimi, quorum omnium idem fuisse votum, idem desiderium, Autor ostendit, longeque melius præ illis, qui vel ad Sanctorum merita confugi- entes, vel suis gloriantes, vel omnem denique salutis spem abjicientes, non sine horrore hinc aufugerunt; quorum catalogum aliquem Autor texit, & saluberrimo ad *ἠὺθαρῶν* se parandi monito Dissertationem claudit.

ORIGINES HUNGARIÆ, SEU LIBER,
*quo vera Nationis Hungaricæ Origo & antiquitas
 e Veterum monumentis & linguis præcipuis panduntur.*
Labore & studio Francisci Foris Otroköcsi.

Partes II.

Fra-

Franequera, ex officina Leonardi Strik, A. 1693. in 8.

2. Alphab. 10 $\frac{1}{2}$. plag.

Observaverat eruditissimus Autor, nihil fere de originibus Hungarorum innouisse hactenus, præterquam istud, quod illi Scythæ olim fuerint, ac inter Scythas Hunni, (quicquid tandem esset nomen Hunnicum,) quodque a communi non Scytharum modo sed multorum quoque aliorum parente, Japheto, ortum duxerint. Utrum vero extra Scythiam reperti quidam eorum majores fuerint, de eo vix quenquam cogitasse refert, nec magis qui res Hungaricas scripsere, *Ranzanum*, *Turdezius*, *Bonfinium*, & recentissima saltim pertractantem *Ishuanfium*, de hoc fuisse sollicitos: utrum aliquam habeat lingua Hungarica cum Orientalibus convenientiam? Qua cura penitus neglecta fieri non potuisse censet, quin isti sæpenumero in pandendis hisce Originibus defecerint.

Ipse autem hæc expendens paulo accuratius, majorum hujus gentis diversas in diversis mundi partibus antiquas sedes investigat, temporibus remotissimis in Armenia, Græcia, Asia minore, & ad fluvium Thermodonta eas obvias fuisse innuens, & occasionem simul exponens, qua eum in locum, ubi jam degunt, satis commodum de-
 venerint. Quem in finem multa de Scytharum ortu rebusque gestis memorat; diutius tamen circa Hunnos detinetur, quorum non distinctas modo, quibus deprehenduntur insigniti, appellationes exponit, sed & præterea triplicem adventum in Europam ejusque partes, Daciam ac Pannoniam, constituit, & eruptiones istas a vatibus ethnicis olim prædictas fuisse docet, allatis in ejus rei fidem Græcis versibus, qui circa A.D. 367. in lapide e muris Chalcedonis eruto reperti sunt, ac apud Ammianum Marcellinum l. 31. c. 1. referuntur, in quibus cum inter alia nominari videamus *Ουνια Φύλα*, Henricus autem Vallesius pro verbis hisce potius *Θήια Φύλα*, aut *μυγία Φύλα* legi debere doceat, priorem illam lectionem a Mariangelo Accursio ex bibliotheca Vindelicorum Augustana primum editam, & Lindembrogio Gruteroque postea probatam, operose defendit. Ast Hungarorum nomen a tertio Hunnorum in Pannoniam adventu, qui neutiquam anno 744, ut plerique arbitrantur, sed 888. & proximo contigerit, deducit, postquam ante vitam moresque & res gestas

ſas Artiz, Priſcum, Rhetorem ac Sophiſtam Græcum, ſecutus prolixè enarraverat.

Quandoquidem vero Hungaricæ linguæ indagationem imprimis in hoc Opere præfixam ſibi Autor clariffimus habuit, ea, quæ huc uſq; recenſuimus, aliquã tantummodo Scripti huius partem conſtituunt, ſpatiumque multo diffuſius in eo Philologia occupat, dum magno ſtudio paſſim huius linguæ proxima cum Orientalib9 convenientia oſtenditur. Tameſſi enim Autor in regulis tradendis valde parcus eſt, ſupellectilem tamen vocabulorum ad ſuos fontes reductorum largiſſimam ex inſtituto ſuo producit, in peculiari de *Amazonibus* diſſertatione finiens, quas fuiſſe ait Heroïnas, ſubjectos cives conſilio atque autoritate ſua regentes, & non raro ad bella ipſa procedentes. Sed quod eadem viris caruerint, aut abſque his ſolæ adverſus hoſtes pugnaverint, ſuis ductus rationibus inſiciatur.

De cætero Eccleſiaſticam inſuper Hungarorum Hiſtoriam ſe compoſuiſſe in Præfatione ad Lectorem indicat, quæ ut libro hæc propediem comes adjungatur, Eruditi procul dubio optabunt.

GENESIS, SIVE MOSIS PROPHETÆ
Liber primus, ex translatione JOHANNIS CLERICI, cum ejusdem Paraphraſi perpetua, Commentario Philologico, Diſſertationibus Criticis quinque, & Tabulis Chronologicis.

Amſtelodami apud Abrahamum Wolfgangum, & Jansſonio - Waefebergios, 1693. fol.

Conſtat Alphabetis quatuor, & plag. 4.

OPeris hoc maximi ac difficillimi duntaxat initium eſt, ſed quod DEO coeptis, ut optamus, favente, brevi ſequentur non tantum Moſis, ſed & Veteris Teſtamenti Libri reliqui : utpote in quos pluriſima ſe habere parata, in Præfatione ad Lectorem, proficitur Autor doctiſſimus, Hebræarum literarum inter Remonſtrantes Amſtelodameneſes Profeſſor clariffimus, nobis tum ab annotationibus in Stephani Clerici diatribis (Aetor. Tom. IV. f. 232.) tum a Bibliotheca univerſalis Hiſtoricæ editione (Tom. VI. f. 32.) tum a deſenſione judiciorum.

B

quo-

quorundam Theologorum Hollandiæ de Richardi Simonis Historia Critica Vet. Testam. (Tom. VI. f. 363.) jam notissimus. Cum enim & hoc ad finem vergente, ac præterito potissimum seculo, ad convertendum & commentariis illustrandum Vetus Testamentum eruditissimi Viri, non sine meritis laudibus operam suam contulerint, idem o-nus subire Noster, quanquam longe majoribus, præ illis, instructus subsidiis, non est veritus. Ne autem hoc opus suum, Arcopagi more, ἀντὶ πρῶσιτων Lectoribus evolvendum traderet, in Prologomenis tres *Dissertationes Criticas* exhibet, quarum prima circa *Linguam Hebraicam* occupata ea duntaxat attingit, sine quibus Commentarii ejus satis intelligi non possent, aut quæ iis sunt affinia; altera *genus interpretandi, quod hic secutus est, persequitur*; tertia de *Mose, autore Pentateuchi, quemque sibi scribendo proposuit, sine tractat.*

In dissertatione PRIMA eam sibi testatur verisimillimam videri sententiam, quæ statuit, neque Hebraicam, neque Chaldaicam, neque Arabicam, aut ullam aliam Orientis, esse *primam illam linguam*, qua usus sit Adamus: quippe quæ tractu temporis & dispersione humani generis in varias dialectos distracta, memoratas linguas, aliasque affines ex se genuerit: perinde ut veterum Romanorum lingua nec ea sit, qua utantur Itali, neque Gallorum sermo, neque Hispanorum, sed tres hasce linguas pepererit, & maxima sui vestigia in illis reliquerit. Ad argumenta ex etymologiis petita respondet primo, antediluviana plurima fuisse non tam nomina propria nascentibus, ut ab aliis hominibus distinguerentur, imposita, quam cognomina serius iis ob singularem quendam eventum indita. Sic virorum primum ab Hebræis אָדָם, a Latinis *hominem* dici suevisse, quod ejus corpus ex אָדָםִיבֶרֶת sive *humo* fictum esse constaret: filium Adami alterum posteros vocasse אָדָםִיבֶרֶת h. e. *rem caducam & evanidam*, quia in juventute fratris parricidio extinctus est: filium Henochi dictum fuisse אָדָםִיבֶרֶת, quod eo mortuo emissio scilicet aquarum facta sit. Quædam facile mutari potuisse in vocabula Hebræa; etiam paranomasia primæ lingue servata. Id quod inter alia confirmatur exemplo Mosis, nominis sui originem ex voce Hebraica derivantis, filiamque Pharaonis Hebraice loquentem inducentis, Exod. II. 10. quæ tamen sine dubio Ægyptiaca lingua usa fuerit, in qua מַיִם dicatur, ex aqua sumtus, כַּמִּי מַיִם אֲקוּמִי, סִיִּי סוּמְטוּמִי apud veteres Ægyptios sonet.

Dari

Dari etiam, quæ æque feliciter ex lingua Chaldaica deduci possint, ut nomen **חַיִּים**, quod non minus apud Chaldaeos, quam Hebræos **חַיִּים** *viventem* significet. Aliorum nominum (ut *Tubalcainis* Gen. IV. 22.) originem, nec in Hebraica nec in Chaldaica lingua, sed in Arabica perspicuam esse. Adhæc voces occurrere, quæ analogice ex Hebraicis radicibus derivari nequeant, quamvis hæc cum illis a Mose conferantur, v. g. **כָּנַן** Gen. II. 1. **אָרֹן** **תֵּן** **כָּנַן** quod est *lamentari* in *pihel*, non a **כָּנַן** *possedit*; & **נָחַם** Gen. V. 29. non ex **נָחַם** *consolatus est*, sed a **נָחַם** *quiescit* analogice deduci posse. Certe, inquit, si felices etymologia ostendunt linguam autediluvianam Hebræam fuisse, parum commode contrarium monstrabunt. Quod de conservatione Linguae Hebraicæ in una familia Heberi post diluvium, ortis ad Babylonem disidiis, jactatur a Rabbinis, id totum ex eorum cerebro, fabularum feracissimo, prodisse scribit : cum Scriptura nusquam testetur, inter eos, qui Babylonicam turrim condiderunt, non fuisse Heberum, aut subito potentiae divinæ miraculo coortas esse varias linguas; imo vero ex re ipsa satis constet, posteros Heberi, reliquorum mortalium fato obnoxios, pro ut in varias terras disseminati sunt, temporis tractu, cum disita familiae aut nulla aut rara inter se commercia haberent, variis sonis animi sensa expressisse. Si quæras ergo, quæ fuerit lingua, quæ *Abrahamum*, unus ex posteris Heberi, usus sit, missis conjecturis, aut potius commentis Rabbincis, nihil, respondet, videri vero propius, quam *Lingua Chaldaica*, quamdiu trans Euphratem Ure Chaldaeorum & Charris in Mesopotamia commoraretur, usum esse. In illis enim locis, ejus & Jacobi nepotis temporibus, sicuti subsequentiis, & septentrionem & ad Austrum Mesopotamiæ, nec non Babylone, Chaldaicam viguisse linguam, ex Gen. XXXI. 47. II. Reg. XIX. 26. Jer. V. 15. Dan. I. 4. demonstrat. De cætero linguam Hebraicam *Chanaanam* fuisse, eamque Abrahami posteros inter Jordanem & mare mediterraneum didicisse, non eo ex Chaldæa intulisse autumat, provocans ad Esaiæ testimonium c. XIX. 18. ubi *Lingua Chanaanii* Hebræorum sermo deserte appelletur. Rationibus vero quatuor, a *Sam. Bocharto* Lib. II. Chanaan e. II. pro hac sententia adductis, quintam addit ex *Ethniciis* in lingua Hebræa conspicui *vestigii* depromptam, v. g. quod perinde ut Phœnices, **פִּלְסְטִינִים** opinione inquinati, in sermone suo Hebræi frequentius utantur voce plurali **פִּלְסְטִינִים**, quam

singulari יהוה , nunc verba singularia eidem adjunctes, ex sua de uno Deo sententia; nunc pluralia ex vicinorum loquendi consuetudine, quanquam unum Deum intelligant; quin & horum imitatione ducti, membra corporea, cum affectibus humanis, Deo summo passim tribuant, cum tamen illos ab eorum sententia, qui $\alpha\upsilon\theta\epsilon\omega\pi\omicron\phi\upsilon\epsilon\varsigma$ Numen fingeant, summopere abhorruisse constat. Si quis objiciat *Sanctissimam* titulum, quo Hebraica lingua a Judæis honestari solet, non ideo sonos in se spectatos sanctiores esse, aut linguæ idiomata divinæ majestati aptiora evaluisse concedit, sed ob sanctas a Deo leges ea lingua latas, aliasque sanctissimas revelationes Prophetis factas, hoc admitti posse, ait. Ab his ad aliud transiens *Clericus*, quod multo majoris ipsi usus in Librorum sacrorum interpretatione esse videtur, hanc linguam, quoad judicium ex ejus reliquiis modico V. T. volumine comprehensis ferri possit, *inopem, ambiguum, & parum cultam* fuisse existimat. *Inopiam* linguæ ex eo constare dicit, quod perpetuo eadem tum voces tum locutiones, præsertim in libris historicis, occurrant; neque in unius ævi Scriptoribus hoc animadvertere liceat, sed omnes omnium temporum Historici ita *stylum* suum proculderint. Hanc vocum penuriam necessario peperisse *sermonis ambiguitatem*, idque tum exemplo vocis יְהוָה , tum particularum indeclinabilium multiplici significatione, & temporum fere omnium in verbis confusione, nec non perpetuis enallagis generum, numerorum, & personarum demonstrat. Hæc tamen non ita intelligenda esse, quasi Religionis & Historiæ Judaicæ summa facillime non possit ex Libris V. T. hauriri, cum nihil sit, quod ad summam rerum pertineat, in controversiam vocatur, quamvis circa $\tau\acute{\alpha} \pi\epsilon\rho\lambda\epsilon\alpha\lambda\iota\kappa\acute{\alpha}$, aliaque abstrusiora, innumera vigeant inter Eruditos lites, nulla ingenii luce plane dirimendæ, nulla animi attentione certo dijudicandæ. Ex *inopia* vero & ambiguitate linguæ patere, eam inter Israelitas nunquam fuisse magno studio *cultam*, propterea quod Hebræi non modo Grammaticam, artesque ac disciplinas alias, quarum opera linguæ augmentur vocabulis, neglexerint, sed Rhetoricam, qua eadem exponantur, nunquam cognoverint: quo factum, ut omnes Rhetorum canones, etiam eos, qui non ex variante hominum arbitrio pendunt, sed certa & omnibus gentibus communi ratione nituntur, passim spreverint, v. g. dum in simplici narratione, quam *brevis ac & perspicua* maxime

maxime commendent, sæpe necessaria omittant, & superfluis abundant, quæ nisi suppleantur, aut abundare intelligantur, percipi nequeant: ordinis etiam temporum & rerum parvam habeant rationem, quod nisi attendatur, nodos fere insolubiles necki necesse sit. His ita propositis duo Noster subjicit monita: *Primum*, se non negare, hic illic egregiis sententiis splendere Hebræorum orationem, & multa etiam esse, apud Prophetas potissimum, sublimia, at non ideo cultam linguam dici posse, cum nulla sine Grammaticæ ac Rhetoricæ diligenti ac diuturno per aliquot secula studio, satis expoliri queat; *Alterum*, ea quæ hactenus dicta sunt, pertinere ad verba & stylium usu receptum, non ad res ipsas a Deo Hebræorum Prophetis & per eos aliis patefactas: quæ summè semper momenti, & quandoque supra humanas cogitationes sint positæ; sed eas ita per homines Hebræos nobis patefecisse Deum, ut stylo sibi Gentique consueto uterentur, Spiritu, quo agebantur, se mira *συγκρασιβασι* attemperante usui recepto. Atque ea in re divinam summopere elucere sapientiam, quod apud Gentem, ut Græci loquebantur, barbaram, nullisque literarum ac disciplinarum studiis expolitam, patefacta sit & servata per plurima secula cœlestis veritas, quæ artibus omnibus excultissimas Gentes plane latebat. Tandem, quo in statu lingua Hebraica post captivitatem Babylonicam fuerit, quamque tunc gesserint librorum sacrorum curam, docet. Nempe temporibus illis & sequentibus ætatibus ad Masorethas usque, allego-riarum, rituumque studium, non Grammaticæ, Judæorum ingenia tenuisse; unde factum, ut translationem LXX Interpretum, non ductu canonum Grammaticorum, non certa cognitione significatus vocum, sed conjectura & haziolatione ex difficilibus locis se expediuntium, non modo omnibus numeris absolutam, sed *ῥεόντως* habuerint. Quo argumento nullum certius afferri possit neglecti iis temporibus veteris Hebræismi: cumque Interpretes istos valde mendoso Codice usos esse constat, satis hinc apparere, Codices sacros sub templo secundo a librariis ea qua par erat cura non semper descriptos fuisse, prout videamus Codicem venerandæ sine dubio antiquitatis, quem adhibuerunt Masorethæ passim *בְּכָל סֵפֶר* vitia habere, quæ emendentur *בְּכָל סֵפֶר*, quæque sæpe a Samaritanorum Codice absint. Interea nullos putat libros ex ultima antiquitate ad nos pervenisse æque emendatos, ac sunt sacri Hebræo-

rum Codices, omnium antiquissimi, qui Masoretharum scilicet diligentia descripti ac posteris sunt commendati.

In Dissertatione SECUNDA, quæ est de optimo genere Interpretum S. Scripturæ, institutum & ratio totius Operis describuntur. Et primo quidem Clericus de sua interpretandi ratione summam spectata monet, se ideo Verus Testamentum integrum vertere aggressum non esse, quod speraret solius linguæ Latinæ peritos æque feliciter sensa Prophetarum, lecta sua translatione, assecuturos esse, ac qui Hebraice sciunt, & ipsos Prophetas loquentes audire possunt, sed sibi satis fuisse ad id accedere, quam proxime per diversissima harum linguarum idiomata licuerit; imo etiam, cum non posset sine nimia licentia Hebraicam phrasin ad Latinæ linguæ ingenium flectere, aut si quando sensum non satis certo assequeretur, non raro verbum verbo expressisse. Quia vero Latine tantum scientibus phrasæ Hebraicæ & ratio narrandi Hebræorum ab omnibus aliis diversa negotium facessant, Paraphrasin Latiniorem ac pleniorẽ adjecisse, qua lecta, si non ipsa Scriptorum Sacrorum verba assequantur, saltem si Latine eodem ordine narretur, quod illi dixerunt Hebraice, a summa rerum nunquam sint aberraturi. Hoc pacto, quod una versione non potuerit, addita Paraphrasi se consecutum esse, sperare. Sed ne sic quidem putasse, Lectorum omnium desiderio satisfactum iri, nisi Commentario Hebraismos, opiniones, consuetudines, ritus, allusiones ad ista, & naturam locorum, quantum cognosci potuerint, exponeret, totiusque Versionis ac Paraphraseos rationem redderet. Sic Paraphrasi paucis verbis quid sentiret, Commentario copiosius, quare ita sentiret, ostendisse. Esse tamen in Paraphrasi, quod in Commentario semper non inveniatur. Ex ea nimirum totius orationis nexum & seriem apparere, qua de re brevitate causa non semper egerit in Commentario. Cum autem & propria & aliorum experientia, præsertim in difficilioribus libris, observarit, lectis etiam doctissimorum Virorum ad singula verba annotationibus, sæpe nexum tamen mansisse obscurum, ut vix postquam singula verba intellecta fuissent, ratiocinationis vis & ordo paterent, huic incommodo Paraphrasi perpetua sibi obviam eundum censuisse: quæ si non usque adeo necessaria in Historicis videatur rem non satis attente expendentibus, ejus saltem in Hagiographis, ut vocantur, & Prophetis libris apparituram esse utilitatem. In Commentario, sensum dun-

duntaxat Grammaticum sive literalem aperire atque illustrare se conatum esse scribit: nulla Theologica sive theoretica sive practica confectaria illinc duxisse, cum quia operis hujus moles nimium fuisset aucta, tum etiam, quia probe intellecto Grammatico sensu facillimum sit, theoreticas aut practicas doctrinas locis, quæ exponuntur, affines deprehendere iis, qui Systemata Theologica atque Practicorum scripta legerunt: nullas etiam attigisse controversias Theologicas, quippe qui non huic aut illi sectæ, sed omnibus Scripturæ S. & veri, quod Christianis commune esse debet, amantibus scribere voluerit. Deinde quibus in difficultatibus ipse *potissimum* versatus, & quibus artibus eas superare sit conatus, ostendit. Nimirum, cum non exigua difficultas in *idiotismo Hebraicis* Latino sermone induendis conspiciatur, ne, si verbum verbo reddas, inutilis sit versio Hebraice nescientibus, aut eum sic non intellecturis, aut in alienos sensus detorsuris: si vero liberius, quam par fuerat, Hebraismos transferas, pro scriptorum sacrorum sententiis tuas conjecturas, præsertim incauto Lectori, obtrudas; ideo sibi mediam quandam viam proposuisse dicit, quam constanter teneret, ut nec nimis obscura in locis Hebraice dilucidis, præ Hebraïsmis, nec nimium audax, præ Latine loquendi studio, versio ejus videretur: in paraphrasi tamen liberiore sententiam, non verba servasse, ut qui barbarie versionis non delectantur, vel Hebraïsmos non intelligunt, haberent quod legerent atque intelligerent. Ut autem eam viam per totum opus tenere posset, træs sibi in vertendis Hebraïsmis leges nunquam violendas posuit: (1) *Hebraïsmos perspicuos, & qui commode verti possent, vertendos esse.* Ita nihil in sermonibus & dialogicis frequentius verbo רַבִּי , aut gerundio רַבִּינִי , sed illud Latina voce, *inquit, hoc vocibus his verbis commode & plene exprimi posse.* Nec infrequens est Hebraïsmus in phrasi *vocare nomen alicujus*, pro eo quod est nomen imponere. Passim narrationum initio וַיִּבְרָא *παράλλως*, quod in translatione plane omittendum, v. g. Gen. VI. 1. *Et fuit, cum cepit homo multiplicari i. e. cum in terris auferi capissent homines.* Sic & in ordine verborum ipso ac constructione se ubique majorem Latine linguæ quam Hebraicæ rationem habuisse profitetur, idque dilucidat collatione suæ Gen. IIX, 15. 16. 17. cum Tigurinatorum versione. (2) *Si qui tamen agre possent Hebraïsmi Latine reddi, inque assuetæ essent aures nostræ, verbosenus istos ex-*

primendos esse. Tales sunt phrasæ *incedere cum Deo*, Gen. V. 22. 24. *Gratiam invenire apud alterum*, vel *in oculis alterius*, Gen. VI. 8. XIX. 3. *esse virum justum ac integrum in generationibus suis*, c. VI. 8. *universam terram labii unius eorundemque verborum fuisse*, c. XI. 1. item cum dicitur, *omnis caro* pro omni animali, c. VI. 19. *anima mea* αὐτὶ τῷ Ego, c. XII. 13. in quibus omnibus vertendis Seb. Castalionis nimiam, licentiam arguit. (3) *Obscuros idiotismos Hebraicos omnes esse retinendos.* Igitur c. VI. 14. se vertisse innuit: *Arcam facies* nidis *instruam*, potius quam *mansuencula*; & c. VI. 4. τὸ *Nephilim*, c. XLIX. 10. τὸ *Schilo*, ut voces ignotæ significationis, retinuisse; quid autem sit *in aliquo benedicere*, Commentario ad cap. XII, 3. indicasse. Et cum multo major fuerit vertendarum *Conjunctionum* atque *Præpositionum* difficultas, ob multiplices, quæ in Scriptura occurrunt, sensus, ita ut, si adhibeas conjunctionem aut præpositionem Latinam, quæ Hebraicæ frequentissime respondet, translatio tua Latinis auribus sæpe absona videatur: sin aliam, iudicio tuo quod ambiguum est ad certum sensum flectas, & sic non sensum Scriptoris θεοπνευστῆς sive clarum sive obscurum, sed quam conjecturam in versione Lectori exhibeas; se quidem incommodum istud nulla arte in omnibus evitare potuisse fatetur *Clericus*, studuisse tamen sic vertere, ut, quam rarissime fieri posset, iudicium suum interponeret, nec ab usitatissima significatione particulæ, nisi necessitate compulsus, recederet, contra quam fecerit Vir eruditus *Christophorus Noldius* in *Concordantiis particularum* hoc tantum spectans, quæ particula Latina haud incommode vel ἐπιφαινωτέως pro Hebraica usurpari posset. Certum enim sibi esse, Gentes omnes eadem ratione sermonem suum non connectere, nec eodem narrationis filo loquentes inducendas, si earum ingeniū ad amissum exprimere velimus. Quæ porro molestia ex *perpetua illa narrandi ratione* per præterita aut futura, conjunctione *Vav* conjuncta, interpreti nascatur, commemorat. In ea quidem satis apparere nullam esse emphasin, & posse commodissime Latinorum participiis exprimi, aut particulis aliis, quibus orationis partes jungunt Latini: attamen hac in re nimiam etiam vitandam esse licentiam, ne omissa particula, mutatoque aliquatenus orationis circuitu, sensus mutetur, aut etiam oratio obliquior fiat. Tandem, quibus subsidiis ex codice *Massoretico*, ab Interpretibus veteribus, & recentioribus ex collatione *Locorum*

corum Scripturæ, e Linguis affinis, ex Etymologiis difficultates interpretandi superare studuerit, ostendit. In *Codice Massoretico*, quem ut emendatissimum in translatione sua expresserit, sæpe quidem רֹ קָרִי commodiorem lectionem, quam רֹ קָרִיב præbere visum esse, sed & hoc altero non raro melius fuisse testatur: punctationis diligentem, accentuum nullam rationem habuisse, ad sensum tantum & structuram vocum attendisse, cum vel duo prima vocabula Genesios omnem illam Rabbiorum doctrinam de accentibus confutent. Versuum distinctionem, a manu Prophetarum non profectam, retinuisse quidem propter consuetudinem, & quod loca citata facilius queri possint; ad sensum tamen in interpungendo saltim respexisse. Hinc inodo desinere periodum una cum versu, modo ulterius porrigi, quandoque etiam in medio versu incipere aut claudi. Præterea non semper Capita in Sectionibus distinguendis secutum esse, sed argumentum in majores aut minores Sectiones, pro nexu rerum, quæ narrantur, divisisse, ut & una ferie totum argumentum, & quod in Commentario ad id scripserit, uno ordine legi posset. In singulis autem Sectionibus plures esse, quamvis prolixiores, paragraphos, orationis perspicuitati ac legentium utilitati inservientes. In scriptio-
ne nominum propriorum ea tantum, quæ celebriora & frequentiora sunt, more Christianorum extulisse, reliqua vero minus nota & rariora, more Judaico, quia plerumque in Codicibus Græcis & Latinis non satis recte scripta sint, potestate literarum ea semper observata, quam alphabetum Hebraicum vetus Jo. Drusii tradidit. Quod subsidium *Interpretum* attinet, primum Translationes veteres ac recentiores plurimas in locis difficilioribus diligenter se contulisse profiteretur, sed ita tamen, ut nullius fidei, recentiorum potissimum, cæco assensu crederet: voces omnes & phrasés, si quid difficultatis occurreret, haut multo minus pensitasse, quam si nemo, quem sequeretur, prævisisset, ideoque earum rationes, quas habuerit perspectas, exposuisse, ex Veteribus tantum, ubi opus fuerit, testimoniis in medium prolatis, iisque inter se comparatis. Multorum etiam annotationes & commentarios consuluisse, & longe plurimum, qui seorsim de rebus sacris scripserunt, variaque loca Scripturæ perlustrarunt, libros perlegisse, iis tantum in Commentarium suum relatis sententiis, quæ verisimillimæ omnium viderentur, & firmamentis, quibus

nitantur, expositis, omiſſa aliarum confutatione, niſi per paucarum in locis difficilioribus, & quæ paucis verbis fieri poſſet. Ad *Linguarum affinium* auxilium (cujus *Samuel Bochartus* plurima ſuggerit exempla), progreſſus Autor, voces & phraſes Hebraicas ſemel tantum in Libris V. T. occurrentes tum demum certe ex Linguis vicinis exponi poſſe monet, cum eo ſenſus & circumſtantia locorum Interpretem neceſſario deducant: neque enim ſoni affinitatem eam in rem ſatis eſſe poſſe, ex collatione vocis Gallicæ *exterminer*, i. e. ad internecionem delere, cum voce Latina *exterminare*, i. e. finibus ſive terminis ejicere, oſtendit. In *Collatione Locorum*, quæ certiffima videatur obſcurioris vocum ſignificationis eruendæ ratio, eouſque progreſſos non eſſe teſtatur recentiorſq; Interpretes, lexicis & concordantiis præ Veteribus inſtructos, ut ſux induſtriæ nihil reliquerint: quid autem per totum Opus præſtare hocce ſubſidio conatus ſit, ex ejus lectione liquere. A *Vocum Origine*, quando certo cognosci poteſt, non obſcuram ſæpe lucem aſſurgere docet ad verum earum inveniendum ſignificatum: idcoque ſe, poſt alios interpretes, omnem lapidem moviſſe, ut obſcurarum dictionum etymologias inveniret, e. g. oſtendiſſe quid ſignificet vox *Pharao*, inventa ejus apud Arabes radice Gen. XII. 15; quinam dicantur פַּרְעֹה Gen. XLI. 8, docuiſſe ex ſignificatu vocum quibus conſtat: inveniſſe etiam primum, quænam ſint ſpicæ, quæ צִנְוֹרִית vocantur, ibid. v. 23; ſed hic quoque cavendum, ne vocum affinitas nos decipiat; quod ne fiat, conjungendam eſſe, ubi licet, cum notatione Hiſtoriam: cavendum pariter, ne ex ſola etymologia ratiocinationes deducamus. Hiſce ſubſidiis, queis uſus fuerit, ſic recensitis, priorum temporum Interpretibus duo præcipue obſtitiffe monet, quo minus poſteris diu ſatiſfacere poſſent. *Unum* eſt inopia præſidiorum, quibus nunc cincti ſumus: poſſe enim de hoc ſeculo noſtro præſciſci dici, dum labitur, amplius eſſe laboratum in Philologia Sacra exornanda & expolienda, quam per duo annorum millia antea factum fuerit. Hinc nata plurima præſtantiffima opera, quibus ad intelligendos Scriptores Sacros via nobis munita ſit. *Alterum* eſt; quod præterito ſeculo, ob controverſias recens inter Chriſtianos excitatas, omnium ingenia ad Theologica magis quam Grammatica ſtudia converſa, Interpretesque in confutandis erroribus magis, quam in ſimplici & critica verborum enarratione occupati fuerint.

In

In Dissertatione TERTIA tum Pentateuchum Mosis esse opus, evincitur, tum consilium ejus in eo conscribendo investigatur: quæ duo magni sunt ad intelligendos hosce Libros momenti. Ad prius obtinendum *Clericus* observat, tria rerum genera in Pentateucho legi. Primum est rerum ante Mosen natum aut saltem adultum gestarum, quales Historia libro Geneseos comprehensa, & initium Exodi. In hisce nihil esse contendit (si pauca quædam excipias loca) quod per se Mosen scriptotem respuat; saltem inter eruditos disceptari, unde hac hausseris omnia Moses? Cumque nusquam isthæc a Deo sibi patefacta dicat, nec ipso tacente alius pro comperto affirmare sustineat, memoria etiam sola tot nomina, totque annorum summas servari potuisse vix credibile videatur, longe verisimilius esse judicat, Patriarchas vetustiores scriptis ea consignasse & posteris etiam commendata reliquisse: quo factum, ut cum in Mosis manus pervenissent, ea describere, & cum ætatis suæ historia connectere aggressus sit. Si quæras, quæ & qualia fuerint ista Scripta? nonnulla carminibus ὁμοιοτελεύτοις concepta fuisse conjicit, tum quod apud omnes præne Gentes, antiquissimarum historiarum fragmenta versibus continerentur, tum quod apud Hebræos, etiam tempore Mosis, usitatum fuerit, ut magnarum rerum memoria carminibus celebraretur: idque liquere ex Exod. XV. 1-21. Deut. XXXII. 1-44. Nec mirum videri debere, Poëtas imitia ad tam prisca tempora referri, cum Musicam, ante dilavium, inventione aliquot instrumentorum, excoli cœpisse docuerit Moses Gen. IV. 21. credibile etiam sit, assa voce cœpisse homines canere, antequam de instrumentis Musicis cogitarent. Alterum genus rerum in Pentateucho comprehensarum, partim leges, quæ Exodo, Levitico, Numeris, & Deuteronomio continentur, partim res aliæ tempore Mosis in populo Hebræo gestæ constituunt. Legis saltem omnia præcepta a Mose literis esse mandata, ex iis locis patere ait, in quibus vel legem Deus Mosen scribere jussit (Exod. XXXIV. 27.) vel eam ipse revera scripsisse dicatur, ut Exod. XXIV. 4. Deut. XXIX. 58. 61. XXIX. 20. 27. XXXI. 9. 26. Quod autem Historiam sui temporis totam literis consignavit, ex eo colligit *Clericus*, quod partem aliquam Historiæ, quæ tamen tanti non erat, v. g. bellum in Analektis gestum, Exod. XVII. 14. nec non Israelitarum in deserto mansiones, Num. XXXIII. 2. scripsisse diserte legatur. Et si quis repetitiones, quæ in his libris occurrunt, & ordinis

in legibus tradendis neglectum animo repetat, facile hunc intellectum, eos Libros ad nos pervenisse, quales primum variis temporibus per longam illam in deserta Arabia moram a Mose conscripti sunt. Si enim ex Mosis Libris, ut nonnulli volunt, refecti essent, longe majori ordine, refectisque tot repetitionibus, digestos fuisse autumat. Quæ in contrarium afferuntur argumenta ab iis, qui Mosen Pentateuchi scriptorem esse negarunt, indiciaque recentioris ævi in eo offensuros se professi sunt, vel ex styli varietate, quæ non unum Scriptorem prodat, dum alia sint brevissimo stylo & ellipsis pleno, alia laxo & redundante scripta; vel ex singularibus quibusdam Pentateuchi locis petantur. Ad rationem de stylo respondet Clericus, illam varietatem ubique per quinque volumina sparsam esse, ut potius Hebrææ linguæ parum culto ingenio, quam diversitati Scriptorum tribui debeat. Ex *oblatione Lævi*, quæ obijciuntur, pseraque asserit esse dubia, ideoque non sic posse urgeri, quæ passim in Libris Mosis recentioris ævi essent argumenta. Admodum vero pauca dantur, quæ ab alterius, forte Prophetæ, manu provenisse liqueat, & quæ non obstant, quo minus Mosis opus esse hosce libros dicamus: sicuti, quæa varios versus hic illic Homeri poematibus insertos volunt veteres Grammatici, nemo propterea Iliadem & Odysseam ab Homero scriptam esse negavit. Quod attinet *addimenta illa*, quæ Mosis ævo posteriora sunt, & *sensuum rerum genus* in Pentateucho absolvent, omnibus diligenter expensis Esuditorum sententiis, quorum alii Josuam, alii Esdras, alii Hebræorum *ἱερογνητα* *Ἰωυάφης*, sed meris conjecturis ducti, ea conscripisse volunt; hic aquam sibi haurire fatetur Clericus, nullumque esse sapiente *ἄροχῆ* tutius ac certius per fugium. Tandem ad investigationem *Consilii Mosaicæ* in edendo Pentateucho se accingens Noster, satis quidem omnes nosse dicit, *summatim* scripsisse Mosen, ut Israelitas Dei unius cultum edoceret, legesque ab eodem acceptas iisdem traderet, sed optat præterea, notam nobis esse *particulatim*, quibus rationibus adductus certa scribendi methodo potius quam alia usus sit; ecquid præterea spectarit in compendio antiquissimæ historiæ, quod posteris reliquit. Hinc forte intelligi posse, quare, tam multis omissis, aliorum minoris, ut nobis videtur, momenti eventuum meminerit; quare certis verbis usus sit, quare obiter nonnulla, cætera vero copiosius & sapius dixerit; aliaque

aliaque similia, unde maxima lux plurimis obscurissimis locis oriretur. Distinctius interea ostendere satagit, qua via ad metam illam generalem pervenire instituerit Moses, & qui alii ejus fuerint fines particulares. Et (1.) quidem nequaquam sibi Mosē proposuisse, *sotius humani generis Annales* scribere ad sua usque tempora; sed tantum ea ex Historia praeceptorum seculorum feligere, quae cum generali illi fini, tum aliis singularibus conducerent. Hinc brevissimam ejus esse historiam ab initio rerum ad Abrahamum usque, cum undecim primis capitibus, h. e. quintae parte libri Geneseos absolvatur. Ex historia autem generali duorum millium annorum nonnulla tantum attingere voluisse, quae aut sequentium rerum seriei ac ordini necessaria erant, aut animis Israelitarum ad pietatem & probitatem informandis inservire poterant. Quo factum, ut innumeris praetermissis, quae legentium curiositas flagitare solet, nudam pene Chronologiam nobis primorum temporum tradiderit. Pauca tamen adpersisse, quibus Israelitas ad observationem legis facilius adduci posse existimavit, v. g. cum potuisset (ut alia plurima) primi peccati historiam contrahere, ac tantum dicere, primos Parentes Deo morigeros non fuisse, & hac de causa omnia mala, quae nunc humano generi incumbunt, hominibus ab irato Deo primum esse immissa; maluisse tamen id peccatum copiosius exponere cap. III. quod utile esset Israelitis, qui animalibus & fructibus variis abstinere jubebantur, scire primum peccatum ab intemperantia ortum esse, ut ne specie externa vetitae carnis, aut interdictorum fructuum, caperentur, eo exemplo cavere discerent. Sed (2.) potius animum Mosi fuisse, *populi Hebraei historiam* scribere a conditore ejus Abrahamo, quem Deus ex Chaldaea in Chananzam ire jussit, ubi Hebraeae Gentis proprie incunabula quaerenda. Hinc fieri, ut Moses ab eo tempore, omnibus aliis Gentibus omnis, de Abrahamo ejusque posteris tantum loquatur; quamvis sine dubio innumera memoratu dignissima inter alias Gentes evenissent. (3.) Videri Mosē hoc quoque spectasse, ut mores Israelitarum non aperte tantum praecipit, sed *obliquari* etiam, per narrationes, docendi ratione, quoad posset, emendaret, ut exemplo *πολυαμίας* appareat Gen. II. 24. IV. 19-24. oblique taxata, quam aperte oppugnare non potuisset, nisi omnium animos a se alienare voluisset, Matth. XIX. 4. (4.) Historia sua Mosē Israe-

litarum

litarum animos a *vicinorum fabulis*, adeoque *Religionibus*, quæ sæpe iis inirebantur, avertere aggressum esse, v. g. cum pleræque Orientis Gentes, maxime Ægyptii, non modo antiquitatem suam jactarent, sed & Conditores suos summopere laudarent, atque in Deorum numerum referrent; Moſen ostendisse, ortos eos esse a Chamo, Noachi filiorum tertio, qui ne vir quidem bonus haberi potuerit, nedum ut in Deorum numerum referri mereretur. (5.) Ipsam, dum scribit Hebrææ Gentis historiam, non tamen *plenos* concinnare voluisse *Annales*, cum omiſſa ſint ab eo plurima, quæ aliud agendo alibi narrentur, v. g. idololatria Majorum Israelitarum trans Euphratem, de qua Joſ. XXIV. 2; ipſorum Israelitarum idololatria in Ægypto, de qua Ezech. XX. 7. 8; genus ſingularæ ſuperſtitionis in deserto, de quo Amos c. V. 25. 26. Atque hinc minus mirum videri debere, *ordinem temporis*, quî in pleniori ſervatur Hiſtoria, ab eo ſuiſe neglectum.

Et hæc e *Prolegomenis* novi hujus vaſtique Operis excerptenda hæ vice duximus, cætera quæ in ipſo *Commentario* ad Geneſin, ejusque *Appendice* continentur *αὐτομνημόνευσα*, futuri menſis laboribus, ne Lectori nimis prolixa recenſione tardium creâſſe videamur, reſervantes.

**ERICI MAURITII, IMPERIALIS CAMERÆ
Aſſeſſoris, Conſiliorum ſive Reſponſorum
Partes II.**

● Francofurti & Wezlariz ap. Chriſtophorum Olffen, 1693, in 4.
Alphab. 7. Plag. 3.

DE excellentiſſimi Autoris elogiis multa præſari neceſſarium, haud ducimus, cum eam in orbe erudito ſcriptis ſuis edecumatis ſibi acquiſiverit famam, quæ ipſum a mortalitate facile vindicabit. Inter illa vero haud poſtremum obtinent locum, quæ jam exhibemus, Conſilia, in duas diviſa partes, quarum *prior*, reſtante titulo, Conſilia Chilonienſia & Tubingenſia, quæ anno 1669. Chilonii impreſſa fuerunt, continet; *poſterior* autem Reſponſa hætenus *inedita* ſeu *poſtbuma* ſiſtit. Priore itaque, cum tam diu inter manus eruditorum ſervata, in medio relicta, poſterioreſem tanquam nunc domum prodeuntem

untem perlustrabimus, ejusque argumenta breviter recensēbimus. Comprehendit illa Consilia sive Responſa ad casus octo speciales & rariores Ampliſſimæ Juridicæ Facultati olim Tubingensi propositos. In quibus in genere Autor ita versatur, ut præmissa initio facti specie, annexis postea dubitandi & decidendi ex legibus & Doctoribus petitis rationibus, tandem in illam partem, quo fortiora argumentorum pondera ducunt, confutatis contrariis, inclinet. Quorum Confiliorum collectionem & editionem eo acceptiorem illis fore confidimus, qui, ut loqui amant, casum in terminis invenire satagunt. Spēciatim vero Conf. I. affirmat: legatum nominis, postea a testatore, urgente æra alieno, alii in solutum dati, nihilominus adhuc deberi. Conf. II. decidit: an exceptiones legati hujus petitioni ab hæredē oppositæ, ad cognitionem executorum testamentariorum pertineant? Conf. III. tractat legata ex rebus feudalibus, & rebus fidei commisso subjectis, nec non allodialibus, filix relicta, variasque circa illa occurrentes quæstiones decidit. Conf. IV. determinat annuorum redituam redimendorum casum: num pretium sit reddendum in valore monetæ juxta tempus contractus, an solutionis? & an creditor rem propter reditus hypothecæ suppositam, postea alienatam, præſcriptione hypothecaria, quam personali experiatur, persequi possit? Conf. V. exhibet de debitis controversiam, inter vi-duam illustrem, quæ omnia mobilia jure pactorum dotalium percipere, sed debita nulla exsolvere cupit, & agnatos hæredes feudales debita modo, quæ cum illorum consensu contracta, soluturos, or-tam. Conf. VI. proponit utiles circa servitia & operas subditorum præſtandas quæstiones, ut si determinata servitia sunt; an subditi ad majora, si domino perquam necessaria sint, cogi possint? & quali moderamine utendum? &c. Conf. VII. explicat varias juris quæstiones de collatione, veluti; an prædia feudalia, quæ parens filio celsit & donavit, conferenda sint? de æstimatione rei conferendæ, de impensis, quæ in eam factæ, detrahendis, de successore feudali hæreditatem paternam respuente, &c. - Conf. VIII. completitur filii il-lusoriam hæredis institutionem, & inofficiosum testamentum in præjudicium feudorum confectum. Inde quæstiones variæ tanguntur: an feudum, quod filio assignatum; revocari, item an tunc vendi ac emi possit? & an tertius teneatur possessor? Ubi etiam quædam de re litigiosa intersperguntur.

p. 1.

p. 25.

p. 38.

p. 144.

p. 172.

p. 213.

p. 284.

Ent

Entwurf einiger Tabellen / woraus die Geographia, Chronologia, und Genealogia, desgleichen die vornehmste Historien / Staats-Gebiethe / und daher ruhrende Controversien Großer Potentaten überhaupt zu ersehen / re.

Augsburg / ausgefertigt von Johann Striedbeck / Juniore.

h. e.

Hypotyposis Tabularum Geographicæ-Chronologico-Genealogicarum, in quibus summa historię civilis & notitia controversiarum Principum ac Statuum Europę exhibetur, *delineata*, & tabulis æneis incisa, autore & sculptore Johanne Striedbeck, Juniore, Augustę Vindelicorum.

Utm tria in primis adminicula in historica lectione necessaria sint, Geographia, Chronologia & Genealogia; ea Autor supra nominatus, vir eximius & valde industrius, tabulis æneis incisa solenter comprehendit: ut uno velut conspectu cupidus hinc literarum lector ista noscere queat. In tabula I. brevem ad legendas historias instructionem exhibet. In tab. II. delineationem Europę juxta partes a Geographicis designatas subjicit. Hinc in tab. III. typum Imperii Romano-Germanici triplicem, Geographicum, Hydrographicum & Politicum sistit. Inde in tab. IV. synopsis Chronologię V. & N. Testamenti, juxta æras & epochas Chronologorum diversas subjungit, ut secundum eas res in orbe gestę digeri possint. Postea in tab. V. indicem Imperatorum Romano-Germanicorum a Carolo M. usque ad Augustissimum Imperatorem Leopoldum exhibet; Cui tabulam VI. subjicit, qua instructionem Genealogicam in usum illiteratorum comprehendit. Tabula VII. est progenologica, cui adduntur tabulę progenologico-Heraldicę, quibus insignia Principum ex Scriptoribus Heraldicis juxta areas designatas inseri possunt.

His quasi procemialibus tabulis subjunguntur tabulę Historico-Genealogicę Imperatorum, Regum, Electorum, Principum ac familiarum illustrium speciales, inspersis notis, quę ad historiam civilem in compendio noscendam faciunt.

COURS

COURS D' ARCHITECTURE &c.

i. c.

Curſus Architectura, continens Ordines Vignola cum commentariis, figuris & descriptionibus optimorum ejus & Michaelis Angeli ædificiorum, eorumque omnium, qua ad Architecturam ſpectant, nec non luculenta artis bujus explicatione: Autore A. C. DAVILER, Architecto.

Parifiis apud Nicolaum Langlois, 1691. & Amſtelodami apud fratres Hugetanos, 1694. in 4.

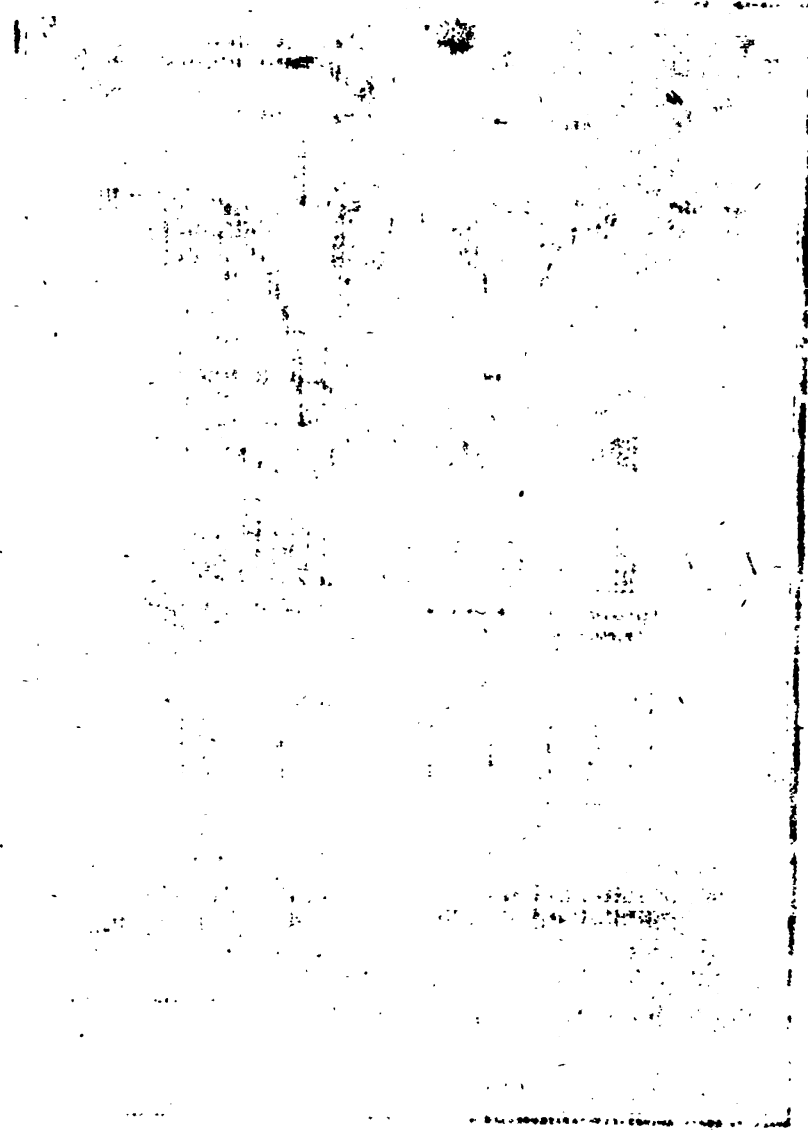
Conſtat Alphab. 5. plag. 7. & magno ænearum figurarum numero.

Jacobus Barozius, Vignola vulgo dictus, ab oppido Bononiensis territorii, ubi patre Clemente Mediolanensi, matre vero Germana anno 1507 natus fuit, in primis juventutis annis Bononiæ arti pingendi addiscendæ navavit operam. In qua cum, magistro satis peritito destitutus, non magnos faceret progressus, ad Architecturam vero addiscendam toto se ferri animo perſentificeret; omnes curas cogitationesque suas ad illam convertit, augurio quasi capto ex deformationibus ædificiorum, quas multorum cum adplausu perfecerat. Quoniam vero intelligebat optime, sola delineandi arte, aut lectione Vitruvii, non posse perveniri ad illud fastigium, quæ enitebatur; Romam concessit, ut antiqua ejus inspiceret monumenta, ex iisque regulas optimas depromeret. Ubi quidem illi cum primis hoc commodum evenit, quod ab Academia Architectonica, cujus tum principes erant Marcellus Cervinus, Maffeus & Mazzuolus, adscitus fuit eum in finem, ut quæ mente illa conceperat, penicillo designaret, & ædificia antiqua metiretur & deformaret. Qui labor illi tantum profuit, ut genuinam ædificandi rationem familiarissimam sibi redderet, ac plurima deinde ædificia Romæ, Bononiæ, Placentiæ, &c. arte politissima exstrueret, tantamque sibi compararet nominis famam, ut ab Hispaniarum Rege ad Escuriale ædificandum evocaretur: quam tamen provinciam sibi delatam, ætate jam proſectus, suscipere noluit,

D

præci-

præcipue cum post Michaelis Angeli obitum, *Basilica S. Petri* a Pontifice maximo architectus constitutus fuisset. Tanta igitur artifex circa extremos vitæ annos (obit enim anno 1573 sexagesimum sextum annum agens, sepultusque fuit in magnifico *D. Maria* templo, quod a *rotunditate* nomen habet) ea, quæ cum usu & experientia, tum sedula antiquitatis contemplatione didicerat, in regulas contraxit, quas amicorum adductis precibus, & Cardinalis Farnesii munificentia adjutus, edidit in lucem. Qui liber tanto placuit opere studiosis Architecturæ, ut in omnes pæne cultioris Europæ linguas traductus fuerit. Quamvis enim *Scamozzius* & *Palladius*, postquam scripta sua pererudita cum publico communicarunt, plurimos invenerint assecras, habuit tamen semper quoque *Vignola*, qui rationes ipsius sunt secuti, cum ipsas regulas comprehenderit, quas operæ non difficulter assequuntur. Accedit, quod, iudice peritissimo architecto *Augustino Carolo Davilerio*, in orthographiis maxime imitatus fuit antiquitatem, & ubi aliquid de suo admiscuit, non longe recessit ab archetypis. Quæ etiam potissima censeri debet causa, quod hunc præcipue solertissimus ille Vir elegit, quem commentariis illustraret, & accessionibus insignibus, quæ ad artem architectandi pertinent, locupletaret. Gallicam enim versionem sub eundem vocavit, eique schemata adjecit nitidissima, quæque omnes partes distincte oculis exponunt. Vita *Vignolæ* & generalis de orthographia columnarum tractatio præfationem sequuntur, in qua tyrones de Architecturæ excellentia instruit, eisque viam monstrat, quam tenere debeant ad ejus contendentes culmen. Commendat vero imprimis antiqua Italiæ monumenta, quæ hunc seculo, ducibus *Borromino*, *Petro Beretino* de *Cortona*, *Rainaldo*, &c. multum deflexisse Italos a genuino veteribusque probato ædificandi modo. Præterea novas quamplurimas addidit figuras & præcepta, quæ attinent ad decorationem, distributionem, materiam & constructionem ædificiorum, artem item lapidariam, tignariam, scriniariam, serariam, horticulturam, & reliqua, quorum notitia ab architecto requiritur; ut non vane *Cursus Architecturæ* titulus frontis hujus libri præfixus videatur. Quoniam autem *Michaelis Angeli*, celeberrimi illius pictoris, statuarii & architecti ædificia conjungi solent cum *Vignolæ* libro, hæc quoque non solum explanavit, sed etiam vitam & consuetudinem artificis illius, qui nobili familia,

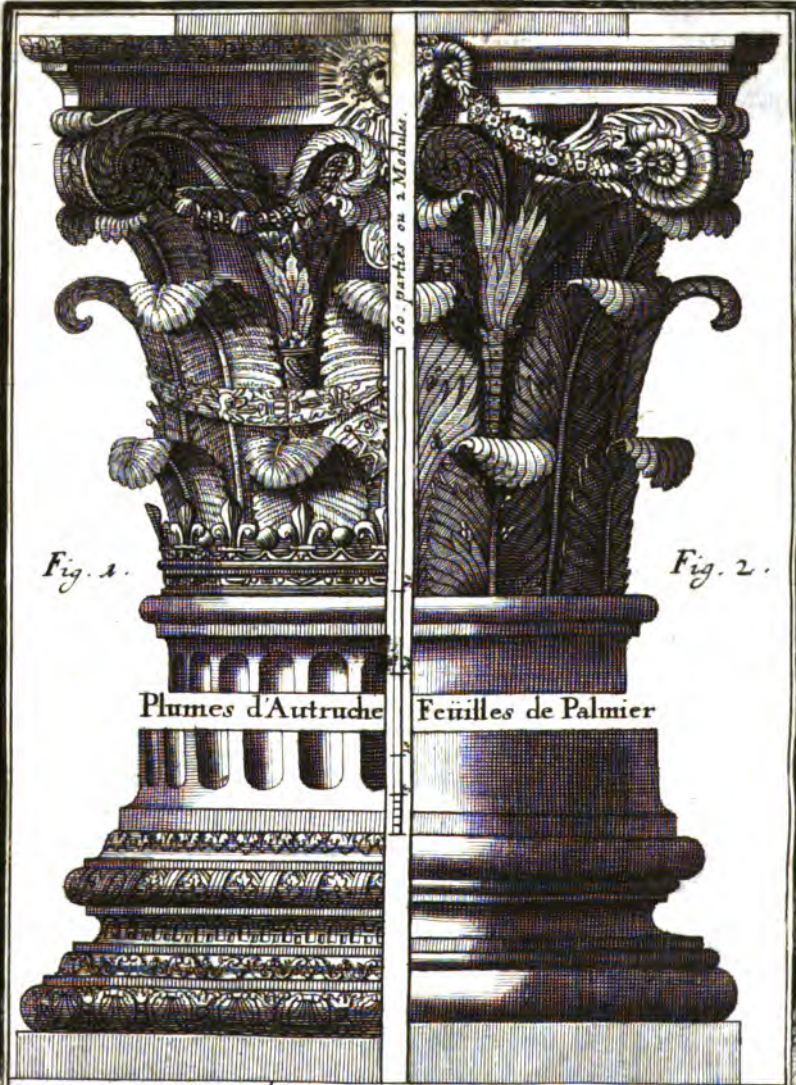

Fig. 1.

Fig. 2.

Plumes d'Autruche

Feuilles de Palmier

BASES COMPOSEES et CHAPITEAUX SYMBOLIQUES

familia, in Aretino agro, patre Ludovico Simone Bonarota, anno 1474 ortus, & naturæ impetu ad pingendi & fingendi artem colendam abreptus, paria fecit cum veteribus, omnesque suæ ætatis longo post se reliquit intervallo; tandem vero, postquam templi S. Petri, quod auspiciis Julii II A. 1508 coeptum erat a Bramante, architectus a Paulo III constitutus fuisset, variaque usus esset fortuna, Romæ d. 17 Februarii A. 1564 octogenario major decessit.

Quoniam autem quævis ars conceptis quibusdam & solemnibus verbis res, in quibus versatur, solet exprimere, quæ a communi loquendi more sunt aliena; illa cum cura quoque collegit Davilerius & perspicue explicavit, ita ut *Lexicon illud Architectonicum* dimidiam fere totius libri partem constituat.

Ut autem, prout nostra fert consuetudo, specimen aliquod afferamus ex hoc Auctore, notum est disceptari inter architectos, utrum novus aliquis ordo columnarum a reliquis distinctus excogitari possit, nec ne? Ad hoc ergo quod attinet, censet Davilerus, cum non qualiscunque, sed proportionum mutatio ordines immutet, nec concinnior excogitari possit dispositio, quam quæ in Corinthiaco obtinet ordine, etiam si in capitulo quodam foliorum mutetur species, aut alia quædam varientur ornamenta, nihilominus tamen ipsum ad illum ordinem esse referendum; ita tamen ut nihil prohibeat, quo minus peculiare aliquod nomen ab ornamentis illis petitur, eidem tribui possit.

Quod si enim (vid. Tab. I fig. 1.) foliorum locum plumæ occupent struthiocameli succinctæ vittis equitum S. Michaelis & S. Spiritus, galli vero gallinacei plumæ ornent volutas, caput autem ejus vel etiam Solis imago sit loco floris, & tandem astragale corona ianitur, capitulum tale *Regium & Gallicum* dici posse existimat. Quod si autem capitulum (vid. fig. 2.) instructum sit palmæ foliis, & pro flore caput habeat arietis, cujus etiam cornua volutarum vice fungantur, *Sacrum* nominari posse arbitratur, & optime convenire Martyrum, SS. templis, qui licet, ut arietes olim apud Judæos, aut victimæ, cæsi fuerint, victoriam tamen, cujus palma symbolum est, reportarint.

Tab. I.
fig. 1.

fig. 2.

DELICIÆ QUORUNDAM POETARVM DANORVM, collectæ & in duos tomos divisa
a Friderico Rossgaard,

Lugduni Batavorum apud Jord. Luchmans, 1693. in 12. Plag. 54.

D 2

Præcla

PRæclaram atque utilem iis, qui humaniores literas colunt, cum primis autem qui poetices studio & carminum amore tenentur, operam præstitit *Janus Gruterus*, dum plurimum gentium poetas Latinos, qui hæc sacra Musarum moverant, collegit, & Germanorum, Belgarum, Gallorum ac Italarum poemata, sive suis jam voluminibus edita, sive per schedas sparsa, distinctis fasciculis & quindecim tomis, *Deliciarum* nomine insignitis, e trajectis literis formatum *Ranucii Gbeni* nomen sibi assumens, asservavit & posteritati reliquit. Cujus industriam imitatus *Jo. Philippus Pareus*, quatuor Hungaricos poetas anno 1619 junctos edidit; eodemque consilio *Jo. Scotus Scototarnavaius* suæ gentis Scoticæ septem & triginta eximios poetas Amstelodami A. 1637 excusis duobus tomis evulgavit. A quo instituto nec alienum videtur propositum *Balth. Moreti*, qui Antverpiæ A. 1662 typis suis septem illustrium Italarum poemata publico dedit, a Dan. Elzevirio decem post annos recusa Amstelodami; & eodem collimare videntur *Lugdunenses*, qui A. 1688 elegantissimorum poetarum, *Hosehii, Becani & Wallia* carmina, *Oxonenses* item qui superiori 1692 anno Anglicanarum Musarum analecta dederunt, in istius anni Actis p. 83. memorata. Idem studium quum in Danicæ gentis præstantioribus poetis eorumque ingeniosis monumentis colligendis nemo hætenus posuisset, posteritati autem eas asservari laudibus æquum omnino videretur, quod non magis artibus aliis quam poeticis istæ gens excellat; sex præ cæteris præstantiores poetas Danos simul in conspectum præferre, istorumque cultissimorum ingeniorum elegantes factus duobus tomis collectos in Belgio nitidis typis evulgare satagit *Frid. Rostgaardus*. Non quod tam exiguo numero absolvatur poetarum Danorum chorus, quem longe ampliorem exhibet *Olaus Borrichius* in Dissertatione de Poetis Danis, libro huic præfixa; sed quod hi sex præ cæteris hoc sæculo carminum copia & numero floruerint.

Primum locum tenere jussit **HENR. ALBERTIVM**, cujus poemata, quæ hic recusa sunt, octoginta tribus adhuc annis Giesæ sub titulo *Musæ adolescentiæ Veneriæ* prodierant, ipsaque inscriptio juvenem admodum Musis his operatum esse auctorem indicat; favore autem & amicitia doctorum istius ætatis virorum ipsum floruisse, e tertia parte *Deliciarum* poetarum Belgicorum patet, quam

Græc-

Gruterus eidem inscripsit, *elegantissimum eum poetam salutans, Germania delictum, cujus mores ac studia in oppido facta sint ab Humanitate ad humanitatem, a Musis ad Gratias, ut ipsum omnes anime non vulgares a minima ad maximam dilexerint, magni fecerint, amplexa sint.* In laudibus Regis & regionum operum prima pars poematum versatur, altera anagrammatibus evolvendis, tertia elegiis, quarta epigrammatibus, quinta odis absolvitur. E quibus, ut ex ungue leo ostendatur, istud apponemus, quo Musas amore se complexum professus est, epigr. 217.

*Quisquæ amat Venerem raro redamatur ab ipsa,
Fie sociis crebro fabula nota suis.*

*Quisquis amat Musas Musis redamatur ab ipsis,
Et sibi perpetuum nomen in orbe parit.*

*Qui sapit, is Veneris Musæ postponit amorem,
Stultus amat Cyprum, ac ex Helicone fugit.*

Secundo loco exhibentur J. O. HOPNERI poemata, cujus vitam, (quæ anno 1675 desit, trigessimum tertium ætatis annum vix supergressa) per liberalia literarum studia præclare actam, elegantissima recitatione profecutus est vir illustris Wilhelmus Wormius in elegantissimo programme Rectoris Hafniensis nomine scripto, ortum ejus, educationem, studia, itinera & mortem disertissime enarrans, quod præfixum Poematibus p. 160. legitur, additis duabus inscriptionibus sepultralibus, e quibus munificentia ejus erga academiam Hafniensem intelligitur. Inter poemata mensuram epici carminis æque implent gloriæ Christiani V. p. 177. 232. 288. nuptiis Caroli Electoris Palatini p. 200. natalibus Friderici Hæredis regii p. 219. laudibus Petri Greiffenfeldi Cancellarii p. 258. scripta carmina.

Tertio loco conspiciuntur CHR. AAGAARDI poemata, qui anno 1616 natus anno 1664 diem obiit, in Sorana primum academia doctoris munere functus, postea poeticæ arti tradendæ in academia Hafniensi præfectus, tandem scholæ Ripensis gubernacula postquam tenuisset, Pastoratui ecclesiæ Wedstedensis regendo adnotus. In ipsius poematibus eminet panegyricus de victoria Christiani IV adversus classem Sueco-Batavam reportata, qui titulum *Lauri Cimbrica* A. 1644 contextæ gerit, p. 359; epicedium in exequiis ejusdem gloriosissimi Regis anno 1648 peractis, sub elogio *ibreno-*

rum hyperboreorum evulgatum p. 421; nec non istud in funere filii ejus Christiani V. electi Daniæ Regis, anno 1647 defuncti, quod *Mannes Cimbricos* inscripsit p. 402.

Quartum locum occupant, quæ in tomii secundi fronte conspiciuntur VITI BERINGI carmina, venustissimi poetæ, oratoris & historici culissimi ingenii fœtus. Vitæ suæ historiam ipse contexuit, quam programmati academico in funere ejus evulgato insertam Editor præfixit poematibus. Unde intelligimus, anno 1617 ipsum natum, in primâ juvenia Tychonis Brahei filiolo primordia literarum tradidisse, Tottii inde juvenis moribus studiisque præfectum ejus peregrinationum comitem extitisse, & bis Belgium, ter Galliam, semel Italiam & Germaniam peragrasse; Hafniæ postea poesin, Soræ historiam professum, in Scania rebus Danicis commemorandis operam dedisse, Historiographi regii axiomate ornatum, Consiliariis tandem ærarii regii, & supremi Justitiæ fori Assessoribus annumeratum fuisse, ac anno 1674 forti & constanti animo (quem eleganter exponit Wormius) vitam laudabiliter actam clausisse. Scripta ejus tum typis excusa, tum in laudibus hæredum latentia, recensentur, & Pauli Vindingii elegantis epigramma imagini ejus adscriptum, duæ item sepulcrales inscriptiones marmoris insculptæ, in templo Hafniensi D. Virginis conspiciendæ, exhibentur. Poemata ipsa, si verum fateri volumus, reliquis cæterorum, quæ in hoc volumine continentur, vatum Danorum carminibus palmam præripiunt, venustate & gratia dictionisque elegantia istis superiora. E quibus exempli loco istud epigramma adscribemus, quod imagini Serenissimi Saxonie Electoris Johannis Georgii III, quum is Potentissimi Daniæ Regis Friderici III. filie Annæ Sophiæ matrimonio jungeretur anno 1667 affixit, apponemus p. 96.

*Sic sanguis Witikinde tuus, sic Martia proles
Pingitur, & magnos ardua spirat avos.
Da dextram, da Saxo fidem, da pignoris arrham;
Qua te felicem nos quoque causa facit.
Lux eadem affulget geminis, fors erigit una,
Spesque eadem seclis pone sequentis erit.
Oceano coit Albia, & aurea versat in aquor
Flumina, & unitis fœdera jungit aquis.*

Ingre-

*Ingrede're Arc'ionum auguriis felicibus orbem,
Saxonica o potior spesque decusque domus;
Quem virtus, quem dia fides, quem pronuba Juno
Nunc nostrum faciunt, nosque amor esse tuos.
Hac populi, hac procerum vox est: hac, maxime Princeps,
Quod cernis, cupiunt ipsa metalla loqui.*

Quinto loco extant HENR. HARDERI carmina, quorum potissima pars epigrammatibus constat, tribus libris anno 1679 evulgatis, argutis profecto & tersis, quæque elegantia & ingenio nullis recentium poetarum cedunt; quod e sequentibus manifestum redditur. Lib. I. ep. 62.

Susanna ad lascivos senes.

*Non pudet aterna canos aspergere labe?
Non pudet hac famam labe notare meam?
Monstra senum! non hic amor est, insana libido est,
Quam furor e Stygii suscitât igne rogi.
Hic ut in irriguis se mundet & abluat undis,
Non ut commaculet, nuda Susanna sades.
At neque fraude minime labat mens integro, spernatis
Tectos nuda, viros fœmina, sola duos.*

Ep. 72. de nomine Jesu:

*Omnia debebam, nec eram solvendo futurus:
Hoc nomen nomen me facit esse bonum.*

Ep. 117. de vita & morte beata:

*Vivere discè, mori qui vis aliquando beatus;
Qui bene vis olim vivere, discè mori.*

Lib. II. ep. 5. de obsidione Hafniensi ad Regem:

*Hostis adest, spectat desertam manibus urbem;
Dum parat ingressum, mania nata videt.
Dum stupet, urget opus nostri solertia Martis,
Eluditque truces vis inopina minas.
Nunc Amphibionios ne jactet fama labores,
Aut testudinea mania structa fide.
Nam multo breviorè mora, Rex magne tuorum
Tu quoque struxisti mania tanta fide.*

Ep. 47.

Ep. 47. Scientiæ genealogia:

*Filia non temere Thaumantis creditur Iris;
Invenit hic certam fabula ficta fidem.
Quas scimus rerum suis admiratio mater,
Illa cognitio nam parente fuit.
Nascitur ex ista rursum admiratio doctis,
Mim eadem nata nam parensque sua.*

Ep. 68. de typographia:

*Luce beo multos: doctorum scripta virorum
Quum potuere premi, non potuere premi.*

Lib. III. ep. 27. Epitaphium cujusdam avari:

*Hic situs est, qui quum per pharmaca vivere posset;
Parceret ut nummis maluit ipse mori.
Nunc reor optaret vitam, si scire liceret,
Impensas tantas funeris esse sui.*

Ep. 33. in Lucilium:

*Ostendisse novas antiquis vatibus undas
Bellerophontai dicitur unguis equi.
Hic proprios rodit, quum versum parturit, ungues.
Vix Aganippas hic dabit unguis aquas.*

Ep. 90. in mortem Archimedis Syracusani:

*Occidis in tenui dum pingui pulvere, vita
Ultima mors vere linea facta tua est.*

Nec heroici carminis facultatem ipsi defuisse, sed gravitate non minus epica, quam argutiis epigrammaticis ipsum excelluisse, argumento est insigne & prolixum carmen, quo *Hafniam arctiore obsidione liberatam* anno 1660 decantavit; alterum item quo laudes Petri Greiffenfeldi magni Daniæ Cancellarii, qui gloriæ suæ superstes hodiernum, vivit aula pulsus, anno 1675 persecutus est, numeros poeticos argumenti exæquans dignitati.

Agmen claudunt OLAI BORRICHII poemata, viri ut fama, ob eruditionem & exquisitam in liberalioribus disciplinis & arte medica scientiam, maximi, sic ob recentem memoriam jacturæ, quam

quam ejus morte (quæ d. 3. Oct. anno 1690. ei contigit) res literaria fecit, desideratissimi, & ob lautissima stipendia de studiorum cultoribus deque Hafniensi academia meritissimi. Omnes enim, quas amplas admodum honeste comparaverat, facultates in pauperum studiosorum utilitatem erogavit: cumque a conjugio tota vita abstinuisset, adeoque cælebs moreretur, ex Musarum filiis (ut inscriptio ejus tumuli indicat) tot adoptavit liberos, quot in Collegio, *Mediceo* dicto, quod ipse fundavit, in posterum ad uberiora studiorum incrementa præsidium ejus beneficio nanciscuntur. Sedecim semper studiosis in istâ magnifice extructâ domo, quam opportunis cubiculis & exquisita suppellectile libraria ac laboratorio chemico instruxit, alimenta & hospitium, ut præberetur; sed & aliis egestate & imbecilli valetudine oppressis ut subveniri posset, ingenti pecuniæ summa, quæ numerum viginti sex mille & trecentorum Imperialium explet, in testamenti tabulis prospexit, studiorum non magis quam eorundem cultorum ex animo se curam gessisse posteritati ostendens. In Poematibus ejus eminent tria epica; quorum unum *Amagria vindicata* triplo insula istius a Suecis occupatæ liberationem; alterum *Arctos pullam* inscriptum, exequias Friderici III. Regis; tertium *Arctos respicimus* insignitum, Christiani V. inaugurationem eleganter & graviter decantat. Ex epigrammatibus istud apponemus, quo editorem sex horum Poetarum, quos recensuimus, (nam vivente adhuc Borrichio eorum in Belgio typis excudendorum initium is fieri jusserat) fuit prosecutus, non minus elegantia auctoris quam præstantia hujus instituti, præclarum testimonium:

*Ergone, qua sparsis volitarunt carmina membris,
Nescia fortuna (fors ita dura) sua,
ROOSTGAARDE, Hafniaci decus & nova gloria Pindi,
Colligis, & fato nobiliore beas?
Male insperato, quo nil generosius, ausu!
Quo patria in laudes sanctius ire nequit,
Hac pietas, hac prisca fides, hac dia voluptas,
Detrahere instanti semicremam rogo:
Vidisti Hippolitos variis in curribus actos
In mortem celeres præcipitare rotas;*

E

Vidisti

*Vidisti nullum, qua nostri incuria seculi est,
Sistere cornipedes, & revocare gradus;
Unum te opponis, ne tantum injuria possit
Temporum, & hac patria lumina obire vetas.
Hoc meritum ROOSTGAARDE tuum est, ut patriam reddat
Et sine nube dies, & sine morte decus.*

LA PHYSIQUE OCCULTE, OU TRAITÉ de la Baguette divinatoire, &c. par M. L.L. de Vallemont, Prêtre & Docteur en Théologie.

h. e.

Physica occulta seu Tractatus de Virgula divina, & ejus utilitate ad indagandum fontes aquarum, mineras, thesauros absconditos, fures & sicarios profugos; una cum principiis, quæ explicant phænomena naturalia maxime obscura. Auctore L.L. Vallemontio, Sacerdote & Doctore Theologiæ.

Amstelodami apud Adrianum Braakmann, 1693. 12.

Constat plag. 21. cum figuris æneis 24.

PERdifficilis est quæstio, de qua summa jam pridem Philosophorum dissensione certatum fuit, sitne vis aliqua virgulæ, quam divinam vocant, a natura infita, ut latentes metallorum venas, aut abditos aquarum fontes commonstrare possit? Ea vero nuper de novo agitari coepta est in Gallia, cum anno 1692 d. 5 Julii Lugduni œnopola cum uxore in cella vinaria fuisset obtruncatus, & Jacobus Aymarus, Delphinus, agricola non tenuis fortunæ, singulare suæ virgulæ specimen edidisset. Neque enim ostendit duntaxat, inclinari virgam versus illum locum, quo cadavera occisorum erant projecta, sed etiam alia omnia, quæcunque sicarii contigerant, ipsaque illorum vestigia; ita ut, cum illi profugissent, viam, quam institerant, non difficulter indagaret ejus adminiculo, tandemque sceleris socium Belicadri (Beaucaire) in Occitania deprehensum ex fuga retraheret: qui etiam, falsus immane illud facinus, ultimo affectus fuit supplicio. Variæ itaque fuerunt & valde discrepantes doctorum

rum virorum hac de re sententia, quorum nonnulli Aymarum magicæ artis suspectum habuerunt, alii vero illam suspicionem a viro minime malo removens, rem illam naturæ vires non excedere asseruerunt. Quam sententiam etiam rationibus a vero non abhorrentibus defendendam sibi sumsit doctissimus Vallemontius, qui, postquam Aymarus Parisios magni Principis jussu venit, singulis diebus integri mensis per aliquot horas cum Aymaro versatus est, singulasque circumstantias sollicitè indagavit & notavit.

Atque hinc natus ipsi fuit de Virgula divina liber, in quo postquam de nominibus variis ejusdem, & incerto tempore, quo in usum vocari cœpit, (sit enim ejus mentio jam in Basilii Valentini, qui circa A. 1450 floruit, testamento) egit, ratus non esse improbabile, Ciceronis jam & Varronis tempore illam in usu fuisse, cum hic Satyram, cujus titulus *Virgula divina*, scripserit, Tullius vero lib. I. Officiorum Virgulæ quoque divinæ, qua omnia, quæ ad victum cultumque pertinent, suppeditantur, mentionem fecerit; ipsa ejus recenset phænomena. Nimirum (1) ex ligno quocunque, modo leve & porosum sit, v. g. ex lauro, amygdalo, &c. præcipue corylo, fieri potest. (2) Parum refert, quocunque anni tempore decidatur ex arbore, modo hæc repleta nimium succo non sit nutritio. (3) Non necesse est, bifurcata ut sit, sed simplex ramus quoque sufficit. (4) Nulli requiruntur peculiæ res, aut incantationes, ad ejus præparationem aut usum. (5) Virgula, si in æquilibrio suspendatur, non inclinatur sua sponte in metallum, aut alia corpora. (6) Si autem vel utraque manu comprehendantur ejus ramuli, quando bifurca est, vel etiam manus inversæ imponatur, ut in æquilibrio consistat, vel tandem simplex ramus utraque prehensus manu paululum incurvetur, convertitur se ad aquam, humum suffossam, cadavera occisorum, fontium vestigia, & quæ illi contrectarunt, nec non magnetis polos. (7) Non a quovis promiscue detenta virgula ita movetur, sed certis solum hominibus, neque his quidem omni tempore. (8) Homines illi dum loca multis exhalationibus foeta accedunt, interna quadam sensatione afficiuntur, languidiori quidem, cum ad loca, ubi metalla aut aquarum venæ laterit, accedunt; fortiori, quando in locis, ubi homicidium aliquod commissum, versantur: ita ut sudore miment, pulsus arteriarum fiat celerior, ipsosque

dolor capitis, & cordis palpitatio invadat. (9) Idem, ut legere possint vestigia profugi homicidæ, necesse est, ut ad locum, ubi facinus est commissum, accedant, & interna illa sensatione primum inbuantur, quæ etiam durat, quamdiu fontium premunt vestigia.

Hæc ergo ut explicet, ex corpusculari philosophia, experimentis Boylei aliorumque munita, confirmat: (1) Effluere continuo ex corporibus particulas admodum exiles, quibus mediantibus in alia corpora a se remota possint operari; præcipue vero ex aquis, humo suffossa, metallis, & hominum corporibus, inprimis vehementi affectu percitorum. (2) Subtilissima illa corpuscula non facile dispergi ab aëre, cui innatant; (3) Retinere quoque, cæteris paribus, determinatam suam naturam, ut idem fere possint operari, ac corpora, ex quibus promanarunt. (4) Naturam agere modis maxime simplicibus, nec majori uti circuitu ad ea efficienda, quæ mira nobis accidunt, quam quæ obvia nobis videntur; atque hinc si phænomeni alicujus causâ deprehensâ a nobis sit, eam legitime posse transferri ad effectum analogum illustrandum.

Quoniam ergo maxima intercedit affinitas inter inclinationem virgulæ & acus magneticæ, illam ita declarat: (1) A metallis, aquis, cadaveribus, &c. exspiratos halitus, receptari ab hominum corporibus, & cum determinatam illi suam naturam retineant, ea si teneri sint & exquisiti sensus, peculiari ratione afficere; ut homines nonnulli de præsentia corporum, ex quibus vapores multi exitantur, possint esse certissimi, nec, si impressio hæc satis valida sit, ulla egeant virgula divina. (2) Hanc vero, si manibus gestetur, cum porosa admodum sit, facile penetrari ab illis effluviis ex hominum manu emanantibus, atque ita disponi, ut ejusdem generis exhalationes illam prompte subire possint; eodem fere modo, quo acus ferrea magnetis admota polo magnetisatur. (3) Hinc ergo virgam ferream æquilibratam non moveri, sed cum ab homine tenetur, non quolibet, sed tali corporis textura prædita, quas ad expirationes illas rite recipiendas requiritur. (4) Tunc autem deorsum inclinari, quia effluvia ex aquis latentibus, cadaveribus, &c. ascendunt verticaliter, in eum illam situm redigunt, ut fiat parallela lineis verticalibus, quas dum elevantur, describunt; quemadmodum materia magnetica inclinat acum, dum eam parallelam reddidit lineis:

In quibus circa terram movetur. (5) Proinde, cum integra illa sensatio admodum debilis est, ex inclinatione Virgæ certum capi posse de rei, magnam corpusculorum vim exhalantis, præsentia indicium; ita tamen ut incertum sit, utrum a metallis aut aquis &c. halitus illi procedant. (6) Homines, ut vestigia legere possint aliqujus profugi, in eum se debere conferre locum, ubi copiosa admodum ejus sunt effluvia, ut certa sensatione afficiantur, quæ etiam certos ipsos deinde reddat, quamdiu viæ homicidarum insunt, non aberrare se, nec Virgulam ab alio corpore incitari. (7) Tandem cum peculiaris dispositio in hominibus illis requiratur, & infinitæ pæne causæ sint, quæ illam immutare possint, hoc quoque experimentum inter ea esse referenda, quæ non semper succedunt.

Hinc autem porro efficit, Virgulæ motum non pendere ex pacto aliquo implicito cum Cacodæmone, præsertim quia nulli adhibentur ritus superstitiosi; nec ullum habere commercium cum Rhabdomantia, quam sacræ execrantur literæ. Contendit contra, inter omnes reliquos modos, quibus latentes aquarum & metallorum venæ indagantur, optimum esse illum, in quo Virgula adhibetur, afferens catalogum plurimum quam 150 venarum in Gallia detectarum virgulæ adminiculo a Germano quodam, & recensitarum in libello ad Cardinalem Richelium, jam rarissimo, cujus titulus, *Rescriptio Platonis*. Qui auctor cum septuplex virgarum describat genus, & peculiarem astrorum requirat positum, ut virgæ singulæ certas mineralium species indicent; ex illo curiositatis gratia proferuntur cœli themata, quæ requirunt: (1) Virgula lucens, quæ mineralibus Solaribus est propria; (2) Cadens, dicata Lunaribus; (3) Saliens, adhibenda Venereis; (4) Feriens, seu furcilla, indagans Jovialia; (5) Trepidans vel tremens, Saturnina monstrans; (6) Cadens seu inferior, qua Martialia, & (7) Obvia seu superior, qua Mercurialia exquiruntur.

Ultimo loco suffragia quamplurima doctorum virorum Vallemontius adducit, qui Virgulæ divinæ usum valde probarunt, quorum ultimum est Abbas Galleti, Ecclesiæ Carpentoractensis magni Pœnitentiarum, cui & ipsa Virgula movetur, quique censet, sanguineos & phlegmaticos homines ad usum ejus esse aptissimos, quoniam

niam cholericæ & melancholicæ (temperamenti quippe siccioris) vapores se circumstantes emanatione contraria, h. e. sicca, discutunt, & motum illorum perpendiculariter ascendentium interrumpunt. Quam in rem quoque Aymari affert Horoscopus, nati A. 1662. Septembr. d. 7. h. 12. Elev. Pol. 45.

HENRICI HULSII, THEOLOGI BRANDENBURGICI in Academia Electorali Duisburgensi, de Vallibus Prophetarum Sacris, Liber unus.

Lugduni Batavorum, apud Jordanum Luchtmañs, 1693. in 4.

Constat 2. alfab. 10½. plag.

Quem de Vallibus Prophetarum Sacris a Clar. Autore sedecim Exercitationibus absolutum summarim recensere instituimus Commentarium, non tam explicandæ vallium naturæ atque situi operam impendisse, quam potius circa visa ad easdem Prophetis data & res iis præmonstratas versari, quivis, qui eum cum cura inspexerit, nobiscum fatebitur.

Id quod abunde statim Exercitatio I. de valle fluenti Cebbar demonstrat, in qua cum indicasset, se fluvium Cebbar vallibus ideo annumerare, quod flumen per se vallis sit, & ab Ebrais fluvius ac vallis eodem nomine insigniantur, sibi que commodum videri, fluvium magnum Hiddeckel subintelligere, ad oblatum Prophetæ visum de gloria Dei seu Christo se accingit. Partitur proinde caput I. Ezechielis, in quo illud visum habetur, in quatuor membra, ac primo quidem ventum procellosum nubemque vehementer eleganter ait depinxisse ea, quæ exitum Israelis e captivitate Babylonica promoverunt. Deinceps tam Cherubinarum loci paralleli Ezech. X. nomen, formamque, ac differentiam, qua discernebantur ab iis, quibus in Templo Deus infidebat, evolvit, quam quatuor animalium significationem ad omnes in Ecclesia universali ab orbe condito existentes pertinentem insinuat. Postea rotas, quæ Apostolos & docentes in Ecclesia respiciant; & tandem cum expansum instar crystallo formidabilis, quod fideles a statu beatorum separet, tum folium, in quo Christus cum igne zeli, iræ, passionum, & obedientiæ activæ sedens conspiciatur, ordine pertractat. Quibus sub-

Subjungit quatuor parallela, eaque pari studio interpretatur. Primum ex Ezech. X. ait gloriæ Dei, hoc est, Christi, descensum seu exinanitionem, & ascensum seu exaltationem, describere. Apparere ante descensum virum lino indutum, qui vel ex hominibus Joannes Baptista dici queat, vel ipse Spiritus, qui signet in fronte, convertendo & illuminando; sex viros armis instructos denotasse Romanos exitium Judæis ultimum afferentes. Dum iste ignem conijcere in urbem jubetur, Christum denotari, Joannemque & Apostolos, qui scriptis Mosis atque Prophetarum ignem quasi in urbem injecerint. Descendere Gloriam & sedere ad limen in incarnatione & exinanitione, ascendere eandem peracto munere; animalia cum rotis simul elata subsistere in janua Templi versus Orientem, & post ex Asia in Europam procedere Evangelii præconium. Secundum Ezech. XXVI, 12. 13. 14. &c. Tyrum denotare mysticam & papam. Papam fidei mensurantem & definientem in credendis & faciendis. Ornatum eundem esse gemmis, quæ notæ Ecclesiæ sint, quas sibi tribuat. Versari inter lapides ignis, qui fideles denotent, & subijci sessionem ejus in templo, memorari flagitia, & indicari poenas. In tertio parallelo Es. VI. repeti notar animalia in Seraphim, qui non sint Angeli, qui corpora impura alis haud tegant, nec clamore Ecclesiam & domum adeo adimpleant, ut inde postes commoveantur, nec ob eant purificationis & conversionis inter homines ministerium, quemadmodum Esaias Propheta per advolantem ad se Seraphinum purgatus fuerit. Tempus visionis, quod ad mortem Usiæ referri debeat, non tantum historiæ inservire, sed etiam ad id respicere, quod Deus extincta Davidis Regis linea e trunco succiso Isai verum Regem David sit excitaturus. Dominum seu Christum sedere in throno alto, quo simul locus, simul dignitas, simul potestas sedentis innuatur. Templum esse non Hierosolymitanum materiale, sed cælum cum Ecclesia conjunctum. Fimbrias sedentis Templum completes, & conjunctionem eam denotare, qua Christus ac cœlestia Ecclesiam attingunt; & remotionem cathedræ veterum Doctorum subinnuere. Seraphim sedentem in folio cingentes esse Doctores & Apostolos in ministerio purificationis servientes, itemque ad Regnum simul evectam & translata Ecclesiam. Clamore eorum ter sanctus! sive hunc ad Trinitatem Personarum, sive ad triplicem sanctificationem

cationem referre quis velit, Christum laudari, & eum quidem ab iis ad se invicem idcirco dirigi, quod veteres Prophetæ attestentur novis, & Apostoli cuncta ex V. T. confirmant. Commoveri postes, dum cadant externa umbrarum & ceremoniarum retenta. Domum impleri fumo, qui vel de præconio Evangelii, vel de suffitu Sanctorum capiendus sit. In parallelo quarto Apoc. IV. librum sigillis clausum dicit esse librum Testamenti, quo Pater Filii gloriam quaerens primogenitum inter fratres ac Regem ipsum constituerit, atque huc spectare sigilla & impedimenta ante regni conspectum prius desperantē omni Creatura ab ipso fracta & remota. In throno apparere Patrem, a Filio, qui ad eum ut agnus accedat, & Spiritu septiformi distinctum. Viginti quatuor Seniores esse capita duodecim tribuum V. T. quibus ob umbræ & signi analogiam respondeat duodenarius Ecclesiæ novæ, qui conjungendus primo duodenario sit. A throno exire tonitrua, sententias, & mandata Dei; mare vitreum seu colluviem aquarum esse colluviem populorum, quos oporteat coram Deo apparere; quatuor animalia non quatuor Evangelistas, sed Ecclesiam universalem exprimere, quæ partim compareat in medio throni, prout in cælo jam triumphet, partim circa thronum, prout in terra adhucdum militare deprehendatur.

In Exercitatione II. transit ad vallem *Gibeon*, Es. XXVIII, 21. memoratam, qua Propheta ad historiam 2. Sam. V, 17. seq. itemque 1. Chron. XV, 8. seq. consignatam respiciat, eamque Autor ad tempora N. T. transfert. Cum enim fama unctionis Christi pervenisset ad aures Philistæorum mysticorum, videlicet Pharisæorum, insurrexissent eos furibundis contra unctum Regem, sed Christum descendentem se defendisse fortiter ad mandatum Patris, Deum ipsum iis cladem intulisse, securumque eventum felicissimum, quo Judæi dissipati & eorum elementa mundi ceremonialia captivata fuerint. Concussionem mororum in apice eleganter depingere arbitratur ruptum foedus populorum & simultates violentas, quæ inter Præfectos Romanos Proceresque Judaicos intercesserint. Redintegrasse prælium Judæos sub Adriano & Juliano, sed re infecta discessisse. Hoc autem opus excidii Deo alienum & extraneum Es. XXVIII. nuncupari, quod nempe a Dei natura, œconomia, & directione circa Israellem usitata alienum, nec unquam in illo populo audirum fuerit.

Fuerit. Postquam dein Christus thronum in coelo occupasset, invidisse nihilominus hoc incrementum Christo Philosophos, Oratores, Imperatoresque gentiles, qui tamen similiter profligati, & cum operibus suis ad incitas redacti cognoscantur.

Missâ valle Gibeon, desceat Exercitatione III. ad campestria Moabitidos, ibique vallem *Sittim*, seu a multitudine arborum, seu a declinatione a Deo ita dictam, apud Joëlem cap. III, 18. 19. confidat, cumque Propheta ad Num. XXV. alluserit, res ab Israelitis ibidem gestas repetit, mysticamque expositionem adjungit. Peccasse docet Israelitas graviter in Baal Pignor, qui ab aperiendo & nudando dictus, Priapi, Dei impurissimi, formam præ se tulit, & simulacrum fuerit Moabitarum, quo Solem coluerint. Instruxisse eos convivia in ejus cultu, ac turpiter fuisse scortatos. Scortationem vero mysticam hinc esse triplicem, politicam, mundanam, religiosam. Ultimam Apoc. II, 14. ad prima tempora N. T. a Joanne referri, ubi prima mystica vallis Sittim deprehendatur, quæ & scortatione externa & spirituali seu ecclesiastica illustris sit. Hac labe turpitudinis notatos Simonem Magum, Menandrianos, Saturninianos, Gnosticos, Carpocratianos, Cerinthum, Nazareos, (qui legis Mosiacæ ceremonias absolute ad salutem necessarias crediderint,) Valentinum, eosque imprimis, qui cum Judæis & Gentilibus in ritibus commercium habuerint. Quibus si quis Nicolaitas Apoc. II, 6. 15. adjungat, sibi quidem paulo aliter videri, cum Nicolaum aliquem hæreticum non extitisse, sed Nicolaitarum nomine venisse eos censeat, qui seductione primitivæ Ecclesiæ, ad instar Bileami, populum superaverint ac straverint, quia plura de Nicolaitis proprie dictis incerta asserantur, quod insuper nomina Antipæ, Jesabel, aliaque Apoc. II. mystice veniant, & tandem Nicolaitæ cum Bileamitis ipsis v. 14. 15. aperte convertantur. Internecioni tamen dederunt hos scortatores, ex mente Autonis, Pinehast mystici, Apostoli, Ecclesia, & Patres, qui vasa, templa, ac bona Moabitarum gentilium idololatrarum iusto titulo rapuerint. Animadvertit autem, in præsentis Joëlis loco vallem Sittim alio modo ad ultima tempora & instaurationem, quæ tum expectabatur, referendam; quod Tyrus mystica ut diruta exhibeatur, & conjungatur tempori, quo maxima Hierosolymorum sanctitas futura sit. Scortationem, qua scortatur ultimi temporis Ecclesia

clesia, pro varietate locorum & membrorum variam esse docet. Primam committi a Reformatis, imprimis Episcopalibus in Anglia, Universalistis in Gallia, nec minus ab his, qui imperiosa autoritate dirigant Ecclesiam in Germania. Magis aperte scortatorum animum prodere Lutheranos, scortantes in regimine, in ritibus retentis, in doctrina, nempe in Electione ex fide prævisa, in Baptismo, in Coena. Accedere scortantes Græcos. Quos omnes tanquam vallem Sittim irrigatura sit aqua spiritualis, ut fructus suos feliciter & copiosius aliquando proferant.

Vallis, in qua de Achano supplicium Josua sumisit, & quæ ob eam causam *Achor* dicta est, Jos. VII, juxta Exercitationem IV, Prophetis mystice notat locum reatus singulariter in exitu ad regna N. T. contracti, locum insuper turbationis ac impeditionis hinc consequentis, & anathematis in turbatione sustenti; imprimisque ab Hosea, c. II, 14-15. & Esaia, c. LXV, 9. 10. 11. in ista causa adhibetur. Et cum eandem uterque cubile armenti ac ostium spei futuram dicat, non tantum ad rem, sed etiam significationem nominis eos existimat alludere; siquidem, quando una litera in alteram deflectitur, & $\aleph$ hominis $\aleph$ in cognatam gutturalem N, $\beth$ in cognatum $\beth$ mutatur, verbum $\aleph$ quod idem est, ac expectavit, inde resultare annotat. Ut vero de locis his duobus constet rectius, & præcipue Hoseanus ille eo, quo par est, modo capiatur, observandum esse monet, quodnam hujus Prophetiæ universæ argumentum sit, & quomodo capita se invicem excipiant. Tria priora putat agere de fati Israelitarum generatim; cætera usq; ad finem Prophetiæ de Israël mystico & Christiano gentilibusque jam immixto intelligit. Caput I. Hoseæ fata mala Israëlitarum delineare, trinoque adultæ filio trinum abjectionis & poenæ gradum ob oculos constituere. Suaviora insinuare caput II, & III, quæ nempe sub initium & finem N. T. Israël obventura sint. Distinguere Hoseam capite II. filios Israelis a matre, matrem; cum qua filiis sit contendendum, esse Proceres, Hierosolymam ipsam, & Judaicam Ecclesiam in genere. Filios vero matris multiplicandos, vocandos filios Dei, congregandos in unum, qui per templa peculiariter alibi extructa, per ritus variantes, per odia acerba, hæcenus separati & divisi à se fuerint; ascensuros ex terra, omisso cathedram & cli-
vum

vum templi, & perrecturos in loca adducendi Gentilifini. Cum denuncientur matri poenae variae, existentibus in Gentilifino filii bona meliora concedenda. Deum ad cor eorum verbo non oneroso jugi, sed Evangelii, locuturum esse. Habituros hos in eo loco vineas, quae & corporeum alimentum & fructum conversionis gentium affatim suppedieturae sint. Valem futuram ostium expectationis, ibi in rei veritate implendum, quod in ascensu ex Aegypto in typo congerit, & tunc futuram aeternam conjunctionem desponsationesque & benedictiones maximas, cum responderit Spiritus & iufluxus verbi divini voto coeli & Doctorum, caelum in larga verbi irrigatione voto terrae, terra irrigata voto masti ac olei, hoc vero Israel. Non vero Israel ex parte solum, sed & omni, & in fine dierum convertendo, promissiones insignes fieri capite III. Et licet ab initio capitis tanquam diligentes lagenas uvarum, in corde incircumciso carnali, in terrae singulari amore & cupidine, in desiderio mundani Regis ac Messiae, in Sadduceismo futurae vitae delicias non quaerente, describantur, Deum tamen nihilominus eos amaturum, dum devinciret sibi emendo populum repudiatum, custodiret in longa rejectione, & in fine dierum gratiam generantis conversionis additurus esset. Quae cum Auctor, ut lux villi affulgeret, e contextu paulo adduxisset latius, redit e diverticulo in viam, & Judaeam progredienti ad regnam Christo & Evangelio remoram injicientem considerat. Nimis gratam ait accidisse terram, populum, cathedram, templum, quibus adeo retenti & affixi Judaei fuerint, ut hinc legitima excusationis fundamenta quoad neglectum regni caelorum peti posse confiderenter autumarent. Qui etiam conversi fuerint ex Judaeis, eos adeo respexisse notat elementa prima egena, ut condescendere multum atque infirmis se accommodare Christiani necessum habuerint. Hoc pacto Judaeam fuisse valem impediens ac retardans, sed tamen simul factam ostium apertum expectationis, non tanquam negative, ut porro obicem ponere desisterit, sed etiam positive, ut per id introitus & admissio promoti fuerit, id quod magis queat percipi, si quis dispersionem Judaeorum per terras gentium, si conversionem massae Israeliticae electae initio N. T. si sepulcrum ceremoniarum in Judaea factam, & denique Judaeae per Romanos destructionem pensaverit. Cum Judaea paria in Gentilifino

tilifino facere Romam ac Babyloneim mysticam, quæ ad istum modum vallis Achor existat, non tantum impediendo, per sapientiam fucata, miraculaque conficta, persecutiones, fraudes, cum sub nomine Christiano in speciem recepto noceat; sed etiam, dum immuterur in expectationis vallem, dum persecutiones Romæ susten-
 tæ, fides ac pietas insignis plurium, qui ibidem vixere, Principum ac Imperatorum conversio, Magistratus summi & dignitates Christianis delatæ spem propagandi regnum Christi dederint. Eundem fere ordinem observat Auctor, ubi quædam ad citarum supra Jesaiæ locum commentatur. Ostendit bina ultima Jesaiæ capita esse responsiones Dei ad querelam Israëlis, seu Ecclesiæ Christianæ ultimo tempore emergentis, easque in his consistere: 1) Deum gentes in foedus assumisse, quæ jam Ecclesiam & populum suum convenienter promissioni constituant. 2) ipsum gratia sua iis neutiquam defuisse, sed 3) servasse actu sibi ex abjectis semen, cui promissio & gratia omnis vere exhibita & præstita fuerit, & 4) tale quidem esse semen, quod simul elongatos & dispersos fratres ad montem Dei & Hierosoly-
 maz in extremo dierum deducendum sit. Exprobrari insuper tria Ecclesiæ externæ peccata insignia, & notari præ cæteris hypocrisis fastuosam & superbientem, c. LXV. 3. 4. 5. innui reatum secundum v. II. quod obliviscerentur montis sanctitatis suæ, instruerent Gad, i. e. stellis coelorum, mensam, & impleverint meni (quod de Luna intelligendum esse operose probat,) crama. Prædicari tandem de hypocritis, quod seipfos purificent post unum in medio, Es. LXVI. 17. quibus ii designentur, qui seipfos aut a reatu purgant, aut propria sanctitate exornent, post unum in medio, h. e. Christum, verum Sacerdotem, cujus est in medio stare, & a peccatis plene purgare. Nisi forsitan Judæos atque Pontificios intelligas, qui suam propriam purificationem procurare allaborant, adhibito solum Sacerdote, qui pecude aut Missa propitiationem efficiat. Quoniam vero paucos quosdam ab his excipiendos c. LXV. 8. 9. 10. Propheta dicit, & simul hanc vallem cubile armenti futuram pronunciat, exponit Auctor, quomodo regnum bestiarum in Occidente, & Turcicum imperium in Oriente in cubilia armenti & Ecclesiæ Dei immutanda sint.

Progreditur Exercitatione V. ad vallem *Midian*, Es. IX. & X. & non tantum, quæ de ea Jud. VI. & VII. commemorantur, repe-
 titur,

tit, sed etiam Prophetam ad tempora devicti & conversi Gentilismi, post exantlatas primo tempore molestias & persecutiones acerbas, collimare demonstrat. Mox typum evolvit, omniaque mystice ad Ecclesiam ex Judicum libro applicat. Occasionem pugnae proponit: Ecclesiam nempe N. T. primam omisisse charitatem, fovisse dissidia, eamque ob causam Midianitarum manus subjectam, furore indomito gentili & agonibus haeresium fuisse obvastatam, ut in ea calamitate fuga sibi consulere, & Deum implorare coacta fuerit, qui Gideonem, & apostolos nimirum & praecones gentium, excitavit. Deinceps ad praeparationem pugnae pedem promovet, & ait, Deum adfuisse singulari modo Apostolis, confirmasse miraculis, ut quondam in Gideonis negotio, eorum opera, facta esse pugnae praeludia, altare vetus Mosaicum & ceremoniale dirutum, & idololatriam in Gentilismo abrogatam. Tandem ad ipsam pugnam propius accedit, & eam cum victoria plene exhibet. Milites fuisse paucos dicit, & eos tantum ad pugnandum aptos habitos, qui fortitudine polluerint, & mundum ejusque delicias contemnere didicerint. Hostes vixisse secure, & Gentilismum machinas Christi derisisse. Panem hordeaceum a Midianitis in somno visum, quomodo in tentoria devolutus eadem subverterit, notare verbum Evangelii, quod in gentilium mundum illapsum omnes spiritali modo sternat & conficiat. Arma, quibus utantur praecones, esse tubam, Evangelii nempe praedicationem; lucentes hydras, corpora Confessorum & Martyrum, in quibus mentem & sapientiam divinam gerant; gladium Dei illud, quo procedat Christus; Gideonis, esse veritatem. Hostes excitatos e somno, cum Christianos plane caecos existimarent; fugisse Reges ac cessisse veritati; ad Midianitarum exemplum mutuo se hostes sustulisse ac confodisse, cum mutuo se tollerent haereses, ac una mania alteram absorberet. Sequi victoriam, dividi ablata gentilibus spolia, & prout rennerit Gideon esse Israelis Rex ac Princeps, ita tunc nondum surrexisse Anti-Christum hoc Principis nomen affectantem, tamen in subsequenibus temporibus id non omissum fuerit.

Hinc Exercitatione VI. vallem Gog apud Ezechielem cap. XXXIX, II. visitat, variasque de nominibus Gog, Magog, Mesech, Thubal, sententias recenset, & Judaeorum de Gog & Magog nugas rejicit. Postquam autem tres opiniones constanti fere cum applau-

su receptas, quarum alia ad Syros tempore Maccabæorum devictos, alia ad Turcas, alia ad Anti-Christum magnum respicit, notaverat; postquam insuper nonnulla circa mentem Cl. Jurieux, qui inconverfos reliquos tempore millenarii regni suppressos, sed ante mundi finem imperum insignem & ultimum facturos, intelligit, monuerat, suam aliquot positionibus declarat sententiam, quarum prima hæc est: Non tempus Testamenti veteris, sed tempus Apocalypticum, quod est in N. T. Ezechielis Prophetia tangit. Secunda: Interim litera Prophetiæ fuit desumpta a locis & re, quæ tunc, & quidem circa Judæam, extitit & fuit, in terra quadam Magog appellata. Tertia: Non tamen ipsa terra hæc fuit id, ad quod Ezechiel & Johannes in sensu vaticinii respexerunt, sed id Gentilismus hostilis ac vicinus est in genere, at sub Duce & Primario quodam, qui prisca Gogi nomen mereatur, coactus. Quibus præmissis, notari dicit hoc: devincendum esse penitus Anti-Christum, & dandum esse post id Regnum decantatum millenarium, quo finito, solvendum e carcere Satanam, ut contra urbem dilectam e quatuor terræ angulis cieat Gog & Magog. Hunc quietis turbatorem descripturus quinque proponit observanda: 1) educationem in montes Israël, cujus tempus, cum populus quiete aget ac habitabit post eductam ex Babele Ecclesiam; locum, cum unde veniet, Aquilonem, (quo nomine monarchia adversaria consimilis Assyriacæ ad Aquilonem sitæ designetur, quæ aut in potestate aut foedere habitura erit gentes in quatuor terræ angulis;) tum, quo ducetur, (ad Ecclesiam e Babele eductam ac liberatam,) occasionem seu statum hujus populi, nempe quietem longam & securam, explicat. 2) Successum progressumque insignem in montibus Israël; 3) Cladem violentam; 4) Consequentia cladis, quæ futura sint: terror universalis, cum eversione urbium & regnorum conjunctus; præda & disjectio munimentorum & propugnaculorum hostilium; sepultura Magog, quæ non tantum sit propria, sed etiam Politica, quando natio & gens devicta obtegatur ac sepelitur; Ecclesiastica, cum impuritas & idololatria a facie terræ removetur; spiritualis, cum concluditur potestas tenebrarum; quod denique Deus ab illo tempore nunquam porro faciem ab Israël absconditurus, sed hæc ultima Ecclesiæ calamitas & pugna exitura sit. 5) Effecta cladis, quæ pariter in conversionem & educationem ultimam speratam populo-

pulorum exeant. Dēducta hac summaria & generali Prophetiæ expositione, speciatim sibi proponit vallem, in qua ejus copiz sepelienda sint. Missis autem aliorum sententiis a Justio commemoratis, non opus esse judicat, vallem aliquam profundam, declivem, ac proprie sic dictam concipere, cum angulus aliquis mundi sufficiat, in quem illæ depellantur. Istum vero locum vallis nomine insigniri censeret, tum; quod de sepultura sermo sit, tum, ut status depressus & subjugatus, in quo futuri erunt devicti, significetur. Hinc ea, quibus descripsit Ezechiel hanc vallem, accuratius inspicit, expectandumque post illud tempus Ecclesiæ statum exhibet. Affert parallelum ex Apoc. XX. 7 - 10. monstrataque Ezechielem inter & Johānē harmonia, disquirat, utrum eadem ad Turcam applicanda sit? & ut rem omnem ex apocalyptica serie decidit, ita de Anti-Christi casu, Satanæ dejectione, regno millenario Ecclesiæ, & resurrectione prima differit. Atque hic filum abrumpimus, ne ultra modum prolixi videamur; breviores in recensendis proximo mense decem, quæ supersunt, Exercitationum argumentis futuri.

NOVA LITERARIA

Excerpta ex Cl. Basnagii Historia Actorum

Eruditorum, mensis Novembr. 1693. p. 120. sqq.

Prodit tandem in Gallia Catalogus Bibliothecæ Archiepiscopi Remensis, qui cum oblatas Regi fuisset, suæ quoque is Bibliothecæ Catalogum jussit adornari, qui nunc viros doctos exestet. Recensentur in eo non libri tantum typis exorti, sed manuscripti quoque codices, quorum prodigiosus in ea est numerus. Dn. *Bachelier* editurus est Dissertationem de Sirenibus, in qua non idem sentit cum Dn. *Abbate Nicaise*. Dn. *Paulin*, Nemansi quondam Verbi Divini Minister, volumina duo Considerationum Politicarum super conversione rerum in Angliā, prælo subjecit. Dn. *De La Faille* commentum secundum Annalium Tholosanorum jam absolvit, sed nondum commisit typographo. Proditura propediem est Henrici III. Historia a Dn. *Varillasio* composita: prodibunt & sex priores Vitæ illustrium virorum Plutarchi, a Dn. *Dacerio* Gallice versæ, notisque illustratæ. Ediderat nonnemo e Societate Jesu librum: *le Nestorianisme renaisant*; eoque ex versione Gallica Homiliarum S. Chrysostomi

foliomi in Epistolas Paulinas, non solum autorem ejus versionis Dn. *Fontaine*, sed & quia hic olim Dn. *Arnoldo* & Dn. *Sacyo* velut a secretis fuit, Jansenistas generatim Nestorianismi incusaverat. Dn. *Fontaine* itaque, literis ad Archiepiscopum Parisiensem datis, agnovit erratum a se hinc inde fuisse, quod inter vertendum, non ubique satis attentum se præbuisset: horum vero erratorum neminem, præter se unum, insimulari debere monuit: omnia denique, quæ fraudi esse Religioni possint, revocata se quam solennissime cupere professus. Dn. *Roux* Fœderatorum Belgii Ordinum Secretarius & linguarum exoticarum Interpres, *Johannus Mariana* Historiam Hispanicam in Gallicum idioma convertere constituit, cumque Mariana primum Latino eoque conciso sermone Opus illud composuerit, postea vero & in Hispanicum converterit, tumque diffusiori dicendi genere fuerit usus, & Historiam quoque ipsam ulterius produxerit; editiones has, Latinam ac Hispanicam, ut Mariana sensum exprimere rectius queat, studiose collatus est, Considerationibus etiâ politicis, Notis criticis, Animadversionibus Geographicis, Historicis atque Chronologicis, denique Mappa Geographica exactissima Opus hoc exornaturus.

LIBRI NOVI.

D. Johannis Sæuberti Opera posthuma, edita a Johanne Fabricio D. ac Prof. Publ. Altdorsii 1694. in 4.

Job. Marckii Textuales Exercitationes ad 50 selecta loca Veteris & Novi Testamenti. Amstel. 1694. in 4.

La Vie de Cornille Tromp. A La Haye, 1694. in 12.

Memoires du Sieur De Pontis, Officier des Armes, du Roy. A Amsterdam. 1694. in 12.

Traité du Poëme Epique, par le R. P. de Bossu. A Paris, 1693. in 12.

Histoire de l'Edit de Nantes. Tome II. qui comprend ce qui s'est passé sous le regne de Louis XIII. A Delft, 1693. in 4.

A Collection of curious Travels and Voyages, in two tomes; by John Ray. Lond. 1693, in 8.

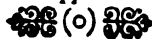
Synopsis methodica animalium quadrupedum & serpentini generis; auctore Job. Rayo. Lond. 1693. in 8.

De Betoverde Wereld. Het derde en vierde boeck, van Balsbasar Bakker. T. Amsterdam, 1693.

Prodit una cum mense hoc Januario Sectio III.

Tomi II Supplementorum.

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipsiæ

Calendis Februarii, Anno M DC XCIV.

GLANDULA NOVA LACHRYMALIS una cum ductu excretorio in cervis & damis a D.

*Job. Jacobo Hardero P. P. Basileensi anno proximo elapso
detecta & in binis literis ad --- descripta.*

Tecum communicare volui, quæ cum salivæ scrutinio, tum etiam lachrymarum in cervis fonti, ab aliquot annis intento, anatomica lustrationes mihi detexerunt, Actis Vestris, si meruerint, inserenda. De lachrymis cervinis equidem in Scholiis Observat. obiter quædam commemoravi. Ab illo tempore, *Serenissimi Principis ac Domini, Domini Fridericici Magni, Marchion. Badenf. & Hochbergenf. Domini mei clementissimi gratiosissima liberalitate, capitibus cervorum cervarumq; compluribus potitus, in hæc ipsas inquisivi, & asservatorium seu mavis receptaculum ipsarum examinaui, num forte vel glandulosa aut porosa texture ratione, concurrente vasorum sanguiferorum &c. disseminatione, taliter esset extractum, ut pro fonte primario commodum agnosci posset. Ast tunc temporis, præter substantiam densam & ligamentosam, distinctius nihil deprehendere potui; de qua pariter ac de musculis in ejus separatione satis conspicuis, erudite jam disseruisse video, *Helvetia nostræ Coum, Celeberr. Wepferum Obs. 118. Ann. 6. Dec. 2. Ephemer. German.* cui incolumem senectutem animumus precamur. Inde magis incensus fui ad fontem dictarum lachrymarum inquirendum: præprimis quod in oculorum cervinorum anatome glandulam reperi insignem, amplam latamque, & ex pluribus aliis conglomeratam, subrubram,*

G (secus

(secus ac reliquæ oculorum glandulæ) substantiæ friabilis ac mollicellæ, qua damæ gaudent pariter ac cervi, quæque sita est in interiore orbita oculi, in peculiari cavitare pone musculum oculi adducentem, occasione cuius quid animadverterim, paucis addam. Mense Octobri proximi anni, cum denuo hanc ipsam peruestigare, incidi in ductum ex hac ipsa, sub glandula vulgo, sed male, dicta lachrymali pergentem, quem cum glandulam versus persequer, ejus insignes ramificationes, ceu totidem ductus laterales distincte demonstravi, exitum autem & terminationem certo ostendere non potui. Postridie hinc cum ad alterius oculi examen pergerem, ductum eundem e glandula exorientem, sub prædicta lachrymali glandula (citra ullam cum hac communione) progredi, & circa initium membranae, vulgo nictitantis, sese orificio satis conspicuo exonerare deprehendi, ceu etiam adjectæ figuræ docent, evidentibus in confinio poris excretoriis duobus e glandula lachrymali vulgari provenientes. Cujus rei testes sunt Viri clarissimi & præstantissimi, D.D. Eman. König, Acad. Cur. Soc. D.D. Stœchelinus, Dn. Köferlin, Dn. Fess, Dn. Spießius, Dn. Romberg, Dn. Weiss aliique Philiatræ.

Insequentibus diebus damæ capite potiti, ductum eundem, immissa per orificium seta, citra oculi exfectionem, adstantibus demonstravimus. Vergit istud orificium versus canthum oculi interiorem, atque animali hoc pronis oculis pabulum quaritante, mense præpripis Augusto, quo lachrymæ cervinæ copiosissimæ deprehenduntur, commodum lachrymalem lympham stillare videtur, quæ mora in supra nominato receptaculo, in ejusmodi ceruminosam materiam concrevit: quam conjecturam adhuc magis verisimilem depilis crena, cantho interno proxima, in superiori receptaculi parte, ceu canaliculus studio extractus, efficere posset: ipso vero activo illo tempore, si Deus vitam concesserit, fontem hunc lachrymalem denuo lustrabimus. De ductibus quoque salivalibus inferioribus aliqua jam addemus. Ductus salivales inferiores bini sunt, quorum alter Warthonianus, a glandula vulgo maxillari inferiori exoritur, alter vero ex sublinguali glandula oblongiuscula emergit, (ceu etiam Clariss. Rivinus vester pridem notavit) uterque in vitulo peculiari ostiolo sive papilla sese ostendit: hosce ipsos autem in variis animantibus varie ludere deprehendi. Enimvero circa salivæ fontes in cervis occupatus reperi ductum

ductum sublinguali glandulæ communiter adductum, cum altero for-
 cio e glandula Warthoniana exurgente conjungi, unciæ unius circi-
 ter distantia ab hujus terminatione, sine papilla ordinaria, atque uno
 communi ostio satis parulo utrumque sese exonerare: quod ipsum et-
 iam in lupis observavi, in quibus ductus e glandula sublinguali ad ra-
 dicem linguæ incipiente & ad hujus medium fere pertingente emer-
 git, hocque ipsum emensus uncias tres circiter a papilla communi di-
 stantia, sive ostio communi, in ductum Warthonianum inferitur, se-
 cus ac in cervis, in quibus *glandula sublingualis* duplex esse videtur, u-
 na *antica, postica* altera; ex hac ductus suum sumit exordium, indo-
 que protensus per glandulæ anticæ uncias tres plus minus longæ me-
 dium pergit, modoque supra dicto cum altero combinatur, ductulos
 laterales haud dubie in itinere isthoc hactus. Cæterum *ductus War-*
thonianus amplius est, amploque principio e glandula, vulgo maxil-
 lari, insigni prodit, quæ cum parotide conglomerata arcte satis est
 connexa, imo prout repetitum in cervis examen me docuit, glandulæ
 parotidi substernitur, opeque plurimarum intercedentium membra-
 narum neclitur, & versus aures expandi cernitur; sicque connexæ hæ
 glandulæ ductui salivali utrique, *superiori* nempe *glandula superior*
 sive *parotis conglomerata*, *inferiori* autem *glandula substriata inferior*
 sive *maxillaris* originem præbent.

Observationibus autem meis de glandula lachrymali nova in
 cervis & damis, quas transmisi, sequentia adhuc dum addenda habeo,
Glandulam in dictis animalibus a me inventam, *novam & peculiar-*
rem esse, vel hinc quoque elucescit, quod de *illa* Authores taceant,
 quodq; in aliis animalibus, quantum quidem scire datum est, non re-
 peritur, imo neque cum *glandula innominata*, neque cum *lachry-*
mali vulgari, quarum utraque cervi ac damæ gaudent, commereium
 habeat, sed in inferiori orbitæ parte sita, atque copiosa vasorum se-
 rie instructa, per ductum excretorium proprium, quam secrevit lym-
 pham, eructet, & quidem eo copiosius, quo dictas binas glandulas
 magnitudine multum superat. Lympham hæc magna sui parte
 materiæ ceruminosæ, in receptaculis lachrymarum contentæ, natales
 præbere, per conjecturam verisimilem & maxime probabilem statui,
 eo quod alius fons hæstæus non fuerit detectus, forte etiam non de-
 tegetur. Neque obstat, quod in ovium genere similia receptacula

sive sinus videre liceat, in quibus mucosam materiam ipse deprehendi, quæ tamen glandula ejusmodi carent: enimvero sinus isti parvuli sunt & angusti, neque video, undenam materia hæc commodius suppeditari possit, si lachrymas per crenam depilem ceu canaliculum illuc stillantes exceperis; glandulosi enim in illis nihil observatur, præter foraminula tantillum madentia, quæ autem radices potissimum fovere videatur. Quodsi ergo in sinus dictos in ovium genere lachrymarum portio aliqua extillet, quidni copia longe major in cervis &c. quam peculiaris glandula subministrat insuper in receptaculum amplius & robustum? aut aliæ demonstrandæ erunt viæ.

Tab. II.
Fig. 1.

Figura I. Glandulam Cervorum & Damarum lachrymalem novam exhibet, ab oculo separatam.

A. A. glandula nova lachrymalis in cervis. b b b. ductus insignis cum suis lateralibus e glandula emergens. c c. seta in orificium hujus ductus e tunica nictatoria exiens intrusa. d d. foraminula ad glandulam lachrymalem vulgarem ducentia. e e e. vasa sanguifera ad glandulam dictam pergentia.

Fig. 2.

Figura II. Glandulam eandem cum Oculi bulbo delineat.

A. A. bulbus oculi. b b. seta in orificium hujus ductus per tunicam nictatoriam c c c intrusa. d d. glandula lachrymalis vulgo dicta. e e. ductus e glandula nova emergens. f f f. glandula lachrymalis nova ex plurimis aliis conglomerata. g g g. musculus adducens, quo agente glandula comprimitur. h h. nervus opticus.

JOH. PHILIPPI RINGLERI DE PACTIS

Illustrium Successoriarum Commentatio

Juridica.

Francofurti ac Lipsiæ apud Joh. Jacob. Ehrten, 1693. in 4to.
pag. 27.

Quemadmodum illæ Jurisprudentiæ pars, quæ de meo & tuo tractat, multis controversiis scæset: ita Successionis ab intestato materies litigiorum præ cæteris maxime est fecunda. Illa enim in præsumta defuncti voluntate fundatur; hæc vero præsumptiones incertiores inter eos accidere solent, qui nullius plane imperio civili subje-

9.

Fig. 3.

cti degunt; adeo, ut earum determinationem non raro gladii arbitrio committi valeamus. Hisce igitur litibus aliquando certis pactio-
 bus occurrere student, quæ vel de unius ex pacifcentibus propria, vel de
 tertii cujusdam hereditate concipiuntur. Circa quas, & potissimum
 posteriores, cum personarum in eminentiori gradu constitutarum, &
 eorum qui vulgi nota censentur, jura insigniter varient, hinc specia-
 le pactorum de successione in feudo regali argumentum, propositis
 ab utraque parte dubii pariter ac certi juris rationibus, sibi ventilan-
 dum sumit Auctor doctissimus. Ante omnia vero speciem facti,
 cui totam superstruxit tractationem, præmittere necessarium duxit,
 quæ sic habet: *Duo fratres, Primus & Secundus, fecerunt jurata pa-
 cta successoria, de Tertii fratris antea mortui filii impuberis, & in tu-
 tela Primi constituti hereditate. Illa post mortem Primi, ex utra-
 que superstitem parte renovata, ac defuncto etiam Secundo, a Primi
 filio natu majori iterum confirmata sunt. Hic officia adhibere pro-
 misit omnia ad persuadendum fratri natu minori, ut pactiones succes-
 sorias de integro approbaret, tamen si ille adversus repetitam confirma-
 tionem protestatus esset. Mortuo Tertio minorenni, de cujus heredi-
 tate quærebatur, inter Pacifcentes atque Agnatos, de pactorum vali-
 ditate diversa dubia suborta sunt.* Et initio quidem illud: an per
 pactum istud successio jure feudali & simultanea investitura intro-
 ducta immutari potuerit? negative Cap. I. Auctor resolvit, exponens
 simul differentiam inter successione alodialem & feudalem, anno-
 xis quibusdam de feudorum regaliu divisione. Quanquam vero
 pacta de futura Tertii viventis, certi, nec consentientis successione re-
 gulariter invalida esse, ex jure divino, naturali, gentium, civili, cano-
 nico, & Saxonico Cap. II. declaret, in tantum, ut & juramentum tali
 casu præstitum nullum iis robur superaddere valeat; ab ea tamen
 regula ex moribus Germanorum, cessante turpitudinis ratione, me-
 rito exceptionem faciendam esse putat, quando agnati feudales, &
 quidem personæ illustres, conventiones super hereditate tertii, præfer-
 tim juratas & ab Imperatore confirmatas, conficiunt, quibus valorem
 suum tum rationibus, tum exemplis pactorum Confraternitatis,
 Ganerbinatus, unionis prolis, feudalium, (quæ pro pactis de hæ-
 reditate tertii habet,) tum Doctorum auctoritate assertam it Aucto-
 r Cap. III. Cum autem in proposito casu Primi filius natu minor in

p. 2.

p. 10.

p. 33.

G. 3

con-

- p. 73. confirmationem pactorum repetitam consentire nollet, quæstio porro nascitur, num ille tanquam hæres Primi factum ejus quoad pacta successoria præstare teneatur? Et videri quidem poterat, quod non, ex generali potissimum hypothese Cap. II. adducta, ac si omnia pacta successoria sint invalida, (id quod Autor Cap. IV. persequitur;) cum tamen hæc pacta a regula eximantur, per dicta cap. III, p. 84. pro affirmativa stare sententia Cap. V. non dubitavit. Porro occasione verborum pactis illis insertorum: *Bei unsern Ehren/ oder an geschworne Eydens- Statt/* inquit: an illa in vim juramenti valent, & an personæ illustres fidem sub illis datam servare in conscientia obligentur? Quod, refutatis Cap. VI. negantium argumentis, Capite VII. omnino asserit, ubi simul clausulam, *omni meliori modo*, Germ. *In beständigster Form Rechtens/* testamentis, contractibus, & pactis adjectam insignis efficaciam esse putat. Ulterius protestationis a fratre natu minori contra illa pacta interpositæ in allegata specie facti mentio fit; hinc Auctor anam nactus est de protestatione tum in genere, ejusdem scilicet usu in causis privatis & publicis, tam primæ quam secundæ instantiæ, tum in specie quoad præsentem casum agendi, quam, utpote de superflua saltem renovatione pactorum, a patre protestantis legitime initorum & ab ipso etiam subscriptorum, factam nullius effectus esse concludit Cap. VIII; quemadmodum etiam horum pactorum essentiam neutiquam obesse statuit, quod alter fratrum apud alterum officia sua, ut ex integro rati haberet, adhibere promiserit, idque postea præstare haud potuerit. Tandem cap. IX. coronidis loco de sequestratione & generaliter agit, & in specie ad præsentem casum applicat, quod, partibus super successione agnati minorennis litigantibus, sequestratio quidem voluntaria locum invenire possit; necessaria autem, quod agnati de feudo simultanee investiti sint, adeoque ex hac legitime succedant, plane cesset.
- p. 126.
- p. 145.

*D. JO ANNIS SAUBERTI, THEOLOGI
& Antistitis Aلدorfini B. M. Opera posthuma, videlicet: I. Selectiorum Scripturae Sacrae Dictorum solida & accurata Explicatio. II. de Sacerdotibus & sacris Ebraeorum Personis Commentarius singularis. Edita a Joanne Fabricio, D. ac P. P.*

Alt.

Altdorf I, typis & sumptibus Henrici Meyeri, Acad. Typogr.

A. 1694. in 4. Alphab. 2. plag. 4 $\frac{1}{2}$.

Diem suum jam A. 1688. obiit vix quinquagenario major B. Joannes Saubertus, Joannis, Norimbergensium quondam Pastoris meritisissimi celebratissimique, Filii, Hebraeae primum linguae ac postmodum Theologiae apud Helmstadiensis, tandem vero hujusdem primarius Professor, & Ecclesiae Antistes Altdorsinus, qui solidam eruditionem suam dudum comprobavit per edita monumenta non una, Scripturae imprimis Sacrae sensum curatius investigantia, quae cum applausu nequaquam fuisse destituta recordaretur plurimum Reverendus Editor, indignum ratus est, committere, ut, quae nunc modo exhibentur, Schediasmata vel plane interciderent, vel ita certe posteris relinquerentur, prout ex incuria describentium (quandoquidem praecipuam harum Observationum partem Autor in calamum olim Helmstadii dictavit,) mendis propemodum innumeris deturpata non sine taedio repererat.

Et primum quidem ex his sacrorum utriusque Testamenti dictorum apparatus bene numerosum continet, in quibus transferendis non tantum plurimi Interpretes a genuino fontium Hebraicorum scopo abluferint, sed noster etiam praecipue Lutherus humani aliquid perpessus fuerit, vel tritis antecessorum suorum vestigiis inharens, vel suo isti principio nimium indulgens, juxta quod puncta Hebraei textus non eadem cum ipsis literis autoritate gaudere, nec e dictamine divino, sed potius e Rabbiorum beneplacito manasse, persuasum sibi habuit. Quae *παρορμα* dum indicare Noster, & ex istis Bibliorum versionibus eliminare nisus est, praeter ea, quae jam ab aliis in hanc medelam observata deprehenduntur, multa quoque abs se primum inventa cum Eruditis communicat; ac minus proin dubium videtur, quin hoc illius institutum a curiosis Lectoribus dignum utique encomium haud difficulter impetratum sit. Utur autem plura in ejus rei fidem allegari possent testimonia, malumus tamen, ut haec ex ipsa Libri inspectione cognoscantur plenius, cum vix quenquam abhinc citra juvenilitatis haud poenitentiae sensum abire posse confidamus. Hoc tamen unum annotare placet, (tametsi a commemorato hactenus Autoris proposito videtur istud quae aliquanto remotius,) quod pag. 257. magnum

gram secretum pandere se profiteatur, artem videlicet, qua Judæi re-
 stinguere nitantur incendia, quamque illi Christianis maximopere
 invident, & eos solícite celet, ipse vero ex Commentario Hebræo
 manuscripto perdidicerit. Ait enim, eos pāni, qui nondum cultro
 sectus fuerit, creta inscribere duplicatum triangulum, & singulis sex
 angulis inserere vocem נלן , quam in medio istorum angulorum
 paulo majusculis literis depingant. Singulas vero literas singula
 denotare vocabula: נ significare נתן , tu; ל notare לבור , i.e. po-
 tens sive fortis; ן innuere לעול , in æternum; denique sub fi-
 nali ן latere nomen נרנ . Unde hic redundet sensus: *Tu fortis
 in æternum, Domine*. Triangulo isti duplicato eadem creta verficu-
 lum 1. & 2. capitis XL Numerorum vocibus & literis, prout in fon-
 te habentur, Ebraicis subscribi, panemque ita insignitum in ignem
 conjici, & flammam isto pacto relegari.

Opus alterum, quod sequitur, in delineando Ebræorum Sacer-
 dotio occupatum, inque duas partes distributum est, quarum prior
 ea, quæ generatim isthuc spectant, exhibet, a Sacerdotio ante legem
 Leviticam instituto telam ordiens, ubi Mosis præcipue Pontificatus
 impugnatur. Post ad ipsum Sacerdotium Leviticum progressus Au-
 tor, Pontificem maximum in scenam producit, & quare Annas at-
 que Caiphas Luc. III, 2. simul hoc titulo insigniantur, disquirat; eam
 scilicet ob rationem id factum esse arbitratus, quod civilis rerum
 administratio a duabus personis in Synedrio magno suscepta, alte-
 raque harum Princeps Synedrii, altera Pater appellata fuerit, & quæ-
 libet ex his $\alpha\epsilon\chi\iota\sigma\tau\omega\varsigma$ nomen obtinuerit. Hinc de Synedrio ma-
 gno pariter ac minori, & de triumvirali Judicio nonnihil annotat;
 quod Regni & Pontificatus conjunctio cœperit Hasmonæorum
 tandem tempore, declarat; Pro-Pontificem seu Pontificis maximi
 Vicarium, Sacerdotes item minores, ac Levitas stricte ita dictos me-
 morat, & ubique curiosa nonnulla inspergit, eandem operam in
 Nethinæos, Edituos & Janitores, Cantoresque impendens. Nec o-
 mittit Prophetas, & quomodo hi sua vaticinia scripto consignata ad
 fores Templi affixerint, observat, in quibus cum per dies aliquot pa-
 tuissent, ablata a ministris & in thesaurum reposita fuerint, unde post
 ex istis schedis in unum collectis libri, quos hodie habemus, confecti
 sint, eademque de causa Prophetias turbato sæpius ordine exhibeant.

Samue-

Samuelum ultra Prophetæ officium, *Maximi* etiam Pontificis munus
 gessisse, penitus inficiatur. Scribas distinguit in sacros & profanos,
 hosque iterum in superiores sive regios, & inferiores sive plebejos.
 Istorum autem a Legisperitis differentiam in eo constituit, quod Scri-
 bæ magis in theoria & corrigendis Bibliorum codicibus; Legisperiti
 contra in praxi & practicis quæstionibus versati fuerint. Nasira-
 os utriusque sexus dum contemplatur, per *ausides*, quod alimenti
 genus iisdem tribuitur, locustas intelligit, & iis pariter Johannem
 in cibi locum fuisse usum statuit. Ad Sectas deinde Judæorum,
 proferans, Chasideos, Phariseos, Gaulonitas sive Galilæos, Saddu-
 ceos, Karæos sive Karaitas, & Essæos breviter describit; ac circa
 Herodianos recedit a Drusio, qui Herodem novam ex Paganismo
 & Judaismo religionem constasse existimat. Ipse vero hominum,
 hoc genus deducit a Menachemo quodam, (cujus Act. XIII. l. fit men-
 tio,) fidei ac doctrinæ Sadducæorum addicto, qui a Præfectura Syne-
 drii magni ad famulitium Herodis Regis, una cum LXXX viris
 splendide vestitis, & fortiter Herodis Tetrarchatum secum firmaturis,
 decesserit. Eorum autem dogmata cum fide Sadducæorum
 conspirasse notat, nisi quod ipsi ad conciliandam Herodi auctorita-
 tem, populo insuper persuaserint, quod is pro Messia votis adeo mul-
 tis expectato agnoscendus sit. Denique priorem Tractatus hujus
 partem Sacerdotii Judæorum moderni memoria obsignat; & in
 secunda ipsas veterum Hebræorum personas sacras sigillatim ag-
 greditur, earum primum requisita, natalium videlicet puritatem,
 corporis habitudinem, ætatem legitimam, animi, vitæque, ac famæ
 integritatem, indicans. Posthæc ritus initiandi Pontificem & Sa-
 cerdotem, vestes utrorumque sacras, tonsuramque Sacerdotalem,
 singulorum insuper officium, ac tum ipsius Pontificis & Sacerdo-
 tum, tum & aliorum in hos non minus atque istum jurisdictionem,
 ædificusque iis destinatos enumerat, ac ultimo tandem, ubi ad eorundem
 conjugia descendit, latam a Deo legem Lev. XXI. 7. interpreta-
 tur, & loco illius, quod in quibusdam versionibus scorto adiungitur
prohibulum, ex Ebræi textus veritate *profanam* potius legendum mo-
 net, quidque vel scorti vel profanæ nomine indigetetur, declarat. De
 cætero, quod e Rabbinis, qui tam insignem de Sacerdotio Hebræo-
 rum sacrisque eorum personis materiam peculiari pertractavit Com-

mentario, unicum Jehada ben Elai, cujus scriptum hac de re vulgo Jus Sacerdotale muncupent Judzi; e Christianis vero neminem habuerit, conqueritur.

PHENOMENON ANNUM VESPERTINUM, detectum Noriberga a G. C.

Eismarto.

EXhibuimus in Actis Eruditorum A. 1683. pag. 274. Phenomeni caelestis a celeberrimo *Cassino* detecti descriptionem. Geminum isti videri potest Phenomenon a nobilissimo *Eismarto* Noribergae e specula, quam instrumentorum apparatu instructissimam habet, continuatis multorum annorum vigiliis observatum, sed nuperime demum sub titulo, *Urania Norica Strena sacro Triangulo caelestis*, a M. C. I. Glafero cum Astrophilis communicatum. Nobis dignissimum hoc quoque visum fuit, cujus notitia in Actis haec notitis latius per Orbem Eruditum propagaretur; quem in finem & figuram exhibemus, & ipsa *Eismarti* verba huc transcribimus.

TAB. II.
Fig. 3.

Annus jam sextus vertitur supra dictum, quo Urania Norica sacro facientibus apparere solet: spectaculum caeleste mirandum, paucissimis cognitum, dignissimum tamen, ut lux ejus tandem aperiat in luce, & palam omnibus fiat; quibus opem DEI in superioris Mundi machina incomprehensibilis, non tam ingenti pro quo gaudio contuenda, quam solerti cura, pro mortalis mortalibus concessa, perfructanda magni aestimatur.

Tractus est nimirum albicans, ipsis Calendis Januarii primis conspicuus, ab Horizonte occiduo oblique affurgens; figura plana trianguli scaleni, apice suo ultra cornua Arietis extensus, qui languescens tandem lumine usque ad Plejades in latitudine paulo Australior excurrit, latere suo versus Austrum, & ad extrema debiliore lucula indistinctissime diffusus, latere vero ad Boream sacro caelestis nota, a reliquo caelo separatus, & stringit eodem latere exaltat duos stellas in Pegaso, Markab & Algenib; cujus Horizontalis puncti scilicet ad Occasu Equinoctiali ad Boream, (quando stella Markab habet altitudinem circiter 10. gr.) divergit praeterproprie 15. gr. ita, ut rite ferme parallelum idem latere in caelo Equinoctiali ad Boream figurat

latitudo

latitudine ad plurimos Horizontis gradus versus Austrum, ubi tandem vaporibus, ut plurimum eandem plagam in Horizonte nostro instar nebula occupantibus, cum termino valde dubio expanditur.

Cessante Crepusculo, duas tresve horas aëre defecato superstes est, nec, nisi cum primo Mobili, iisque fixis, ubi in mucronem obtusiorum desinit, copiositer adherescens, occidere solet. Anno 1688, ut & 89, 91, & jam elapse 93, diebus 12 & 14 Febr. serenissimo celo, gliscentibus astris innumeris, tanta claritudine Phanomenon hoc illuxit, ut non solum stella minutissima intra complexum ejus dilucide cernerentur, sed & albore ac pelluciditate sua Galaxiam longe superaret, duravitque in tam saturo luminis vigore, usque ad extremum cuspidis sua, qua Martem anno 88 includebat, occasum.

Cum primis autem circa hoc Phanomenon notatu dignum fuit, quod proxime elapso anno, die 29 Martii, Luna phasi quarta crescente, & in media trabe hujus albicantis area harente, tum etiam satis luculenter ac terminate a reliquo Cælo discernebatur, nec non die 11 Apr. adhuc evidenter cuspis nostri Phanomeni, super arcum Crepusculi prominentis, ad Jovem usque terminabatur. Præter quotidianum, communem sive diarium occasum, durare solet hoc Phanomenon plerumque tres & amplius menses conspicuum, sicuti præteritis annis 1681 & 82, ut & proxime præcedenti, ad Aprilis usque diem 12, supra convexitatem crepuscularis luminis extantem cuspidem albicantem contueri distincte licuit. Animadversum est autem Phanomenon hoc, nascente mense Februario, ubi circa extrema debiliori radio visui illabitur, & in mucronem evanescit, non semper unum eandemque situm ad vicinas fixas servare, sed latus suum Boreale nonnihil mutando, quasi ad motum Solis dirigeretur, propius ad Plejades, Boream versus convertere, quod subsequentiis tam dierum, quam annorum, iteratis sapiencule observationibus, asseverantius confirmabatur. Namque circa medium Februarium illam ipsam luminis extremitatem, Borealem latitudinem, Plejadum respectu, tantam quidem, quantum prius Australem habuisset, evidenter satis accurate deprehensum fuit.

Hæc est fida Phanomeni nostri cum suis circumstantiis, quotannis similiter semper obviis, testimonio aliquot fide dignissimorum Spectatorum corroborata enarratio.

VOYAGE EN DIVERS ETATS

d' Europe & d' Asie.

Hoc est,

Peregrinatio per diversas Europæ Asiæq; regiones,

Parisii apud J. Boudot, 1693. in 12. Constat plagulis 16.
cum iconisimis 8.Pag. 183. sqq.
242. sqq. 263.

Presentis libelli autor, *Philippus Aprilis*, a Societate Jesu, a Superioribus suis delectus commodiori viâ per mediterranea Asiæ in Chinam, in qua deinceps Missionarii Apostolici munere functurus erat, investigandâ; postquam voti sui, Moscovitis præcipue, per quos viam ad Chineses tentabat, obstantibus, compos fieri non potuit, itineris tamen sui rationes publico scripto reddere confultum duxit: eum potissimum laborum suorum fructum carpturus, ut peregrinationis Sinicæ rite instituendæ diversas rationes, a Russis & Tartaris nonnullis, quibuscum consuetudo & familiaritas ipsi intercesserat, acceptas Europæis panderet. Causæ quærendæ viæ fuere difficultates innumeræ, quibuscum conflictandum fuit Missionariis, propagandæ fidei Christianæ identidem eo ablegatis; e quorum sexcentis, ex ordine solum Jesuitico in Sinam tendentibus, calculum cum fide subducente *P. Coupleto*, & ipso per triginta annos Missionario, viæ sexta pars in Sinam pervenit, cæteri variis casibus medio itineris sui cursu occubere: tum etiam proluxa spes religionis Christianæ magis magisque proferendæ, si frequentior & expeditior eâ commectus esset. Huic destinato militaturus *Autor*, anno 1685 ex Galliis solvit, perque mare mediterraneum vectus, Syriam, Mesopotamiam, Armeniam, Mediamque pervagatus est: sulcato deinde mari Caspio Astræanum petiit, celebratissimum Europæ Asiæque emporium, ratus hinc quam commodissimam sibi occasionem oblatum iri, cum mercatoribus Russis per Tartaros Usbecenses in Chinam porro penetrandi. Atque hic a Tartaro quodam Bocarenfi (est autem *Bocarena* caput Usbecorum Tartarorum, prope latus orientale maris Caspii ad fluvium Oxum sita, *Avicenna* olim patria, hodie Russorum, Tartarorumque commercii inclyta) viam, qua per *Bocaram* in Sinam

86.

Nam ingressus patet, non adeo difficilem, atque mediterraneæ eo tendentes hæcenus creditæ sunt, edoctus; nuncioque accepto, Moscoviæ, quæ regni Russorum est, numerosam coire mercatorum Sinen-
 sum catervam, (*Cantonem* nuncupant Asiatici) veniæ a Præfeco Afracanen-
 si post quatuor mensium moras difficulter impetrata, Moscoviam, partim adverso flumine Volga, partim per campestria Rus-
 siæ traherectas, non sine plurimo discrimine contendit.

Hæc postquam duobus *primis Libris* Autor commemoravit, in sequenti *tertio* præcipuum operis scopum adoritur, viasque sigilla-
 tim delineat, quibus China terrestri itinere, per Præfectorum imprimis di-
 tiones, adiri possit. Conqueritur in limine de veterum Geographo-
 rum inani labore in describendo vasto illo terrarum tractu, qui flu-
 minis Obi, mari Tartarico & detantatissimo muro Chinæ circumcingitur. Eorum enim aliquos nihil omnino protu-
 lisse asserit; ceteros conjecturas suas, nullo auras fundamento, char-
 tis tanquam rem conspicuam illevisse: nec recentiorum industriam
 ulterius progressam, quam ut applissima illa in mappis spacia infissi-
 sis resquis & sylvis, immantibusve desertis oppleverit. Enarrat de-
 inde, quomodo regiones illæ tenus fluvium Obi, quæ hodie *Siberia*
 nomine veniunt, a Zaporovien- sibus Cosaccis, Russorum, a quibus
 subacti erant, imperium dedignantibus, occupatæ; subsecuta vero
 mox colonorum horum spontanea deditione, a Russis novis Domi-
 nis, divite pelhium Zibellinarum commercio illectis, magis magisque
 excolitæ sunt: demec finibus Imperii Russici, sic sensim ad confinia re-
 gni Sinen- sis protatis, castra hinc inolevit, & crebræ coloniz eo
 deductæ, frequentia & secuta negotiatoribus Russis commercia in
 Sinæ effecerint. Assiduis autem martium Zibellinarum venatio-
 nibus divicias vias in Sinam deducentes stratas esse, *Autor* com-
 moneo; earumque ut & binarum aliarum, quæ præter ditiones Mo-
 scovicæ per mediam Asiam in Sinam tendunt, pluribusque nationi-
 bus hucusque frequentantur, descriptiones, (quas ex archivis Can-
 cellariæ Russicæ nactus est) commoda, incommoda, collatis singu-
 larum rationibus, non indiligenter exponit. Optandum vero esse,
 ut eo usque *Autor* apud Russos profecisset, ut *castra* Russici Im-
 perii, quod hodie ad usque fere murum Sinæ, non protendunt, vicina-
 rumque terrarum, mappam geographicam publico imperii potuis-

137

138

141. fig.

p. 202.

set, sedim promisi sive non dememinisset, de inserenda Operi huic charta itineraria Russo-Sinensi, quam ex commentariis Nicophori cujusdam, Rusfici ad Monarcham Sinensem Legati, auspiciis Regis Poloniae, apud quem idem postea gemino munere defunctus est, per Ablancurum adornata, ex regia indulgentia Noster penes se habuit. Ejusmodi enim beneficio, ingrato quo Geographis adhuc laborat, defectu circa vastissimas illas Orientis provincias quae antenus sublato, Lechoei distinctata notitiam praebuisset eorum, quae ut optima fide ab *Autore* nostro relata, caligine tamen non exigua adhuc involvuntur. Multorum enim oppidorum, fluminum, lacuum, populorum, quorum hic mentio est, nomina, situs, terminos in chartis, quae hodie extant, frustra quaeras; aut certe eo in loco, quem *Aprilis* designat, non invenias. Quod vero gentes attingit, per quas transcendendum est viatori, earum recensum ab homine fide digno, et supra dicta curia Russica sibi communicatum, idem studiose exhibet: suntque ex maximam partem Tartari, interque illos praecipui Dogdoi, Mongulenses, Calmacci; quorum regimen, status, mores & studia, quatenus iter facientibus incommodant aut profant, breviter delineantur.

145. sq.

182.

Ceterum quorum summa hactenus capita tantum recensuimus, sollicita sibi circumspicione a Russis haurienda fuisse, vitio gentis omnium suspicacissimae, *Autor* confitetur: nec tantam sibi forte libertatem in perquirendis iis futuram fuisse, nisi legatio a Magno Russorum Duce ad Regem Galliae, de inendo contra Turcas foedere, tunc temporis adornata, Russorum animos Gallo conciliasset. Haec ipsa vero Legatio praetextui deinde fuit Russis, ut *Autori* tantopere quaesitum per Siberiam in Chinam transitum denegarent. Quod enim *Idem* cum socio, nullis a Rege Galliae commendatitiis instructus, instituti itineris causas probare Russis nequiret, nequini exterorum perditiones suas, nisi re probe perspecta, liberum commeatum permittentibus: eidem reditum in patriam cum Legato suo persuadere conati sunt, cujus scilicet socia opera a Galliae Rege tabulas viatorias, & quae alia instituto ipsius promovendo conducerent, impetrare posset. Retraclus sic a cursu itineris *Aprilis*, variis deinceps fatis per Lithuaniam, Poloniam, Moldaviam, Bulgariamque jactatus, ne quicquam tentato per literas Regis Galliae intercessorias, libero apud
Russos

183. sq.

Ruffos transitu, tandem cum Constantinopolin appulisset, sequē itineri per Turciam in Persiam porroque in Sinam pararet, hæmoptysi infestante, per mare mediterraneum in patriam remeare, medicorum amicorumque consilio, coactus est. Singula itineris momenta variosque casus enarrare, præter institutum nostrum est; quæ vero ad eruditionem aliquam spectant, in gratiam Lectoris compendio referre non pigrabimur.

Pertinent huc, quæ de columbis tabelliferis Aleppi usitatis: de modo & legibus peregrinandi cum Caravanis: de Joannis Strausii errore, montem Ararat quinquaginta tantum leucis a mari Caspio collocantis, cum plusquam 150 leucis ab eodem distet, eumque a se conscensum gloriantis, cum penitus sit inaccessibilis: de mari Caspio subtus terram in sinum Persicum se volvente; cujus argumentum, præter gurgites binos formidabiles prope Kilanum (veterum Hyrcaniam) immani fragore aquas sorbentes, sunt folia falicis autumnali tempore quotannis sinui Persico copiosissime innatantia; quæ arbor meridionali Persiæ penitus incognita, Caspii maris litora Hyrcaniam tenuis frequentissime cingit: de negociis Ruffos inter Astracanenses & Tartaros Calmuccenses intercedentibus: de erronea Chinæ longitudine, quam Geographi veteres triginta tribus gradibus orientaliorem fecerit, ac hodie eclipses satellitum Jovialium a Jesuita Gallo ibidem observata, tum etiam intervalla itineraria viarum supra memoratarum evincunt: de Tartarorum Asiaticorum supremo (ut Auctor appellat) Patriarcha, *Dalaï Lama*, quem successores sui sacrosancti illius Presbyteri Johannis esse, hæc præsertim in Abyssinia quaesiti, opere se contendit: de itinere ex Moscova in Sinam spatio duorum mensium commode institundo; ubi de veterum Russicarum trahantur; quibus cervas turcomanus (*Remthier*) cum cane robusto socio jungitur; quæ quætera nive, & fluminibus glacie instratis, secundo vento expanso velo propellitur; de moribus Tartarum orientalis; in quo quæ præciosa sunt eorum antiquæ amphibis *Sylbermæ* de origine gentium Sibirica septentrionalis, occidit hinc venationum hæc hujus animalis: de impedimentis commerciorum Russicorum per mare Sinam iteris instituentibus: de mercatura pallionum pretiosorum, præcipua Russicorum navigatione, vel Tartaros Principes causa de herba *Ichpansich*, patris cuiusdam viri quædam passim in terra hys-

Pag. 14.
23.
58.
73.
76.
89.
151. fqq.
173.
175.
187.
186.
240.

304-

me dormire creduntur: de Dardanellarum Turcicarum robore minime formidando, nec impedito per eas in Propontidem ingressa. Nec reticendum est, *Autori* propositum esse Historiam condere Moscovitici Imperii, eamque suo tempore publici juris facere.

322.

Juncta est libello appendicis loco narratiuncula de Jubilæo ab Alexandro VIII Pontifice anno 1691 publicato, & a Romano-Catholicis in Julia, quod est suburbium regie Persarum Isphahan, ab Armeniis habitatum, celebrato; deque complurium Armeniorum ad sacra Romanæ Ecclesiæ, ejurata avita religione, transitu: ex quo spem sibi Autoe facit, totam nationem aut sectam Armeniorum brevi ad obsequium Romani Pontificis se composuram.

GEORGII ADAMI STRUVII, JCi,
Centuria Decisionum: Quanam res Feudales,
quanam Allodiales? Cui annexa Semi-Centuria Observatio-
num de Feudo Hereditario.

Francofurti ad Moenum, apud G. H. Oehrling,

A. 1693. in 4. Plag. 17.

Cum in celeberrimi JCi, cujus obitum in Actis anni superioris pag. 46. indicavimus, scriniis Responsa quedam, maximam partem ab Illustri Facultate Juridica, quæ Jenæ floret, & cujus Præsidentem Struvius noster per tot annos maxima cum laude egerat, data, & quibusdæ annotationis ab illo aucta extaret, quæ ad supplementum quoddam Syntagmatis illius Feudalis facere quidquam posse viderentur: publico illa invidere haud voluit, qui hanc Decisionum Centuriam & Observationum Semicenturiam edere sustinuit. In duas vero opusculum digestum est partes. Prima Centuriam Decisionum: quæ nam res Feudales, quænam Allodiales continet, ex quibus quædam non ubique obvia excerpens. Annulus signatorum Vasalli ad heredes ejus allodiales pertinet, ita tamen, ut insignia: & nonnon fran. i debeant; Dec. 13, & 14. Immobilia civili estimatione talia, qualia sunt bombarde & tormenta ballica, ad defendenda castra comparata (conf. Dec. 60.) campanæ, calce, urto, ornatus ecclesiastici, rotæ & lapides molares, apud Silesiacos feudales permanent;

p:7

Dec,

Dec. 16. & 22. Bona; quæ capones loco census dant, pro allodialibus reputantur; Dec. 38. Boves aratorii, item equi (nisi consuetudine, ut in Marchia, aliud receptum) ad hæredes allodiales spectant; Dec. 61. 62. Columbæ pars feudi esse censentur, Dec. 64. In Ducatu Megapolitano, si pater decedit nullo relicto filio, usufructus feudi pertinet ad filiam, quæ dicitur *eine Erb-Jungfer*; (Videatur Obs. 36.) Dec. 76. Vineæ fructus de Jure Saxonico, ad hæredes allodiales pertinent, quando vassallus post diem Urbani decessit; idemque obtinet in provinciis Thuringiæ, nec requiritur ultima cura, (*die Ruhre*) contra quam B. Carpzovius statuit; Dec. 88. Reliquas quod attinet Decisiones, illarum nonnullæ confirmant, quæ jam in Juris Feudalis Syntagmate dicta sunt. Veluti quæ ibidem Cap. 15. Aph. 16. n. 2. seqq. de fructibus, & quomodo pro eorum distinctione sint hæredum vel allodialium vel feudalium, afferuntur, latius hic explicantur & præjudicii firmantur; Dec. 5. 6. 7. 11. 12. 18. 19. 23. 81. 84. usque 96. Circa Cap. 4. Aph. 4. seqq. quod pecunia ex feudo redacta vel ad illud emendum destinata, &c. feudalis non sit, conferri merentur Dec. 29 -- 38, nec non Dec. 40. & 41. Porro dictis Cap. 6. A. II. n. 6. & 7. parallelæ sunt Decisiones 42. & 43. Circa Cap. 16. A. II. Dec. 75. Cap. 15. Aph. 18. Dec. 51. &c. Cap. 6. Aph. 12. n. 1. sq. Dec. 16. & 60. videri possunt. Aliæ vero Decisionum illarum ea, quæ jam in Observationibus Feudalibus ad Syntagma Feud. proposita sunt, repetunt; in cujus probationem sequentes adducere lubet: Sic Dec. 45. habetur Obs. 7. ad Cap. 15. p. 126. Dec. 58. & 60. Obs. 8. d. Cap. p. 127. Dec. 82. Obs. 10. p. 128. Dec. 76. Obs. 9. p. 71.

Altera hujus libelli pars comprehendit quinquaginta de Feudo hæreditario Observationes, quæ tanquam additamenta Cap. 4. Aph. 13. S. J. F. illustrantia hic subjunguntur. Exponitur vero illic tum quid Feudum hæreditarium non sit, Obs. 3. -- 9, tum quid sit, Obs. 9. seqq. Scilicet Feudum hæreditarium est, ubi succeditur secundum dispositionem juris communis, ita ut etiam foemina simul cum masculis admittantur; quo differt a Feudo ex pacto & providentia, ubi norma in succedendo, jure feudali præscripta, servatur. Soli autem defuncti vassalli hæredes (Obs. 12.) & quidem simul adita hæreditate allodiali (Obs. 13. & 32.) succedunt, licet non simultanee investiti fuerint (Obs. 14.) Hinc quomodo differat a Feudo proprio

P. 8. 9.

P. 27.

P. 28.

P. 34.

P. 44.

aut cum eodem conveniat, ostenditur Obs. 15. Post hæc de Feudo emto cum pacto retrovenditionis quædam Præjudicia adducuntur Obs. 17. & 18. Intermiffa renovationis investituræ in feudo hæreditario petitione, illud aperiri Responfo Stabinatus Lips. confirmatur Obs. 26. De dotalitio, quo ex Feudis prospicitur foeminis, Responfo quædam notatu digna proponuntur Obs. 27 -- 30. Pecuniam ex feudo vendito residuam non pertinere ad uxorem, cui in isto dotalitium constitutum, Obs. 31: Mulierem ob delictum mariti, qui ab ipsa procurator (Lehnträger) fuit constitutus, feudo haud privari, Obs. 33: illo mortuo debito tempore alium quasi vasallum sive procuratorem (Lehnträger) sub poena privationis, domino feudi offerendum, Obs. 35. docetur.

JOHANNIS SCHARFII MANUALE
Logicum novis Annotationibus adornatum a M.
Johanne Jacobo Stubelio, Rectore Annamontano.

Lipsiæ & Francofurti apud M. G. Hübnerum, 1694. 12.

Constat alphab. 2. plag. 5.

LOcus hic nobis datur memorandi etiam B. JOHANNIS SCHARFII nomen, quod nec exteris ignoratum obliterari oblivione apud nos nunquam sinent, ut alia opera Philosophica & Theologica, inque his Anti-Bergiana potissimum, Anti-Crociana & Anti-Calixtina, in Memorii Theologorum p. 1367. & Biologia ad A. 1660. d. VIII. Jan. quo vitam cum morte commutavit, ab Henningo Witten recensita; sic in primis Manuale hoc Logicum, quod post Institutiones & Tabulas Logicas a se publicatas, in scholarum usum composuit, iterum atque iterum typis excusum, ac in plerisque scholis harum ditionum, & illustribus illis tribus maxime introductum, nec deponendum temere. Ideoque distractis omnibus exemplaribus, ne penuriam eorum quererentur ingenui adolescentes, providit Bibliopola Dresdensis Martinus Gabriel Hübnerus, & ut nova prodirent, nec sine nova quadam accessione, laudabili studio curavit: usus ad eam rem conficiendam opera Viri Clarissimi M. JOH. JACOBI STUBELII, Rectoris Annamontani, qui Annotationibus
 undi-

undique congestis, industriaque convenienti, & stylo, ut in his fieri potest, minime barbaro adornatis, textum Scharfianum, in usum doctum pariter ac discentium, illustravit. Adhibuit autem, præter nobilissimos illos agri Logici cultores, quorum in Actis anni 1686 p. 268, & Supplem. T. I. Sect. VIII. p. 420 fecimus mentionem, in subdidium vocatos, Jacobi Saurii quoque, Antonii Itteri, Jac. Martini, Joh. Casarii, Theobaldi Billicani, Philippi du Trieu, Jodoci Willichii, Joh. Henrici Alstedii, Jacobi Thomasi, Titelmani, Dounæ, Derodonis, Lœbereri, Spengleri, Sagittarii, Rudrauffii, Weissenbornii, Kœbereri, Scherzeri, Weiffii aliorumq; plurimorum ejus generis probatissima scripta. Ac ne in his solis eum existimes acquievissè, libuit etiam quandoque in Ramistarum & Cartesianorum limites excurrere, atque ea depradari, quæ vel Scribonius in Triumpho Rameæ Logicæ, oppositusque huic Piscator, vel Everhardus Svelingius in Clave Scientiarum, vel Claubergius in Logica Cartesiana, vel Anonymus ille autor de arte cogitandi; quique a præjudiciis se liberos professi, Christianus Thomasi in Philosophia Aulica, & Tzschirnhausius in Medicina mentis, & Caspar Wyffius Batavus, & ipse Pfeifferus Erphordensis ille, qui Manuale hoc impugnavit, alique opportuna sibi habere visi fuere. Omnia præcepta plurimis exemplis, iisque lectissimis, e quibuscunque scientiis depromptis, & quæ vel ipsa novitatis gratia Lectorem capere queant, illustrata sunt. Neque hoc dissimulandum, quod species omnes Prædicationum, & doctrinas de Statu, Ampliatione ac Suppositione, quæque plura Scharfius vel sicco præterierat pede, vel levi attigerat brachio, in Modalibus, Locis Topicis, ipsa Demonstratione cæterisque, Stübelium, quantum in hac brevitate licuit, diligenter persecutum. Adjecta est opusculo huic ab alio docto viro Praxis commoda e Matthæi cap. XXII. v. 23. seqq. & ab ipso Stübelio subnexi sunt indices L. L. Scripturæ, Autorum & Rerum concinni & accurati.

HENRICI HÜLSII DE VALLIBUS

Prophetarum sacris Liber unus.

Lugd. Batav. 1693. in 4.

SEdecim Exercitationes Opus hoc complectitur, quarum sex priores

res proximo mense Januario recensuimus; reliquas decem nunc perlustrabimus.

Exercitatione VII. de Valle *montium aeneorum*, locum Zach. VI. 1-8. clarissimus Autor illustrat, & hac occasione ea, quæ capite præcedenti V. de Epha habentur, exponit. Postea ad egressum legis Christi & veritatis e Sion in præsentî Pericopa explicandum se accingit, quem varium esse notat ad Judæos æque ac ad gentes institutum, alium plane dereliquisse Judæam, alium esse pœnalem, alium fugæ ex Judæa. Circa ipsam dein visionem in ventos, currus & equos Dei & Christi inquiri, qui, si una sumantur, Angelos, Apostolos, & Evangelistas cum ministerio Evangelii typice exprimant, quorum progressum Deus variis modis promoveat: si vero sigillatim, currus ad verbum Dei ejusque ministerium; trahentes equos ad Apostolos; ventos ad Spiritum S. accommodat. Exponit porro binos montes æneos, e quorum medio ad cursum equi prodeant, quo sub emblemate Judæa lateat, quæ montosa admodum, & duobus famosis montibus, Sinai nempe & Sionis, celebrata imprimis fuerit. Nec incommode eos quoque trahi posse arbitratur vel ad regnum Judæ & Israelis, unde Apostolici Viri iverint; vel ad templa, Hierosolymitanum & Samaritanum; vocari æneos, ut duratio & firmitas montium indicetur. Ex illis procedere currus ad varia loca, ad aquilonem, ubi sita Babylonia; ad meridiem, ubi Ægyptus; & ad ipsam Judæorum & Israelis terram, quam equi primo soli peragraverint, postea deflexerint ad loca dispersionis, & tandem se ad gentes toti converterint. Illos equos ornatos esse verbo, sancta vita, Spiritu miraculorum, signisque variis, & sua peregrinatione effecisse, ut Spiritum in locis, ad quæ exiverunt, fecerint quiescere.

Ab hac discedit Exercitatio VIII. ad vallem *Bacha*, & Psalmi LXXXIV. v. 7. illustrat. Cum enim Deus præcis temporibus peculiari modo habitaverit in Canaan, notat eum nunc diei habitare in Ecclesia N. T., quod nequam fiat habitatione externa, ut in monte Moriak, nec ut sit domus, in qua publicus cultus ipsi debeat exhiberi, sed beatissima sedes Ecclesiæ N. T. Ad hanc sedem referri vallem *Bacha*, quæ locum perplexitatibus, spinis atque dumis obstructum significet. Quorsum transitus eum sit, non esse eum hujus vitæ monet, aut iter ad festum Hierosolymitanum, sed viam, qua ad mundum.

dum occupandum, & sedem in eo figendam ibatur in N. F. Gentilissimum simul esse Bacha, & hinc de eo tria prædicari: 1) quod incultus ac spinis horrens locus sit. 2) quod impedimenta & perplexitates remorantes transeuntibus exhibeat. 3) quod molestiam & puncturam spinosam facessat. Transire hanc vallem Bacha & passionem, Duces primos Christi, & qui Evangelium tunc in mundo prædicabant, eumque transitum notare mutationem loci & recessionem præconum ex Judæa ad gentiles; functionem ipsam Apostolorum, quoad illi fixam sedem non invenerunt, sed mundum hinc inde peragrare necessarium habuerunt; haud præpeditam obstaculorum quorumvis superationem; & denique felicem transeuntium egressum. Hunc non solum in Ps. XXIX. prædictum, sed etiam in itinere Israëlitarum per deserta præfiguratum asserit, variosque transeuntium effectus in præsentī Textu notatos examinat, quorum primus sit constitutio fontium, Apostolorum, Academicarum, Ecclesiarum; secundus piscinæ per pluviam oppletio, quæ piscinæ Ecclesias Spiritu copiosius dato & multis bonis in N. T. repletas designent; tertius processus a robore ad robur, cui præmittantur miracula, subsequatur hæc doctrina & vita, & finem tandem imponat martyrium.

Pergit Autor in Exercitatione IX. ad vallem *Zalmavæ* e Psal. XXIII. 4. & postquam docuerat, totum Psalmum ad tempora N. T. spectare, illa vero, quæ v. 4. de Zalmavæ proponantur, tempora Anti-Christi tangere, cum terra viventium Ecclesiam, & mortui Pseudo-Ecclesiam Anti-Christi denotent; propius ad vallem ipsam lustrandam accedit, judicaturque, satis intelligi, cur Babel appelletur vallis, si quis Es. XIV. 13. cum cura inspiciat, & attendat, umbram esse id, quod tenebras offundit, & lucem moratur, ut adeo regnum Pseudo-Ecclesie regnum tenebrarum & umbræ sit. Quamvis autem oves Christi longo temporis intervallo in hoc versari, multas calamitates perpeti, & mortem non raro subire coactæ fuerint, ut ex Historia luculenter conficit, ipsis tamen Deum spirituali sceptro pedoque adfuisse, Episcopos dedisse optimos, testes veritatis, martyres, confessores, excitasse Imperatores, & alios a partibus fidelium non abhorrentes, extitisse opuscula variorum Doctorum, cantiones, prophetias, liturgias, & formulas consolatorias. Unde nunc sit evidens, quod merito facessat quæstio, ubinam Ecclesia vera ante Wiclefsum, Luthe-

rum, Calvinumque fuerit, cum certe inter medios barbaros & gentes, in Oriente inter Græcos, in coetu & ecclesia Waldensium, & apud Parentes nostros in medio Papatu extiterit.

Exercitatione X. vallem *Azal* Zach. XIV, 5. ad tempora ultima extendit. Neque enim heic Judæos admittit, qui hanc Prophetiam ad pugnam extremam cum Messia ben David, qua Armillus confoditur, referant; nec Pontificios, qui de Anti-Christo in fine dierum in monte oliveti trucidando explicant; nec alios, qui promiscue de statu N. T. adumbrato typis V. T. interpretentur: sed Israëllem spiritua-lem & Christianos esse respiciendos. Ubi frustra objiciatur, Prophe- tam, cum ad sui temporis homines loqueretur, ad ævum tam remotum vix fuisse respecturum; cum certe Deus hoc pacto magis commendet verbum suum, & gloria Israëllem inde dispalescat, quod adeo longe post futura prænoverit. Ut autem melius expendi præsens locus possit, non modo Capitulum XI. XII. & XIII. argumenta enarrat, ve- rum etiam in hujus Capituli scopum præcipue inquirit, in quo Pro- pheta calamitates quidem haud exiguas, quæ ultimo tempore Eccle- siam prement, recenset, sed insimul tamen viam sternat ad ingen- tes ejus felicitates & promissiones ordine edisserendas. Ubi non negligit calamitatem illam triplicem, quarum prima exhibetur v. 1. 2. 3. 4, secunda v. 5. ad 13, tertia, v. 14. usque ad finem, & harum unam- quamque ex Historia Ecclesiastica illustrare nititur. Hinc observat, vallem ipsam auxilium Dei ostendere, & de autore vallis, qui Deus ad auxilium & prælium veniens; de loco, in quo vallis, monte oliveti ad Hierosolymæ Orientem; de præparatione vallis ipsa, per fissionem hujus montis in partes duas, longitudine & latitudine pergente ab o- riente ad occidentem ad Azal usque; effectis fissionis ac vallis, metu ac fuga consimili illi fugæ, quæ in terræ motu diebus Uliæ contigit; de auxilio venientis Dei consequente fissionem ac vallem, disquirat.

In Exercitatione XI. illustrat vallem *Jesreel*, totamque Prophe- tiam Hof. I. 3 -- 11, & evolvit, quænam sit inter Judæam atque Jesreel convenientia, quæ cædes ibi pariter atque heic perpetratæ fuerint, & tandem Judæam ultimi temporis per Jesreel demerari affirmat. Ob- servandos proponit tres scortatriciæ partus, cum quoad literalem tum quoad mysticum sensum, sortem posthac Judæ & filiorum Jesreel in die Jesreel qua poenas ac præmia futuram suo more examinans. Cum autem

antem tota Malachia Prophetia nonnisi catena quædam litium in valle Jesreel disceptandarum nuncupari mereatur, non abs re putar, illius seriem breviter subijcere. Tractari ibidem testatur octo controverfias, quarum I. agat de impletione promissionis ac spei in Messia præfente, cap. I, 1-5. II. de fundamento vero satisfactionis, justitiæ, & expiationis coram Deo, cap. I, 6-9. III. de cessatione sacrificiorum & cultus ceremonialis, cap. eod. v. 10-14. & c. II, 1-4. IV. de cathedræ ac foederis cum Levi ac Israëlitis initi æternitate, c. II, 5-9. V. de duplici Judæorum perfidia, & ratione Sancti Jehovæ, quod profanarint, & ratione mulierum repudiatarum, cap. II. 10-15. VI. de peccati impunitate, c. II, 17. & III, 1-6. VII. de conversione, c. III, 7-12. VIII. de ista accusatione, quod dicat tacite Epicuræorum & Sadducæorum hæresis, frustra Deo serviri, cum idem justo & injusto obtingat, c. III. a vers. 13. usque ad finem Prophetiæ.

Vallem Jesreel in Exercitatione XII. excipit vallis *Harmagedon*, Apocal. XVI, 12-16. Zachar. XII, 10-14. 2. Chron. XXXV, 20-25. de cujus appellatione, situ, & significatione ubi quædam adduxit Autor, monet, quomodo Johannes ea, quæ 2. Chron. XXXV. leguntur, ad suum institutum accommodet. Quandoquidem vero imprimis loco huic Apocalyptico lucem affundere laborat, qui in sexta phiala vallis hujus mentionem injicit, ideo phialarum omnium significationem simul investigat. Sed speciatim circa sextam hanc de Euphrate fluvio exsiccato, seu de Babelis potentia non uno modo imminuenda aut imminuta differit, subijcitque effectus hujus exsiccationis, quod via pareretur Regibus ab Oriente, via nempe ad regnum bestię destruendum, via ad propiorem conjunctionem, via ad conversionem in montibus Israel procurandam. Explicat porro, quomodo eos, qui in regno bestię existunt, in timorem exsiccatio hæc positura sit, & quomodo sint subsequaturi Spiritus seu Pseudo-Prophetæ draconis, potentiam draconis in faciendis signis & miraculis secum conjunctam habentes. Quomodo facturi signa & miracula, secundum fraudem mendaciumque & deceptionem Mirabiliorum Pontificiorum; quomodo exituri sint ad Reges terræ, liberos ubique aditus in aulis Principum & Magnatum, tyrannicamque in eorum conscientias dominationem obtinentes, &c. donec adveniat dies magna Omnipotentis, dies nempe illa judicii, quo bestia tollitur usque ad interuersionem. Quod autem præcedentis belli locus appelletur

letur Harmageddon, id factum eapropter cenſet, quod ultimis temporibus idem circa Babelem eventurum ſit, quod olim acceidit in clade Joſiæ in valle Harmageddon. De cætero, ne penitus omittat vallem Megiddo apud Zachariam, plura afferet de excitato ibi planctu ſuper Joſia, eumque ad planctum ſuper Chriſto crucifixo inſtitutum accommodat.

Conjicit in Exercitatione XIII. oculos in vallem *viſionis*, Ef. XXII, l. qua Hieroſolyma notetur, & ut Sebna Præfectus alios Præfectos, Eliakim alios Eliakim præfiguret, ita & vallis viſionis ex illius mente non ſolum ad vaſtationem Babylonicam, ſed & ad ultimam, & hanc quidem imprimis, extendenda eſt. Speciatiim deinde præcipua hujus Capituli enarrat, explicatque primo poenas, autorem earum conſtituens Elam, eumque non tam Perſam, quam in genere Monarchiam tempori & ſtatui, de quo loquatur Propheta, accommodam, aut militem ſtrenuum, & ſagittarum abunde peritum. Fugere afflictos ait præ metu in teſta, h. e. ad Romanam potentiam & loca extra Judæam ſita; ſponte venientes conſtrictos eſſe, cum imploraverint Romanorum auxilium; dies eſſe tumultus, quo ſeditiones notentur; muros effodiendos, eosque e medio tollendos, qui munitionem præbeant; furgere clamorem, quo vociferentur ad montem, hoc eſt, gentile aliquod regnum, equites cubaturos in electis vallibus, cum urbs obſidione cingenda; ad quæ tandem varia mala ſubſecutura ſint. Deinceps de peccato, cauſa horum malorum, addit, quod noluerint incolæ reſpicere ad eum, qui iſta e longinquo paravit ac formavit, ulteriusque annectit alia, quæ conversionem & extirpationem totalem oſtendant, cum ne quidem ullus Præfectus in Politia Judaica relinquendus ſit. Tandemque finem Exercitationi imponit, poſtquam demonſtraverat, quod Eliakim Chriſtum cum clavibus ſcientiæ & cognitionis; vaſa a clavo ſuſpenſa fideles in Chriſto ſubſiſtentes, ac ſpeciatiim Miniſtros verbi, deſignent.

In Exercitatione XIV. perambulat vallem *Apadno*, Dan. XI, 45. & iſtud Danielis Caput illuſtrare ſuſcipit. Subjectum conſtituit iſpſum Anti-Chriſtum, iis uſus rationibus, quod ille nuncupandus ſit inſignis vaſtator Eccleſiæ & terræ ſanctæ, quod ſingularia ei epitheta & formalia adſcribantur, quod terminus durationis huic Regi præfixus c. XII, 7. ſq. cum termino & duratione regni beſtiæ Apoc. XII & XIII coincidat. Eapropter improbat *Judaorum*, Calvini, & Occo-
lam.

lampadii sententias, & quæ apud Danielem de Anti-Christo dicuntur, uberius examinat. Censet enim, quod stet in sede prioris, dum Romam incolar, & simul imperium exercent in Reges terræ; quod sit spreus, quia professione Episcopus inermis, homo plebejus e face populi; quod irreperit per blanditias in pace, dum vicerit per doctrinam & obtentum pietatis ac religionis, & venerit pedetentim; quod brachia inundationis inundata coram facie ejus & fracta sint, cum Reges barbari Italiam devastantes in conversione ipsi se subjecerint, & ab hoc de solio turbati fuerint; quod Princeps foederis coram eo fractus, cum Imperatoris Romani potentiam Anti-Christus per secula plura multum imminuerit; quod cum eo Principe fecerit fraudem, cum Papa post initam societatem semper privato commodo magis studuerit. Quantum dein ad incrementum attinet, commemorat, quomodo cum pauxillo gentis, nempe Clero, venerit in optimas provincias Europæ; quomodo contra morem antecessorum dissipavit potentiam, autoritatem, & majestatem imperantium, imperium, provincias, nervumque ac opes; quomodo contra munitiones artes excogitarit, quæ sint missiones in terram sanctam, arcanæ commotiones, potestatis clavium abusus. Quorsum referendæ pariter illius expeditiones, quarum prima versus Austrum facta usque adeo fortunata fuerit, ut Rex Austri non staret coram illo, cum Godofredus Bullionus Solimannum in aditu Asiæ vicerit. Deferuisse in hac expeditione Regem Austri eos, qui panem ejus comedebant, cum non resisteret Calipha Ægyptius, sed pacem peteret. Sedisse duos Reges ad mensam unam, & locutos fuisse fraudem; quibus verbis significatur tectæ similitudines inter Sultanos seu Bassas & Turcarum Imperium intercedentes. Interea, postquam ex hac victoria valde ditatus domum rediisset Pontifex, aliam eum expeditionem contra foedus sanctum parasse, & inchoasse persecutionem Waldensium affirmat. Tempore præstituto, Reformationis puta, denuo ipsum invasisse Austrum sub Carolo V, sed neququam pari cum successu. Venisse tunc adversus eum Chittæas naves, Ecclesias nempe Protestantes in Reformatione, & Respublicas hactenus ei subjectas, ut hebetaretur, & vires ejus rursus inciderentur. Brachia ipsius, hoc est, potestatem ecclesiasticam, in Concilio Tridentino omne fundamentum salutis abrogantem; & politicam, Ecclesias Reformatas & Protestantium ubique destru-

destruentem, stare supra sanctum foedus; facere eum, ut improbe se gerentes erga foedus hypocrisi utantur: id quod duplicis generis hominibus conveniat, non his videlicet solum, qui rectiora his intelligentes ob dignitates & bona sacra maneant in Papatu, sed iis etiam, qui egressi semel e Babele, ob hæc commoda externa corpore, non animo, ad eam reverti minus dubitent. Sed aliter se gerere orthodoxos Deum cognoscentes, qui confirmabuntur & rem perficient, ut prudentes in eo populo Deum cognoscentes plures doceant, instituendo Academias coetusque publicos, in quibus sacra rite celebrari queant. Et qui ita confirmantur, eos quidem ait corruere in persecutione per dies multos, sed hanc utilitatem inde consequi, ut magis magisque purgentur, consententur, atque explorentur. Post expeditiones Anti-Christi dicit Danielem describere propius formale illud characteristicum, quod eum constituat intime & ab alio distinguat. Facere enim Anti-Christum non persecutionem, non hæresin, sed ejus proprium velut quarti modi esse hoc, quod se extollat super omnem, & in impotentissimo suo fastu super Magistratus, cathedram veterem, Angelos Elohim, & Deum vivum ac verum cœli terræque Creatorem sese evehat. Loqui eum magna & blasphema contra Deum in titulis sibi arrogatis ac adscriptis, in doctrinis nefariis, in dispensationibus, in potestatis & clavium exercitiis. Non habere desiderium mulierum; per quod haud intelligatur cœlibatus Papanus, sed Christus, desideratum illud semen ex muliere sola oriundum, quod satis pateat, tum ex conjunctis Diis meris, in quorum medio desiderium hoc ut simul non curatum constituatur; tum ex eo, quod desiderium mulierum non curatum ad superbam exaltationem & blasphemiam referatur. Eum ex adverso honoraturum Deum Magnissimum, Deum roborum, quo denoretur divinitas seu monstrum potius omnipotentia Papalis, qua & in temporalibus & spiritualibus se pro Deo venditet. Eum distribuere munimentis roborum, h. e. potentia suæ acribus propugnatoribus, præmi loco terras, provincias, dignitates, redditus. Nec silentio involvit finem & exitum Anti-Christi quem etiam ex Daniele profert. Cum enim arietaverit cum ipso Rex Austri & Aquilonis, (quod nomen ad Turcam Autor applicat) ipsum invasurum ait provincias Austri proprie dictas, & venturum in terram decoris & sanctam, quæ Palestina, exceptis Edom, Ammon, Moab,

ab, seu, quod hæc loca montosa accessuque difficilia, seu, quod vastata, operæque pretium non pensantia sint. Occupaturum eum Ægyptum, venturum ad desiderabilia Lybiæ & Cuschi, atque ita ipsi ex voto successuram subjectionem transmarinam. Ibi eum constermandum rumoribus ex Oriente & Aquilone, Imperio nempe Turcico, profectis. Tandem indicat, quæ loca tempore præfixo ad finem decurren- te inhabitaturus sit Anti-Christus, quorum primus sit mons decoris sanctitatis, quo significantur Hierosolymæ cum monte Palæstina, deinceps Ecclesiæ Græcæ & Christianæ, quæ sint in Oriente, ac tandem ipsa loca Evangelicorum. Per duo autem maria, ad quæ confugere post hæc dicatur, istud intimari, quod misso loco sancto ordinario, vel in locis gentilium, vel inter diversarum Religionum congregationes & populos sedem fixurus sit, postquam Spiritus immundi scortationem persuaserint Protestantibus. Tertiam sedem facit tentoria Apadno, quæ vox ab aphad, Hebræis: *amicivie, circumcinxit, aperuit*; Arabibus *festinavit*, derive- tur, & nihil notet aliud, quam distinctionem a loco ordinario & sede fixa, itemque tentoria festina itineris ad habendum tegmen & operimentum. Post quæ omnia tandem interitus Anti-Christi totalis sperandus sit.

Properat dehinc ad vallem *Tophet*, *El. XXX, 30—33.* quam Exercitatione XV. illustrat, & ad mystica accommodat. Sollicitus est primo omnium de temporibus, ad quæ hæc Prophetia spectet, & per Regem in Tophet ardentem Assurem ac Turcam intelligendum censet. Postmodum se confert ad argumentum hujus Capitis, & Deum ab initio illius ad versum usque 8. proponere arbitratur peccatum Protestantium, qui adhuc descendant & abeant variis modis in Ægyptum spirituales seu Papatum; dehinc usque ad v. 18. poenas Israël; post hæc ad v. 26. promissiones ingentes; & tandem a v. 27. usque ad finem Judicium istud haberi, quod Deus populis ac Assuri Regi in fine paraturus sit. Et quia ad hanc ultimam partem præsens Prophetæ locus spectet, nunc ordine de eo disserit, ac describit iram Dei venientem, nec minus finem ejus insinuat, una cum subjectis quatuor lætitiæ causis, in quarum ultima cum doceat, tamdiu futura esse agitationis prælia, donec in Tophet sulphuris injiciatur Assur, inde ex Historia, quidnam Tophet sit, declarat, & loci qualitatem effecisse ait, ut modo gravissimum ac po-

tentissimum supplicium, modo damnatorum locum, modo pœnas hostium Ecclesiæ, vox hæc significet, quæ h. l. accipienda sit cum Sanctio pro gravibus tormentis; & valli huic tribui profunditatem, quæ depressionem altam ac difficultatem ex ea emergendi noeret, itemque latitudinem, quæ referenda sit ad eorum copiam, qui hoc barathro abforbendi sint. Abundantiam sulphuris & lignorum in Tophet quidem infernali esse infinitatem reatus, indefinens peccatum, rationem & conditionem carceris; heic vero pabulum indefinens ardoris, cum in hostibus maneat invidia ac studium frustranum res suas restaurandi; accrescere enim in Ecclesia florentem vigorem, qui stimulos invidiæ altissime renovet; halitum Jehovæ Tophet accendere, dum provehat indies Ecclesiam ad majus incrementum, conservetque eam Deus in statu hoc felici perpetim, hostesque in ignem convictionis, desperationis, perpetuæ cupidinis & famis, æmulationisque indefinens ac invidiæ conjiciat. Appendicis loco annectit Autor resolutionem Prophetiæ Nahum, quæ isthæc fata Assuris decantet & exhibeat. Capite I. versibus 6. prioribus laudari Deum ait in antecessum, a iusta sanctaque indignatione & vindicta sua; v. 7. & 8. proponi moderationem iræ, quoad pios; v. 9. -- 15. ipsam consummationem excidentem prædicari. Capite II. 1. 2. proponi generaliter pœnam Ninive in bonum Ecclesiæ inflictam; v. 1. 3. 4. 5. narrari expeditionem atque pugnam ipsam; a v. 6. usque ad finem Capitis, infelicem pugnae catastrophe. Capite III, 1. -- 7. proponi mixtim peccata, tanquam causas, eum pœnis, tanquam eorum effectis; v. 8. -- 11. poni ob oculos possibilitatem hujus pœnæ, instituta collatione & comparatione ad pœnam, qua No Amon interierit; & v. 12. ad fin. subjici interitum ipsum, modosque, quibus ille promoveatur. Atque hæctenus dictis nonnulla de facili Turcismi & potentia Mahumedanæ casu ex Itinerario Stochovei subjungit.

Obsignat hunc Tractatum Exercitatio XVI. de valle *Josaphat*, ex Joël. III. eodem modo, ut priores, conscripta. Et assertit Autor ante omnia, quid de hac valle Judæi, Pontificii, & Jcti sentiant, tum de situ hujus vallis disquirat, & dicit, generatim heic significari locum, in quo Deus singulari modo judicia sua exerceat; speciatim vero talem, in quo simile quid illi accidat, quod 2. Chron. XX. in valle Josaphat contigisse legitur. Cumque judicium in ea valle habendum sit, declarat

clarat aliquot Positionibus, quid sibi de eo videatur : 1) dicit, quod non certum, sed universale iudicium N. T. fit, quod heic in valle Josaphat exhibeatur. 2) Apparere hinc, quod nec primi temporis iudicia, quæ proxime post Spiritus fusionem & captivitatis reductionem contigerunt, intelligenda sint. Inde 3) sponte sua consequi, non locum unum & certum per vallem designari in Pericopa, ubi iudicium hoc omne a Deo exercitum sit. Notandum 4) non ad iudiciū unum similiter hæc referenda esse; ac proponi 5) distincte hæc iudicia varia in serie iusta & ordine successivo, non temere, indistincte, ac confuse; non tamen iudicandos 6) quasi citatos & pulsos ad vallē isthanc Josaphat, sed sponte accurrentes ad eam, cum intentione pugnandi contra Hierosolyam, & eam delendi. Post clarius de hostibus ibi iudicandis, eorumque peccatis, differis; ac primo Judæos trium criminum accusatos sistit; deinceps huc trahit gentiles, & pœnas, quibus subjiendi sint, examinat. Tum, quinam hostes sub emblemate Zor & Philistæorum occurrant, disputat; quod Tyrus regnum bestię existat, quod ea peccatorum gravissimorum postulata sit, quod de ejus iudicio & planctu apud Prophetas & Johannem in Apocalypsi plura legantur, ostendit, sensum ubique prolixè satis investigans. Tandem locum designat, in quo vallis Josaphat, quo ad regnum bestię, pro pœnarum diversitate collocanda sit, & explanat, quomodo copiæ & turmæ omnes gentium sint iudicandæ, ac ea, quæ de valle Josaphat in Chronicorum libris leguntur, ad iudicia abs se cum cura hæctenus evoluta sub finem applicat.

HENRICI HULSII VERBA ITHIEL,
Ucbal, & Lemoel, seu in ultima Paræmiastæ
Salomonis Commentarius Propheticus.

Lugduni Batavorum apud Jord. Luchtmans, 1693. in 4.
 Alfab. i. plag. ii.

Institutum quod Auctor in oraculis Scripturæ explicandis tenuit, Lex Opere de sacris vallibus, cujus recensione, & ea quidem prolixè satis, defuncti jam sumus, Benevolus Lector abunde dubio procul cognovit. Neque aliam rationem in præsentī libro, quo postrema

duo Parœmiastæ Salomonis capita Commentario Prophetico illustranda suscepit, secutus est. Quamvis enim in Præfatione ad Lectorem haud inficietur, se a pluribus novitatis affectatæ reum constitui, suo tamen scopo hanc accusationem fraudi non futuram existimat: se enim firmiter apud animum suum constituisse, scriptis nunquam pertentare, nisi ea, quæ adhuc nondum tentata ab aliis, aut infelicitè tentata fuerint. Eum vero scopum quomodo in præsentì Opere consecutus sit, ex ipsa ejus perlustratione a Benevolo Lectore malumus cognosci. Compendio enim singula ita complecti, ut obscuritas evitetur, perdifficile fuerit. Itaque id solum innuimus, ultima illa Parœmiastæ verba Auctorem de Christo & Ecclesia sic exponere, ut sententiam suam ex Historiæ Ecclesiasticæ monumentis illustret, & magnum ubique pro Reformata religione zelum prodat, non Papiſtis solum, sed & Lutheranis passim haud leviter infensus.

*TRAITE' DES MOYENS DE RENDRE
les Rivieres navigables &c.*

Hoc est,

**Tractatus de mediis, quibus fluvii navigabiles
reddi possunt &c.**

Parisiis apud Stephan. Michallet, 1693. in 8.

Constat plag. 7. cum 12. tabul. æn.

Quamvis Architecturam, civilem pariter atque militarem, ad summum perfectionis apicem in Gallia perductam, doctissimisque scriptis explicatam censeat Auctor hujus libelli anonymus, neglectam tamen eam queritur doctrinæ partem, quæ modum tradit aggeribus mare coercendi, amnes reddendi navigabiles, obices aquarios, & id genus alia exstruendi, quamque proinde *Architecturam hydraulicam* novo nomine adpellat. Ea vero cum latissime pateat, & unius non sit hominis eam tradere; tanti vero momenti, ut ab Hollandis maximo suo cum emolumento ita sit exculsa, ut ad certam præcepta revocaverint: hanc præcipue partem, quæ amnes ad comportanda, quæ usui sunt, opportunos efficit, ex auctoribus Bata-

vis

Fig. 2.

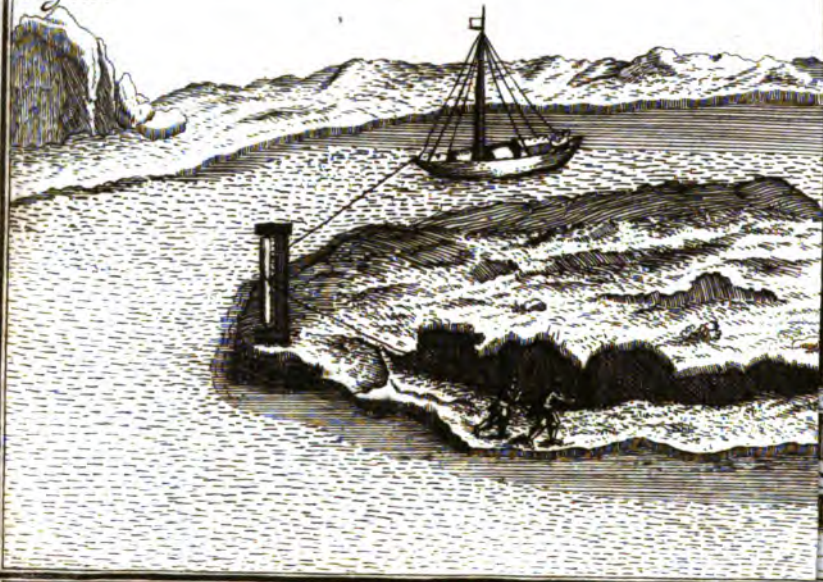
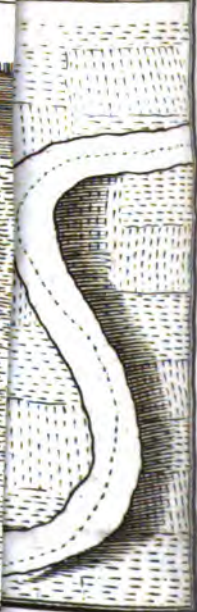
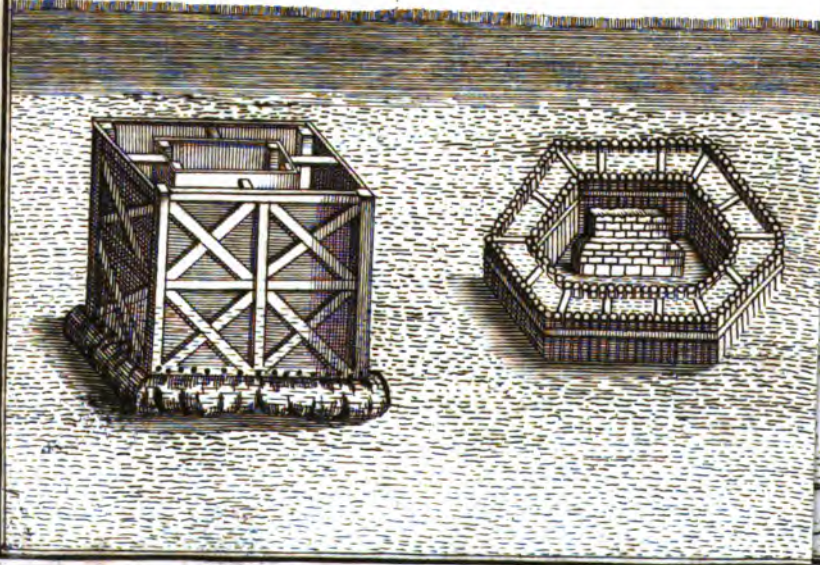

Fig. 4.

vis explicandam sibi fumfit, machinas quoque proponens non vane confictas, sed ipso usu in Belgio: alibique comprobatas. Principio ergo *impedimenta*, quæ navigationi obfistunt, duplicia esse monet; quippe cum vel *in ipso alveo fluminis*, vel *extra eundem* occurrant. *Hæc* a mala riparum dispositione plerumque oriuntur, quæ inæquales aut angustæ nimis, arboribus aliisque rebus impeditæ, aut sectæ fossis & rivulis, ut homines aut equi navigia trahentes procedere ubivis libere non possint. *Illæ* contra vagi sunt generis, v.g. *latitudo alvei nimia* minuens aquarum altitudinem, præceps fluvii ex alto lapsus, scopuli cæci oppilantes alveum, pali moletrinarum gratia in fundum depacti, erosio riparum, exundatio, moles arenariæ, similiaque accidentia. Quibus autem modis hæc obstacula superanda sint, porro edocet doctissimus Auctor, & cum facite admodum sit tollere, quæ extra fluminis alveum morantur navigantes, cædendo nimirum arbores, complanando viam, dilatando angustias, & fossas rivulosque pontibus jungendo; reliqua, majorem quæ requirunt operam, sigillatim persequitur, postquam monuit, si *littus in angulam nimio acutum excurret*, in apice ipsius constituendam esse pilam cylindro versatili instructam, cui funem tractorium aptare possis, atque ita cavere, ne ad littus navis allidatur. (Vid. Fig. 1.) Exponit enim luculenter, quomodo molibus adjectis *alvei tollenda latitudo*, & aquæ cursus inter angustiores coerendus terminos, duplici palorum serie in terram adacta, quibus rami arborum intertextuntur, spatio intermedio virgultorum fasciculis & lapidibus oppleto; describens etiam machinas, quibus pali depangi solent in terram. *Alvei inæqualitatis & catarractis* medelæ loco adhibet vel pontem, flumini aut navi, cujus carina plana est, inædificatum, & palangis teretibus ad naves provolvendas instructum, (Vid. Fig. 2.) vel si nimia sit declivitas alvei, aquarum receptacula portis munita ligneis, quibus aqua modo eohibetur, modo emittitur, Batavis *Sluysen*, Gallis *Ecluses* dicta; præcipue cum tales machinæ alios usus non contemnendos habeant, si modo ad latus profluentis constituantur, ne a rapido ejus cursu noxam concipiant. (Vid. Fig. 3.) Si *rudens* pontium aut *scopulis* facessant negotium, spatium hexagonum aut quadratum illa comprehendens, ab aquæ affluxu defendendum est machinis extractis, quas cistas (coffres) operarii vocare solent, ut post exarsitam aquam, excindi ac remo-

TAB. III.

Fig. 1.

Fig. 2.

Fig. 3.

TAB. III.

Fig. 4.

veri possint; (Vid. Fig. 4.) aut si *palis* obstant, sunt evellendi. Cum autem *littora exedit amnis*, ad quæ alliditur suo flexu, extruere jubet alas in flumen procurrentes, quæ impetum ejus excipiant, efficiantque, ut ad latus oppositum aquæ profluant, & sabulum ibidem collectum secum abripiant, aut ipsa littora sepimento ex palis firmiter infixis vallare; (Vid. Fig. 5.) vel tandem *novum effudere alveum*, in quo, circuitu omisso, majori cum impetu aqua profluat.

Fig. 5.

Qua quidem in re architecti peritia vel maxime spectari potest, qui non ichnographia solum fluminis & littorum, sed orthographia quoque, seu profilis aliquot instructus esse debet, solique quod perfodiendum est, naturam habere perspectam, sedulamque dare operam, ut utrumque ostium canalisi rite disponatur; & illud quidem, per quod immittendum est flumen, eo in loco fiat, quo directe ac vi maxima pulsat littora, alterum vero, per quod emittendum est in alveum veterem, ita aperiatur, ut directe possit aqua in profluentem emanare, nec contra littora feratur. (Vid. fig. 6.) Ejusdem quoque est curare, ut si terra saxis abundet, novus alveus ad eam statim altitudinem, quam requirit, instrumento, quod vel aratrum vomere instructum, vel etiam rastrum navi affixum refert, excavetur. Porro de *inundationibus* agit Auctor, & si ventus a mari spirans eas concitaverit, receptacula a lateribus fluminis exstructa, in quæ exonerare se possint aquæ, unicum innuit esse remedium; si vero ab aliis causis oriantur, tollenda esse censet, quæ cursum aquarum sufflaminare possunt; præcipue vero efficiendum, ut si plures adsint pontes, aperturæ, per quas decurrendum amni, in singulis sint æquales, arcusque satis alti, ut licet intumescat aqua, non tamen in angustiis cogatur spatium, ac super ripas effundatur. Præterea media quoque suggerit *expurgandi portus*, eosque reddendi profundiores, dum vel fluminum marisque aquæ obicibus retentæ, & præcipiti cursu, quando claræ sunt, emissæ avehunt secum arenam collectam; vel (cum portus sunt in fluminum ostiis) non solum auferuntur omnia, quæ celeritatem perfluentis minuunt, sed alveus quoque sepe ex palis coagmentata in arcum cogitur prope ostium, majori ut amnis proruat impetu, nec multum limi deponat; vel tandem (quando novus canalisi ad ostium latus effossus est) ala objecta flumini, qualis circa ingressum portus Trajani conspicitur, plus aquæ cogit deflectere in canalem, per eundemque celerius

Fig. 6.

rius prolabi, quam alias fieret. Cæterum, quia successu temporis semper aliquid limi subsidit, ac per vices tolli debet, ne portum corumpat; hinc *machinas* describit Batavis hunc in finem usitatas, usque tres alias conjungit, quarum prima ad exoneranda navigia conducitur; secundæ ope trajici possunt sine remis velisque fluvii rapidissimi; tertia vero mediante, etiam sine remis velisque, adverso flumine tuto navigatur. Tandem coronidis loco modus describitur *demersus attollendi naves*, aut si id quidem alto in mari nimis sit difficile, *extrahendi mercæ* quibus navis onusta, passim quidem jam notus. In campana enim cuprea vir descendit, cadum pyrio repletum pulvere secum deferens, cui insertus rubus eodem factus pulvere, sed altoto sui extremo ope dolii vacui extra aquam prominens, quem ita disponit, ut accensus navigii tabulatum excutiat, ipseque domo descendens ea, quæ extrahenda sunt, funibus demissis possit alligare.

HISTOIRE DE L' EDIT DE NANTES &c.

i. c.

Historia Edicti Nannetensis, res memoratu maxime dignas, quæ in Gallia ante & post illius publicationem, usque ad ejusdem abrogationem contigerunt, complexa.

Tomus I.

Delfis, apud Adrianum Beman, 1693, in 4. maj.

Alph. 3. pl. 14.

VAltum hoc Opus, cujus nonnisi primum tomum nunc sistimus, tribus partibus absolvitur, quarum *prima* Edicti Nannetensis ab Henrico IV conditi, *altera* ejusdem sub Ludovico XIII variis modis infracti, *tertia* Edicti illius sub Ludovico XIV omnino abrogati Historia sic enarratur, ut simul satis ampla exhibeatur Apologia pro Reformatis in Gallia, adversus adversariorum criminationes. In Præfatione generali universo Operi præmissa, dignaque ut ab omnibus legatur, Auctor luculenter exponit tum causas, quibus ad componendam justo studio maximi momenti Historiam impulsus fuerit, tum rationem modumque, quem fuerit in ea elaboranda sectatus. Præfatio-

L

fatio-

fationem hanc generalem alia excipit, quæ speciatim ad primum to-
mum pertinet, & præcipue Reformationum Henrico IV regnante fa-
cta, tum quoad Reformatæ religioni fuit addictus, tum postquam ad
Romano-Catholicam ille religionem transfisset, tum post conditum
Nannetense Edictum, a censuris & animadversionibus adverfario-
rum vindicat. Historia ipsa primo hoc tomo comprehensa, a pri-
mo reformationis in Gallia exortu natisque inde bellis civilibus, ad
Henrici IV usque obitum pertexitur; quod ad rectum de Edicti Nan-
netensis justitia & robore ferendum judicium, & turbatum intesti-
narum originem ac progressum paulo altius repeti, & istorum in pri-
mis temporum, quibus Edictum sub incude quasi fuit, statum, quæ-
que partium vires, ac animorum qui motus fuerint, accuratius nosse,
necessarium Auctor arbitraretur. Nobis ire per singula, amplissi-
mamque historiam compendio exhibere, tantamque rerum varieta-
tem paucas intra pagellas, nullo Lectoris fructu, coercere non lubet,
Quin potius in arcem totius-rei ingrediemur, cumque præcipua pro-
ximis abhinc annis de eo contentio fuerit, & hodieque agitur, num
Nannetense Edictum ab hodierno Galliarum Rege revocari jure po-
tuerit, ex Observationibus politicis, ab Auctore libro VII tomi hujus-
primi propositis & Historiæ suæ superstructis, quedam delibabimus,
quæ circa gravissimam hanc questionem haud perfunctorie expendi
merentur.

Tria evincenda doctissimus Auctor suscipit, Edicti Nanneten-
sis utilitatem, justiciam, irrevocabilitatem. Quantum ad UTILI-
TATEM, considerari jubet tum miserandum Galliæ statum & ca-
lamitates extremas, ex quibus per Edictum hoc fuerit erepta, tum
prosperitatem omnigenam, qua gavisa sit, quamdiu Edicto qualis-
cunque constitit auctoritas. Civiliunt ait bellorum mala nemini
ignorari: eâ autem longe maxima atque atrocissima Galliæ exper-
tam fuisse, continuatis tanto tempore intestinis concertationibus, &
quorum immune nullum mortalium genus, imo neque Clerus, ne-
que Reges ipsi expertes fuerint, regno jam exitio suo proxime admo-
to. Vicissim postquam per Edictum Nannetense pax & tranquilli-
tas restituta esset, dici non posse, quam brevi spatio cuncta meliorem
faciem induerint, refflorueritque Gallia; ut magis salutaris Regno
lex a nullo unquam Regum fuerit constituta. Equidem non deesse,
qui

qui clamitent, sublato malo uno, natum fuisse per concessam Reformati religionis libertatem aliud, idque forte majus; diversitate enim religionis mire deformari rempublicam & immortalibus exponi factionibus: sed adversus hos facile evinci, nihil exinde societati civili metuendum, modo tolerantia mutua legibus publicis & jure cuique parti aequaliter constituto muniarur; quemadmodum patresfamilias liberos servosque suos, et si ingenio & temperamenti indole, vitæque instituto multum diversos, legum œconomicarum prudenter sancitarum autoritate facile in officio contineat. Gallie ipsi intra annos quinquaginta, quibus utcumque Reformati fuerint tolerati, non obtulisse religionum diversitatem, quominus & domi tranquillitate, frueretur, & ad formidandam toti Europæ potentiam assurgeret. Quod si in admittendis religionibus diversis circumspicere agendum, Reformatam certe sine periculo admitti posse, cum, si vel maxime non agnoscat ex omni parte pura, citra calumniam tamen nec dogmata ejus ullius impietatis, nec disciplina seditionis queat argui.

Ad JUSTICIAM Ediçti comprobendam progressus Auctoris, justum utique contendit fuisse, ut pestes istæ humani generis, crudelitas & perfidia, quibus Catholici tanto tempore oppressum Reformatos quo jure quave injuria, incassum tamen, iverint, tandem aliquando deponerentur, succederentque amor & sincera fides; utque conscientie suæ ductum sequi permetteretur iis, qui sub alienæ obsequium redigi tantis moliminibus non potuerant. Justum fuisse, ut Reformati, cum longe utilissimam operam Regno præstitissent, & Henrico quidem III Regi legitimo adversus maximam rebellium Catholicorum subditorum partem suppetias bona fide tulissent, Henrico autem IV coronam ipsam, eversis Hispanicæ factionis & sacra, quam vocabant, Ligæ molitionibus, asseruissent, horum suorum meritorum capefferent præmia; ea minimum, quæ æquo eisdem cum Catholicis jure, parique securitate frui paterentur. Quod si enim Principes fidorum servorum operam iis remunerari beneficiis soleant, quæ subditis promissive non debentur: multo magis justum fuisse, ut Reformatorum servitiis ea tribuerentur, quæ subditorum negabantur nemini. Utique tantum abesse, ut Reformatis prærogativa quædam præ aliis Regni incolis accesserit, ut ea potius, quæ concessa sunt, suis fuerint limitibus circumscripta, & si verum dicen-

dum est, non tam donata, quam relicta & servata, ipso nimirum, nativitate jure acquisita. Multo minus quicquam detractum Catholicis fuisse; quin ita potius eorum prospectum juribus, ut justam conquerendi causam plane nullam habuerint.

Utilitate & justitia Edicti hunc in modum asserta, **IRREVOCABILITATEM** quidem ejus ultro consequi Auctor existimat. Ad eam tamen liquidius evincendam, provocat porro ad *Edictum ipsum*, quod disertis verbis *perpetuum ac irrevocabile* vocetur, cumque nihil injusti, inhumani aut inhonesti in sinu foveat, nec a mera Principis gratia fuerit profectum, sed post multorum annorum maturam deliberationem & negotiationes utrinque institutas solennissime sancitum, revera perpetuum & irrevocabile censei debeat. Provocat ad *Edicti materiam*, seu libertatem conscientiae, seu securitatem publicam, de quibus duobus in primis cautum in eo Reformatis deprehenditur, respexeris. Conscientiae libertate nihil naturae ipsi convenientius: a solo eam Numine Divino pendere, neque cogi ulla vi humana posse: ab iis, qui conscientiae vim inferunt, nihil effici aliud, quam ut vel innocuos homines diris cruciatibus affligant atque enecent, vel ut ad hypocrisim eos adigant, oreque compellant profiteri, quod toto pectore abominantur. Securitatem vero subditis praestari, eo magis aequum esse, quia ejus causa in societates civiles eoire, communiq; imperio se subicere homines sustinuerunt. Provocat denique Auctor ad *Edicti formam*, quae omnino proprie sic dicitur conventionis characterem contineat. Generatim monet Edicta, quibus imperantes subditis protectionem pollicentur, pactorum instar obtinere, cum non nisi repetitionem ac instaurationem originalis illius & fundamentalis, seu expressi, seu taciti pacti contineant, quo homines protectionem ac securitatem stipulati, se ac opes suas summo Magistratui subiciant, & ex quo omnis imperantium potestas resultet. Speciatim Nannetense Edictum pro transactione reputandum, quod omnia ejus sint, quae ad pacti proprie dicti substantiam pertinent, tamen si sub Edicti titulo fuerit promulgatum. Ipsos Adversarios fateri, aliquot annorum negotiationes & tractatus intercessisse, antequam fuerit conventum. Historiam omnem designare, partes diversa praetendentes, per legatos utrinque missos de rebus

audis.

arduis conferentes, disceptantes, tandemque post justam deliberationem, bona fide, procul fraude ac violentia, transigentes.

Cum vero in hoc totius controversiæ cardo velut verferetur, distinctas procedi, & pactionem hanc duplici respectu expendi Auctor cupit: tum prout inter Regem Henricum IV & subditos ejus Reformatam religionem professos; tum prout inter Catholicos & Reformatos Regni incolas, disidia sua Rege arbitro componentes, intercessit. Priori respectu monet 1) Reformatos per viginti fere annos fortunas vitamque suam pro Rege adversus hostes ejus exposuisse. 2) armatos eosdem fuisse pro conservatione sui contra factionem, a qua tam longo tempore inique & crudeliter fuerint habiti. Itaque pactione ista Regem partim remuneratum fuisse: fida Reformatorum servitium; partim adversus implacabiles hostes præstitisse securitatem, sed quam ipsimet armis sibi ac fortitudine sua præstare potuissent: ut adeo Reformati quodammodo arma sua in manus regias deposuerint, cum vicissim Rex ad defendendos eos fidem suam obstrinxisset. Si objicias, non dici posse Reformatos arma tenuisse, qui tot urbes operibus ac præsidio munitas in potestate retinuerint; respondet Auctor, eas non nisi pignoris suo tempore restituenti rationem habuisse, quale pacisci sibi Reformati summo jure potuerint, nondum ita firmata Regis auctoritate, quin metuendum esset, ne a factionis, in quorum velut potestate fuerit, vel invitus ad vim novam Reformatis infensandam compelleretur. Ad unum forte speciosius opponi posse, quod pacta inter Regem & subditos iniri nequeant: seu quod imperantium erga sibi subiectos obligatio non nisi ab eorum gratia vim nanciscatur; seu quod ipsa inter eos inæqualitas conversationibus locum non cōcedat, quarum æqualis sit ex utraque parte obligatio. Sed utrumque falsum esse Auctor contendit, ejusque generis dogmata non nisi iis probari, qui politicam auctoritatem in tyrannidam ament convertere. Deum ipsum, cujus in his terris imaginem referant imperantes, sed cujus in hoc universum potestas infinitis modis major sit, quam imperantium: etiam in rebus publicis, necesse despotis in subditos, non dedignari pacta cum mortalibus, neque unquam ea sub eminentiæ pretextu eludere. Tanto minus Principum dignitatem prohibere, quin pacisci cum inferioribus possint, aut ad servanda pacta obstringantur. Quin & superesse in-

ACTA ERUDITORUM

ter imperantes & subditos aequalitatem quandam, eam minimum, quae ad pacti validitatem sufficiat, iustitiae nimirum, aequitatis ac bonae fidei debitam, quo utrique tenentur. In civilibus motibus rebelles ipsos, quorum arma iniusta sint, capaces censei tractatum cum superioribus suis ineundorum: itaque facultatem illam fidei subditis minime negandam. Quod si unquam subjectis fas fuerit per transactionem quicquam ab imperantibus impetrandi: utique Reformatos, quacunque indulta iis in Edicto Nannetensi fuere, summo jure fuisse consecutos. Quod postquam uberius ex illorum temporum historia Auctor comprobasset, concludit tandem, transegitte per Edictum Nannetense Henricum IV cum Reformatis, partim tanquam caput alterius in Regno factionis, Catholicorum puta, quorum partes cum religione ipsa susceperat, partim tanquam Regem. Priori respectu, quin pactum verum validumque censei debeat, dubitari non posse: posteriori respectu potuisse Henricum disidiis inter subditos ita moderari, ut partem unam ab altera opprimi non pateretur, sed controversias, cum cognitione causa, tanquam iudex & arbiter legitimus decideret, latamque sententiam auctoritate sua tueretur.

Atque ita ad alterum caput Auctor delabitur, quo Edictum rationem habuit conventionis inter Catholicos & Reformatos initae, Rege iudicis personam sustinente. Partium utique loco Catholicos & Reformatos fuisse, quorum disidia sopita per Edictum fuerint. Regem ut iudicem spectandum, cujus auctoritate fuerint composita. Factam vero decisionem cum cognitione causa, quod utriusque partis praetensiones probe sibi cognitae diligenti studio Rex expendit. Nec difficulter partium consensum, quodque Regis se arbitrio submiserint, ex Historia evinci posse. De Reformatis non dubitandum, qui pro executione Edicti maximopere laborarint: nec minus consensisse tandem Catholicos, tametsi postulatis adversae partis multum diuque obstiterint. Religioni Catholicae consultum, hos ivisse; ejusque in certis locis instaurationem petivisse: exercitium Reformatae religionis non sublatum, sed limitatum voluisse. Neque vero iudicem competentem alium, praeter Regem, in Regno fuisse, qui Edicto concordiam inter subditos stabiliverit, eique auctoritate sua inviolabilitatem conciliaverit.

Itaque de Henrico IV quidem, quod revocare Edictum non po-

potuerit, facile habiturus Auctor est consentientes quam plurimos. Sed altioris indaginis quaestio superest, annon aboleri potuerit a successoribus, mutata rerum facie, & temporum circumstantiarumque aliarum ratione diversum suadente. Eam vero alibi a se discutiendam Auctor monet, in antecessum tamen obiterque observans, successores ubi praedecessorum facta rata habent, pari cum iis obligatione teneri: neque mutatum rerum statum censeri debere, ubi eadem durat humanitatis & iusticiae ratio; ubi utilitas eadem persistit; ubi partes, quibus consultum fuerat, extinctae non sunt, nec acquisito jure peccatum exciderunt.

Postremo objectionibus, quibus oppugnari Edictum ab adversariis consuevit, breviter Auctor occurrit, quae huc fere redeunt: Catholicorum praecipuos vocatos non fuisse; non auditum supremum Regni Senatum, quem Parlamentum vocant; Clero jura sua, ut par erat, repraesentare non fuisse integrum; denique Pontificis Romani consensu Edictum non fuisse munitum. Respondet Auctor, si vera haec omnia esse concedatur, nullius ea tamen futura momenti, cum solennitatum defectus contractibus iusticia & necessitate ipsa subnixis praesudicio esse non debeat. Gesta omnia in Europae conspectu fuisse: multo minus Clerum aut Parlamentum latere potuisse, quae in Gallia publice cum Reformatis fuere actitata. Itaque si non intercesserint, affectatae id negligentiae & ignorantiae male fidei tribuendum. Sed & falsa esse, quae objiciuntur. Parlamentum enim omnino intercessisse, re adhuc integra, & antequam Edictum vim judicari nactum esset: intercessisse per Delegatos a Rege benigne & sufficienter auditos: discussas iusto studio ejus oppositiones: quoniam & ad ejus instantiam mutata haud pauca in Edicti formula fuisse, antequam in tabulas publicas referretur. Intercessisse autem Clerum etiam, & praeter exemptiones & gratias quamplurimas, obtinuisse, ut articuli quidam Edicti immutarentur; tamen non omnibus postulatis suis Regem habuerit annuentem. Pontificem ipsum consensum praebuisse, qualis quidem requiri ab eo potuerit. Perspectam certe eum habuisse totius negotiationis seriem, nec Regem cum in Ecclesiae Catholicae gremium recipi desideraret, ad evertendos Reformatos obstrinxisse, multo minus postulasse unquam (tamen Concilii Tridentini decretorum publicationem in Gallia, & Jesuitarum restitutionem omnibus modis procuratam cuperet) ut Nannetenſe Edictum abrogaretur. *MAR-*

MARCELLI CALÆ, JCTI NEAPOLITANI,
de Articulandi & Probandi Modo, de Privile-
giis item variandi & eligendi forum Tractatus.

Francof. & Lipsiæ apud Joh. Christoph. Weidnerum, 1693.
 in 4. Alph. 3. pl. 3.

Sæculum fere lapsum est, ex quo Opus hoc Germaniæ jam inno-
 tuit, Francofurti nimirum ad Moenum & Spire Nemetum anno
 1598 editum. Itaque cum tanto tempore versatum fuerit Erudito-
 rum manibus, non nisi nova hæc illius editio indicanda fuit, in eo-
 rum gratiam, qui ætatis illius Jctorum lucubrations non dedignantur,
 & quantum ad argumentum ipsum attinet, in compendio legere
 cupiunt, quæ a *Mascardo* fufius traduntur, adornata. Sed de hoc
 legenda, quæ novæ huic editioni accessit, *Jo. Henrici Bergeri*, Jcti &
 in illustri Academia Vitembergensi Pandectarum Professoris celeberrimi,
 doctissima Præfatio.

JACOBI DÖPLERI, Gräfl. Schwarzburg-
gischen Hoff-und Cammer-Raths/Schauplas derer Leibes-
und Lebens-Straffen / welche vor alters und heute zu
tage gebräuchlich ic.

id est,

Jacobi Döpleri, Consilarii Schwarzburgici, The-
atrum panarum, suppliciorum & executionum criminalium, apud va-
rias aqve olim gentes usitatarum, ac hodiernum per universum
terrarum orbem receptorum.

Sondershufæ, sumtibus Auctoris, 1693. in 4.

Constat alph. 6. plag. 12.

In irrogatione panarum, earumque justitia, præcipuam & diffi-
 cillimam studii juridici partem consistere, majoremque in crimi-
 nali quam civili processu circumspectionem & prudentiam adhi-
 bendam esse, vel inde apparet, quod corporis & vitæ major quam
 fortunarum habeatur ratio, ac perditas opes aliunde quis iterum
 acqui-

acquirere, vitam autem amissam nemo recuperare queat, indeque nullam de vita hominis deliberationem & cunctationem nimis longam esse Juvenalis existimet. Quorum igitur arbitrio capita hominum commissa sunt, & qui de vita eorum sententias pronunciant, recte agunt, si vel in condendo jure, vel respondendo, aliarum simul gentium mores in consiliis adhibent, & qua ratione delicta emplectant, expendunt. Quo nomine utilis labor est Auctoris, qui omnium populorum poenas, delictis quas irrogarunt, ex veteribus & novis scriptoribus excerpfit, univesum inquisitorium procellum, jucunda historicarum adpersione distinctum, judiciorumque ordinem apud varias gentes usatum, descripsit, responsa etiam dicasteriorum criminalia haud vulgaris adjecit; ita ut ii, qui jurisdictioni exercendae praefecti sunt, actuarii item & ad tribunalia pertinentes alii, discere possint, quod extulit se ipsis, & aliis gentibus usu vel olim veniit, vel adhuc veniat. Nam & veterum Graecorum Romanorumque leges & ritus attulit; & barbararum gentium, Asiaticarum & Americanarum, in poenis irrogandis consuetudines & decreta exposuit, jucunda non minus lectu quam utilia. Cum autem poenae aliae corpus modo vel existimationem affligant, aliae vita ipsa hominem privent; de istis modo involuntarie hoc egit, mortem inferentes in alio expositurus. Ergo postquam de judiciis & eorum constitutione, praefectis, scabinis, actuariis, ministris, executoribus, sex prioribus capitibus differuisset; de suppliciorum locis, carceribus, latomiis & ergastulis septem sequentibus multa tradit. Novem autem & quadraginta capita variis suppliciorum generibus describendis impendit: quorum quaedam ignominiam saltem aut modicam corporis afflictionem inferunt; ut aulice illae in culinis castigationes, Hispanici pallii, quod vocant, injectiones, ridicularum galearum impositiones, venatorio cultro quae peraguntur castigationes, in catastris quae fiunt fustigationes, collocationes in lapidem quem vituperii vocant, corollae stramineae gestationes, deductiones cum tympano, furca, confinatio, exilium, deportatio in insulam, derrusio in monasterium, interdictio aquae & ignis, damnatio ad triremes, catamidiatio, mitra impositio, ad corbem & ad speculum actio, nominis ad patibulum vel tabulam atratam, inve librum nigrum aut rubrum inscriptio, pileorum viridium flavorumque, aut ejus qui Sambenito Italis appellatur gestatio, equitatio super abnuta

verso ad caudam vultus, patinodia, oris proprii percussio, expositio ad pakum aut in manellis, sub jugum missio, clavium in sepulcrum impositio, temporaria vel perpetua relegatio: quaedam corpori dolorem graviolem inferunt, ut fustigatio, tratto di corda, stigmatis inusio: quaedam parte corporis fontes privant, ut oculorum privatio, parium, aurium, labiorum, linguae, mammarum, digitorum, pollicum, manuum, testiculorum, genitalium, pedum, capillorum barbaeque resectio, dentium excussio, & malarum fractio, lumbifragium, *παρσπονδριος & παρσπονδριος*, crurifragium, plantarum in pedibus incisio. De *κρυνοφορια* etiam nonnulla addit, & degradatione eorum, qui extremo supplicio afficiuntur, ex scriptoribus variis deponunt, inque sua capita haud inconcinno ordine digesta, ut non magis iudici quam historici operis nomen hic liber mereri censendus sit, & optandum, ut alter tomus, qui supremorum suppliciorum notitiam tradet, publicam quoque lucem adspiciat.

DISQUISITIO MODESTA AC PLACIDA de Efficacia & Utilitate Baptismi in electis fœderatorum infantibus, autore Hermanno Witsio, Professore Theologo & Ecclesiae Ultrajectino.

Ultrajecti, apud Guil. van de Water, A. 1693. in 12.

plag. 6.

Non infrequens est eruditissimi Witsii in Actis huius nostris mentio, variaque passim ingenii ipsius monumenta iam tum exhibuimus. Hoc autem, quod iam recensemus, opusculum ea occasione ab ipso conscriptum est, quod ex suae religionis locis quosdam emerisse cognosceret, qui Baptismi efficaciam, contra doctrinam Reformationis alias probatam, extendere multum ac augere allaboraverint. Hinc ut priscam Ecclesiarum suarum professionem vindicaret, ita procedit in questione hac exquirenda, ut ante omnia evincat, quod si hæc insignis prerogativa infantium ex iis parentibus progenerentur, quos salutaris fœderis sui communionem supremum Numen dignatum fuerit, ut eos omnes tanquam electos inveni possimus, donec provectiores facti contrariis se iudiciis prodiderint; id quod e dicto Apo-

stoli I. Cor. VII, 14. declarat. Atque hanc federalem sanctitatem sufficere ait parentibus, ut infantes suos ad sacrum Baptismi lavacrum offerant; sufficere eam non minus ephoris Ecclesie, ut eosdem oblatos mystici fontis aqua tingant, tamen omnis efficacia omnisque utilitas salutaris Pædobaptismi in electis solum postea quaerenda sit. Quamobrem prolixius impugnat sententiam, quæ omnibus rite baptizatis regenerationem & justificationem significari, obsignari, imo & conferri statuit. Propius vero ad id, quod rei caput est, accedens, cum ex ipsius mente Baptismi efficacia generatim in bonorum foederalium significatione & obsignatione sita sit, inquit primum in bona, quibus obsignandis inservire dicatur Baptismus, & ea in communione cum Christo, in peccati ablutione, in regeneratione, tandemque in felici emersione ex omnibus hujus vitæ calamitatibus, & ipsa adeo gloriosa resurrectione absolvi asserit. Istorum præterea ad Baptismum ordinem hunc constituendum sibi meti videri affirmat, ut, quæ de superandis calamitatibus & de beata resurrectione dixerat, in futurum ibi obsequentur, ipsa vero communio cum Christo in electis infantibus Baptismum antecedit, eique ut fundamentum substruatur, id quod non minus etiam de remissione peccati originalis ad hunc modum pronuntiandum veniat. Quod vero ad regenerationem attinet, Deo non modo liberum esse ait regenerationis gratiam conferre electis infantibus ante Baptismi usum, sed & credibile, quod ordinariè id ita præstet. Aliorum contra opinionem, quod infantes in futuram sanctificationem baptizentur, refellit, ac præcipue Amyraldi hanc defendentis rationes examinat, quem, quod infantes præsentis regenerationis incapaces dixisset, exemplo Johannis Baptistæ in utero matris jam sanctificati redarguit. Inde iis, qui in ipsa Baptismi administratione infantibus concedi regenerationem statuunt, multum adversatur, & distinctionem format inter geminam regenerationem ac justificationem, quarum alteram realem, alteram sacramentalem nuncupat. Illam in ipsis electorum animis locum habere, hanc autem istius modo declarationem obsignationemque & professionem in usu Sacramenti esse dicit; quæ si accurate observentur, omnibus iis satisfaciant, qui ex ejusmodi Scripturæ dictis, in quibus Baptismo servari, abluï, & a peccatis mundari dicuntur, ex iis ite nominibus, quibus Baptismus ipse vocetur lavacrum regenerationis

ACTA ERUDITORUM

ac renovationis Spiritus Sancti, sententiâ adversam roborare annuntiantur, cum ubique non prior illa, sed posterior, intelligenda sit; prout & nonnullos e Patribus, speciatim Chrysostomum ac Basilium M. Baptismi regenerationis typum ac symbolum nuncupasse notat; nec obitare Liturgiam Gallicanam, cuius mentem ex Petri Molinaei & Jo. Calvinii circa hoc negotium dogmatibus, & ipso Liturgie contextu clariorem efficere conatur. Tandem confirmationis efficaciam non realem atque physicam, sed moralem eo tantum sensu facit, quod gratiam minime producat aut efficiat, sed solum obsignet ac significet; tamen negandum haud sit, hanc aliquam rei significatæ exhibitionem in se complecti, verum non nisi ratem, quæ cum Sacramentorum natura conveniat, nec usû, quem simul exponit, destituitur. Ut ut igitur Lutherani secus doceant, & ab his parum hac in parte recedat Ludovicus le Blanc & Rerius Jurius, ipse tamen in hoc postremo porissimum oppugnando pergit, & dicta Ephes. V, 25. Tit. III, 5. 1. Pet. III, 21. &c. ad quæ Jurius provocat, in suam mentem explicare studet. Patres ad istum modum scribentes aut erroris ingenue insimulandos, aut benigna interpretatione juvandos esse censet. Jurio Burmannum opponit. ^{III} Praxin Ecclesie, quæ Baptismum ad certa tempora alligavit, multum huc facere opinatur, cum, si ea tantam Baptismi credidisset efficaciam, non certe circa statos dies in Sacramenti hujus administratione observandos decretum, istiusmodi conditura fuisset, quod hoc pacto datum valde & iniquum, quæritimo tyrannicum impiumque ac sacrilegum dici mereretur, quando quidem apud infantes non paucos cum extremo privationis periculo conjunctum videri posset. Sed & plura, quibus hæc opinio laboret, incommoda commemorat, hisque omnibus hac ratione deductis felicite monet, cum ita in modo saltim operandi atque tempore dissensus aliquis obveniat, non esse istum tanti momenti, ut ea propter parti alteri hæreseos dica impingi; vel Ecclesie pax turbari queat. Pontificiis autem non suppetere, quod propter isthanc discrepantiam in dânum Reformatorum urgeat, cum ipsi certe quoad præsentem quæstionem multo inter se magis diffidere deprehendantur. Tandem de consensu thesaurum suarum cum celeberrimi Claudii epistola, quæ est in posthumis illius decima septima, impense sibi gratulatur.

ADAMI

ADAMI RECHENBERGI, IN ACAD.

Epif. P.P. Linceumvta Philofophia Civilis.

Liptia, apud Jo. Heinichen Hæredes, 1693, in 12.

Constant pag. 12.

Civis Civilis Philofophia: duæ præcipue partes fuit, quarum una de vita honeste tranfigenda, *altera* de ftatu reipublicæ agit; Au- tor hujus libelli clariffimus in prima ejus parte, cum varios ante mo- dos tractandi moralcm difciplinam expofuiffet, fummam Aristotalis Ethicæ primum, deinde Stoicorum trahit; fimul doctrinam de affe- ctibus, quos circa imprimis in fuis decretis & præceptis Stoici occu- pantur, paulo fatius exfequens. Hinc vero *officia hominum*, juxta triplex obligationis humanæ objectum, illuftrem Pufendorffium secu- tus, ex lege naturæ fuccincte defcribit; iisque traditis, de *decoro* in converfatione fociali fervando, capite peculiari agit. Hujus tracta- tionis fuz caufam in præfatione ipfe reddit. Inde ad *alteram* libel- li partem digreffus, *doctrinam politicam* in duas partes feindit: in- *priori*, de origine, indole civitatis, itemque diverfis formis ac juribus imperii, nec non officio tam imperantium, quam parentum in uni- verfum tractat. In *altera parte Politicæ*, quippe *Speciali*, ftatum Im- perii Romano-Germanici inde ab origine delineat, ea, quæ vulgo Ju- ris publici nomine veniunt, in epitomen redigens, ut tirones civilis prudentiæ habeant, unde ad altiora, fine confufione, in hoc difcipli- næ genere proficere poffint.

GODOFREDI KIRCHII CALENDARIIUM

cæleſte novum.

Non femel fugaciffimi hujus *Aſtronomi* folertiz in Actis hiſce cum laude meminimus. Nec reticenda nobis imprefentiarum eſt ejus opera, quam in concinnanda nova Calendarii forma, ab hac- tenus uſitatarum, Julianæ & Gregorianæ, defectibus immunæ, & motibus luminarium exacte conſentiente, quam diligentiffime colloca- vit. Cum enim orbe Chriſtiano indignum reputaret, temporum computationem Judæis, circa res Aſtronicas tantopere alias caliganti-

bus, exactius constare, atque nobis, in tanta sideralis scientiæ luce, hodie versantibus: studiose consultis luminarium motibus, & anni civilis rationibus ad eosdem dextre accommodatis, *Novum Calendarium Astronomicum* adornavit, quod cælo examussum conveniret, nec ulla posteriorum temporum correctione indigeret. Calendarium vero hoc suum a cyclorum involucris (quibus negotium hoc pro eo ac decet perfici non posse, ipsi eorum auctores confessi sunt,) ad calculum Astronomicum revocavit, eumque difficultatibus, quibus juxta receptas methodos involvitur, compendiis a se excogitatis ita expedivit, ut ad consummationem ejus nihil sibi videatur reliqui. Nec dubitavit ejus aliquem gustum anno 1678 & 1693 in Calendariis Christiano-Judæo-Turcicis, qualia quotannis edit, publico præbere, eorumque, quorum hæc scire interest, vel accendere cupiditatem, vel judicium provocare. Anni ratio longe *Autori* facilior, & intercalatio commodior, ac quæcunque alia hucusque proposita. Hujus enim periodus perperua est 128 annorum, inter quos Bissextiles sunt 31; intercalatione octava, 16ta, 24ta & 31ma in quintum a priori annum incidente, cæteris quarto quoque iteratis. Paschalis autem computi rationem, tum tabulis ad eundem necessariis, tum propositis ali- quibus exemplis, in memoratorum Calendariorum posteriore exposuit. Speramusque eum, ubi laborem studiumque suum, præsertim Eruditis, acceptumprehenderit, non gravate accuratam hujus inventi sui descriptionem propediem publicaturum.

LE DICTIONNAIRE CHRETIEN.

i. c.

Lexicon Christianum.

Parisis apud E. Iofset, & Bruxellis apud L. Marchand,

A. 1693. in 8. Alph. 2. plag. 9.

Nihil est in rebus creatis, quod non meditationum sacrarum materia præbeat, seu in Divini Numinis notitiam deduci, seu de moribus Christiano homine dignis instrui cupiamus. Quod cum reputaret animo præsentis libri Autor, rerum naturalium sat magnum, & ordine quidem alphabetico (unde *Lexici* titulus) contextit catalogum,

logum, & quomodo ~~illa~~ non Spiritui, S. in sacris literis, tum sanctis Patribus, ad salutaria dogmata per emblemata & figuras lectorum animis instillanda inservierint, declaravit. Quod Opus uti commendari omnibus meretur; ita imprimis usui esse iis poterit, qui ad populum verba facturi norunt, quantum in commoendis auditorum animis vim habeant similia & parabolæ rite & cum iudicio adhibere.

SCHAT-KAMMER DER ZINNE-BEELDEN
en Voor-beelden.

i. e.

Hieroglyphicorum & Emblematum sacrorum
Thesaurus, ordine alphabetico adornatus ab
Henrico Grœneevegen.

Hagæ Comitum, apud Meinardum Uytverf, 1693. in 4.
Alph. 1. pl. 22.

Quod operose satis ac studiose admodum Gallico idiomate præstitit recensiti jamjam Operis Auctor: idem Belgico idiomate, nec infeliciter tentavit *Henricus Grœneevegen*, Verbi Divini apud Enckhusanos in Hollandia Minister non incelebris. Cum enim optari a multis intellexisset, ut Systema aliquod Emblematicum, seu Lexicon Hieroglyphicum extaret, in quo typorum & dictionum metaphoricarum ratio exponeretur, tali adornando impigre se accinxit. Sed hic quidem opus imperfectum reliquit, non nisi ad literam Alphabeti perductum, facili tamen negotio ex altero illo Gallico continuandum ac supplendum. Primum enim, cum *Balthasaris Beckeri* decantatissimum illud Opus, quod sub *Mundi Fascinati* titulo editum tantas in Belgio turbas dedit, in lucem produisset, suarum quoque partium duxit, orthodoxam de Spiritibus eorumque vi doctrinam adversus paradoxa dogmata Beckeri asserere, adeoque seposito cæcisper Lexico suo Emblematico, opus aliud Beckeri oppositum, sub titulo: *Pneumatica, of te Laere van de Geesten*, i. e. *Doctrina de Spiritibus*, composuit. Tametsi vero, postquam absolvisset hoc & publicasset, pristinum in Lexico illo adornando laborem resumpserit,

quo-

quominus tamen ad umbilicum perduceret, morte interveniente, fuit
 praepedius.

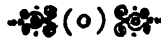
HISTOIRE DE HENRI II, ET DE FRAN- çois II. &c.

i. e.

Historia Henrici II & Francisci II Franciæ Regum, auctore Varillasio.

Amstelod. apud Abr. Wolfgang, 1693. 12. Alph. 2.

Varillasii, Historiographi Gallici celeberrimi, frequens in Actis his-
 ce mentio occurrit, ut repeti hoc loco necesse non sit, quæ vel ad
 laudem ejus spectant, vel in commentariis ejus historicis desiderata a
 multis fuere. Morem pristinum in præsentî quoque Opere eum tenu-
 isse Lector facile deprehendet, cujus etiam judicio relinquere malu-
 mus quam definire ipsi, num in omnibus fidem mereatur, ingentibus
 licet manuscriptorum monumentorum, ad quæ in *Componitione*
 Historiæ ipsi præfixa provocat, voluminibus instructus. Historia et-
 iam rerum, quæ in Regum horum tempora inciderunt, tam ampla
 est, ut in compendium redigi non queat. Unum est quod dissimulare
 non possumus, iniquiorem se Varillasium præbuisse, quam par erat,
Mauricio Electori ac Duci Saxonie, cujus actiones acerbè perstrin-
 git. Sed tanti Herois vindicias, facillimo quidem negotio adornan-
 das, aliis relinquimus. Non exactam tamen rerum Germanicarum
 notitiam Auctori fuisse, vel hinc patet, quod in *Componitione* (*A-
 vertissement*) supra dicta, *Mauricium* summæ ingraturitudinis accusatu-
 rus memorat, apanagio eum gavifum fuisse ab Electore Johanne Fri-
 derico liberaliter constituto, (*il avoit tiré de lui les moins de subsi-
 ster en Cadet de Maison Souveraine;*) item quod Villacum, quo Car-
 olus V Imperator a *Mauricio* tantum non oppressus Oceanoponte
 fugit, urbem vocat Venetis subjectam. Nam *Mauricius* ditiones su-
 as a Majoribus acceptas, proprio nomine, & pleno, quam vocant, su-
 perioritatis territorialis jure administravit. Villacum vero urbs
 est Carinthiæ, non Venetis, sed Episcopo Bambergensi, sub
 Domus Austriacæ seu protectione, seu suprema-
 tu subjecta.

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipsia

Calendis Martii, Anno M DC XCIV.

G. ENESIS, EX TRANSLATIONE JOH. CLERICI, cum ejusdem Paraphrasi & Com- mentario Philologico &c.

Amstelodami 1693, in fol.

O Peris totius, quod ad omnes Scripturæ V.T. libros se extendet, Prolegomenis mense Januario exhibitis, nostri nunc promissi memores, ex ipso *in Genesis-Commentario*, qui solus hæcenus lucem publicam adspexit, nonnulla saltem quoad priora tria capita (quis enim integri exhauriat latifundia?) unde de reliquis sibi quid promittere debeat, judicium facile ferre possit curiosus lector, excerpemus: deinde *Appendicis* brevem annectemus summam. Nimirum Cap. L v. 3. verum quidem, illos tæri dogma dicit, qui materiam mundi ex nihilo creatam ajunt, sed non ideo id hoc in loco doceri, aut ex nativa significatione verbi **בְּרֵאשִׁית** posse deduci. Hebræos enim veteres, dum hocce uterentur vocabulo, non cogitasse de creatione e nihilo, sed idem cogitasse, quod animo Latine aut Græce loquentium observatur, ubi utuntur vocabulis *γένεσις* & *condere*: quæ verba modo formationem rei, quæcunque tandem sit, modo, ubi de regione aut urbe agitur, coloniarum deductionem aut quiddam simile denotent. Sic Ezech. c. XXIX. 13. de urbe Tyrionum legi: *Delicia sua in se pamea fuerunt, die qua creata est,* (**הַבְּרֵאשִׁית**) h. e. ab ea die, qua exstructa & civibus impleta es. Hoc forte sensu vocem **בְּרֵאשִׁית** exponendam primo Geneleos commate, ut Moses terram vacuam ac desertam fuisse innuat, priusquam a Deo parata colonis excipien dis, iisque instructa esset.

Ib. v. 2. Vocibus **וְיָרֵד וַיְבָרֵךְ** significari putat hiatus illum cacum & immensum, qui globe terra queo superincumbebat primo cre-

f. 3.

f. 4.

N

ationis

ationis die, seu inanitatem aeris tenebricosi, terræ omni ornatu destituta incubantis. Idque confirmat ex Job. XXVI. 7. ubi Deus *Aquilonem extendisse* dicitur על תרוו, & *suspendisse terram super nibilo*, i. e. aeris terram ambientis inanitate.

f. 5.

Ib. v. 3. observat, apud veteres Hebræos, ob nexum cogitationum & verborum, qui tantus est, ut etiam taciti cogitationes, quas animo versamus, verbis vestiamus, sæpe *animi consilia*, sermone licet nequaquam indicata, voce מַחְשָׁבִים exprimi, v. g. 2. Sam. XXI. 16. מַחְשָׁבִים Et dicebat (LXX. καὶ διενοήτο) i. e. *cogitabat*, seu *volebat percutere Davidem*. Mosen igitur in hoc capite toties repetito suo מַחְשָׁבִים nihil aliud velle, quam Deum de creandis operibus consilia agitalse, & statim, ac voluit, hæc produisse.

f. 6.

Ib. v. 5. diem primum immensa nocte, quæ lucem antecesserat, & luce duodecim horarum conflatum fuisse censet, quod in nocte illa quantumvis longa, nulla cujusquam rei vicisitudo fuerit, qua in certas dividi potuerit partes. Et hinc *vesperum*, quod prior extitisset, a Mose & Hebræis, in dierum numeratione, præpositam fuisse, arguit: quin & *unum* dictum esse diem illum, non *primum*, ob noctis, quæ mundi creationem antecessit, prolixitatem, in qua non plurium dierum, sed infinitarum myriadum annorum intervalla querere quis potuisset, sed quæ instar unius noctis, in quatuor vigiliis trium horarum dividenda, habita fuerit, quod nulla esset mensura, qua in plures dies, nedum annos, divideretur.

f. 7.

Ib. v. 6. voce קִרְיָהּ (quam LXX. Interpp. constanter vertunt: *στέρωμα*, *fundamentum*, a radice קָרָה, apud Syros *firmavit*, *compressit*,) id intervallum aeris hic appellari scribit, quod a telluris superficie ad nubes extenditur, hoc enim interstitio separari *aquas inferiores* maris, lacuum, fluminum, & fontium, ab *aquis superioribus* nubium, quæ cum superficiem terræ lamberent, ac æterna quasi nebula velarent, calore aliquo (forte lucis primo die creatæ) ad nutum Dei fuerint evertæ, quo serenior aer terræ incumberet. Sed comm. 14. voce hac multo remotiorem partem, eamque vastiorem spatii, nos undequaque circumdantis, significari, cum in *firmamento* non Luna modo & Sol, sed etiam stellæ remotissimæ collocentur. Cum vero hoc *Firmamentum* ab altero peculiari non distinguatur nomine, quasi unum, cujus duæ sint partes, inferior & superior, spectari. Igitur

tur *Firmamentum*, perinde ut *Cælum*, vocari immensum illud spatium, quod undequaque terram nostram cingit, & ad stellas fixas porrigitur. Rationem appellationis veteres Hebræos desumpsisse credit a systemate mundi, quale ab Orientalibus, maxime Chaldæis, intelligebatur, terram existimantibus in medio mundo esse, quo in loco contineretur, vi incumbentium undequaque cœlorum. Hisce quasi veris suppositis, merito cœlum *שמים* dici, quando quidem, ut terrestria sunt *שבעה, firma & solida*, efficiat.

Cap. II. v. 4. observat hic primum occurrere vocem eam, quæ Dei Israelis proprium nomen est, juxta Exod. III. 15. Hoc jungere, *Mosea* voci **יהוה** per *appositionem*, ut intelligat lector, eum Deum, quem *mundi Creatorem* descriperat, eundem esse, quem Israelitæ colerent. Monet insuper, se hic & alibi semper usum fuisse voce *Jehovah*, non quod veram hanc esse vocis prononciationem existimaret; sed quia, cum non satis nota sit, commodius esset voce uti fictitia, nec veris vocalibus instructa, quam voce *Dominus*, quæ ambigua est, aut alia quapiam. f. 16.

Ib. v. 8. De situ Paradisi, qui *Hortus in Heden* dicitur, sententiam suam contra P. D. Huestii dissertationem Gallicam adstructurus, postquam tractum in *Syria* eo nomine dictum, ex 2. Reg. XIX. 12. Esa. XXXVII. 12. probavit, ne quis forte dubitet, eundem fuisse, qui hic memoratur, sequentibus argumentis ostendit. Primo ait locum, Hedenis, in quo Adam collocatus, non procul ab Euphrate fuisse, uti nec eum populum, cujus Esaias l. c. Ezech. XXVII. 23. XXXIX. 13. XXXI. 9. XXXVI. 35. & Amosus c. I. 5. meminere, quippe qui in *Syria* fuerit. Secundo, ut prima sedes Adami in amœno nemore: ita eam regionem consitam fuisse arboribus in fertilissimo tractu, quod manifesto appareat ex Ezech. XXI. 16. 18. Tertio, inde factum, ut is locus vel terrarum tractus a Prophetis dicatur Paradisus Dei, Esa. LI. 3. Ezech. XXXI. 8. 9. Joel. II. 3. Quarto, ne hi Prophetæ meris allusionibus ad locum hunc Genesios uti, aut regionem ipsorum tempore amœnam & florentem respicere videantur, præter allata testimonia, obtinere etiam scribit veteres Ethnicorum Geographos, Strabonem, L. XVI. Ptolemeum L. V. c. 15. Plinium L. V. c. 23. inter urbes *Syriæ Paradisum* recensentes. Si quis cum aliis, qui primi hominis sedes in *Babylonia* collocatas malunt, objiciat, Mosen postea Euphratis &

Tigridis, quasi fluviorum Hedenis meminisse, quod Syriae non conveniat, quæ ad Euphratem tantum porrigatur; facile solvi eam objectionem ait, si reputemus, etiamsi Hedenis & Paradisi nomina ad loca quædam hæc ampla Syriae posteris seculis pertinerent, antiquissimis tamen temporibus ea potuisse vastas regiones complecti, ut quæ a Syriaco mari ad Tigrin vergunt, præsertim initio rerum, quo incultis regionibus nulla erant nomina. Ex nomine alicujus partis sæpe patentissimas appellari regiones, quæ aliis postea nominibus veniant, ut præscum exiguæ tantum parti nomen hæreat. Deinde non posse quenquam a se postulare, ut Paradisi, qualis erat Adami avostum, cum fluminum, qualis postea fuit, cursu conciliet; cum nemo nesciat, *Euphratem* & *Tigrin*, postquam juncti sunt, alveum communem in quatuor non dividere ramos, & reliquos duos fluvios, qui ex eodem alveo erumpentes regiones *Chavilæ* & *Havila* permeabant, nusquam certo inveniri posse. Adhuc eluvionibus & motibus terrarum, fluviorum cursus sæpe mutatos fuisse.

f. 19.

Ib. v. ii. fluvii *Phisohon*, flexuoso cursu alluentis totam regionem *Chavilæ*, putat vestigium aliquod in *Chryssorroa* inveniri posse, qui, teste Geographorum tum veterum, tum recentiorum choro, incipiens ab urbe & regione *Damascenorum*, in varios ramos scindatur, inque rivos fere consumatur, tantamque suggerat *Damasci* aquæ copiam, ut unicuique domui cum intra ædificium, tum in horto, suus sit fons. Hæc autem optime convenire ait cum nomine Hebraico פישון , quod deducatur a radice פוש diffusus fuit. Græce dici hunc fluvium *χρυσόπηγας*, quia fumenta auri, quod præstantissimum in regione *Chavila* fuisse nos docet *Moses*, secum devehebat. De cætero *Chavilæ* situm alium, quam hodie creditur, solum *Mosis* tempore fuisse existimat, viciniorem nempe *Judææ*, non procul a *Cælo-Syria*. Probat hoc ex *1. Sam. XV. 7.* ubi *Saul* dicitur ferro & igne vastasse *Amalekitas ab Chavila, donec venias Sur*, quod est e regione *Egypti*. Igitur *Sur* & *Chavilam* fuisse quidem *Amalekitarum* fines colligit, sed ita ut *Sur* ad Austrum, *Chavila* ad Septentrionem fuerit. Deinde *Veteres* docet, non procul *Libano* aut *Anti-Libano*, sedes *Chablosis* aut *Chaulothai*, quæ nomina $\text{דור תר$ *Chavila*, vel *Chavilab* in regimine, hæc multum abludant, attribuisse inter *Nabathæos* & *Agaros*. *Agaros* autem seu *Agarenos* coluisse regionem ad Orientem *Galaadi*

laudi sitam, i. Paralip. V. 10. Nabathæos vero Ægypto propiores fuisse.

Ib. v. 13. Quemadmodum ex situ terræ Chavilæ, veluti palpando, τῆ Phischon fugientia quæfivit vestigia: ita hic ex situ terræ *Chus* investigandum esse censet flumen *Gibbon*. Credit autem nominis *Chus* vestigia esse in duplici *Casio* aut *Caspio* monte, quorum unus in Madianitide ad mare rubrum, alter in *Casiotide* Syriæ regione fuerit. Atque hoc in loco non *Chusamitidem* ad mare rubrum spectari, sed *Casiotidem* Syriæ, & *Orontem* quidem fluvium, ut postea dictus est *Gibbon*, designari. *Casiotidem* enim totam alluere *Orontem*, juxta Strabonem & inspectas Ptolemæi Tabulas. Favere etiam conjecturæ suæ priscum nomen *Orontis*, qui prius, ut Græci narrant, vocatus fuerit Πήλαρος, quod magno impetu erumpat, cum e fontibus, tum e terra, sub qua aliquandiu elapsus iterum emergat; quod optime exprimitur voce פרוץ ארץ עם פרוץ cum impetu erupit, effusus est.

f. 20.

Ib. v. 19. in animalium denominatione locum habere scribit Rabbīnorum axioma: *Loquitur Lex, ut Fisi hominum*. Deum enim *Adami* nomenclatione non indignisse. Forte etiam hæc uno die absoluta non esse, si saltim omne genus animalium illustrat *Adamus*; sed nec credibile esse, omnes non modo pisces, sed etiam feras terrestres, quæ in omnibus terris visuntur, ad *Adamum* fuisse adductas. *Americanas* certe feras & aves, quibus in *Asia* nullæ similes sunt, non videri ad *Adamum*, ut nomina acciperent, ivisse: uti nec quisquam omnes pisces majores ac minores se ei obtulisse dixerit. Vocem *omnium* ad certas sæpe species, non omnia genera significandas adhiberi. Frequentiora ergo in *Syria* animalia & mitiora videri, *Hevæ* consensu (nec enim sermone *Adamum* solum eguisse) certis nominibus ipsum appellasse. Videri itaque hic ordinem, ut passim, neglectum: & quæ paucis verbis narrentur, ideo intra paucas horas facta fuisse, censeri non debere. Igitur non opus esse cum nonnullis Interpretibus eo devenire, ut dicamus divina potentia, extra ordinem naturæ, omnia animalia, quibus *Adamus* nomen imposuit, agrine facto ad illum, ut nomina nanciscerentur, ivisse. Paulatim forte vocabula inventa, & prout primis Parentibus observabantur animalia, aut de ipsi colloquebantur, imposita esse. Forte subinnuere hic voluisse.

f. 22.

Mosen linguæ, qua uterentur primi homines, inventionem, inter primas primorum Parentum fuisse curas; vix enim quidquam magis & sui initio illo esse potuisse. Fortasse etiam simul imperium hominis in bruta nomenclatione ista describi.

f. 23.

Ib. v. 23. ut in plerisque rerum vocabulis, quorum nullus erat Protoplastis usus, linguam non nisi sensim inventam existimat Clericus; ita in summe necessariis non putat Deum linguam iis maxima cum molestia inveniendam reliquisse; sed cum adulti uterque essent creati, creatum simul in illis loquendi habitum, saltem in præcipuis; quod haud multo aliter evenisse credit, quam cum Apostoli linguis, quas antea ignoraverant, loqui cœperunt. Eum linguam dici calere, qui animi sensa verbis ea lingua usitatis efferre potest, quod longo usu soleat adquiri: sed Apostolos in se id subito divinitus invenisse, quod non nisi tempore alii homines consequantur; quo pacto etiam Adamus & Heva creati sint cum eodem loquendi habitu, quem nos aliquot annis contrahamus. Qui ergo mentem humanam & mirabile corporis opificium formare potuit, eundem, cum probe sciret, quid requiretetur, ut sermones inter eos haberi possent, quod usus in aliis creat, primis parentibus sine mora dedisse. Ac sane absque hoc dono Deum ipsos alloquentem intelligere non potuisse, nec reos fuisse spreti divini moniti, quod non magis quam bruta intelligendo potuissent assequi.

f. 26.

Cap. III. 1-6. de modo seductionis Protoplastorum per serpentem, sex recensitis diversorum interpretum sententiis, nullam quidem earum damnare sustinet, in re tamen obscura tutissima sibi videtur ingenua ignorantia confessio, modo summa rei teneatur ista: primos scilicet humani generis Parentes initium fecisse peccandi, unde innumera mala ipsis eorumque posteris incubuerint. Constare, certe, humanum genus nunc & a multis seculis corruptissimum fuisse; nec initium ejus labis ullum infra orbis originem deprehendi posse. At quomodo peccatum in orbem ingressum sit, adeo ut primi peccati circumstantias perspicue & sine ulla dubitandi ratione intelligere possimus, indicare eorum esse, qui rei interfuerunt, si reviviscerent.

f. 29.

Ib. v. 7. qui hic *nudum* proprio interpretantur sensu, eos se inextricabilibus induere nodis monet. Cum enim soli essent Adamus

84

Heu, non magis potuisse eos nuditatis suae pudere, aut cum non ante animadvertam deprehendere, quam priusquam peccatum admisissent. Si dicas, arboris illicitæ fructum eos ad Venerem concitasse, motusque indecoros in eorum corpore fecisse, Respondet, primo inanem hanc esse conjecturam. Deinde quoad collectiones hinc instituendas quarit: an is sit vitiosus viri erga uxorem appetitus, quem ipsa natura animalibus ingeneravit? An potuerit eos magis pudere, quod nudi post peccatum eum sentirent appetitum, quam antea? Cum terrarum orbem soli incolerent, eundem ipsis thalamum esse potuisse æquo pudicum, stellis apertum, ac tecto, muris, laquearibus & aulæis absconditum. Certe eos ejus rei pudere non potuisse, propter quam erant non minus ac reliqua animalia creati. Neque nos hodie ejus rei, nisi coram testibus, propter incommoda, quæ inde evenirent, pudere. *Nudum* ergo hic dici ostendit sensu figurato, qui violati præcepti divini reus, adeoque iræ divinæ obnoxius est. Perinde, ac qui nudus cernitur, pudore suffunditur, sic etiam qui pudenda facit, *nudum* aut *resolutum* videri. Ita Moſen narrari, post conflatum & consecratum vitulum aureum, *vidisse populum nudum* (וַיִּרְאֶה) *quia cum nudarentur Aaron inter hostes suos.* Sed & in N. Foederis Libris γυμνὸν passim pro peccatore sumi, ut Apoc. III. 17. XVI. 15. XVII. 16. Juxta hæc, verba *se nudos esse cognoverunt*, ita exponis: *se peccasse animadvertunt.* Item vers. 10. *quia nudus sum, timui;* i. e. *quia te offendi, timui iram tuam.* Nec non vers. 11. *quid nudum esse te,* i. e. *me tibi iram esse, tibi dixit?* seu, *te in eo statu esse, in quo iram meam pertimescas.* In eadem sermonis figura pergere Moſen scribit vers. 7. & quia modo dixerat, Protoplastos deprehendisse se esse nudos, mox eos influere quasi zonas ex arborum foliis sibi facientes, cum propter rationes modo allatas vestibus non magis, rei facti, quam Innocentes, indiguerint. Credibile igitur esse, sub hisce vestibus seu cingulis aliquid aliud latere, nimirum *scenam* quampiam foliis & ramis ficulneis tectam, in quam se abdiderint. Ac late תָּכְנִיתִי posse æque ac *cingulum*, quod corpori superinjicitur, quidvis aliud significare, quo circumdantur, quod est *septem* aut *resolutum.* Hinc ficum electam esse ad tegendam *scenam*, propter foliorum latitudinem & umbram. Siquidem hanc arborem Theophrastus Hist. Plant. Libo IV. c. V. dicat
γινώσκαι

γυμνάσιον καὶ αἰσθητὴν σκηνήν, ὅφ' ἢ καὶ εἰσθασίαι διατρέβων, *stare in tabernaculo, sub quo & solent degere.* Nec miram videri debere descriptionem scenæ sub imagine vestis, si meminerimus Paulum 2. Cor. V. corpore, quod vocat σκηνήν, ἐνδύσασθαι indui nos dicere. Durius certe non esse, cingula ficulnea vocare scenas ficulneas, quam corpus humanum dicere *scenam* esse, qua sumus induiti. Si quæras; quare tam dura phrasi usus sit. Moses, cum non dæset facilis & commodus, si pro תַּרְנֻמָּה dixisset תַּרְסָו? Respondet, quia de nuditate locutus est, metaphora, licet duriore, ex re, cujus cogitatio est cum nuditate conjuncta, vestibus scilicet, petita usum esse. Sic multa occurrere captata duriotis, ex occasione superiorum sermonum, metaphora exempla in Evangeliiis, v.g. Joh. VI. 32. coll. 53.

f. 32.

Ib. v. 15. in versione LXX Int. αὐτός σου τηρήσει κεφαλὴν καὶ σὺ τηρήσεις αὐτὸν ὑπέρον, *ipse servabis caput tuum, tu autem servabis ejus calcaneum*, rejicit emendationem If. Vossii, non dubitantis, quin prius scriptum fuerit ὑπέρον & τηρήσεις *personabit & persotabis*, ab inusitato τηρώ. Nam primo hanc emendationem contra omnium Codicum auctoritatem esse ait. Deinde ne quidem necessariam videri, cum, ut recte observavit F. Castellus, hæc radix in Arabica lingua *observare, spectare*, significet, ad quam significationem respicere potuerint LXX. Sic etiam Ps. LVI. 2. 3. verbum תִּשְׁמַר, quod huius affine sit, non inepte a D. Kimchio exponi תִּשְׁמַר *speculavit, observavit*, si qua nocendi datur occasio. Nec spernendum esse sensum, si meminerimus תִּשְׁמַר interdum esse *occasionem capere, observare quippiam attentæ.* Ita ex LXX. Int. sententia hanc divinorum verborum mentem fuisse: *Illud capiti tuo, tu vero ejus calcaneo infidiaberis: Vos invicem observabitis; illud, ne conterat tibi caput; tu, ut intem, quo te concutabis, mordas.*

f. 33.

Verf. 16. Hebraicum תִּשְׁמַרְתֶּם a radice פָּרַץ quod est *currere* aut *cursum* derivans exponit: *cursum tuum* sc. ad Virum tuum: metaphora a servis circa heros concursantibus ducta. Nimirum, ut servi circa heros pro horum imperiis cursum, sic obedientiam eorum, qui aliis subjecti sunt, nomine *cursum* exprimi scribit, & *cursum ad vos* esse dici, quibus obsequium seu spontaneum, seu ex lege, exhibetur. Hunc horum verborum sensum esse, ostendere παρόδῳ ἐπισημητικῶν; que sequuntur, & *dominabitur tibi.*

Verf.

v. 21. Quemadmodum *perizomata* *ficulnea* supra tabernaculum interpretatus est, ita hic non vestes, sed tabernaculum pellibus contextum intelligendum suspicatur. In agro Babylonico, ubi tepidiores hyemes, non indiguiffe vestibus pelliceis, quæ calidiores sunt, primos Parentes : recti alicujus, quo ardorem Solis ac pluvias arcerent, usum potiorum fuisse, quod præstare sat commode potuerit tabernaculum pellibus tectum. כתנור etiam *tunicas* significare, sed antea se rationes attulisse, ob quas primas mortalium domos vestium nomine describat Moses : atque ut apud Romanos *vestiu* quemlibet pannum ; ita forte apud Hebræos כתנת velum quodvis, quamvis exempla nunc desint, significasse.

Innumera hujus generis alia in subsequentiis capitum Exegeti industrio lectori sese offerent, quæ omnia si huc transferre anniteremur, non unius sed plurium mensium pagellas excerpta nostra sibi vendicarent. Interea hæc pro instituti ratione, ad pernoscendam, hujus Commentarii rationem sufficere posse arbitramur. Progrediemur nunc ad APPENDICEM, quæ præter *Dissertationes duas*, unam de *Sodoma finitimarumque urbium subversione*, alteram de *statua salis*, complectitur *Tabulas Chronologicas in Historiam Libri Genesios*.

• In *prima* Dissertatione, priusquam de clade ipsa agit, Sodomæ vicinarumque urbium situm paucis considerat, quippe qui non parum conferat, ut qua ratione pulcherrimæ regioni infelix successerit lacus, intelligi possit. Præmissa igitur descriptione Mosaica ex Gen. XIII. 10. primum hinc colligit, eas urbes ad Jordanem fuisse hinc inde sitas in maxima planitie, quam LXX Interpretes τὴν περιχώρον τῆς Ἰορδάνου, alii μέγα πεδῖον magnum campum, nec non ἀυλῶνα *vallem* dixerint. Deinde observat, hanc Aulonis oram meridionalem totam, seu infimam planitie Jordanis partem, qua Tsoharem itur, instar Paradisi Jehovæ, aut Ægyptiæ terræ, *irriguum* fuisse : dum æquæ Jordani influentes, propter montes perpetuos, quibus coercetur ab ortu & occasu, nulla ex parte effluere potuerint, sed cum ejus aquis in meridianam plagam delatæ fuerint. Tertio animadvertit ex Gen. XIV. 10. etiam antequam lacus Asphaltites enasceretur, bitumen ex ejus soli puteis erupisse, & hauriri illinc solitum. His rebus factum esse scribit, ut postquam justitia divina consceleratis moribus permota aliquot urbes in extrema Jordanis planitie sitas omnino delere, & impios in-

O

colas

colas *πανολεθρα* delere decrevisset, tractus iste Asphaltu seu bitumine plenus, cum facile flammam conciperet, fulmine cœlitus delapso accensus, flammaque non modo in terræ superficie inspecta fuerit, sed etiam subterraneas sulphuris & bituminis venas ita pervaserit, ut absumta ea materia, terra subsiderit, alveumque influentibus illuc aquis præbuerit. Deum nempe *depluisse sulphur & ignem*, quæ sit circumlocutio *fulminis*, ut videre est Psal. XI. 6. Ezech. XXXIIX. 22. Fulmen autem dici *sulphur & ignem*, quasi sulphur ignitum vel accensum. Et quamvis Moses non adjiciat, qua ratione fulmen devotarum urbium agros subverterit, tamen cum fulminis meminerit, vix aliter rem intelligi posse, quam ut fulmine in puteos bituminis magna copia delapso accensæ sint ejus materiæ venæ, incendiumque in intima bituminosi soli viscera penetrarit, tremoreque & solo subsidente sceleratas urbes subruerit. Agris Jordani vicinis ea ratione subsidentibus, necesse fuisse, ut aquæ illuc influentes tanta copia ex paludosis antea locis, una cum bituminis laticibus, qui semel e terra eruperint, aut aquæ sese miscuerint, efficerent lacum Asphaltitem, æternum cladis monumentum. Si forte jam quærat aliquis, miraculone an solitis duntaxat naturæ viis incensum & subrutum esse id solum censeat. Clericus? respondet, rem quidem ipsam seorsim a circumstantiis consideratam, solitas naturæ vires superare non videri, id quod variis motuum terræ exemplis, maxime illius, qui mense Januario anni superioris 1693 totam Siciliam mirum ac miserabilem in modum concussit, ostendere satagit. Posse scilicet in bituminoso solo concuti, quicquid superimpositum est, & subito hiatu absorberi. Posse cadere fulmina, quibus sulphuris & bituminis incendantur venæ, quæ postea erumpentes aquisque admixtæ in valle subsidente lacum Asphaltuurgentem conficiant. Sed si hæc facta sint in præsentī clade, nondum satis ad effectum edendum dispositis naturæ causis, nec tunc eventura fuissent, nisi extraordinaria Dei aut Angelorum accessisset opera, *miraculum* ista haberi debere non minus, ac si seorsim spectata plane solitum naturæ ordinem excederent. Atque hoc modo rem accidisse, duos Angelos a Deo missos eorumque sermones suadere. Videri etiam hoc indicasse istum Angelum, qui antequam res fieret, Abrahamo eam prænuñciavit Gen. XIIX.

In Dissertatione *secunda* primo originem opinionis de Lothi uxore

uxore in statuam salis conversa a Judæis deducit. Deinde verbis Mo-
 saicis, Gen. XIX. 26. paulo altius expensis, vulgarem inde sententiam,
 colligi non posse ostendit, cum duæ hic sint voces ambiguae, quæ per-
 peram intellectæ errorem pepererint, מלח & נצר. *Illam* non mo-
 do *statuam* aut *columnam*, sed & tralatitio sensu *immutum* quidpiam
 & *durum*, columnæ & statuæ instar, signare; hanc autem, præter or-
 dinariam *salis* significationem, interdum etiam *tempus diurnum* nota-
 re. Mox ejus opinionis absurditatem vel inde patere scribit, quod,
 ubi simile quiddam in Sacris literis narretur, (v.g. de virga Moïsis in ser-
 pentem mutata) rationes adsint certæ, ob quas ejusmodi miracula,
 non alia, edantur; hic autem nihil tanto miraculo dignum reperia-
 tur. Satis fuisse, uxorem Lothi cunctationis suæ poenas morte dedis-
 se; nec aliud quidpiam minatum fuisse Angelum v. 17. neque ut occi-
 deretur, ullo miraculo opus fuisse. Cumque alii alios tradant hujus
 metamorphoseos modos, multis eos absurdis aliis laborare ostendit.
 Quando autem opponitur veteriam sive Judæorum sive Christiano-
 rum auctoritas, ejus rationibus destitutæ nullum esse pondus ait: pos-
 seque Josephi, & aliorum testium oculatorum omnium testimonia,
 hoc uno responso confutari, si dixeris, omnes, qui se vidisse statuam,
 salis scripserunt, a locorum incolis falli potuisse, qui aut lapidem, aut
 simile quid ostenderint, quod statuam esse uxoris Lothi narrarent.
 Unde enim, sibi verum narrari, potuissent cognoscere? Itaque multo
 prudentius istos acturos fuisse, si scripsissent, se vidisse columnam, sta-
 tuam, aut simile quidpiam, quod ab incolis *statua salis* diceretur, sed
 verene esset, se nescire. Longe cordatiores & veri amantiores esse
 Christophorum Furerum, Petrum Belonium, Nicolaum Melchiorum
 Thevenotium, & Nicolaum Christophorum Radzivilium, qui nihil
 quicquam hac de re in Itinerariis suis jactitarint. His addere non ve-
 retur Hieronymum, qui tot annis in Palæstina vixerit, & ejusmodi re-
 rum non modicus fuerit jactitator, nec tamè usquam statuæ salinæ me-
 minerit, quamvis de Sodomæ subversione, Lotho, imo etiam ejus U-
 xore verba fecerit. Hinc multo verosimilius esse judicat, mulierem,
 cum patria coeli & terræ ignibus arderet, cœlum fulminibus concute-
 retur, fragore horrendo tremere sub vestigiis humus, & oculis suo-
 rum omnium, marito duntaxat & filiabus exceptis, obversaretur ca-
 lamitas, metu diriguisse, & cum nemo suppetias ferret, præ dolore

animam efflase: aut, dum non tantum oculos ad patrium solum re-
 torssisset, sed etiam, Angelis abeuntibus, rediisset, ut propius incendi-
 um spectaret, vapore sulphuris aut bituminis suffocatam fuisse. Hoc
 posterius non absurde colligi posse scribit ex verbis Christi Luc. XII. 32.
 ubi, postquam dixisset: *nemo retrorsum revertatur*, Hierosolyma
 nimirum, instante obsidione, egressus, illico subdat: *mementote ux-
 oris Lothi*, scilicet regressæ, forte ut videret, an ex supellectilibus ali-
 quid præterea auferre posset. Nec videri Angelos vetuisse Lothum,
 ne respiceret, quasi retortorum duntaxat oculorum pœnas, subita
 morte, Deo daturus esset; sed ne moraretur, ut faciunt, qui præ desi-
 derio loci, quem relinquunt, sæpe respiciunt, aut qui volunt, urbe peri-
 tura, quid futurum sit propius videre. Sequentia enim verba, *neque
 in tota planitie consistite*, videri ἐπεξηγήσεως ἕνεκα addita esse. Ange-
 los ergo *festinare* monuisse, quia malo serpente poterant, si vel spe-
 ctandi, nedum opum auferendarum causa, quod facere forte conata
 sit Lothi uxor, morarentur, cum cæris absumi. Cum autem eo, in
 quem collapsa est, loco in perpetuum manserit, ipsam instar *statuae* in
 illo *falso* loco dici fuisse. Nec esse, quod ἔμψασιν quisquam urge-
 at, cum de re minori similis occurrat locutio, I. Sam. XXV. 37. ubi de
 Nabale: *Et mortuum est cor ejus in illo* (והיה היה לאבן) & *ille
 fuit in lapidem*. Cum scilicet Abigail uxor ei narrasset periculum,
 quod evaserat munere oblato, virum stolidum seu metu, seu avaritia
 ita stupefactum fuisse, ut *lapis* videretur, & intra decem dies obierit.
 Ut ergo propterea, quod Nabal dicatur *lapis factus*, nemo dixerit ho-
 minem in lapidem μεταμορφωθῆναι: ita nec uxorem Lothi censen-
 dam esse statuam salinam evasisse, quod dicatur *fuisse statua salis* vel *in
 sale*. Sic etiam locutos in summi stuporis expressione Latinos Poetas.

Tabulas Chronologicas quod attinet, ipse Clericus *Notulis in e-
 asdem* monet, sibi non animum esse, quæcunque ad libri Geneleos
 Chronologiam pertinent, post tot de hisce Virorum doctissimorum
 labores excutere, quippe cui persuasum sit, nihil pene nisi conjecturas
 aliorum inventis addi posse, præterquam quod hic alterum volumen
 denuo sibi conscribendum esset, si rem subtiliter persequi aggredere-
 tur: ea duntaxat, sine quibus Moses, aut annotata sua, satis intelli-
 gi non possent, aut quæ alioqui singulari attentione digna videantur,
 huc congestisse. Ante omnia necessario observandum, *annos* in to-

ta hac Mosis Chronologia intelligendos videri *Ægyptiacos*, & quales quidem tempore hujus Scriptoris erant: neque enim unam fuisse semper anni *Ægyptiaci* rationem, nec istiusmodi supputationem aliunde addiscere potuisse Mosen nisi ab *Ægyptiis*. Nam qui Abrahamum rerum Astronomicarum peritum faciant, & *Ægyptiorum* ipsorum Magistrum, post Josephum, eos nimis facile jactationibus Judaicis credere. Ex historia autem diluvii apparere, Noachum in arca non 365, ut vulgaris computus habet, sed 370. diebus mansisse. Arque hoc verisimilius videri, cum a 17. secundi mensis anni 1656, quo arcam ingressus est, ad 27. ejusdem mensis anni sequentis 1657, quo exiit, sint exacte 370 dies, si singulos menses, ut in prisco anno *Ægyptiaco*, 30 dierum statuamus. Quod si *Ægyptiaci* anni formam securus sit Moses, in alia tempora initium & finem diluvii, quam a doctis fieri solet, esse rejicienda. Initium Chronologiae, h. e. Mundi, quod attinet, cum alii vere, alii autumno circa æquinoctia illum creatum esse velint, *Ægyptios* 12. Julii, cum signum Leonis ingreditur Sol, mundi natalem constituisse, & hanc sententiam æque verisimilibus argumentis, ac alias, defendi posse docet. Cum LXX. Interpretes statim in anno Adami, quo Sethum genuit, numeros Hebraicos augere incipiant, pro centesimo trigesimo habentes *τριάκοντα καὶ δέκα ἑπτὰ*: similiter quatuor sequentibus, & Henoch septimo, centum annos addant; hæc omnino Clerico, Samariticorum codicum consensum cum Hebraeis hic spectanti, videtur esse Græcorum Interpretum emendatio, quidquid dicant, qui contra sentiunt. Quando autem pro 35. anno, quo in Hebraicis Codd. Arphachsadus genuisse dicitur, in Samariticis & Græcis codicibus sint 135. & annis etiam, quibus sequentes Patriarchæ genuisse produntur, ad Serugum usque, addatur in utrisque seculum; credit Noster, & Græcos Interpretes & Samaritas Criticos judicasse, ex Hebraici codicis calculo nimis breve esse spatium a diluvio ad generis humani per omnes terras divisionem: neque enim tantillo tempore potuisse sat hominum prognerari ad amplissimam urbem atque altissimam turrim condendas. Verum duo simul hic animadvertenda esse monet, primum, ut rationem allatam producendi hujus intervalli habuerint Samaritæ & Græci; contra Judæis, ejus contrahendi nullam fuisse. Nam quæ de differendo Messie adventu, contra actis prioribus temporibus, nuper sunt a Viris doctis excogitata, ea profus

inania esse, alios ostendisse. Alterum, multitudinem Babelem condentium magnam, & urbem amplam *pro temporibus* fuisse: itaque non esse animo concipiendam hic tantam multitudinem aut tantam urbem, quantæ nunc *Magna* dicerentur. Adhæc dispersionem per omnes terras non illico factam esse, sed eo tempore cœpisse, ac paulatim per terras humanum genus sparsum esse. Plura hic reperiuntur, quæ Lectori curioso salivam movere possunt, sed quia nostrum non est huc omnia transcribere, propriæ cujusvis industriæ in ipsius Autoris inspectione adhibendæ relinquimus, & nunc quoque *mannum de tabula* (chronologica) retrahimus.

*G. G. L. DE PRIMÆ PHILOSOPHIÆ
Emendatione, & de Notione Substantiæ.*

Video plerosque, qui Mathematicis doctrinis delectantur, a Metaphysicis abhorreere, quod in illis lucem, in his tenebras animadvertant. Cujus rei potissimam causam esse arbitror, quod notiones generales; & quæ maxime omnibus notæ creduntur, humana negligentia atque inconstantia cogitandi ambiguae atque obscuræ sunt factæ; & quæ vulgo afferuntur definitiones, ne nominales sunt quidem, adeo nihil explicant. Nec dubium est in cæteras disciplinas influxisse malum, quæ primæ illi atque architectonicæ subordinantur. Ita pro definitionibus lucidis natæ nobis sunt distinctiunculæ, pro axiomatibus vere universalibus, regulæ topicæ, quæ sæpe pluribus franguntur instantiis, quam juvantur exemplis. Et tamen passim homines Metaphysicas voces necessitate quadam adhibent, & sibi blandientes, intelligere credunt, quæ loqui didicere. Nec verò substantiæ tantum, sed & causæ, & actionis, & relationis, & similitudinis, & plerorumque aliorum terminorum generalium notiones veras & fecundas vulgo latere manifestum est. Unde nemo mirari debet, scientiam illam principem, quæ Primæ Philosophiæ nomine venit, & Aristoteli dicta est desiderata seu quæsitæ (*ζητούμενη*) adhuc inter quærenda mansisse. Equidem Plato passim in Dialogis vim notionum vestigat; idem facit Aristoteles in libris qui vulgo *Metaphysici* vocantur; multum tamen profecisse non apparet. Platonicæ posterores

riores ad loquendi portenta sunt lapsi; Aristotelicis, præsertim Scholasticis, movere magis quæstiones curæ fuit, quam finire. Nostris temporibus viri quidam insignes etiam ad Primam Philosophiam animum adiecere, non magno tamen hæcenus successu. Cartesium atulisse aliqua egregia negari non potest, & recte in primis Platonis studium revocasse abducendi mentem a sensibus, & Academicas dubitationes utiliter subinde adhibuisse; sed mox inconstantia quadam vel affirmandi licentia scopo excidisse, nec certum ab incerto distinxisse, & proinde substantiæ corporeæ naturam in extensione præpostere collocasse, nec de unione animæ & corporis probas comprehensiones habuisse; quorum causâ fuit, non intellecta substantiæ natura in universum. Nam saltu quodam ad gravissimas quæstiones solvendas processerat, notionibus ingredientibus non explicatis. Unde quantum absint a certitudine Meditationes ejus Metaphysicæ, non aliunde magis apparet, quam ex scripto ipsius, in quo, hortatu Merfènni & aliorum, Mathematico eas habitu vestire voluerat frustra. Video & alios viros acumine præstantes attigisse Metaphysica, & nonnulla profunde cogitasse; sed ita involvisse tenebris, ut divinare magis appareat, quam demonstrare. Mihi vero in his magis quam in ipsis Mathematicis, luce & certitudine opus videtur, quia res Mathematicæ sua examina & comprobationes secum ferunt, quæ causa est potissima successus; sed in Metaphysicis hoc commodo caremus. Itaque peculiaris quædam proponendi ratio necessaria est, & velut filum in Labyrintho, cujus ope non minus quam Euclidea methodo ad calculi instar quæstiones resolvantur; servata nihilominus claritate, quæ nec popularibus sermonibus quicquam concedat.

Quanti autem ista sint momenti, in primis apparebit ex *notione substantiæ*, quam ego assigno, quæ tam fecunda est, ut inde veritates primariæ, etiam circa Deum & mentes, & naturam corporum, eæque partim cognitæ, sed parum demonstratæ, partim hæcenus ignotæ, sed maximi per cæteras scientias usus futuræ, consequantur. Cujus rei ut aliquem gustum dem, dicam interim, notionem *virium* seu virtutis, (quam Germani vocant *Krafft* / Galli *la force*) cui ego explicandæ peculiarem *Dynamics* scientiam destinavi, plurimum lucis afferre ad veram *notionem substantiæ* intelligendam. Differt enim vis activa a potentia nuda vulgo scholis cognita, quod potentia

tia activa Scholasticorum, seu facultas, nihil aliud est quam propinqua agendi possibilitas, quæ tamen aliena excitatione, & velut stimulo indiget, ut in actum transferatur. Sed vis activa actum quandam sive *ἐντελέχειαν* continet, atque inter facultatem agendi actionemque ipsam media est, & conatum involvit; atque ita per se ipsam in operationem fertur; nec auxiliis indiget, sed sola sublatione impedi-
menti. Quod exemplis gravis suspensi funem sustententem intendentis, aut arcus tensi, illustrari potest. Etsi enim gravitas aut vis elastica mechanice explicari possunt debeantque ex ætheris motu; ultima tamen ratio motus in materia, est vis in creatione impressa, quæ in unoquoque corpore inest, sed ipso conflictu corporum varie in natura limitatur & coercetur. Et hanc agendi virtutem omni substantiæ inesse ajo, semperque aliquam ex ea actionem nasci; adeoque nec ipsam substantiam corpoream, (non magis quam spiritualem) ab agendo cessare unquam; quod illi non satis percepisse videntur, qui essentiam ejus in sola extensione, vel etiam impenetrabilitate collocaverunt, & corpus omnimode quiescens concipere sibi sunt visi. Apparebit etiam ex nostris meditationibus, substantiam creatam ab alia substantia creata non ipsam vim agendi, sed præexistentis jam nisus sui, sive virtutis agendi, limites tantummodo ac determinationem accipere; ut alia nunc taceam, ad solvendum illud problema difficile, de substantiarum operatione in se invicem, profutura.

INVESTIGATIO MOMENTORUM, quibus gravia tendunt deorsum, autore Jo.

Franc. Vannio e Soc. Jesu, &c.

Romæ apud D. A. Herculem, 1693. in 8. Plag. 7.

Autor Clarissimus librum suum Illustrissimo Viro, *Johanni Ciampino* dedicans, inter cætera ejus in rem literariam & publicam merita memorat, quod Ephemerides Literatorum primus Romæ publici juris fecerit; & quod mox Præfulis dignitate ac pluribus muneribus auctus Academiam apud Collegium Urbanum de propaganda fide, in qua de rebus ecclesiasticis accuratissime differatur, alteramque in ædibus suis, quæ Physico-Mathematica nominetur, condiderit. Additque in hac suam hanc de momentis philosophiam audientia
facta

facta vitali aurâ ac Spiritu sui cœpisse. Cæterum quod materiam libri attinet, notum est dudum vel ex Actis nostris, Auctorem scriptis quibusdam editis impugnasse receptam doctrinam de momentis gravium præsertim in planis inclinatis, ingeniosisque in eam instantiis usum. Adversarios vero nactus est aliquot Viros doctos, qui justis scriptis doctrinam communem defenderunt; atque illustrare ac promovere sunt nisi, quibus hic respondetur; nimirum Viris clarissimis, Professoribus Matheseos publicis, Vitali Jordano Romæ, Alexandro Marchetto Pisæ, & Francisco Spoleto Patavii. Et Jordano quidem ac Marchetto passim, Spoleto vero p. 91. Quin & p. 94. respondetur iis, quæ R. P. Adamus Adamandus Kochanskus in nostris Actis objecerat: passim etiam disputatur contra Galilæum, & speciatim p. 108 contra quædam ejus dicta in libro de insidentibus humido. Sed & a Stevini p. 105, & Torricellii p. 72. argumentis se expedire conatur; quam feliciter, nos nobis judicium non sumimus. Ex propria etiam Societate (ne Adamandum reperamus) impugnat Zuchium p. 40, Eschinardum p. 42 & alias, & Casatum p. 99. Phrasibus sibi peculiaribus subinde utitur, videturque quædam profunde in hoc argumento meditatus, ut optandum sit ad scientiæ pomœria proferenda ingenium ejus porro converti. Pappi propositionem 9. libri octavi culpatur, eamque, licet a Guidone Ubaldo de Monte in Mechan. prop. 2. de cochlea admissam, tamen a P. Nic. Cabeo lib. 4. Philos. Magneticæ c. 20. ad absurdum fuisse deductam; quin & assumtum Pappi a Galilæo reprehendi in lib. de Scientia Mechanica monet. Cæterum proportionem momentorum, quæ gravia exercent in planis inclinatis, cum Cardano metitur angulis planorum ad horizontem, non vero angulorum sinus cum Tartalea, cui jam prævererat Jordanus suo ævo celebris Mathematicus, Stevinusque ac Galilæus & plerique omnes sunt secuti. Argumentum in his Actis oppositum, (quo etiam Torricellius jam usus hic refertur) quod gravia tunc censenda sint esse in æquilibrio, cum commune eorum centrum gravitatis descendere non potest, eo effugere satagit Vannius, quod duo gravia, filo connexa & in duobus diversis planis descendere conantia, communi gravitatis centro (ut ipse arbitratur) careant.

P

GUL

*GUILIELMI GROTII ISAGOGÆ AD
Praxin Fori Batavici, illustrata Paraphrasi
ac Supplemento, auctore ABRAHAMO DE
PAPE, JCo.*

Lugd. Batav. apud Corn. Boutesteyn, 1694. in 4.

Constat alphab. 2. plag. 2.

DUæ Jurisprudentiæ judicialis sunt partes, una quæ interpretari leges docet, altera qua easdem ad facta obvenientia applicare discimus. Quemadmodum vero leges civiles pro varietate rerum publicarum & provinciarum maxime variant, ita applicatio earum non est eadem, sed quilibet fere populus peculiarem hic procedendi rationem sequitur. Hinc non defuerunt JCI magni nominis, qui hanc Jurisprudentiæ partem præcipue sibi excolendam sumserunt, & quænam fori praxis obtineat in provincia, in qua degebant, scriptis tradiderunt, inter quos Guilielmus Grotius haud postremo loco nominandus est. Quod enim Germanis Carpozovius, Italis Maranta, Gallis Imbertus, Brabandis Christinæus, id Batavis præstitit Guilielmus Grotius, vel ex Enchiridio, quo principia Juris naturalis consignavit, factis clarus, & cui singularis ille contigit honor, quod magnum illud eruditorum fidus, Hugonem Grotium, fratrem cære potuerit. Tametsi vero hiæce Grotii factus ante non paucos annos lucem viderit, adeoque curatius, quid in sinu foveat, exponere nostri ratio instituti prohibeat; cum tamen novo jam indutus habitu prodeat, eruditorum eundem conspectui subducere nolimus. Scilicet cum, docente Præfatione, vir clariss. Abrahamus de Pape aliorum hac de re scripta ad cujusque tantum locum mores accommodata, ac sibi concivibusque parum utilia, plurima vero a Grotio vel prætermissa, vel levi saltem brachio tractata animadvertisset, consilium cepit, operi huic admovere manum, & non tantum quæ deerant, addere, sed & nondum exposita ex ipsis Juris civilis fontibus explicare, insimulque ea, quæ & olim & hodie in usu, addere operæ pretium duxit. Omnia vero solidis & perspicuis confirmare rationibus, se laborasse dicit, cum illud, *ΑΥΤΟΣ ΕΨΑ*, in religione, non autem in artibus & scientiis locum habeat. Et cum multa jam capita absque antiquitatis subsidio rite intelligi haud queant, illa

illa quoque ex historia Romana illustravit, in gratiam antiquitatis Romanæ studiosorum, non, ut ait, pragmaticorum & forensium rabularum, quibus humaniores literæ frivola videantur, quique omnem scientiam in clamore & multarum legum non intellectarum interpretumque allegatione putent esse positam. Hæc sunt, quæ Auctor circa hanc Grotii praxin se præstitisse profitetur, quibus etiam merito acquiescimus, & in specialiora descendere superfedemus.

BENNO EPISCOPUS OLIM MISE-
nensis Redivivus, seu Vita Bennonis, ex probata

fidei monumentis & codicibus MSCtis eruta, auctore M. Martino Heidenreich, Leisnic. P. L. C. & Eccles. Thalmheim. Pastore.

Dresdæ & Lipsiæ, impensis Christoph. Hekelii.

A. 1694. in 8. plag. 13.

Inter Historicos, qui seculo post Christum natum undecimo floruerunt, non ignotum adeo nomen est *Bennonis*, Ecclesiæ Romanæ Archi-Presbyteri & Cardinalis, qui vitam ac res gestas Hildebrandi seu Gregorii VII Papæ duobus libris consignatas reliquit, quos non seorsum modo anno 1581 Francofurti ad Viadrum, sed apud Orthuinum quoque Gratium in Rerum expetendarum Fasciculo, itemque apud Illyricum in Catalogo testium veritatis, ac inter varia opuscula Anti-Gregoriana a Melchioro Goldasto collecta, editos habemus. Eiusdem cum hoc nominis ætatisque ac nationis, (ambo enim e Germania originem traxerunt,) sed ingenii longe disparis fuisse constat Misensensem hunc Episcopum, quem in præsentî tractatu doctissimus Autor velut redivivum exhibet. Ut enim ille erga Hildebrandum seu Gregorium VII Pontificem se gesit infensissimum; ita hic e contra in odium Henrici IV Imperatoris Papalem auctoritatem acriter tueri est annisus. De cætero, quantum ad nostrum hunc attinet, notari merentur diversa hominum & contraria de eo judicia. A Romano-Catholicis enim inter Sanctos colitur, in quorum numerum ab Adriano VI Pontifice solenni canonizatione A. 1523 fuit relatus. Ab aliis autem pro portento potius sæculi sui, quam ornamento sacri quo fungebatur muneris fuit habitus; ut beatus etiam Lutherus ne-

ster, cum canonizationem ab Adriano VI decretam cognovisset, non dubitaverit investivam adversus eum, velut *novum idolum & veterem Damonem Misnensem*, Germanico idiomate publicare. Neque adeo mirandum, quod, quem a sanctimonia insigniter quondam commendavit Hieronymus Emserus, Autor noster magicarum artium iasimulet. Et Emserus quidem integrum vitæ ab ipso transactæ cursum exigui libelli jam A. 1512. apud nos expressi, & Georgio Ducei Saxoniz nuncupati, spatiis inclusit: in quo, licet alia quoque non tam Misnensibus quam Germanis omnibus decora & immortalæ, paritura gloriam contineri dicat titulus, ipsa tamen lectio edocet, quod præter varias de ipsius sanctitate & miraculis traditiones non multum solidi ibidem reperiatur. Autor vero noster in reperita hac Episcopi hujus delineatione, fraudes ejus præ statu illorû temporum apud rudem plebeculam successu non defatutas detexisse sibi visus est, a primâ Bennonis nativitate, quæ in A. 1010. incidit, exorsus, narrationisq; filum usque ad illius obitum, qui ad A. 1106. refertur, protrahens. Ut vero Noster res ab ipso, dum viveret, peractas studiose enarrat, & quæ vulgo ipsi adscribuntur miracula, veluti quod sicco pede Albim transferit, quod ranis silentium imposuerit, quod aquam in vinum commutaverit &c. vel ficta esse vel ludicra demonstrare nititur: ita imprimis, quibus gradibus inter Sanctos relatus fuerit, prolixè describit, Mantissæ loco miraculorum, quæ ipso jam defuncto non ad ejus modo tumulum Misenz, sed etiam ad exuvias Monachium tandem deportatas patrata perhibentur, amplum satis syllabum adjungit; suæ interim narrationi quasdam hinc inde notulas subnectens, in quibus ad ea, quæ utrunque institutum præcipuum attingere videbantur, excurrit.

LUDOVICI WOLZOGENII APOLOGIA

Parentalis, auctore Petro Tsarnio, Amstelodamensis Ecclesie Gallo-Belgicæ Pastore.

Amstelodami, apud Abrahamum Wolfgang. A. 1692.

in 8. plag. 4.

Prodierunt jam anno 1692. Amstelodami tres epistolæ idiomate Gallico conscriptæ, Ludovici Wolzogenii, Ecclesie Gallo-Belgicæ

ca apud Amstelodamenses Pastoris, & illustris ibidem scholæ Professoris, vitam pariter ac mortem, motas item super ipsius libro de *Interprete Scripturarum* controversias fuscis fatibus exhibentes, plurimum Theologorum Ecclesiæ Reformatae literis, quæ ad orthodoxiam Wolzogenii comprobandam faciunt, simul inspersis. Earum tunc auctoreni editoremque fuisse ipsum hunc Ysarnium, haud obscure ex Apologia præsentis cognoscimus, quandoquidem heic non solum ad ea, quæ ibi abs se scripta sunt, provocavit aliquoties, sed etiam respondit Melchiori Leidekkero, qui in Præfatione aphorismis Theologicis Ludovici de Dieu præfixa nonnihil in contrarium obverterat. Magis tamen in seipso defendendo Noster occupatus est, cum a Leidekkero suum imprimis peti jugulum, sibi que imputari vidisset, ac si monstri aliquid in eo aleret, quod efficaciam Baptismi infantibus conferendi usque ad ætatem cognitionis suspenderit. Ut itaque isthanc incusationem a se removeat, & quo sensu hoc affirmarit, clare demonstrat, suam de Baptismi efficacia doctrinam uberius exponit, utpote quæ summam eo tendat: infantes foederatos, electos habitos, baptizari in significationem regenerationis jam collatae in semine, & in oblationem universæ sanctificationis, quando per ætatem licuerit illis eam consequi. Quod ipsum cum haud ita pridem etiam Witsius in Dissertatione peculiari (a nobis proximo mense p. 90. commemorata,) adversus Jurium statuminare laboraverit, idcirco ad ejus auctoritatem sæpe provocat, nihil fere agens aliud, quam ut ipsius mentem pariter ac verba recitet, seque cum ipso per omnia facere testetur. Quemadmodum ergo nos ad ea, quæ Wolzogenium concernunt, parum nunc respicimus, ita Lectori haud ingratam fore opinamur hæc Reformati Galli mentionem, qui suum cum doctrina a Witsio novissime explicata consensum hoc pacto declarare voluit.

*CALENDRIER HISTORIQUE, AVEC
un Traité historique de la Sphere, par J.
DE BRISBAR M. D. S. E.*

h. e.

Calendarium historicum, nec non Tractatus historicus de
Sphæra.

P 3

Lugd.

Lugd. Batav. apud Fredér. Haaring. 1694. in 8.

plag. 26.

Rudimenta Chronologica conscripturus Auctor noster, operæ facturus pretium sibi visus est, si quid per horas, dies, hebdomades, menses, annos, cyclos, æras & epochas intelligatur, explicans, non solum sollicitè vocum illarum etyma indagaret, sed ad detergendum tædium, quod lectoribus oriri posset, totam operam distingueret observationibus historicis, ex Græcis Latinisque auctoribus maximam partem decerpitis, & in Gallicum conversis idioma; ob eamque causam titulum Calendarii historici libro indidit. Ita v. g. de die agens, Latinorum, Græcorum & Hebræorum nominum, quibus designatur, etymologias adfert, notatque in Scriptura S. notitiam salutarem dici nomine denotari, nec non diem quandoque lucem vocari, cujus vocis varias adducit significationes. Quærit etiam, cur a lucis productione inchoarit Deus creationis opus, & Christus luci comparetur. Hinc recenset luminis inusitati adparitionem, quæ contigit Hierosolymis, paulo ante quam Judæa exardesceret bello, quod ultimum ipsi exitium attulit; nec non Constantinopoli, pridie quam a Mohammede secundo caperetur: & ex Thevenotio refert, Indos quosdam Deum colere, Ram dictum, quem vulgus ex luce prognatum fabuletur. Tandem addit, emblemata diei fuisse olim gallum gallinaceum, Apollinis pugno insistentem.

Eandem viam rationemque secutus est in libello altero, in quo non solum terminos, qui in doctrina spherica occurrunt, explicat, sed adpendicis loco Copernicanum pariter ac Tyconicum systema exponit, prolatisque argumentis, quibus utrumque vel oppugnari vel defendi solet, liberum cuivis relinquit iudicium. Nam ubi de umbra agit, affert primum præcipua loca Scripturæ S. in quibus umbræ fit mentio, phrasésque nonnullas huc spectantes ex interpretibus illustrat: deinde agit de Leonida cum Persis conflicturo, qui dicenti cuidam, præ jaculis Barbarorum nec Solem visum iri, in umbra, respondit, pugnabimus; de fabulosa lite, de umbra afini, de sciopodibus umbram sibi suis facientibus pedibus; de lapide synochitide, quo umbræ ab inferis evocantur; de umbra hyæniæ, quæ facit ut canes obmutescant; de Bucephalo ab umbra sua efferato; de umbris convivorum; de mensura umbræ columnæ Pompeji, quæ Alexandriæ adhuc

huc durat; de umbra navium Caligulae vineis arboribusque instructarum; de umbra, quam Hispanae mulieres capitis quodam ornamento sibi olim procurabant; denique de umbra manuum & icuncularum (marionettes) quam in Turcia gesticulatores Judaei in alba tela expansa spectandam exhibent.

JOHANNIS GUILIELMI BAIERI, SS.
Theol. D. & P. Collatio Doctrinae Quakerorum & Protestantium, una cum Harmonia Errorum Quakerorum & Heterodoxorum aliorum, atque Observationibus necessariis, in materiam Lectionum & Disputationum Academicarum consignata.

Jenae apud Tobiam Oehrling, 1694. in 4.

Alphab. i. plag. 16.

Inter eos, qui adversus Enthusiastas recentiores, quos Quakeros appellant, calamus strinxerunt, celebre nomen gerit gravissimus Jenensium Theologus, *Joh. Guilielmus Baierus*, qui ante plures jam annos Synopsis & Examen Theologiae Enthusiastarum recentiorum, quos Quakeros vocant, publicis Dissertationibus sistere coepit. In quibus non solum quae ad statum controversiae pertinent, accuratissime evolvit, sed palmaria etiam ipsorum argumenta ea soliditate ac moderatione examinavit, ut ab adversario etiam *G. Keitbo* singularem laudem hoc nomine sit consecutus. Etsi vero Dissertationum harum non nisi quinque, & quae ultra doctrinam de Principio Theologiae & Scripturae S. haud porriguntur, videre haecenus licuerit, bene tamen est, quod operam istam interruptam potius, quam abruptam, audiamus; & interea placuerit Auctori hanc *Collationem*, nobis dare accuratam, & eleganti methodo maxime conspicuam. Videre quippe hic licet sententiam utriusque partis non solum succincta thesi atque antithesi comprehensam, & in parallelo sibi oppositam, verum etiam ipsismet utriusque confessionis Scriptorum verbis concinne explicatam atque illustratam. Subjungitur his porro ad singulas fere theses Harmonia Quakerorum & Heterodoxorum aliorum, in quarum corruptorum dogmatum fontes investigantur, & quomodo in istis
 vel

vel cum hæreticis primorum seculorum, vel cum aliis fanaticis conspirent, aut affines ipsis sint, erudite ostenditur. Scilicet, sicut solenne est huic sectæ, ut vana persuasione de resplendescente in suo cœtu cœlesti veritate, quæ a Christi temporibus usque ad ipsorum temporibusis tenebris involuta quasi jacnerit, sibi blandiantur; ita procul dubio Harmonia hac doctissimus Auctor vanam istam jactantiam castigare voluit. Quandoquidem ita facile apparebit, quicquid veri habent isti homines, id ipsis cum Evangelicis commune esse, & quicquid peculiare præter ista sibi vindicant, illud minime Deo aut jactato lumini divino, sed hæreticis ac fanaticis principiis deberi. Denique vero, cum in brevibus thesibus non adeo aperte cuiusvis semper appareat, quis sit genuinus controversiæ status, aut thesios quandoque vel antithesios ratio, placuit Auctori & hac in parte discentibus consulere Observationibus, quæ itidem ad singulas fere theses Harmoniam memoratam excipiunt: in quibus pro re nata, aut nostratium aut adversariorum mentem circa ζήτημα explicat, quid in questione sit indicat, & omni ambiguitati dextre occurrit.

Addimus quædam de Programmate, quo Disputationes ad hanc Collationem instituendæ indicuntur. In hoc Auctor methodo medicæ tum Enthusiastici morbi originem seu causas, ejusque incrementa investigat, tum etiam quæ remedia contra ipsum suppetant, in medium consulit. Originem seu causam morbi præcipuam esse judicat, Φιλαυτίαν & δοκησιοφίαν post lapsum humano generi connatam, qua ab externo verbo abducti spiritualitates proprias homines sectari amant. Hanc autem admodum fovere & incrementum ei addere, inanem credulitatem, qua homines scintillam istam luminis, post lapsum in se residuam, sæpius pro divino afflatu amplectantur. Sic Enthusiasticum sanctum primumque judicari, atque aliis etiam persuaderi facile, quod commendat sese externa honestate veræ etiam sanctitatis æmula, Scripturarum æstimo, evitatis rixosis in religionis negotio disputationibus, immunitate a ceremoniis ecclesiasticis, credendi libertate, & similibus.

Remedia autem contra hunc morbum suppeditaturus Auctor celeberrimus, Gamalielis illud Act. V. 38. 39. non temere in imitationem trahendum: armata vero manu opprimere patronos errorum atque affectas, quietos tamen & conscientiam prætexentes, neque rectius infor-

informatos aut convictos, alienum esse a praxi Christi & Apostolorum, peculiaribus a se Dissertationibus ostensum monet. Disputationes adversus hodiernos Enthusiastas subterfugiendas non esse censeat, postquam inter eos viri etiam literarum minime rudes, sed doctrinæ apparatus non contemnendo instructi, velut *Robertus Barclajus*, *Wilhelmus Penn*, *Georgius Keithus*, surrexere. Cavenda vero domestica & offenciculi plena disidia sic esse ait, ut polemicæ tamen theologiæ cultura & exercitium modestum minime abjiciatur. Mu- niendos esse animos nostrorum, & monendos τὸς ἐξ ἐναντίας, ne aliam sibi victoriam de mundo polliceantur, quam per fidem in Jesum Christum, ex qua sola contemptus vanitatum hujus seculi Christianis proprius proficiscatur. In adiaphoris justum observandum esse moderamen, nec monitores ullos spernendos plane, si quid a nobis contra Christianos mores admissum fuerit. Scripturam S. pro adæquato atque unico principio omnis Theologiæ devote æstimandam. In incremento Enthusiastici justa Dei judicia verenda esse. In affectata adversariorum immunitate a ceremoniis, horrore nobis esse debere, quod Sacramenta etiam a Christo ipso instituta vilipendant, quorum efficaciam spiritualem multo certius, quam illi luminis sui interni & immediati virtutem experiamur. De disciplina ecclesiastica restituenda communicatis consiliis cogitandum. Libertatem credendi ad verbum Scripturæ restringendam, ac de cætero recordari nos debere, Ecclesiam esse in Republica; Ministerium sacrum ad certum hominum ordinem in ecclesia constituta delatum; personarum novos & vitia- muneris non derogare; omnia denique κατὰ τὰς ἰσχυρὰς ἀρχὰς αὐτῆς fieri debere.

DE VITA ET MORIBUS EPICURI,
AUCTORE JACOBO RONDELLO.

Amstelodami, apud Henricum Desbordes, A. 1693. in 12.

Constat plag. 6.

Libelli presentis mentio in Actis hisce nostris duabus jam vicibus injecta est, semel quidem A. 1686. p. 385, ubi ex Autoris ipsiusmet promisso alteram & auctiorem illius editionem intimavimus; & deinceps iterum p. 483. ejusdem anni, quo ipso ea Hagæ Comitum impressa

Q

imprefsa fuerat. Nuspiam tamen contenta illius strictim nos persecutos fuisse recordamur, adeoque post repetitam denuo Latinitatique donatam editionem hanc, non dividie futurum arbitrati sumus, si, quæ hæctenus omiffa fuere, hoc in loco refarciremus.

Quemadmodum vero a clarissimo Rondello breviter exhiberi singula, quæ prolixius apud Laërtium, Gassendum, & alios, de Epicuro extant, jam olim diximus; ita nunc rursus non ad vitæ solum & morum Epicuri descriptionem, sed dogmatum quoque e schola ipsius prognatorum examen flectendi erunt oculi. Ad priora illa quod attinet, annum Olympiados 109. tertium ipsi natalem constituit, patriumque solum facit Gargettum, Articz oppidum, educationis vero palæstram Athenas, quorum parentes, seu pertæsi vitam rusticam, seu pauperiem pati minus dociles, commigraverint. Religioni ipsum a primis incunabulis assuefactum, ejusque per omnem vitam, observantissimum fuisse, ex sacrificiis & votis, quæ Numinibus sæpe obtulerit, cultu item Deorum reliquo nunquam ab eodem posthaberi solito, passim demonstrare nititur. Amicitias cum frequenter ac constanter cum aliis coluisse monet, & quo sensu apud Laërtium dixisse perhibeatur, *Φίλον τε ὄνειρα κήσασθαι*, inquit, loco ultimi hujus vocabuli legendum *ἀχθῆσασθαι* arbitratus, ut adeo neminem, amicum gravare potius voluerit, quam eorum curam penitus abjicere; quandoquidem & hanc satis declararit, cum, exorta aliquando fame gravissima, eorundem copiosum satis numerum fabarum indies suppeditatarum certo modio sustentaverit; id vero alias semper agens solícite, ut ne a futuri spe penderet, aut in egestatem se penitus detruderet. E suis autem reculis cum amicos pro facultate sua nunquam non relevarit, neminem horum fuisse dicit, qui non imaginem ipsius in tabulis, in poculis, in annulis habuerit, quique ad verbum ejus sententias non edidicisset; prout & illi amorem Epicuri ad posteros ita propagarint, ut annis 350. post ejus obitum, sectatores ipsius adhaerendum ei sacrificaverint. Bonum insuper civem & in aliis se exhibuisse cum hinc patere docet, quod patriam relinquere, variis licet calamitatibus oppressam, noluerit; quod æquo animo contumelias Demetrii Phaleræi, atrocitates Lacharis, & arrogantiam regis Demetrii pertulerit: erga iracundos nempe magistratus petiens ac docilis erga bonos gratus & obsequiosus. Dum polenta & aqua vitam

tam ut plurimum sustentaverit, exinde cognosci frugalitatem ejus annotat. Castum etiam fuisse, non ex Chryssippi solum, inimici licet ac invidi, testimonio, sed etiam ex ejus de amoris vanitate loquelis sapientissime conceptis, ac universa vivendi ratione probat. Et quamvis nemo fere non e veteribus impudicitiae dicam Epicuro impegerit, non aliunde tamen id enatum esse censet, quam quod ex more illorum temporum, foeminae lectionibus ipsius interfuerint, Leontium, imprimis, quae item postea Metrodoro, Epicuri discipulo & convivatori, in concubinam data fuerit; cum tamen & prius illud impune tum spectatum noverimus, & posterius exin non parum defendi possit, quod, rem omnem fusius exequente Athenæo, vix ullus etiam philosophorum aliorum celebretur, cujus non memorari concubinam aliquam legamus. Nec umbraticum modo doctorem, sed civem, insuper ejusmodi fuisse dicit, qui, si in forum aliquando venisset, non se ideo in alium terrarum orbem delatum putaverit, quinimo & togatos pariter ac bellatores strenuos ex affectu suorum numero in Reipublicae commodum produxerit. Vivendi denique finem anno secundo Olympiados 117. fecisse Epicurum affirmat, debilitatum antea ex urinae retentione, acutisissimisque calculi doloribus, quos nequaquam per stolidum medicinae contemptum lethales effecerit, quando quidem hujusce artis ambages, isto seculo admodum frequentata, moestitiam, in ejus animo, non odium, excitaverint. Ipsum de cetero morti vicinum multa legasse amicis eorumque liberis, ac manumississe, cunctos servos, post quae, cum nihil in terris superesse videret, quod ageret, oculos decenti cum gestu clauserit, immoto penitus animo supremam horam praestolatus.

Atque haec & alia istius generis per universum hoc opusculum varie dispersa sunt, at majorem ejus partem doctrinarum, quas propugnavit Epicurus, consideratio adimplet, Autorque in eo totus est, ut ostendat, plurimas earum, tametsi laudem minime promereantur per omnia, censura tamen mitiori tractandas, & ipsi multo aequius, ac ceteris e numero gentilium Philosophorum suas, condonandas videri. Usus eum fuisse dicit praceptoribus, Pamphilo primum, Platonicum, & Nauphsane, Pythagorico; verum adhæsisse magis scriptis Anaxagorae, Democriti, & Archelai, quondam Socratis magistri, & mirros adeo in studiis fecisse progressus, ut meminit se potius quam di-

scere putaretur, auctusque fuerit superbo *αυτοδιδάχης* cognomento. Licet autem ab initio Democriteum se profiteretur, tandem tamen instituisse eum sectam peculiarem & a Democrito non parum diversam, cujus discrepantia non rationes modo, sed indolem etiam, curatius examinat. Methodus autem philosophandi ab ipso usurpata, & intra modestiae amoenitatisque (cum nonnisi in horto doceret,) limites conclusa, cum plures ad ipsum asseclas attraheret, aequè ideo valde displiceret reliquis philosophis, praesertim Stoicis, qui se in scholis fere solos relictos viderint, Diotimum ante omnia rogatum fuisse, ut contra Epicurū scriberet; unde illico quinquaginta lascivae epistolae proruperint, innocuusque Epicurus, tanquam nequitiarum arbiter, voluptatis praceptor, ignaviae protector, & impietatis magister traductus, & ludibrio quamplurimum expositus fuerit. Eum vero, ut vana fallaque ostenderet haec omnia, opera sua edidisse in lucem, inter quae primum Hegeſianax, seu de sanctitate, & Charidemus, seu de natura Deorum liber, prodierit, quorum licet *σολομνα* tantum in ruderibus antiquitatis extrent, posse tamen exin satis colligi, quod Epicurus & Deum esse asseruerit, & providentiam penitus in dubium haud vocaverit. Ac licet ex communi religionis Ethnicae malo figmentis quibusdam januam polluerit, non defuisse tamen in recessu aedificii praecleara quaedam adyta, dum v. g. eam ex animis hominum sententiam extirpare nifus sit, quod omnia ignoscantur a Diis, modo thus quacunque ratione adoleatur: ipsum contra docuisse, ad hoc, ut rite literetur, pectus honestate imbutum maxime requiri: dum item simplicitate aeterna gaudere Numen dixerit, quod nec alterari possit, nec corrumpi, verum ex dignitate cuncta perficiat, puniat vel remuneretur, prout homines ipsi sint seu similes, seu ab eo discrepantes, hoc est, seu probi, seu maligni, &c. Statuisse quidem Epicurum, Deos non curare tempestatum serenitatisque vices, generationes meteororum & corruptiones, aliaque Physices innumera, quippe qui mundo satis virium ac roboris ad semet sustentandum inesse crediderit. Non deberi tamen eum ideo tantopere vituperari, cum & inter ipsos Christianos effati hujus propugnatores nonnullos invenias, e quibus haec praecipue Theologum quendam non postremi nominis, nec poenitendae eruditionis nominat, qui Deum sua duntaxat uti providentia in rebus moralibus ac theologis, mundumque adeo concinne

concinne formatum esse docuerit, ut ex semetipso tenorem suum servet. Quinimo exhibitam Diis ab Epicuro reverentiam non permittere, ut de ipsius pietate dubitemus: quemadmodum id etiam generatim observare liceat, Stoicos operibus negasse, quod dictis statuebant de providentia; Epicureos vicissim confirmasse operibus, quod dogmatis negare credebantur. Invocatos ab his Deos fuisse, quod eosdem habuerint pro animabus immortalibus, ac tantum non homines referentibus, quod eos suas habere intra moenia mundi *περὶ ποταμῶν* sibi persuaserint; neminem fore in solitudine felicem, ac proinde bonum communicari, & isto pacto crescere debere, statuentes. Naturam a nonnullis Epicureorum vocitatum fuisse fortunam, in qua certe opinione Plato ipse ac Aristoteles versati deprehendantur. Tametsi Epicurus fortunam negaverit esse Deam, non tamen nisi istam plebejam & vulgivagam eum sustulisse, utpote cui cum Mentis summa, quæ omnia suo arbitrio constituit, quæ naturam condidit, quæ rebus causas dedit, easque perpetuo abditissima ratione propagat, non convenire, quilibet cordatiorum intelligat. Per doctrinam ipsius de voluptate, quam in eo quæsierit, ut quis nec corpore doleat, nec animo perturbetur, socordiam aliquam aut iners otium introduci negat, sed placidam quietamque in mente constantiam, quam Democritus *ἐν θυμῶν καὶ εὐεστῶν* nuncupaverit. Videlicet noluisse Epicurum, vitam sapientis esse quasi torrentem rapidumve flumen; at nec idcirco aquæ restagnanti & mortuæ, sed fluvio tacite labenti eam assimilasse. Istud tandem præceptum: *λάθῃς βιώσας*, occultus vive; non Epicuri esse, sed Neoclis, ipsius fratris, aut potius Pythagoreorum, qui vitam ingloriam & obscuram imprimis deperierint. Equidem dixisse Epicurum, neminem sapientem accessurum ad Rempublicam, nec gesturum Principatum. Sed hæc intelligi de Sapiente, cujus vivere is fecerit cogitare. Iis vero, qui suapte natura ambitiosi gloriæque appetentes sint, non esse quiescendum, e propria ipsiusmet sententia abunde posse colligi. Quæ singula ad hunc modum se habere postquam Auctor docuit, nihil amœnius Epicuri scriptis, nihil ingeniosius, nihil elegantius reperiri existimat, suamque hanc sententiam ipso Senecæ, Quintiliani, Virgii, testimonio comprobat, additque, occurrere in ejus scriptis nonnulla, quæ hominem plane inspiratum arguant ac Numine plenum, qui & Christo subparia hæc pronuntiaverit:

fit: dare beneficium jucundius esse, quam accipere; cum ad craftinum suavisime accessurum, qui minimum egens appetensque craftini sit. Unde merito illius dogmata non mediocri cum ardore explanata fuerint, & ex quo eadem Gassendus ornare atque illustrare, florem constantissimum sibi polliceri valeant.

ABBATIARUM ITALIE BREVIS NOTITIA, autore R. P. Augustino Lubin, Ordin.

*Eremitar, S. Augustini Assistentie Generali & Galliarum
Regis Geographo Ordinario.*

Romæ, typis Jo. Jac. Komarek Boëmi, 1693. in 4.

Constat Alphab. 2. plag. II.

Abbatiarum jam olim iste fuit per Italiam imprimis numerus, ut aliquando, anno nempe 1494. in exequiis Ferdinandi Regis Neapolitani, Abbates circiter mille comparuerint. Quod ipsum uti ab Autore nostro in sua ad opus hoc præfatione memoratur, ita procul dubio ansam suppeditavit præsentis ejus scripto, in quo Catalogum earum studiosissime abs se confectum exhibet. Postquam enim ab Eminentissimo Cardinali Colloredo (cui consecravit istas paginas,) fuisset excitatus, ut, quæ vel propter locorum obscuritatem, vel propter situs ignorantiam cum oblivione hominum prope luctarentur, Abbacias cum cæteris sat cognitis paulo annotaret diligentius, subsidiis ad hoc propositum perficiendum necessariis ab eodem instructus; laborem a muneris sui ratione haud alienum aggressus est, & non earum modo, quæ olim extitere, sed reliquarum etiam, quæ adhucdum florent, Abbatiarum situs, titulos, foundationes, ordines, dioceses, mutationes, & alia istuc pertinentia recensuit, allegatis ubique autoribus, qui singula subministrarint, quorum indicem operi etiam ipsi præfixerat. Abbatum insuper, qui uni atque alteri ex his præfuerint, interdum quidem meminuit, sed parce admodum, & nihil fere præter eorundem nomina ex isthoc genere adducit. Minus tamen urbium agrorumque per hanc occasionem nominatorum, & præcipue obscuriorum alias, descriptionem instituto suo accommodam desiderari passus est. Cumque Abbacias has secundum alphabeti ordinem disposuerit, vel ipsarummet proprias vel sedium nativarum
commu-

communes appellationes infecurus, inde vicem alicujus Lexici hic liber sustinebit, quod Historiæ Ecclesiasticæ cultoribus in negotio non uno subservire poterit.

PIETAS EX NUMMIS ANTIQUIS

delineata a JOH. WEIDNERO, Augustano.

Jenæ, apud Joh. Bielkium, 1694. in 4. plag. 15.

HOC cum primis sæculo extiterunt viri clarissimi, qui, cum alias feliciter excolerent literas, jucundissimam quoque earum partem, quæ circa nummos antiquos eorundemque explicationem occupatur, sunt aggressi. Nosque ipsi inter Acta hæc collegimus plures. Est tamen post illos nunc nominandus etiam *Job. Weidnerus*, qui hos sibi præ aliis nummos, qui *pietatem* exprimunt, & a variis jam dudum, & a semetipso, tum in museis Jenensibus Bosio-Sagittariano & Wedeliano, tum & Augustæ Vindelicorum in Thomaniano, viros illustratosque selegit. Ita vero ex numismatis sistitur (1) Pietas, uti *Dea* repræsentata. (2) Pietas sive *affectus seu religio hominum erga Deum*; quam præ aliis spectandam exhibet in nummo Hadriani Imperatoris argenteo, ex museo Bosiano, in quo ille apparet barbatus, qualem raro dari statuit; dicitque istam pietatem erga Deum patere tum ex vasis pontificalibus, tum ex augurum notis, tum ex ara aut Mercurii signo. (3) Pietas *erga homines, sed mortuos sive divos*; eamque pietatem ait offensam esse ratione non una, plerumque tamen effugie pateram tenente; templo; ara, super quam ignis ardens, aut fulmen repositum; suggestu, in quo imago ceræa mortui consecrandi; aquila, eaque vel sola, vel fulmen aut globum tenente, aut aræ insidente &c. (4) Pietas *civium erga patriam*. (5) Pietas *inferiorum erga superiores*. (6) Pietas *liberorum erga parentes*: ubi Autor negotium sibi facescit in nummo, qui plumbeus extat in Bosiano, argenteus autem in Wedeliano museo, referente parte antica caput *Æneæ* cum inscriptione: AINBIOT; postica vero ipsum *Æneam*, uti Trojæ Anchisen patrem, qui dextra vasculum aliquod tenet, cervicibus ipsius incubantem, exportat, præeunte filio Iulo, cum subscriptione: EYSBRIA. (7) Pietas *parentum erga liberos*. (8) Pietas sive *affectus æqualium invicem*. Tandem & de iis beneficio nummorum dicit

p. 3.
p. 8.

p. 20. 24. 31.
34.
37.

p. 39. 52.
56.

73. 79.

84- dicit quædam, qui se *Pios* appellari passi sunt; factumque id ait mo-
 88- do ex adulatione Senatus aliorumque adversus Cæsares, quos *Pios* &
 92- *Felices* solebant vocare; modo ut ipsi Cæsares suam demonstrarent
 97- publice vel pietatem erga Deum, quod fecisse observatur M. Com-
 98- modus Antoninus Pius, vel erga patriam, veluti Pertinax. Id vero
 104- *Pii* nomen cum datum sit non viris solum, sed & uxoribus Cæsarium,
 11-38.51.56. ea occasione differit de ornatu mulierum in nummis antiquis ob-
 106. servando, explicatque insimul institutum Antonini Imperatoris, qui
 velut in cognomentum, *Pii* vocem ascivit. Singulos autem nummos,
 quos allegat Autor, sic pertractat, ut de iis, quæ ad ipsos recte intel-
 ligendos pertinere videntur, dicat ex antiquitate, illustretque subin-
 de eosdem nummis vel in Gallia vel in Saxoniorum Principum
 memoriam cufis, in quibus ad prisorum morem *Pietatis* vocabu-
 lum extat.

JOH. FRIDERICI BÖCKELMANNI Jcti
Traçtatus postumus de Differentiis Juris Ci-
vilis, Canonici, Hodierni.

Trajecti ad Rhenum, apud A. Schouten, 1694. in 8.

Plag. 12.

Magnum fuit inter Jureconsultos Germaniæ nostri temporis
Böckelmanni nomen, in Academia primum Heidelbergensi,
 post in Lugduno-Batava Antecessoris de studiosa legum juventute
 præclare meriti, paucosque ante annos defuncti. Consueverat is
 auditoribus suis describendas dare, latiusque dein explicare, quas
 nunc publici omnium juris *Cornelius van Eck*, Jureconsultus Ultra-
 jectinus haud incelebris fecit, Juris Civilis, Canonici & Hodierni Dif-
 ferentias: opusculum apprime utile iis, qui in jurisprudentiæ studio
 versari cum fructu cupiunt. Præmittantur generalia quædam de
 jure canonico, ut ad ejus præcipue notitiam manuducere disci-
 pulos suos voluisse Auctor videatur: inde in quibus tum quoad jus
 publicum, tum quoad jus privatum, civiles canonicæque sanctiones,
 moresque hodierni dissentiant, succincte traditur. Præfatione ad-
 auxit opusculum Editor doctissimus, qua juris canonici studi-
 um in Protestantium etiam academiis minime negligendum per-
 suadet,

suadet, tam quod indecens sit eos, qui utriusque, civilis nempe & canonici juris Doctores renuntiare aliquando desiderant, Juris Canonici esse imperitos; tum quod non modo Pontificii, sed & qui puriori religioni nomen dederunt, vix alium agendi modum in tritura forensi observent, quam qui Canonibus præscriptus est; tum quod causæ quamplurimæ, velut de Decimis, de Jure Patronatus, argumentisque aliis, inter Pontificios semper, inter Protestantes plerumque ex jure canonico soleant decidi. Tametsi ita in commendando Canonico Jure versatur, ut primas tamen Civili deferat, atque studiosis nostratibus, in Corpore Juris Civilis habitandum, in Corpore Canonici Juris peregrinandum moneat.

JOH. VVOLFG. TEXTORIS, Jcti., DE
*Decisiones Electorales Palatina, cum Tractatu
 Synoptico de Judiciis.*

Francof. apud Frider. Knoch, 1693. 4. alph. 3. plag. 3.

COLlectionem definitionum causarum forensium sive rerum judicatarum, quæ Decisionum nomine vulgo veniunt, rem esse utilissimam, nemo facile in dubium vocaverit. Ex illis enim non modo quid in ipsis rerum argumentis usu obtineat, perspicimus, sed & habemus, quod in similibus controversiis, tanquam cyrologuram postea sequamur. Sua igitur laude merito hæc laudandus est Consultissimus harum Editor, qui posteaquam tot jam eruditissimorum orbem beavit scriptis, & huic operi admovit manus, atque res in suprema Curia Justitiæ inferioris Palatinatus, quæ Heidelbergæ fuit, judicatas Reipubl. literariæ invidere nefas duxit. Tametsi enim, ut in Præfatione ipse declarat, amplissima jam jam tot rerum publicarum ac variarum gentium Rotarum ac Decisionum mensis suppetat, nec copia rerum in illustribus Germaniæ Judiciis decisarum desit; facile tamen veniam se impetraturum confidit, quod Decisiones has Electorales, typis hæcenus nondum impressas, publicum voluerit esse testimonium justitiæ, & antea, & suo tempore in ea provincia legitime administratæ. Ea autem methodo in illis potissimum usus est, ut ubique relationem facti, ex qua statum causæ totamque litem lævæ compendiosè percipere integrum

ACTA ERUDITORUM

Si, paucis præmiserit, rationes deinde decidendi subjecerit, ac notabilia denique practica, ex ipsis textibus & rationibus legum ac constitutionum Imperii, ad meliorem in foro versantium usum addiderit. Omnium vero Decisionum, quarum tres supra centum dantur, argumenta hic recensere, nostri quidem instituti ratio haud patitur; licet tamen quarundam extantiorum & in sumptuam contractuum specimen exhibere, ex quo de cæteris facile postmodum erit iudicium.

Dec. 3. Ille, qui prædia emit a domino, eadem a tertio possessore de facta sibi prædiorum questionis anteriore venditione per consortem actoris, quem antea a domino emissæ bona isthæc dicebat, excipiente, vindicare potest. Dec. 5. Venditio hereditatis tertii, in quam venditori nullum jus competit, licet sub pacto de non præstanda evictione facta, ob præsumtum istius dolum nulla est. Dec. 6. Legatarius, cui legatum ab hærede testamentario solutum est, & qui in ejus quietâ possessione ultra 30. annos fuit, hereditatis petitione conventus ab instantia absolvitur. Dec. 7. Venditor, re ita vendita si emptor intra certum tempus animum desuper declarasset, & hoc per unum testem declarationem saltem non vero tempus probante, absolutus est ab impletione contractus, præstato prius purgationis juramento. Dec. 9. Actor, qui instrumento censitico deperdito, debitum probat ex solutione census per longum tempus, confessione item unius ex consortibus debitorum hereditariorum, tum libro rationum defuncti creditoris, nec non ex inventario & rationibus tutelaribus, ad juramenti supplementii præstationem fuit admissus. (conf. Dec. 17.) Dec. 15. Corpus opificum prædium, a præposito magistro, quem *Zunftmeister* vocant, sine consensu cæterorum consortium, & absq; consuetâ in loco rei sitæ contractus insinuatione alienatum, cum emptor in bona fide & diutina possessione fuerit, factaque belli tempore insinuatione apud superiorem, non potest vindicare. Dec. 16. Transactio de bonis maternis inter patrem & filium, ob metum reverentialem, & enormem læsionem non probatâ, haud rescinditur; (ubi in Notabilibus deducitur, quomodo Camera Imperialis stylus in Judiciis Statuû Imperii pro norma observandus sit.) Dec. 25. Testamentum a muliere apoplectica, sanæ tamen mentis, præsentis loci sculteto & convicanis quibusdam scabinis ad interrogationem confectum, statuto Palatino validum est. Dec. 27. Venditor, qui domum cum area adjacente 10. pedum longitudinis &

50. latitudinis vendidit, si emtor postea adificare volens 5. pedes latitudinis relinquere a magistratu jubeatur, probare debet, constitutionem de relinquendo versus munimentum spatio, contractum emtionis antecessisse. Dec. 30. Documentorum, quæ quidam detinebat & hæredibus ejus, ad quem pertinebant, probabilibus restituere detrectabat, ex eo quod illa documenta apud sedeposita, & hæredes extranei essent, hæc consentientibus sequestratio placuit. Dec. 31. Administratores Ecclesiæ dimidiam partem molendini, quam in præjudicium pauperum aliorumque creditorum alienatam esse dicunt, non possunt revocare ab eo, in quem per donationem remuneratiam, translata est, quia tempore donationis re ipsa fraudatos esse creditores non constabat. Dec. 33. Annum legatum scholæ ex libro salariorum, quem dicunt *das Competenz-Buch*, accedente duorum testium depositione, probatur. Dec. 34. Legatum piis locis in testamento solennitatibus destituto relictum, invalidum judicatum est. Dec. 43. Doctor Medicinæ convenit pharmacopolam actione injuriarum, ob verba injuriosa, quasi argentum vivum infanti cuidam ægrotanti, cujus mors secuta sit, dedisset, item se illum infamem reddere posse, si velit &c. reo pleraque, quæ infamiam præ se ferebant, a se dicta esse negante, actore vero per testes singulares, integræ tamen fidei probante, reus, cum juramentum purgationis sibi injunctum non præstitisset, ad deprecationem & literas reversales actori extradendas, non in multam centum florenorum cum refusione expensarum condemnatus est. Dec. 44. Ab actione injuriarum communitatis, reus qui aliquos saltem administratores sub interto nomine studio boni publici indignos dixit, qui libros censuales in manibus haberent, actoribus non probantibus absolvitur. Dec. 54. Fideicommissum familiæ & quidem filiis ea lege relictum, ut si quis illorum decederet sine prole masculina, ad proximos agnatos masculos illud devolvatur, ab ultimo in familia libere alienari, nec a descenditibus ex filiabus, quia ad has ex dispositione haud spectabat, sed iis aliunde satisfactum erat, revocari potest. Dec. 55. Ille, qui in literis possessionem castri ultro cessisse, nec ullam prærensiorem reliquam habere professus est, licet simulationem & possessionem re judicata sibi addictam asserat, in possessorio succumbit. Dec. 56. Contra dominos feudi, a quibus subditi variis modis se gravatos esse dicunt, licet illi Nobiles Imperii immediati sint,

neque jura, de quorum exercitio controvertebatur, ab Electore Palatino in feudum recognoscant, alias tamen vasalli Palatini sunt, & casus est depositi miserabilis, a supremo Dicastrio Electorali mandatum restitutorium & inhibitorium datum est. Dec. 57. Ille, in cujus aedibus incendium ipsius culpa exortum, & per quod vicina domus absumpta est, ad refusionem damni vicino dati condemnatus fuit, quia de ipsius culpa tum per praesumptiones, tum per testes constabat, quod solus habitaverit, nec ministerio eo tempore ad rem cerevianam usus fuerit, & praeterea insignem negligentiam circa fornacem hordeorum tostricem, tum ex brevi structura ejus periculis obnoxia, tum ex lignis proximis & adpendentibus herbis nicotianis commiserit. Dec. 58. Absolutus est reus ab intentione actoris, refusionem damni, quod ille ex intermissa professione vini adusti alio transvehendi & hac de causa confiscati dederit, posceatis, ideo quod vector non teneatur ad exsolutionem vectigalis pro mercibus, nec ulla rei culpa praecesserit, sed potius conventum fuerit, quod nihil negotii cum solutione gabellae habere debeat, praeterea culpa omissionis non praesumenda & in casu dubio culpa reus absolvendus sit. Dec. 63. Actio ad privationem hereditatis ex jure Electorali Palatino ob non soluta intra trimestre spatium legata, non habet locum contra haereditas defuncti, quia nulla judicialis admonitio illum in mora constituit, & actio illa tanquam mere poenalis contra haereditas non datur. Dec. 64. Utili Legis Aquiliae actione ob corruptionem alterius oculi conventus, primum in 50, postea 150 florenos fuit condemnatus. Dec. 68. Vidua Judaei actrix, quae cum mercatore, quodam de creditis defuncto marito mercibus controvertebat, & ideo libellum supplicem exhibebat, creditore librum suum mercatorum producente, condemnatoriam obtinuit; quae sententia etiam in Appellationis instantia ob mortem creditoris subsecutam aliaque adminicula, sed sine encomio fuit confirmata. Dec. 74. Administratores communitatis, cum nonnulli de communitate nomine ipsius trecentos florenos pro censu annuo quindecim florenorum accepissent, tamen in obligatione expressum, pecuniam in rem communitatis versam & pensiones per multos annos solutae essent, quia tamen hoc aes alienum non consensu communitatis contractum, nec consensu Electoris Palatini obfirmatum, nec devertione in rem reversa facta constabat, ab actione absoluti, & actor in

recor--

conventionem ad restituendas indebite solutas pensiones condemnatus est. Dec. 82. Reus solutionem debiti apochis, quæ non sunt formæ probantis sed subleste fidei; item manuali suspecto, nec non bacillis sine consensu utriusque partis incisis atque incertis, probans ad exsolutionem ejusdem fuit condemnatus. Dec. 84. Hæres, si legata a testatore per aliam scripturam postea tertio relicta solvendi terminos petiit, quod eadem agnovisse videatur, illa non obstante juris ignorantia præstare tenetur. Dec. 88. Sponso post concubitum & secutum ex eo partum in sponsalibus clandestinis ad consummationem agente, quod vitium clandestinitatis sponsaliorum concubitu sublatum sit, & favor partus per matrimonium legitimandi versetur, deflorata sponsa abnuens illi nubere ab intentione actoris absolvitur ideo, quod sponsaliorum absque consensu parentum contractorum nullitas non tollatur concubitu, nulla id cavente lege, sed jure Palatino approbante, cessante hic insuper ratione commiserationis personæ imprægnatæ, quæ ipsa contradixerit consummationi, & quod legitimatio aliunde peti possit. Dec. 100. Reus, qui alterum diffamaverat, quasi equum magicis artibus interemerit, & propterea actione injuriarum, tam ad pœnam arbitrariam, tum injuriæ æstimationem & ad palinodiam conveniebatur, quamvis alieno ore & ex præfatio artis magicæ ista verba protulisse exceperit, quia tamen illa ab ipso dicta scriptaque esse probabantur, ad certam pœnam pecuniariam & palinodiam, æstimatione injuriarum insuper habita, condemnatus est; quæ sententia etiam sub declaratione, ut reo recantanti fama reservaretur, in Appellationis instantia confirmata fuit.

Appendicis locum occupat tractatus de Judiciis synopticus, quorum descriptione & partibus §. 1. ut & objecto §. 2. expositis, de Processu in contumaciam, tum respectu actoris, §. 3. tum rei, & quidam vel ante litem contestationem, §. 4. vel post eandem formando, §. 5. Autor agit. Porro de recusatione suspecti Judicis §. 6. nec non de effectibus judicii tam pendæntis §. 7. quam finiti, vel per sententiam §. 8. vel per transactionem §. 9. tandem de officio Judicis §. 10. succincte & legaliter tractat.

K 3

EDMUN-

EDMUNDI RICHERII OBSTETRIX A-
nimatorum, seu prudens docendi & discendi Metho-
odus, cum clarorum Virorum opusculis non dissimilis ar-
gumenti, & prefatione ADAMI RECHENBERGI,
P. P. Lips.

Lipsiæ & Luneburgi, ap. Joh. Georg. Lipper, 1693. in 4.

Non equidem novus hic liber est, quippe sub initium hujus seculi in Gallia, & Ambergæ in Germania a. 1608. impressus; dignus tamen *Morhofio*, summo polyhistori visus est, qui in gratiam docentium ac discendum in scholis recuderetur. Quanta enim autoris ejus cum in sacris, tum in profanis fuerit eruditio, libri ejus a clarissimo *Wittenio* in *Diario Biographico* commemorati, & ex parte a nobis in *Actis Eruditorum* A. 1683. p. 494. & A. 1684. p. 103. seq. recensiti testantur. In hoc certe libro rationem docendi juventutem scholasticam egregie ostendit, vitiaque vulgo in scholis regnantia detexit, *μωρασοτεχνίαν*, quam Græci vocant, perfringendo. Quapropter clarissimus *Rechenbergius* noster, *Morhofio* secutus consilium, denuo *Richerii* illud Opus edidit, insuperque *Ulrici Huberi*, viri celeberrimi, *Orationem de Padantismo*, nec non opuscula non dissimilis argumenti alia, puta *Ger. Jo. Vosii de Studiorum Ratione*, *Francisci Junii Paranesii*, *Aug. Buchneri Consilium de studio recte instituendis* & *Jo. Gl. Pb. el. Artem ratione recte utendi*, h. e. novam Logicam studiosis Juris imprimis utilem adjecit: ut in hac arte etiam adolescentes mature, quæ utilia sint ab inutilibus discernere addicerent.

JOHANNIS LOMEIERI, ZUTPHANIEN-
sis, Dierum Genialium, sive Dissertationum
Philologicarum, Decas Prima.

Daventriæ, apud Albertum Fronten, 1694. in 8.

Alphab. l. plag. 4.

Liber hic, quem *Genialium Dierum* titulo insignire, *Alexandrum* ab *Alexandro* imitatus, non incongruum existimavit *Cl. Lomeierus*,
 Pastor

Pastor & Professor Zuthpantiensis non incelebris, (cujus de *veterum Gentilium Institutionibus* Syntagma in Actis nostris A. 1682. p. 253. exhibitum a nobis est,) Dissertationum Philologicarum priorum Decadem complectitur, quam altera posthac excipiet, si, quod in Praefatione ad Lectorem dedit, promisso ex votis stare ipsi concessum fuerit. Praesentium vero meletematum jucunda non minus ac utilia argumenta sunt, eorumque proin summam breviter nunc delibabimus.

Ac Dissertatio quidem prima *veterum Scythiarum Philosophiam* examinat. Licet enim vulgo inter barbaros omni ævo barbarissimi purati fuerint, non obtusa tamen adeo pectora eos omnes gestasse Noster asserit, & ab eorum Doctoribus, qui sapientiae laude præ cæteris celebrentur, exorsus; adducit e reliquis Prometheum, cui Philosophiæ inventionem Græci ipsi tribuant; Deucalionem ejus filium; Zamolxin, de quo dubium esse dicit, utrum ante Pythagoram multis annis extiterit, ceu visum fuit Herodoto, ni duos forsân ejus nominis vixisse statuas; Zeutam, quem pro Ægyptiorum Mercurio agnoscit; Abarem, proverbio ex sagitta, quam ipse nihil comedens circumtulit, celebratum; Diceneum & Comosicum, quos ex Jornande describit; maximeque Orpheum, qui & Deorum cultum instituerit, & Philosophiam didicerit in Ægypto, & vitam adeo frugalem duxerit, ut & ipsa in proverbium abierit. Eum tamen a magiæ suspitione minus liberat, quidque per lyram Orphei in Lesbiam, ut narrat Lucianus, translata significetur, exponit; atque hæctenus enumeratis Anacharsin, Bionem, Heraclidem; Cotyn, Toxarim, Plistos, associait. Progressus deinceps ad Scythiarum religionem, inter Deos ab iis Martem præcipue fuisse cultum refert, quæque de ejus gladio a pastore quodam invento, & ad Arilam allato, fabuletur ex Prisciano Jornandes, recenset. Apollinem insuper in magno apud eos honore habitum commemorat, tametsi Scythias hyperboreos ei asinos immolasse neget, cum intima aquilonis inaccessa his animalibus esse notum sit; nec obstet Ezechielis locus c. XXVII, 14: quandoquidem Thogarma minime designet Scythiam, sed Trogmorum in Galatiâ regionem; ubi asini & muli præstantissimi reperti fuerint. Dianam humano sanguine inter eos cultam non dissimulat, nec Cererem, Jovem, Vestam, Bacchum, Saturnum, ex Numinum, quæ adorarint ipsi, classe removet. Quantum hinc concessit sapientiam, & eam quidem theoreticam, immor-

immortalitatem animarum eos credidisse, nec a *μειψιστοχώσεως* dogmate abhorruisse statuit. In naturali Philosophia quo progressi fuerint, patere putat ex Justini libro II. c. 1. ubi ex Philosophorum inter se de rerum principiis altercantium hypothesebus argue differant. Duos tantum ventos, sed triplex divinationis genus, *παβδομανείαν*, extispicium, & augurium, eos agnovisse, Musicanque exercuisse docet. E practica ipsorum Philosophia, doctrinam de summo hominis bono nequitiam in voluptatibus collocando; virtutes item, prudentiam, fortitudinem, temperantiam, justitiamque, ab iis multum estimari solitas; ex Oeconomica, tuendæ augendæque familiæ rationes, & communionem uxorum inter eos receptam; e Politica libertatis usum, & ortum ex spontanea fidei rectique observantia legum defectum, ipsamque vitiorum, quæ iis haud parum profuerit, ignorantiam in medium producit. De cætero Epiphanium, quod post Barbarissimum ante diluvium regnantem, insegurum fuisse statuat Scythissimum, refellit, quæque Scythis de morum fositate, *αυθρονοΨαρία*, & aliis inhumanitatis asperitatibus obijciantur, de omnibus capi debere penitus inficiatur.

Secundæ Dissertationis locum occupat Oratio, quam ipse anno 1686. in illustri Scholæ Zutphaniensis inauguratione recitavit, eaque sententiam de *quatuor Monarchiis*, a vulgari Theologorum Historicorumque ac Chronologorum opinione longius recedentem complectitur. Postquam enim eos, qui ex Daniele & Zacharia quaternarium earum numerum stabilire conantur, non firmo, adeo talo niti ostendere sategit, alias quoque Monarchias ante istas quatuor fuisse, & alias eodem cum iis tempore floruisse, alias denique easdem insegutas fuisse docet, & Monarchiam per summum imperium, cæteris dignitate ac potentia præstans, definit. Sed & ante omnia eos castigat, qui Assyriacum regnum cum Babylonico imperite confundant, & istud multo ante periisse, vel e solis Ezechielis cap. XXXI. & sequenti, constare asserit. Magnas interim Ægyptiorum, Arabum, Palæstinorum, Tyriorum, Æthiopum, Syrorum, qui omnes ante Nabuchodonosorem floruerint, opes potentiamque memorari, nec Hebræos ipsos sub Regibus suis longe lateque dominantes excludi debere. Stantibus porro ac vigentibus his quatuor Monarchiis, multas alias inferiores apud Arabes, Parthos, Scythas, Indos, Germanos, & alias floruisse,

ruisse. Istud vero omnes absurditatis superare numeros, quod Imperium Romanum ad finem usque mundi extendatur, cum certe jam olim extinctum fuerit, ultimo Romanorum Imperatorum existente Augustulo, circa A.C. 475 ab Odoacro Rugio devicto, cunctisque regionibus avulsis; unde postmodum plurimas Monarchias enatas dicit, quarum quælibet propriam sibi præ aliis *ἰστέροχην* arrogare deprehendatur, idque exemplo Galliarum Hispaniarumque Regum comprobatur. Nec aquilas illas, quibus hodie pro insignibus utantur Germaniarum Imperatores, Romanorum insignia, sed Germanorum esse dicit, monumenta scilicet ingentis illius ac decantatissimæ Variarum cladis, prout neque aquila biceps, ut quidem imperitum vulgus persuadere sibi solet, sed potius duæ simul aquilæ pingantur, quarum altera alterâ expansis alis obtegit. In illa enim victoria, quam Arminius de Quintilio Varo ejusque legionibus obtinuerit, raptas fuisse tres Romanas aquilas; unam evulsisse signiferum, priusquam in manus hostium veniret, duas autem abstulisse easque adhuc dum possidere Germanos innuit.

Dissertatio tertia occupatur circa imagunculam *Harpocratis*, quam Jo. Smetium in suo asservare museo memorat. Ea vero puerum exhibet, totum fere nudum, nisi quod pectoris pars veletur veste, quæ in humero dextro substringitur. In capite gestatur flos loti, & aliud insigne Numinum Ægyptiorum. A tergo habet ille alas & pharetram. Mânu dextræ digitis primoribus premit vocati, & silentia suadet. Brachio appendet situla. Circa sinistram laceratum serpens volvitur; manû tenet clavam Herculeam, cui anser appendet, quamque ramulus ambit. A dextro pede sedet cuniculus sive lepus, a sinistro accipiter vel avis forsan alia. Hanc imaginem jam tum erudita explicatione illustravit Gisbertus Cuperus, docuitque, Harpocratem, silentii Deum, hac ipsa ob oculos proponi, eumque ex veterum Gentilium Theologia nullum esse alium, quam Solem, ad quem pleraque sua Numina referre illi consueverint. Sed Auctor noster eam in Philosophiæ Practicæ usum traduxit, & omni illius apparatu ad ejusdem Dei officium, silentium videlicet, non quodvis tamen, sed tempestivum, & sapiente dignum, nos manu duci per partes singulas uberius probavit.

Dissertatio quarta *variantes* aliquot in Novi Testamenti textu

xtu Græco *lectiones* colligit, quæ Stephani Curcellæi diligentiam effugerunt, quasque ideo se in medium produxisse fateatur, ut, si aliquando typographi Novi Testamenti Curcellæani editionem repetere- rent, eas reliquis valeret adjicere. Illud interea notatu dignum est, quod Amstelodami apud Gasparem Fernandum Vegam, Judæum, se vidisse dicit Biblia Hebraica elegantissimis characteribus man- branæ inscripta, addita ad marginem Masora, cujus verba minutis- simis nec minus concinnis literis omne genus hominum, animalium, plantarum, arborum, &c. artificiosissime retulerint. Hæc scripta fuisse in urbe Hispaniæ Servera a Samuele Bar-Abraham, A.C. 1399 & 1400, Vegamque confirmasse, quod pro isto Codice ter mille & sex- centos florenos a Rege Hispaniarum offerri sibi conpererit, ipsam autem, cum longe plaris eum æstimaret, vendere thesaurum tantum nonuisse, quippe imprimis veritum, ne ideo divinam indignationem in semetipsum æque ac in posteros concitaret.

Quinta *Marcum Evangelistam* cum *Johanne* conciliat, & quo sensu ille ad *horam tertiam*, hic vero ad *sextam* crucifixionis mentio- nem injiciat, disquirat. Ubi quidem non solum eos rejicit, qui dif- ficultatem hanc insuperabilem pronunciant, sed ipsos etiam, qui li- brarios oscitantæ accusent. Nec tamen ad stipulatur iis, qui Marci locū de crucifixionis initio a clamore populi derivando, dictum autem Johanneum de ipsa sceleris perpetratoe & in crucem actione capi- ant; aut his, qui aliter a Judæis, aliter a Romanis horam fuisse di- stinctas judicent; quinimo ne dici quidem in certis quadamque divi- sionem huc aliquid conferre putat. Sed potius, vestigiis Dan. Heine- si insistens, verba Marci: *ἦν τὸ ὄρα τρίτη, καὶ ἐκτετακται κρίσις*, ita exponenda esse censet: Erat autem tunc hora tertia, *postquam* (seu a quo) eum crucifixerant. Ut adeo divisio vestium & alia ejus- modi per trihorium, per quod Christus ab hora diei sexta a Johanne memorata cruci affixus pependit, interim suscepta videantur. Horam vero a crucifixione tertiam cum nona diei considerare, & ista pacto scrupulum omnem penitus auferri posse, si Marci horam tertiam non ad horam diurnam, sed ad tertiam a crucifixione referamus, prout e contra Johannes per horam sextam meridici tempus desi- gnarit.

Sexta *Terentiorum* nomen apud Romanos celeberrimum con- siderat,

scilicet, istudque derivari a quibusdam refert e lingua Sabinorum, quibus *terenum* idem sit, ac molle, tamen si aliis magis placeat deducere id a *Terento*, qui locus fuerit in campo Martio, unde etiam Terentina tribus originem nominis indepta sit. His autem in medio relictis, eos potius Autor introducit, qui nomine isto insigniti ex utroque sexu legantur. Et e sequiori quidem Terentiam, Ciceronis uxorem, & aliam Mæcenati nuptam, Albiam item Terentiam Imperatoris M. Salvii Othonis matrem, & tandem Terentillam scortillum e Suetonii Augusto memorat. Inter Viros primum locum tribuit M. Terentio Varroni, qui ad Consulatus dignitatem postea pervenit; huic adjungit Q. Terentium Culleonem, & reliquos, quorum apud Livium, Dionem, Plinium, autoresque alios injecta mentio conspicitur; quemadmodum nec eos omittit, qui aut e literatis aut ex plebe istius nomine apud Historicos passim celebrantur. Et ut maxima eorum pars superstitioni profanae fuit addictissima, ita e Christianis non nisi tres Terentios producit, unum ex Theodoro, qui sub Imp. Valente vixit; alterum quendam Tomeorum Episcopum, inter defensores fidei Nicensæ apud Cpolin in Synodo repetitæ numeratam a Socrumeno; & tertium martyrio coronatum, de cujus reliquiis Theodorus Lector Lib. II. Collectaneorum non nihil annotet.

In Dissertatione septima istum *Matthæi* locum perpendit, in quo Apostoli *salvati* nuntiantur, c. V. 13. Et per terram quidem non orbem universum, sed Judæam heic intelligit, cui primo omnium doctrina Evangelii oblata fuerit. Ejus vero incolas effecisse, ut *salvati* verbum ab Apostolis antinunciatum, insipidum factum fuerit, non sui quidem ipsius mutatione aut corruptione, sed in Judæis, induratis Evangelii auditoribus. Quamobrem iis denunciari poenam, non modo *καὶ ἄρσιν, ἐν τίνι ἀλιθῆσαι*, quo scilicet terra sed & in super *κατὰ θεοῦ, εἰς τὸν ἰσχυεῖ ἔτι, ἐργὴ βληθῆναι ἔξω*, ad nihil valet amplius, nisi ut ejiciatur, non *sal*, sed ipsa iterum terra, seu Judæi potius eam inhabitantes.

In Dissertatione octava, circa *septem Græcia Sapienter*, non solum nominat divortia autorum, qui numerum istum imminuere allaborarint, sed & in ipsam eorum sapientiam inquirat, ac nomina hæc ante omnia suo loco & dignitati restituit, cum ea multi e Sapientum catalogo expunxerint. Philosophiam deim Poeticam, Sophisticam,

Scepticam, Mythicamque iis adjudicat. Sigillatim vero, quod Thales Physicæ imprimis studuerit, reliqui sex practicum titulum obtinere queant, ostendit, & apophtegmatum iis tribui solitorum cum Scriptura Sacra convenientiam declarat. Interim nequaquam sibi persuadet, quod ab iis hæc sententiæ primæ profectæ fuerint, prout nec illa, quæ Catoni vulgo tribuantur, Disticha; nec carmina Pythagoræ, Orphæ, & Empedoclis; nec fabellæ, quæ sub Æsopi nomine, circumferantur, ab his autoribus originem acceperint. Eas tamen sententias aut similes frequenter a Sapientibus his usurpatas credit, methodumque philosophandi per gnomas istiusmodi pro inconueniente habendam non admittit.

Nona Dissertatio *precationum diuersa genera* a Paulo Phil. IV, 6. & 1. Tim. II, 1. denominata contempletur. Ubi istud quidem ex communi Interpretum opinione Noster retinet, quod *ευχαριστία* gratiarum actionem designet; in eo tamen ab hac alienus est, quod *δέσιν* non solam malorum deprecationem, sed simpliciter alicujus rei indigentiam petitionemque inde ortam; nec *προσευχήν* petitionem tantummodo bonorum, sed etiam malorum deprecationem; nec *ἐπιτιμία* præcisæ solam intercessionem, sed potius orationem frequentem & qualibet occasione data fusam denotare asserit.

Agmen tandem claudit decima de *σχολίαις*, quæ, licet inter cæteras prolixissima appareat, nobis tamen eo majus otium indulget, cum passim alibi hæc materia jam tum abunde pertractata reperiatur, ipseque Autor non disimulet, se saltim aliorum hac de re aut latius dicta contraxisse, aut contractiora extendisse, tametsi quædam omissa aut minus observata addere haud neglexerit; quæ qualia sint, versata in veteribus monumentis Lectorum industria, facili negotio dijudicabit.

TRAITE DE LA FORTIFICATION &c.

h. e.

Tractatus de muniendi ratione, continens methodos antiquas & recentes construendi & defendendi munimenta, nec non modum illa invadendi, auctore Dn. Ozanam Professore Mathematicarum.

Juxta

Juxta exemplar Parisiense ap. Joh. Jombert, 1694. in 8.

Constat plag. 17. tabul. zn. 44.

Qui integrum Cursum Mathematicum celeberrimi *Dn. Ozanamii* haud ita pridem Parisiis in lucem editum, typis recudendum curat Bibliopola Batavus, tempori servendum ratus initium cepit ab hoc de militari architectura libro, in *sex* omnino *partes* ab auctore suo divisio, quibus explicationem terminorum & axiomata quaedam prae-misit. In his praeter vulgo nota inculeat, *angulum propugnaculi* non minorem esse debere 70 gradibus; *alam secundariam* inconsulte repudiari a recentioribus, cum tamen ea neglecta, in polygonis multorum laterum angulus propugnaculi nimis obtusus fiat, contra vero ab ala secundaria hostis in ruinam in facie propugnaculi factam enitens a latere peti possit; *alam primariam* partem aliquam *auricula* testam habere debere; *alam* nec ad *chordam*, nec *faciem*, nec *lineam defensionis* constituendam perpendicularem, sed ut medium aliquod teneatur, ex centro polygoni esse educendam. Hae enim ratio Auctori peculiaris est, quam etiam sequitur in quatuor muniendi modis a se propositis, quorum primum in *parte prima*, quae de *munitione regulari* agit, praecipue explicat, dum non solum *icnographiam* sed & orthographiam munimentorum edocet, supputationemque Trigonometricam linearum & angularum demonstrat. Tribuit autem *lateri interiori* cujusvis polygoni 120 hexapodas, *colle* vero *dimidio* tot, quot polygonum habet latera additis 20, donec tandem in Decagono fiat 30 hexap. quae longitudo in sequentibus quoque polygonis retinetur. *Ala* numerum hexapodarum quadruplum numeri laterum polygoni assignat, usque dum in Decagono fiat 40 hexap. retinenda quoque in polygonis laterum plurium. *Secunda pars externorum operum* constructionem tradit, in *tertia* vero *diversi muniendi modi*, *Erhardi* nimirum, *Pagani*, *Bombelli*, *Blondelli*, *Vaubani*, *Sardi*, *Villei*, *Maroloisii*, *Hispanorum*, nec non *ordo* quoque *corroboratus* ita recensentur, ut & constructio & calculus eorum Trigonometricus afferatur, ac de nonnullis quoque feratur iudicium. Proponuntur quoque hic *reliqua Auctoris methodi*, in quarum *secunda*, *polygoni interioris* & *colli dimidii* longitudo eadem est quae in *prima*, *ala* vero numerum hexap. aequalem numero qui oritur si duplo laterum polygoni addas 10, usque ad Decagonum

gonum habet, in quo & sequentibus longitudo 80 hexap. retinetur. Quandoquidem autem *angulus defensus* in Octogono obtusus fieri incipit, super lineam summam *ala* jungentem semicirculo descripto *angulus propugnaculi* rectus efficiendus est, ut hoc pacto *ala* quoque *secundaria* acquiratur. In *tertia* factis reliquis, ut in precedenti, Auctor *capitalem lineam collo* integro facit æqualem, ut *angulus propugnaculi* acutus fiat, & *ala secundaria* major reddatur: in *quarta* ex centro polygoni ad ejus latus perpendicularem demittit, in tot partes quot habet polygonum latera dividendam, harumque partium duas dimidio assignat *collo*, tres vero *capitali*. *Quarta pars* in *munitione irregulari* docenda versatur, in eaque, ut omittamus per vulgata, quadruplex affertur ab Auctore ratio muniendi *figuras*, quarum latera nec deficiunt a mensura 100 hexap. nec 150 hexap. excedunt, angulique recto non sunt minores. Nam *primo* circa tres *figuræ* datæ angulos maxime a se invicem remotos circum describit, & ex centro educit radios ad angularia omnia puncta; deinde quantitatem *angulorum centralium* hoc modo factorum explorat, & lateri opposito eam constructionem applicat, quæ propria est polygono, ad cuius *angulum centri* quantitas inventa proxime accedit; ita tamen, ut cum *angulus propugnaculi* obtusus evadit, eum in rectum commutet, cuius latera producta *lineas defensionis vel radentes* vel *figentes* constituent. *Secundo* bina semper assumit latera *figuræ*, si par sit laterum numerus, quaritque centrum circuli per tres angulos, ad quos constituendos illa concurrunt, describendi, & post inventos *angulos centrales* duos, *collo* dimidia & *alas* determinat, ut in modo precedenti: quando autem laterum numerus impar est, pro ultimo centrum quarit bifecando angulos, quos cum vicinis lateribus constituit, perinde ut in *modo tertio*, ubi centra semper definiuntur ab intersectionibus linearum, quæ angulos *figuræ* bifecant. *Quarta* nam angulos *figuræ* quartæ latera bifariam dividit, & puncta concursus linearum sectionum pro centris assumit, angulos vero quos constituunt pro dimidiis centralibus, atque ex hisce datis reliqua definit, ut supra. *Quinta pars* *offensivam munitiorem* complexa, constructionem *munitientorum campestrium, circumvallationum, adductuum, suggestuum, tormentarum, vinearum, uniculorumque* describit: *sextaque* tandem quoad *munitiorem defensivam*, paucis exponit, quomodo obsessi hostem accessibus, *cuniculis* & *suggulis* contrariis factis repellere, nec non *gressuum* ædificatione imperum ejus retardare possint.

CHRO

MENSIS MARTII A. M. DE XCIV. 143

CHRONICON BALDUINI AVEN-
nensis, Toparcha Bellimontis,

five

Historia Genealogica Comitum Hannoniæ alio-
rumque Principum, primum nunc edita & notis historicis
illustrata, studio Jacobi Baronis le Roy & S. R. I. Do-
mini Sancti Lamberti.

Antverpiæ, ex typographia Henrici Thieullier, 1693. fol.

Constat plâg. 19.

Quod per quadringentos annos MStum hæcenus delituit, Baldui-
ni Avennensis Chronicon, passim interea ab eruditis, ac inter hos
Mirzo in Auctario de Scriptoribus Ecclesiasticis, Valerio Andree in
Bibliotheca Belgica, & Andrea Du Chesne in Historia Genealogica
Domus Luxemburgicæ celebratum est. Et olim quidem Gallice pa-
riter ac Latine extitit Parisiis apud Andream Quercetanium, & Bru-
xellis apud Chiffetios, quorum exemplar, una cum Chronico Al-
berici, Monachi trium-fontium, multo & vetustiori & majori, nec
similiter unquam hæcenus vulgato, Illustrissimus Editor obtinuit, qui
prius id Latine scriptum, sed postea in Gallicam linguam conver-
sum fuisse opinatur. Complectitur autem, ut ipse jamjam indica-
vit titulus, Genealogiam Comitum Hannoniæ, exordio sumpto a
temporibus Caroli Ducis Lotharingiæ, qui frater fuit Lotharii Regis
Francorum, & seculo adeo decimo, a quo fere usque ad decimu-
m tertium decursum suæ narrationis filum Autor protraxit, qui sub anno
1285 aut 1289 scriptionem hanc suscepisse creditur. Neque Comi-
tum modo dictorum, sed cognatorum quoque Principum stemma-
ta simul exhibet; siquidem ex ipso hoc opere jam præsertim Enguerra-
mus Magnus, Dominus de Coucy, Oily, & Montmirel, Genealo-
giam familiæ de Coucy & Dreux desumi, & usque ad A. 1303. ex-
tendi mandavit, sub titulo: *le Lignage de Coucy & Dreux*. Ut su-
am adeo operam Illustrissimus Editor in Scriptorum hoc e tenebris eru-
endo optime collocavit, qui etiam notas easque nec paucas nec ineru-
ditas margini adjunxit, & singulis præterea periodis subjecit, in iis non
Auctoris modo dicta subinde magis ex Historiarum monumentis il-
lu-

lustrans, & nomina Gallica Latinitati ab Auctore donata ad suam originem deducens, antiquatamque prononciationem cum recentiori componens, sed errores quoque pro re nata passim corrigens. Seriem deinceps Comitum Hannoniæ ex Stemmatibus Principum Belgii ab Aub. Mirzo concinnatis addidit, Tabulamque Geographicam, quæ Comitatum Hannoniæ & Namurci designationem accuratiorē sistit, inseruit.

LIBRI NOVI.

Memorie Historiche della Congregazione dell' Oratorio, raccolte da Giovanni Marciano. In Napoli 1693. fol.

Luca Tozzi Neapolitani in Hippocratis Aphorismos Commentaria. Neapol. 1693. in 4.

Memorie de' Vescovi di Biseglia, ricercate dal Vescovo Pompeo Sarnelli. In Napoli, 1693. in 4.

L' Abuso degli Astri, ovvero L' Umana Felicità Oroscopata da Dio e dalla prudenza; dell' Abate D. Bonav. Tondi. In Venezia 1693. in 8.

Lettere memorabili, Istoriche, Politiche ed Erudite, raccolte da Antonio Bulifon. In Pozzuoli 1693. in 12.

Remarques sur la piece unique de bronze: avec une Description de la chambre des raretez de l' Auteur, par Nicolas Chevalier. A Amsterd. 1694. in 12.

Le Caractere de la Reine Elizabeth & de ses Ministres d' Etat; par le Sr. Bobun. Traduit de l' Anglois. A la Haye 1694. in 12.

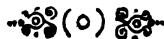
Wapen-buys der Gesontbeyd, door Nic. Heinsius. Tot Utrecht, 1694. in 8.

Sam. Dale Pharmacologia seu Manuductio ad Materiam Medicam. Lond. 1693. in 8.

Synopsis Methodica Animalium quadrupedum & Serpentinum generis: auctore Jo. Rajo. Londini 1693. in 8.

La Pratique des Acouchemens, par Mr. Fen. A Paris, 1694. in 8.

Jo. Dougei de Calicibus Eucharisticis veterum Christianorum liber, cum mantissa Jo. Faes. Brema 1694. in 8.

N. IV.
ACTA
ERUDITORUM

145

*publicata Lipsiæ
Calendis Aprilis, Anno M DC XCIV.*

HISTOIRE DU CARDINAL XIMENES.

i. e.

Historia Cardin. Ximenes, auctore Dn. FLE-
CHERIO, Episcopo Nemausensi.

Amstel. apud H. Desbordes, 1693. 12. Alph. I. plag. 16.

Virtus excellens Ximenis, rerumque ab eo gestarum magnitudo, impulit Auctorem doctissimum, ut vitam ejus literarum monumentis & ipse consecraret. Nec temere profecto hocce munus in se suscepit. Acceperat a Franciscani Ordinis Monacho Commentarios manuscriptos, vitam Ximenis referentes. Hos consuluit quidem; nec tamen neglexit ceteros, qui jam ante vitam hujus Præfulis, ad posteros memoriam ejus transmissuri, literis mandaverant. Familiam inter hosce ducit Alvarus Gomezius de Castro. Huic cum nihil defuerit eorum, quæ fidem dictis conciliare possunt, scribentemque & commentantem adjuvare, magni ejus facit auctoritatem. Nimirum Johannes Vergara, atque Dieghus Lopezius Ayala, quorum ille Ximeni a secretioribus literis, hic autem in domo ejus educatus, & ad omnem honestatem formatus fuit, omnem vitæ rationem quam Cardinalis tenuit, ipsa etiam arcana, gravissimorumque negotiorum causas & momenta, Gomezium edocuere. Commentationes quoque Valleji, & Floriani Ocampi, eundem erudivere. Sed & Academia Alcalensis omnem navavit operam, ut spartam hancce rite ornare posset. Quandoque tamen & alios, qui post Gomezium, in hoc campo ingenii exercuere vires, præsertim Eugenium de Robles, & Ferdinandum de Pulgar, in subsidium vocavit noster. Illos itidem consuluit, qui Ferdinandi & Isabellæ, Philippi item atque Caroli, res gestas commemorarunt. Consiliorum enim, quibus hi Principes regni

T

Hispa-

Hispanici dispensare farsa, ut plurimum aut particeps aut auctor Ximenes fuit. Junxit hisce locupletem testem, Petrum Martyrem, hominem fide dignum, rerumque Hispanicarum consultissimum: qui res sui temporis, epistolis docte gnauiterque elaboratis, posteros edocere voluit. Accesserunt denique monumenta quaedam, typis hactenus nondum mandata, ex Bibliotheca Cardinalis Granueliani: quae a Johanne Baptista Boisot secuta fuisse communicata, ingenue libenterque profiteretur. Quae cum ita sint, ut a Viro disertissimo, totque documentis exquisitis ac luculentis instructo, praecleara quaeuis speremus, par est. Sed per summa rerum decurrendo fastidia, opus ipsum perlustrabimus.

Lib. I.

Protulit Ximenes Cardinalem Tordelagura, urbs non adeo magna Hispaniae 9 A. 1459. rerum summam tenente Johanne II. Patre natus est Alphonso Ximene de Cisneros. Gentis natales a Roderico Comite de Cisneros, cujus fortissima dextra, praesenti vitae periculo, in praelio contra Mauros, Alphonsum VI. eripuit, quidam arcessunt: in quo sibi alios refragantes habent. Interim inter nobiles illustresque Hispaniae familias, Ximенийorum quoque suum obtinebat locum: quae Alphonsum de Cisneros dedit. Hujus cum fortunae exiguae essent, colligendis in Hispania decimis a Pontifice praefectus est. Duxit in matrimonium Marinam de la Torre, generis antiquitate & claritate praestantem virginem. Turris quippe, in obsidione Madritensis urbis, a familiae conditore fortiter expugnata, & offensus Regis Ramiri ira, hoc facinore placata, genti nomen & insignia dedit. Hisce igitur parentibus vitam debet noster Ximenes: qui, cum Franciscanorum ordini adscriberetur, Francisci nomen sumisit. Quamprimum per aetatem licuit, ad literarum studia animum adjecit: iisque, praesertim Themidos sacris, Alcalae & Salamantiae adeo non infeliciter operatus est, ut mox traderet aliis, quae hauserat ipse. Nec minus Theologiam summo studio atque cura didicit, praesente ei Roa, Doctore celeberrimo. Voti compos, domum revertitur: sed mox Romam adeundi consilium capit. Et adit sane urbem, postquam bis in itinere spoliatum nudatumque rebus omnibus adiuverat liberalitas fidesque Bruneti. Jam Advocati Consistorialis munere Romaeungebatur, cum mortem Parentis edoctus, in patriam remigrare consultum ducit. Sed de-
erere

creto Pontificis auctus rediit, quo sacrum illi in patria destinabatur munus. Vix salutaverat natale solum, cum Archipresbyter Ucedensis vitam cum morte commutaret. Occupat manus administratore suo destitutum Ximenes, fretus auctoritate Pontificis, indignante licet & reclamante Alphonso Carillo Archiepiscopo Toletano. Nec minis nec blanditiis ab instituto dimoveretur Ximenes: hinc iussu Archiepiscopi in turrinam coniectus, constantiae suae cunctis demonstrandae occasionem adeptus est. Tandem iram Archiepiscopi lenire preces Comitissae de Buedia. Sed Ximenes munus tot laboribus molestisque partum, cum praefectura sacelli, in Ecclesia Seguntina sibi demandata permutat. Hic ita se gessit, ut prudentia singulari, moribusque honestissimis, multorum animos, praecipue Johannis Lopezii de Medina, sibi conciliaret, cui etiam, ut Seguntiae bonarum artium excitaret sedem, auctor suaeque exitit. Ut veto omnibus bonis, ita & Petro Gonsalvo de Mendoza Seguntino Episcopo & Romanae Ecclesiae Cardinali, tam praecelsa sese probabat virtus. Dignum itaque iudicavit, qui suis fungeretur vicibus. Quo ipso effecit, ut probitas Ximenis magis magisque se proficeret. Quae quo erat excellentior, eo magis a seculi abhorrebat strepitu. Latebras quaesivit & ignorari voluit. Hinc in coenobium aliquod urbis Toletanae se recepit: aegre hunc secessum ferente Mendoza. Sed dum latere voluit tanta virtus, clarius effulgit. Vitae austeritas, morumque sanctitas, omnes trahebat in admirationem. Videre omnes & consulere hunc virum gestiebant. Hinc jam, vitae suae instituto se turbari sentiens, in aliud coenobium, ab hominum consortio magis remotum, Castagnar sese contulit. Hic Petri Sanchezii cuiusdam somnium de futuris honoribus eundem certiores reddidit: quorum, & in turre detentus, augurium omenque acceperat. Sed fugientem honores saeculique commercium, prodire tandem ex secessibus Isabella iussit, quae a Mendoza mores eius virtutemque edocta, a confessionibus ministeriisque sacris eum sibi esse volebat. Multis tandem precibus adductus, hoc sibi munus imponi passus est. Ast supremam Franciscani Ordinis per Hispaniam dignitatem non invitatus suscepit, ut, honestiori titulo aulae delicias fugeret. Hunc in finem in Africam quoque, ad barbaras gentes Christianorum sacris imbuendas, iter meditabatur: sed Numini divini voluntatem, a Virgine quadam

edoctus, consilium mutavit. Tum vero nihil magis se decessu arbitratus est, quam ut euntem indies in pejor Monachorum restauraret disciplinam. In quo ignavorum hominum fraudes, multum illi faucebant negotii. Interim moritur Mendoza, inter cujus saluberrima monita, quibus Isabellam moribundus instruxerat, & hoc fuit, ut Toletanae sedis praeficeretur, cujus probitas & eruditio major esset, quam potentia. Refert Regum Hispanicorum, ne metuenda sibi sit horum Praefulorum auctoritas. Praecepti memor Isabella, nec Alfonso Arragonii, nec Seviliensis Archiepiscopi Dieghi Hurtadi ullam habuit rationem. Recusabat hanc dignitatem, sereno obtentu, Oropeza JCrus. Solus Ximenes supererat, qui ex voto, & praescripto Mendozae, praesse huic muneri poterat. Hic vero de consilio Reginae certior factus, fuga sibi consulit. Serio quippe omnes honorum respuebat titulos. Tandem Romani Pontificis non obsequi jussis, nefas ducit. Eadem vero constantia qua recusaverat, susceptum tuebatur munus. Cujus hoc primum documentum fuit, quod nec auctoritate nec precibus Reginae Isabellae adduci potuerit, ut Petro Hurtado de Mendoza Casoriae praefecturam concederet. Sola tandem virtus Mendozae ad hoc eum impulit. In summo honoris culmine constitutus, nihilo secius tenui victu cultuque adeo delectabatur, ut hoc nomine etiam Romanus eum increpuerit Pontifex: cujus quidem mandato obtemperavit, non deliciarum cupiditate, sed religione ductus; at hoc ipso illi evenit, ut luxuriam ejus carperent alii. Ipsi Franciscani inde eum levitatis, aliorumque criminum apud Reginam arguere nulli dubitabant. Hoc tandem eventu, ut perfidis illorum machinationibus deprehensus, existimationi Ximenis haud leve momentum accederet. Parum quoque absuit, quin fratris sui perierit manibus; hic enim ob varia crimina castigatus, sed tamen Archiepiscopo reconciliatus, agnoscens & in lecto decumbentem aggreditur, injecto ori pulvinari, eundem suffocaturus. Non dum dimiserat animam, cum mortuum eum credens profligatissimus homo, timore percussus, latebras quaerit: & ita praeter spem sibi redditur Ximenes. Hisce periculis defunctum exceperunt machinationes, quas Ecclesiae Toletanae Canonici, agre ferentes nam acriter a Ximene Clericorum mores emendari, illi struxerunt, infelici adeo successu, ut ipse Romanus Pontifex, ad quem provocaverant,

rant, tandem meliora edoctus, approbavit labores ejus laudaveritque. Eodem tempore Ximenis prudentia, ab intolerabili tributa exigendi ratione se liberatam Hispania vidit. Mox venientes Aragonie aliarumque provinciarum Hispanicarum Proceres adhortationibus & auctoritate sua permovit, ut tandem, quod unice cupiebat Isabella, Emanueli Lusitanie Regi ejusque conjugii Isabellae filiae Regiae fidelitatis juramento sese obstringerent. Sed hæc de successione consilia irrita fecit inevitabile fatum, quod Emanuelis hanc conjugem Isabellam, filiumque ejus recens in lucem editum, rebus mortalium eripuit. Interea Alcalæ novam Academiam excitaturus, ædium fundamenta jecit, in quibus erudiri juvenus posset: in quo dum versatur, jussu Regis Granatam petiit, ut Mauros, urbis hujus incolas, fide in Christum salutarique illius imbueret cognitione. Ubi quoque industriam ejus felicissimus comprobavit successus, ut brevi tempore pauci superessent, qui non exuerint superstitionem. Libros eorum combussit, præter eos; qui Medicæ artis præcepta complectebantur: quosdam donis allexit, alios vi coëgit, nihil quidem non recte suscipi autumans, ut miserorum saluti consulatur. Granatenfi tamen Episcopo non suffragatus est, qui sacras literas in eorum vernaculam transferri voluit; sufficere illorum assibus contendens libros, qui doctrinæ celestis summam eos edocerent. Indorum quoque saluti, misis ad eos, qui celestis doctrinæ arcana illis panderent, prospexit; seduloque cavuit, ne impune Hispanis in hosce populos favere liceret. Interim Mauri frena mordent: hinc intempestivum Ximenis zelum traducendi occasio quibusdam est enata. Horum conatibus superpressis, cum morbo illi fuit colluctandum, qui cum Medicorum artem eluderet, femine cujusdam ope sanitati est restitutus. Hinc Comitibus interest, in quibus ad Philippum Austriacum, atque Johanniam, Ferdinandi & Isabellæ filiam, successionem pertinere decernebatur. Ubi cum partibus suis probe furctus esset, opus illud aggressus est, quod vel solum immortale decus ei conciliare potuisset. Ultriusque enim Fœderis libros, in lingua originali, additis præcipuis quibusdam versionibus, suis impensis imprimi curavit. Ejusdem ope & alii prodierunt libri, quibus res literaria & Christiana adjuvari poterat. Phuribus hoc Auctor edidit, qui & istud addit, quod Officium, quod vocant, Mozarabicum Ximenes in usum revocaverit.

Lib. II.

Mortua Isabella, haud leviter in Hispania rerum mutata est facies. Philippum Austriacum ad Castiliae habenas capeffendas nonnulli instigabant, cujus tamen administratio ex lege testamenti penes Ferdinandum erat. Hinc dissensiones, quas privatae Johanna & Philippi lites augebant. Ximenes tandem auctore pax concordiaque fuit conciliata: quae tamen quod non diuturna fuerit, penes illum non stetit. Occurrebant Philippo in Hispaniam venienti Castiliae Proceres, quorum magnopere referebat, rerum non potiri Ferdinandum. Varia ad irritandum Philippi animum illis praesto erant argumenta: praesertim connubium Ferdinandi & Germanae de Foix eo spectare contendebant, ut connivente aut adjuvante Galliae Rege, Castiliae regno privaretur Philippus. Jam se dissimulabat quidem odium suum Philippus: sed annitente Ximene, in concordiam reducti sunt Reges. Castilia Philippo cessit: in cuius regni administratione, quae ei aut facienda aut fugienda essent, libere Ximenes edisseruit: simulque Emanuelis cujusdam, qui favore Regis fretus quadrata miscebat rotundis, fraudes criminaque cum ignorare noluit. Dum itaque meliora Castilia sperat, morte opprimitur Philippus. Non satis sibi constabant Proceres, cui parere vellent; interim, ut rerum summa penes Ximenem esset, illis placebat. Quidam Ferdinando, alii Maximiliano Imperatori tradi regnum cupiebant. Johannam excludebat animi debilitas. Corpori defuncti mariti attornita, serumque suarum immemor, assidebat. Tandem Ferdinando plerique nomina dederunt sua: Is vero tum temporis regni Neapolitani res componebat. Motus, quos excitabant secus sentientes, masculae prudenterque Ximenes comprimebat: donec Rex ipse adferre medelam rebus afflictis posset. Sane Ximenis ope servatum sibi Castiliae regnum intellexit haud obscure Ferdinandus. Sed jam ante ejus in se, atque Hispaniam, ipsamque Ecclesiam merita habebat, explorata, quae ut pensaret, a Romano Pontifice impetravit, Cardinalitia ut ornaretur dignitate. Et haec quidem solenni ritu illi collata fuit. Simul vero Inquisitionis tribunali eum praesse Rex voluit.

Lib. III.

Dum Ferdinandus imperium suum firmat, alia cura occupat, Ximenem. Nimirum quam Alcalae instituerat bonae mentis sedem, hanc ornat augetque. Annitebatur etiam, ne foedus, quod quidam Christiani Principes pro recuperanda Palestina inierant, dissolveretur: sed irrito conatu. Felicius procedebat Africana expeditio, ejus

con-

consilio suscepta, qua urbs Mazarquivir Hispanorum adjecta est imperio. Hinc majora rei Christianae incrementa sperans, ipse cum exercitu in Africam trajicit. Id quod non omnibus probabatur. Erant qui ambitionem, temeritatem inconsultam, animique levitatem illi exprobant. Rex ipse ex infelici belli hujus eventu, auctoritatem Cardinalis imminutum iri sperabat. Certe se invito hoc Ximenem facere, haud obscure verbis factisque inavebat. Sed nihil eum retardare poterat. Magnum gloriosumque facinus paucis eloquar: vidit Africam Ximenes, Mauros fugavit vicique, & urbem Oranum expugnavit. Ceterum inoleatius se gerebat Petrus Navarrus, qui bellici Ducis munere jussu Cardinalis fungebatur. Hinc lites & contentiones. Duci suffragabatur Ferdinandus, Cardinalemque ex Africa revocabat, auctam insigni accessione ejus gloriam, periniquo patiens animo. Voti compos rediit Ximenes: exercitu ejus interea victricia arma per Africam circumferente. Ferdinandi autem haud obscuris signis se prodebat indignatio. Namque & sumptus, a Cardinali in bellum Africanum impenso, vix ac ne vix quidem reddidit. Cum haec collectantem malis, alia difficultates excipiunt. Orani Episcopatum sibi vendicabat quidam Ludovicus Guilielmus, quem hoc titulo condecoraverat Pontifex, gemente adhuc sub Mauris urbe. Contra Ximenes urbem a se occupatam, quas nunquam etiam, ut Africanæ Ecclesiæ Annales docent, proprios habuerat Antistites, sedi Toletanæ subjiciendam contendit, tandemque superior ex hoc certamine discessit. Plus negotii ei facebat Dux de l' Infantade, ob sponsalia, inter Gonsalvum de Mendoza & Johannam de Casnero inita, sed iterum a Cardinali rupta. Intellexerat Ximenes, idcirco hæc fœdera cum Johanna a florentissima familia iniri, ut fratris Mendoza possessiones rapere Dux ad se posset. Iniquitate hominis ergo commotus, Johannam Bernardino Comiti de Coruina matrimoniali fœdere junxit. Interea Ferdinandus religionis obtentu, in Navarra Regem arma stringit. Hic vero regnandi cupiditas zeli ac sanctitatis nomen palam induebat. Nee latebat hoc Ximenem: cujus tamen monitis aurem non præbuit Ferdinandus. Rex rebus feliciter gestis, medicata portione reddere senili corpori vires, ad sobolis procreationem, sustenturas, secum constituit: quo ipso morbum sibi attraxit, quo tandem est extinctus. Carolus

de

de morbo avi certior redditus, mittit in Hispaniam Hadrianum Ultra-
jectinum, titulo Legati, qui statim significaret, quæ in hoc rerum statu
sine mora scire, sua referebat. Neque vero istud fugere Ferdinan-
dum poterat, qui ingravescentis morbi vim dissimulaturus, continuatis
itineribus, plures provincias peragrat. Tandem in urbe Madriga-
lexo expiravit: Fato inevitabili vaticinium, quo cavere hujus nominis
urbem jubebatur, sic comprobante. Paucis ante mortem horis irri-
tum fecerat testamentum, quo Ferdinandum nepotem Hispanici regni
cernere hereditatem voluerat. Ximenes autem, vim quasi reluctanti
voluntati moribundi Regis summa Viri virtute inferente, recum sum-
mam tandem concedidit, donec per ætatem regno præesse Carolus
ipse posset.

Lib. IV.

Nec succubuit oneri Ximenes; sed imperii clavum fortiter pre-
fans, Madriti regiminis esse sedem voluit, ut eo promptius omnibus
Hispaniæ partibus adesse posset. Primum in ordinem redigendus
fuit Petrus Portocarrerus, qui pro supremo Ordinis S. Jacobi Magi-
stro, propria sese gesserat auctoritate. Consultum duxerat Ferdi-
nandus, ut penes Reges ipsos hæc dignitas esset, ne privatorum poten-
tiæ nimium inde accresceret. Ne Ferdinando quidem nepoti suo e-
andem detulerat. Quo ergo periculosior hic Portocarreri conatus
fuit, eo severiorem promeruit animadversionem. Hinc annitente,
Ximene & Castiliæ Procures demulcente, Regis titulum, vivente li-
cet Johanna matre, Carolus sumpsit. In quo regni hujus mores le-
gesque migravit. Nemo facile feliciter feroces Castellanos animos,
quam Ximenes tractare poterat: quos & deinceps, in lituro novo mili-
tiz genere, in obsequio continuit. Ubique prudentiæ & fortitudinis
documenta dedit, ut prolixius Auctor edisserit. Namque & Navar-
ræ regnum fortiter defendit servavitque: Malagæ urbis rebellionem
feliceiter compescuit: Comitemque de Cuellar aliosque docuit, quam
non impune Regum reluctari decretis liceat. Jusserrat quippe Caro-
lus, ut Ferdinandi viduas ex Hispaniæ quibusdam civitatibus submini-
strarentur, quibus ali poterat: ex regno enim Neapolitano ut ea per-
ciperet, non consultum duxit, Gallorum machinationes metuens.
Hinc urbs Atevalum etiam tradi Reginæ debebat: Id quod inconsulto
conatu impedire Comes voluit. De Johanna quoque mentis parum
compote, bene mereri Ximenes voluit. Solerter enim multa exco-
gitavit

gitavit, quæ vigorem reddere menti, tristitiamque tanti mali causam, pellere possent. Ad regni negotia cum rediisset, privatorum possessiones, quas Regum Hispanicorum profusioni debebant, Carolo restituit: ipsumque, eo quod ingentem pecuniæ summam paucis mensibus profuderat, adhortatus est, ut ab opum ejusmodi prodigientia sibi temperaret. Tum vero ad arma eum vocavit incurso Barbarossæ, nobilissimi piratæ. Hic enim occupatis quibusdam Africæ urbibus Regibusque debellatis, jam laceffere Hispaniam audebat. Exercitum illi opposuit Ximenes: quem non tam vicit Barbarossa, quam penitus delevit. Non tamen fregit ista clades Ximenes animum, sed erexit impavilitque ad ferociam barbaræ gentis acrius coercendam. Cum Genuensibus etiam ei intercessere lites: quæ mox, cum iram ejus placassent, fuere compositæ. Carolo vero potentiam suam contra Gallos firmaturo suadet, ut Procerum Neapolitanorum animos, collatis in eos honoribus, sibi conciliaret: firmissimum contra Gallos præsidium, ex horum benevolentia esse petendum. Eidem tamen, judicium Inquisitionis aut sublaturæ aut mitigaturæ, non suffragatus, preces pecuniæque Judæorum fortiter spernere docuit: atque adeo auctoritati hujus tribunalis consuluit. Ceterum ut motibus, quibus Hispania subinde conturbabatur, suppressendis par esset Ximenes, tandem absolutam ex arbitrio cuncta dispensandi & constituendi potestatem illi concedit Carolus, ita ut & merita præstantium Virorum remunerare amplissimis dignitatibus potuerit.

Tandem Carolus, invidiorum consiliis abreptus, occulta quadam Lib.V. ratione imminuere auctoritatem Ximenes, secum decrevit. Intererat quidem consiliis publicis Hadrianus Ullerajectinus, quippe qui jussu Caroli in regiminis consortium erat assumptus; sed cuncta tamen ex sententia Ximenes gerebantur. Carolus hæc edoctus, Laxaum [La-Chaux] quoque rerum summæ in Hispania admovet, sperans fore, ut quæ juncta opera Hadrianus & Laxaus agerent, vel invito Cardinali prævalerent. Ximenes, ut sueverat, socios hosce parum curans, ea agebat, quæ regni requirebat salus: indeque ejus auctoritas adeo parum imminuta est, ut incrementa etiam sumpserit novasque vires. Eodem successu & Amerstorffius in Hispaniam venit: ipso Carolo tandem prudentiam Ximenes laudante, ejusque gesta probante. Interim Ximenes sedulo adhortabatur Carolum, ut tandem rerum ha-
 V
 benas

benas capefferet ipse. Frustra hactenus eum expectaverant Hispani: hinc illudi sibi credebant, & peregrinorum, præcipue Belgarum avaritiæ, parum curante Rege Hispanos, se exponi, indignabundè conquirebantur. Hisce malis per Comitia mederi alii volebant, alii alias inibant rationes: parumque res aberat a seditione. Ximenes demulcet irritatos animos, Regem excusat, Comitata denique, ut aliis fieret satis, sed in tale demum tempus indicit, ut adesse Rex ipse prius posset, quam convenirent Proceres. Nec omnes placare potuit: hinc a quibusdam libellis famosis in ipsum Cardinalem factum est: ipso passam proficiente, se non invito dolorem suum ita lenire miseros mortalium. Palam vero hostilem in eum animum induebant Dux Infantatus (de l'Infantade) Comes de Urenna, & Dux Albanus, qui tandem & ipsi insolentiæ suæ poenas gravissimas dederunt. Jam in eo erat Ximenes, ut pararet ea, quæ ad Carolum rite excipiendum requirebantur, cum venenum sibi datum sentiret. Sane postquam in vicò Bos-Eguillas cibo se refecerat, a Franciscano id edocetur Monacho, cui nescio quis personatus eques accurrerat, & de veneno Cardinali præbito eundem fecerat certiorum. Hæc referenti Monacho respondet Ximenes, non semel se ejusmodi periculis fuisse expositum; Deum, qui semper salutem suam prospexisset, nunc quoque eidem consulturum. Nondum morbus vires ejus plane fregerat, cum jussu Caroli improbos illorum conatus, qui Ferdinando fratri ejus a consiliis & ministeriis erant, evertit. Spem enim conceperat iste Princeps, quæ in privatam non cadebat sortem; non tam ambitione ductus, quam pravis suorum consiliis & adulationibus abreptus. Hosce ergo scelorum architectos ab eo amovere, illorumque vices ejusmodi hominibus demandare, quorum explorata in Carolum erat fides, omnes consultant ducebant. Inique hoc adeo tulit Ferdinandus, ut gravis Ximenes eum vix demulcere potuerit oratio; qui & solerter cuncta ita dispensavit, ne turbare ista res Hispaniam, aut res novas molendi ansam seditionis præbere posset. Tandem Hispania vidit Carolum, quem ne videret Ximenes, eumque rerum statum edoceret, multorum interesset. Inde itineris rationes ita temperabant, ut nulli dubitarent, mortem, quæ jam hæud dubie Cardinali imminabat, eundem præventum iri. Carolus autem de morbi gravitate nondum certior redditus; literas ad Ximencem dedit, quibus Hispaniæ ponere regimen jubebatur.

batur: jam enim, ut post tot labores sibi redderetur, postulare æquitate[m]. Hac enim humanitatis specie tecta invidia in scenam prodibat. Videritne Ximenes hasce literas, incertum est, nec Auctor ipse definit. Mortuum vero tradit d. 8. Nov. A. 1517.

Ultimus denique liber specialia quædam virtutis documenta laudesque Ximenes promiscue complectitur. In quibus & ista memorata non indigna sunt, quæ de virginis cujusdam Hispanicæ visionibus refert p. 766. seqq. & de miraculis quæ Ximeni tribuuntur, p. 846. seqq. Reliqua eo pertinent, ut omnibus inde constet, qualè erga Deum, erga pauperes, itemq; cognatos suos, & inimicos, ceterosq; homines se gesserit Ximenes: quæ in expediendis negotiis ejus fuerit constantia & solertia: quam denique nihil unquam indecori admiserit. Sobrietatem quoque ejus, temperantiam, animumque voluptatum contemptorem, & admirabile severitatis comitatisque temperamentum Auctor deprædicat, exemplisque comprobat. Quibus virtutibus promeruisse Auctori videtur, ut Sanctorum Ordini, ex consuetudine Ecclesiæ Romanæ, adscriberetur. Hunc certe honorem omnes prope Hispani sua sponte illi detulerunt: & ut solenni ritu illi decerneretur, id quidem precibus suis a Romano Pontifice impetrare Philippus IV, Hispaniæ Rex studuit. Ceterum Auctor disertissimus varias subinde digressiones non sane injucundas, operi elegantissimo inspersit. Vitam moresque Isabellæ exhibet liber primus p. 41. seqq. in quo & de cruce, quæ Archiepiscopis Toletanis præferri solet, plura tradit p. 109. seqq. De regno Maurorum, ejusque in Hispania ortu & interitu, disserit p. 119. seqq. ut & de Officio Mozarabico p. 182. seqq. Philippi I. indolem atque mores secundus liber sistit p. 261. seqq: Ferdinandi Catholici tertius p. 493. seqq. Quæ omnia, ut & cetera, legisse neminem pœnitebit,

Lib. VI.

*MENAGIANA, OUL BONS MOTS;
rencontres agreables, pensées judicieuses, &
observations curieuses de Mr. Menage.*

i. e.

*Menagiana, sive Facetiæ, argute dicta, sententiæ
ingeniosæ & curiosæ observationes Æg. Menagii.*

V 2

Amste-

Amstelodami apud Adrian. Braakman, 1693. in 12.

Constant plag. 22.

Vix diem suum obierat Ægidius Menagius, clarissimum inter eruditos non Gallia solum sed Europæ politioris nomen, & cujus roties honorifica pro meritis a nobis facta est mentio, cum apud Batavos recuderetur, quem nunc allegavimus, liber, Parisiis primum anno superiori editus. In eo plurima referuntur, vel a Menagio quondam ipso, vel ab aliis dicta scite jocoseque, aut excogitata pulchre, & facetiæ salesque docti: quorum quin artifex fuerit Menagius, isthoc specimen dubitandi nullum relinquit locum. Proinde ut gustum capiat Lector, quædam tantum inde excerptemus, ex quibus, quid de reliquis sit sperandum, haud difficulter queat judicari. Pag. 8. Cujacius cum prælegeret publice, tam distincta usus fuisse dicitur oratione, ut auditores, quorum plures quam octingentos sæpenumero habebat, ac Germani præsertim, verba singula exciperent calamis, ac deinceps traderent typographis edenda. P. 15. Mommorius in Capellani poema de Puella Aurelianensi, post longas expectationes tandem prodians, hoc luset disticho:

*Illa Capellani dudum expectata puella,
Post longa in lucem tempora prodit anus.*

Pag. 19. cum Pontanus ænigma de foramine, solo isthoc versu proposuisset:

Dic mihi, quid majus fiat, quo plurima demas?

statim respondit Scriverius:

Pontano demas carmina, major erit.

Pag. 28. quæ de Heinsio dicuntur, ac si valvis auditorii hæc verba inscripserit aliquando: *Daniel Heinsius non leger; hodie, propter besternam crapulam;* neutiquam ad summum hunc virum, temperantiæ non minus quam reliquarum virtutum laudibus illustrem, sed Dominicum Baudium forte pertinent. Pag. 46. versum istum: *Alerius non sit, qui saus esse potest;* non esse Ovidii annotatur, tamen si præsumque sub ejus nomine citetur, sed incerti parentis; quales dentur haud pauci, quemadmodum pag. 54. & iste: *Et sequitur leviter filia matris iter.* Pag. 76. Bigotium bibliothecam quadragies mille francorum æstimatam reliquisse traditur, ipsumque tanti fuisse habitum a Batavis, ut literas ejus veluti oracula expectarint. Pag. 78. obscuritatem

Ter-

Tertulliani cum nigredine ebeni ligni comparavit Balzaciis; quæ multum de se tamen splendoris spargit. . Pag. 96. Huætius voluit Poetarum hodie Galliz princeps laudatur, optaturque ejus Poëmaturum collectionem peculiarem fieri: quam clarissimus Grævius jam dedit, ut in Actis mensis sequentis memorabitur. Pag. 113. de Salmasio ita solitum fuisse loqui Balzacium narratur: *Non homini, sed scientia deest, quod nescivit Salmasius.* . Pag. 115. de se narrat Menagius, quod anno 1633 Lutetiam veniens, agendisque causis dans operam, Advocatis Parlamenti se quoque curaverit adjungi. Pag. 139. coram Sirmondo cum quaereret aliquis, quoties liceret bibere, ipsum confestim respondisse fertur:

*Si bene commemorini, causa sunt quinque bibendi:
Hospitiis adventus, profectus, atque futurum,
Et vini bonitas, & qualibet altera causa.*

Pag. 150. de Menagii *Originibus lingua Gallica & Italica*, ita dixisse Christianam Succizæ Reginam memoratur: eum non scire solum velite, unde veniant vocabula, sed etiam quorsum ea vadant. Pag. 168. judicium de Morhofii Patavinitate Liviana tale fert Menagius, ut & plenum eruditione, & mille curiosis rebus librum dicat refertum. Pag. 204. Medico hoc quispiam posuisse Epitaphium fertur: *Jacet hic, per quem jacent alii.* Pag. 218. Petavii solum: *Nova quarant alii, nil nisi prisca peto;* Pitheci: *τῶν νόμων κείνων;* & Menagii: *Rien ne me reussit*, id est, *nulla res mihi cedit feliciter*, afferuntur. Pag. 223. cum spoliaretur museum Archiepiscopi, cujusdam Tarentini, Mochachus, ablato jam Breviario, adhuc animadvertens relictam Crucifixi imaginem magni pretii, manicæ suæ illam inseruisse narratur & dixisse: *Crucifixus etiam pro nobis.* Pag. 260. refertur, unam ex nepribus Peirescii demortui combussisse ingentem epistolarum ad eum ab eruditis scriptarum cumulum, ut sibi excitaret calorem. Pag. 313. 314. in plexum capite Thuanum hoc distichon Grotii profertur:

*O! legum subcite nefas! quibus inter amicos
Nolle fidem frustra prodere, proditio est.*

Pag. 360. non inutile fore putat Menagius, si quis curioso libro colligere velit rarius observata, sub titulo: *περὶ τῶν ἀπαξ εἰρημέτων*, id est, *de iis qua semel tantam dicta sunt.* Pag. 366. Ryerium ait, perinde ut Xylandrum, fami magis quam fame, vertendo Gallicæ aliorum li-

bros, inservisse. Pag. 377. in Nicolaum Borbonium Poëtam celeberrimam & plerumque lucubrantem, hæc scripta recitat Epitaphia:

*Pervigilis tandem laxatus carcere vita
Borbonius, campos cecit ad Elyfios.
Illic populea stertit securus in umbra,
Posthabitis vatam lusibus atque jociis.
Vos, Orpheu, Musaque viro ne rumpite somnum,
Hunc oculis nunquam viderat ante suis.*

Itemque:

*Trenxit in angusta qui tot quinquennia colla,
Pervigil infirmo corpore Borbonius,
Extremum media gustans in morte soporem,
O! bene, ais, tandem dormio; Vita, vale!*

Pag. 396. hoc Epigrammate egregio Anagrammatistarum ineptiis illulisse Valefius perhibetur:

*Quicumque nervis ingent parum sisus
Doctumque carmen facere desperans
Evisceratis verba quarit in verbis,
Anagramma versu claudat ut salebrofo,
Laboriosis occupatus in nugis,
Non hic meretur usquequaque damnari:
Nam se ipse noscit; Et vetus probat verbum:
Citharædus esse qui nequit, sit aulædus;
Anagrammatista, qui Poëta non sperat.*

Pag. 399. Corbinum Advocatum, decimo quarto ætatis anno causas in foro agentem, hoc quispiam perstrinxisse narratur disticho:

*Vidimus attonito puerum gannire Senatu;
Bis, puerum, pueri, qui stupere, senes.*

Pag. 407. memoriam arboris, in Collegio Jesuitarum Parisiensi, sub cuius umbra sapius delectari consueverant quondam Sirmondus alii- que Patres, sed excisæ deinceps, sequenti venusto epigrammate coluisse dicitur Gabriel Colfartius:

*Tot Patribus dilectam olim qua præbuit umbram,
Qua Sirmonde tibi, qua Saliane tibi,
Heu! nimium ingratis indivisa nepotibus arbor,
Illa gemit ferro, tractaque fune cadit.*

Vestram

*Vestram sacra fidem! o! mores! o! tempora! quantum
Deficimus! Patrum ne manet umbra quidem.*

Pag. 417. Oppiani versionem, a Rittershusio adornatam, non magno in pretio habuisse Bigotius memoratur, ideo quod affectarit ille verba obscura, quasi noluisset intelligi.

Post præfationem exhibetur recensio scriptorum Menagii, tum eorum, quæ jam, repetita subinde, prodierunt, tum eorum quæ ille post se reliquit. Suntque ex posterioribus isthæ: *Historia Sablensis Pars secunda: In Marcum Aurelium Antoninum Nota: Lingua Græca Origines & Idiomatici: Lingua Græca Dialecti: Veterum Jurisconsultorum Historia: Nota in Observationes Cujacii: Veterum Medicorum Historia: Historia Botanica: Nota in Anacreontem: Observations sur Rabelois: Osservazioni sopra le Prose e le Rime di Monsignor della Casa: Nuove Osservazioni sopra l' Aminta del Tasso: Varia ad eruditos Viros Epistola.* Quorum cultissimorum operum edendorum curam eos sumere, ad quos ea pervenerunt, fas omnino fuerit.

**SORBERIANA, OU BONS MOTS,
rencontres agreables, pensées judicieuses, &
observations curieuses, de Mr. Sorbier.**

h. e.

**Facetiæ, argute dicta, sententiæ ingeniosæ, & ob-
servations curiosæ Samuelis Sorberii.**

Parisius 1694. in 12. plag. 17.

Qui Excerpta ex ore doctorum virorum publicæ lucis donant, illi quidem melius de literis merentur, quam de ipsis auctoribus, quorum judicia sermonesque fatius fuerat sæpe prorsus reticuisse. Nec est fere dubium, quin ægre admodum laturi essent Scaliger, Thuanus, Perronius, Borbonius, Pithæus, Naudæus, Groëtius, Melanchthon, Menagius denique, ac etiam Sorberius ipse, si in vitam reduces inuenirentur coram istos sermones, quos cum familiaribus miscuerant quondam, nunc omnium manibus teri. Tametsi id non est negandum, præter quædam merito rejicienda, extare adhuc in ejusmodi libellæ, quorum notitia non parum illustrandis illis, quæ obscura erant alias,
con-

conferre queat, & vel hoc nomine non omnino nullæ debeantur talium editoribus gratiæ. Nuper autem, & post *Menagiana*, prodierunt etiam *Sorberiana*. Ex quibus nunc aliqua seligemus, memoratu forte cæteris digniora.

Sorberianorum horum editor est ex Manuscripto, quod accepit, qui Dedicacioni ad Polissonium, non ita pridem Parisius mortuum, nomen subscripsit, *G. L. Colomez*, adeoque alius, nisi fallimur forte, ab celebri illo *Paulo Colomesio*. Præfigitur autem, ut eo rectius intelligi possint omnia, enarratio de vita scriptisque non *Sorberii* solum, sed & *Johann. Baptista Cotelerii*, a Graverolo Nemausensi anno 1687 concinnata; quam non erit inutile a nobis hic redigi in compendium, quoniam non temere aliunde de utroque tam accurate constat.

Nimirum *Samuel Sorbier* natus sub hujus seculi initium, & ex filii, quem unicum reliquit, fide, d. 17. Febr. a. 1615. in oppido S. Ambrosii, in Diocesi *P. Uzès*, parentibus Protestantium Religioni addictis, Stephano Sorbier, & Ludovica Petit, sorore celeberrimi illius Theologi Nemausensis Samuelis Petiti; cujus observationes MS. in Josephum, Bibliothecæ Oxoniensium illatas, pretio centum quinquaginta Ludovico-aureorum (Louis d'or) venditas a se esse Dn. de Clarendon, Cancellario quondam Angliæ, affirmat Graverolus. A Petitō igitur avunculo cum esset aliquandiu, post parentis utriusque mortem, educatus Sorberius, concessit anno 1639 Lutetiam, medicæque ibi rei navavit operam. Inde abiit ad Batavos anno 1642, ubi sub falso *Gurbberti Higlandi* nomine defendit Andreæ Rivetum, evulgata Epistola adversus Milleterii *Crurifragium Prodromi Rivetiani*. Tum & porro sociam operam tulit, post *Salabertum*, Virum Ecclesiasticum, versioni Angliæ Cambdeni, Atlanti majori inferendæ, traduxitque Th. Mori Utopiam. Redux autem in Gallias anno 1645, & inde revertens post annum ad Batavos, connubio Hagæ Comitum sibi junxit *Juditham Reynaldam*, suam concivem, cum qua, ut Medicinam faceret loco fixo, abiit Leydam, inibique *Discursum* non modo *Sceptisum de Gbylo*, sed & *Politicam Hobbesii* a se versam, una cum *versionis Apologotico* edidit, ut &, antequam abiret in Galliam rursus, suppresso nomine, Epistolam mercatoris cujusdam Brasiliensis ad amicum quendam Amstelodamensem (*Lettre d'un Marchand du Brasil*

à un

à un de ses amis d' *Amsterdam* ; in qua Statibus Hollandiæ commendare sustinuit Societatem Indiæ Orientalis. In Galliam igitur rediit, factus est Arausione Primus Medici Collegii anno 1650, ibique curavit imprimi sua lingua *Epistolam Nobilis Galli ad Amicum Amstelodamensem de consiliis Cromwelli*. Circa finem vero anni 1653, suavisu Josephi Mariae Suaresii Episcopi Vafionensis, Reformatam cum Pontificia religionem commutavit, assumpto *Josephi* nomine; editaque Parisiis, quorum concesserat, anno 1654. mutatæ fidei ratione, accepit pensionem abs Clero Gallicano 400, & abs Cardinale Mazariño 300 librarum. Parisiis Romam profectus est, & inde rursus Lutetiam, ubi & contra Riolanum de *venis lacteis* ad Pecquetum (cujus etiam illa est inserta operibus) & ad Lignerium de *vinanda in scribendo acerbitate*, anno 1657. sub *Sebastiani Alesophili* nomine, Epistolas publice scripsit. Fecit etiam *Præfationem ad Opem Gassendi*, editionis Lugdunensis sex voluminum in folio, & aliam ad ejusdem *Gassendi* Syntagma Philosophiæ Epicureæ, editionis secundæ 1659. Quo anno etiam *Epistolas & Discursum de diversis argumentis curiosis* Gallice edidit, non confundendas tamen cum *Relations, Lettres, & Discours sur diverses matieres curieuses*, quibus iter suum ad Batavos, & *Meditationem de Amicicia* inseruit. In his vero Epistolis animi sui characterem, avaritiam & pecuniæ cupiditatem, ut & alibi, clare satis aperuit. Edidit porro A. 1664. *Epistolam de quorundam difficultate in subscribenda formula quinque Jansenii propositiones concernente*, & anno 1665 *Medicamenta de Cometa* eo tempore visò, à quo excitatos apud plerosque terrores valde extenuavit. In Angliam post id cum abiisset, *Itineris istius Descriptionem* evulgavit, sed suo damno, quandoquidem jussus est in exilium ire in urbem Nannetum, ex qua tamen paulo post fuit revocatus. Causam exilii sunt qui referunt in Regem Daniæ, qui apud Galliæ Regem questus fuerit, quod ille de Ulfeldio Comite nimis libere quædam inibi scripsisset. Post mortem Alexandri VII Pontificis, in laudem Cardinalis *Raspiugliosi*, cum quo literarum habebat commercia, Poematum collectionem publicavit, Romamque delatus anno 1667 *Clementis IX Iconem* delineavit, & Romæ etiam adhuc *Discursum de transfusione sanguinis ex bruceo in hominem*. Spe sua vero valde delusus, reversus Lutetiam, *Volamen Epistolarum illustrium & eruditorum Virorum*

excudi fecit, in quibus potissimum & illas Cardinalis quondam Rospiogliosi exhibuit. Mortem anno 1670. d.9. April. obiit, quam ex duplici hydrope cum animadverteret appropinquare, quatuor laudani grana sumsit, ut sensus omnes ad sufferendos agonis angores stupidos redderet. Manuscripta Sorberius reliquit filio *Henrico*. plurima, ex quibus ille quaedam typis excubri curavit. *Sorberiana* vero, quæ concinnavit etiam hic, ad *amulationem* Excerptorum ex ore Scaligeri, Perronii, Thuanique, latuerunt huc usque, nunc tamen lucem aspicientia publicam. Possent *Epistolarum* ejusdem duo volumina in folio absque negotio etiam confici, præter varios Tractatus de rebus Theologicis, Medicis, Chronologicis, Rhetoricis & Grammaticis, quos possidet ille adhuc. Aliquot ante mortem annis cœperat vertere librum *Crellii* Sociniani, quem magni æstimabat, *de causis mortis Christi*, & cœperat quoque *Historiam Eruditorum* scribere. Sed destitit proposito; quemadmodum etiam nescitur, quorsum deveniret Tractatulus ejusdem *de pace & concordia inter Christianos concilianda*, ut & versio libri anno 1637. impressi, sub titulo: *Junii Bruti Poloni Vindicie pro Religionis libertate*; cujus autor tantum abest ut sit *Hubertus Languetus*, ut sit potius continuatio Tractatus *de Libertate Ecclesiastica* anno 1607. excusi, cujus autor extra controversiam omnem est *Casabonus*, ipsomet teste *Epistolarum* suarum 539. editionis Hagensis. Cæterum & alii eruditorum labores ut ederentur, prospexit Sorberius, æstimatus cohonestatusque plurimorum dedicationibus, ac notus doctis in Gallia, Anglia, Italia Germaniaque viris. Multa eum didicisse ex *Curcellæo* & *Salmasio*, cujus vicinus fuerat *Leydæ*, Auctor observat. Præ aliis autem eruditis magni fecisse ait *Gassendum* (cujus quoque vitam decreverat literis consignare) *Charronem* & *Montanum*, & ex antiquis denique *Galenum*.

Brevior est *Graverolus* in vita *Johannis Baptistæ Coccherii* recensenda. Doctior hic erat Theologus, Sorbonista, & Regiæ Græcæ Linguae Professor, vir profundæ eruditionis sanctæque vitæ. Anno 1661. edidit quatuor *Job. Chrysostomi*, velut ipse putavit diversa ab aliis sententiis, *Homilias in Psalmos* & *Explicationem Prophetiæ Danielis*, quæ ex manuscripto Bibliothecæ Escorialis in Hispania, in quo *Homiliarum* 27. extant, translata ab *Gabriele de S. Hieronymo*, sed negliger, prædicant. Anno 1672. *Sanctorum Patrum*, qui Apostolico
seca

seculo floruerunt, *Opera* duobus in folio tomis excudi fecit, quorum magna pars, incensis post id bibliopolæ Petiti ædibus, perierunt. Anno 1677 primum, anno 1681 alterum, & anno 1686 tertium Tomum *Monumentorum Ecclesiæ Græcæ* edidit. Ipse est functus anno 1686. d. 12. Aug. ætatis 58. Vitam descripturus est doctissimus Baluzius; quem tamen ignoraturum putat Graverolus, Cotelierum, scæviente in urbe Nemaufensi peste, mortuaque nutrice, lactatum interim fuisse, abs capra; unde arbitratur etiam esse, quod valetudine nunquam bona, & temperamento ad melancholiam propensiore fuerit usus. Maxima ejus manuscriptorum pars illata est Bibliothecæ Regiæ, eaque inter IX volumina in fol. Item Excerpta ex Patribus & Scriptoribus Ecclesiasticis, in locis communes cum annotationibus redacta, quales adornavit etiam in integrum S. Basilium & Eusebium. Tusa existat quoque ingens Notarum volumen in Concilia generalia & particularia, & præter has adhuc Observationes sacræ magna cura elaboratæ; & porro scripta quædam, quæ parabat inferere *Tomo Monumentorum quarto*. Ac denique volumen parvum continens *varias lectiones & restitutiones Homiliarum S. Chrysostomi in S. Paulum*, quod repererat Cotelierus in Bibliotheca Tusani.

Cæterum ex *Sorberianis*, quæ præ manibus nunc habemus, in quibus sermo Gallicus Latino miscetur, hæc præ cæteris visa nobis fuerunt *ἀξιωματώδης*. Pag. 3. agitur de Academia *Emulatorum* in urbe *Avenione*, cui ipse fuerit addictus Sorberius. Pag. 29. 30. *Job. Beverovicii* epistolica quæstio de vitæ termino fatali, indignissima lectu judicatur, quemadmodum & p. 32. seq. stylum *Balsacii* existimat Sorberius nemini prodesse, nisi ei, qui sit Balsacio similis. Pag. 40. refertur, *Barleo* Elogium Cardinali Richelio scriptum quinque florenorum millibus repensum fuisse, sed eundem tamen habuisse intervalla, quædam minus lucida, nec abfuisse conjecturam oculorum, qui non bene sanam cerebri particulam indicaverint. Pag. 48. allegantur *Calvini* verba, quæ extant in epistola nondum edita, sed cujus autographum Lutetiz viderit Hugo Grotius: *Audio Servetum huc venturum, ut mecum conferat; ego, si quid apud Magistratum possum faciam, ut nunquam virus abeat*. Pag. 57. in *Campanella* libro, cui titulus, *Arbustum triumphatum*, legendo omnem se male operam perdidisse dolet, & unum id didicisse, multum alium ejus autoris librum unquam

unquam sibi legendum, si tempori velit parcere. Nec æquius sentit p. 61. 62. de *Job. Amos Comenio*. Pag. 87. Erasmi fide narratur, a *Panaceo* Medico celeberrimi nominis Phylarium quendam sanatum, qui ex vermibus ovum manix genus incidens, in morbo probe *Teutonice* fuerit loquutus, cum tamen sibi redditus nec loqui potuerit *Teutonice*, nec intelligere. Pag. 99. de animæ ortu in homine suam his verbis sententiam aperit Sorberius: *Fortasse absurdum non sit, semini vitam tribuere. Certe Et ego, alias somniaveram, animulam geniti nihil esse aliud, quam portiunculam anima sui genitoris: tametsi semper rationalem excipiam animam, utpote fide sacra dictante illam non tradi, sed a Deo solo ex nihilo ductam infundi in corpus.* Pag. 101. dicitur, autorem Tractatus anonymi: *Les nouvelles pensées de Galilée*, anno 1639 impressi, esse P. *Mersennum*, e *Minimis*. Pag. 125. ridicula *Manassis Ben Israel* cautio allegatur, quod cum aliquando ab Episcopo in diebus præparationis ad superius Pascha invitaretur cyatho vini, excusaverit se propter cyathum cerevisiæ propinandæ inservire solitum, in quo residua posset esse atotus quædam fermenti. Pag. 189. Scaligeriana Hagæ Comitum anno 1668 edita putat opus non esse fratrum *Puteanorum*, quippe qui cum Scaligero, jam fatis functo, cum illi venirent in *Hollandiam*, versati non sint; potius ea credit compilata vel a *Puteanorum* patre, vel a *Johanne Vassano a S. Paulo*, Monacho *Fuliensi*. Pag. 199. prolixè arguitur *Salmasius*, quasi convitiis in eruditos jactator importunus, & pag. 210. optatur, ut quis vitam *Scarronii* Poëtæ Gallici memorabilem profus velit literis mandare; ac refertur tandem pag. 229. *Vorsum* patrem Bibliothecam 24000. librarum habuisse.

In *appendice* annexa est anno 1690. mense Novembri consignata abs memorato supra *Graverolo* Commentatio in *Epulas ferles*, sive Fragmentum *Nemaufense*.

EXPLANATIO VITÆ S. GUILIELMI Magni, conscripta olim per B. Albertum, ejus Discipulum.

Auctore R. P. *Guilielmo de Waba*, Melreusio, e *Societate Jesu*.

Leodii, apud *Guilielmm Henricum Streel*.

Anno 1693. in 12. plag. 19 $\frac{1}{2}$.

Ex Mar-

EX Martyrologii Romani præscripto ad decimum Februarii diem annuis honoribus afficitur quidam Guilielmus, cognomento Magnus, qui e Pictavis oriundus, ex bellatore factus anachoreta lorica-tus, vitæ deinceps sanctimonia, miraculis, ac incepto religioso Or-dine eximium nomen adeptus fuisse, seculoque duodecimo mortem obivisse commemoratur. Hunc Aquitaniæ Ducem Guilielmi nomine ultimum constitui communiter observat Auctor, qui paulo curatius ejus vitam sibi expendendam sumpsit; usus hanc in rem libello similis argumenti, quem ab Alberto, Guilielmi discipulo, elaboratum, & a se primum e MSto productum affirmat. Ipse vero in quinque li-bros digessit, quæcunque ad hunc Sanctum pertinere ratus est. Ac *primus* quidem statim auspicatur ab expositione Historiæ illustris illius controversiæ: an S. Guilielmus Magnus, anachoreta & Ordinis Guilielmarum conditor, fuerit ille Guilielmus, Aquitaniæ Dux & Pictaviensis Comes, quem S. Bernardus a schismate ad Ecclesiæ obe-dientiam revocavit? Affirmatiæ autem sententiæ propugnatores, præcipuum facit Theobaldum, quem Jo. Molanus sanctitate & do-ctrina conspicuum, & Laur. Surius Episcopum appellet, sectandum-que sibi in hoc negotio statuerit Baronius; qui postea tamen de ipsi-us auctoritate valde dubitavit, cum Francofurti A. 1606. prodiiisset Hi-storia Ludovici VI Francorum Regis, a scriptore, Guilielmo Duci coævo, Sugerio, S. Dionysii Abbate, confecta, & in aliam longe o-pinionem Lectorem deducens. Ulterius dehinc disputationem ex-tendisse Franc. Duchesnijum & Johannem Beslyum, quorum ille Theo-baldo, hic Sugerio adhaerit. Nec defuisse notat utriusque sententiæ alios affectas, quos itidem enumerat, secula a duodecimo singula-perlustrans, & quæ unusquisque in suam sententiam allegavit argu-menta, proponens; ubi imprimis motæ contra Theobaldi antiquita-tem objectiones referuntur. Libro *secundo* ea recenset, quæ de Guiliel-mo Duce tradiderunt Historici, qui eum anno 1137. mortuum dicant, aut certe supervixisse postea, & vel anachoretam vel sanctum fuisse, non meminerint. Postquam epim undecim Guilielmos, Aquitaniæ Du-ces, nominavit, ultimi illius vitam integram delineat, & post plura alia eo pertinentia istud etiam commemorat, quod exurgentibus Innocentio II & Anacleto Anti-Papis, ab initio a partibus prioris il-le steterit, sed non multo post suavis Girardi, Episcopi Engolismen-

sis, eum deseruerit. Laborasse autem imprimis Bernardum Claravallensem, ut eum ad obedientiam Innocentio præstandam tempestive revocaret; ipsum tamen, licet semel poenitentiam egisset, ad mentem priorem rediisse. Motum denique de ipsius obitu, qui ei in Hispania contigerit, rumorem adducit, in medio adhuc relinquens, utrum vanus ille tum an maxime fundatus fuerit. Interim Libro *tertio* vitam Divi Guilielmi, prout ea ab Alberto, ejus discipulo, descripta sit, ad eum modum inserit, ut ad singulas ferme periodos ostendat, quid vel Theobaldus, vel antiqua Augustinianorum quæ vocant Officia exinde sumserint. Hinc progreditur ulterius, & Libro *quarto* ea recenset, quæ Theobaldus operi Albertino in sua Historia collectaneis aliorum priorum vitæ ejusdem Scriptorum addidit; ubi, quomodo hæc cum superioribus a se Libro II. allatis conveniant, aut iis adferantur, subinde monet, & omnium prolixissime traditam Guilielmi Magni ad vitam anachoreticam conversionem enarrat, nec ea omittit, quæ post eandem innotuisse credantur, sanctitatis ejus monumenta singularia, atque Ordinis præcipue Guilielmitarum institutionem ab eo profectam fusius delineat, & hæc, quæ ab aliis de Guilielmo Duce, ab aliis de Guilielmo Magno memorentur, ita sibi neutiquam adversari statuit, ut in unum hominem quadrare nequeant. Quemadmodum itaque hoc pacto Theobaldi sententiam haud obscure amplectitur, ita latius simul exponit, quare ipsi illi Auctores, qui Theobaldum secuti, Guilielimum Ducem Aquitanie pro eodem cum Magno habeant, nihilominus tamen multa ab istius narratione profus aliena scriptis suis immiscuerint? Et tandem Libro *quinto* istam primum controversiam: cui Ordini addictus Guilielmus fuerit? examinat: ubi eum nec Augustinianum, nec Benedictinum, sed nulli omnino regulæ adstrictum fuisse monet, quippe qui omnem regulam morum gravitate & vitæ puritate supergredi studuerit. Mox Theobaldum a motis contra eum Sugerianorum objectionibus vindicat, & hanc imprimis, quod is Guilielimum Ducem post Compostellanam peregrinationem supervixisse, contra Historicorum coævorum auctoritatem pronunciarit, enervare annitur. Atque ita in repetito de controversia primaria judicio, Theobaldinis palmam tribuendam videri asserit, usque dum Sugeriani hodierni abs se hactenus allata solide discussissent,

TOBIÆ

MENSIS APRILIS A. M DCXCIV. 167
TOBIÆ PFANNERI OBSERVA-
tiones Ecclesiasticae.

Jenæ apud Joh. Bielkium, 1694. in 12. Alph. 1.

TRactatum nobilissimi hujus Autoris de *Catechumenis* in Actis nostris Cal. Jun. A. 1688. retulimus. Nunc ejusdem *Observationes Ecclesiasticas*, insigni eruditionis sacræ & profanæ apparatu instructas recensēbimus.

Primum illarum caput de *idolothytis, sanguine & suffocato* agit, quorum usum decreto Apostolico Christianis interdictum Lucas Act. XV, 29. memorat. Occasionem illius decreti dum celeberrimus Autor exponit, nonnulla de jure Noachidarum, & Profelytis, ex Seldeno adducit. Postea varia idololatriæ & sacrificiorum genera, nec non morem e sacrificiis vescendi, partem aliquam pecudis mactatæ Diis consecrandi, epulas sacras nunc domi, nunc in ipsis idoleis celebrandi, exta rebus divinis in templo perpetratis domum deferendi, vel in privatis ædibus decerpenti & in focum porriciendi, aliosque ritus enarrat. Cum verò Apostolorum præceptum de idolothytis vitandis generale sit, & juxta Jctos lege non distinguente nobis quoque distinguere integrum non sit; hinc nullum idolothytorum genus esse judicat, quod Apostolica illa constitutione Christianis permissum fuerit. Et hanc ab omnibus idolothytis abstinentiam, ad vitandam Judæorum offensionem, necessariam fuisse notat, cum ne vinum quidem cum Gentilibus bibere Judæis licitum, sed ne forte idolorum cultores Diis illud libaverint, verendum fuerit. Porro hanc ab idolothytis abstinentiam, in Apostolico concilio sancitam, etiam post Apostolorum ætatem in usu ecclesijs fuisse, Tertulliani, Minutii Felicis aliorumque testimonis confirmat. Cæterum, cum Apostolus Paulus 1. Cor. X, 19. sq. sacra, quæ Gentiles Diis suis faciebant, Dæmonibus fieri pronunciet, ideoque eos, qui idolothytis fruuntur, nefandæ cum Dæmonibus communionis arguat, & tamen paulo post v. 23. sq. idolothytorum usum non simpliciter illicitum dicat, & 1. Cor. VIII, 7. & sq. peccatum eorum, qui de idolothytis participant, vel ex dubia participantium conscientia, vel imprimis ex aliorum, qui viderint, offensa metiatur, quæstio oritur, num idolothyta ex se & natura sua, an tantum scandali ratione sint illicita?

Com-

Commodissima autem ratio hoc dubium, quo animum suum aliquando in varias partes agitatum non dissimulat, superandi clarissimo Auctori hæc videtur, si dicamus, dapes a Gentilibus consecratas, seu potius profanatas, ad suam naturam munerisque divinitus concessi conditionem rediisse, quando, iis vescentes, animum a sacrificio aversum ita testarentur, ut neque Gentilibus hanc idolothytorum comestionem a Christiano factam in Deorum suorum honorem obsequiumque trahere liceret, neque ab offensa aliorum periculum metuendum esset: siquidem legis Apostolicæ ratio unice ferme in eo posita fuerit, ne Christianæ libertatis abusus cuiquam scandalo esset; ideoque hac ratione cessante, legem ipsam cessasse, & ecclesiæ praxis & Apostolus Paulus docuerit. Imprimis autem idolothyta, periculo caruisse notat, quoties in privatis ædibus convivia instruerentur, & Christiani ad illa acciti, nihil de sacrificio & libatione sciscitantes, epulis velut puris & nulla superstitione temeratis fruerentur; qua cautione observata, etiam carnes quascunque ex macello emere, emptasque Christianis, sine ulla impii cultus suspitione aut offensæ metu, edere licuit; cum per sacrificia Gentilium carnes bonitatem suam non ita perdidisse existimari debeat, ut ad usum a Conditore concessum adhiberi amplius non potuerint, dummodo animis eorum, qui cibus illis fruebantur, omnis impii cultus approbatio, & eorum, qui comedentibus aderant, omnis sinistra opinio evulsa fuerit. Ab idolothytis Auctor ad sanguinem & suffocatum progressus inquiri, cur statim post diluvinum hominibus abstinentia a carnibus adhuc in sanguine viventibus injuncta fuerit, cum homines, si pauci animo & gustu pariter corrupti excipiantur, a carnibus adhuc in sanguine suo stuantibus sponte se contineant, adeoque hoc præcepto minus opus fuisse videatur? Variis autem de ratione hujus interdicti sententiis adductis, eorum conjecturam probat, qui averrendæ & coercendæ humanæ cædis causa hanc legem a Deo latam opinantur; cum haud difficulter æstimare liceat, quanto in pretio humanus sanguis apud Deum habeatur, qui pecuni etiam sanguinis rationem habuit. Quamvis autem Moyses profelytis domicilii Deut. XIV, 21. suffocatorum & morticinorum usum permiserit, quem Israelitis & profelytis justitiæ interdictum voluit, Apostolos tamen in decreto suo suffocatum non minus quam sanguinem prohibere animadvertit

inadvertit, idque decretum per multa secula in ecclesia observatum probat, & Græcos sive Apostolici decreti autoritate, sive legis a Leone Imperatore lata severitate, sive consuetudinis pristinae amore, sive odio in Romanam ecclesiam tales cibos admittentem stimulat, ne nunc quidem sanguinem & suffocatum averfari desiffisse docet. Eo autem imprimis consilio hanc legem conditam observat, ut Gentiles in ecclesiam cooptati eo facilius cum Judæis epalescerent; ideoque mutata jam rerum atque temporum facie, laxiorem & infrequentiorem edicti illius usum esse, quamvis ne nunc quidem Christiano liceat fratrem cælestium munerum participem, quem qualicumque abstinentia a scandalo servare poterat, inconsulta gulæ intemperantia perdere, sed toties legi Apostolicæ autoritas sua confset, quoties rationi cui illa innititur, locus relinquatur. Sub finera hujus observationis non minus eos improbat, qui pro botulis ac farciminibus tanquam pro aris & focus pugnans, & libertatis Christianæ periculum, ipsiusque ecclesie ruinam minitantur, nisi quemlibet sanguine & suffocato impleri permittatur, quam eos, qui cibos a se improbatos aliis quoque interdicerere non verentur. Hos enim dum ex iudicii sui fragilitate cæteros metiuntur, omnium rectius sentientium, irrisu merito damnari iudicat.

Secunda observatio de Sacrificatis & Libellaticis agit, nec non de illis, qui persecutionem aut pretio aut fuga evaserunt. Hanc observationem ab illorum recensione auspiciatur, qui fidem Numini salvam præstari posse censuerunt, etsi ore avertendi periculi causa abnegetur, modo animo illibata servetur; e quorum numero producit Simonianos, Menandrianos, Basilidianos, Helcesaitas, & universam Gnosticorum colluviem, nec non Priscillianistas, Henricum Nicolai, Valentinum Weigelium, Filliucium & Hobbesium. Non ipsum latuit, etiam Vigilantio hanc sententiam ab Hieronymo impingi; verum noverat, Hieronymum non aliam ob causam Vigilantio hunc errorem tribuere, quam quia homines gloriosa morte defunctos Deorum fere in morem venerari detrectaret; ideoque Vigilantio facilius fuisse iudicat, hanc consequentiam declinare, quam Hieronymo affectibus suis indulgenti, & causas cumulande in adversarium invidiæ conquirenti, se à suspitione calumniæ tueri. Hinc ad lapsos primitivæ ecclesie progressus, parcius de Sacrificatis,

Y

paulo

paulo fufius de Libellaticis differit, tandemque hos illis levius peccasse cum notasset, eos, qui faviente persecutionis tempestate vel numerorum pretio securitatem a tormentis sibi compararunt, vel fugæ salutis consulerunt, perperam a Tertulliano violatæ fidei argui probat, etsi aliquando fugam flagitiosam & defectioni proximam esse non dissimulet.

Tertia observatio circa *Traditores* versatur, qui tempore persecutionis sacra vasa & ipsos S. Scripturæ codices magistratui gentili dira minitanti comburendos tradiderunt. Hac occasione Autor canonem quendam concilii Arelatensis de traditoribus agentem explicat, & cum canon ille contra Donatistas conditus fuerit, historiam originis Donatistarum breviter exponit. Postremo inquit, tantine criminis loco habendum fuerit, ut vitam redimas, vasa sacra aut libros etiam sacros tradere? Et vasa quidem sacro cultui destinata vitæ posthabenda, nemini forte incongruum videbitur. De libris sacris difficilium videtur iudicium. Neque tamen Pfannerus noster Optato Milevitano astipulatur, qui traditionem sacrorum codicum adeo detestatus est, ut æternæ vitæ damno incertæ lucis moras lucratos dicat, qui facinustale perpetrarunt. Observat enim, Optatum vel non ex animi sententia hæc dixisse, vel saltem postea in mitiorem sententiam transisse, cum alibi talem Traditorum fuisse culpam scribat, quæ veniam potius & clementiam, quam severitatis rigorem mereatur. Unde etiam iusto acerbius fuisse censet Lutheri iudicium, qui tom. 2. Jen. Germanic. Evangelicos in Misnia, Bavaria & Marchia Brandenburgensi, ne Tyrannis, quos vocat, novi foederis codices præfectis offerre iubentibus, obsequium præstarent, monuit, & æterna supplicia iis, qui contra facerent, comminatus est, non minoris illos parricidii reos existimans, quam si Christum Herodi occidendum tradidissent. Hominum autem traditores, qui vel sponte, vel quasi alios proditione sua in certissimum discrimen adducunt, scelere minime carere asserit. Cujus rei gratia exempla quorundam Gentilium adducit, qui vitæ periculum subire, quam tali perfidia conscientiam suam & famam poluere maluerunt, neque dubitat perosque veterum Christianorum sanctius amicitiam coluisse, quam ut sanguinem suum alterius exitio redimendum iudicaverint.

Observatione *quarta coronas* olim Christianis prohibitas docet

est, causas, cur Christiani capita sua coronis insignire detrectaverint, recenset, easque solido fundamento destitui animadvertit, & tandem ab isto prioris ævirigore sequentium seculorum Christianos deflexisse notat. Cum autem inter præcipuas causas, ob quas Christiani veteres oculos & nares florum suavitate passere contenti, coronis capitum abstinerint, illa fuerit, quod coronæ apud Gentiles frequentes fuerint, & e Gentilismo ortum traxerint, hinc de vario coronarum apud Gentiles usu, ac eo imprimis, qui in Deorum cultu, funeribus & comestationibus adhibitus est, nec non de ritu *Φυλλοβολίας*, quo vivis amorem suum testari solebant, nonnulla disserit.

Quinta dissertationis argumentum in *unguentis* occupatur, quorum usum Christianis olim prohibitum doctissimus Autor calculo suo approbare non potest. Non diffitetur, Gentiles unguentis ad luxuriam, potum aliaque mala abusus; qua occasione etiam ritum lapides regendis & distinguendis finibus positos unguendi, unguentisque delibutos colendi tangit, quem morem prava imitatione ex Jacobi exemplo haustum cum Bocharto aliisque statuit. Quamvis vero etiam Essæi apud Judæos & apud Gentiles Lacedæmonii unguentorum usum proscripserint, neque quisquam fere apud Ethnicos scriptores unguentis delibutus occurrat, præter molles & impuris voluptatibus addictos, simpliciter tamen unguentorum usum prohibere Christianos non debuisse monet, cum Reges, Sacerdotes & Prophetas unctione ad officium suum inaugurari Deus ipse jussit; & Christus etiam inter jejuniorum austeritatem faciem ungi, & hac ratione ad quandam hilaritatis speciem componi præceperit, & pie quedam formine Christi mensæ accumbentis caput & pedes unxerint. Miratur, veteres quosdam scriptores tantam austeritatis disciplinæ libidinem invasisse, ut manifesta Scripturæ dicta & exempla sententiæ suæ adversa cavillando eludere, quam unguenta Christianis permittere maluerint. Quorsum refert illud Clementis Alexandrini, qui mulierem illam, quæ Christi pedibus non unguentum modo, sed & lacrimas affudit, verbi nondum participem, sed adhuc peccatricem fuisse respondet.

Cum autem flores & unguenta Christianis sorduerint, miratur Autor in observazione *sexta*, quod a *balneis* & *lotionibus* non abstinerint, quibus Gentiles ad superstitionem, luxuriam & molli-

tiem abufos abunde conftat. Variâ autem lotionum genera apud Christianos vîgniffe notat. Incipit a ritu pedes hofpitum lavandi, quem pluribus veterum testimoniis confirmat. Obfervat, publicâ fponfione hoc officium baptizandos promiffiffe; imprimis monachos in lavandis hofpitum pedibus fedulos fuiſſe; ſucceſſu temporis, caritatis & humilitatis ſtudio indies repeſcente, pleroſque Chriſtianos, imprimis lautioris fortunæ, faſtidium tam vilis operæ ſubiſſe, & præterea officium, quod hætenus, quavis occaſione data, præſtitum fuerat, ad certum tempus reſtrictum, & imprimis diem Viridium huic ſolemnitati deſtinatum fuiſſe, eoque tandem hunc ritum deveniſſe, ut fere a Regibus tantum ac Principibus, aliisque qui parem his fortunam æmulantur, hodie uſurpetur. Nec ſilentio prætereundum exiſtimat, quod olim in eccleſiis nonnullis pedum lotio cum baptiſmo conjuncta fuerit, hodieque Mennonitæ priſcam ſanc-timoniam affectantes pedum lotionem ſacramenti ferme loco habeant. Quæ de religione illotis manibus neque preces fundendi, neque Euchariftiam accipiendi, neque evangelia contrectandi, nec non de lotionepoſt concubitum referuntur, brevitate ſtudio omittimus, ut ad ſeptimam eamque ultimam obſervationem accedere liceat.

In ea ludos Chriſtianiſ merito prohibitos probaturus, quantum infamia, quotquot Scenicis, Circenſibus aliisque hujusmodi ludis exercendis operam ſuam addixerant, apud ipſos Gentiles laboraverint, oſtendit. Deinde quam exoſi & inviſi Gentilium ludi eorumque actores Chriſtianiſ fuerint, exponit, veterumque ea de re teſtimonia ætati noſtræ commendanda exiſtimat, quæ ludorum, & eorum imprimis qui Operarum nomine vulgo gaudent, tanta cupidine agitantur, ut eos ſalutis ſuæ negligens, etiam calamitate publica Germaniam noſtram urgente, non omittat. Poſt adducta contra ludos plurima & Patrum dicta & Conciliorum decreta, argumenta, quæ pro ludorum ſpectandorum licentia proferri ſolent, Tertulliani imprimis ductu refutat; quo prætextu ſub Imperatoribus Chriſtianiſ licentia iſta conceſſa, & quam graviter a Gregorio Nazianzeno, Chryſoſtomo, Salviano aliisque objurgata fuerit, commemorat, illamque Patrum contra ludos ſeveritatem eo minus mirandam eſſe notat, cum ne choreas quidem & ſaltationum licentiam permittere ſuis voluerint, quod Patrum nonnullorum autoritate probat, obſervans quod in-

nupti-

Y 3

paralle

TI CAESAR

nupti-

nuptiarum solennibus etiam apud Christianos scorta publica & ad omnem licentiam venalia inducta fuerint, cum honestæ virgines a saltandi lascivia abstinuerint. Quem ritum Germanorum proverbio illustrat, qui, ubi virgines desunt, cum meretricibus saltandum esse dicunt. Publicis quoque ecclesiæ legibus saltationes Christianis interdictas fuisse, ex Laodicensi, Antiochensi & Agathensi concilio probat. Et quamvis noverit plures nostratium Theologorum, & ipsum Lutherum rigorem istum improbasse, minime tamen ab eorum sententia discedere veretur, & tandem choreas Essenorum a Philone in libro de vita contemplativa descriptas Christianis commendat.

RAGIONAMENTO INTORNO D' UN
Antico Marmo discoveredo nella città di
Pozzuoli.

Hoc est:

Disquisitio circa antiquum marmor, quod reperi-
tum nuper est Puteolis; Auctore ANTONIO
BULIFONIO.

Neapoli typis Jos. Roselli, 1694. in 12. pl. 3.

Cum mense Decembri anni proxime elapsi 1693, a fratribus fami-
 liae Migliarenfis, Puteolis ad adornandam suo in ædificio cellam
 oleo conservando idoneam fossam excavaretur, referbatur eminenti-
 ssimo Archiepiscopo Neapolitano, pulcherrimum marmor repertum
 fuisse, cum multis statuis in eodem expressis. Qua occasione factum
 est, ut Vir curiosissimus pariter atque diligentissimus ANTONIUS
 BULIFONIUS, cujus Memorabilium Literarum partem secundam
 atque tertiam proxime recensituri sumus, Puteolos se conferret,
 rem ipsam suis perlustraturus oculis; quod cum secunda vice fecisset,
 assumisse secum memorat pictorem præstantissimum *Jacobum Pada-*
num, ut exactissime marmor istud delinearet, quam effigiem nunc ipse
 Bulifonius, sed docta explicatione elucidatam, cum orbe erudito
 communicavit.

Marmor hoc dicit habere figuram, quam Mathematici vocant **TAB. IV.**
 Y 3 paralle-

paralleloipedam, longitudine palm. 7. & latitudine æquali altitudini palm. 4. & unciarum $7\frac{1}{2}$.

A facie priore, quam offert, hanc inscriptionem continet:

TL. CÆSARI DIVI
AVGVSTI F. DIVI
JVLII N. AVGVSTO
PONTIF. MAXIMO COS. IV.
IMP. IIX. TRIB. POTESTAT. XXXII.
AVGVSTALES
RESPVBLICA
RESTITVIT.

Circa Inscriptionem istam observantur statuz numero quatuordecim uno cum puerulo. Licet vero diuturnitate temporis male admodum habitæ videantur, satis tamen adhuc ostendunt, ipsas a peritissimo artifice esse fabrefactas. Unaquæque istarum suum nomen gerit ad pedes, signumque aliquod aut hieroglyphicum; quamvis qualia ipsa sint, discerni non semper possit. Ubi non opus esse putamus, ut omnium, quæ in delineatione marmoris hujus occurrunt (quod a *Disquisitionis* ipsius Auctore factum est) recensum instituamus; cum quæ *Bulifonius* hac de re sententia sit, ipse pro sua in rebus antiquis perspicentia in effigie ipsa sub statuis, ubi res postulat, addiderit. Potius erit, occasionem, qua marmor hoc erectum sit, & quid sibi velit *Inscriptio*, ex mente Auctoris edisserere. Existimat igitur *Bulifonius*, Romam ipsam erexisse hoc marmor in honorem Tiberii Imperatoris, ut monumentum poneret ingentis beneficii, quod ipse multis Asiæ minoris civitatibus horrendo terræ motu concussis atque labefactatis exhibuerat; cum non tantum easdem a tributis in quinque annos levasset, sed & propriis sumptibus easdem, fœde sese habentes, restituisset, missis M. Aleto e Prætoribus, qui restorationi invigilaret. Cumque hoc tempore ipse Imperator in Campania esset, Romam ipsius in honorem ludos Augustales, hæcenus intermissos, restituisse. Neque dubitari hac de explicatione posse, tum quod *Roma* tum temporis nomen adhuc *Reipublica* gereret, licet in Principatum redacta fuerit; tum quod ingens *terra motus* revera circa istud tempus, quod in inscriptione exprimitur, contigerit, testantibus id Auctoribus variis, *Tacito* imprimis atque *Strabone*; tum quod *Statuarum nomina*

nomina civitatibus oppressis conveniant; tum denique, quod *Roma* ipsa hoc beneficium non tantum decantaverit, cusa etiam moneta, cum verbis: CIVITATIBVS ASLÆ RESTITVTIS, sed & *Augustales ludos* in honorem *Tiberii* per *Campaniam* tunc *absentis* restauraverit; quæ omnia citatis in rem Auctoribus idoneis ulteribus confirmat.

LA VIE DE PIERRE DU BOSQ,

hoc est.

Vita PETRI BOSCHII, Sancti Evangelii Ministri; cum subjunctis Literis, Orationibus, Dissertationibus aliisque majoris momenti opusculis, ad Sanctam Theologiam & Ecclesiam Reformatam in Gallia spectantibus.

Roterodami, apud Regnerum Leers, 1694. in 8.

Constat Alphabeto uno & plag. 16.

Virorum de Ecclesia optime meritorum sancta semper atque æterna in animis hominum vigere debet memoria, non tantum, ut post suprema etiam fata gravissimorum laborum, quos pro communi salute vivi susceperant, præmium ferant; sed ut posterius etiam habeant, quos de Ecclesia bene merituri intueantur, ac in exemplum sibi proponant. Cum itaque de Ecclesia Reformata in Galliis, quamdiu res ejus in regno amplissimo steterit adhuc, præclarissime post Claudios, Allixios, Basnagios meritis sit PETRUS BOSCHIUS, Ecclesiæ Cadomensis Minister, bonum opus administravit Vir doctissimus *P. Le Gendre*, BOSCHII gener, quum post mortem soceri egregii, quæ paucis abhinc annis contigit, ejus memoriam Vitæ BOSCHIANÆ Descriptione consecraret veluti, & ad posteros transmitteret; neque nos facere possumus, quin rerum duntaxat summam secuti, pauca quædam ex libro præclaro Actis his literariis inferamus.

Ergo in *Vita BOSCHIANÆ Descriptione* refertur, BOSCHIUM in urbe Bajocassina provinciæ Normanniæ lucem adspexisse d. 21. Febr. anno 1623. patre *Guilielmo Boschio*, in Parlamento Rothomagensi

genti Advocato editum. Succedentibus annis cum animum ad studia sectanda applicuisset, eum Montalbani & Salmurii per aliquot annos egisse, cumque mature præclarissimæ indolis ostentasset igniculos, anno 1645. d. 17. Decembr. ad munus ecclesiasticum anno ætatis vigesimo tertio Cadomi electum atque ordinatum, magnoque illi *Samueli Bocharto* Collegam datum fuisse. Cum vero Ecclesia Cadomenfis in toto regno una fuerit ex præcipuis, non deesse potuisse occasionem *BOSCHIO*, qua hominum illustriam & maximorum favorem sibi conciliaret; cum non in suggestu sacro tantum, sed & in quocunque negotio opera ejus fuerit adhibita, se dederit felicissime. Et quod primum quidem Ecclesiæ suæ nomine ipsi injunctum fuerit, ad Longavillæam pertinuisse, ad quam oratione excipientem cum missus fuisset, tam decore hoc munere perfunctum esse, ut Ducem ipsum allocutione istac clementissimum sibi reddiderit. Postmodum, cum ad perfecti oratoris sacri laudem adspiravisset, eum anno jam 1658 Charentonum vocatum, sed tanto amore suam ecclesiæam prosecutum fuisse, ut ab ea abstrahi nullus plane potuerit, quamvis ipse Marechallus Turennius alique viri principes, ac imprimis *Pellissonius*, partibus Reformatorum adhuc tum addictus, scriptis ad eum literis, id ut faceret, auctores ei fuerint. Quod & deinceps semel atque iterum factum sit, Duçe Schombergio, Jo. Claudio aliisque viris illustribus mutationem hæc ipsi suadentibus, quamvis hæc omnia effectum speratum fontica ex caula, quam diximus, non habuerint, Cum A. 1660 Carolus II, Angliæ Monarcha in regnum restitutus fuisset, *BOSCHIUM* & in hujus gaudii societatem venisse, scriptis etiam ad *Brevintum* Regis Capellanum literis, hic ab Auctore Vitæ hujus allegatis, in quibus, quæ sibi de Episcopis sedeat sententia, declaraverit; de qua tamen Presbyteriani conquesti fuerint. Cæterum tantas *BOSCHII* virtutes clerum Romanum tolerare æquo animo non potuisse, indeque anno 1664. d. 2. April. Cabillonum in exilium proficisci eum ab Aula jussum esse, quasi qui de confessione auriculari contentim paulo locutus fuisset. Sed has falsissimas fuisse calumnias, ipsum *BOSCHIUM*, per Parisios iter habentem, *Tellerio* Regis Cancellario abunde demonstrasse, & Ministros reliquos, quin & Regem ipsum demum agnovisse. Nihilominus usque in mensem Octobrem exulare ab Ecclesiâ suâ coactum fuisse, usque dum precibus multo-

multorum Principum interpositis, cum & insuper morbo correptus fuisset, d. 15. Octobr. regis literis liberam redeundi libertatem accepisset, ubi maximo cum gaudio Cadomi fuerit exceptus; sed ne tum quidem quieto ipsi esse licuisse, Jesuitis insidiosis captiunculis ipsum involvere tentantibus, atq; consilia ejus & actiones omnes solerter, sed frustra, obfidentibus. Cum vero porro persecutiones in Gallia Ecclesie Reformatæ invaluissent, BOSCHIUM imprimis fuisse repertum, quem Lutetiam mitterent, causam afflictæ atque perturbatæ Ecclesie peroraturum, quam licet sollicitè semper atque prudentissime egerit a Ministris tamen ultra verba fere nihil eum reportasse. Atq; hic memorabile est illud alloquium, quo anno 1668. d. 27. Novembr. BOSCHIO res suæ Ecclesie Regi ipsi exponere permissum, quod tam diserte tantaque cum eloquentiæ vi atque gratia præfiterit, ut Rex non tantum per longum temporis spatium calamitatē Ecclesie suæ facundè miserantem clementissime audiverit, *pollicitus, se hac de re cogitaturum*, sed & eundem postea valde laudaverit, affirmaveritque, *hominem se hodie audivisse, qui omnium elegantissima in toto regno suo verba facere possit, verumque esse, nunquam se hominem melius dicentem auscultavisse.* Objectas ipsi aliquando lautissimas condiciones a *Castelovo* esse, si mutata religione Pontificiis accederet; fore enim, ut Rex ipse hoc casu singulari tangeretur gaudio, nec fore in toto regno munus, quod sperare ipsi non liceret; ejus quoque liberos ex voto evectum iri, & universam familiam in re splendidissima victuram, omniaque adfutura, quæ modo mente possit concipere; laudibus etiam eundem oneratum, & veluti cum Viro illustri cum eodem actum: sed hæc omnia BOSCHIUM magna animi constantia repudiasse; cumque subjecisset *Castelovus, se 400000 aureos secum habere, quibus damna, quæ Pontificiam religionem amplexi adirent, sarcirentur, quique Ministris se convertentibus in donum cederent*, BOSCHIUM reposuisse, non nisi ignobile & imperitum vulgus illecebris atque blandimentis istis inescari posse; id quod & satis eventus probaverit. Demum, cum quicquid Reformati ad Ediçti Nannetensis observantiam inviolabiliter retinendam studerent, nihil valuisset, persecutionem illam inauditam, omnium memorie adhuc in hærentem cepisse, ut quicumque modo poterit, relicta patria aliorum se contulerit. BOSCHIUM, ut idem faceret, ediçto regio, quamvis nondum adhuc abrogatio Ediçti Nannetensis

netentis promulgata esset, compulsum fuisse. Sed statim Serenissimam Danicæ Reginam suam clementiam prolixissime ipsi obtulisse, eumque ad Ecclesiam Reformatam in Dania doctrina pascendam evocasse; sed BOSCHIUM elegisse potius Hollandiam, ut gregi suo propior esset, & propterea Rotterodamum mense Augusto A. 1685. concessisse, cum ipsi beneficii loco potestas facta fuisset de rebus & facultatibus suis ex arbitrio disponendi. Huc cum accessisset, paulo post *Wilhelmo* potentissimo nunc Britannicæ Regi, ejusque Serenissimæ conjugii BOSCHIUM se stitisse, sicuti & mox d. 7. Decembr. coram tanto Principe verba fecerit. Quæ concio una cum aliis ejus *Sermonibus in duos Tomos distributis, Rotterodami A. 1692.* secunda vice publicata fuit; fatendumque est, eloquentiæ in eisdem genubus ubique floridum, devotionem sanctissimam, ac profundam eruditionem elucere. Tandem BOSCHIUM, cum vitæ gloriose transactæ cursum usque ad annum ætatis sexagesimum nonum perduxisset, A. 1692. placide extinctum esse.

Vitæ huic BOSCHIANÆ Descriptioni subjunctæ sunt aliquot *Appendices*, in quarum *prima* varia exhibentur scripta, nomine Ecclesiæ Reformatæ publico diversis temporibus a BOSCHIO concepta, quorum summam hic referre nihil magnopere attinet. In *altera* sistantur variz non tantum orationes a BOSCHIO habitæ, in quibus monstrat sane, quam ingentes oris faundi possederit thesauros; sed & literæ, ad diversas easque sæpe illustrissimas personas, Tellerium, Vrillerium, Turennum, Montauserium, Ravignium, Forceum, Schombergium, integrasque Synodos scriptas; inter quas illa imprimis memorabilis est, quam ad Turenni conjugem extravit, ac in qua conqueritur de proprio in sanctificationis studio torpore, confessus multo minoris operæ esse, reddere se Theologum eruditum, quam virum probum atque sanctum, cum ad comparandam eruditionis atque scientiæ copiam, facultates afferamus naturales; sed in acquirenda pietate vires nostræ nihil valeant; & quod ætæ dicit, exiguum quamvis intervallum magno continuo cedat præjudicio. Et esse profecto haud exiguam tentationem, qua eum sibi conflictandû sit, literarum scilicet amorem, qui fere sanctitatis studium ad singulas horas solear interrumpere, viderique sibi, reddi se ad munus suum recte obeundum ineptum, nisi ex Græcis & Latinis auctoribus quippiã legat; unde cum per vario-

rum

rum labores circumvolutetur, lectioni se tempus dare, quod alias majori cum fructu impendere potuisset; cui tamen Turenne epistola gravissimis verbis responderet. Non minus memoratu dignæ sunt literæ ad illustrissimam Principem *de la Suse*, quæ adhortata ipsum fuerat, ut aliis viam ad sanctitatem vitæ scripto aliquo edito commonstraret. Reponit enim BOSCHIUS, si vel maxime in ipsa pietatis adyta se penetrasset, nihil se tamen de argumento hoc literis mandaturum esse; quum difficile sit admodum, in hoc descriptionis genere suæ non servire atque studere gloriæ, quæ vanitas ultimum sit idolum, cui renuntiant dum aliquis habeat; quamvis negare non velit, plurimos esse potuisse, qui optime sibi conscii, suam circa hanc materiam insumpserint operam. Quin & libros ejusmodi parum vel nihil ad sanctimoniam studium conferre; vix enim ullum esse, qui non satis ad vitam bene ducendam instructus sit, nec requiri aliquid amplius, quam ut ea, quæ facienda sibi esse novit, in usu habeat.

In *tertia Appendice Dissertationes* aliquot annectuntur in diversa Scripturæ loca, quæ obscurissima alias & difficillima esse videntur. Sic cum verba *Job. 1, 22.* multos interpretes torserint, BOSCHIUS noster proluxa Dissertatione a Viro doctissimo *Conrado* provocatus, eadem explicatiora reddere nititur. Cum enim Nathanael gaudio veluti abreptus, quod Christus ipsum sub ficu vidisset, exclamasset: *Rabbi, Tu es ille Filius Dei, Tu es ille Rex Israel*; Christus respondebat: *quia dixi Tibi, videri sub ficu, credis, majora istis videbis*; scilicet res, quæ clarius atque magnificentius, me revera esse Filium Dei & Regem Israel, probatura sunt. Adiebat ergo, Nathanaelem & adstantes pariter allocutus: *ab hoc tempore videbitis cælum apertum, & Angelos Dei ascendentes ac descendentes super Filium hominis.* Qui quidem locus duas parit insignes difficultates: *nam*, quando viderint cælum apertum super Christum? neque enim post baptismum Christi istius rei exemplum in promptu est; isto vero jam præterierat, cum Christus loquatur de re adhuc futura: *Ad hoc* quomodo ista cæli apertio, si revera facta fuisset, quomodo illa Angelorum ascensio atque descensio probare potuerint, Jesum Christum esse Filium Dei, Regem Israelis, quod Nathanael erat confessus? Ad levandas illas difficultates, observat BOSCHIUS, *duobus* Christum a Nathanaele fuisse insignitum *signis*, uno *Filii Dei* & altero *Regis Israelis*; istos igitur ut sibi as-

fereret; & illustriori, quam quod ipsum sub ficu viderat, ratione adstrueret, duo allegat *miracula*, quæ ejus rei factura fidem sint. *Unum*, quod visuri sint cœlum apertum, atque hoc probaturum mirabiliter prorsus, Christum esse Filium Dei: *alterum*, quod visuri sint adscendentes super ipsius personam Angelos, quod probaturum sit, ipsum esse Regem. Quod jam *ad apertionem cœli* spectat, non probat Auctor noster illos, qui ad allegoriam in loco hoc interpretando confugiunt, neque illos, qui nimis stricte inhærent literæ; sed aliam plane ingressus viam, intelligit aperturam cœli in signis, miraculis & augmentis testimoniis, quasi dicere Christus voluisset: duxi quidem vitam hucusque privatam atque obscuram, latens quasi atque absconditus exiguis Josephi atque Mariæ tectis; neque cœlum, nisi in baptismo, ul- lum mihi perhibuit testimonium. Sed post deinceps videbitis cœlum apertum in signis, testimoniis, atque miraculis illustribus, quæ coram mundo testimonium mihi dicent, *me esse Filium Dei*. Nam sic & evangelicam docere historiam, e cœlo admirabilia de Christo testimonia emissa esse. Matth. III, 16. I. Pet. I. 18. Joh. XII, 28. Idem constare de signis & miraculis, Matth. III, 16. XVII, 3. XXVII, 45-53. & huc pertinere miracula, quæ per totam vitam patrauerit; sic enim ipsum miraculorum fecisse mentionem, quasi quæ de cœlo venirent, Matth. XVI, 11. Neq; phrasos hujus interpretationem novam alicui videri posse, si locum consideraverit Luc. IV, 35. Ps. LXXIIX, 23. Secundum miraculum in eo consistit, quod *visuri sint Angelos adscendentes & descendentes super Filium hominis*, quæ verba allegaverit Christus ad ascendendum sibi titulum Regis Israelis. Ubi Christus se appellat *Filium hominis*, quod nominis respondeat titulo *Regis Israelis*, cum desumptum sit ex Dan. VII, 14. Unde cum Nathanael confessus sit, ipsum esse Regem Israel, Jesum hic significare velle, istum se esse revera, quoniam sit Filius hominis, qui Deus apud Daniele regnum dat atque imperium. Hæc ut ostendat Christus probatione visibili atque certa, affirmat, ipsos visuros esse *Angelos Dei adscendentes atque descendentes*. Id quod Auctari non placet ad scalam Jacobi referre, quod ex æquo fere ab interpretibus fiat, cum nihil hæc res ad locum præsentem faciat; sed ad ipsum locum Danielis cap. VII, 10. quasi dicere voluisset Christus: posthac appariturus sum pro Filio hominis, Rege illo admirabili, de quo vaticinatus est Daniel; quod quidem ex eo factis manifesta-
stum

rum fiet, quod illi ipsi Angeli, quos Daniel circa Filium hominis conspiciat, me circumstant, veluti ministri, ituri rediturque, & in conspectu totius mundi mihi inservituri; quod quidem & postea in passione, in sepulcro, ad sepulcrum, ac in ascensione Christi factum fuisse constat.

Ad locum Rom. XI, 32, observat ante omnia, *ἀπὸ τῆς ἁμετανόου* seu inobedientiam illam, non significare hoc loco rebellionem illam in genere, sub qua omnes Adami posterii continentur; sed inobedientiam incredulitatis, qua fœdus DEI proterve rejiciunt homines. Id quod ait ex v. 30. & 31. manifestum fieri: v. 30. enim Paulum Romanis objicere, *quod & ipsi olim inobedientes fuerint DEO*, scilicet ante conversionem. Quod si enim inobedientiam illam generalem intellexisset, non additurus erat illud *τότε*, quum in omnibus inobedientia illa perinde sit; & eodem sensu v. 31. sumi. Unde facile colligi ait, Apostolum, quando dicit, *Deum omnes sub incredulitate conclusisse*, per vocem *omnes* non communiter omnes & singulos homines, omnes Adami liberos intelligere, cum omnes homines non fuerint sub hac incredulitate. Ergo Judæos & Gentiles intelligi; innuere enim velle Apostolum, Gentiles olim fuisse DEO inobedientes, cum versarentur in incredulitate; nunc Judæos rebelles esse, incredulitatem illam blasphemam foventes. Primum ergo *omnes* Gentiles significare atque Judæos, in rebellionem atque inobedientiam ambulantes; ita vero & secundum illud *omnes* rem significare eandem, quæ observatio locum omnibus expediat difficultatibus. Apostoli enim sensum esse, Deum conclusisse Gentiles atque Judæos sub inobedientiam, ut utrorumque miseretur. Fuisse tempus, ubi Deus non nisi Judæis misericordem se exhibuerit, rejectis Gentilibus; tum itaque misericordiam Dei non nisi ad aliquos pertinuisse: hodie Deum non nisi erga Gentiles misericordiam suam demonstrare, exclusis Judæis, in sensum reprobum datis; sic itaque adhuc misericordiam Dei pro aliquibus esse. Sed tempus venturum, quo Deus & Gentilium & Judæorum miseretur, eosque sine discrimine ad communionem sui & Ecclesiam vocaturus sit; & tum misericordiam ejus comprehensuram omnes. Atque hoc modo patere jam scopum, cur Paulus ista verba protulerit; ipsa enim ad Rom. XI, II. referenda esse; ubi quaerit Doctor ille Gentium, *an impegerunt, ut converterent?* Videri enim poterat Deus,

abominando Judæorum DEICidio irritatus reprobasse eosdem, ac fœdere suo penitus exclusisse; sed Paulum affirmare contra, non plane atque in æternum Judæos rejectos esse, sed tempus instare, quo & ipsi ad communionem Filii DEI sint invitandi. Permississe Deum, ut caderent, *verum non ut perderet eos, sed ut eorum miseretur, quamvis suo ordine*; ut egerat cum Gentilibus, quos ad tempus aliquod sua gratia etiam privaverat. Sed cum istud solatium Gentilibus incutere posset terrorem, quibus in mentem venire poterat, fore hac ratione, ut illo in casu simili incredulitate ipsi perirent; illis proinde solatio aliquo succurrendum fuisse. Et profecto v. 30. & 31. evidenter testari, hanc beati Apostoli mentem extitisse, quod & adhuc magis ex v. 12. elucescat.

In explicatione I. Tim. II, 4. præsupponit ante omnia, vocem *omnes* nequaquam eo in sensu posse accipi, quo capiebatur in loco antecedente; neque de omnibus solum hominum generibus, aut omnium conditionum hominibus exaudiri posse, ita ut hoc in casu mens acquiescat. Ut vero objectionem evadat, si DEUS vult omnes homines salvos fieri, qui fiat, quod non omnes salvet? distinguere nos jubet inter trium generum creaturas, *Electos, Reprobos, atque Diabolos*; & quidem, quod velit Deus salutem Electorum, apud omnes in confesso esse; non minus constare, eum Diabolorum velle damnationem; de secundis vero illis, Reprobis, moveri dubium. Apostolum enim dicere, Deum velle omnes homines salvos fieri, cui tamen repugnet eventus atque experientia. Hic rejectis, quæ vulgo afferri solent, distinctionibus, inter voluntatem Dei antecedentem & consequentem, inter voluntatem signi & beneplaciti, suæ illi, quam superius suppeditaverat, insistit. Si enim reprobi conferantur cum electis, ad quæstionem, cur Deus non velit omnium hominum salutem? responsionem patere, quia non omnes prædestinet, non omnes efficaciter vocet, & sic porro: si vero reprobi conferantur cum Diabolis, patere non minus, velle Deum, ut ipsi salventur; neque enim cum reprobis æque ac cum Diabolis agere Deum. Ipsum enim omnibus in universum hominibus dedisse Redemptorem pro iisdem satisfaciens plenissime, ad omnes pertinere ac dirigi verbum Dei, omnibus divinam offerri gratiam, & sic ulterius; & horum certe nihil ad Diabolos spectare. Ergo Deum reprobos

probos salvos fieri voluisse. Cur autem Deus, cum velit omnium hominum salutem, non salvet etiam omnes homines hic? fatetur BOSCHIUS, esse aliquam in voluntate Dei respectu Electorum & Reprobatorum inæqualitatem, quæ tamen non impediatur, quo minus ipse velit, omnes homines salvos fieri. Duo vero esse impedimenta, quæ saluti repugnant hominum, & in causa sunt, cur homines salvari non possint: a parte Dei, ejus justitiam; a parte vero hominum, eorum malitiam. Quod ex parte Dei erat, Deum sustulisse, misso in mundum Filio, pro omnibus satisfaciente: quod ex nostra parte est impedimentum, id esse ejusmodi, ut si non salvemur, id nemini nos, nisi nobis, possimus adscribere. Sed cum prævideret, objici sibi posse, nos non posse per nos ipsos credere, obedire & amplecti promissiones divinas; respondet, hanc impotentiam nequaquam a Deo esse, qui eandem in nobis inveniat; quam ut emendet, Deum non esse obligatum, cum unusquisque re sua pro arbitrio uti possit.

Ad Galatos III, 20. ingeniosa sunt, quæ commentatus est. Licet enim verba, prout jacent a contextu avulsa, *Mediator vero non est unus, DEUS vero unus est*, nihil quicquam difficultatis habere videantur; si tamen ad antecedentia referantur, difficultates oriri vix superabiles; nescientibus interpretibus, quomodo verba inter se cohercant: unde tot enatae in hunc locum sententiæ sint, minime omnium BOSCHIO satisficientes. Ipse igitur duo veluti membra locum habere ait, quorum unumquodque sua prematur difficultate; illa igitur separatim excutienda esse, cum de intelligentia prioris dependeat intelligentia posterioris. In priore membro difficultatem, hæere in voce *unius*, & intelligi facile non posse, quo in sensu dixerit Apostolus, *Mediatorem unum non esse*. Jam vero non melius sensum vocis agnosci posse, quam ex ipso argumento, de quo agere constituerat Apostolus. Duabus vero vicibus verbum *unius* in hoc capite occurrere; versu nimirum 16. atque 28. Ex priore loco patere, Apostolum animadvertere, promissiones factas esse Abrahamo ejusque semini in singulari, non feminibus in plurali, quasi ageretur de pluribus, sed *de uno*. Quare hoc? & quid est semen illud unum? Nempe intelligere Apostolum omnes ex universa terra credentes; ex quacunque etiam sint gente, quod luculenter ex v. 8. constat; ut adeo Apostolus omnes veluti Abrahami infantes confundere voluerit;

luerit; neque aliam promissionem Judæis, aliam Gentilibus assignaverit. Unum ergo esse semen benedictum, non in oppositione ad alios, qui ab eo distincti sint, sed propter aggregationem plurium, qui quasi in unum conflati sint; id quod luce clarius ex v. 28. patescat. Hoc itaque jam semen respicere Paulum, cum dicit, *Mediatorem non esse unius*, hoc est, non esse unius hujus seminis, de quo paulo ante locutus erat. Neque enim Mosen mediatorem esse seminis, quod Judæos & Gentiles in unum coadunat, & de omnibus populis non nisi unum facit. Sed quinam alterius membri emerget sensus? Non minus ex sententia Auctoris nostri pulcherrimus, scopoque Apostoli convenientissimus; nam juxta phrasin Apostoli, *esse unum Deum*, est Deum esse omnium, ita quidem, ut omnes sint in ipso unum; qualia exempla plura suppeditet ipse Paulus. Tim. II. 5. Rom. III. 28. 29. Sic itaque & in hoc loco Paulum dicere; *Deum unum esse*, hoc est, omnium; & id quidem hoc fine, ut legem opponeret fidei: namque sub antiquo fœdere Deum non fuisse unum, hoc est, gratiam ejus non pertinuisse ad unum semen, quod ad omnes populos se extendat; sed sub œconomia fidei Deum *unum* esse adversus omnes, cum omnes indifferenter populos in suum fœdus recipiat; quo quidem sensu & versio Æthiopica verba ultima accepisse videtur, cum ita reddidit: *est unus Deus amborum populorum*, ex circumcissione & præputio. Hanc expositionem scopo Apostoli accommodatissimam esse, cui propositum sit, legem fidei opponere; convenire & optime interrogationi, quam deinceps profert: *Estne lex contra promissiones Dei?* Nam Moses revera non erat Mediator unius seminis, omnes populos complectentis. Contra, cum Deus, qui Abrahamo promissiones dederat de benedictione ac gratia, omnium hominum esset, lex ad certam nationem restricta, gratiæ Dei, ad omnes homines pertinenti, contraria esse videri poterat. Ut sensus dicti jam sit breviter iste: Apostolus, cum dixisset, legem datam esse per ministerium Mediatoris, ut intelligeretur, de quo Mediatore hoc velit intelligere, versum hunc adjicit, cujus iste sensus est: *Mediator hujus legis non est istius seminis, quod unum vocavimus, quia ipsum omnes in terra populos unit atque conjungit: munere primi Mediatoris non nisi Judæos respiciente: sed Deus, qui Abrahamo promissiones dedit, unus Deus est omnium, gratia ipsius inter credentes nullum discrimen statuisse.*

Die

Die neu-eröffnete Ottomannische Pforte

Sive

Novissime reclusa Porta Ottomannica.

Augustæ Vindelicorum apud Laurentium Kroniger, & heredes Göbelianos, 1694. in fol. Alph. 8. pl. 13.

Quanquam Ecclesiæ Dei & Christi hostes immanissimi sint. Turcæ, nec tantum religionis veræ ac pietatis, verum & omnis omnino honestatis ac pacis everfores; non male tamen de Christianorum rebus publicis merentur, qui curam suam & laborem eo conferunt, ut constitutionem regiminis, quam barbara gens amplectitur, rerumque ab ea gestarum memoriam nitide & integre descriptam habeamus, quod hinc cum primis causâ cognoscantur & adminicula, quibus imperium ad tantam amplitudinem & potentiam est perductum. Privandus itaque laude sua non est Autor, qui ex duobus rerum harum peritissimis scriptoribus, Anglico uno & altero Veneto, splendidum hoc Volumen concinnare, figurisque æri affabre incisis exornatum passim, publici juris facere constituit.

Duabus vero partibus integrum absolvitur, quarum prima quidem gubernationis formam & conditionem, si quam habent, religionis: altera res Turcarum gestas complectitur. Regiminis descriptio præter imperii potentiam, axiomata regni politica exhibet, eorumve cum superstitione Muhammedana congruentiam: præterea omnis generis officiales, quibus & in aula imperatoria, & in re militari, & in tribunalibus suis Turcæ solent uti. Hinc provincias cum suis gubernatoribus enumerat, annuosque earum reditus & tributa: tum in servitutē abductæ juventutis educationem exponit, struendam totius palatii, ut & sexus sequioris, in aulico gynæceo degentis vivendi rationem, ejusque disciplinam & famulitium. Forma reipublicæ descripta, doctrinæ quoque Musulmannicæ præcipuæ partes proponuntur, ita quidem, ut simul ostendatur, quomodo sub hujus involacro artes politiz suæ servientes tegant & occultent: recensentur diversa templorum genera tam suis redivibus & ministris; præcipue in precibus, circumcissione, conjugio, divorcio, & concubinato ceteronam; festonam, elemosynarum, & processio-

num ratio, quæque inter ipsos vigent cum novæ tum antiquæ fæstæ & ordines. Ultimo loco, qui explicationi rei militaris tribuitur, descriptum habes univèrsam Turcarum apparatus bellicum, ejusque non solum prærogativas, verum & defectus, utra cum gravi Auctoris judicio, in quonam totius imperii robur maxime & infirmitas consistat, decernente. Atque hæc desumpta & in idioma vernaculum translata esse proficitur Auctor ex celebri Domini Ricautii libro, qui Anglicana primum lingua est conscriptus, Gallico postmodum idiomate iteratis vicibus expressus. Textui hujus partis eruditæ simul observationes Domini Pespierii, in historiis linguisque orientali-bus versatissimi, serie continua subjiciuntur.

Posterior Voluminis pars, in libros quindecim digesta, exactam historiam complectitur rerum ab omnibus Turcarum monarchis gesta-rum, inde a prima gentis origine, usque ad nostra fere tempora. Quam rursus descriptioni Italicæ Johannis Sagredi, Senatoris Vene-ti, nec non laudato jam Ricautio acceptam Auctor ferre nullus dubitat. Celerrimum ea nobis patefacit potentia Ottomannicæ incremen-tum, aperta tyrannidis specimina, miserrimam tot regnorum & ur-bium desolationem, cruenta bella, vigilantiam gentis incredibilem, & miram astuciam, quæ distractos Christianorum animos in suum ver-tere novit commodum. Cæterum gravi ubique & urbano sermo-nis genere Auctor usus est, ac res Turcarum ita persequitur, ut Hero-um quoque ac Principum Christianæ fidei addictorum res gloriose-gestas, susceptas expeditiones, & victorias ex hoste crudelissimo par-tas, cum utilissimis observationibus politicis haurire non minus in-de & addiscere liceat. Ut vero librorum & capitum singulorum argumenta, cum indiculo auctorum, qui allegati partim, partim il-lustrati & emendati hic fuerunt, præmittuntur operi; sic in ejus-dem sine copiosum habes rerum atque nominum indicem.

RERUM AMOR FORTIARUM SCRIPTORES

duo inediti. Produxit, notisque & observationi-bus illustravit Antonius Mattheus, Juris in illustri Aca-demia Lugduno-Barava Antecessor.

Lugduni Barav. apud Fridericum Haaringh. A. 1693.

in 4. Alphab. 2. plag. II $\frac{1}{2}$.

Ve-

Verusta satis est ac nota urbs in dioecesi Ultrajectina, quæ Amorfortia, itemque Amerfurtum, nec infrequenter Amisfurtum dicitur, cujus historiam duo hi, qui a Clar. Editore primum nunc in lucem publicam protracti sunt, scriptores texuere, instituto quidem ac diligentia aliquantum dissimili, sed adhibita tamen utrinque opera ejusmodi, quæ forsitan non ingrata penitus curiosis harum rerum æstimatoribus eveniet.

Alter horum Theodorus Verhœven, Gymnasiarcha Graviensis, dicitur, cujus valde commendatur diligentia, ingeniumque ac judicium, prout etiam ex ipsa ejus, quæ exhibetur, brevi ac succincta rerum Amorfortiarum descriptione id cognosci poterit; in qua ab urbis antiquitate exorsus, illius postea situm, etymologiam, mores civium, terminorum amplificationem, pluraque eo pertinentia commemorat. Mox Viros clarissimos Amisfurto oriundos nominat, ac brevem vitæ singulorum descriptionem adjungit, e Theologis imprimis Nicolaum Zœsium, & Michaëlem ab Iffelt; e Jctis Joann. Vonckium, Paulum Busium, Joannem & Eliam, fratres ab Oldenbarneveldt; e Medicis Stephanum Laurenbergium; e Literatoribus Godefridum Stegium, Joannem Cornelium Gesselium, &c. commendans. Inde urbis regimen contemplatur, vetera ipsius jura ac privilegia enumerat, & ingruentes subinde calamitates, ac inter has præcipue bella cum Gelris, Hollandis, Ultrajectensibus, & aliis, incerto sæpe Marte depugnata deplorat. Obsidionem præsertim a Cæsareanis ductu Comitum de Montecuculi institutam, factamque ipsi deditioem describit, & in urbis D. D. Ordinibus tandem redditæ historia; annoque adeo circiter 1629, filum abrumpit.

Alterius, quem postremo loco collocare Editori libuit, paulo quidem major ætas est, sed nomen ignoratur, quemadmodum & is breviores in enarratione sua duxit lineas, ab ipsis tamen urbis initis notatu digniora per singulos annos usque ad millesimum quingentesimum septuagesimum tertium annotans.

Utrique notas atque observationes Cl. Matthæus addidit, ita tamen eas dispersit, ut priori paucas saltim & fere marginem tantum occupantes subjiciat, nisi quod post caput primum additamentum satis prolixum exhibuerit, in quo genealogiam vetustissimæ gentis Dominorum de Amersfoort diligenter concinnatam deprehendimus.

mus. Operam vero majorem addixit posteriori, qui cum privilegia Amerfortiis concessa suo quæque tempore anotarit, & ad monumenta maxime genuina provocaverit, verbis tamen eorundem ut plurimum omissis, ideo defectum hunc supplere ipse voluit, e tabulis apographisque probatissimis hæc ad singulas Historiæ partes solcite, producens. Haurire exin poteris post plura alia haud superficialiam controversiarum de episcopatu Trajectensi quondam agitatarum noticiam, quæ ad mentionem Rudolphi Diepholdensis, Suederi, Gisberti Brederodii, & Davidis Burgundi, suppeditata est. Ipsas autem ubi immunitates, & inita cum sociis diversis foedera, ac quæ sunt insuper istius generis, ad eum modum excussit, quem institutum primarium, ad quod cuncta isthæc pertinent; postulare omnino videbatur. Quandoquidem & ipse nihil eorum omisit, quæ ad ornandam Amisfurti dignitatem quicquam conferunt, sicuti & in operis totius inscriptione ad inclytum illius urbis Senatum non minus antiquitatem ejus ac præstantiam multo cum verborum apparatu celebrat. De cætera cum Autor iste incertus in anno supra memorato desierit, Noster interim annales Amorfortienses e Chronico quodam conobii Agathensis, quod olim ibi sedem habuit, manuscripto usque ad annum 1632 utrunque continuat.

JO. DOUGHTEI, THEOLOGI ET PHILOLOGI Anglo-Britanni celeberrimi, de Calicibus Eucharisticis veterum Christianorum Liber, cum JOANNIS FAES: Præfatione, Marginalibus, & Mantissa, e MS. primo in Germania editus.

Ermen; sumibus Philippi Godofredi Saurmanni.

A. 1694. in 8. pag. 19.

DUm promissam a celeberrimo Ciampino de sacris profanisque Calicibus commentationem Orbis eruditus adhuc expectat, præsens interim opusculum in lucem protrahitur, quod Auctorem agnoscit Joh. Doughtejum, cujus in scriptis secularibus versata admodum industria jam satis innotuit ex *Analectis sacris, sive excursionibus philologicis super diversis Scripturae locis*, quæ ab illo pridem vul-

vulgatae sunt. Nec mediocrem is ecclesiasticarum antiquitatum notitiam in hac descriptione. Lectoribus curiosis approbat, maximaeque proip. Plurimum Reverendo Editori gratiae debentur, quod eandem tam opportune ab interitu vindicare voluerit.

Quemadmodum vero solos calices Christianorum eucharisticos Autor eruditissimus considerandos elegit, ita nec in etymologica vocis generalis evolutione diutius, quam ferat propositum, occupatur, nec adeo prolixum sese gerit in delineandis calicibus, qui vocantur, baptismalibus, tamen si horum usum e monumentis fide dignis asserere ne utiquam omittat. Istorum de caetero originem paulo altius dum repetit, ad eam controversiam delabitur: quid de quaternario poculorum numero a Judaeis in coena Paschali constituto sentiendum veniat? Ubi non calicum modo illoquum nomina, sed etiam significationem examinat, & postquam hoc inventum a vetustioribus Judaeis minus derivari posse docuit, a Christo in ultima coena nonnisi unicum fuisse adhibitum demonstrare nititur, plusculis abhinc de patrefamilias, illius possessore, disputans, nominis tamen determinationem non minus ac insecutam ipsiusmet calicis ad alios translationem in medio relinquens. Eorum vero calicum, quorum usurpatione suam ex hoc originem in Ecclesia Christiana traxit, materiam primum accurate perpendit, a ligneis, tanquam vilioribus, sermonem auspicatus, quibus statim vitreos adjungit, mox ad fictiles marmoreosque progreditur, postea metallinos, aeneos nimirum & stanneos, nec minus corneos, considerat, aureos etiam & argenteos, eos itidem, qui ex crystallo & onyche confecti fuisse legantur, producit, allegatis ubique constitutionibus ecclesiasticis, quae singulorum usum aut introductum aut rursus abolitum manifesto edoceant. In determinanda eorum quantitate variam pro temporum varietate amplitudinem commemorat, ea occasione nonnihil differens de calicibus ministerialibus, quos a poculis, quae hodie a Pontificiis vocitentur, ablutiois longe facit diversissimos, utpote cum illi ministerio ipsius sacrosanctae Eucharistiae in magna populi communicaturi frequentia interservierint, longe autem alia sit ratio poculorum ablutiois, quae ortum quoque suum non nisi ad Regnum, & seculum adeo nonnum, referant. Circa formam ansulasque iis plerumque additas, gemmas insuper inibi conspicuas, ob oculos proponit. E figuris, quibus exor-

nari hi calices eucharistici consueverint, crucis præcipue & crucifixi Salvatoris imaginem commemorat, nec eam silentio involvit, quæ pastorem humeris oviculam portantem repræsentet, prout & eorum inscriptiones pari diligentia enumerat. Sed cum sanctissimo hoc Sacramento multi temere abutantur, ideo calicum quoque eucharisticorum abusus taxat, eosque tam antiquiores, illorum nempe a collo suspensionem, super pectus Sacerdotis vita defuncti collocationem, ad certa sortilegii genera destinationem, &c. quam recentiores, & inter hos morem illum, quo in consignandis aduersus hæreticos edictis, vel in aliis gravioribus negotiis describendis, calamos in iis velut atramentariis intinxerint: quinimo & poculum ablutionis antea nominatum, & schedulas votivas electionis Pontificum calicibus injectas abusibus pariter annumerat, ac loco tandem ultimo de calicum eucharisticorum fractione quædam notatu haud indigna subiicit. Et cuncta hæc ad istum modum explicantur, ut ex Historicis profanis æqualia instituta & similem poculorum fabricam subinde referri videamus.

Sed quod ad operam a Reverendo Editore huic Tractatui navatam attinet, neminem omnino sua spe frustratum iri confidimus, quandoquidem is præter Auctores alios, qui pertractatam in textu ipso materiam dilucidius prolixiusque excusserint, in margine passim adjectos, Mantissæ loco notas quasdam non ineruditas superaddidit, e quibus insigniiores istæ sunt, ubi agit de poculis vitreis, quibus cum Judæi tum Græci in actu copulæ neonymphorum uti, quæque ad lapidem collisâ frangere consueverint; ubi, quid per *vaids ægyptis* Act. XIX, 24. nominatos, intelligendum sit? dilquirit, & vocabula hæc de ædícula ad formam templi Dianæ expressa, imagunculam ejus Dææ in se continente ac monstrante, accipit; ubi verba facit de Eucharistia mortuis olim data, particulisque ejus cum ipsis sepultis; de Henrico VII. Victore II. & III. aliisque per venenatum calicem Eucharisticum interfectis: ut alios istius generis excursus, quos ille pro sua industria instituit, hac vice taceamus.

LIBRI NOVI.

Memorials of the most Reverend Father in God Thomas Crommer, sometime Lord Archbishop of Canterbury: collected by John Strype. London 1694. fol. Origo.

Origo Legum: or a Treatise of the Origin of Laws and their obliging Power: by George Dawson. London 1694. fol.

Nouveaux Elemens des Mathematiques, par Jean Prestet. A Paris 1694. in 4.

Justini Historia Philippica, ex recensione Joannis Georgii Gravidæ cum ejusdem Castigationibus. Amstel. 1694. 12.

Histoire universelle de Justin. Traduction nouvelle avec des Remarques. A Paris 1694. 12.

Nouveau Voyage du Levant. A La Haye 1694. 12.

Memoires pour servir à l' Histoire Ecclesiastique des six premiers Siecles. Tome I. A Bruxelles 1694. 12.

Histoire du Triumpvirat de Jules Cesar, Pompey & Cæsar. A Paris 1694. 12.

Histoire de la Papasse Jeanne, fidelement tirée de la Dissertation Latine de Mr. de Spanheim. A Cologne 1694. 12.

Les Oeuvres de Mr. Samson. A Paris 1694. 12.

Sermons du Pere Cheminai, Predicateur du Roy. A Paris 1694. in 12.

Christiani Wormii Wilb. F. De Corruptis Antiquitatum Hebraearum apud Tacitum & Martialem vestigiis Liber II. Hafnia 1694. in 4.

Johannis van Meyden Compendiosa Institutionum Justiniani Tractatio. Trajecti ad Rhenum 1694. in 8.

Corneii Kam Eck Theses Juris aquirroversi. Trajecti ad Rhenum 1694. in 8.

Ejusdem Principia Juris Civilis secundum ordinem Digestorum. Trajecti ad Rhenum, 1694. in 8.

Moderna Theologia Judaica deludata per Johannem à Lent. Herborna 1694. in 8.

Præcis Medicæ Ideæ novissimæ, auctore Job. Bernab. Gladbachio. Herborna 1694. in 8.

Numerorum Imperatorum Romanorum præstantiora, a Julio Cesare ad Postumum & Tynannos. Per Johannem Vaillant. Parisiis 1694. in 4.

Histoire de la Guerre de Guienne, commencée sur la fin du mois de Septembre 1651 & continuée jusqu'à l'année 1653. A Cologne, 1694. 12.

Les

- Les Strangemes & les Ruses de guerre. A Paris, 1694. 12.*
Le Negose d' Amsterdam, ou Traité de sa Banque, par le Sr. de Meime de Lespine. A Amsterd. 1694.
Methode pour guerir toute sorte de Fievres, sans rien faire prendre par la boube; par le Sr. Helvetius. A Paris 1694. 12.
Promptuarium Praxeos Medicae, seu Methodus meliendæ præscriptois Medicorum Londinensium continuata & in ordinem Alphabeticum digesta a Job. Pecbey. Amstel. 1694. 12.
Arliquimiana, ou les bons mots recueillis des Conversations d' Arlequin, A Paris 1694. 12.
T. Burnetii Theoria sacra Telluris, & Archaeologia Philosophica. Amstel. 1694. in 4.
Andrea van de Wiele Epigrammata sacra. Lugd. Bat. 1694. 8.
Elsa Cambrarisi Dissertationes tres, exhibentes 1. Spiritum animalium statum naturalem & p. n. occasione experimenti Bellini-Bobniani. 2. Spiritum D. Boylei fumantem. 3. Usum & abusum potuum Thee & Caffè. Tubinga 1694. 8.
H. L. Spiegels Hertspiegel en andere Schriften, meest noyt voor dezen gedrukt. & Amsterdam 1694. in 8.
Petri Daniëlis Huëtii Poëmata Latina & Græca, quot quot colligi potuerunt. Ultrajecti 1694. in 8.
Th. I. ab Ameloneen Ammonitates Theologica-Philologica. Amstel. 1694. in 8.
De Huys-bouwing Gods in syn Kerke na de Snd-vloed tot aan de geboorte van Hsaak; door P. van Staveren. Tot Leyden, 1694. 12.
Het Vervolg van het vergif van de Cartesiaansche Philosophie: door Jacobus Kalman. Tot Utrecht 1694. in 8.
Tractatus Historico-Canonicus exhibens Scholia in omnes Canones Conciliarum. Leodii 1693. in 4.
Job. Heur. Meijer Swamen Historia Critica textus Novi Test. Sæmonis. Giessa 1694. in 4.
Jacobi Basnage Differentiones Historico-Theologica. Rotcred. 1694. in 8.
Bacovii de Verulamio Opera omnia. Lipsia 1694. fol.

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipsiæ

Calendis Maji, Anno M DC XCIV.

DN. MARCHIONIS HOSPITALII SOLUTIO
problematis Geometrici nuper in Actis Eruditorum, (Anno 1693. p. 235.) qua Lipsiæ eduntur, propositi.

Translata ex Commentariis Mathemat. Physic. Parisiensibus. Anno 1693. 30. Jun.

Uamvis Illustrissimi Marchionis Hospitalii solutio strictim jam proposita fuerit in Actis Anno 1693. non tamen possumus quin eam, prout in Commentariis extat Mathematico-physicis Parisiensibus fusius exposita, denuo afferamus, ut vis objectionum, quas anonymus Analysta contra eam direxit, eo melius possit percipi.

Analysicos usitatæ non vulgarem defectum esse, quod ad Mechanicas non extenditur lineas, quæ tamen proprietates habent observatu dignissimas, plurimi doctorum Geometrarum censuerunt. Id quod occasionem dedit Dn. Leibnitio novum inveniendi genus calculi, quem adpellat differentialem, cujus regulas in *Actis Eruditorum Lips. Anni 1684. Octobri mense* proposuit. Atque hujus quidem adminiculo facile tangentes curvarum tam geometricarum quam mechanicarum; maximæ minimæque adplicatæ (quorsum reducuntur quæstiones omnes de *maximis & minimis*;) puncta inflexionis; evolutæ Hugenianæ, & causticæ Tschirnhausianæ inveniri possunt.

Id tamen, quod est difficillimum, adhuc absolvendum restat, inversa scilicet hujus calculi, seu methodus generalis describendi curvas, si tangentium proprietates data fuerit. Dependent enim hinc proble-

B b

mata

mata Geometriæ maxime curiosa, qualia sunt quadraturæ indefinitæ spatiorum, dimensiones solidorum eorumque superficierum, rectificæiones linearum curvarum, centra gravitatis & oscillationis, & plurimæ quæstiones physicæ; ita ut optandum sit, ad inveniendam methodum tam utilem docti curas suas ut conferant. Dominus Bernoullius, medicus, qui in ejus inquisitione plurimum progressus est, ut vel ex inventis, quibus non raro Acta Eruditorum, quæ Lipsiæ publicantur, auget, nuper ejus generis problema valde curiosum in illis proposuit. Cujus jam damus solutionem a *Dn. Marchione Hoffmi-
nio*. inventam, quæ generalissima & forte simplicissima est illarum omnium, quæ inveniri possunt.

TAB. V.
Fig. 1.

Problema.

Curva CMM hanc habet proprietatem, ut tangens quæcumque MT sit ad CT partem axis terminatam origine C & occurrentis T, in ratione p ad q. Queritur hujus linea natura & modus illam describendi.

Solutio.

Casus primus. Quando ratio p ad q est numeri ad numerum, & CP dicta fuerit y; PM, x; adhibendæ sunt formulæ generales:

$$y = \frac{q-p}{q} \quad \text{vel} \quad y = \frac{q+p}{q} \quad \& \quad x = \frac{2y + qy - py}{2xz}$$

& postquam sublata est incognita z, formanda est æquatio exprimens naturam Curvæ CMM quæsitæ.

Eligemus autem in casu proposito pro y formulam simplicissimam, neque enim offerunt reliquæ nisi curvas ejusdem speciei.

Sit ergo e. g. p duplâ q; erit $y = \frac{a^4}{2z + 9aa^2}$, vel etiam $y = \frac{2z}{2z + aa}$

(a est recta pro libitu assumpta, ut observetur lex homogeneorum);

& $x = \frac{2zy - 3aa^2}{4ax}$, ex quibus formabuntur, efficiendo ut z evanescat, duæ Equationes:

Fig. 4.

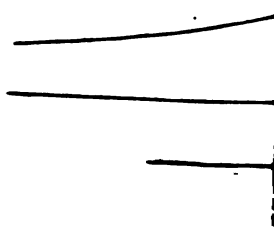

Fig: 5

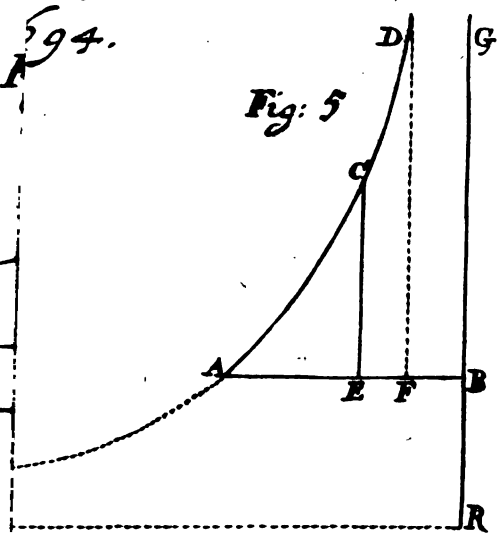

Fig: 3.

Fig. 4.

Bb 2

quam

14

#304

$432y^4 + 432xxyy + 72axy^2 + 64ax^3 = 44yy$
 & $16y^4 + 16xxyy - 72axy^2 - 64ax^3 = 27axy$
 quæ singulæ expriment naturam curvæ CMM , cujus tangentes MT
 sunt duplæ partium axis CT . Si ponatur in priori $a = 108b$, &
 deinde fiat divisio per 432 ; in posteriori autem $a = 4b$ & divida-
 tur per 16 , utraque Aequatio reducetur ad eandem $y^4 + xxyy -$
 $18bxyy - 16bx^3 = 27bb^3y$; ubi notandum est, signorum varia-
 tionem ante terminos $18bxyy$ & $16bx^3$ non variare curvæ natu-
 ram, sed ejus tantum positionem.

Casus secundus. Quando ratio p ad q non est numeri ad
 numerum, Curva satisfaciens est mechanica & construitur suppo-
 nendo quadraturam hyperbolæ: id quod hoc in genere simplicissi-
 mum est.

Ductis scilicet rectis infinitis AB, DE normaliter se in pun-
 cto C secantibus, describatur inter asymptotos CA, CD hyperbola
 quæcunque KOQ & facta pro lubitu AK parallela CD , occurren-
 ti hyperbolæ in K , & EF parallela CB ita ut rectangulum CEF
 sit ad rectangulum CAK , ut differentia linearum p & q est ad lineam
 q ; construatur alia hyperbola FH per punctum F transiens. Deinde
 ducatur libere GH parallela CB & sumta CB , æquali $p + q$ fiat, ut
 quadratum BG est ad quadratum BE , ita CA est ad CL , per quam
 ducatur LO parallela CD . Tandem capiatur spatium hyperboli-
 cum $LPQO$ (versus eandem partem spatii $ALOK$ respectu CD ,
 quando p excedit q , versus oppositam autem, quando p minor est
 q) æquale spatio hyperbolico $EGHF$ & ponendo $CP = y$; $CG = z$,
 producat PQ in M , ita ut sit $MP = \frac{zy + qz - py}{z}$. Dico pun-

$\frac{zy + qz - py}{z}$

ctum M esse in curva quæsita CMM .

Vel etiam, ductis rectis indefinitis AB, DE , se intersecantibus
 normaliter in puncto C , describatur inter asymptotos CA, CD , hyper-
 bola quæcunque KOQ ; & facta pro lubitu AK parallela CD , oc-
 currense hyperbolæ in K ; & EF parallela CB , ita ut rectangulum
 CEF sit ad rectangulum CAK ut $p + q$ est ad q ; describatur per F in-
 ter asymptotos CB, CE alia hyperbola FH . Porro ducatur libere
 GH parallela CB , & sumta CB æquali differentie linearum p & q ,
 fiat, ut quadratum BG est ad quadratum BE ; ita CA est ad CL , per

Bb 2

quam

quam ducatur LO parallela CD . Tandem capiatur spatium hyperbolicum $LPQO$ (versus partem oppositam spatii $ALOK$ respectu CD) æquale spatio hyperbolico $EGHF$ & vocando $CP = y, CG = z$, prolongetur PQ in M , ita ut $PM = \frac{zy}{y - pz}$. Dico

punctum M esse in curva quaesita CMM .

Dominus Marchio Hospitalius alia quadam occasione dabit analysin, quæ illum ad hanc solutionem manuduxit; quoniam dependet ex quibusdam principiis parum notis, quæ nimis longum foret hic explicare.

DIFFICULTAS SUPER SOLUTIONE
Problematis Bernoulliani, quæ habetur in Commentariis Mathematico-physicis Parisiensibus Anno 1693. d. 30. Junii, ab Analysta anonymo proposita, & ex Gallico in Latinum idioma conversa.

Quinon minus Geometriæ quam Medicinæ excellit scientia, & subinde egregiis mathematicis inventis, (quæ non postremam eorum, quæ in hoc genere curiosa complectuntur Acta Eruditorum Lipsiensia, partem constituunt) rempublicam literariam locupletat *Job. Bernoullius*, sequenti problemate Mathematicis proposito, Viro & genere & scientia illustri solutionem ipsius quaerendi occasionem suppeditavit. Comparuit illa ante quosdam menses in Commentariis Mathematico-physicis, defumtis ex adversariis Academiæ scientiarum Regiæ, in eaque, si examinetur, non vulgaris analyseos ratio observatur. Quandoquidem vero ipsius Auctor eam ex principiis parum vulgè cognitis dependere asserit, nemini mirum accidere debet, quod in cujusdam eam perlegentis animo suborta sit difficultas, cujus exposcit declarationem, quam ipsi non denegaturus videtur solutionis Auctor; præsertim cum is, qui publice quaestionem resolvendam suscepit, ejusdem explicationem, quæ ab aliis postulatur, non defugere posse videatur.

TAB. V.

Fig. 2.

Problema hoc est: *Curva CMM hanc habet proprietatem, ut quavis tangentium MT sit ad partem axis CT , sumtam inter C originem*

ginem suam & occursum Tangentis, in ratione data p ad q . Quæritur natura curvæ & modus eam describendi.

In solutione duo distinguantur casus, quorum prior est, quando p ad q est ut numerus ad numerum, vocataque ordinata MN , æquali suæ parallelæ CP , y , abscissa vero NC , aut distantia ab origine æquali suæ parallelæ PM , x , certæ formulæ generales proponuntur, ex quibus exempli gratia deducitur Æquatio:

$y^4 + xyy + 18bx^2y + 16bx^3 = 27bby$, quæ dicitur exprimere naturam curvæ CMm , cujus tangentes MT sunt duplæ partium axis CT , quas occurſu suo definiunt, h. e. $p = 2q$. Resolutio hæc nullam additam habet demonstrationem, cum alii reservertur occasioni analysis, quæ illam probare possit.

Ad difficultatem autem quod attinet, quæ est argumentum nostræ animadversionis, nititur ea principiis maxime vulgaribus analyticis ordinariæ, requiritque solum, ut sequatur quis calculum cum attentione modica.

Sint ergo, uti dictum, $MN = y$ & $NC = x$. nec non $NT = t$ & $TM = s$: TC erit $x - t$, & in triangulo rectangulo TNM , cujus hypotenusâ est TM , erit æqualitas inter ss & $tt + yy$. Jam vero per proprietatem, quam Dominus Bernoulli attribuit tangenti curvæ CMm hæc orietur analogia:

$f \cdot x - t :: p \cdot q$. & consequenter $f = \frac{px - pt}{q}$; Ergo $ss = tt + yy =$

$$\frac{ppxx - 2ppt + ppt}{q} ; \text{ hinc } ss = \frac{2ppxt - pp^2x + qqyy}{pp - qq}$$

dem $t = \frac{ppx \pm \sqrt{ppqqxx + ppqqyy - q^4y}}{pp - qq}$, quam

suppositio $p = 2q$ reducit ad expressionem simplicio rem, $\frac{4}{3}x \pm \frac{1}{3}\sqrt{4xx + 3yy}$ pro exemplo Auctoris hujus solutionis. Jam vero hoc exemplum est Æquatio $y^4 + xyy$ &c. certi loci Geometrici, & secundum methodum Tangentium explicatam in 32 Diario Eruditorum Parisiensi 1692. p. 375, nulla datur talis Æquatio, ex qua immediate non possit deduci expressio subtangentialis, in respectu ad ordinatas & abscissas super axe aut diametro.

Bb 3 propter

propter NT vel x hic est $2y^4 + xxy^2 + 18bxy - 27b^2yy$ quoniam

$$+ 24b^2xx + 9b^2yy - xyy$$

puncta curvæ, de qua agitur, referuntur ad axem CTN per rectas y respondentes rectis x : Insuper ex circumstantiis Problematis necessario sequitur, quod etiam sit: $\frac{4}{3}x + \frac{1}{3}\sqrt{4xx + 3yy}$, quem admodum notatum est secundum suppositionem nostri auctoris. Equentur ergo illi duo valores inter se, & invenietur (multiplicando per crucem & relinquendo solam in uno membro partem incommensurabilem producti) alia Equatio localis: $6y^4 + 7xxy^2 +$

$$96b^2x^3 + 90b^2xy^2 - 81b^2yy^2 = + 24b^2xx + 9b^2yy - xyy$$

$\sqrt{4xx + 3yy}$, quæ diversa est a proposita $y^4 + xxy^2$ &c. Inutile autem foret illas elevare ad altiorem gradum. quadrate multiplicando membra singularum, neque enim id faceret evanescere illarum differentias. Evidens quoque differentia reperiretur, si asymmetria unius sublata per multiplicationem quadratam, factis ambobus membris æqualibus nihilo per transpositionem, (unde resultat $4y^8 + 9xxy^6 + 144b^2xy^6 - 122b^2y^8 + 5x^4y^4 + 729b^4y^4 + 244b^2x^3y^4 + 594b^2b^2xy^4 + 1620b^3xy^4 + 128b^2x^5y^2 + 1536b^2b^2xy^2 + 1728b^3x^3y^2 + 768b^2b^2x^3 = 0$) & duplo alterius positæ æqualis nihilo quadrate multiplicato, (unde fit $4y^8 + 8xxy^6 + 144b^2xy^6 - 216b^2y^8 + 4x^4y^4 + 2916b^4y^4 + 272bx^3y^4 + 1080b^2b^2xy^4 + 888b^3xy^4 + 128b^2x^5y^2 + 2304b^2b^2xy^2 + 3456b^3x^3y^2 + 1024b^2b^2x^3 = 0$) si, inquam, æquationum h. m. ortarum singuli termini inter se comparentur. Denique si quis subire vellet laborem dividendi utramque Equationem localium quarti gradus per quantitatem $y^4 + xxy^2 + 18bxy^2 - 27b^2y^2 + 16bx^3$ datam in loco Geometrico proposito, prior deprimeretur ad $y^4 + \frac{5}{2}xxy^2 + \frac{4}{3}b^2xy^2 - \frac{27}{2}b^2y^2 + 12bx^3 = 0$, altera vero ad $y^4 + xxy^2 + 18bxy^2 - 27b^2yy^2 + 16bx^3 = 0$, qui sunt duo loci Geometrici differentes, cum tamen secundum problematis naturam, solum provenire deberet locus propositus. Solutio ergo talis primo intuitu videtur priori in casu, ut x & y non sint amplius indeterminatæ, atque ita
soluta

foſum puncta nonnulla *M* exhibeat, loco lineæ curvæ integræ *CMm*. Ex quò poſſet concludi; quia omnis *Equatio* localis exprimit certæ curvæ naturam, tangentes curvæ Geometricæ, de qua quaeritur, non habere proprietatem ſuppoſitam. Malo tamen ſuſpendere meum iudicium, donec ſolutionis Auctor, quid de hac difficultate ſentiat, aperuerit. Interim veritas huius propoſitionis, quod *Aequalitas* duarum diverſarum expreſſionum ejuſdem ſubtangentialis ſemper reſtituat *Equationem loci geometrici*, firma manet & extra dubitationis aleam poſita, omniſque in analyſi Geometriae verſatus certiore ſe de ipſa reddere poteſt, factis, quotcunq;e lubet, periculis circa omne exemplorum genus. Ex quibus nonnulla faciliora dabo: *Equatio loci infiniti ad Parabolas omnium generum* eſt

$$y = \frac{p - q}{x} \quad x: \text{ diverſæ vero expreſſiones ſubtangentialis ſunt}$$

$$\frac{p x^2}{q}; \quad \frac{p y}{q} \quad \frac{p - q}{p} \quad \frac{q - 1}{x} \quad x \text{ Harum expreſſionum binas ſibi}$$

$$\frac{q}{q} \quad \frac{p - q}{q} \quad \frac{q - 1}{x};$$

invicem æquales pono, atque ita tres habeo combinationes, in quibus omnibus divido per *p* & multiplico per *q*: in prima porro multiplico per $\frac{p - q}{x} \frac{q - 1}{x}$; in ſecunda poſt factam multiplicationem per $\frac{p}{y}$, divido per $\frac{p}{x}$; in tertia facta multiplicatione per $\frac{p - q}{x} \frac{q - 1}{x}$ & per $\frac{p}{y}$, radicem extraho quadratam: omnesque illæ reductiones, quæ admodum breves ſunt, exacte reſtituunt eandem *Equationem infinite generalem loci dati*. Idem accidit, ſi locus denuo inventus fuerit mediante ſubtangentiali, & alla quadam conditione data, ut in exemplo ſequenti. Sit locus $dx = xdy - ydy$ ad certam curvam, quæ eſt *Quadratrix circularis*. Dn. Leibniti, ut facile demonſtrari poteſt, nec non expreſſio $\frac{dx}{y}$ ſubtangentialis alterius curvæ, cujus locus inveniendus

eſt. *Mania ſicem ponatur* $y = \frac{dx}{x} \rightarrow \frac{dx}{y} = \frac{dx}{x}$: Ergo $yy = \frac{dx dx}{x^2}$

cujus substitutione facta loco yy in æquatione data oritur (postquam per yy multiplicatio & per dx utrinque divisio facta est) $yy = zdx - xx$ pro loco quæsito, cujus ordinata est x & abscissa v , qui quæ est ad circulum, in quo sinus rectus est æqualis & parallelus v , sinus aurem versus lineæ x . Jam vero quæritur, utrum subtangentialis supposita $v - dx$ eidem competat. Generalissimum & maxime secu-

rum medium id experiundi est, si ex hoc loco deducatur expressio subtangentialis per calculum, de quo in antecedentibus sum locus, & alteri ponatur æqualis. Nam vel plane secundum singulos terminos inter se æquales erunt, vel ipsarum æqualitas locum ad circulum restituet. Et omnino ex $\frac{zdx - xx}{2v} = v - \frac{dx}{2}$ provenit

manifeste $zdx - xx = vv$ locus inventus. Possem hoc argumentum proferre ulterius, nisi jam satis prolixus fuisset in hac animadversione.

DE MOTU MUSCULORUM MEDITATIONES Mathematicæ, communicatæ a Job.

Bernoullio Basil. Med. Doctore.

Suppono (1) fibras motrices musculorum, quæ sine fibrillis transversalibus cylindrum excavatum repræsenterent, per illas dividi in multa spatiola, quorum tamen cavitates per totam longitudinem fibræ motricis inter se communicant, ob laxam ligaturam fibrillarum transversarum. (2) Cum anima vult ut corporis aliquod membrum moveatur, fieri agitationem quandam spirituum animalium in cerebro, ita ut vellicando principium alicujus nervi, concutiant per totam longitudinem succum spirituosum intra contentum, atque ab illa irritatione principii nervi guttula extrema succi nervosi ex altero osculo levi vibratione ejiciatur, quæ sine actuali concussione non excideret, quia substantia spongiosa nervorum ei loco valvularum inservit. (3) Quando hoc modo innumera guttulæ per totam musculi molem, quæ instar spongiæ perpetuo sanguine humectata est, simul ejiciantur ex orificiis nervulorum, particulas earum spirituo-

sas

Aspiciuntur suis subtilissimis impingendo in particulas sanguineas tenuiores easdem diffringere, & insito aëri condensato exitum præbere, qui sese expandendo ebullitionem & subsequenter inde muscutorum inflationem causatur. His ita positis, si quærat *1. de natura curva secundum quam fibra motrix expanditur*, hæc ita poterit determinari:

Sit ABC fibra, vel si mavis filum perfecte flexile in extremitatibus A & C affixum, quod in omnibus suis punctis B trahitur vel pellitur perpendiculariter ad suam curvaturam potentia æquali & indefinite parva, quæ hic denotatur per lineolam BH; sitque abscissa AF = x , ejus differentialis Ff = dx , applicata FB = y , ejus diff. GB = dy , Curva AB = s , ejus diff. GB = ds , BH (potentia pellens & multiplex ipsius Bb) = ndf . Quia nunc quælibet potentia pellens BH dividi potest in duas laterales, horizontalem BE & verticalem BD, quæ rectangulum DE constituunt, cujus diagonus est ipsa BH: erunt ob similitudinem triangulorum B Gb & BDH, BE = ndy & BD = ndx . Quoniam autem potentia sustinens in A semper eadem & constans manet, ubicunque etiam filum præter in C figatur, ceu cuilibet attendenti patebit, ponatur illa = s , sed ex mechanicis constat, eam tantâ esse, quantâ foret, si loco fili curvi AB substituerentur duo alia recta tangentia & alligata in punctis A & B, quæ traherentur in puncto cõcurfus I a duabus potentiis L & K, una horizontali LI, & altera verticali KI, quarum illa omnibus potentiis horizontalibus BE, hæc autem omnibus verticalibus BD simul sumtis æquivaleret: verum omnes BE æquantur integr. ndy , quod est = ny , & omnes BD = integr. ndx quod est = nx : ideoque potentia L = ny , & potentia K = nx . Igitur ad inveniendam potentiam partialem in A, quæ nimirum requiritur ad sustinendam solummodo potentiam L, faciendum est, ceu docet Dn. *Varignon* in sua propositione fundamentali ponderum suspenforum, ut sinus anguli AIB, vel ejus complementi, ad duos rectos KIB, ad sinum ang. MIB, i.e. ut IM ad MG, seu ut bG ad GB, i.e. ut dx ad dy , ita potentia L seu ny ad potentiam partialem in A, quæ itaque invenitur = $\frac{nydy}{dx}$. Quia nunc directio potentiaæ K est ipsa tangens KI,

sustinebitur hæc tota a puncto A; ideoque potentiaæ partiali inven-

TAB.V.
Fig. 3.

tæ $nydy$ addenda est potentia K seu nx , ad habendam potentiam,

$\frac{dx}{dx}$
totalem & constantem in A, quam posuimus $\equiv a$; & sic eliciemus hanc æquationem differentialem $nydy \mp nx \equiv a$, quæ multiplica-

ta per dx dat $nydy \mp nxdx \equiv a dx$, sumtisque integralibus habebitur $\frac{1}{2}nyy \mp \frac{1}{2}nxx \equiv ax$ seu $yy \mp xx \equiv \frac{2ax}{n}$; quæ æquatio ostendit

curvam quæsitam ABC esse circularem, cujus radius vel semidiameter $\equiv \frac{1}{n} a$. Q.E.I. Si ergo musculus nullam resistantiam superandam haberet, machinulæ in perfectos & integros circellos expanderentur; sed quia musculus semper pondera & resistantias, si non forinsecus advenientes, saltem sui ipsius & ossium submovere debet, fit ut machinulæ musculares, quas ut planas consideramus, non integram adipiscantur figuram circulem, sed ex duobus segmentis æqualibus ejusdem circuli compositam. Per eandem propos. Varignonii potentia sustinens in B, seu vis firmitatis, quæ requiritur ne filum rumpatur, reperitur ubique æqualis potentie sustinenti in A.

2. Si in rationem inter vires instantes & vires sustinentes seu firmitatem fibra requisitam inquiretur, h. e. si crescentibus aut decreascentibus n aut BH, determinare libeat, in qua ratione crescant vel decreascent potentie sustinentes in A vel B, manentibus interim radiis circulorum æqualibus, ponatur BH $\equiv mds$ & potentia sustinens in A vel B $\equiv b$, & habebitur hæc æquatio $yy \mp xx \equiv \frac{2bx}{n}$;

quia autem radii ponuntur æquales, erit $\frac{b}{m} = \frac{a}{n}$, ideoque $n. m \therefore$

a. b. h. e. vires sustinentes vel firmitates requisitæ sunt in ratione virium instantium; id quod etiam Frater meus ita invenit, ut videre licet in regulis, quas publicavit pro determinatione curvaturæ veli, in *Act. Lips.* 1692. mens. Majo.

3. His ita se habentibus, supputare licebit rationem inter vim dilatantem & resistantias, seu quanta requiratur elasticitas auræ motivæ pro singulis sublevationibus resistantiarum semper æqualium? cujus

cujus rei gratia fere totum Opus Borellianum confectum est. Sit itaque machinula muscularis BEAD composita ex duobus segmentis circularibus BDA & BEA, & C centrum arcus AEB, ductisque radiis CA, CE, illo ad extremitatem, hoc per medietatem machinulæ, ita ut DE sit latitudo maxima, quam bifariam secat in R longitudo maxima AB, seu chorda arcus AEB vel ADB: quoniam nunc ang. EAC = recto = RAC + ACR, erit ang. EAR = ACR, ideoque arcus AE est mensura anguli EAR, vel duplus BEA mensura dupli EAD. Hinc datis semilongitudine lateris machinulæ, i. e. arcus AE in partibus æqualibus 100000, & semiangulo dilatationis EAR, inveniri potest sublevatio resistentiæ Z, quæ nempe est æqualis excessui, quo arcus AEB superat suum sinum rectum AR, quod ita peragitur: Fiat ut peripheria circuli ad radium, i. e. ut 44 ad 7, ita numerus graduum peripheriæ 360 ad quartum $57\frac{3}{11}$, qui erit æqualis longitudini radii in gradibus: facto nunc ut numerus graduum ang. EAR vel arcus EA ad $57\frac{3}{11}$, ita numerus partium æqualium 100000 longitudinis arcus EA, ad quartum, qui erit æqualis numero partium æqualium radii AC, qualium arcus EA continet 100000; habebitur tandem longitudo ipsius AR, nimirum faciando, ut sinus totus ad sinum ang. EAR vel arcus EA, ita numerus inventus partium radii AC ad quartum, qui erit æqualis numero partium æqualium ipsius AR, qualium arcus EA continet 100000; duplus itaque excessus arcus AE supra sinum AR inventum, erit sublevatio resistentiæ Z quæ sita. Q. E. I.

4. Postquam sublevationes sic inventæ sunt, vires dilatantes respectivas pro singulis ita determinabimus. Supra n. 1. posuimus potentiam curvam in quolibet puncto, vel potius in qualibet differentiali curvæ, perpendiculariter prementem = nds : vis itaque dilatans, vel elasticitatis auræ motivæ absoluta, qua latera machinulæ dilatantur, exprimitur per n , sed ibidem invenimus ponendo vim sustentem vel firmitatis in quolibet filii puncto requisitæ = a , radium arcus circuli, in quem filium incurvatur, fore = $\frac{1}{n}$. Quia vero, per citatam Dn. Varignonii propositionem, resistentia Z est ad vim sustentem in B, cujus utique directio est ipsa tangens BF, ut sinus anguli EBD ad sinum anguli EBR, erit $a = \frac{z \text{ M. sin. EBR,}}{\text{sin. EBD}}$

Ce 2 &

& sic substituto in quantitate $\frac{1}{n}$ loco a ejus valore, habebitur radius (per modum superiorem inventus, quem itaque vocemus r) $\equiv \frac{z M \sin. EBR}{n M \sin. EBD}$, ideoque vis elasticitatis absoluta auræ moti-

$vz n \equiv \frac{z M \sin. EBR}{r M \sin. EBD}$: & consequenter vis, qua premitur semila-

tus machinulæ, id est $n AE$ erit $\equiv \frac{100000 z M \sin. EBR}{r M \sin. EBD}$. Calculi

hujus beneficio construximustabellam quandam, ad imitationem illius, quam Borellus pro sua hypothefi confecit; quæ si conferatur cum nostra, videbitur ingens discrimen, tum quoad vires motivas, tum quoad sublevationes: ubique enim illas aut justo majores, aut justo minores facit.

Ex hac autem tabula liquet, vesiculam muscularem AEBD integram circulearem figuram nunquam adipisci posse, quia nempe vis absoluta elasticitatis eo in casu infinities superare deberet resistantiam, id quod impossibile est; & quia maxima machinulæ contractio seu resistantiæ sublevatio *ad quam non* est æqualis 72728 partibus earum qualium semilongitudo lateris continet 100000: clarum quoque est, quamvis machinulam in maxima sua distensione ad partem circiter sui tertiam non contrahi; id quod etiam de ipso musculo censendum. Constat etiam hinc, quoniam ab initio intionis, cum angulus semidilatationis EAR valde acutus est, resistantia permagnam habet rationem ad vim absolutam elasticitatis auræ motivæ, (siquidem angulo EAR existente 30 min. resistantia est ad vim elasticitatis ut 22900000 ad 1) debili admodum ebullitione opus esse in musculis ad immensam, imo incredibilem energiam musculorum efficiendam; imo minimam inflationem musculorum datam, quamvis resistantiam superare, & proinde tenerrimum infantem quantuncunque molem elevare posse. Sed quanto resistantia major est vi motiva elasticitatis, tanto sublevatio minus sensibilis evadit.

4. *Quantitates spirituum animalium, quæ manente sublevatione resistantiarum semper eadem pro singulis resistantiis impendantur, h. m. inveniuntur.*

Vires inflantes i. e. vires absolutæ elasticitatum auræ motivæ in æquali-

æqualibus circulis sunt viribus sustentibus proportionales per *n. 2*: quoniam autem, manente sublevatione resistentiæ vel angulo EBD semper eodem vires sustententes (ceu patet ex prop. Dn. Varignonii) sunt in ratione resistentiarum *Z*, oportet ut etiam resistentiæ elasticitatibus sint proportionales. Pro concessio etiam assumimus, quantitates auræ motivæ, i.e. densitates ejusdem voluminis auræ motivæ, & quantitates spirituum animalium vel succi nervosi, eandem semper servare rationem, h.e. duplam, triplam, quadruplam copiam, succi spirituosus excitare duplo, triplo, quadruplo densiorem auram motivam. Res itaque expedita foret, si constaret, quomodo crescentibus densitatibus crescant elasticitates. Id quod h. m. indagatur. In dato volumine *a* concipio particulas aëris vel auræ elasticæ occupare spatium *b*, & materiam subtilem residuum voluminis spatium *a — b*; nunc in æquali volumine *a* aliam quantitatem auræ elasticæ *c* concipio, ita ut reliquum spatium materiæ subtilis sit *a — c*; ideoque ex iis, quæ demonstravit Frater in *Dissert. de Gravit. Aërb. p. 97. ff.* elasticitas aëris primi voluminis est ad elasticitatem secundi, in ratione composita ex reciproca spatiorum *a* materia subtili occupatorum & directa aëreorum, nempe ut *ab — bc* ad *ac — bc*. Sed densitas primi est ad densitatem secundi in ratione directa spatiorum aëreorum, nempe ut *b* ad *c*. Si itaque construatur curva ACD ad axem AF, ejus naturæ, ut sumta in axe AB $\square a$, & ductis adplicatis DF, CE, rectangulum sub BE & AF sit ad rectangulum sub BF & AE, ut DF ad CE, sumanturque abscissæ AE, AF pro densitatibus aëris in volumine per constantem lineam AB designato contenti, erunt adplicata DF, CE, ejusdem elasticitates. Si more Algebraico quærat æquatio naturam curvæ ACD exprimens, invenietur positis constante AB $\square a$, & alia ad libitum assumpta BF $\square f$, DF $\square g$, abscissa AE $\square x$, & adplicata EC $\square y$, hæc æquatio: $fgx \square aay - afy - axy + fxy$, quæ indicat curvam quæsitam esse hyperbolam, & adplicatam BG in B fore infinitam adeoque asymptoton hyperbolæ; cujus centrum habetur producendo asymptoton GB in R, ita ut BR sit quarta proportionalis ad AF, FD & BF; semiaxis transversus est æqualis mediæ proportionali inter BR & duplam AB. Ex quibus perspicuum est, elasticitates præsertim in aere multum condensato in longe majori ratione crescere, quam ipsæ densitates: elasticitas etenim tandem abit in infinitum

TAB. V.
Fig. 5.

nitum, quando densitas suum quidem maximum, sed non nisi finitum gradum attingit.

Quandoquidem igitur densitates auræ motivæ ejusdem voluminis quantitibus spirituum animalium impensorum, qui illum effervescente cum sanguine produxerunt, proportionales esse sumimus, elasticitates vero sunt proportionales resistentiis, hinc colligimus, ipsam etiam hyperbolam ACD determinare relationem resistentiarum ad quantitates spirituum absumptorum, i. e. si CE, DF notent resistentias, denotabunt AE, AF quantitates spirituum absumptorum. Sit jam volumen machinulæ muscularis, vel quod etiam valet, omnium musculi machinularum simul sumtarum, quod exprimitur per AB, 10 partium, BF seu $f = 1$, FD seu $g = 100000$; si nunc quantitas spirituum animalium, i. e. AE seu x sit partium

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10.

per æquationem curvæ reperietur CE seu y i. e. pondus elevandum, partium 1234. 2778. 4762. 7407. 11116. 16666. 25926. 44444. 100000. *in finit.* Hinc etiam ratio petenda est, cur magna pondera (viribus nostris proportionata) non multo majori cum difficultate eleventur ad eandem altitudinem, quam exigua. Omnis enim difficultas in motionibus animalibus peragendis unice, ut credo, provenit a dispendio spirituum animalium; verum spiritus in longe minori ratione absumuntur quam sunt pondera elevanda; ita ut, si e. g. elevandum sit pondus duplum, non ideo requirantur etiam duplo plures spiritus animales, ceu satis clarum est ex laterculo isto, ubi reperitur quod ope quantitatis spirituum animalium, quæ sit ut 8, elevetur pondus quadruplo majus, quam alia quantitate, quæ sit ut 5, licet jactura spirituum illo in casu ne quidem duplo major sit, quam jactura in hoc, utpote quæ se habent ut 8 & 5. In hac igitur ratione etiam se habebunt difficultates, quæ sentiuntur in attollendis ponderibus.

**AL SERENISSIMO PRINCIPE DI
Toscana, Formazione e Misura di tutti i Cieli, con
la struttura e quadratura esatta dell' intero, e delle parti di un nuovo
Cielo ammirabile, e di uno degli antichi delle Volte regolari degli Ar-
chiteti. Curiosa Esercitazione Matematica di V.V. ultimo Scolare
del Galileo, Accademico Fiorentino, il Rinvigorito Accade-
mico della Crusca.**

h. e.

h. c.

Vincentii Viviani Exercitatio curiosa Mathematica, de formatione & mensura fornicum &c. dedicata Serenissimo Hetruriæ Principi.

Florentiæ, typis P. Matini, 1692. in 4. Plag. 6.

Quili problema Florentinum, cujus solutionem tum Leibnitius, tum Bernoullius calculo Leibnitiano usus, in Actis nostris A. 1692. p. 274. 370. & A. 1693. p. 42. dederunt, proposuit, Vincentius est Vivianus, Magni Ducis Hetruriæ Mathematicus & operum publicorum Director, Mathematicorumque nostri temporis per Italiam facile princeps, genuinus quippe magni Galilæi successor solusque ex ipsius discipulis superstes. Id quod ipse quoque nomine D. Pio Lisii Puffillo Geometra, quod transpositione literarum facta mutatur in *postremo Galilæi Discipulo*, innuere voluit. Editurus autem solutionem problematis commemorati, non ab re se facturum, putavit, si de aliis quoque fornicum generibus quædam adderet, simulque doceret, quomodo non toro solum elaboranda, sed ad mensuram quoque sint revocanda, exactam quidem illa, quæ quadrari possunt, veræ propinquam autem, quæ quadraturam respuunt. Nam ex sex fornicum generibus quæ adferuntur, tertium solum quod scaphiforme Romanum dicas (*Volta a scifo alla Romana*) & sextum seu veliforme Florentinum, (*Volta a vela alla Fiorentina*) de quo problemate agitur, est quadrabile. Id vero hac ratione construatur: Sit sphaera cujus circulus maximus verticalis est ACBD; diameter Horizontalis AB, centrum E, radii EA, EB. Bisecentur radii in F & G, & fiat trepanum, cujus acies secans sit æqualis radiis AE, EB. Perforetur hoc instrumento globus ita, ut axis trepani semper sit perpendicularis plano ACBD in punctis F & G, & ex illo auferat duos circellos AHEL, & EIBM se tangentes in E. Erunt h. m. ablata ex superficie cujusvis hemisphaeræ quatuor spatia æqualia, quæ fenestram vices gerunt, ita ut, quod in quavis superficie hemisphaerica restat, sit æquale quadrato axis sphaeræ, vel duplo quadrati ACBD inscripti circulo maximo: tota autem superficies sphaerica, demtis fenestris quatuor circularibus, quadrupla quadrati illius, perinde ut integra superficies sphaeræ quadrupla est circuli maximi, ac tandem quævis fe-

TAB. V.
Fig. 6

ne

nestra circularis quadrupla segmenti ARC vel CSB. *Quam* solutio tantopere probata fuit Leibnitio nostro, cujus ingenium. Auctor pro humanitate sua singulari, & candida in aliorum laboribus censendis æquitate, summis laudibus effert, ejusque quadraturam circuli arithmetica, in *Actis anni 82. mense Febr.* olim publicatam, admirandam judicat, ut ipsi visa sit propria elegantior. Cæterum quamvis celeberrimus Vivianus præclaro de Maximis & Minimis opere, aliisque egregiis scriptis dudum sibi immortalitatem paravit, ut ad gloriam partam accedere vix quidquam possit; Reipublicæ tamen interest edi adhuc præclara multa, quæ premit: ex quibus opus de locis solidis jam perfectum, sed nondum publicatum, esse intelleximus. Et cum circa motus aquarum, aliaque ad publicam commoda pertinentia, multa eum præclara & sæculis profutura observasse audiamus; optamus persuaderi ipsi posse, ne perire thesauros illos patiatur.

*DESCRIPTION DE L' AIMANT, QUI
s' est formé à la pointe du Clocher neuf de N.*

*Dame de Chartres : par M. L. L. de Vallemont, Prêtre
& Docteur en Theologie.*

h. e.

**Descriptio Magnetis geniti in fastigio novæ turris
campanariæ B. Virginis Carnutenfis, auctore L.L.
Vallemontio, Presbytero & Doctore Theologiæ.**

Parisiis apud Laur. d' Houry, 1692. 12. plag. 9½.

Quæ circa principium Octobris anni 1690. impetuosa furebat, in Belsia præcipue, procella, non aliis solum ædificiis damnum attulit, sed novum quoque campanile B. Virginis Carnutenfis ita concussit & affixit, ut collapsurum videretur. Cum ergo, ne suo lapsu noceret vicinis, æstate sequenti dirueretur, in fastigio ipsius circa ferrum, quo jungebantur lapides, reperta fuit densa quædam rubigo, aut crusta ferruginea, cujus pars inter lapides latens optimi magnetis naturam habet, ut primus deprehendisse dicitur Cassegrain Chirurgus

gus Carnutenſis. Cum autem ſingularis plane ſit magnetis extra terræ gremium geneſis, & ferri in lapidem magneticum mutatio, digna non ſolum viſa fuit Academicis Regiis Pariſienſibus, ut eam ſcrutarentur, ſed Vallemontio quoque, qui naſtus particulas quasdam hujus Rubiginis, eas variis ſubjecit tentaminibus, illasque, quæ ferrum attrahunt, magneti ex terra erui ſolito tam eſſe ſimiles, ut ovum ovo, proprietatesque magnetis omnes habere comperit. Affudit etiam aquam fortem, ſpiritum nitri, nec non vitrioli, qui in ferrum promte agunt, ſed magnetis nativi nigram partem intactam relinquunt, Rubigini Carnutenſi magneticæ, eique nullam mutationem accidere obſervavit, ſecus atque contigit in partibus reliquis, quæ virtute magnetica ſunt deſtitutz. Quandoquidem autem cogitationes, quas de ortu magnetis hujus amicis expoſuit, non parum diſcrepare deprehendit ab illis, quas Dominus de la Hire in Ephemeridibus Eruditorum Pariſienſibus recensuit, ſuaſu illorum eas præſenti libello comprehenſas edidit in publicum. Atque primum quidem non plane novam hanc rem eſſe, ſed jam pridem a Gaſſendo Aquis ſextiis A. 1634, nec non Mantuæ a Philippo Coſta obſervatam oſtendit. Ipſum autem magnetem Carnutenſem genitum ſuſpicatur, dum ferrum, quod, ubi repertus fuit magnes, maxima ex parte exeſum fuit, ſulphur; lapides, ſal vel nitrum; pluvia vero limum quendam & humiditatem, qua in motum & fermentationem reliqua excitata fuerint, tanquam ſymbolas, conſulerint; & materia magnetica circa terram perpetuos gyros deſcribens, in molli adhuc materia tales ſibi efformaverit poros, quales in magnete alias reperiuntur. Quod vero reliquæ partes illius cruſtæ acri nimis expoſitæ virtutem magneticam non acquiſiverint, hinc factum putat, quod in formatione citius, quam par erat, ab aere exſiccata induruerint, ut materia ſubtilis magnetica conformationem interiorem requiſitam iſtis dare non potuerit. Omnia autem ſtriſtim hic expoſita fuſius ex philoſophia magnetica illuſtrat clariffimus Auctor, & quæ in Domini de la Hire ſententia requirat, commemorat.

CHRISTIANI VVORMII, VVILH. FLII,
*de corruptis Antiquitatum Hebraarum
 apud Tacitum & Martialem Veſtigiiſ.*

Liber Secundus.

D d

Hafniae,

Hafniae, prostat apud J. M. Liebe, A. 1694. in 4.

i. Alph. 6. plag.

Quæ sit instituti a Clarissimo Auctore in opere hoc suscepti ratio, jamtum in Actis anni superioris p. 443. seq. indicavimus, cum Libri primi contenta recenseremus. Sed qui secundum hunc insequentur, nonnisi post annos aliquot in lucem publicam emittere is constituit, qui diligentiam suam in notis ad R. Sabathai Strimeri Bibliothecam Rabbinicam שְׁתֵּי יְשׁוּבֵי inscriptam, ac Latinitate abs se donatam, interea collocaturus est. Prout autem in postremis libri præcedentis capitibus diversas de Judzorum origine sententias apud Tacitum commemoratas examinare oeccepit, ita telam hanc ulterius pertexere nunc allaborat.

Cap. 1.

Ad tertiam enim, quæ inibi refertur, opinionem sese conferens, num Judæi ortum ducant ab Æthiopibus? disquirat. Ubi fabulosa quidem plurima de gente Æthiopum narrari in antecessum monet, (quo etiam istud trahit, quod de hominum nonnisi uno in fronte oculo instructorum grege abs se in Æthiopia viso Augustinus observet;) statimque opinionem illorum allegat, qui ab Æthiopibus Ægyptios suam deduxisse coloniam affirmant, velut istos etiam pro populis omnium primis multi venditent; ac licet e contra passim extremi hominum appellentur, non alio tamen sensu id capiendum esse docet, quam quod communiter accolæ maris, quales & illi fuerint, istam olim appellationem gessisseprehendantur. Quod autem Tacitus non adeo incredibilem duxerit hanc Judzorum ex Æthiopibus originem, non aliunde esse arbitratur, quam quod notissima fuerit inter gentes fabula de Mose per quadraginta annos Æthiopibus imperante, & filiam Regis in matrimonio habente, cujus quidem natales potissimum accerfendi sint ex hoc, quod per communem errorem uxor Mosis pro Æthiopissa fuerit agnita, cum tamen vox מִצְרַיִם de ea potius exponi debeat, quæ ex Arabia oriunda est, prout etiam alibi patria ejus Madian in Arabia & maris rubri littore constituatur. Pro Regis filia eam inde haberi, quod Jethro, Mosis socer, in Scripturis appellatur כַּהֵן, e qua voce gentiles Principem eum fuisse exculpsent. De cætero Mosen pro omnium Judzorum patre fuisse agnita, argumentis paulo pluribus evincere conatur. Et primum quidem ab eo petitum est, quod is a Græcis alpha dici soleat, hoc autem nomine ab

anti-

antiquis eum, qui primus fuerat aut artis alicujus inventor aut populi Pater, vocitarum asserit. Atque ita speciatim Mosen audivisse censeat, quoniam Græci ex voce ἤλλν, Dux, quam ei frequentissime tribui cognoverint, suum ἄλφα derivasse videantur. Accedere post alia & hoc, quod gentiles ipsum Judæ coævum, imo hujus avunculum crediderint; quemadmodum corruptioni quoque ansam præbere potuerit Judæorum mystica cum Æthiopicis comparatio in illorum scriptis haud inconsueta, e qua gentiles literalem interpretationem hausierint. Imo magnum Judæorum numerum olim pariter ac hodie inter Æthiopes repertum depravandæ antiquitati viam stravisse superaddit. His ita deductis, methodi suæ in præcedentibus jam usurpatæ memor, manifestum reddere studet, Æthiopiam non saltim nomen, sed & omnes fere incolas, Palæstinæ debere, quam ob rem nominis αἰθιοψ originem nequaquam ab αἰθω, quod sit καίω, & ὄψ, sed ab Hebræorum אֵתִיּוֹפִיָּה vel terminatione Syriaca אֵתִיּוֹפִיָּה, apud Joppen, derivat, & affinitatem inter Æthiopiam & Joppen pluribus, quam heic referre liceat, ostendit. Istud autem imprimis annotari meretur, quod fabulam de Andromæda Ceto exposita nihil exhibere censeat aliud, quam corrupta eorum vestigia, quæ Jonæ quondam circa Joppen accidisse referantur. Licet enim sexus notionem ob stare asserto huic dixeris, facilem tamen fuisse hanc detorsionem regerit, cum terminatio nominis אֵתִיּוֹפִיָּה foeminina Mythologos, ut foeminam eum facerent, commoverit, ac postmodum, quanta inter utriusque facti descriptionem, apud ethnicos & in Scriptura Sacra obviam, similitudo interveniat, declarat. Insuper, ut amplius demonstret, Æthiopes Hebræis sua incunabula debere, isto argumento utitur, quod eorum cum Phœnicibus congruentia e Veterum monumentis abunde dispalescat, prout & Cerne insula Æthiopica ob commercia cum Phœnicibus instituta passim celebretur; Phœnices autem origine Hebræos esse, primo jam tum libro indigitavit. Quinimo Æthiopes cum Chaldæis ab antiquis fuisse confusos, ex eo clarum esse vult, quod isti sæpius dicantur Cephænes, quæ appellatio majori jure Chaldæis debeatur. Ac ne sic quidem desinit confirmare arctissimum cognationis vinculum inter Phœnices ac Æthiopes; in insulam quippe Cyprum proficiscitur, Cypriosque Phœnices facit, ac inter Cyprios Æthiopes ostendit; ad Creteneses item exspatiatur, & istos recte haberi

c. 3.

c. 4.

c. 5.

c. 6.

c. 7.

c. 8.

- c. 9.
c. 10.
- pro Phœnicibus declarat, sed & maximam partem Æthiopes constituit. Deinceps vero ad horum sacra delabatur, atque ex eorum Diis Mithram primo seligit, & sub hoc nomine prius apud Æthiopes quam Perlas Numen aliquod pro Jove pluvio cultum fuisse docet. Huic Isidem adjungit, cujus fabulam ex historia de prima viventium matre, Eva, confarcinatam opinatur. Mox Pana cum fociis suis Silenis, Satyris, & Sylvanis, nonnisi Hebraismo originem debere asserit. Et cum speciatim Panis gesta cum Mosaicis contulerit Huetius, nihil de his porro superaddere censet necessarium; nomen saltim ex Hebraico sermone depromit, eumque dictum putat quasi Deum פַּנְתֵּם, seu פַּנְתֵּם, terrorem, consternationem, vel quia Moses populis finitimis terrorem nimium incusserit, vel quia Pan ipse terroris Deus antiquis creditus legatur. Herculem a radice parum usitata הַרְקוּלֵס, mutare sedes, nomen sortitum, & in majorem emphasin הַרְקוּלֵס adjectum fuisse autumat, nec eo quenquam denotari præter Josuam, qui sedes suas revera commutarit, novas tam sibi quam Israelitis quasiturus. Satyros vocari quasi סַטְיָרוֹת, i. e. latentes, vel quia in speluncis & abditis locis sacra iis peragere Romani consueverint, vel quia in sylvis degisse & latibulis potius quam habitaculis se delectasse perhibeantur. Silenum seu Sylvanum a vocabulo סַלְיָן, quod spinas denotet, descendere. Per Satyros intelligi Israelitas, tamdiu in sylvis delitescentes, quandoquidem & ii vitam pastoritiam egerint, & præter armenta nullas fere divitias habuerint. Sileno autem quæ attribuantur, ad Mosén similiter spectare. Mercurium Maja credi genitum, ac respici ad Mosén, qui e מַיָּם sive aquis extractus fuerit. Ab his Numinibus inter Æthiopes quondam divino cultu affectis ad alia eorum instituta progreditur, a circumcissione auspiciatus, quam minime ab iis primum inventam, sed ab Hebræis ad eos traductam contra Spencerum probat; tametsi inter observationem utrinque concurrentem, seu intentionem spectes, seu ipsum opus consideres, differentiam insignemprehendere omnino liceat. Qua occasione, cur Judæis a Martiali & Persio recutitorum cognomen tribuatur? dispicit, & ab initio haud omnes Judæos, sed illos saltim, qui a religione defecerint, & quasi cutem reassumserint, ita dictos; postea vero, cum forsitan ob nimiam tyrannorum savitiam repræputationem plerique Judæorum, saltim Romæ degentium, admiserint, hanc appellationem in-

consuetudinem abiisse reputat. Talem vero repræputationem utriusque posse fieri, testimoniorum copia ex ipsis scriptoribus Judaicis aliisque producta demonstrat. Locustas Hebræis in deliciis, & Israelitarum in deserto cibum fuisse præsupponit, ac simile quid apud Æthiopes obtinuisse superaddit.

c. 13.

c. 16.

c. 17.

c. 18. 19.

c. 20.

c. 21.

Sed missa nunc tertia apud Tacitum sententia, ad quattam properat, & in hac istud ante omnia breviter reprehendit, quod Judæos terras proprias coluisse scripserit, tum tamen eos Cananitis omnes agros vi eripuisse notissimum sit. Hujus autem erroris hic fors ab ipso constituitur: Judæos dictos ab antiquis Phœnices, Cananæos autem esse Phœnices, atque ita Tacitum Judæos Phœnices, i. e. Cananæos, credidisse. Verum majoris esse momenti ait quæstionis illius excursionem: cur Assyrios convenas Judæos nuncuparit Tacitus? & ad eam dum respondet, frequenter admodum apud antiquos Syriam, Phœniciamque confundi, & id ex depravato Tyri, urbis Phœnicie, nomine מנאס manasse probat. Suum vero istud placitum hic repetit, quod Cyprii origine Phœnices sint, ac insuper hospites hujus insulæ Assyrii quoque appellati fuerint. Cumque ibi præcipue Venerem divino honore cultam noverimus, Tyro ei incunabula suppeditante, inde hanc Deam ethnicis eandem esse, quam Hebræis Saram, conjecturis quibusdam roborare nititur. E quibus satis queat perspicui, hoc in loco per Assyrios non intelligendos esse alios, quam Phœnices. Istos de cætero aliqua hujus generis servare instituta, quæ eorum cum Hebræis cognationem eloquantur, perhibet. Nobis autem plura jam referre non vacat, præter isthoc unicum, quod de cultu columbarum apud eos celebrato adducit, & hunc quidem exinde ortum proficetur: Nomen nempe divinum יהוה olim raptissime pronunciatum fuisse Jhova. Hoc cum Cananæi audirent, pro Jhova forte יונה columbam eos intellexisse, præsertim tum pro Israelitis vixdum natis בני יונה filios columbæ offerri compererint, atque hoc pacto ad superstitionem singularem fuerint provocati.

Tandem, cum Tacitus alios Judæorum initia scribere restetur a Solymis, gente carminibus Homeri celebrata, condita urbi Hierosolymæ nomen e suo faciente, multos præterea sententiam hanc cum Tacito communem habuisse annotat, quod inde natum videatur, quoniam urbs Hierosolyma sæpius in Scriptura S. Jebus & Salem

nuncupetur, e quibus vocibus conglutinatis, non magna adeo inter Δ & Υ quoad scriptionem differentia accedente, Jerusalem quasi Jebusalem dictam existimarint; & quia Jebus terram aridam ac sæpe montanam denotet, Salem vero proxime ad Solymos accedat, ortum hinc figmentum Taciti & Stephani *περὶ πόλεων*, Hierosolyma dicta quasi Orosolyma *ἀπὸ τῶν ὄρων Σολύμων*. Ipsemet autem Josephus ab hac opinione non alienus est, ac proinde verba quædam ejus hac de re Auctor examinat, & vel duplici de causa eadem falsi arguit, semel, quod Judæos sub Xerxe militasse asserant, & iterum, quod ex allegato Choerili Poëtæ testimonio *τροχονέριδες* hi Solymi appellentur, quo titulo si quis Judæos insigniret, illum ne lotis quidem manibus ad sacra ipsorum adspicienda accessisse dicendum. E contra Solymorum olim nomine venisse Pamphilios, Cilicet, Lycios, Pisidas, gentes a Judæis longe alienissimas. Rhodios tamen, insulæ Lyciorum Dominæ habitatores, Phœnices esse probat, & apud hos a Judæis mutuam videri legem de coma apud certos homines peculiari voto obstrictos non radenda; de mortis reo extra portas urbis ejecto; de bobus ad imitationem Salomonis in Templo Jovis Atabyrii constitutis; lucum item quadratum in memoriam Paradisi e quolibet angulo ad irrigandam terram certum flumen emittentis; variaque sacra ad recolendam Mosis, Josuæ, & Calebi memoriam instituta; ut Phœnicum linguam Rhodiis usitatam, aliaque huc facientia, silentio prætereamus, nec multum exponamus, quibus argumentis necessitudinem inter Solymos ac Rhodios evincere studuerit. Populos vero modo dictos Solymorum nomine, quod idem ac montanos denotet, a regionum situ appellari credit, iterumque Solymos hos origine Phœnices esse rationibus quibusdam probatum dare fatigit.

c. 22.

c. 23.

LA SCIENCE DES MEDAILLES &c.

i. c.

Cognitio Rei Numariæ, ad erudiendos eos, qui
Numorum Veterum & Novorum intelligentiam stu-
dere incipiunt.

Lutetiæ apud viduam Marbre Cramoisy.

1693. in 12.

Scirus

SCitus hic atque elegans Libellus est, arguta ac erudita simul brevitate complectens omnia, quæ quoquo modo illos, qui animum ad Rei Numariæ studium applicant, scire convenit: nec poterat in hoc genere fingi quid elegantius. Dolendum, Autorem nomen suum nos ignorare, nec inire gratiam voluisse, quam publicitus promeruit. Marius Gratidianus, Cicerone & Plinio testibus, cum primus artem reperisset, Denarios probandi, multitudini apud Romanos tam charus fuit, ut omnibus vicis statuas, & ad eas thus & cereos illi dicarent. His paria facere, cum disciplina temporum non permittat, nec si permitteret, *Αυτῶν ἀγνώσκω* ea præstari queant, habendus igitur in pretio magno liber est, gestandusque in sinu. Cæterum, cum nihil temere, nihil frustra in eo dicatur, difficilis illius evadit in brevem recensionem coarctatio, & ab archetypo labi necesse est. Summam tamen rerum quas Auctor inculcat, & plurimum rationibus ac exemplis corroborat, indicabimus, ut ipsius libelli legendi salivam moveamus.

In Prasæfationula dicit Autor, nolle se post tot tantosque, qui in laudando Rei Numariæ studio, ingenium & industriam exercuerunt, aliquid in commendationem ejus afferre, præter solum illud, quod non minus, quam Historiarum cognitio, ingenuos animos deceat; quodque harum veritas, haud firmiore, quam ex Numis petito præsidio, nitatur. Cæterum, cum multi illis, qui Notitiæ in re Numaria parandæ causa, Veterum Monetam colligunt, imponant, & turpi quæstu, malos Numos pro bonis obrudant, pollicetur, se ostensurum modos, quibus quis, ne decipiatur, cavere debeat. Afferret autem, hac occasione, cætera quoque, in tota Re Numaria notatu digna, XII. Præceptionibus ea includens.

Præceptio I. De Ætate Numorum & de Tempore,
quod pretium illorum adauget.

Veteres mortales res invicem permutabant, & difficultas cuedendorum metallorum, diu prohibuit, ne Numi ex ipsis effingerentur. Quia & hodiernum integræ Nationes reperiuntur, quæ Numis carent. Etiam, ex quo metalla, pro rerum emtarum pretio adhiberi cœperunt, per longum tempus ponderabantur, priusquam Numorum figuram acciperent.

Numi, *Generatim*, sunt vel Veteres, vel Recentēs. *Veteres*, quibus

busdã dicuntur, qui usque ad IX a Christo nato Seculum, fuere, profusi. Satius autem fuerit, eos cum Seculo IV. & Theodosio Imperatore finire. *Recentes* vocamus, qui intra proximos hos trecentos annos, prodire in lucem.

Veteres Numi, quatenus Antiquariorum Numismatobecas componunt, dividuntur in Græcos & Latinos. *Græci Numi* Romanos, uti ætate, ita artificio quoque, in figurarum habitudine exprimenda, longissime antecedunt; ac sunt in his illi, quos Civitates procuderunt, a Regibus cufis antiquiores.

Latini Numi haud ulli *Consularibus* sunt vetustiores. Primi enim Reges, saltem Numos Aureos Argenteosque nullos dederunt. *Familiarum* ergo recensio, primum antiquitatis locum tener in Numis Romanis. *Imperatorii Numi* sunt vel Veteris, vel Declinantis Imperii Romani. *Illud* a Julio Cæsare, vel Augusto incipiens, ad XXX. Tyrannos usque sese porrigit. *Hoc* inde, ad captam usque, a Turcis Constantinopolin, extendere licet.

Recentium Numorum congeries, ubicunque gentium effictos admittit. Ac per hos, Pontificum, Imperatorum, Regum, Principum, Civitatum, & privatorum quoque illustrium hominum, fit ostensio. Ad hæc figurant nobis Prælia terra marique depugnata, Coronationes Regum, Funera, Hymenæos, & cæteras Res Sacras ac Profanas omnes. Habent hoc boni, quod illorum intellectus, ob recentem memoriam, facilius est; quod temporum epochas signant; quod minor in iis, quam antiquis, adulatio; quod immunes a fraude, cum quid fufum, quidve cufum sit, levi negotio in iis distinguatur, ac nulli adulterini adhuc efficti sint, ad verorum imitationem. *Pontificum Romanorum* seriem, per annos 250, hoc est a *Martino V.* usque ex Numis integram dari conceditur. Sed eorum, qui *Julium II.* præcessere, novi sunt typi, *Alexandro VII.* sedente, Bidoti cura, & *Francisci Barberini* Cardinalis auspiciis, efficti. Antiquiorum Pontificum successio, tantum per sigilla plumbea, Ballis eorundem appensa, deducitur. Hæc autem, sola illorum Nomina, cum Petri & Pauli Apostolorum imaginibus referunt, ac primus *Sixtus IV.* vultu suo Numos notavit. *Imperatorum sequioris ævi Successionem Numarum*, monetalem pecuniam eorundem in subsidium vocando, inde a *Carolo M.* sustere possumus, quod & *Strada* fecit ad *Marthiam* usque
Cæsa-

Cæsarem, sed Numis magna ex parte supposititiis. *Numorum Memoriam*, qui hos Imperatores autores habent, verus ordo, a Friderico II. (legendum III.) repetitur, cui addi solent *Numi Regum Hispanie*, qui Philippum I. Caroli V. Imp. patrem, non excedunt. *Francia Regum Seriem Numariam*, nulla alia, cujuscunque in Orbe imperii, æquaverit, quæ inde a Clodovæo, per annos 1200. integra habetur. Sed, si Bidotum sequimur, nemo ante Carolum VII. Monetæ suam imaginem impresit. Venerabilis Menestrierius, *novo invento*, Ludovici XIV. qui scepra tenet, Regis, vitæ totius historiam perpetuam, inde a primis incunabilis, per Numos elegantissime concinnavit.

Præceptio II. De Varietate Metallorum, quæ Numis præbuere materiem.

Pretii Numorum haud præcipue ex materia fit æstimatio. Quippe Numus Æreus, raro se offerens, ejusdem commatis aureo, cujus copia habetur, est longe carior. Nempe sic Otho æreus, majoris moduli, taxationem exsuperat: Aureum ementes, Ducatos octo, Argenteum, non totum Vallengem, metalli æstimo superaddunt. Vel Numæ Regis as scorteus sicubi sese offerret, quantivis pararetur, ducendo inter Numos Romanos agmini.

Numi diversorum metallorum, in eadem serie non sunt permiscendi, nisi quod quandoque Aureos, in Argenteorum, qui defecere, locum, substituere permittitur; id vocant, sipe aliqua seriem distare.

Aurum in Numis Romanis est vel summe purum rutilansque, vel generis sequioris, quod Alexandri Severi permisso invaluit, & quinta sui parte est degener; quanquam ipsius Severi, & Imperatorum qui illum exceperunt, Numi Aurei bonitate nihil concedunt iis, qui Augusti ævo fuere cusi: vel est magis adhuc depravatum, & pallens, quale in Gothicis quibusdam deprehenditur. Est quoque Aurum in veteribus Græcis Numis, bonitatis eximia, & illi par, quod in antiquo Romano Imperio adhibitum, Caratiorum videlicet 23. & Granorum 16. Memori mente tenendum, Romanos, nullos Aureos Numos protrudisse ante A. V. C. 546. Quod si ergo in primorum Regum aut Consulium Numos Aureos quis incidat, tanquam falsi spernendi.

Argentea Moneta initium, apud Romanos incidit in A. V. C.

484. Argento autem fere semper ad eam rem usi sunt ignobiliore, maxime post Septimum Severum. A Gallieni tempore, in quibusdam Numis argentum penitus ærosum, & a Postumorum ætare, *æros argentatos* offendas. Sunt & *Bracteati* aliqui, in quibus æs tenui argenti bractea obducitur: quæ fraus ingeniosa, jam in Augusti Triumviratu cœpit, & antiquitatis in Numo nota est certissima.

Æs in Numis modo est rubrum, modo luteum, modo coloris communis. Extant aliqui, quibus *Æs Corinthium* materiem præbuisse creditur, etsi non defunt, qui negant, ullos ex Corinthio ære Numos fuisse profectos; quia, dissolvendo eos, qui tales existimabantur, haud unquam vel minimum auri granum se prodidit. At Corinthium æs, ex variorum, cum Corinthus conflagraret, metallorum confusione, prognatum esse dicitur.

Reperiuntur etiam, contra multorum opinionem, vetères *Plumbei Numi* genuini, rarenter tamen.

Ridendi, qui *Æros* Numos antiquos *inaurant*. Ex puro puro *Ferro* effictos, nullos offendas.

E triplici Metallo, *æres* adornantur vulgo Numorum *Constructiones*. Una *Aureorum*, quæ mille & ducentorum numerum, in Imperatoriis non excedit. Altera *Argenteorum*, quæ trium millium numerum in Imperatoriis superat. Tertia *Æneorum*, quæ ad millia sex aut septem potest produci.

Præceptio III. De diversa Magnitudine, quæ diversas, in Aureis, Argenteis, & Æreis Numis efformat Series.

Apud Veteres, tanta magnitudinis ac crassitiei Numi, quales nunc interdum consunt, minime effingebantur. Antiquorum enim diameter summa est quatuor pollicum, quæ granditas, ad quartam usque pollicis partem, patitur imminutionem.

Metalhiones vocamus Numos prægrandes, qui Monetæ usum neutiquam præstabant, sed in Ludis publicis, aut Triumphis jactabantur in vulgus, aut quibus Legati, & peregrini Principes donabantur, Romanis *Misilia* dictos. Quia haud magna illorum suppetit copia, nec constat quenquam unquam ultra quadringentos aut quingentos possedisse, in Numismatothecis primo loco poni solent.

Metal.

Metalliones Conturniati vocantur, quos limbus depressior ambit, & in quibus figuræ, longe minus, quam in veris Metallionibus protuberant. Origo a Græcis, & Ludorum solemnium brabeis petenda videtur, ac sua opinione decipi eos, qui ante Theodosium nullos tales cufos fuisse contendunt, suadet ratio.

Argentorum Metallionum, non quidem quoad Imperatores, Reges tamen aliquos, ac Civitates, instruere licet seriem, idque circa Syriæ Reges Vaillantius præstitit. *Aurei Metalliones*, ob infrequentiam ad id tantum conferunt, ut reliquorum Aureorum vel Argentorum sint velut Anteambulones.

Arei Numi distinguuntur in Maximæ, Mediocris, & Minimæ quantitatis: ac cuique sua debetur laus. Sed *Maximorum* haud interrupta series, in Postumis definit. Vel sic tamen, numerus bis mille amplior est.

Mediocrium Numorum, non solum ultra Postumos, verum & in Occidentali Imperio Romano, ad ejus usque lapsum, in Orientali, ad Palæologos potest fieri extensio. *Minimorum Numorum*, ab eo, quod Postumos excipit ævo, magnâ ubertas: ante illud, non item. Cum vero haud ullius quantitatis, omnibus numeris perfecta & absoluta ordinatio institui possit, fas est ad complendum seriem, minimos & mediocres interdum sociare.

Post III. a Nato Christo Seculum, in Numis mera, quoad habitudinem, literas, icones, & verba ipsa, barbaries: nec resoruit Ars Monetaria, nisi cum Pictura, sub Seculi XIV. initium.

Præceptio IV. De diversis Numorum Vultibus, quatenus ex iis Sequelæ fieri possunt.

In quibusque Numis perfectis, duo consideranda veniunt, Vultus, & Pars averfa. Vultus continuat seriem; atque Vultus nomine nobis venit, etiam res aliæ præter faciem, uti Nomen aliquod, aut Monumentum publicum, modo locum personæ teneat, & in averfa parte Inscriptionem habeat adjectam. Videas interdum Numos, averfa icone destitutos, quod, nisi *Incus*, vel potius *Semicus* illi sint, plurimum novitatem eorum prodit.

Pro Vultuum varietate, *Quinque evadunt Numorum Cognem-
tationes.* Una Regum; Altera Civitatum; Tertia Familiarum Romanarum; Quarta Cæsarum & Imperatorum; Quinta Numinum.

Regiorum Numorum, pulchra & numerosa coagmentatio fieri potest, si e diversis metallis fabrefacti commisceantur. *Syria Regum*, a Seleuco I. Nicatore, usque ad Antiochum XIII, cui Epiphanes, Philopator, Callinicus, cognomina, hoc est, Regum universorum XXVII. qui per annos 250. potestatem administrarunt, seriem, nobis dedit Vaillantius, communicaturus mox nobiscum *Regum* quoque *Aegypti* seriem. *Macedonia Regum* Numi extant elegantissimi, quibus si jungantur, quos ex *Ponti*, *Bithynia*, *Cappadocia*, *Parthia*, *Numidia*, & *Judaorum* Regibus tenemus, pulchrum, & ad Historiam multum conferens, prodiret systema. Superfunt *Golthicorum Regum* Numismata aliqua egregia, non ex argento tantum, verum & auro, quamvis supra modum pallido. Feruntur alia iis accepta, quorum monstri Vultus, ne utiquam humanam figuram referunt; literæ haud magis, quam Punicæ & Hispanicæ priscae, sunt legibiles. *Francia Regum* antiquorum, maxime VI. Seculi, Numos habemus, notatos Vultibus Imperatorum Orientalium, quorum indulgentia, jure eudendæ Monetæ illi fruebantur.

Coagmentatio Numorum, quos Civitates procuderunt, insignis evadit; atque solis Græcanicis urbibus editorum, 200. amplius tenemus. Goltzius in his exercuit suam industriam, cujus, non minus ac Plinii in rerum naturalium historia, fidem multi nequicquam sollicitant. Geographiæ studiosi, *Numos Coloniarum Romanarum* separatim ut instruant, licet. Multum circa Numos ejusmodi, debemus Harduino, & Vaillantio: atque notandum, Vultus Urbicorum Numorum, plerumque Genium cujusque Civitatis componere.

Consularium Numorum Coagmentatio, ad ducentos, aut quingentos, supra millenarium affurgit. Antiquis, ante Reipublicæ lapsum, nihil valde memorabile, sive quoad Inscriptiones, sive quoad Icones, inest; vix enim aliud prorsus quam Romæ caput galeatum, aut Numinis cujusdam caput, aversi vix aliud quam Currum Victorialem, quem duo aut quatuor equi agunt, exhibent. Seculo VI. Urbis Romæ, ea Monetarii usi sunt libertate, ut suarum Familiarum Illustrium Virorum memoriam, vel in ipsorum, vel in Dei tutelaris imaginæ consecrarent, donec, cum suis fatis jam urgeretur Respublica, Julii Cæsaris, ejus Percussorum, & qui postea potestatem usurparunt, Triumvirorum, vultibus, Numi signabantur. Ante id tempus, ne-
mini

mini permissum fuit, suum caput Monetæ indere. Consulares Numi, etsi omnes fere Argentei sunt, reperiuntur tamen aliqui Aurei, & Ærei etiam, atque Ærei quidem quantitatis cujusque. *Familiarum Designatio*, aut secundum Alphabeti literarum ordinem, cum Ursino, aut ad Goltzii imitationem, secundum Fastos Consulares fieri potest; atque posterius institutum, præ priore magis bellum est, magisque ingeniosum, modo effectum dari queat, sed quod vix ac ne vix quidem possibile evadit. Cavendum enim, ne quis cum tyronibus in Re Monetaria opinetur, Consulares Numos sic dici, quia a cujusque anni Consulibus fuere procusi: nam id nominis tantum gerunt, quoniam ea tempestate, qua Consules Romanam Rempubl. regebant, prodierunt. Familiarum in iis expressa nomina, a Monetariis proveniunt,

Quarta Coagmentatio est Numorum Imperatoriorum, quæ se porrigit ad præsens usque tempus. Sed in his eorum, qui vetus, intra Julii Cæsaris, & XXX. Tyrannorum ætatem, restrictum Imperium spectant, præcipua laus; etsi posteriorum quoque, ad Constantinum usque Imperatorem Numi aliqui, a venustate, & raritate, commendationem accipiunt. In Imperatoriis antiquis repræsentandis, Occo, quem Mezzabarba adauxit, & Patinus, operam navarunt. •

Quinta, quæ est Numinum, Coagmentatio, facit, ut cum sensu, & voluptate, illorum Appellationes, Symbola, Templa, Aras, & iis devotas Provincias, cognoscamus: quam efformant, tum Ærei Numi Urbium Græcarum, tum Familiarum Argentei.

Possent quoque *Sexta parari Coagmentatio, ex Numis, qui etatem tulerunt, Hominum Celebrum*, uti Fundatorum Rerumpublicarum, Reginarum, Legislatorum, aliorumque quos fama prædicat.

Novissime tenendum, Numo, qui plures uno Vultus, sive ex adverso se mutuo contuentes, sive occipite junctos, commonstrant, haud ita esse obvios.

Præceptio V. De Pagineis averfis, quæ Numos magis aut minus pulchros scitosque reddunt.

Numi antiquissimi Romanorum, nil erant nisi rude æs, non figuris tantum, sed & notis destitutum, primusque Servius Tullius Monetæ Bovis aut Vervæcis imaginem impressit: inde *Pecunia* dicta, a *pecude*. Ferunt *Jannum* Regem, septingentis annis ante Romam conditam, Numos in Italia signasse, ac Monetæ esse repertorem;

Ec 3 quod

quod inventum tamen alii *Saturno*, quem Janus hospitio exceperit, tribuere malunt. In his autem Numis, aduersa pars, Jani caput, aut *Jani*, Saturnique capita, occipitibus cohærentia; pars auersa, navis proram exhibebat. Talis Numorum erat conditio, quoad Romani Italiam universam sui juris fecero, hoc est usque ad A. V. C. 484. & C. Fabium Pictorem, ac Q. Ogulnium Gallum Cos. quo primum Argentei Numi fuere cusi, eosque Aurei, 62. annis post, fuere sequuti. Atque tum primum utraque Numorum pagina, cultum & elegantiam accepit. Videlicet, successit in aduersa parte Jani vultui, vultus Romæ, aut alicujus Numinis; auersa pars Castorem & Pollucem, equis insidentes, aut Victoriæ, bigam vel quadrigam agentem, monstrabat; uade *Victoriarum Bigarum*, & *Quadrigarum* appellatio invaluit, cum priores Numi, *Ratis*, a *rite*, vocarentur. Mox *Monetarii* sua nomina, & Familiarum suarum deorsa in Numis expressere. C. *Julius Cæsar*, cum nomine Dictatoris Perpetui, totam Rempub. Romanam sub imperium accepisset, tributa ei quoque potestas signandi Numos vultu suo, & figuras in auersa parte addendi ex sententia. Atque deinceps quicquid Imperantium ambitio flagitare, quicquid assentatio iisdem concedere poterat, Numi referunt, & cum interdum defectum Historiæ suppleant, vicissim ex ea explicationem deponunt.

Ut auersarum paginarum venustas & pretium recte cognoscatur, sciendum, eas esse varii generis. Jam enim figuras quasdam, aut personas, jam monumenta publica in iis conspicimus: interdum *mu*da se offert Inscriptio, quam cum literis oram ambientibus, quas vulgo *Legendam* vocamus, confundere non oportet. Significat autem *Inscriptio* subinde Epochas temporum, facta illustria, elogia Principum, meritam gratiam, & alia hujus generis, sed semper arguta breuitate. Siquidem recens est, Germanis ac Batavis frequentata consuetudo, Numos prolixis onerare Inscriptionibus.

Numi, qui *Figuras*, aut *Personas* exhibent, ex numero, & habitudine illarum æstimationem accipiunt. Quippe, Virtutem tantum aliquam, aut Numen referentes, cum nihil ad Historiam faciens contineant, communibus annumerandi. Huc autem minime pertinent Numi, *vultu aliquo in utraque pagina notati*; nam isti inter rariiores locum sibi vindicant.

Monu.

Monumenta, eventus aliquis in literas relatus; *Animalium figuræ*, earum peregrinitas commendat.

Ordo in digerendis Numis, quoad averſam partem, vel communis eſt, quando omnes ejusdem Imperatoris, ſeriatim locantur; vel eruditior, ubi cum Occone ſecundum Annos, quorum Conſulatus & Tribunitia poteſtas indicium faciunt, digeſtio inſtituitur. Oife- lius magis concinnam ordinationem reperit, primo loco vultus Imperatorios in ſerie haud interrupta locando, deinde faciendo ſtructuræ ſeparatas, ex Numis qui ad Geographiam, icones Numinum, pacis bellique opera, Religionem, & *Ædificia* attinent.

Sequntur apud Autorem, de Romanorum & Græcorum Epochis Numariis, de literis S.C. & Δ.E. de Notis Monetariorum, & valoris in pecunia, eruditæ Obſervationes, quæ, ne quid iis deteratur, apud illum legi debent.

Præceptio VI. De epigraphis Numorum, quæ Legendæ appellantur.

Verba qua oram Numi ambiunt, Legendam vocamus. Eſt igitur in quoque Numo Legendæ duplex. Una, adverſæ partis, quæ notificat perſonam, ex proprio nomine, officiis, & cognominibus ob virtutem inditis. Altera, in averſa pagina, indicium facit virtutum, & præclararum actionum, quibus perſonæ, ſibi gloriam, Reip. ſalutem pararunt. Interdum tamen expreſſio Officiorum, imo & ipſius proprii nominis, averſam etiam Numi partem occupat. Familiarum Numi, ſæpe minorum quorundam Reipublicæ Officiorum ſignificationem habent, ſed Numi Imperatorii, ſumma tantum Munera, qualia Auguratus, Tribunitia poteſtas, Conſulatus, & Proconſulatus erant, memorant. At vero honorum Auguratus, & Pontificatus, poſt Gratianum, hoc eſt, illud tempus quo Pagana religio penitus fuit abolita; Conſulatus, ſive a Caſaribus, ſive ab aliis geſti, poſt Juſtinianum nulla amplius profeſſio. In Urbium, & Provinciarum Numis, quia adverſa pagina, plurimum Genium, vel Patrium Numen Urbis aut Provincie alicujus offendit, hinc Legendæ quoque vicem, Urbis, Provincie, aut Numinis nomen ſubit. In pagina averſa, Symbola Urbium, vel ſine Legendæ, vel cum Nominibus eandem conſpiciuntur. *Præclaræ actiones*, tum ipſæ illarum icones, tum ſymbola exhibent: atque
typis

typis Numorum Veteris Romani Imperii, ratio semper subest. Iis quos habent Numi Imperii declivis, fere a sola consuetudine provenere.

Quæ sic generatim monuerat Autor, prolixè deinde per Exempla Latina & Græca, confirmat: simul, quis *Votivorum Numorum*, qui in Theodosio finem habuerunt, modus fuerit, quid in Comnenorum Numis ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟC, quid in Latinis literæ REST. notent, & alia præclara, de elogiis, *Senior, Nobilis Caesar, Princeps Juventutis*, de prænomine *Flavius*, de mox neglecta in Numis adoptionis mentione, edisserit.

Positum Legenda, post Nervam, semper ea est, ut a sinistra versus dextram lectio instituenda sit. In XII. autem priorum Cæsarium Numis, sæpe a dextra versus sinistram legendo progredi oportet: notandumque, esse, cum in Græcis Numis, verba eam lectionem desiderant, qualem Hebrææ voces requirunt.

Reperiuntur Numi quidam, *Legendis privi*, non Consulares tantum, sed & Imperatorii. In aliquibus, alterutra pagina, Legenda destituitur. His accensendi, qui nudum tantum nomen Monetarii, aut solas literas S. C. referunt, cum ista ad typi explicationem nihil quicquam conferant.

Præceptio VIII. De variis Linguis, quæ Inscriptiones & Legendas Numorum, secundum Provinciarum, in quibus cusi fuere, diversitatem, componunt.

Supponendum hoc loco, *Linguam Numariam, non semper idiomati in ea provincia, ubi cusus Numus fuit, recepto, esse conformem*. Sic enim Latini multi ex Græcia & Gallia exiverunt. Nempe, exercuit *Latina lingua* semper dominatum in illis Provinciis, quas Romani occuparunt, atque, etsi una cum Monarchia eorum exspiravit, tamen adhuc ab omnibus Christianis Principibus, in publicis monumentis, & Numis insignioribus, adhibetur.

Post Latinam *Græca Lingua*, Numorum respectu, primas fert, quam intelligendi, & in qua verba faciendi, Romanis cura fuit. Unde nec graviter tulerunt, quod non tantum iis subjectæ Orientis, sed & in quibus Græci habitabant, Occidentis Provinciæ, Sicilia puta, Gallia Narbonensis, & inprimis Magna Græcia, hac in Numis utebantur.

Obiter,

Obiter de *Hebraicis Numis* tenendum, omnes, qui Mosis, aut alterius hominis, imo & Christi Servatoris, imaginem referunt, adulterinos novosque esse. Nunquam Judæi, etiam a Romanis Cæsarisibus subacti, vultu eorum Numos signarunt, nec etiam, florente illorum Republica, Aurum Numis videtur præbuisse materiem. Solos Argenteos Æreosque procudebant, quorum aliqui etiam num extant, & Legendam uniformem, nempe in uno latere, verba *Schekel Israel*, in altero, *Jeruschalaim Hakedoscha*, habent. Typus, hinc *Aaronis Virgam*, inde, *Vas fumigans*, (quod quidam falso *Mannam reservantem Urnulam* interpretati sunt,) demonstrat, nec occurrunt Ærei alii, quam Samaritano caractere notati. Cavendum, ne *Amuleta Numaria*, & *Sigilla Planetarum*, quibus plurimum verba Hebraica inscribuntur, cum antiquis genuinis Numis confundantur, inter τὰ κρησγυα referenda, quæ primi Christiani flammis addixerunt.

Arabici Numi multi circumferuntur, sed quos nemo, tum, quia novi & rudes sunt, & raro Vultu aliquo figurantur, tum &, quia Arabica lingua paucis cognita est, magnopere æstimat.

Numos, qui *Lingua & Literis Punicis* notati creduntur, Sarcenos Hispaniæ & Africæ autores habere, verisimile fit, & jure dubitet quis, num ex literæ, quoniam tantopere ab Hebraicis distant, Poentis quondam usitate fuerint, quorum lingua Hebraicæ tam affinis erat.

Informes alii, & quoad legendam typumque barbari, qui se offerunt, Numi, *Gothici* vocari solent, quanquam immerito. Superfunt enim Gothicorum Regum Numi, quibus Linguae Majestatisque Romanæ inest simulacrum.

Jam ut ad *Græcam Linguam*, quæ longe ante Romanam, in Numis adhibita, fiat accessio, sciendum, Characteres illos, quos nos Majusculos appellamus, in Numis semper servatos esse, ita tamen, ut in ipsis literis, facta sit interdum ἀλλοιωσις quædam. Est quoque, cum Græcarum, & Latinarum literarum, fit mixtura. Venustas sua constat utcunque Characteri, ad Gallienum usque. Post id tempus, minus rotundus, magisque gracilis conspicitur, imprimis in Numis Ægyptiacis. Porro, a Constantino inde, usque ad Michaelē Rhangabem, per annos 500. sola Latina Lingua comparet in Numis, etiam iis, qui Constantinopoli fuere cusi. At Michaelis Numis

FF

Græca

Græca lingua reddita est, sed ad Palæologos usq; & quoad Charactere-
rem, & quoad verba, indies magis depravata.

Latinus Character, ad Decium usque pulcher est. Dehinc, per
aliquod tempus, elegantia & rotunditas detrimentum passæ sunt. :
quæ tamen postliminio redditz, donec ad Justinianum perventum est,
post quem sensum, uti rebus cæteris, ita Numis quoque, barbaries in-
cubuit. Cavendum, ne orthographica vitia quis esse arbitretur, cum
V pro B, aut O pro V, scribuntur. Item, cum secunda & tertia Voca-
lis geminatæ se sistunt.

Pleræque Europæ Gentes, Galli, Angli, Germani, Batavi, Sueci,
Poloni, aliæque Nationes, nobis non Monetas tantum, sed & Memo-
riales Numos, ad Historiam utiles, suppeditant; cujus rei specimen lu-
culentissimum Cl. Bizonis in Hollandica Historia perfecit. Numi
hi, Latinas habent Epigraphas; nec enim alia lingua Monumentorum
publicorum titulis aptior. Sed Character subinde, æque ac in libris,
est Gothicus.

Præceptio VIII. De Integritate Numorum, quæ maxi-
me eorum speciem & pretium con-
stituit.

Vetustas sola in Numo haudquaquam æstimatur, nisi integer
is sit, figuras in utraque pagina habeat conspicuas, & epigraphas faci-
lis lectionis. Equidem, nimia perfectio Numum interdum novitatis
suspectum reddit, ut Paduani & Parmesani opus videatur. Sed ha-
bemus ex omni metallo, & cujusque quantitatis, Numos vetustos ve-
ros, in quibus nihil desideres, quos vulgo *Cufores florem* appellant.

Adaugere Numorum pretium, ex conditione soli iis adhærens:
Ærago, cyanea interdum, aut coccinea, interdum hyacinthina,
quam nulla industria imitari potest; sale armoniaco, & aceto para-
bilem longe vincens, tenuis, ductibusque etiam delicatissimis, citra
obliterationem, & encausto melius, se insinuans. Inest solis *Æreis*
Numis, nam Argento applicitus viror & rubigo, illud corrumpit, ac
eam ob causam aceto, aut succo malorum citreorum efficari debet.

Numi, quibus aliquid eorum, quæ ad integritatem requiri dixi-
mus, deest, *Frustati* vocantur, haud digni qui asserventur, sed in æris
argentique fabricarum officinas ablegandi, nisi aut Vultus aut Legendæ
summa raritas, iis parcere jubeat.

Nu-

Numos, quos cuforis impetus *tenui rima diffidit*, rejicere non oportet; ea enim fissura & vetustatis, & probitatis magnū argumentum præbet.

Pari ratione, nec spernendi Numi sunt, *quorum habent denticulatam*; quando & ipsum hoc ingenuitatis nota est, talesque, proprio nomine, *Numiferae Serratae* vocantur. Sic compositi Consulares, usque ad Augustum, frequenter se offerunt, nam post ejus ævum, nullos amplius videas. Offerunt se Regum Syriæ Denticulati quoque *Aerei Numi*, sed in quibus, ornatus causa ambitus sic effectus. In Romanis, remedium hoc adhibitum, detegenda fraudi eorum, qui æs argentea lamina incrustabant, cujus generis Numifera, *Pelliculata* dicta sunt. Labente Romani Imperii ævo, aliter Monetam sic adulterantium nequitia occurrebatur; tam exiles enim tenuesque fiebant Numi, ut argentum induci non posset.

Monetariorum negligentia, interdum vultum duplicem pro uno, & gemellam epigraphen, simplicis loco, Numis impressit, notabili vitio. Eidem incuriæ adscribendum, quod interdum in Numis altera pagina deficit, quales *Incusorum* nomen habent; aut quod aliqui eundem typum, & in adversa, & in averfa parte, sed semel protuberantem, iterum cavum, exhibent.

Notandum, conspici interdum in Numis *Notas quibus pretium eorum mutatum fuisse significatur*.

Præceptio IX. De Notitia Ornamentorum, & Symbolorum quibus Numi onerantur.

Eccujus Vultum Numus commonstret, facile Legenda indicat; sed Ornamenta quæ iis accedunt, & Symbola in averfa pagina expressa, sæpe mera sunt anigmata.

Quantum igitur ad *Vultum* attinet, interdum sola Capita, in colulum desinentia, interdum thoracida, hoc est, humeris brachiisque instructa figuræ, nonnunquam dimidiati corporis simulacra exhibentur.

Sola Capita, vel nuda sunt, vel amicta. Sed de Principum, Capitibus tantum sermo est: nam *diversa Vittarum genera*, quæ Augustarum aliarumque Fœminarum. Capita contegunt, propriis appellationibus nemo distinguat. Has oculis usurpare, & deinde pro

convenientia, quam cum nostrarum mulierum calyptris & reticulis habent, ex arbitrio nominare convenit.

In Imperatoriis Numis, *Caput plane nudum*, plerumque filii Imperatoris, sive veri, sive adoptivi, aut alia quacunque ratione heredis, indicium facit.

Amicta qua sunt Capita, ea Diadema, Corona, Cassis, Calantica peregrina, aut Velum operit.

Diadema, præ Corona, vetustior ornatus est, Regum proprius, quem collabentis Imperii Cæsares sibi sumserunt. Fascia textilis fuit, nunc latior, alias angustior, cujus innodatae tæniæ, in collum propendent. Post Constantinum demum, Cæsares Diadema usurparunt, idque serie una aut duplici unionum vel gemmarum oneratum, idemque Conjugibus suis concessere, cum veterum Augustarum nulla diademate honorata conspiciatur.

Corona Imperatorum, plurimum sunt laureæ. Primus Justinianus, genus quoddam Coronæ clausæ, cui Crux imposita, & quam limbus margaritatus ambit, adhibuit. Ea Cl. Cangio dicitur *Camelaucium*. *Radiata Corona*, Divinitatem arguunt, qualem, novo exemplo, Nero vivus gestavit. Offerunt se in Numis Coronæ quoque Rostratæ, Murales, Civicæ, & aliæ.

Casides quædam Græcam, nonnullæ Romanam habent figurationem: iisque interdum Alæ, interdum Cornua annectuntur.

Ad *Calanticas peregrinas* referimus, Mitram Regum Armeniæ, & Syriæ; Tiaram Persarum, & Phrygum *κεκρόφαλον*. Quidam Græci Reges, Herculem imitaturi, capita exuviis leonis condebant, quod nonnulli Cæsares quoque fecerunt.

Velum, Sacerdotale Officium, aut Apotheosin patefacit, quam (Autoris quidem opinione: sed exemplum videre gestit animus; nam Constantini M. a Baronio & Patino allegatum, alia omnia probare, in Historia Universalis argumentis probat Cl. nostras Wagenfilius) etiam Christiani Imperatores coacti in Numis nostrarum, sed ut, quam primum licebat, pro ea, *manum e nubibus prodeantem*, & *coronam ipsi imponentem*, substituerent: profitentes hoc ipso, Deo se Imperium ferre acceptum. Neque culpandum, quod quidam lucidum globum, quo Sanctorum vultus cinguntur, quique *Nimbus* vocari solet, admiserunt. Veteres Imperii Cæsares aliqui, *Solis radios* vultui circumposuerunt.

Osten-

Ostendit dehinc Auctor Ornamenta, quibus *Deorum Vultus* se conspiciendos præbent, quæ interdum sunt congeries symbolorum diversis Numinibus convenientium, atque ista *Pantheon* dicitur.

Thoracida, in Metallionibus, in Numis item cadentis Imperii, pro re nata, manibus tenent Globum, Sceptrum, Spiculum, Ferulam, Labarum, quin & oblongum. quiddam, nondum Eruditorum oculis agnitum.

Dimidiata Corpora Metallionum, aut Numerum majoris æris, præter Scutum & Hastam, etiam equum aliquando additum habent.

Aversa pars Numerum, propria Symbolorum sedes est, eaque modo figuris adhærent, modo separatim locantur: nonnunquam ipsæ figuræ symbolorum vicem sustinent. Hanc doctrinam porro Auctor, ad finem usque Præceptionis, cum cura persequitur, docetque, quid Symbola, quæ Hominibus, Diis, Provinciisque addi solent, proprie innuant.

Præceptio X. De Numis Adulterinis: modis quibus ad Verorum speciem confluunt, & qua ratione falsitas deprehendatur.

Modi, falsos pro veris Numis supponendi, varii sunt. Primus est rudis & agrestis, cum Numi efformantur, quales nunquam extitere, aut saltem aversa illorum pars est insolens. In his, fusio, metallum, ipsa figurarum expressio, ultro novitatem facile produunt.

II. Modus est, cum formæ antiquæ Numi novi funduntur. In his cavernulæ, quæ hinc inde in utraque pagina se offerunt, oræ inæqualitas, literarum hebetudo, lineamenta obtusa, imminutum pondus, fraudis indicium præbent. Medentur quidam ingeniosè nequam cavernulis, quas fusio in Numis post se relinquit, æruginem iis allinendo, aut politura: sed illius, mollities, hujus, nimia lævitas facit ostensionem.

III. Modus est, cum Numi antiqui frustati, & oblitterati, cælo, addito etiam interdum signino, quod æruginè incrustatur, reparantur, & perficiuntur. In talibus vero, admotum scalprum, campus modo elatior, modo depressior, & cælaturæ infelix successus, conamina latere non sinunt.

IV. Modus est, cum typi parantur, ad Numos novos, veterum figura excudendos; in qua arte, ii, qui Paduani, Parmensis, & Hol-

landi cognominibus noscuntur, magistri fuere. Horum deceptioni occurritur tamen, considerando probe figurarum antiqua severitate destitutam tenuitatem, & metallum ipsum, quod nec colorem, nec pondus veteris refert. Adde, quod nimia integritas, in ejusmodi Numis, ipsos suspectos reddit.

V. Modus est, cum Numi veteres detriti, typis novis recuduntur; qua fraude nulla ad seducendos homines aptior, quia haud alia, æque recondita, ac abstrusa. Exerit se nihilo secius, per cælaturæ novitatem, & oræ senium.

VI. Modus est, cum in averfa pagina, communi antiquæfigurationi, nova rarior substituitur, aut quando unius Numi veteris averfæ, & alterius averfæ paginæ fit conglutinatio. In his cælaturæam difformem esse, & oram alicubi pauxillum hiare contingit.

VII. Modus est, cum in Legenda, unum nomen pro altero, quo cum literis fere convenit, substituitur. Numerorum, qui sic comparati sunt, fidem, literarum inæqualitas suspectam reddit.

VIII. Fraus committitur, Æruginis, ope defossionis in terram, falis armoniaci, aceti, aut favillarum chartæ combustæ, affrictu. At novam Æruginem, veterem tantum mentiri, hujus posterioris color, fulgor, lubricitas, & durities evincunt.

IX. Quia Fissura in Numo, pro certo ejus ingenuitatis indicio habetur, ideo hanc quoque plani Numis suis conciliant, sed non satis profundam, nec in insensibili exitu denique deficientem.

Superfunt *duo falsorum Numerorum Criteria*, unum pervulgatum, cum ex duobus Numis unius ejusdemque typi, alteruter, nisi ambo id fuerint, falsus judicatur; sed cujus, recepti cæteroquin asserti veritatem, Baudelotius nuper sollicitare cœpit: *alterum*, Patini, qui omnes Romanos Numos, degeneris auri, confictos pronunciat.

Præceptio XI. Axiomata aliqua, quæ Numerorum Veterum curiosi pro veris venditant, quæque Rei Numariæ Notitiam facilem reddunt, complectens.

Omnino in Rei Numariæ cognitione, uti in rebus cæteris, *optimis artium Magistris concedendum est*, & nisi contrarium evidens reddi queat, positiones illorum pro veris habendæ. Tales sunt ex, quæ sequuntur, quæque locum commodum in hætenus traditis non reperiebant.

De

De Numis Generatim.

I. Numi æstimatio, nec a materie, nec a quantitate, sed unice a Vultus, aut paginæ averſæ, aut denique Legendæ raritate dependet.

II. Numi aliqui, non niſi in genere certo rari ſunt, in alio haud item. Quidam in quoque genere infrequenter ſe offerunt.

III. Numi, qui definitum pretium excedunt, a ſolo affectu, & facultatibus emtorum, æſtimationem porro accipiunt.

IV. Numi *novadimoi* ſunt inæſtimabiles: quales dicuntur, quos etiam in Principum Numismatothecis Antiquarii non deprenderunt.

V. Nihilò ſecius Numos, quorum Antiquarii nullam unquam fecere mentionem, ſuſpectos habere, cauteque tractare oportet.

De Metallionibus.

I. Metalliones Monetæ uſum minime præbuiſſe, ſummam illorum artificium, & magnitudo arguunt.

II. Invaluit opinio, Senatū, ad Hadrianum uſque, jus cudendæ Metalliones habuiſſe, ob notam S. C. quæ in iis comparat: Hadrianum autem, ut Monumentis his publicis venerationem adderet, ſibi ſoli illorum effiſionem reſervaviſſe. Obiter ſe ingerat hæc difficultas, plane inſolubilis. Si enim omnino res ita ſe habet, ut vulgo credimus, Senatū conceſſam fuiſſe facultatem omnes æreos Numos cudendi, iisque notam S. C. imprimendi, unde tandem fit, quod ea in nullis Numis minoris moduli comparat? *ἀδελφον*.

III. Metallionum Veteris Romani Imperii indicia, craſſitudo, porrectio, cælutura, & capitum granditas habentur. In labente Imperio, omnes Numi, qui mediocres Æreos excedunt, Metallionibus accenſentur.

IV. Argentei Metalliones, quos Itali pro cuderunt, raro drachmas 4. pondere excedunt. Græcis frequens fuit, Metalliones hujus generis, Civitatum, Regum, & Imperatorum dedicare memoriz.

V. Coloniarium Metalliones nullos, æreos majoris moduli Numos, uſque ad Septimum Severum per paucos poſſidemus.

De Numis Coloniarium.

I. Omnes Numi Coloniarium rari ſunt, reſpectu Numbrum communium, atque pretium illis accedit, quando ad Geographiæ, aut Ma-giſtratum faciunt illustrationem.

II. Camp.

II. Cum averfa pagina bovem unum, aut boves duos, cum Sacerdote aratrum agente, aut Signa militaria tantum exhibet, Numum in communium censum referimus.

III. Coloniae, illorum, qui eas fundaverunt, aut a quibus robur ac reparationem acceperunt, gerunt nomina.

IV. Erant in Italia quoque Coloniae, nulla tamen earum Caput Principis in Numis expressit.

V. Graeci Numi, saepe mutuam foedus Urbium quarundam, voce OMONOIA commemorant.

VI. Romanarum & Latinarum Coloniarum discrimen, Numi in lucem proferunt.

VII. Post Caligulam, nulli amplius Numi Coloniarum Hispanicarum conspiciendos se praebent, quorum magna copia sub Augusto & Tiberio se ingerit.

VIII. Post Gallienum, vix ulli Numi Imperatorii se offerunt, ab Urbibus Graecis, aut Coloniais proculsi.

IX. Non Urbes tantum, sed & Provinciae integrae, honori Imperatorum Numos suos dicare solebant.

De Numis quibusdam Particularibus, sive Praecipuis.

I. Nemo sibi persuadeat, Numos haud alios, quam ad rariorum aut cariorum similitudinem effectos, supponi.

II. Sola Metalli qualitas, aut quantitas Numi, interdum sufficient, ad faciendum de ingenuitate iudicium.

III. Idem Numus, in una regione creberrime, in alia insolenter se offert.

IV. Primo Julio Caesari concessum, ut Vultu suo Numos signaret, qui in aereis majoris moduli non reperitur.

V. Solus Agrippa, permisso Senatus, ac ideo literis S. C. notatos Numos, cum nec Augustus, nec Caesar esset, procutit.

VI. Cavendum, ne cui Numi mediocris aeris, in Othones transformati, imponant, nec etiam pro falsis illico habendi, in quibus galericulum non dignoscitur.

VII. Vaillantius contendit *Lacillam*, Aelii Conjugem, nec Numos nobis dedisse, nec Augustam vocatam esse.

VIII. Ad Numos diversorum Antoninorum, praecipue *Cara-*
callae

cella & Heliogabali, quorum, uterque *M. Ant. Antoninus* vocatur, discernendos, iudicio opus est.

IX. Repertus modus est, transfigurandi Gordiani III. in Gordiani Africani Numos, ex PIUS faciendo AFR. & mento barbam affingendo.

X. Dubio nunc caret, *Etruscillam* fuisse Trajani Decii, minime vero Volusiani, conjugem.

XI. Valerianorum, quorum unus Gallieni & Saloninae filius fuit, dictus *Cornelius Saloninus*, alter Valeriano & Mariniana genitus est, ac Gallieni avunculus erat, Liciniusque vocabatur, Numos, a se invicem solícite segregare coavenit.

XII. Æmiliani zerei majoris moduli cum care emanantur, repertus modus est, quo Philipporum, in Æmilianos, ob convenientiam vulgum, fit metamorphosis.

XIII. Non continuo, tanquam falsi contentendi sunt, Numi, in quibus averfa pagina, ad profram haud satis quadrat.

Præceptio XII. De ratione quam is tenere debet, qui animum ad studium Rei Numariae transfert, & Numismatothecam adornare instituit.

Ad Numos cognoscendos, animum in Historia Græca & Latina, Geographia veteri & nova, Chronologia insuper, ac Mythologia & Theologia Gentilium probe subactum afferre oportet. Illustris Spanhemii incomparabilis liber, *De Præstantia & Usu Numismatum*, dignitatem & utilitatem hujus studii commendabit. Numos Græcarum Urbium Goltzius, Familiarum Romanarum Fulvius Ursinus, Imperatorum Occo & Patinus recensuerunt; nec contemnenda sunt, quæ in hoc genere Gevartius, & Oisellius præstiterunt. Speciatim, ad intelligentiam Aureorum & Argenteorum Numorum Hemelarius ac Vaillantius, ad labentis Imperii Cængius, ad rariorum Tristanus cum Baudelotio, multum auxiliantur: a Cl. Morello autem (in cuius summis laudibus id unum deesse alibi dixerat Autor, quod Ecclesie Romanæ nondum manserit) præsertim expectamus, quam quisquam, in hoc genere conditionis, præstitit. Interim æquum est, ad sedulam quoque lectionem libri, quem Harduinus, *Numi antiqui Populorum & Urbium Illustrati*, inscripsit, Dialogorum Antonii Augustini, & Thesauri Goltziani, facere hortationem.

Præsum Numorum definitur non potest, cum id solum Venditoris ac Emptoris arbitrium statuat.

Novorum Numorum Notitia, quæ minime contemnenda, si quem capit, Lukium, Typotium, & Galliam Metallizantem, (sed hæc posteriorem non sine circumspectione) consuluisse juvabit.

Postremis verbis, bene Libello suo ominatur Auctor. Euge!

— *Diu nostra incepta secundent,*

Auguriumque suum.

JOANNIS MARCKII TEXTUALES

*Exercitationes ad quinquaginta selecta loca
Veteris & Novi Testamenti.*

Amstelædami, excudit Gerardus Borstius, A. 1694. in 4.
Constant. Alphab. 2. plag. 20.

Cum e studio Theologiæ exegeticæ haud mediocrem voluptatem Clarissimus Auctor semper ceperit, hinc in eodem excolendo diligenter admodum versatus est, ac suas, quibus Oracula Scripturæ diversa explicantur, meditationes luci subinde exposuit, quando quidem & nos in Actis hinc Anno 1687. p. 377. seq. *Exercitationes* ejus, quas vocat, *juveniles* sex & viginti, ad locorum aliquot Scripturæ sensum indagandum facientes, recensuimus. Præter has *Analysin* quoque *exegeticam capituli LIII. Jesaiæ*, una cum *Maniffæ observationum textualium ad quindecim illustra loca V. & N. T. Exercitationes* item *miscellaneas*, quibus plures quam viginti textus difficiles enodantur & *Commentarium* denique in *Apocalypsin* divulgasse ipsum constat: quemadmodum e Prophetis minoribus, quos ultra mediam partem publicis in prælectionibus illustravit, *Hoseam* cum Disputationibus quibusdam continuatis, tum ad *Zachariam* quædam, tum de *descenda ab Hosea uxore fornicationum*, proxime se daturum pollicetur. Interim exercitiis Academicis dicta hæc tenus ex utroque Testamento bene multa destinavit, quæ verborum ac rerum gravitates imprimis se commendant, ipseque in id sedulo incubuit, ut ad singula, genuinum sensum perspicue proponeret, ac ritus veteres, sicubi in his aliqui occurrunt, minime relinqueret intactos. Atque inde præfens hoc Volumen natum fuit, quod, quinquaginta textuum sacrorum examet

con-

continet, & istud quidem quale sit, & speciminum hinc decerptorum numero exiguo Lectori judicandum relinquemus.

Exercitatione III. de scelere *Ismaelis in Isaacum*, Gen. XXI, 9. memorato, conjecturam aperit, & verbo פְּטַי apud Mosen neque lasciviam libidinem neque idololatriam, sed tentatam ab Ismaele quasi per Iussum Isaaci caedem, ac disceptationem jocosam simul & seriam inter fratres admodum impares, intelligi debere asserit; istaque ratione manifesto constare arbitratur, quo sensu Paulus Gal. IV, 29. dixerit, *isidians*, persecutus est, quæ vox proprie vim intentatam exprimat: unde non incommodè cum hæc Isaaci persecutione conferatur altera, quam Judæi carnales non modo certè peccatorum exemplo, aut vili contentu, sed supplicii potius durissimis, in Christianos moverint.

Exerc. VIII. *vestes Israhitarum in deserto minime detritas ad miraculum refert*, longiusque recedit ab iis, qui hæc ita exponere conantur, quasi vestes & calcei nunquam Israelitis sic defuerint, quin prioribus detritis abunde suppeditata sit materia, unde nova corporis & pedum tegumenta pararentur. Licet vero priorem sententiam isto pacto amplectatur, vestium tamen cum corpore incrementum non autumat fuisse necessarium, cum nempe grandiores vestimenta adultorum passim per desertum morientium, & istorum porro indumenta minores accipere potuerint.

Exerc. X. *ducentos ficos*, quibus 2. Sam. XIV, 26. ponderatum dicitur *Absaloni capillitium*, non ad ipsos capillos, sed ad eorum dividendorum pretium, omnium optime referri judicat.

Exercit. XIV. *fractionem capitis super terra ampla Pf. CX, 6.* Mesiaæ tributam, non de certo aliquo Principe, sed hostium in univèrsam omnium capitibus exponit, ut iste adeo sensus emergat: hostes plane esse subigendos cum opprobrio & excidio tali, ut nulla vi vel fraude resurgant. Eos non tantum cadaverum instar fore prostratos, sed & capita eorum conterenda, per terram amplissimam, quæ vel campum latum, vel diffitas regiones plures denotet.

Exerc. XXVI. Christum ob *adificata Propbetarum monumenta* Pharisæos, tanquam *consentientes Patribus, qui Propbetas occiderant*, Matth. XXIII, 29 - 32. ideo redarguisse censet, quod trophæa crudelitatis erexerint, quod magna eum lætitia structura huic incubuerint, quod pauperum numos eam in rem corraleserint, fidem atque imitationem

nem decentem neglexerint, & mundo inani pompa Sanctos familes reddiderint.

Exercitatio XXIX. præ cæteris proluxa valde est, communemque Christianorum fidem vindicat, quæ *Dæmoniacos*, in quibus curandis Christus & Apostoli benignitatem suam exercuerunt, *vero ab infernalibus Spiritibus obsessos* fuisse perhibet. Ubi simul ii, qui vel nomina Dæmonum & Spirituum de morbis usurpant; vel Scripturam ex perversa Gentilium & Judæorum opinione, non rei ipsius veritate, loqui; vel denique Diabolum, quatenus ab ipsius prima seductione, sit peccatum, adeoque & poena seu calamitas omnis, heic nominari statuant, ex instituto refutantur.

Πορνείαν, a qua abstinere gentes decreto suo jubent Apostoli, Act. XV, 29. Exercit. XXXVI. præcipue exponit de *cibo meretricio*, non eo quidem, qui præcisè mercede meretricia emtus sit, vel fornicandi causa porrigatur, sed qui sumatur apud scorta, & sic ad scortationem facillime ducat, ejusque suspicionem injiciat. Hunc cibum, in se non utique pollutum, sed tamen ob dictas modo rationes juxta idolothyta merito vitandum fuisse, cum ex Israëlitis esu cum Moabitariû filiabus populi olim fluxerit scortatio & idololatria, imo & externum ejusmodi cum scortis, tanquam impuris, consortium Judæi damnaverint, unde hoc decretum quodammodo videatur illustrari posse ex asserto Pauli: Ἔγνων ὑμῖν -- μὴ συναναμίγνυθαι πόρνοις. Ἐάν τις ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος ἦν πόρνος -- τῷ τριτῷ μὲν ἐσθίειν. 1. Cor. V, 9. 11.

Exerc. XXXIX. vitam mortalibus fidelium corporibus per inhabitantem Spiritum tribuendam ex Rom. VIII, 10. u. non pro beatitudine animæ & corporis post resurrectionem, sed pro vita gratiæ ac ejus incremento accipit.

Exerc. XLII. ita inquirat in differentiam vocum εὐχαισ, εὐχαριστίας, ἐντεύξεως, & εὐχαριστίας ex 1. Tim. II, 1. ut amplectatur sententiam, quæ apud Eucherium aliosque antiquiores legitur, & apud recentiores vulgo recepta est, dum *absecrationes* fieri dicantur pro peccatis præteritis & præsentibus; (sub quibus tanquam causis merito mala insequentia omnia intelligere liceat;) *orationes* pro adipiscendis iis, quæ speramus; *postulationes*, cum pro alijs intervenimus; *gratiarum actiones*, cum pro Dei beneficiis gratias laudesque referimus.

Erudita

Erudita quoque non minus ac jucunda lectu sunt, quæ de uxore ad sororem ejus accipienda interdicto ad Polygamiam irabendo Exerc. V; de semine Molecho neutiquam sola lustratione per ignem, sed ipsa omnino combustione consecrato Exerc. VI; de solenni Regum Israhelitarum unctio Exerc. IX; de despectu Messia super asino & pullo sessione Exerc. XXIV; de unctioe familiari tam vivorum quam mortuorum apud Judæos usitata Exerc. XXVII; de unctioe invalidorum a Papistarum aque ac Seldeni expositione vindicata Exerc. XLV; de quæ argumentis aliis, quæ sunt ex isto genere, Auctor commentatus est, & ob quæ librum hunc sacrarum literarum studiosi procul dubio sibi quam commendatissimum habebunt.

De cætero, cum Nicolaus Mulerius, verbi divini in Ecclesia Hærdervicensi, dum viveret, Minister, in suis, quibus Apocalypsin illustravit, Exercitationibus, quædam ex Auctoris nostri in eundem librum, commentario sub exâmen revocarit, nonnullas hic vindicias eorum, quæ inibi docuerat, subjungit, *non unam integram & ab initio usque ad finem continuatam visionem* in Apocalypsi haberi denuo ostendens, ac insuper ea, quæ de *equo nigro & illius sessore*, itemque de *bestia, quæ erat, & non est*, olim scripto consignaverat, adversus objectiones Mulerianas defendens.

Duplicem tandem appendicem annectit, & in *priori* de censura, quæ Vir celeberrimus, Guil. Cave, in Historia sua Literaria sententiam ejus, quod Sibyllina carmina hæreticis, Monachistis præcipue spiritu correptis, originem debeant, insequi voluerit, conqueritur; *posterior* inauguralem Orationem de debita Scripturarum veneratione abs se anno 1689 Lugduni Batavorum recitatam exhibet.

D. CASP. LOESCHERI SS. THEO-

logie Nucleus.

Wittebergæ, apud Christianum Schrödterum. A. 1694. in 8.

Constat plagul. 16.

Cum libellorum methodicorum, qui totius doctrinæ sacræ summam exhibent, haud mediocrem in Theologia utilitatem perperderet maxime Reverendus D. Loescherus, Professor apud Wittebergenses Theologus, & Circuli Electoralis Saxonici Superintendens Ge-

ACTA AUDITORUM

peratis, non male de studiosa, cui præest, Juventute mereri se posse censuit, si & ipse in concinnando Scripto aliquo istius generis suam collocaret operam. Quamobrem non intra privatos modo parietes ea, quæ circa fidei articulos prolixè alias excursus fuerat, in nucleos quasi repetit suisque auditoribus inculcavit, sed nunc etiam præcipua Ecclesiarum orthodoxarum dogmata ad succinctè istius methodi regulas proposita in lucem publicam emisit. Et ita quidem in hoc negotio versatur, ut theses principales verbis perspicuis conceptas & quolibet fidei capite primum eruat, singulas dehinc dictis Scripturæ maxime stringentibus roboret, postmodum Ecclesiarum nostrarum doctrinam ubivis difucide explanet, tandemque motas adversus eandem ab adversariis objectiones accurate discutiat. Ut adeo non incipientes solum, sed proficientes quoque in Theologiæ studio, qua thesin qua antithesin, ea quæ forsitan alibi vel ob diffusorem verborum prolixitatem non ita distinctè conceperant, vel ob materiæ tractationem hinc inde dispersam non statim habuissent obvia, hæc veluti sub unum conspectum relata, gratissimæque, sed minus tamen sterili, brevitate indicata deprehendant.

AD DECISIONES ROTÆ MARCHIÆ

D. Stephani Gratiani Scholia D. Caroli

Antonii de Luca.

Neapoli ex typographia Francisci Mollo, 1692. in fol.

Constant alphabetis 4.

Clarum est inter Italix Jureconsultos *Gratiani* nomen, interque Italia ejus industriae juridicæ monumenta *Decisiones Rotæ Marchiæ* magnis laudibus feruntur, multo legum peritorum in Italia usu celebratæ. Omnia autem cum non exhausit *Gratianus*, quæ quidem ad materias pertinent in *Decisionibus* pertractatas; eo non minor fama nominis & juridicis studiis *Carolus Antonius de Luca* insignibus accessionibus istas auxit, & quæ *Stephanus* omiserat adjecit, brevibus additiunculis seu scholiis ad *Disceptationes* ejus subnexis: in quibus subinde ad sua antea edita Opera, quorum non exiguum esse numerum verosimile est, provocat. Foro autem potissimum opus hoc inservire videtur, maxime quoad Appellationis, Possessionis & Hypothecæ

de eadem materia, in quibus multa pragmatico forenti usus interven-
entia suppeditat: quae recensere, prolixum foret. In Appendice
nonnulla, quae in scholiis tradiderat, observatione fori hodierna com-
probare satagit; & de amortizatione & retributione manus mortuae
domino directo facta, pauca quaedam subijcit.

*RECUEIL DES TRAITES DE MA-
thematique, qui peuvent être nécessaires à un
Gentilhomme, pour servir par mer ou par terre: par le Pere
P. Hoste, de la Compagnie de Jesus, Professeur Royal
des Mathématiques à Toulon.*

h. e.

**Synopsis Tractatum Mathematicorum, qui
necessarii esse possunt Nobilibus terra marive operam mi-
litaris daturis; auctore Patre P. Hoste, Soc. Jes. Pro-
fessore Regio Mathematicum Telonenli.**

Parisii apud J. Anisson, 1691. in 12. Plag; 24. Tab. 2m. 67.

QUum officii ratio Auctorem doctissimum compulisset conqui-
rere media, quibus facile possent imbui necessaria mathe-
seos cognitione terra marive militantes; illud non postremum esse consi-
deravit, si conscriberet synopsis quandam, in qua ipsi, quaecunque scitres-
sent necessaria, possent legere, vel etiam repetere sine molestia, quae
per didicerunt. Brevis ergo esse studuit, veritus ne prolixitas de-
terreret sciendi cupidos, & de eam tractatus Mathematicos tribus non
adeo magnis Tomis complexus est, quorum in primo elementa Eu-
clidea, Arithmetica & Trigonometrica, in secundo Geometricam
practicam, Sphericam, Mechanicam, Fortificatoriam, & Balisticam
in tertio artem navigandi, navisque dirigendi explicavit. Ac prin-
cipio quidem operam dedit, singula ut illustraret demonstraretque
sequenibus vero posteris industriae facilliora nonnulla supplevit re-
liqua. Neque etiam anxie securus est semper eandem demon-
strations, sed ubi plures suppedabant unius propositiois demon-
strationes, illam potius qua facillior, quam qua emendatior erat, elegit.

FERRI

240 ACTA ERUDITORUM
PETRI DANIELIS HUETII POEMA-
ta Latina, quotquot colligi potuerunt.

Trajecti ad Rhenum ex officina Guilielmi Broedelet.

Anno 1694. in 8. Constant. plag. 6.

PETRUS DANIEL HUETIUS, Episcopus nunc Abrincensis, ut vir est summi ingenii diffusissimæque eruditionis; quemadmodum, quæ sæpe in Actis nostris recensuimus, sufficientissime ejus testantur Opera: ita non minori carminis pangendi facultate præstare censendus est. Id quod vel ex istis poematibus jam pridem constitit Orbi erudito, quæ ætate adhuc viridi applaudentibus Camæonis omnibus elegantissima cultissimaque composuit. Quapropter haud tralatitæ de Musarum cultoribus, magnum deliciis ejusmodi premium ponentibus, meritus est, quos alias multis nominibus sibi jam ceperat obstrictissimos, Vir celeberrimus, JO. GEORG. GREVLIUS, quod cum in poemata Hueticiana apud extorrem Galliz bona quadam fortuna incidisset, tantum thesaurum Reipublicæ literariæ non invidere, sed typorum potius beneficio communem facere voluerit. Nam id sane bona cum omnium amœniores illas literas amantium voluntate factum esse, vel propterea dubitari nequit, quoniam quæ jam antea lucem publicam adspexerant, omnibus, qui de studiorum hoc genere rectissime existimare poterant, sese approbaverunt. Non poterit non harum rerum studiosum mirifice delectare illius lectio Idyllii, quod de morbo, quem in ætatis flore contraxerat HUETIUS gravissimum, deque illius remediis scripsit; quippe in quo, quorsum nemo adhuc alias adspexerat, Lucretiani carminis genium imitatione felici assecutus est, atque expressit. Sic legere juvabit, quæ EIDEM, cum maximo illo Bocharto in Sueciam iter capessenti, in via evenerunt, quæ carmine perpetuo comprehensa sub *Itineris Suecici* nomine hoc in loco leguntur. Dignæ etiam Hueticano ingenio sunt lacrymæ, quibus magni illius, Claudii Salmasii funus, patheticè admodum atque scitissimo carminis genere, prosequitur. Quin gratissima erit omnibus Elegia tepidissima, quæ *Thea* inscripsit, qui potu ex herba ista confecto delectantur. Ut nihil de Epigrammatibus dicamus, quæ egregium Viri acumen ubique producat. Ut optandum omnino sit, reliqua et etiam Hueticiana carmina, quæ pangere solitus olim est præclarissimus Auctor, quæq; lætare apud amicos dicuntur, quamprimum in vulgus edantur.

N. M. I. 1728

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipsiæ

Calendis Junii, Anno M DC XCIV.

DER BETOVERDE VVEERELD, HET
*Derde Boek. VVaar in de Leere van de Geesten,
derselver Vermogens en VVerkingen, en besonderlik des Du-
vels, uit de natuurlijke Reden en de H. Scrijften on-
dersocht word.*

En het vierde Boek.

*VVaar in 't Bewijs, dat uit d' Ervarensheid genomen
word, ten gronde toe word ondersocht &c.*

h. e.

Mundi Fascinati Liber tertitis & quartus. In
quorum priori Doctrina de Spiritibus eorumque pote-
state & operationibus, speciatim vero de Geniis malignis,
ex lumine tam Naturæ quam Scripturæ exponitur. In
altero vero argumenta pro vulgari sententia ab ex-
perientia petita ad justum examen
revocantur.

Autore **BALTHASARE BEKKERO**, S. T. D. & V. D.
apud Amstelædamenses Ministro.

Amstelæd. apud Dan. van den Daken, 1693. in 4. plag. 65.

Non adeo videtur esse mirandum, paucos admodum in no-
stris regionibus esse, quibus de controversiis Cl. Autori
nostro, circa suam de Geniis eorumque operationibus opi-
nionem, motis exacte constat. Ipso enim in Præfat. dicitur

H h

te, viX

te, vix quisquam in Belgio, ubi maxima adimorum contentione agitatae fuerunt, invenitur, qui si modeste agere velit, plus quam olim Ahimaeus (2 Sam. 8, 29.) *magnum*, inquit, *videbam tumultum, quid tamen illi sibi velit, nescio*, dicere possit. Erunt igitur fortasse Lectores, qui haud inviti copiosiori duorum librorum istorum recensione (prios enim jam olim in Actis haece A. 1692. p. 19. & seqq. habent enarratos) aliquot paginas impendi patientur.

Cum vero ipse Doctiss. Autor, ut eo rectius de mente ejus orbi constaret, aliquot foliis totius Operis oeconomiam atque intentionem explicaverit, non magis fideles nos exhibere poterimus, quam si ejus ductum secuti, quanta tamen fieri potest brevitate, ipsius tantum non verbis, Lectorum animis eam propinaverimus, simul vero specimenia quasi loco, ut de methodo & ingenio ejus rectius constare queat, ejus observationes nonnullas admisceamus.

Communem itaque, quae plerorumque animis haeret, de Satanae, eorumque qui pacto ipsi creduntur alligati, potestate opinionem, magis magisque sibi jam olim redditam fuisse suspectam affirmat, praevalente tam Naturae, quam, quo istud perficitur, Scripturarum lumine. Nec id solum aegre animum suum habuisse, quod veritati satis consentanea non videretur vulgi opinio, sed hoc potissimum, quod Religionis sinceritatem ea adulterari sibi persuaserit. Exegisse nihilominus officii rationem quodammodo fere de hoc negotio sermones, quod ipsum acriorem adhuc ipsi addiderit stimulum, ut primam hujus erroris originem investigaret. Quod etiam in prima Operis sui parte olim praestiterit, utpote in qua, post explicatas variarum Gentium de hoc negotio sententias, expositamque ipsarum Protestantium Ecclesiarum opinionem, ejusque cum reliquis institutam collationem, quam potissimum re se in eam induci passus fuerit, & quare sit ea hodieque persistant, ostenderit, sub finem vero demum primi libri ad causam statum descendit. Quo rite formato, in sequentibus demum libris communem sententiam evertere conatum se dicit, ita ut in secundo libro ipsorum Geniorum istorum naturae non convenire, quae de illis vulgo jaectantur ostenderit; in tertio vero de eorum qui pacto Satanae alligati dicuntur conditione, subruere eandem suscepit; argumentis quae ab experientia ad stabilendam eam desumpti plerumque solent, in quarto, quo fieri potuit studio, examina-

sis. Nos cum, ut diximus, qualemcunque primi & secundi libri jam olim dederimus recensionem, plura de iis hic non addimus, presertim Cl. Autorem in tertii & quarti libri, quos novos nunc habemus, Epitome secuturi.

Data autem opera praevertimus praeliminarem quasi Discursum, quem antequam ad secundum & tertium Librum accedat, de usu rationis in rebus Theologicis, jubentibus ita adversariis, qui rationem Scripturae magistram ab ipso constitui aegre tulerant, instituit. Quod quamvis se fecisse neget, non tamen displicere sibi dissimulat. At mutuam a Philone Judaeo, Sarae & Hagaris historiam allegorice interpretandi pruriente libidine, sententiam, qua rationem Scripturae famulari pronuntiaverit. Praecedat enim omnino (si ipse audiendus est) Scripturam ratio, imo hanc illa praesupponit, mysteria illi sua revelans, divinitatisque suae contra ab ipsa expectans testimonium. Postea vero non tanquam dominam ancilla, sed tanquam domina, majoris dignitatis sublimiorisque praesapientiae dominam Scripturam, ratio comitatur. Nec obstant ex Autoris mente, quae Scriptura de ratione obedientiae fidei submitenda docet: spectant namque ista ad rationem, qua nunc utimur, corruptam & rerum in Scripturis revelatarum incapacem. Sed quicquid denique sit, ex ratione Libro primo non nisi contra Gentiles, quibus aliud lumen non affulsit, sese egisse ait, seposito omni ejus, simulatque ad Scripturae veritatem pervenerit, respectu, non tamen quatenus Scripturae sensus indagandi est medium, sed quatenus normae & regulae dignitatem affectat. Indeque eos potius, qui ipsum hujus criminis postulant, ejusdem reos peragendos esse putat, qui ne quidem secundum rationem, sed secundum praconceptas suas opiniones, divina Oracula interpretentur, & plane frustra, quasi ipse illa ad id, quod sibi sumpsit, in corpore scilicet substantias materia expertes operari non possent, invita licet trahat, clamitent. Tantum enim abesse ait, ut huic principio Scripturas accommodare conetur, ut pro suo ne quidem id agnoscat, atque illud stare, vel cadere, salva sua sententia posse existimet. Quod vero positionis istius contrariae, quam adversarii tuentur, rationem efflagitaverit, non ideo se fecisse dicit, quod fulcrum suae sententiae istud supponere voluerit, sed quod isti, si quam exigit rationem dare non possint, causa cecidisse manifeste appareant.

Sed ad rem ipsam accedamus. Librum itaque Tertium quod attinet, in prioribus ejus XIX Capitibus omnia conquirat Autor, quæ ex Scripturis pro Magia & Diabolicis artibus tuendis vulgo afferri solent, ut in quinque ultimis demum, quantum ad id, quod probare debebant, sustinendum efficiant, ostendat. Proponit itaque primo statim capite causæ statem, non incantamentis & supersticiosas Magorum ut vulgo vocantur præstigias, multo minus ipsorum malorum Spirituum existentiam, sed an malorum Geniorum auxilio illæ exercentur, se in dubium vocare affirmans. Capite inde II. an rationi consentanea sit ejusmodi hominum cum malignis Spiritibus conventio, qua unus per alterum operationes suas efficiat, inquirat, id quod variis argumentis negat, & Capite III. negationis suæ contra Anglum hæud incelebrem Jos. Glanvillum rationes reddit. Sequentibus vero XIV. capitibus omnia Scripturæ loca, quæ receptæ favere opinioni creduntur, ad examen revocat: ita quidem, ut Cap. IV. nominum, quæ in sacris literis huic hominum generi tribuuntur, expendat significatus; Capitis vero V. VI. & VII. ista potissimum Scripturæ loca consideret, quibus Magi hujusmodi & Striges earumque actiones describuntur: qualia sunt quæ de Magis agunt Mosis in Ægypto obfistentibus, de Bileamo, de Sacerdotibus Palæstinorum, de Saga Endoricensi, de Magis quorundam Israelis Regum seductoribus, de Magis in aula Babilonica, de Ancilla Pythonem habente apud Philipenses, de septem fratribus Exorcistis, &c. Quorum gesta, prout in Sacris nobis exponuntur, pessimum quidem hominum genus istud fuisse ostendunt, eum ipso Satana vero aliquid ipsis fuisse familiaris commercii, nullo modo, ex ejus sententia, evincere possunt. Videamus ex omnibus istis ea saltem, quæ de Saga Endoricensi, de qua 1. Sam. 28. agitur, ipsi in mentem venerint. Vocatur mulier illa dicto loco בעלת-אוב. Post varias, quas in diversis locis adduxit hujus nominis interpretationes, ipse tandem אוב sive coriacum notare ait; per Metaphoram vero de ventre etiam usurpari, ex Jobi XXXII, 18. 19. probat, adeo ut בעלת-אוב nihil sit aliud, quam ventriloqua, id est talis mulier, quæ arte edocta clauso ore ita formare voces sciat, ut ex ventre eas forte a Spiritu quodam formatas prodire, auditores decepti sibi persuadeant. *Maçéias* vero ejus quod attinet, sive ipsum Samuelem, sive malignum aliquem Genium facie ejus indutum a foemina ista productum fuisse,

Scripturis probari posse negat. De Saulo enim, quod Samuelem, viderit, Scripturam non affirmare, sed eum potius a femina, Samuelis speciem in Israele satis notam se videre mentiente, deceptum procidisse in faciem, & vocem, quam artificiose illa ita componebat, ut ab ea illam edi suspicari non posset, pro Samuelis voce fuisse veneratum. Consimili ratione reliqua quoque ex Scripturis prolata exempla postquam elisisset, Capite IIX & IX istorum Scripturæ S. locorum subjungit, exantem, quæ leges atque statuta contra istud hominum genus a Deo sancita nobis exhibent, quarum nullam aliam rationem quam, idololatriam populoque Dei indecorum fallendi studium reddi posse sibi persuadet. Ut vero in hisce etiam quomodo procedat Lectores videant, quid in luculentam istam de Incantationibus legem, Deuter. XIII, 10-14. observaverit, age consideremus; quem locum præ reliquis eo magis duximus eligendum, quod haud pauca quasi per summam complectatur, quæ in præcedentibus prolixè notata fuerant. Monet igitur ante omnia, totius hujus legis scopum esse, Israellem a consulendis omnibus doctoribus, quos in rebus arduis & difficilibus Gentilium adire solebat superstitio, debortari atque avertere. Rationes hujus legis duas nobis aperuit Moses: primam, quod non deceat populum Dei istas Cananorum imitari abominaciones (v. 9. 12. 14.) alteram, quod commodis eorum minime tale quid sit conducturum, cum eis ipsis Deus ad decernendam Cananorum excisionem fuerit permotus (v. 12.) Pseudo-Prophetas autem & præstigiatores solum hic esse intelligendos, ex facta in v. 15. magni nostri Prophetæ oppositione, clarius adhuc confici existimat, nec non ex v. 20. in quo poenæ & characteres falsorum hujusmodi Prophetarum indicantur. His ita præmonitis, ipsas quæ illis tribuntur, denominationes examinat. Mentio autem primo fit *כַּנְעַנִי בְנֵי זָכָר מַעֲבִירִים* *transire facientis filium filiamve suam per ignem*, quo ipso eos cum plerisque eruditorum significari statuit, qui per lustrationem igne factam, liberos suos a variis periculis tutos præstare cupiebant: qua in re nihil Diabolicæ erat artis, quamvis præstigiaram nonnihil adfuerit, dum scilicet, ut Jacobus Altingius observavit, post hujusmodi lustrationem, divinam per somnum illuminationem expectabant; quod ipsum etiam in causâ est, cur alia somniatorum mentio, inter præstigiatorum in hac lege enarratas species non occurrat. Succedit alia hujusmodi hominum species, rivulo

מַשְׁכָּל **מַשְׁכָּל** insignita. Sumitur in bonam partem vocabulum
מַשְׁכָּל Prov. XVI, 10. Jos. II, 2. & passim, alibi vero in mala etiam
accipitur, quo hic quoque procul dubio venit. Qua vero in re mali-
tia isto nomine significata consistat, id inquirendum. Sane nullum
hic malis Spiritibus esse locum, tum ex inductione cæterorum Scri-
pturæ locorum omnium, ubi vox ista occurrit, Autor probat, tum impri-
mis ex Ezech. XXI. patere putat, ubi **מַשְׁכָּל** Regis Babylonie
nulla alia in re fuisse dicuntur occupati, quam in telis ad bellum pa-
randis, in intestinis bestiarum Diis cæsarum inspiciendis, & in Tera-
phinis denique consulendis, ut nullum adeo hic Diaboli superfit vesti-
gium. Qui enim de Teraphinis forte nonnullos male habere posset
scrupulus, cum jam supra Autor exemit, ubi suam de iis sententiam,
Theologi cujusdam a Drusio, suppresso tamen nomine, allegati verbis
in hunc modum exposuit: *Teraphini vocantur imagines falsorū Deo-
rū, quibus nulla quidem omnia edendi erant facultas, nisi Deo hominum
superbitionem puniuro justo id permittente judicio. Alii imagi-
culas fuisse putant, quas gentes vanitate decæpta, antequam aliquod
aggredere negotium, inspiciant, & ex earum habitu & conditio-
ne de suscepti negotii successu conjecturam faciebant. Cujusmodi fi-
guras inepti quidam Astrologi sub cortis, ut loqui amant, consellationi-
bus, quibus recipiendis astrorum virtutibus & influxu apta reddantur,
solent conficere.* Aliud prohibitarum præstigiarum genus in textu
nostro vox **מַשְׁכָּל** indicat, de qua jam antea c. IV. §. 7. & c. IX. §. 7.
ex R. Salomone, auctore Posichtæ, Haskuni & R. Levi varia adnota-
verat, utpote quorum primus vocem hanc ab **מַשְׁכָּל** *nubes* derivatam,
*conjecturam ex nubibus reddiderat, secundas præstigiatorum, tertius
& quartus dierum observatorum.* Hic ex Goodvino illud tantum
addit, observasse hosce **מַשְׁכָּל** facie a l Orientem obversa nu-
bium motus atque colorem, earumque itidem cum planetarum mo-
tu harmoniam, ex qua rerum eventus prædicere ausi fuerint. Ex
quo hominum istorum in hoc negotio positu, Hebraei quoque Orien-
tem **מַשְׁכָּל** i. e. partem anteriorem, Occidentem **מַשְׁכָּל** seu po-
steriorem, Meridiem **מַשְׁכָּל** seu dextram, Septentrionem vero **מַשְׁכָּל**
seu sinistram appellaverunt. Ex quibus omnibus hic etiam loco,
quem vulgi opinio Diabolo dedit, ei cedendum esse, patere
existimat.

Sequi-

Sequitur in textu vox שַׁמְשׁוּ, quam nihil aliud nisi auguram notare c. IV & VI Autor ostendit; hic vero ex Goodvino & Kimchio addit, istos quoque, qui omnibus attentos sese præbebant, ea de notari, sive ad suscipienda sive ad omittenda negotia iis impelli sese patientes. ut adeo hic quoque Diabolo opus non habeant.

Quæ nunc succedit vox שַׁמְשֵׁי, præstigiatorum, aruspicum, vel veneficorum notat, ut supra ex variis autoribus probaverat ante; ita ut illa quoque adversariorum causam parum juvare queat.

Vox porro שַׁמְשֵׁי a radice שַׁמְשׁ descendens. in significatu maxime proprio concionatorem seu coctus alicujus coactoris notat; unde etiam Bodinus hoc nomen ob solennes quos agere solent conventus, alii vero ob pactum & conventionem cum Satana, Magis datum esse existimant. Noster vero Autor ista voce superstitionem verborum & incantationum adorationem, quæ tamen nihil cum Diabolo involvat commercii, indicari existimat, qua in re assentientem habere se ait Maimonidem Doctoris Perplex. c. XI. Sect. X.

שַׁמְשֵׁי quid significet, intelligitur ex parte ex illis, quæ paulo ante ex Autore memoravimus: addit tamen istud, quod cum שַׁמְשֵׁי hoc loco nominatur, adeoque interrogans distinguatur ab interrogato, per שַׁמְשֵׁי Spiritum intelligi facile largiri possit, ita tamen ut vulgi captui Spiritum S. hic sese accommodasse dicat. Deinde etiam ne quidem ut eo confugiat opus esse ait, cum per שַׁמְשֵׁי illo significari possit, qui hujusmodi præstigiatorum consulit.

Duo restant in textu hoc Mosaico nomina. Prius est שַׁמְשֵׁי, in quo parum præsidii adversariis vel ipsam vocis analogiam relinquerè putat, quæ nullum alium quam *scioli* seu *σκιώλιος* significatum illi tribuere sinat. Alterum est שַׁמְשֵׁי. Hoc quale sit hominum genus, ex Maimonide de Idolol. c. 12. §. 15. ostendit, qui eos post longum satis jejunium in cœmeteria sese conferre, ibique somno se dedere ait, ut cui loqui cupiunt defunctus sui per somnum, ipsis copiam faciat: id quod corruptæ imaginationis virtute eos quoque obtinere, Reisus & Goodvinius existimant; nec mirum ait Noster, ipsis per somnum offerri, quæ vigilantibus tanta cum animi intentione observabatur, speciem.

Sed satis superque in hisce allegandis sumus versati. Sequitur apud Autorem tertium locorum Scripturæ, hinc inde se disperforum & huc

& huc utcumque collimantium genus, quæ caput IX complectitur, utpote in quo in eis quoque communi sententiæ parum esse præfidii, ostenditur. XI vero & XII capite nusquam in tota Scriptura, (quæ passim tamen foederum contra Deum, cum peccato, ad malum &c. mentionem faciat) pacti cum Diabolo vel levissimum inveniri vestigium contendit; cui nullum etiam locum esse posse, ex foederis divini natura evinci posse sibi persuadet.

Ex Scriptura postquam hac ratione se ostendisse putat Cl. Autor, id in ea, quod vulgo creditur de Magis & Serigibus, haud dici, quid de illis ex sententiâ ejus in ea revera doceatur declarat, eorumque personas non tantum, sed artes quoque & præstigias, quibus homines deceperunt, quidque de iis Scriptura præeunte judicandum sit, monstrat. Quo facto ad eos denique transit, qui vulgo vel mente perpetuum contra Satanam bellum gerere continuis vexati tentationibus creduntur, vel in corpore etiam vim ejus experiri, uti obsessi, existimantur.

His omnibus vero peractis, quid homini Christiano rebus sic stantibus faciendum sit, ostendit, ita ut doceat primo, quid de toto hoc negotio judicare conveniat, id quod κατ' ἀναγκασμὸν c. XIX. XX. & XXI. præstat, κατὰ συνουσιαίς idem postremis capitibus ostensurus. Capite itaque XIX. speciatim, infirma esse fundamenta, quibus inniuntur primi etiam Doctorum contradicentium, contendit, quorum contrariantes opiniones ex Voetio velut in compendio sistit. Reformata vero Ecclesiæ Symbola cum sua sententiâ non egregie tantum conspirare, sed etiam secum adversus oppositæ partis patronos fortiter pugnare, capite XX. ostendere conatur. XXI autem capite ab eadem adversæ partis sententiâ pietatis studium reddi languidum, gloriæ Dei plurimum derogari, fidem & charitatem everti, Religionem infidelibus prostitui, preces denique pollui & profanari non sine zelo contendit. Et ita demum, quid in hac sententiâ & ob quas causas repudiandum sit, postquam ostendit; quid admittendum sit XXII & XXIII capite docet; quorum ultimo, quid de omnibus homini Christiano sit statuendum, nec non de obsessionibus magorum procuratis incantamentis, & quæ demum in orbe vel admittenda vel neganda sit Magia, speciatim declarat. Et postremo denique, qua adversus Deum reverentia, qua erga proximum charitate atque modestia, quo de-

nique

nique ad proficiendum in vera pietate studio, doctrina hac, quam veritatem esse credit, dignos nos gerere debeamus, postquam monuisset, tertio huic libro colophonem imponit.

Nos vero antequam ab eo discedentes ad quartum Librum faciamus accessum, non meminisse non possumus Manuscripti cujusdam, celeberrimi & de sacra Lingua optime meriti viri Joannis Drusii, quod in manibus suis esse clarissimus Autor data sibi capite quinto occasione memorat. Fuerat ille aliquot ante Synodum Dor-dracenam annos ab Illustribus Belgii Foederati Ordinibus annuo conductus stipendio, ut precipuorum tam veterum quam recentiorum S. Codicis interpretum collationem institueret, quo felicius hoc labore adjuvi possent procedere, quos novae procedendae Belgicae versioni, quam jam tum meditabantur, essent destinaturi. Immortuo vero huic labori Drusio Manuscriptum istud cum ceteris illius libris ad ejus in Professore manere successorem Sixtinum Ananiam devenit, a cujus heredibus non modico argento istud noster redemit Autor. Oportandum igitur esset, ut quam morte doctissimi Drusii passus fuit orbis eruditus hujus foris jacturam, Reverendus Bekkerus edito, quantum ex isto labore ad illum pervenit, resarcire vellet; quod ut faciat, publico nomine eum non orare non possumus, & ut exorari se patiatur, etiam atque etiam merito rogamus. Nostri interea Lectores ut aliquod factus hujus Drusiani habeant specimen, quae ille in Genes. XLI. 8. annotavit, verbum verbo reddentes hic apponemus. מַשֵׁן LXX reddunt μετὰ ἰσχυρῶς Ἀρχαῖος, Hieron. Conjectores, Aquila. καὶ Φιάσας quod a καὶ Φιάζω est, cujus derivativum est ἰσχυρῶς ἰσχυρῶς h.e. involvere, occultare. Videtur Aquila hac voce somniorum & aliarum rerum reconditarum revelatores indicare, qui apud Romanos *occultorum cognitores* vulgo dicebantur. Symmachus Μαγος vertit, quem sequitur Sanctus Pagninus. Id quod Arise Montano displicuit, qui *Genethliacos* ponendum putavit. Si mihi credendum, rectius *Magos* vertitur; id quod istorum מַשֵׁן operationes indicant; Genethliaci enim baculum in serpentem convertere non est, aut ranas producere. Onkolofitis & Jonathan מַשֵׁן מַשֵׁן sunt interpretati, מַשֵׁן vero idem quod Magus notat, qui apud Hebraeos quoque מַשֵׁן vocatur, a qua voce מַשֵׁן descendit, quo vocabulo *magias* Act.

XIIX. n. interpretatus est Syrus. R. Salomon **שׁוֹמֵר** esse ait, qui ex ossibus demortuorum flammam instruunt, ut ita responsa iis extorqueant, quod hominum genus *νεκροφάγος*. Græcis audiebat. Cui si standum esset sententia, compositum vocabulum **שׁוֹמֵר** esset ex Rad. **שׁוֹר** *inflammatus fuit* & **שׁוֹר** quod ossa apud Syros notat. Aben-Efra ait, **שׁוֹר** radicem quadrilateram Syriacam vel Ægyptiacam esse, & *Natura peritum* seu *Physicum* denotare. Sed ex Dan. II. apparet, aliquid inter **שׁוֹר** & **שׁוֹר** intercedere discriminis, cum utraque harum vocum ibi occurrat; id quod R. David observavit, quando non gente quidem sed arte tamen eos ab invicem differre ait. Quem hac in re sequi malletm quam R. Levi, qui unum utriusque vocis significatum statuit, quamvis idem quoque faciat Chaldæus.

Nunc denique ad Librum Quartum est accedendum, in quo argumenta ab experientia pro recepta ab Ecclesiis sententia, peti solita examinat Auctor. Distincte vero agit de iis primo, quæ se ipsum esse expertum sibi persuadere unus vel alter possit, primis scilicet XI. capitibus; postmodum vero XXII. sequentibus de illis etiam tractat, quæ aliorum debemus relationi: quibus omnibus duo postrema capita coronidis quasi loco imponit.

In unaquaque harum Tractationis suæ partium, monita primo nonnulla proponit, quibus omne excludatur fallendi periculum; id quod in prioris partis primis quinque capitibus facit: deinde vero quamplurimis exemplis confirmat, quod sequentium VI. capitum materiam ipsi suppeditavit, ita tamen ut & monitis nonnunquam exempla, & exemplis passim monita, exigente id instituti ratione adspicerent.

Monita in prima parte ab eo proposita ista potissimum sunt: quod paucos inter nos invenire detur, qui sano de rebus huiusmodi iudicio ferendo sint idonei. Quin destitui etiam plerosque, si non omnes, opportunitate, qua ad eorum, quæ ad hujus rei pleniorum requiruntur cognitionem, notitiam pervenire queant. Prioris defectus culpam in præconceptas nostras opiniones, nec non in terrorem, qui offerentibus sese huiusmodi casibus, nos occupare solet, capite I. rejicit, quibus tertiam cap. II. causam addit, nostram naturæ ejusque vicium ignorantiam, quæ tamen quamplurima vulgo ignota tum re-

vera,

vera, ut capite modo citato, tuta ut appareant, quod capite III ostendit, efficere queat. Imo quartam etiam causam cap. IV. hujus rei allegat, nostram in deprehendis hominum fraudibus inadvertentiam, cujus varia specimina a seipso observata adducit. Quo facto ad id, quod secundo loco sibi proposuerat, capite V procedit, ut opportunitatem nimirum plerisque deesse ostendat, quo minus ad hujusmodi nature artisve secretorum notitiam pertingere valeant. Eodemque capite V. examinis eorum, quæ ex spectrorum historia afferri sueverunt, facit initium, posteaque de obsessis & fascinatiis differere instituit, imprimisque in celebrem de pſittaco obfesso historiam inquirat. A corporum fascinatione ad mentium ligationem pergit, de qua permulta, quibus ipse Franequeræ interfuerit, quæq; suis adſpexit oculis, capite VIII. & IX refert. Quibus fraudes circa quendam apud Rampenſes fascinatam detectas capite X, ipsa eorum qui negotio isti interfuerunt inserta relatione, subnectit. Capite XI. vero historiam fraudum, in pervulgatis illis Urfularum apud Loduenses in Gallia incantamentis, exhibendam existimavit.

Monita secundæ partis, ex prioribus facile deducenda, cap. XII. breviter proponit, eorumque pariter, ac omnium reliquorum, quæ in priori dederat parte, tam monitorum quam exemplorum lumine prælucente, ad illa, quibus præcipue fides habita nunquam non fuit, exempla examinanda progreditur. Facit vero ab iis auspiciam, quæ in libro primo abs se ipſo adducta sunt, & primo quidem quæ ex gentilismo veteri adducuntur cap. XIII. Succedunt illis, quæ in gentilismo recentiori quotidie ferè fieri dicuntur c. XIV. Judæorum vero & Mahumetanorum scrinia cap. XV. excutiuntur. Tandemque, agmen superstitioſæ Pontificiorum fabulæ cap. XVI. claudunt.

Sequentibus XVI. capitibus Autor univerſum pervagatur orbem, exempla conquirens ea omnia, quibus fidè, & ad id, quod adverſariis credunt, probandum robur inesse, creditum hætenus fuit. Inter ea quoque ista c. XXII. examinat, quæ ante annos non adeo multos in nostris regionibus Annæbergæ gesta, & a Reverendo istius oppidi Pastore Dn. Elia Zobelio literis consignata fuere. Apparebat nimirum in illius ædibus spectrum aliquod, quod lapidum projectionibus, aliisque tumultuationibus, frigidis itidem attræctionibus, hominibus faminei imprimis sexus esset molestum. Varias super ista re

meditationes publico Zobelius communicavit. Quid in earum nonnullas observet Bekkerus noster, ut de ingenio & methodo ejus eo rectius constet, age videamus. Suspicio Zobelii est, Spiritum istum ad libidinem non nihil habere propensionis, eo quod ancillae praecipue lascivia & petulantia sua fuerit molestus: consentit Noster, qui ancillam melius forte, quam ullum alium, hujus Spiritus novisse naturam existimat. Sagas istius negotii suis incantamentis extitisse autores Ille existimat, eo forte sine, ut tum terrorem sibi suisque incuterent, tum vero ut domum suam forte deprædarentur: id quod eum sibi largiri Noster iterum lætatur, contentus homines harum turbarum esse autores sibi concedi; quæ Diaboli in illis fuerint partes, statim visurus. Spectrum hoc homines virilis imprimis sexus atque ætatis veritum fuisse Zobelius observat, nec ipsum sese istud: unquam vel vidisse vel audivisse testatur, nisi quod unica vice lapidem decidere non adeo longo a se spatio viderit: quod suæ causæ admodum favere Autor noster contendit. Magis vero adhuc istud Bekkeri nostro placet, quod annotatum fuerit, quandam in proximo pago habitantem mulierem, cum in urbe forte fortuna esset, nescio quam mulierculam circa meridiem ad domum Zobelii accedere, lapidesque in eam conjicere vidisse. Nec istud etiam displicet, quod multos ad ædes istas accessisse memoret, qui audire videreque spectrum istud cuperent, quo haberent quæ de eo narrare possent mirabilia: non mirum enim esse ait, eos qui videre spectrum volebant, facile se istud vidisse sibi passos fuisse. persuaderi. Sed de istis fati; ad alia enim nobis pergendum.

Non prætermittenda vero etiam putamus, quæ XXIV. capite de judiciali cum sagis processu noster Autor observavit. Sequitur in ejus descriptione atque examine libellum quendam, quem commendatum admodum cupit, Belgica & Latina lingua editum. titulo: *Waarborg om geen quaad Halsgeroght te doen.* Movetur in libello isto inter alia quæstio, quænam ratio & ordo in Sagarum processu hodie soleat observari? Responderetur huic quæstioni positionibus XLVI, quas ad numerum quindecim ita noster Autor haud incommode reduci posse existimat.

1) Ex vulgi opinione omnes fere, quas Deus immittit, poenæ Sagarum inepte tribuuntur incantamentis. Quam ob causam

fam 2) judicia publica importuna haud raro, ut in homines hujusmo-
 di inquirant, provocantur. Quo impetrato 3) prima haud dubie
 familiaris cum Diabolo commercii accusabitur, quae viliori utens for-
 tuna uni vel alteri qualemcunque movit suspicionem, vel in aliis re-
 bus non bene audit. De hujusmodi hominibus tali dilemmate plerique
 utuntur mortalium: si vita non optima publicam reprehensio-
 nem incurrit, fundamento non caret suspicio; si nullo eximio scelo-
 re sunt insignes, luporum pectora agorum vellibus regi certum est.
 Si 4) accusata parum commovesi se patitur, pro Diabolice indu-
 rationis iudicio ista habetur constantia. Si vero ut tormenta vixit
 excesserit, proverbio qui fugit male sibi esse conscius judicatur. Fa-
 cile vero 5) qui male alicui volunt, in vita ejus aliquid reprehensione
 dignum inveniunt, quod de prohibitis artibus suspicioni alimenta
 praebere queat. Id quod 6) inquisitionem exacuit atque maturat,
 ita ut ipso illo, quo in iudicium adducitur homo ejusmodi, die, haud
 raro ad rogam solet condemnari; nec advocatus ipsi facile permit-
 titur, nec si permittatur, facile invenitur; cum non solet hominum is-
 tud genus in patrocinio huicrorum generi offerendo primum ad-
 modum esse. 7) Post primum exanimo, si fateatur rea: si minus,
 vinculis contrahitur, de quo apposite magis causam suam tuetur, eo
 diligentior esse Satanas in suppeditandis, quae ad absolutionem pro-
 movendam faciant, esse creditur: excusare vero sese non valens, habe-
 tur pro fuga. Judices porro 8) ut criminis extorqueant confessionem,
 minantur tormenta, vellibus totum corpus nudant, istudque foemi-
 neum licet viris contrectandum permittunt, ne scilicet aliquid ad
parvas suas exercendas idoneum secum occultent perveffigandū.
 9) Tormentorum vi confiteri coacta ad rogam ablegatur; 10) invi-
 cta vero persistens peryicax esse dicitur; majoreque semper tormen-
 torum vi, donec quod volunt fateatur, affligitur. Si neget amotis
 tormentis, quae iis perferendis impar antea fatebatur, pervicaciae ac-
 cusatur, fideraque quae affirmanti facile adeo habetur, negans impe-
 trare non potest. 11) Si circumspiciat paulo liberius, Diabolum a masiū
 suum oculis quærere putatur; dejiciens oculos tormentis exanima-
 ta, dormire, Satana a tormentorum sensu eam praestante immu-
 nem, creditur. 12) Si ad mortem usque excrucjata fuerit, moriens a
 Diabolo occisa dicitur, sepulcrumque sub furca invenit. 13) Si vero
 nec.

nocentia, nec confessio tormentis ipsi extorqueri potest, carceris diturnitate fatigatur, adhibitis interea 14.) Clericis, qui spiritualia quoque tormenta admoveant, æternæ damnationis periculis negantem terrentes. Quod vero seipfos nonnulli in iudiciis, tanquam Magicis artibus pollutos, ad poenam offerant, id morbis humoribusque eorum corruptis tribuendum esse, quam plurimis exemplis Autor docet.

Sed ut finem faciamus tandem, c. XXXIII. omnia pro sententia sua argumenta summam proponit; c. XXXIV. vero male eos facere, qui communi sententiæ alimenta quasi præbent, ostendit, multoque majorem hac in parte Theologorum, quam Magistratum culpam esse ait; qui proinde etiam, ut huic malo occurrant, eo magis obstrictos sese existimare debeant. Capite ultimo denique omnia ista ad promovendam pietatis studium a se prolata testatur: si vero qui sint, qui sua doctrina ad Libertinismum abutantur, ab iis Scripturas quoque ad pessimas suas arabi opiniones ait; se nihilominus jamdudum fructus operis sui Ministro Evangelii dignos vidisse, & plures etiam non fallenda expectatione cresco vultu sibi promittere.

Ceterum Lectores nostri hujusmodi rerum studiosi, accuratius rem totam cognoscere poterunt, postquam non Gallicæ tantum, sed & Germanicæ libri Bekkeriani proditit versio, cujus etiam Latinam translationem cum tempore prodituram cognovimus.

DE BETOOVERDE VVEERELD VAN

D. Balthasar Bekker, onderzocht en vveederlegt door Jo. van der Wayen.

h. e.

Mundus fascinatus D. Balthasaris Bekkeri, examinatus, & refutatus a Jo. van der Wayen.

Franequeræ apud Leonh. Shick & Jac. Horreum 1693. in 4.

Constat plag. 82.

Ista cujus titulum modo posuimus libri Bekkeriani Refutatio, a Viro Reverendo, & aliis scriptis de orbe literato jam dudum bene merito suscepta, principem inter ceteras, quatum haud unæ prodierunt, locum suo quodam jure sibi vindicare posse videntur.

Com-

Communicavit eam, antequam typis publicis exhiberetur, adversario suo, tum quod eum illo amicitiam haud paucos annos coluisset, tum quod eo quo fieri poterat candore agere cuperet, si minus recte forte in quibusdam mentem ejus perciperet, explicandi sese & de ea monendi spationi ipsi largiens. Quod eo Bekkerus etiam compulsi, ut ignorantem quidem cleaschi & principii petitionem committi monerit, caetera vero sibi plane persuasum esse, veritatis amore ista Auctorem nostrum moliri, publico etiam scripto fuerit testatus. Sed mutatus subito, ut Noster queritur, Bekkeri animus, nescio qua amarulentia illura repente fuit aggressus, id quod ex causae diffidentia profectum sibi persuadet. Quaeunque autem causa sit animi utrinque non nihil commotioris, nostra pars non refert, qui rem ipsam potius, quantum fieri potest, Lectorum oculis exponere nostrum esse putamus.

Ita vero Auctor noster se gerit, ut totum adversarii sui opus, vel priores potius duos ejus libros (postiores enim duo, cum iste scriberet, ediri nondum erant) parcursat, eorumque, quos in eis inveniri putat, varii generis errorum examen instituat, tum vero ad rem perveniat de qua praecipua inter ipsos versatur contentio. Haec adeo in duas partes totum hoc opus abeat, quarum priori variorum Bekkeri errorum caeditur sylvae, posteriori vero speciatim doctrina de Spiritibus eorumque operationibus pertractatur.

Ut quales sint illi errores Bekkeriani apparet, quosdam eorum hic recensuisse juvabit. Dixit ille inter alia, coram omnem de Geniis & eorum operationibus doctrinam omnia religionis Christianae dogmata infirma reddere, imo opportuna Atheis contra eandem arma subministrare. Aegre illa fert Auctor noster, Bekkerum hac ratione omnem Ecclesiarum fidem, eventum existimans; quam ut assertum eat, praecipua religionis capita de Christo, de Deo, de Scriptural Sacra, nullum cum hac doctrina nexum habere ostendit, ita ut recepta Ecclesiarum sententia nihil solidae eorum demonstrationi detrudere possit. Ista vero Clarissimi Viri opera an ii qui Bekkerum favent, ad ostendendum ejus opiniones in se consideratas fidei fundamentum non attingere, adeoque paulo quam pat est asperius tractari, abuti nequeant, aliorum & alterius loci est examinare.

Aliud errorum genus est, quod eo sine in Bekkero notat Auctor noster,

B-

58. noster, ne forte nonnulli opinione de ejus eruditione occorcati, ab eo
 seduci se patientur. Tales sunt, cum Romanos in rebus religionem
 concernentibus leges devictis a se gentibus condidisse affirmat; cum
 eosdem cum Romanorum Jove & Plutone Persarum facit Oromas-
 61. des & Arimanium; cum Parmenidem Pythagoræum, qualem homi-
 nem nunquam extitisse Noster arbitratur, allegat; cum Apulejum Plu-
 66. tarcho multo facit antiquiorem; cum vulgarem de Spiritibus & Ange-
 lis opinionem, Synagogam pariter ac Ecclesiam Gentilifino debere ait,
 quod adeo falsum esse Noster sibi persuadet, ut contra potius omnia,
 que Plato & ejus in Academia successores de Dæmonibus & Herob-
 bus tradiderunt, ex Hebræorum scholis profluxisse, vel ipsa nomina,
 propriaque Platonis confessio, cujus loca prolixè interpretatur, faci-
 ant manifestum. *Dæmonum* enim appellationem Hebraicæ voci
 דַּמוֹן debere originem, jam Vosio & aliis fuit observatum. Hero-
 um vero nomen vel ab Hebr. הָרֵי quod vigilem notat, & a LXX.
 ἡρώων vertitur, vel a voce וָרִי *hereditare* (cum primogeniti
 adeoque hæredes heroes fuerint) vel denique a voce וָרִיָּה quam
 אֵלֵּי הָרֵיָּה LXX. reddunt, descendere Autor sibi persuadet. *Quin*
Manium quoque nomen Hebraicæ originis esse, ex Huetio notat, quos
 tamen, nemine antiquorum præcunte, a verbo *magere* nomen esse so-
 ritos Bekkerus putet, qui potius cum Macrobio & Festo *Maves* idem
 esse ac *Bonos* scriptum reliquerint.

129.

Plures alios hujusmodi in Bekkeri libro errores observavit:
 perperam enim eundem Præpetes & Oscines definitivisse putat; perpe-
 ram itidem Indistribuere, quasi Diabolum ignorent, eo argumento
 nitum, quod adorationis cultu eum prosequantur, quo honore, si urba-
 num cognovissent, neutiquam affecturos existimat. Sed observatur
 Nostro, ut malum genium omnino Diabolum Indos adorare; ideo sci-
 licet; ne iram ejus neglecto hoc cultu nimis gravem sentire cogantur.
 Alios hujusmodi Bekkeri errores ab Autore notatos prætermittimus.
 ne errorum ejus catalogum hic texere velle videamur, præcipue cum
 haud pauci eorum excusationem aliquam adhuc videantur admittere.

Pasim quoque sibi ipsi Bekkerum non satis constare Noster
 ostendit. Exempli loco adduxisse sufficiat, quæ ad illa notavit, quibus
 ostenderat, quid Scriptura, quidque Philosophia ad erroneas de Spli-
 ritibus opiniones formandas contulerit. Scripturam occasione de-

dedisse dixerat, ut nonnulli ex igne & subtilissimo aethere Angelorum essentiam compositam esse crederent; id quod cum eo non satis conciliari posse Noster dicit, quod alibi de origine & natura Angelorum nihil fere in Scripturis haberi affirmavit, item quod alio rursus loco Scripturae tribuit, quod carnea substantia Angelis a quibusdam adscripta fuerit.

Et hujus quidem generis sunt pleraque, quae in primo Bekkeriani operis libro Noster observavit. In Examinis libri secundi statim limine notat, Bekkerum in eo non suae sententiae argumentis confirmandae, sed oppositae per varias strophas evertendae operam navasse. Si tamen forte aliquid hinc inde occurrat, quod argumenti loco ejus sententiae inservire queat, id omne ex natura Angelorum desumi; quam ita fingat esse comparatam, ut in alia, sive corpora sive spiritus, Angelus operari non valeat. Expressis enim verbis Bekkerum dicere ait: *se adhuc dum expectare, ut argumentis istud probetur, sequi ob hanc solam causam, quod argumentis id probari nequeat, communi opinioni bellum indixisse.* Verum istud pro principio suo Bekkerum non agnoscere, jam in enarratione duorum postremorum ejus librorum a nobis observatum fuit. Reprehendit porro Autor quasdam Bekkeri positiones & phrasas, quas minus aptas esse judicat. Tales sunt, cum naturam docere ait, differre inter sese corpus & spiritum adeo usque, *ut ne minimam quidem invicem cognationem habeant*; cum naturam nihil de spirituum statu nobis tradere affirmat; cum nullam totius orbis linguam hominum eruditorum inventioni deberi statuit. Gravi quoque censura in id Noster animadvertit, quod satis Bekkerus non perceperit, quae Cartesius & ejus schola de loco spirituum tradiderunt. Statuant illi, ubi esse spiritum, ubi operatur; quod ita accepit Bekkerus, quasi ille, v. g. anima hominis, sit semper loco praesens, quem cogitationibus suis attingit: unde illud evadit inconveniens Noster sibi persuadet, quod anima post centum forte annos a sua e corpore emigratione elapsos istud considerans, ei adesse sit statuenda.

Dixisse ista de prima hujus operis parte sufficiat; ad alteram enim etiam est accedendum. In quinque ista abit capita, quorum primo positiones quasdam & praesupposita proponuntur; in secundo status causae rite formatur; in tertio argumentis variis communis.

157.

165.

176.

Protestantium sententia confirmatur; quarto omnes Bekkeri strophae ostendantur & profligantur; quinto denique eorum argumentorum instituitur spicilegium, quae a Bekkero, prout merentur, pensitata nondum fuerant.

Præsuppositorum, quae primo capite proponuntur, quaedam ita sunt comparata, ut ne a Bekkero ipso in dubium vocari queant, v. g. *Deum esse, Deum esse Spiritum*, ab eo tamen per alias quasdam positiones vel obscurantur vel infirmantur. Sic illam de spirituali Dei essentia positionem eo obscuram reddi Noster existimat, quod nullam plane divinae cum creaturarum spiritualium essentia convenientiam admittit, adeoque distinctionem inter increatum creatosque spiritus in univèrsum tollit: quae quidem in re antiquorum Patrum doctrinam ex parte secutus, utcumque forte Bekkerus excusari posset. Sed longe adhuc periculosius eum sentire putat, cum humanum nostrum intellectum non tam quid sit Deus, quam quid non sit, comprehendere affirmat: hanc enim positionem, tanquam omnium, quae in toto libro Bekkeriano continentur, maxime noxiam accusat, utpote qua omnem veram Dei cognitionem abnegare videatur. Illi enim neque an sit, neque an esse possit Deus, certo innotescere Noster statuit, cui de eo nihil, nisi quid Deus non sit, pateat: imo ne quidem, quid non sit Deus, dicere posse eum, qui quid sit Deus ignorare sese profiteatur. Atheismo itaque viam positione ista sterni existimat, quae eo sit periculosior, quod fictitia Dei reverentia velata incedat. Vigesima quartum inter Præsupposita sua locum Autor noster dedit isti: quod Filius Dei Angeli persona indutus, vice plus una ante suam carnem adventum, Patriarchis aliisque Dei viris apparuerit. Autor noster hic licet a partibus suis habeat totam Ecclesiasticam antiquitatem, Scripturae tamen potissimum testimoniis contra Bekkerum illud evincere studet. Inter illa non postremum locum occupat historia Genes. XIII. & XIX. descripta. Nullum in illa Filio Dei esse locum Bekkerus, qui peculiari capite de eo egerat, inter alia ex Hebr. XIII. evincere fuerat conatus, ubi Angelorum solum mentionem ad hanc locum respiciens Apostolus faciat, cui longe fortius argumentum ad hospitalitatem persuadendam Personae divinae suppeditasset majestas, si quae in historia, loco Geneseos allegato enarrata, partes suas haberet. Verum negat Noster, Apostolum ad apparitionem
Abra-

Abrahamo factam mentem intēdidisse, quem potius ad historiam Rahab, exploratores a Josua missos comiter excipientis, respexisse existimat. Sane Jacobi II. 25. ἀγγέλους Viros illos dici certum est, quemadmodum & Jos. VI. 17. ~~ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΥ~~ nomine appellantur. Nec minus de eo quoque constat, hospitio eos a Rahab fuisse excēptos, antequam nosset, eos in tanti momenti causa legatorum munere fungi. Isto beneficio vero suo, quod inscia illis contulerat, se ipsam quasi cum universa familia sua in secuturo mox periculo occlusit, ut tuta lateret. Apostolus itaque hospitalitatem commendaturus, quam insigni fructu ea quondam exercita fuerit ostendit, ἔλαθόν, inquit, τινες ξένισαντες ἀγγέλους, i. e. latuerunt vel tati fuerunt quidam, Legatos illos Josuae hospitio excipientes. Favet huic interpretationi barbarissimā hic perperam a nonnimine accusatus Interpres vulgatus, a Tena & Sabnerone jam olim defensus, & præter eum typicus, quem ingeniose Noster hic latere monet, sensus, apertissimaque Josuae populum in terram promissam mox introducturi legatorumque ejus, cum Christo vero Josua ejusque Apostolis & Legatis convenientia: quibus, veris quippe angelis pacis, quicumque in cordibus domibusque suis locum erant concessuri, latitanti & ab omnibus iræ Dei infernarumque potestatum insulcibus erant futuri. Sed nullum etiam licet locum inveniatur ista verborum Pauli interpretatio, nihil tamen Bekkerum his juvari, ea repetens, quæ contra Socinianos locum hunc vindicaturi nostrates afferre solent, ostendit. Isti vero etiam imprimis Bekkeri argumento satisfecisse videtur, quæ sanctos Dei Spiritus in isto Geneleos loco per Angelos non esse intelligendos evicturus, certitudinem resurrectionis Christi periclitari dixerat, si Spiritus Angeli isti fuissent. Veritatem enim resurrectionis suæ persuasurus discipulis Christus, carnem & ossa monstrabat, cibosque presentibus ipsis favebat. At vero fecit hoc Christus, monente Nostro, non tam ut de invicta resurrectionis suæ certitudine eos edoceret, quam ut sedaret eos non nihil atque pacatos redderet. Neque enim hæsitare desinebant discipuli, vidissent licet edentem bibentemque magistrum, sed tum demum plenam fidem adhibebant, cum intellectus eorum illuminato Scripturas suas aperiret, Luc. XXIV. 45. Unde Petrus etiam Act. X. 19. resurrectionis Christi veritatem auditoribus persuasurus, ad solas Scripturas provocat, non vero

ad id quod edentem bibentemque Dominum viderit; id quod non nisi incidenter antea, & ut de suo Apostolatu constaret, commemorasse videtur.

Postquam prolixè satis ab Autore nostro Præsupposita illa pertractata fuisse, capite II. statum causæ hunc esse ait: an Spiritus creati voluntate divina tali sint præditi virtute, ut in alios sive Spiritus, sive corpora ipsis earatione, qua anima corpori humano, non unita, & quidem efficaciter, ita ut aliquis operationis illius compareat effectus, operari queant. Genuinum hunc esse controversiæ statum, prolixè ex Bekkeri libro probat, capitibus vero sequentibus eum, prout docet, tractato aggreditur.

Impendit igitur totum caput III. argumentis quæstionem affirmandam esse evincens, quæ tamen ita disponit, ut suæ communisque Protestantium sententiæ primo possibilitatem & probabilitatem, indeque ejusdem certitudinem ostendat.

342.

Possibilitatem & probabilitatem communis sententiæ inde manifestam facit, quod Deo æque facile fuerit, istam reliquis Spiritibus in corpora concedere facultatem, quam animæ humanæ in corpus suum dedit; quod nullius rerum creaturarum naturam ista facultas, si admittatur, evertat, nec nova creatione opus habeat; quod denique ipse Bekkerus possibilitatem hujus rei impugnare non ausus, Scripturam primo intuitu ei favere fuerit falsas. Pugnat inde Scripturæ testimonium pro sententiæ hujus probabilitate. Talia sunt, quando Angelum secundariæ Divinitatis personam S. Literæ appellant, quæ plene inepta esset appellatio secundum Autorem nostrum, nisi darentur sancti hujusmodi Spiritus, quorum naturam & officium Christus in missione sua aliqua ratione exprimeret; quemadmodum frustra idem sive Sacerdos sive Rex nuncuparetur, si quibusdam beneficiis atque actionibus suis hujus hominum generis characterem non videretur referre. Idem fere argumentandi genus est, quod paulo post a Ministrorum Ecclesiæ appellatione, qui item in sacris Angeli vocatur desumit; cui succedunt petiæ ex Angelorum apparitionibus Hagari, Mosis, Bileamo &c. factis rationes, nec non ex Angelorum quorundam nominibus, *Cberubinorum* v.g. quod nomen figuras Angelorum animalibus certis similes, quibus ratio Angelici circa Ecclesiam ministerii indicatur, significat. Sic *Exercituum*, sic alias quoque An-
gelo-

gelorum appellationes exponit, indeque probabilitatem suae sententiae conciliat.

Ad ejus certitudinem vero ostendendam ubi insequenti capite pervenit, nomina quae Angelis lapsis sacra Oracula tribuunt, eorumque qualitates, operationes & proprietates prolixè exponit, fundamentum simul indicans, cur homines quoque eorum haud raro appellentur nominibus. Prolixus vero imprimis hic est in vindicanda lapsus humani historia, ad quam occasione appellationis illius, quae *Serpens* in sacris malus genius appellatur, delatus, solida pro certitudinis sententiae communis argumenta ab ea suppeditari ostendit.

Cavillationes, quas putat, & exceptiones Bekkerianas toto capite IV, quod unum est ex totius operis, maxime prolixæ, ad examen revocet, ex quibus pauca speciminis loco adhuc erunt adducenda. Dixerat Bekkerus Lib. II. c. X. operis sui, quando Angelis piorum tribuitur custodia, id aliter accipiendum non esse, quam cum edere vel bibere perhiberetur, aut cum *Manna panis* מַנְיָהּ dicitur. Interrogat noster, Bekkerum, quid ipsi persuaserit, per מַלְאָכִים Angelos esse intelligendos? Sane per מַלְאָכִים vel cum *AbenEfra* & aliis Heroes fortasse in populo Dei viros indicari, vel ipsas Sanctæ Trinitatis personas, vero longe convenientius Nostro videtur. Has enim pari modo Hof. XII. 1. מַלְאָכִים קְדוֹשִׁים & alibi מַלְאָכִים הַקְּדוֹשִׁים vocari certum est. Aptissime vero Filium Dei, panem מַנְיָהּ id est *Dei*, appellari ideo putat, quod sicut sine cibo mortales vivere, adeoque homines esse nequeant, ita Deus peccatorum Deus evadere volens, Deus esse non potuisset, nisi interveniente morte filii sui, hoc est se ipsum, absque illa peccatoris Deum se faciens, abnegasset. Christi vero ita considerati typus erat *Manna*; omnes ex illo edebant, tanquam figura cibi omnium credentium, qui ejus virtute vivebant, & ipseus Dei, cujus quo diximus sensu *cibus unigenitus* ejus Filius dici potuit. Nulla quidem solida ratione contradici huic explicationi posse sibi Noster persuadet, de quo dispiciant Theologi. Interea concedatur licet, per מַלְאָכִים Angelos in loco isto esse intelligendos, solidum tamen argumentum pro Bekkero inde non posse fabricari ostendit Autor: quid mirum enim si Poeta sacer figura usus est? Imo ne eo quidem forsitan recurrere opus, cum proprio quoque sensu *panis Angelorum* *Manna* dici forte queat, quod peculiari ministerio ministrantes illi Spiritus circa illud fuerint versati. Fit

Fit in Historia Sacra. Sam. XVI. mentio רָעוּת הַיָּמִין Bekkerus verba illa de *Spiritu valde malo* accipienda putat, quem admodum alibi in sacris הַרְרֵי אֲדָמָה montes vastos atque ingentes significare dicunt. Noster vero Autor, tum reverentia nominis divini adversum esse existimans, si adhibeatur ut rem malam insigniter malam reddas, tum constructionem illum sensum non pati putans, ita potius locum illum exponi jubet: quod Spiritus Dei, qui efficaci voluntate sua Hæroicas cogitationes in mente Sauli produxerat antea, easdem Davidi inspirare nunc cœperit, contraque mentem Sauli tenebrosas cogitationibus perturbari obfuscarique permisit. Variam vero istam *animæ* Sauli conditionem, ei moderante increbato Spiritu collaram, fundamentum esse pharæos, quia Spiritus *malus* Domini in eum irruisse dicitur, qui ab eo recessit Davide. fidelis cœtente, id est illas mentis tenebras dispellente & meliores cogitationes musica illa melodia conservante.

In Epilogo denique Autor monet, se priori libri Bekkeriani editione usum fuisse, adcoque veniunt sibi dari merito postulat, si, quæ mutavit in altera editione Bekkeris, nota observaverit. Ad examen tamen revocat caput VII. Bekkeri, quod in nova editione Libro ejus II. recens accessit, rationem, qua reliqui Spiritus, cum anima hominis comparati, sive in eam sive in corpora operentur, inquirens.

Opposita jam fuit a quibusdam Bekkeri, uti titulus credere jobet, discipulis proluxa satis huic Autoris nostri operi Responsio, in qua reliquorum etiam, qui Bekkerum oppugnant, arguerentis simul respondetur. Ejus enarrationem, ne Lectori tedium innoceamus, alii tempori judicavimus esse reservandam.

JAC. B. CURVATURA LAMINÆ ELASTICÆ. Ejus Identitas cum Curvatura Lintei a pondere inclusi fluidi expansi. Radii Circularum Osculantium in terminis simplicissimis exhibiti, una cum novis quibusdam Theorematibus huic pertinentibus, &c.

Post triennale silentium promissa tandem fidem libero, sed ita, ut moram, quam Lector alias inique ferre posset, nonnullo. fecerit

com-

compensam, dum *Elasticam curvaturam* non in una sola, (ut initio fueram perhibitus,) sed generaliter in quacunq[ue] Extensionum hypothesi constructam exhibeo; quod primus ni fallor exequor, postquam a multis inutiliter tentatum Problema fuisset. Exiit enim jam inde a *Galilei* quoque temporibus celebre, qui Curvam hanc, perinde ut Funiculariam, Parabolam esse suspicatus erat. Eandem deinde sententiam ruitus est Pater *Goffo Pardies* Gallus, in exiguo tractatu de *staticis*, ubi tamen in rem presentem nihil paralogiframos meros confuit. Et nuper adeo ejusdem Societatis Vir, *Franciscus Tertius de Lanis*, in prolixo suo opere *Magisterii natura & artis*, Tom. 2. lib. 7. (ubi multa huc facientia & lectu digna habet) idem evincere conatur, sed ratiocinio plane præposito: ut vel hinc non sine voluptate percipere liceat, quanto opere Prædecessores nostri, interioris Geometriæ cognitione destituti, se torserint, pro investigandare, quam in illa caligine absque ejus adminiculo seire non poterant. Dixeram in *Actis Eruditi*. 1691. p. 289. problema hocce plus difficultatis habere. *Funicularis*; nec sine ratione. Ut enim alia taceam, notandum, duas præsto esse claves in *Cartesii* investigatione, quæ ad duas differentes æquationes viam sternunt, quarum una naturam Curvæ per relationem ipsiusmet ad coordinatas ejus, altera per relationem sibi evolventis ad easdem exprimit; cum ad Curvæ Elasticæ naturam indagandam posteriore tantum clave aditus pateat: hinc enim manifesto sequitur, fieri bene posse, ut quispiam prioris Problematis difficultates superet, nec tamen protinus alterius quoque victor evadat; destitutus nimirum clavium altera, quæ dictam relationem sibi evolventis seu radii circuli osculatoris (non quomodo cunque, ut factum in *Act. Lips. Mens. Jan. 1691. p. 22.* sed) in terminis simplicissimis & pure differentialibus exhibeat. Hæc nobis jam eo tempore, quo speculationi funis vacabamus, innotuerat, eamque mox nonnullis inter peregrinandum communicavit *Frater*, interea dum inveniendi inventi utilitas in resolvenda *Velaria*, & hæc quam præstantibus habemus *Elasticæ Curvaturæ*, aliisque sublimioribus, quos diè magis magisque sese mihi explicuit, effecitque tandem, ut non possim publico aureum Theorema diutius invidere; præsertim cum hæc usum adhuc Geometriæ defuisse videatur, quo minus æque feliciter in recentis Problematis, atque in altero illo, versuti fuerint.

Prius-

TAB. VI.
Fig. 1.

Priusquam itaque ad institutum pergo, sunt in fig. I, portione Curvæ cuiuspiam infinite parvæ ab, bc, quibus perpendiculariter insistant radii circuli osculatoris af, bf, concurrentes in puncto Evolutæ f, facientesque angulum a fb æqualem angulo gbc, quem producta portio ab cum altera bc efficit; tum abscindatur bh = bc, ductæque intelligantur parallelæ al, bn, co, nec non bl, hom, gcn; quarum illæ abscissarum, hæ applicatarum elementa (sive dx, dy, ddx, &c.) indigent. Dico,

α. Quod positis Curvæ elementis ab, bc, hoc est, ipsis ds æqualibus, radius circuli osculatoris seu longitudo fili evolventis af, nempe $z = \frac{dx ds}{ddy}$, item $z = \frac{dy ds}{ddx}$; Nam ho. bc :: ho. hc

hc. bc :: (ob similitud. Δrum bnh, hoc, item hcb, abf) bn. bh + ab. bf :: al. ab + ab. bf :: al. bf :: dx. z. Sed ho = hm — nc = bl — nc = ddy, & bc = ds; quare ddy. ds :: dx. z. Eodem modo ostendetur ddx. ds :: dy. z. Q. E. D. Coroll. In omni Curva, positis ejus elementis æqualibus, differentia secundæ coordinatarum primis reciproce propor-

tionantur: cum enim $\frac{dx ds}{ddy} = z = \frac{dy ds}{ddx}$, erit $dx dx = dy dy$,

adeoque ddx. ddy :: dy. dx; quod ipsum quoque ex sola similitudine Δrum bnh, hoc, liquet; ubi co seu ddx est ad oh seu ddy, ut hm ad bn, vel bl ad al, seu dy ad dx.

β. Positis vero abscissæ elementis al, bn, hoc est, ipsis dx æqualibus, erit radius osculantis circuli af seu $z = \frac{dx ds}{ddy}$. Quo-

niam gc. bc :: gc. hc + hc. bc :: (ob similit. Δrum bng, chg, nec non hcb, abf) bg. bn + ab. bf :: ab. al + ab. bf :: ds. dx + ds. z :: dsq. z dx: atque gc = gn — nc = bl — nc = ddy, & bc = ds; erit ddy. ds :: dsq. z dx. Q. E. D. Haud absimiliter ostendetur, quod

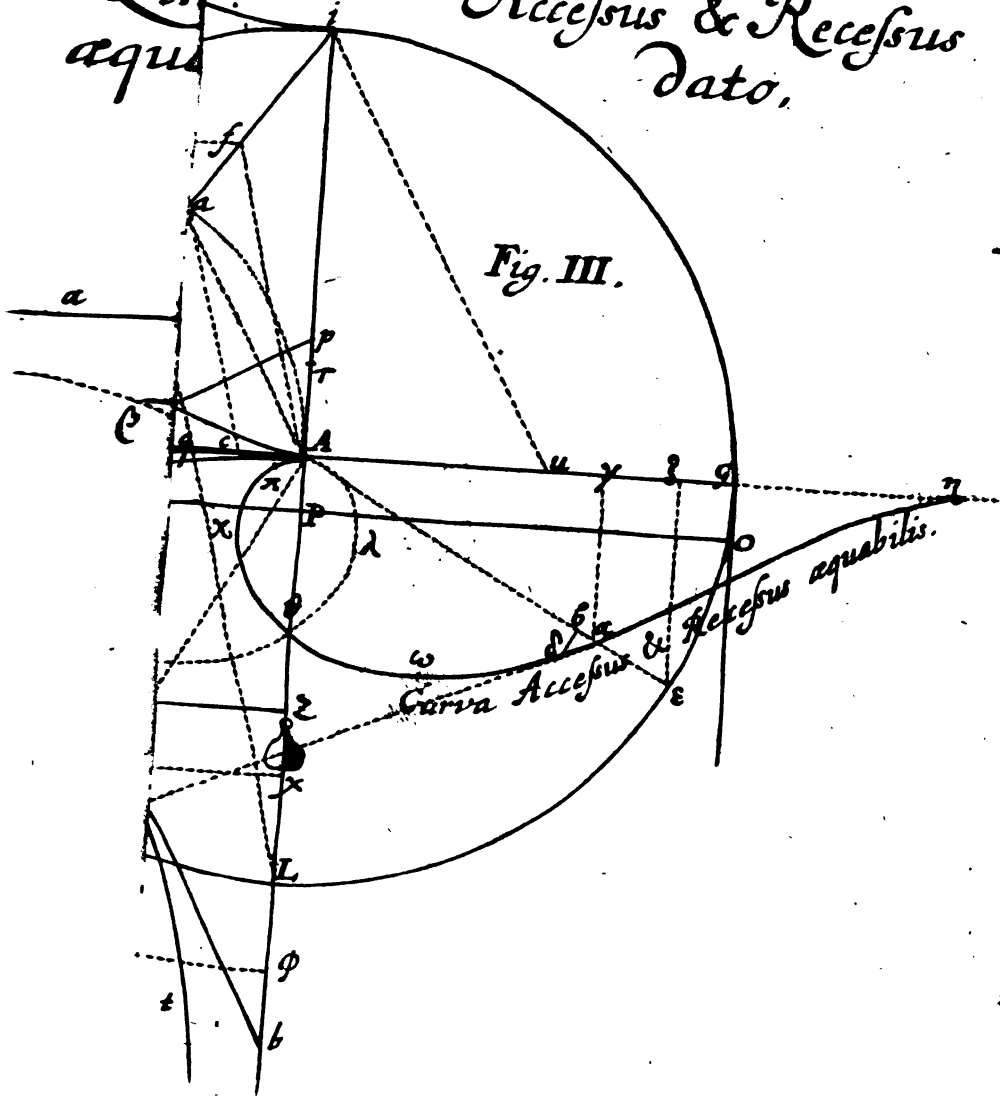
positis dy æqualibus, futurum est $z = \frac{dy ds}{ddx}$.

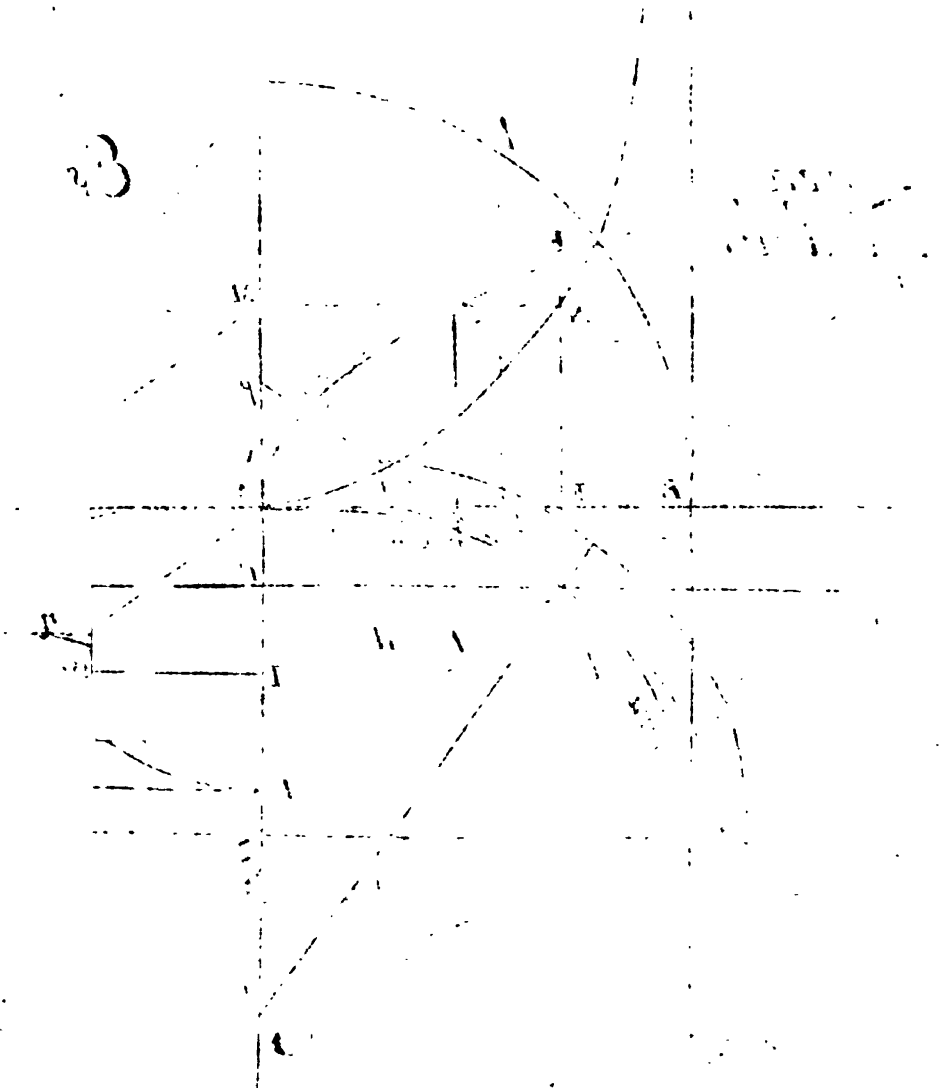
His addo nova, de quibus nec *Frazeri* adhuc constat, Theorema

Lin.
aqua

Accessus & Recessus
dato.

Fig. III.

na pro Curvis, quarum applicata non sunt parallelæ, sed in communi puncto coeunt: posito namque radio circuli super polo seu umbilico hoc descripti a , abscissa peripheriæ ejus x , & intercepta inter polum & datam Curvam y , erit radius osculantis circuli

$$z = \frac{adyds}{2xdy + yddx} \text{ vel } \frac{aydxds}{ydxq - aaddy} \text{ si elementa Curvæ } ds:$$

$$\& z = \frac{dxdsq + dxdyq - ydxddy}{ads^3} \text{ si ipsa } dx : \& \text{ denique } z =$$

$\frac{dxdsq + dxdyq + ydyddx}{ads^3}$, si ipsa dy æqualia intelliguntur. Est

$$\text{vero in ejusmodi Curvis } ds = \frac{\sqrt{ydxq + aadyq}}{a}$$

Hac viaduce cognovi, radium circuli spiralem Archimedæam osculantis ubique quartam esse proportionalem, ad peripheriam circuli primæ re-

$$\text{volutionis, radium ejus, \& quantitatem } \frac{xx + aa \sqrt{xx + aa}}{xx + 2aa}$$

Sed missis & præmissis istis, redeo in orbitam præpositi nostri Problematis, construendo Curvam Elasticam, ut sequitur:

I. Generaliter: Esto Spatium rectilineum sive curvilineum quodvis ABC, fig. 2 (cujus abscissæ AE vires tendentes, ordinatæ EF tensiones repræsentent) eique ponatur æquale $\square$ tum AD, intra quod descriptus sit super A circuli quadrans GKL. Statuatur etiam, indefinitæ portioni spatii AEF æquale $\square$ lum AH, ducta recta HI secante quadrantem circuli in K, & junctæ AK fiat parallela GM, ipsique AM in ordinata EF (si opus sit) producta capiatur æqualis EN. Erit punctum N ad curvam quandam AN talem, ut si spatio AEN pergas statuere æquale $\square$ lum AO, rectasque OP, FE producās ad communem occursum in Q, existat punctum Q in curva optata AQR. Nimirum, si asserculus quidam oblongior, rigillum, virga, pèrtica aut lamina quæcunque flexilis, elastica & gravitatis experts AQR SyVA, uniformis ubique latitudinis & crassitici RS, AV, lon-

TAB. VI.
Fig. 2.

LI gicu-

gitudinis vero RQA , firmetur una extremitate in RS ad perpendicularum, alterique AV potentia applicetur, sive pondus appendatur Z , quantum sufficit ad laminam incurvandam, donec ipsa ejusve tangens in A , puta AB , directioni ponderis AZ normalis fiat, acquireret concava laminæ superficies RQA curvaturam quam construximus; cui convexa SyV parallela est, & evolutione curvæ ejusdem *int. condescribitur*. Quantum autem ad hoc præstandum requiratur ponderis, sic cognosces: Ponatur vectis SRZ , cujus fulcrum R , brachium longius $RZ = BA$, brevius æquale crassitie laminæ RS , cui affixa sit portio quæpiam datæ laminæ SY , firmata in XY ; quo facto si longiori vectis extremitati adjiciatur pondus Z , quod extendere possit alicuiam portionem per Triangulum RST , fibram scilicet XS per ST , xs per st , reliquasque proportionaliter, ita quidem ut ST sit ad BC , sicut SY = lum sub longitudine & crassitie portionis laminæ ad spatium ABC , erit id ipsum quoque pondus quæsitum.

Schol. & Coroll. 1. Si Lamina inflexa RQA loco puncti R firmetur alicubi in Q , reflecta portione RQ , servabit reliqua ab eadem potentia inflexa eandem curvaturam AQ .

2. Quin & si Curva RQA , rotata circa RZ , generit a parte opposita aliam Rq similem & eandem secum, sed inverse positam, & lamina cogitatione producta ac loco puncti R in q firmata fuerit, retinebit aucta & eadem potentia compressa eandem curvaturam $AQRq$.

3. Porro si segmentum quodvis curvæ AQ rotatum circa rectam Qn ipsi normalem in Q , producat in parte opposita simile & æquale segmentum Qa , formabunt ambo segmenta AQa Arcum proprie dictum, qui posito retinaculo in Q tenditur a duabus potentis, extremitati utrique ad rectos applicatis, & singulis ipsi Z æqualibus. Idem intellige de Arcibus formatis rotatione Curvæ integræ AQR , vel auctæ portione Rq ; circa rectam eidem in R vel q normalem; unde triplex habetur Arcus: Diminutus, Plenus, Auctus. Diminutus, quem formant duo segmenta minora Curvæ AQR : Plenus, quem æqualia: Auctus, quem majora; & hoc discrimine cognoscuntur, quod rectæ tangentes utramque extremitatem arcus diminuti ad partes ejus convexas, aucti ad concavas, pleni ad neutras inclinant, sed sibi mutuo parallelae sunt.

4. Eadem quoque curvatura AQR gaudere consentaneum est *Affulas* illas, ex quibus *Dolia* confiunt: unde sequitur, neminem *Doliorum* capacitatem, quæ vulgo pro Spheroidibus Ellipticis habentur, rite mensurasse; cum nulla ratione asseratur, asseres hocce curvari in Ellipses.

5. Si directio ponderis vel cujusvis potentie inflectentis, ad Laminam, ejusve tangentem in puncto appensionis sit obliqua, nascetur Curva paululum diversa ab AQR, quam tamen eadem facilitate determinare possum. Sed nolo nimium evagari.

6. Rectangulum sub radio circuli osculantis Laminam Qn, & respondente applicata EF, æquatur constanti spatio $ABC = AD$. Hinc dicti radii respectivis applicatis reciproce proportionantur; & cum iidem quoque linearum curvedines reciproce mensurent, erunt curvedines inflexæ laminæ AQR respectivis EF directe proportionales: quapropter in A puncto applicatæ potentie curvædo nulla est (quod alias in puncto Flexus contrarii fieri consuevit,) hinc eo major, quo remotior unaquæque portio laminæ a linea directionis potentie: maxima est in R, unde iterum versus q decrescit, &c: sâtem si cum viribus tendentibus AE simul quoque crescant tensiones EF; quo quidem nihil universalius verum exâstât.

7. Idcirco data lege tensionum, invenire Curvam Elasticam, in abstracta Geometria aliud nihil est, quam datâ Curva AFC reperire aliam AQR, in qua radii circulorum osculantium reciproce proportionentur respectivis applicatis alterius. Facillima autem est conversatio hujus: Data Curva Elastica una cum radiis circulorum eam osculantium, invenire legem tensionum, quam natura in ejus productione observat: utpote ad quem effectum tantum requiritur, ut tertia proportionalis ad radium Qn, & constantem quandam AG axi AB respective applicetur, ad habendam statim EF. Consectantur hinc Theoremata quædam universalia prorsus nova. Nam

8. In omni Curva AQR, summa tertiarum proportionalium ad radios circulorum osculantium & constantem quandam rectam AG, applicatarum ad axem Curvæ AB, efficit spatium quoddam $ABC =$ ~~uno~~ sub una applicatarum EF & respectivo circuli osculantis radio Qn = ~~Et~~ AG. Quod ipsum quoque per initio demonstra-

tum Theorema evincitur: Sit enim: $AE = x, EQ = y, AQ = s, AG$

$= s$; erit per memoratum Theorema: $Qn = \frac{dx dy}{dx ds}$, tertia propor-

tionalis ad hanc & AG, nempe: $EF = \frac{a addy}{dx ds}$, quæ ducta in dx gignit

differentiale spatii ABC: $\frac{a addy}{ds}$, cujus proin integrale: $\frac{a addy}{ds}$ efficit

indefinite: spatium: AEF; est vero pro spatii toto ABC, $\frac{a addy}{ds}$

$=$ (ob $dy = ds$ in extremitate R) $as = EF$ in Qn.

9. Sed & spatium quodvis intermedium FEef, duabus applicatis EF, ef, interceptum, æquale. $\square$ lo sub AG, seu sinu toto, & differentia sinuum duorum angulorum, quos tangentes rectæ Qp, rd, in punctis Curvæ Q & r, ad axem AB, constituunt.

10. Iisdem positis quæ prius, Tangens Qp est ad subtangentem pP, ut spatium ABC ad spatium AEF; cum enim spatium AEF reper-

tum sit $\frac{a addy}{ds}$, erit ds ad dy , h. e. Qp ad pP, sicut as , h. e. ABC ad AEF.

11. Quin etiam Qp, pP, PQ, proportionales sunt ipsis AK, AI, IK, vel MG, MA, AG; similiaque sunt $\triangle$ la QpP, KAI & GMA.

12. Quod si dictæ tertiæ proportionales ad radios circularum osculantium & constantes AG, applicentur ad axem alterum curvæ AZ, nascetur spatium $Ay cZA = ABCFA = AD$. Sed AEF. APy, :: ut pP, ad differentiam reliquorum laterum $\triangle$ li QpP.

13. Si punctum h sit in Caustica Elasticæ ex radius ipsi PQ vel AB parallelis, producatique radius circuli osculatoris Qn in b, ad occursum ipsi AZ; erit Qn ad Qb :: ut Spati AEF ad circumscriptum. $\square$ lum :: ut Qh ad $\frac{1}{2}$ QP.

14. Ut radius AG, ad arcum circuli GK: sic lamine crassities RS vel AV ad excessum longitudinis convexæ yV supra concavam QA; unde excessus iste arcui GK proportionalis.

15. Quo-

15. Quoties Curva Elastica AQR est ex numero Geometricarum, h. e. Algebraicarum (sic enim illas posthac appellabo in honorem *Viri Celeberrimi*, qui hoc nomine designatas cupit,) Curva quoque Tensionum AFC est Algebraica, & simul spatium ABC quadrabile: sed non vicissim.

16. Si Curva Tensionum AFC est Algebraica, & spatium ABC quadrabile, Elastica AQR nunc est Algebraica, & spatium ABC quadrabile, Elastica AQR nunc est Algebraica, nunc Mechanica. Algebraica, si insuper curvilineum AEN quadrabile: Mechanica, si secus. Quod si Curva AFC sit quidem Algebraica, at non contineat spatium quadrabile, altera AQR non alia est, quam Mechanica secundi generis, h. e. quæ ad sui constructionem supponit quadraturam spatii mechanici primi generis (nisi forte quadraturæ spatiorum AEF & AEN a se mutuo dependeant, quo casu Elastica non nisi primi generis Mechanica est.)

II. *Specialius*: Si Curva Tensionum AFC sit Paraboloides cujusvis gradus, h. e. si Tensiones EF sint in quacunque ratione multiplicata seu submultiplicata virium tendentium AE (pro cujus rationis indice pono m) constructio Curvæ Elasticæ sic contrahetur: Facto super A quadrante Circuli ABi, capiatur in ejus radio Ag, quæ sit ad AB & AE eo ordine præportionalis, quem indicat numerus $m+2$; indeque excitata perpendiculari gh, junctaque IA eiquè facta parallela in, applicetur in E recta EN = Au; sic nascitur curvilineum AEN, cui si fiat æquale $\frac{1}{m}$ hum. AO (postquam AG æqualis sumpta fuerit ipsi AB) productis OP, FE; habebitur in optata curva punctum Q. Quod pondus Z spectat; cuius ope Laminæ Elasticæ hæc curvatura inducatur, tantum in A appendendum est, quantum possit in distantia RZ vel AB extendere frustum Laminæ SY per Triangulum RST, quousque scil. Rectangulum sub RZ & ST ad Rectangulum SY fiat, sicut $m+1$ ad unitatem.

Schol. & Coroll. 1. Tangens Qp est ad subtangentem pP, sicut: recta AB ad nuper acceptam Ag.

2. Recta Qb Curvæ perpendicularis, quarta: est proportionalis ad tres Ag, AE, & AB.

3. Radius osculantis circuli Qr ad eam perpendicularem Qb ((& proinde quoque Rm ad RZ) est; sicut 1 ad $m+1$.

L 1 3;

4 Et:

4. Et radius reflexus Qh ad incidentem RQ, ut 1 ad 2 $m + 1$.
5. Si sit Curva interminata R β , talis, ut applicata ei recta β Q Pubique sit tertia proportionalis ad AE & AB, erit curvilineum AZR β aA ad quadrantem ABi, ut & pars AP β aA ad sectorem Ali; sicut 2 ad $m + 1$.
6. Radius quadrantis Ai ad arcum il est, sicut Laminæ crassities RS vel AV ad excessum, quo convexa-ejus longitudo yV superat concavam QA.

7. Ex infinitis Paraboloidibus (qualium AFC hic una fingitur, quæque pro curva tensionum possunt accipi,) una sola est, quæ curvam Laminæ AQR reddit Algebraicam: una sola, quæ spatium ejus efficit quadrabile: quamvis nec hæ ipsæ proprie Paraboloidum nomen mereantur. Nam 1. si $m = 0$, sive, si tensiones sint in ratione æquæ, ut sic dicam, multiplicata virium tendentium, h. e. si EF, BC sint æquales, & Paraboloides ABC degeneret in Parallelogrammum, Curva Laminæ abibit in Circulum; prout evidens admodum est, cum ob tensionum æqualitatem nulla ratio sit, cur majorem minoremve curvæ medietatem in una, quam in altera parte induat. 2. si $m = -\frac{1}{2}$, id est, ob indicem negativum, si tensiones ponantur in ratione subduplicatæ reciproca virium tendentium (quo casu Curva AFC verius est hyperboloides) nascetur Curva Laminæ rectificabilis; tota quippe AQR dupla rectæ AB, sicut portio ejus RQ dupla mediæ proportionalis inter AB & BE. At talis hypothesis, qua crescente vi tendente minuitur tensio, & decrescente augeatur, naturæ legibus & consuetudini ubique adversatur. 3. si denique $m = 1$, quæ vulgo recepta est hypothesis, h. e. si tensiones sint in simplici ratione virium (quo casu curvilineum ABC abit in Δ lum) complectetur sic curvata Lamina spatium quadrabile. De hoc verò nunc fusius.

III. *Specialissime*: Vulgaris (ut modo dixi) est hypothesis, *extensiones viribus tendentibus proportionales esse*: qua & usus olim Celeberrimus Dn. Leibnitius in acutissima sua lucubratione de *Resistentia solidorum*; & ipsemet ego in præsentè materia, priusquam generalem Problematis constructionem adinvenissem. Quapropter operæ pretium existimo, naturam & proprietates Curvæ nostræ in hac hypothesis paulo specialius exponere: quanquam pro ipsa hypotheseos hujus, sicut & pro cujusvis alterius, veritate multum militare nolim, per-

persuasum potius habens, nullam constantem tensionum legem in natura observari, sed eam pro diversa corporum textura diversam existere; id quod experimenta tum nostra tum aliorum abunde confirmare videntur, quorum plurima prælaudatus *Autor industrius Magisterii natura & artis, loco cit. recenset.*

Constr. Per punctum E sumptum ubivis in radio AB circuli BiGL agantur recta Ei & radio perpendicularis EF, e qua producta (si opus) abscindatur EN, quæ sit ad AB, sicut Centrum AE ad $\frac{1}{2}$ lulum FEI (quod fieri potest per generalem constructionem, sumendo Ag tertiam proportionalem ad AB & AE, & ducendo gl, Al & huic parallelam iu: vel si videatur commodius, ducendo Ff parallelam AB & secantem Ei in f, junctæque fA agendo parallelam ac, abscindentem ex Ei partem Ea = EA; utrovis enim modo repertæ Au vel Ec sumenda æqualis EN) sic erit punctum N ad curvam AN claudentem spatium AEN; cui si porro ad radium AG constituatur æquale $\frac{1}{2}$ lulum AO, & producantur NE, OP, ad mutuum oecursum in Q, erit punctum Q in curvatura optata AQR; ad quam inducendam laminæ tantum ei in A pondus appendendum, quanto possit (in fig. 2) extendi SY donec $\frac{1}{2}$ lulum RZ, ST, fuerit duplum $\frac{1}{2}$ luli SY. Sic ut pateat, eam non secus atque catenariam transcendentem esse, & ad sui constructionem quadraturam spatii curvilinei requirere: Celebrerrimus Dn. Leibniz ingeniosissimum modum præscribit, construendi Catenariam ope solius Logarithmicæ absque suppositione quadraturarum, eoq; sane perfectissimum in Transcendentibus construendi generis exhibet: dolendum tantum quod non sit universale; nec enim succedirin iis curvis, quæ ad sui constructionem Circuli quadraturam requirunt; plurimæque dantur aliæ, quæ mechanicæ curvæ sint, nec tamen a Circuli nec ab Hyperbolæ tetragonismo (si. e. a Logarithmicæ descriptione) dependent; Potest vero certò charactero cognosci, utrum Curva aliqua Mechanica ope Logarithmicæ construi possit, necne. Posita enim Equatione differentiali curvæ $ady = dx$ (ubi dx & dy elementa coordinatarum designant, a quantitatem constantem, & quantitatem aliam quamcumque, quam ex indeterminatis sola x ingrediatur) dico, si qua arte reperiri possit Curva Algebraica, cujus x abscissam denotet, cujusq; subtangens tertia sit proportionalis ad s & a , certo secuturum, curvam optatam ope Logarithmicæ constru-

TAB. VI.
Fig. III.

fruibilem esse; cum ad hoc præstandum nihil aliud requiratur, quam ut singulis applicatis curvæ Algebraicæ sumantur æquales applicatæ in Logarithmica (cujus subtangens sit $= a$), & ex iis (productis, si opus) refecentur singulæ abscissæ, ad habendum totidem puncta, per quæ optata Curva transire debet: quod si vero nulla detur Curva ex Algebraicarum numero, cujus subtangens dictam tertiam proportionalem æquet, frustra quoque quis constructionem imperatam solius ope Logarithmicæ molietur. Quocirca si in nostra Curva (cujus

Equatio differentialis est $dy = \frac{xx dx}{\sqrt{aa - x^2}}$) præstandum esset, quod

acutissimus Geometra præstitit in Funicularia, indagandum prius foret, num Curva quædam detur Algebraica, quæ subtangentem ha-

beat $= \frac{aa - x^2}{xx}$; quod aliis indagandum relinquo, ut leve ha-

beant specimen, quo universales suas, quas jactant, tangentium methodos inverfas explorent. Ego ob graves causas suspicor, Curvæ nostræ constructionem, a nullius Sectionis Conicæ seu quadratura seu rectificatione dependere. Sed pergo ad ejus præcipuas affectiones:

1. Ducta Tangente Qp, erit subtangens Pp quarta proportionalis ad AB, AE & EN. Ipsa vero EN 4ta proport. ad AB, AE & tangentem Qp: ideoque

2. Inter Tangentem Qp & subtangentem Pp media est proportionalis EN. Hinc Pp. Qq :: AEq (QPp) ABq :: Ag. AB. Er hæc est proprietas characteristicæ Curvæ, quam texti involucro m. Jun. 1691, cujus sensus hic est: *Portio axis applicatam inter & tangentem est ad ipsam tangentem, sicut quadratum applicata ad conflans quoddam spatium.* Logographi tunc adhibiti ratio consistit in tribus alphabetis vicariis, ex quibus literæ alternatim desumuntur: eadem vero ad alphabetum naturale ita referuntur, ut hujus literæ a, respondeat vicarii primi b, secundi d, tertii g; cæteris elementis ordine continuo succedentibus. Id quod ipsum Logographum tentanti ex relecta, quam involvit, propositione, obscurum esse non potest.

3. Spatium Elasticum RQPZ æquale semissi $\square$ li FEI, idemque proportionale rectæ gl: totum ergo spatium AQRZA æquatur semiquadrato ex AB.

4. Cur-

4. Curvedines inflexæ Laminæ in R, Q, sunt proportionales applicatis RZ, QP.

5. Recta Qb curvæ perpendicularis tertia est proportionalis ad AE & AB.

6. Ejusque semisis est radius osculantis circuli Qn. Ambæ ergo ad AB applicatæ Hyperbolas efficiunt.

7. Recta Rm sumpta ad principium usque curvæ mn, e cujus evolutione principalis describitur, æquatur semissi ipsius RZ vel AB.

8. Ipsa vero curva mn quarta est proportionalis ad AE, EB & semissem AB.

9. Si ex radio reflexo incidentis QP abscindatur Qh, quarta pars ipsius QP, erit punctum h in Caustica ex radiis ipsi AB parallelis; sic ut caustica Ah æquetur $\frac{7}{8}$ AE.

10. Spatium quoque Causticum AhrZA amittit quadraturam; quippe æquale $\frac{7}{8}$ spatii Elastici AQRZA, h. e. $\frac{7}{8}$ quadrati ex AB.

11. Spatium vero ab Evoluta mn comprehensum a quadratura hyperbolæ dependet. Posito enim ABq = 8; applicataque nx, quæ sit ad mZ, sicut 2 ad $\sqrt{5}$, exprimetur spatium mnxZ per seriem (alias spatium hyperbolicum, ut vulgo norum, designantem) $\frac{1}{2} - \frac{1}{2} \times \frac{1}{2} - \frac{1}{2} \times \frac{1}{2} \times \frac{1}{2} - \frac{1}{2} \times \frac{1}{2} \times \frac{1}{2} \times \frac{1}{2} - \frac{1}{2} \times \frac{1}{2} \times \frac{1}{2} \times \frac{1}{2} \times \frac{1}{2}$ &c. diminutam $\frac{7}{8}$ unitatis. Nota, spatium ntbx infinitum esse.

12. Omnes portiunculæ Curvæ AQ ductæ in respectivas applicatas QP, vel AE, aut (quod unum idemque) omnes hujus partiunculæ in tangentes respectivas Qp, spatium conficiunt quod Sectori Circuli Ali æquatur: nimirum, si radius circuli AB sit 1, ejusque portio Aq intercepta centro A ductaque recta IL dicatur t, utrum libet spatium exprimetur per seriem: $t - \frac{1}{2}t^3 + \frac{1}{2}t^5 - \frac{1}{2}t^7 + \frac{1}{2}t^9$, &c.

13. Hinc Sector Ali ad Curvam AQ applicatus, producit distantiam Centri gravitatis Curvæ ab axe AP. Et superficies Conoidis geniti rotatione curvæ AQ circa axem AP, ad Sectorem Ali se habet, ut circumferentia circuli ad radium, h. e. æquatur arcui li ducto in semiperipheriam iGL.

14. Distantia Centri, ex gr. spatii Elastici AQP, ab axe AB invenitur; si triens cubi rectæ AE, mulctatus solido sub tribus EF, Ei & AP comprehenso, adplicetur ad quadratum AB, truncatum rectangulo FE i,

Mm

Ejus-

Ejusdem vero distantia ab AP habetur, si triens solidi sub curva AQ & recto AB, multatus solido sub tribus EF, Ei, EA comprehenso, applicetur ut ante. Idcirco totius spatii AQRZA centrum ex.gr.ab axe AB distat triente rectæ AB; & ab AZ triente curvæ AQR. Hinc mensurantur solida nata ex conversione figuræ tam circa rectam AB quam AZ.

15. Ipsa vero Curva AQ reperitur, si descripta hyperbola æquilatera ids, cujus centrum A, & semilatus transversum Ai, Triplum, solidum quod fit ex ducta frusti hyperbolici AiE in segmentum circuli Ai FE, multatum solido comprehenso sub tribus EF, Ed vel Ei, & EA, applicari intelligitur ad duplum $\square$ rum ex AB.

16. Series etiam nostræ inventionis utiliter adhiberi possunt, cum aliæ difficulter hic locum inveniant: Sic posita AB ejusve quadrato 1, exprimi potest quantitas spatii BAN, rectæve AZ vel BR per seriem.

1	1	1.3	1.3.5	1.3.5.7	1.3.5.7.9	&c.
—†—	—†—	—†—	—†—	—†—	—†—	
3	2, 7	2.4, 11	2.4.6, 15	2.4.6.8, 19	2.4.6.8.10, 23	

quantitas vero Curvæ AQR per hanc

1	1.3	1.3.5	1.3.5.7	1.3.5.7.9	&c.	
1†—	—†—	—†—	—†—	—†—	—†—	
2, 5	2.4, 9	2.4.6, 13	2.4.6.8, 17	2.4.6.8.10, 21		

quarum illam invenio $>$ quam 0.598, & $<$ quam 0.601: hanc $>$ quam 1.308, & $<$ quam 1.316; sic ut tres istæ lineæ RZ, AZ, AQR, proxime se habeant ut 10. 6. 13. Hujusmodi autem series, quæ diversæ paulo sunt naturæ ab istis, quas Celeb. Geometra *Leibnitius* hinc inde in *Actis* prodidit, & constructu sunt facillimæ, & ad exprimendas quasvis promiscuæ quantitates, rationales, irrationales & transcendentes pariter accommodæ. Pro reliquis *Viximus* superiori anno methodum ingeniosissimam profecto & Auctore suo dignissimam præscripsit, ut nihil in hoc genere excellentius excogitari posse existimem.

17. Figura Elastica ARZ mota in fluido secundum directionem AZ, præcedentē nunc vertice A, nunc base RZ, resistentias patitur quæ ad se invicem sunt ut 4 & 5: sed mota juxta directionem RZ, præstante jam vertice R, jam base AZ, resistentias subit se habentes ut 3 & 5; ideoque

ideoque resistentiæ, quas figura patitur mota successive juxta utramque directionem, præeunte utrobique vertice, se habent ut quadrupla RZ & tripla AZ.

18. Superest una ex palmariis proprietatibus Curvæ nostræ teritiæ constructionis, quam antehac supremis tantum labris tetigi, quæ est quod eadem una representet Curvaturam Linteæ a pondere infusi liquoris expansi: Nimirum, erecto verticaliter super BR plano ARΦ, rectaque AΦ horizontaliter constituta, si Lamina elastica AQR (continua, si vis, ab altera parte usque in Φ) sensim derigescere, & in omnibus suis partibus flexilis fieri intelligatur ad instar Corii, Linteivæ, quod affixum hinc inde in punctis A & Φ, intra se velut culeum contineat liquorem aliquem, qui totam ejus cavitatem ARΦ repleat: dico futurum, ut linteum pondere fluidi expansum eandem curvaturam AQR retineat, aut si non habeat, acquirat; cujus asserti veritatem etiam non considerata in specie natura curvæ AQR facile demonstrare possem. Sed suffecerit attigisse sequentia: α. Si loco rectæ RZ concipiatur firmus paries, qui affixam habeat unam linteæ extremitatem in R, portioque linteæ RQ a pariete & portione reliqua subito abrumpi intelligatur, excutietur hæc portio a pondere inclusi fluidi juxta eam directionem, quæ cum pariete RZ angulum faciat, cujus tangens sit ad sinum totum, sicut EF est ad Ei. Hinc totum linteum, disruptis subito in A & R vinculis, excutitur juxta angulum semirectum. β. Si ex AB abscindatur Aσ, quæ ad AB sit ut 1 ad √Vz, & applicetur σε, erit per ε ducta recta semirectum cum pariete angulum constituens, & curvæ perpendicularis, & linea directionis totius linteæ, & simul axis æquilibrii impulsivæ: at non transibit per concursum rectarum AB, RB, linteæ extremitates A & R tangentium, uti nec in Velaria id contingere existimandum est, (cum secus Curvæ hæc ex Algebraicarum deberent esse numero, ut attendenti satis patet) quanquam hoc olim incogitanti mihi & certis tum de causis festinanti inter alias Regulas, quas biennio abhinc de Curvatura veli dedixi, exciderit. Quocirca rogandus Lector ut Regulam 15 deleat, lacunamque si velit impleat alio modo facillimo, axem æquilibrii in Velaria invenienti, np. faciendo BD (vid. fig. 2, ibid.) æqualem & parallelam ipsi CH, ducendoque DF parallelem HB, quæ erit quæsitus æquilibrii axis, fietque sponte BG = BD vel CH. γ. Vis ponderis impellens linteum

Mm 2

teum

teum AQR juxta dictam directionem, ad pondus ejus absolutum sc. habet ut $\sqrt{2}$ ad 1 . δ . Vis linteï sustinens seu firmitas ejus requisita ne rumpatur, in omnibus ejus punctis eadem est, & tanta, quanta requiritur in A ad sustinendum linteum ne labatur; atque æquatur ipsi absoluto ponderi liquoris inclusi; linteum igitur æquabilis texturæ æqualiter resistit prementi fluido, secus ac lamina inflexa, quæ in partibus ipsi R propinquioribus debilior est quam in cæteris. ϵ . Tandem & hoc addamus, quod inter omnes figuras isoperimétras, eidem rectæ AQ insistentes, Elastica ARQ illa est, quæ habet centrum suum gravitatis longissime remotum ab AQ : sicuti Funicularia est illa, in qua centrum gravitatis ipsius curvæ ab eadem maxime distat. Notare igitur hic convenit affinitatem miram, quæ ab una parte Funiculariæ & Velariæ, ab altera Elasticiæ & Curvæ Linteï ab incluso liquore, expansi intercedit.

Supereffet nunc, ut retenta vulgari extensionum hypothefi speculationes nostras promoveremus ulterius, indagando quales Curvæ prodeant, si Lamina Elastica proprio pondere absque appenso onere flectatur: Si flectatur ab utroque simul: Si non sit uniformis crassitiei aut latitudinis, sed ex. gr. triangularis aut alterius cujusvis figuræ; & vis flectens applicata tum in cuspide tum in basi ejus: nec non qualem Lamina curvaturam habere debeat, ut ab appenso onere, vel proprio pondere, vel ab utroque simul in rectam extendatur (quod usui veniret in attemperandis brachiis bilanciũ & staterarum, ubi requiritur ut centra motus & appensionum jaceant in directum:) item, qualis figura danda laminæ, ut per inflexionem acquirat datam curvaturam; & mille ejusmodi alia. Quarum Curvarum omnium proprietates characterísticas, & aliquarum etiam constructiones exhibere possum, quas secundi tertiive generis Mechanicas esse deprehendo. Sed pleraque nondum digessi, nec uni vacat agere omnia. Præterea & Lectorum nostrorum industriæ quædam relinquenda videntur, quibus hinc ampla occasio inventum nostrum perficiendi suppeditatur.

*FAC. B. SOLUTIO PROBLEMATIS LEIB-
nitiani de Curva Accessus & Recessus æquabilis a
puncto dato, mediante rectificatione Curvæ
Elasticæ.*

Feli-

Felicitatem inventi præcedentis commendare potest solutio elegantissimi Problematis *Leibnitiani*, de invenienda *Linea, per quam descendens grave aequaliter aequalibus temporibus a dato puncto recedat, vel ad illud accedat*: quod laudatissimo suo Auctori ita placuit, ut non tantum ad ejus tentamen Amicos pariter & Adversarios aliquoties in *Actis* provocarit (vid. *Anno 1689, Apr. p. 198, & 1690, Maj. p. 229, & Jul. p. 360.*) sed & ipse quoque strenue in illo desudavit, testibus nonnullis Curvæ proprietatibus, quas *Gallorum Diario* inferi curavit, ut ex relatione *Fratrû* habeo, qui tamen illas nominare mihi non potuit. Multus etiam in eodem fuit ipse *Frater*, dum Parisiis ageret, sed omni sua methodo Tangentium inversa aliud nil effecit, quam ut Problema ad hanc æquationem differentialem reduceret:

$x dx + y dy \sqrt{y} = x dy - y dx \sqrt{x}$, ad quam tamen etiam nullo labore pervenitur. Plenariam vero illius solutionem, sive constructionem, nec ipse nec quisquam alius dare potuit. Nuper cum præcedens Schediasma pararem Lipsiam, partemque inventi cum figuris ipsis jamjam chartæ consignassem, scrutinium hujus Lineæ suscepti occasione novorum Theorematum, quæ ibi dedi pro Radiis circulorum osculantium in Spirilibus (quorum tamen investigatio & ipsa incidenter tantum fiebat; præcipua enim inventi capita sub calamo demum mihi nascebantur) mox etiam post pauca conamina optatum finem consecutus sum; ubi hoc perquam singulare mihi accidit, ut absoluta analyfi animadverterem, Curvam Elasticam, quæ qualemcunque tantum occasionem huic tentamini dederat, illam ipsam esse, cujus rectificazione altera posset construi. Nam quanquam idem liceat exequi mediante quadratura spatii alicujus Algebraici, alterum tamen construendi modum præferendum censeo, tum quod generaliter facilius in praxi rectificentur curvæ, quam quadrentur spatia, tum præsertim quod ipsa natura (si quidem convenientem tensionis legem observet) illum præscripsisse videatur.

Constr. Descripta itaque Curva Elastica tertiæ constructionis (Fig. 3) cæterisque positis ut prius, applicetur in utroque quadrante circuli BL, LG, recta Eꝑ æqualis ipsi Ag seu tertiæ proportionali ad AB & AE (hic in dextro tantum quadrante ducta apparet, ut linearum confusio vitetur) & ex ducta As (productaque si sit opus) abscindatur Aa æqualis tertiæ proportionali ad rectam AB & portio-

nem Curvæ AQ in sinistro, vel ΦRQ in dextro quadrante; eritque punctum α in Curva quadam $\Lambda\omega\pi$, ita comparata, ut grave per illam latum (si prius ex altitudine iA deciderit) æqualibus temporibus æqualiter ad punctum A accedat, aut ab illo recedat. Cujus constructionis demonstrationem (ut *Celeb. Problematis Auctorem*, aliis occupatissimum, examinandi labore sublevem) hic appono :

Dem. Descriptus intelligatur centro A arcus $\beta\delta$, abscindens ex applicata $\Lambda\alpha$ Elementum $\alpha\beta$, & ex Curva Elem. ad , cui concipiatur in vertice portiuncula isochronos $\Lambda\pi$. Jam Ratio $\beta\delta$ ad $\alpha\beta$ composita est ex sequentibus 5 rationibus :

$\beta\delta$. Elem. periph. $B\delta$ :: $\Lambda\alpha$. $\Lambda\delta$.
 Elem. periph. BE. Elem. $\epsilon\zeta$ :: $\Lambda\delta$. $\Lambda\zeta$, ex natura Circuli.
 Elem. $\epsilon\zeta$. Elem. AE :: $2AE \cdot AB$, per constr. & princ. calcul. in fin. parvorum.
 Elem. AE. Elem. AQ (ΦRQ) :: $\Lambda\zeta \cdot AB$, ex nat. curvæ AQ, ut collig. ex coroll. 2. constructionis tertie præced.
 Elem. AQ (ΦRQ). $\alpha\beta$ :: $AB \cdot 2AQ$ ($2\Phi RQ$) per constr. & princ. calc. inf. parv.

unde facta divisione per communes rationum antecedentes & consequentes, $\beta\delta \cdot \alpha\beta$ :: $\Lambda\alpha \cdot AB \cdot AE \cdot AQ$ (ΦRQ) & $E\delta q$. $\alpha\epsilon q$ :: $\Lambda\alpha q$. $ABq \cdot AEq$. AQq vel ΦRQq ($\epsilon\zeta$. $\Lambda\alpha$. per constr.) :: $\Lambda\alpha q$, $\epsilon\zeta$. ABq , $\Lambda\alpha$ :: $\Lambda\alpha$, $\epsilon\zeta$. ABQ :: $\Lambda\delta$, $\alpha\gamma$ (ob simil. Δ rum $\Lambda\alpha\gamma$, $\Lambda\delta\zeta$) ABq :: $\alpha\gamma$. AB (Ai). Componendoque $\alpha\delta q$, $\alpha\beta q$ :: $\alpha\gamma \cdot Ai$. Ai ; proinde & $\alpha\delta \cdot \alpha\beta$ :: $\gamma\alpha\gamma \cdot Ai$. γAi :: celeritas acquisita in α . celer. acquis. in Λ (ex natura descensus gravium) :: $\alpha\delta$. $\Lambda\pi$ (per hyp. quia æqualibus temporibus transiri supponuntur.) Ergo $\alpha\beta = \Lambda\pi$. Ergo grave per hanc Curvam latum æqualiter æqualibus temporibus a puncto A recedit. Q.E.D.

Quæ hic præcipue observanda veniunt, sunt sequentia :

1. Si grave altius vel humilius, quam ex i, decidere supponatur, puta ex τ , non opus est nova Elastica. Sufficit hæc una omnibus Curvis Isochronis describendis: omnes enim inter se similes sunt, determinanturque, faciendo tantum, ut Ai ad $A\tau$, sic $\Lambda\alpha$ ad aliam $\Lambda\omega$ abscindendam ex eadem $\Lambda\delta$. Estque ipsa Curva schematis nostri constructa pro gravi tanquam ex τ , non i, decidente.

2. Sed & infinitæ dantur alie, quas grave ex eadem altitudi-

ne

ne τA delapsus ita permeare potest, ut æquabiliter ad punctum ali-
quod accedat vel recedat; at illud continuo diversum ab A ; nec nisi
per unicam curvam ex eadem altitudine respectu ejusdem puncti ac-
cessus vel recessus æquabilis effici potest.

3. Curva nostra Isochronos initium capit in ipso puncto A , cu-
jus respectu motus æquabilis est, & terminatur in puncto η ejusdem
cum illo altitudinis; utraque vero extremitate tangit horizontalem
rectam $A\eta$. Unde flexum contrarium habere constat. Quod si ex
altera parte statuatur huic similis & æqualis curva $\Lambda\lambda\theta\psi$, & grave
demittatur ex η cum celeritate, quam acquirere potest cadendo ex al-
titudine æquali ipsi τA , illud primo descendendo ad ω , mox reascen-
dendo, æquabiliter ad A accedet, indeque pergendo continue per al-
teram $\Lambda\lambda\theta\psi$ ab eodem puncto A eadem ratione elongabitur.

4. Tangens Curvæ in locis intermediis, velut α , reperitur, si du-
cta $\Lambda\mu$ perpendiculari ad $A\alpha$, fiat, ut $\sphericalangle A\tau$ ad $\sphericalangle \alpha\gamma$; ita $\Lambda\alpha$ ad $\Lambda\mu$;
ducta enim $\alpha\mu$ curvam tanget: quod vel ex usu, quem præstare de-
bet curva, facile infertur.

5. Recta $A\eta$ quadrupla est rectæ $A\theta$.

6. Si in Elastica punctum Q assumatur tale, ut tertia propor-
tionalis ad subtangentem Pp & rectam AB æquetur curvæ AQ , inve-
niatur ejus ope punctum χ portionis $A\chi\theta$, quod omnium maxime di-
stat a perpendiculari $A\theta$.

7. Sin punctum Q ponatur tale, ut tangens Qp æquetur curvæ
 ΦRQ , illo mediante habebitur in altera punctum ω , omnium infi-
mum & remotissimum ab horizontali $A\eta$.

8. Tandem & hoc advertendum est, quod ex propositi Proble-
matis constructione proclive jam colligere sit, quales suppositiones
faciendæ, ad reducendâ æquationem: $x dx + y dy \sqrt{y} = x dy - y dx \sqrt{x}$.
Nam si loco x & y assumantur duæ aliæ indeterminatæ t & z , po-
nendo $ay = tz$, & $ax = t \sqrt{az} - zz$, prodabit æquatio, in qua se-
parari possunt indeterminatæ t & z cum suis differentialibus a se invi-
cem; quod sufficit ad constructionem deinde, saltem per quadratura-
ras, expediendam. Duo enim in hoc calculo adhuc præcipue desi-
derari videntur, quæ si semper fieri possent, omnia reperta essent; u-
num ut differentialia secundi altiorumve generum ad differentialia
primi reducantur: alterum, ut in æquationibus differentialibus primi
gene-

generis indeterminatæ, si invicé permixtæ sint, a se mutuo separentur, ut unaquæque cum sua differentiali peculiarem æquationis partem constituat, h. e. ut reperiatur methodus inversa tangentium. Pro utroque dedi Regulas quasdã (pluresque sine fine dare possem) similes illis, quas *Frater* Parisiis apud *Marchionem Hospitalium* deposuit, quibusque methodum inesse initio existimarat. At statim sensi, illas non continere nisi artificia quædam particularia, quæ methodum appellare non auserim, utpote qualem non magis dari posse arbitror, quam dari potest universalis methodus pro construendis Æquationibus Algebraicis quorumvis promiscue graduum. Illa enim (cujus olim in *Actis* mentio facta est) qua pono indefinite $0 = a + bx + cy + exy$, &c. & quæro deinde ejus ope lineæ tangentem, vix aliter quam in speculatione succedere videtur. Quod dictis fidem faciat, hoc esto, quod præfens Problema, quanquam ut apparet haud admodum difficile, nullius regulæ methodive hætenus reperiæ ope solvi a quoquam potuerit.

M. CHRISTOPHORI SAMUELIS
Martini, Dresd. S.S. Theolog. Baccal. & Symmystæ
Neostadiensis, Commentarius Exegetico-Porismaticus super
D. Judæ Apostoli Epistolam Catholicam. Cum Prefatione
Jo. Benedicti Carpzovii, S.S. Theol. D. & P.P. de duplici
genere interpretandi Scripturam sacram.

Lipsiæ, sumptibus Jo. Grossii Viduæ & Hæredum, 1694, in 4.
 Constat Alphab. 3, plag. 17.

SUOS in Theologica scientia profectus Patronis approbaturus Per-Reverendus Autor, præsentem Commentarium conscribere, ac luce publica donare voluit. Nec eum sine suo excidisse credimus, cum in illo non tantum suam in interpretanda Scriptura peritiam, sed & in defendenda orthodoxa ac impugnanda heterodoxa fide dexteritatem, atque indefessum in ævolvendis Theologorum scriptis studium satis approbaverit. Ea enim methodo usus fuit, ut ante omnia textum authenticum attento inspexerit oculo, & in necessariam vocum emphasin diligenter inquisiverit: Versiones potiores aliorumque Scriptorum commentationes sub examen revocarit, & in quantum

tum cum textu sacro consentiant, vel ab eodem recedant, studiose per-
tenderit : cuique versui porismata utilissima per legitimam conse-
quentiam inde deducta subjecerit ; usum practicum seu moralem hinc
inde sparsum & prolixius nullo negotio tractandum paucis monstra-
verit ; & denique ad majorem suis assertionibus fidem conciliandam
multorum eorumque præstantissimorum Autorum testimonia subin-
de allegaverit. His Cl. Autoris meditationibus summe venerandus
noster D. Carpozivius præfationem oppido elegantem de duplici in-
terpretandi Scripturam genere præmisit, acroamaticum alterum, alte-
rum exotericum, vocabulis ex Aristotelis peripato desumptis, nuncu-
pans. Vocat autem acroamaticam Scripturæ S. interpretationem,
quæ & verba & res verbis indicatas accurate exquisitæque ac studiose
persequitur, & rationem ubique sensus investigati determinatiquæ red-
dit, omnesque alias opiniones erroribus involutas idoneis argumen-
tis impugnat, ut verus ille & litteralis, qui non nisi unicus est, fortiter
& constanter vindicetur, conclusiones theologicæ in Scripturæ textu
vel formaliter vel consequenter traditæ, doctrinam fidei ac morum
concernentes monstrantur, controversiæ ab adversariis motæ venti-
lentur, nihilque omittatur eorum, quæ tum ad sensum, tum ad usum
eruedum, confirmandum, defendendum facere quoquo modo vi-
deantur. Atque hoc commentationum genus scholis tantum Aca-
demicis vendicat, neque introuitendos promiscue iudicat, nisi qui se
rebus theologicis curatius scrutandis dederint. Exotericum vero in-
terpretandi genus appellat, quo idem Scripturæ sensus certus explo-
ratusque sistitur, sed populariter pro omnium captu rhetoricis docu-
mentis illustrandus, saltem ut ad confirmationem fidei ac morum,
compositionem faciat : quam tractandi rationem publicis verbi
præconibus asserit. Quæ cum paulo latius deduxisset, hypotyposes
duarum priorum concionum in eandem Judæ epistolam publice a se
habitarum adjicit, & septem insequentium propositiones indicat, at-
que hac ratione aliis exemplar, juxta quod verbum Dei *ὁρθοτομεῖν*,
æ populo e cathedra ecclesiastica distincte proponere possint, non
sine ingenti commodo exhibet. Sub finem operis utilissimi quatuor
indices, scilicet, locorum Scripturæ, vocum Græcarum, autorum libro-
rumque ac rerum & verborum comparent.

PETRI DANIELIS HUETII EPISCOPI

Abrincensis Demonstratio Evangelica, ab

Auctore recognita, castigata & amplificata.

Lipsiæ apud Jo. Thomam Fritschium 1694. in 4to.

Constat plagulis 131.

TRACTATUS DE SITU PARADISI

terrestris, auctore Petro Daniele Huetio.

Lipsiæ 1694. in 4. & 12. Constat plagulis 10.

Conjuximus duo hæc Viri eruditissimi, PETRI DANIELIS HUETII opera, quia a Bibliopola in nostris oris eadem recedente, conjuncta fuerunt. Non est vero, cur de argumento illorum quiequam dicamus, cum *Demonstratio* illa *Evangelica* jam diu ab eruditis cum summa Auctoris de prædicatione evolvatur, & nos de editione ejus recentiore, quæ Lutetiæ curis Huetii secundis prodierat, Tomo II. Supplementorum, quæ ex re esse putabamus, dixerimus; nec de *Disquisitione de situ Paradisi terrestri*, aliquid peculiariter dicendum est, cum a nobis pariter anno 1692 p. 297. prolixior ejus insueti sit recensio. Non potuimus tamen non utriusque hic iterum facere mentionem, cum typis Lipsiensibus nitide satis exscriptum sit. Et *Demonstratio* quidem plane ad editionem Parisiensem repetita est, nihilque est additum præter literas gravissimas, quæ occasione operis hujus a Viro celeberrimo *Samuele Pufendorf* scriptæ sunt, & quas ad eandem reposuit ipse Huetius. Commendatur tamen imprimis editio hæc opusculo *de situ Paradisi terrestri*, quod in Appendicis vicem Latine versus subjunctum legitur. Cum enim antea legeretur Gallice tantum, ut Lutetiæ lucem adspexerat, repertus est vir clarissimus *Jo. Georgius Pritius*, nostras, qui hanc in se sumeret operam, ut Latina civitate doctissimam lucubrationem donaret; quod munus ita obeundum sibi esse putavit, ut fideliter quidem & perspicue mentem Auctoris repræsentaret, non habita tamen insuper, quantum fieri potuit, dictionis tum puritate tum nitore. Atque ut etiam illi, quibus *Demonstratio* ipsa jam ad manus est, legere hanc versionem possent, cura data fuit, ut eadem opera in forma minori, quam *duodecimam* vocant, sed correctius multo & emendatius, excusum prodiret.

AUGL

*AUGUSTI BUCHNERI POETÆ ET
Oratoris celeberrimi, Poëmata selectiora nunc
primum edita. Singulari studio adjectus est in fine Index
rerum & observationum.*

Lipsiæ apud Martinum Gabriel Hübnerum, 1694. in 8.

Constant duobus Alphabetis.

QUAMVIS difficillima omni ævo judicata res sit, scribendi carminis gloria præstare, & infimul maximorum oratorum laudem dicendi facultate assequi; non dubium tamen est, quin ea felicitas Viro jamdudum celeberrimo AUGUSTO BUCHNERO literarum, quibus ab humanitate nomen est, in Academia Wittebergenfi Professori contigerit, illi nempe, qui, si testibus eam ad rem opus sit, verissime a Daniele Georgio Morhofio, rerum istarum acerrimo arbitro atque judice, *ad omnem nitorem titensrum factus, Orator optimus, & Poemæ arte inter Germanos suo tempore princeps*, fuisse dicitur. Nam quantum in perorandi arte Vir eloquentissimus valuerit, documento sunt Orationes ejus atque Epistolæ, quæ diu jam in eruditorum manibus versantur, & a nobis in Actis nostris suo loco encomio, quod merentur, mactatæ sunt. Quantum vero in carminibus etiam effingendis excelluerit, testari potest, quod nunc demum prodit, Poëmaturum opus luculentum. Equidem si ipse Vir liberali omni doctrinæ perpolitus, Poëmata sua diversis temporibus elaborata in lucem edidisset, non ambigimus, & numero longe plura & selectiora atque emendatiora proditura fuisse. Sed laudabilem non minus operam & Poeseos, infucata illius & masculæ, studiosis gratissimam post fata beatissimi Viri insumsit, qui in eisdem in unum corpus colligendis occupatus fuit. Profecto enim, quæ hic offeruntur deliciae, nulli non stomacho, qui carminibus elegantioribus ducitur, satisfacere poterunt. Enimvero quam ingeniosa sunt, quæ in omni carminum genere tentavit? Quam ubique domi est Poëta felicissimus, cum aliis in uno saltem vel altero genere eminere altius data sit? Buchnerus vero in fundendis versibus Heroicis, Elegiacis, Jambicis, Lyricis, Pindaricis, Epigrammaticis, æque beatissimus fuit, sibi que simillimus parem ostendit ubique dexteritatem. Hic videas ipsum ad Virgilianam carminis majestatem aspirare; jam ad Ovidianam illam in versibus con-

dendis facilitatem elegias effundere: alibi Statii excelsus ingenii vigor elucescit; alibi vero amoena Claudiani fecunditas, atque non incommo-
 raute ingrata luxuries sese offert: alibi denique ad Lucani gravitatem generosa atque alta Poeta detonat; ut de Horatiana illa subtilitate hinc inde obvia nihil magnopere dicamus. Sic quod ad *argumentum* pertinet, quam amoena hic non occurrit varietas? quam ingeniosa est inventio? quam solenter singula sunt disposita? quam rebus convenienter dicuntur singula? sive hymnis Deum celebret, redeuntibus, quas Christiani celebramus, festorum solennitatibus; sive amicos & patronos propter objectam rem latiore gratulationibus prosequatur; sive funera decantet; sive pietati privatæ det operam; sive quæcunque res alia in calamum eidem carmine exornanda ceciderit. Quod vero imprimis Poematum hunc librum commendat, *Index est*, nova forma, novoque instituto ita a viro quodam industrio concinnatus, ut clavis & thesauri vicem præstare possit, usum horum carminum sub unum veluti conspectum ponens, ac juventutem in ludis literariis insigni cum fructu ad facillimam imitationem deducens. Cæterum, cum in eo jam sit Bibliopola solertissimus, ut de nova *epistolarum*, Buchnerianarum editione cogites, rogatos vult omnes, qui literas adhuc aliquas, a Buchneri manu profectas, possident, easdem ut liberaliter suppeditent, tertiæ parti, quam adjuncturusest, una cum aliis, quæ jam in promtu sunt, adjiciendas.

ALBERTI RUBENII DISSERTATIO
de Vita Fr. Mallii Theodori.

Ultrajecti, apud Gu. Broedelet, 1694. in 12. plag. 5.

Immortalem reddidit *Petrum Paulum Rubenium* ingeniosa manus, & ad summum profecta gradum ars politissima, qua cunctis per orbem pictoribus palmam fecit ambiguam, tabulasque delineavit quæ hodiernum in pretio & admiratione sunt omnibus. Quumque idem pectus haberet insigni antiquitatis & politioris litteraturæ notitia instructum, istud transmisit ad filium, exquisitæ eruditionis heredem, *Albertum Rubenium*, qui omne tempus a Reipublicæ negotiis vacuum (erat enim Philippo IV. Hisp. Regi a secretis in sanctiore Consilio, quod Belgium juris Hispanici moderatur) doctrinarum studiis impendit,

pendit, eaque chartis mandavit, quæ si ultimam, a præpropere morte interceptam manum experta fuissent, maximam auctori famam, erant conciliatura. Verum in ipso ætatis flore eo vivis erepto, eruditus ejus schedis & ipsis mors imminere videbatur, nisi in cognati ejus *Philippi* manus, & ex istis in potestatem celeberrimi Viri *Jo. Georgii Gravii* ex pervenissent. Is enim, pro insigni isto, quo rem litterariam quotidie adauget & egregie amplificat studio, ægre ferens exitio esse expositos hos ingenii præstantis foetus, imperfectos licet & dispersos sustulit & expolivit: ac trigiata abhinc annis duos *de re vestiaria* & *lato slavo* libros, nec non *de urbibus neocoris* dissertationem, aliaque nonnulla Rubeniana, nitidissime exculpta publico dedit; & nunc Diatriben *de Flavio Mallio Theodoro*, quam Richardus Bentleius, clarum rei literariæ in Angliæ sidus, ipsi concesserat, in publicum exire jussit, ei que dicavit, cui acceptam eam ferebat. Existimat autem, in Casp. Gevartii potissimum gratiam scriptam fuisse hanc commentatiunculam, qui hunc Mallium crediderat esse *Manilium* Astronomici auctorem, hancque opinionem plurimis rationibus persuadere aliis annitebatur. Hunc igitur errorem ut eriperet Gevartio non magis, quam iis quos is induxerat in eundem, ostendit Flavium Theodorum Mallium (de quo præter Claudianum in Panegyrico vix quisquam ex veteribus quidquam ad posteros transmisit) ex Mánlia gente, quod putavit Baronius, nequaquam ortum, Genuensem potius aut Ligurem videri p. 2. 4; incertum esse, quo anno natus sit, conjectura tamen se duci ut circa annum D. 350. eum natum putet p. 5. affirmat. Pueritiæ annis per eloquentiæ & jurisprudentiæ studia transactis, prima togatæ militiæ stipendia Mediolani ipsum anno D. 367. meruisse, p. 5; inde ad regendam Lybiæ partem A. 374. missum p. 7; Consularem Numidiæ vel Præsidem Cæsareæ A. 376. factum p. 8; postea ad regendam Macedoniæ processisse p. d. atque inde post Palatii Quæsturam & omnes fere honorum gradus Comitum sacrarum largitionum A. 329. munus nactum, p. 11; tandem summum Præfecturæ prætorio Galliarum apicem A. 380. adfectum fuisse, p. 13. memorat. In qua Præfectura quandoquidem Ausonio poetæ ejusque filio Hesperio successit, digressione quadam Ausonii istius præfecturas exponit, multum a Scaligero in diversa abâens, p. 15. seqq. Expleta administratione, A. 382. privatæ se vitæ Theodorum dedisse, & ut liberius studiis suis vacaret, in Liguriam secessisse

p. 25. occisoque Gratiano Imp. cujus amicitia floruerat, solatium a Philosophia petiisse & se totum ejus studiis mancipasse, e Claudiano (unde pleraque) demonstrat p. 26. Libri ab eo in secessu eo conscripti recententur sequentes: *Sermones & dialogi philosophici* p. 26. *de origine & natura mundi* p. 27. *de astris* p. 27. *de partibus animæ* p. 28. Amicitiam cum Augustino & Symmacho coluisse, p. 30. 32 ostenditur, qua adductus Augustinus librum suum *de vita beata* ipsi A. 385. dedicaverit, p. 31. A studiis litterarum ad reipublicæ administrationem rediisse Mallium, & a Theodosio anno D. 390. Consulem designatum p. 33. postea A. 395. Præfectum prætorio Italiæ, Africæ & Illyrici constitutum p. 38. 49. ab Honorio consulatum ipsi anno 399. delatum p. 56. 58. (cujus festa & ludos exhibitos elegatissimo illo Panegyrico, cui plurimæ quæ de Mallio novimus debentur, descripsit Claudianus) collega Eutropio eunucho, p. 58. 59. Præfecturam prætorio nihilominus continuasse p. 62. 69. per complures annos, donec tandem anno 409. Honorio IV. & Theodosio III. Coss. ea exutus fuerit p. 88. postea tamen eidem redditus p. 100. Sed senio & calamitate reipublicæ confectum principio anni 410. diem suum obiisse; felicem mortem suam, quod proximum urbis Romæ exitium non viderit, p. 104. annotat. Addit, filium cognominem sibi Theodorum reliquisse, cui librum *de metris* inscripserit, qui manuscriptus extet in armariis Gevartii, cujus initium recitat p. 706. a quo descenderit fortasse Theodorus iste, qui anno D. 505. cum Sabiniano consul fuit, p. 107. sed quem monachum factum, quod Baronius tradit, inficiatur p. 107. Seriem historiarum Mallianæ dumtaxat pertexit Rubenius, non illorum modo temporum historiam satis obsecuram illustrat; sed nonnullis etiam doctorum virorum notatis lapsibus, ut Baronii p. 36. 41. 55. 74. 84. 103. 107. Scaligeri p. 15. 16. 22. 23. 24. 66. Petavii p. 54. Salmasii p. 80. Sigonii p. 84. Schotti p. 103. Savaronis p. 2. Claverii p. 9. 41. Dehionis p. 9. Alciati p. 42. Scioppii p. 40. Jac. Gothofredi p. 78. Langi p. 103. Cassiodori p. 60. Zosimi p. 41. quosdam veterum Scriptorum depravatos locos emendat, Augustini p. 46. Ammiani Marcellini p. 54. Socratis in hist. eccl. p. 55. Philostorgii p. 62. leges item nonnullas Codicis Theodosiani p. 12. 39. 63. 64. 89. 90. 91. & Justiniani p. 19. 55. 87. 90. ut proinde in exiguo libello multum doctrinæ, & inde provenientis utilitatis inveniant, qui eandem perlegendam otium impendant.

DES.

DESSEIN D' UN NOUVEAU DICTIONNAIRE historique, géographique, chronologique & philologique par Samuel Chappuzeau.

i. e.

Designatio novi Lexici Historico-Geographico-Chronologico-Philologici, per Samuelem Capuceum.

Cellis apud Andr. Holwein 1694. in fol. Plag. 8r.

FAmam haecenus sibi haud exiguam *Ludovicus Morerius* peperit, edito Dictionario, saepius in Gallia & Belgio lingua Gallica excuso, Londini quoq; lingua Anglica, cura potissimum J. C. de la Crose, edito. Veru' doctissimus & omni scientiaru' genere excultus vir *Samuel Chappuzeau*, natione Gallus, jam inde a quinquaginta annis patria extorris, novum & exactius multo magisq; absolutum molitur, idque tribus tomis includere constituit. plurimos in eo Morerianos lapsus ostendet, multaq; adferet quae Morerius vel ignoravit, vel studio partiu' abreptus omisit, vel minus recte exposuit. De quo insigni proposito ut costaret, aliquot typis excubari fecit pagellas, ex quibus istud liceret cognoscere; indeque paucis jam, quis animus ejus sit, exponemus. Dolet nempe; nullum in juvenum praesertim usum adhuc extare Lexicon, quod evolvendum desiderio possit facere satis; in Moreriano autem istoc cumprimis non ferendum esse, quod in Pontificiorum gratiam passim, & ubicunque ita fert occasio, male tractentur Protestantes. Se itaque omnes illos seopulos evitaturum promittit, & quae ad historiam, chronologiam, geographiam ac omnem litteraturam pertinent, strictim traditurum, neque facile quicquam omitturum quod scire juvenem interfit, aut inquirere is possit, pollicetur; adeo ut integræ bibliothecæ instar hoc opus futurum sit. Cui si quis necessaria suggerero cupiat, vel de instituto hoc monere velit, rogat ut vel ad ipsum auctorem Cellis in aula Ser. Brunsvicensium Ducis Georgii Wilhelmi agentem, vel Amstelodamum ad clarissimos bibliopolas, Wetstenium vel Debordeum, id curet. Primum se tomum jam confectum habere affirmat, reliquis duobus materiam omnem paratam jam adesse: quibus contemendis vitam (quam ad sextum & sexagesimum aetatis annum produxit) & otium, quae sufficiant, solertissimo Viro vovemus, ut ad finem per-

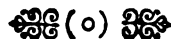
perducere possit, cui quindecim jam per annos invigilavit, laborem. Cæterum non possumus non hac occasione commemorare, esse & in Belgio bibliopolas nonnullos, qui communibus impensis editionem novam parant Lexici Hofmanniani, congestis in unum duobus ejus Alphabetis, una cum luculento clarissimi Auctoris augmento,

NOVA LITERARIA.

A Misit hoc anno Academia Kiloniensis Holsata Christian-Albertina Theologum gravissimum & de Ecclesia orthodoxa meritisimum, *Christianum Kortbolum*, Primarium Theologiæ Professorum & Universitatis Pro-Cancellarium, die nempe 31. Martii, cum annum ætatis sexagesimum secundum ageret, pie defunctum. Scriptorum, quæ ab anno seculi hujus sexagesimo ad præsentem usque, tum in Jenensi, in qua Ordini Philosophico fuerat adscriptus, tum in Rostochiensis, quam per biennium & quod excedit, Græcarum literarum Professor exornavit, tum in Kiloniensi, in qua a primis ejus incunabulis ad obitum usque, suam Theologiam sacram summo cum applausu fructuque docuit, quin & in Lipsiensi hac nostra, dum eam A. 1660. perlustraret, edita a Viro doctissimo fuisse, catalogus extat typis exscriptus. Ex his non pauci, quorum in officinis copia non est, cum tempore denuo edentur, sed accessionibus amplissimis aucti; jamque Disputationes ejus uno conjunctim emittendæ volumine, sub prælo sudare memorantur. Inprimis vero curaturi sunt mœstissimi hæredes, ut ex beati Auctoris autographis Historia ejus Ecclesiastica justo ordine digesta in lucem prodeat. Quod monendum vel ideo duximus, ut si qui forte sunt, qui operis hujus ex publicis privatisque Lectionibus Auctoris undique corrafi, sed vitis ac erroribus describentium, ut fieri assolet, depravati editionem meditantur, ù intelligant, a conatu hoc omnino sibi abstinendum.

In vicina quoque Jenensi Academia lumen non ignobile extinctum est. *Casparum Sagistarium* innuimus, S. Theologiæ Doctorem, Historicum Saxonicum ac universalis Historiæ Professorum celeberrimum, eodem cum Kortboko mense, sed die ejus nono, terris his ereptum, cum ætatis suæ annum 51. nondum explevisset. Non semel honorifica ejus ex merito facta & in Actis nostris fuit mentio, seu illius Harmonia Historiæ Passionis Jesu Christi, seu scripta alia ad Antiquitates imprimis Thuringiæ spectantia fuerunt recensenda: & iterum de eo dicendum erit, ubi Introductio in Historiam & Antiquitatem sacram; cui operi immortalis est, lucem publicam aspexerit. Ut nunc plura addi necesse non sit, nisi quod optamus, ut præsto sint qui schedas ejus excutiant, & quæ seu Thuringiæ suæ, seu Ecclesiasticæ Historiæ illustrandæ Vir diligentissimus & indefessus consignavit, perire non patiantur.

Noribergæ non ita pridem deceffit illustris femina, *Catharina Greiffenbergia*, Baronissa de Seisenneg, multarum linguarum gnara, Germaniæ Sappho, cujus libri multi extant in lingua Germanica, ingenium ultra sexum cum summas pietate ostendentes.

N. VI.
ACTA
ERUDITORUM

publicata Lipsiæ

Calendis Julii Anno MDCXCIV.

---

*HISTOIRE DE LOUIS DE BOURBON II. DU NOM
Prince de Condé &c.*

i. e.

Historia Ludovici Burbonii II. Principis Condæi,
& Principum Regii Sanguinis Primi.

Coloniæ 1693. in 12. Alph. I. pl. 3.

Inter omnes belli Duces, quorum virtus recentiora nobilitavit se-
cula, Ludovicus hicce Burbonius præcipue eminent. Utiq; faci-
nora ipsius longe fortissima, prælia, & victorias ab hostibus reporta-
tas, ambiguos quoque ancipitesque fortunæ casus, quibus cum tantus
Heros conflictatus est, promeruisse nemo facile abnuerit, ne vitæ
ejus posteris ignoretur. Operæ pretium ergo se fecisse Auctor arbi-
tratus est, dum vitam & res gestas hujus Principis literarum monu-
mentis consecravit. Ipse vero odii ac amoris vacuus, nihil sibi prius
aut antiquius esse voluit, quam litare veritati. Hanc sibi ipse legem
fancivit, quam sancte observaret. Ut itaque sibi religioni duxit Con-
dæi Principis reticere virtutes: ita nefas esse putavit, dissimulare vi-
tia. Fortitudinis namque singularis laudem, judice Auctore, ne ini-
quissimus quidem rerum æstimator illi denegaverit: ast hanc virtu-
tem ambitione contaminavit. Ceterum natus est Ludovicus Burbo-
nius Parisiis Anno 1621. die 8. Septembris, patre Henrico Burbonio
Principe Condæo, matre autem Charlotta Margaretha Momorancia.
Literarum studiis initiatus, Historiarum præcipue delectabatur mo-
numentis: veteresque belli Duces, & inter illos Alexandrum Ma-

Lib. I.

o

gnus

gnum magnopere mirari cœpit, cuius præcipue animi magnitudinem laudavit, qua Macedones frenum mordentes compescuit. Non potuit vivida ista & ignea vis mentis dâu inter tacitos Musarum delitescere recessus: adeoque, quam primum per ætatem licuit, militiæ nomen dedit. Atrebatum urbs Artesiæ, quam Gallicus obsidebat exercitus, occasionem tirocinium ponendi Condæo subministravit: ubi, licet decimum nonum ætatis nondum explevisset annum, præclarum tamen fortitudinis documentum dedit. Donum insigni auctus gloria reversus, Parentis jussu, Claram Clementiam de Maillebrezé, Cardinalis Richelii neptem, matrimoniali sibi fœdere junxit. Iram enim Cardinalis Richelii non aliter placare Henricus Bourbonius, quam conjugio hoc comprobato, poterat. Inde rursus castra sequitur Condæus noster, variisque clarissimis facinoribus ad summas dignitates sibi viam munit. Præcipue vero in urbis Perpiniæ expugnatione egregiam Regi navavit operam. Interim mortuo Richelio summæ rerum in Gallia admovetur Mazarinus Cardinalis, qui Ludovici nostri gratiam sibi conciliaturus, summum exercitum Gallici in Belgio Hispanico imperium penes eum esse voluit. Neque vero hujus consilii Cardinalem pœnituit. Hispanicæ enim copiæ a Condæo ad interencionem usque cæsæ, urbs Rocrojum liberata, & res ubique feliciter gestæ, non minus ornamentum Principi, quam nutanti Galliæ regno attulere præsidium. In eo vero ad Rocrojum prælio non fortitudo modo, sed & prudentia Ducis singulari exemplo patuit. Idque pluribus Auctor edisserit. Plures inde urbes, interque eas Theonisvillam, victricia Condæi expugnarunt arma. Quibus ex animi sententia gestis, copias auxiliares in Germaniam ducit; mox exercitus Gallici in Germania imperium ipse capeffit. Hic vero eum Mercio Duce Bavarico, prope Friburgum in loco satis difficulti, tribus præliis congressus est: in quibus utur ancipiti Marte pugnatum sit, Condæi tamen & fortitudo & prudentia ita effulsit, ut intrepidus & magni animi laudent hostibus quoque extorserit. Attamen ambitioni suæ potius quam regni utilitati consuluisse visus est, præsentissimis periculis milites exponendo. Equidem Friburgum in hostium jam venerat potestatem, priusquam cum copiis suis advolare potuit Condæus: ipse tamen Philippiburgum expugnavit, pluresque urbes Gallicum subire jugum coegit, quin ipsam Moguntiam in dedi-

deditionem accepit. Sequenti anno, nimirum 1646, Mercium prope Nordlingam vincit, Nordlingam ipsam cum aliis Germaniæ urbibus imperio Gallico subjicit. Jam consultum videbatur Mazarino præcipuas regni vires Hispanis opponere in Flandria: exercitum ipse Dux Aurelianensis præesse voluit; signa ejus sequitur Condæus. Nec ibi fortuna Gallos destituit. Urbibus enim aliquot expugnatis, Batavis suppetias fert Aurelianensis: qui insignem militum amorem erga Condæum certissimis argumentis edoctus, Lutetiam se contulit, summo exercitus imperio penes Condæum relicto. Hic vero nobili quodam facinore expeditionem hancce finiturus, Dunkerkam obsidione cingit, & infinitis, quæ ei sese offerebant, periculis feliciter defunctus, urbem expugnat. Tandem Cortraco præsidio satis firmato, & ipse Parisios revertitur. Personabat tota urbs laudibus Condæi: Gallicæ gloriæ vindex atque stator cunctis audiebat.

Mazarinus itaque crescentem indies Principis Condæi auctoritatem formidans, eandemque suppressurus, auctor illi suæ forque fuit, ut Catalonici exercitus imperium susciperet. Id cum fecisset Condæus, Leridam obsidione cingit: sed adventante Hispanorum exercitu, solvere eandem cogitur. Nimirum non latebat Mazarinum, eas, quæ in Catalonia erant, copias Hispanis non esse pares: hinc irritos fore quoscunque Condæi conatus, famæq; ejus & existimationi haud parum ita detractum iri confidebat. Sero nimis has artes intellexit Condæus: hinc initio quidem Parisios adire noluit; tandem ut adiret, precibus Reginz adductus, suam erga Mazarinum indignationem non dissimulavit. Subsequenti anno, videlicet 1648, imperio exercitus Gallici in Flandria se admoveri passus est, fortunamque ad eo sibi faventem habuit, ut Leopoldo Archiduce Austriæ victo, copiisque Hispanicis fufis, Ipras aliasque Belgii urbes in suam redigeret potestatem. Inrerea Parisios lites gravissimæ dissensionisque civiles oriuntur, Parlamento civibusque Parisiensibus id unice allaborantibus, ut Mazarini Cardinalis coerceretur auctoritas, vel ille plane regno ejiceretur. Juratis Cardinalis hostibus *Funditorum* nomen hæsit. Causas autem originemque harum contentionum prolixius Auctor exposuit. Oranium votis expectabatur Condæus, qui cum ut iudex & arbiter inter utramque sedere partem potuisset, singulari Mazarini artificio hisce turbis ita immerfus fuit, ut irritatis Fundi-

toribus, palam Reginae ac Mazarini partes amplecti necesse habuerit. Res tandem ad arma venit. Obsidetur urbs Parisiensis, scinduntur in partes Proceres, plerisque cum Funditoribus facientibus. Parisienses acriter se defendunt, sed & a Condæo strenue urgentur: tandem belli pertæsi pacem ineunt. Despicere tum Cardinalem Mazarinum Condæus cœpit, quippe quem & salutem omnem sibi debere, & in omnibus ideo fore obnoxium, credebat. Sane ita se gessit in omnibus, ut nemo mirari debeat, quod inexpiabile erga Condæum animo conceperit odium Mazarinus. Indies inter utrumque augebantur odia; hinc Funditorum partes denuo Princeps amplectebatur. Id quod saluti fuit Mazarino. Callide quippe ad genium Condæi se attemperando, eundem a Funditorum denuo ad posterum fidem perderet Condæus. In quo eum spes neutiquam fefellerit. Ita ad Condæum præcipitem dandum sibi muniebat viam. Sed & Aurelianensem variis artibus a Condæo abalienavit. Jam non cunctandum ratus, Condæum præsiidiis omnibus nudatum aggreditur. Namque nihil tale metuens, suorumque admonitiones infuper habens, cum Fratre, atque Longavillæo Duce custodiæ committitur. Eodem die, quo libertatem Principi erat erepturus, Cardinalem ipse adiit, & de fama per omnium ora volitante, se propediem custodiæ mancipatum iri, graviter conquestus est. Mazarinus vero hunc rumorem vanum esse tam constanter asseveravit, ut & persuaserit Principi. Nihil tale promeruisse Condæum, Auctor noster contendit, qui innocentiam ejus pluribus argumentis demonstrat. Sed Princeps non æque firmo ac constanti animo captivitatis molestias pertulere. Ex Guidonis Patini epistolis Auctor refert, Longavillæum Ducem mœrore ac tristitia se ipsum confecisse; Contium quandoque nec a lachrymis sibi temperasse: Condæum contra læto animo hæc fortunæ iniquioris tela excepisse, cumque aliquando Contius librum de *Imitatione Christi* sibi afferri jussisset, ejus lectione ut tristitiam pelleret, jocum addidisse Condæum & dixisse, se quidem optare librum de *Imitatione Domini* de Beaufort, ut æque ac ille, fuga libertatem recuperare posset. Ceterum conatus illorum, qui aut fraudibus, aut aperta vi restituere Principes libertati voluerunt, fuere irriti. Funditorum tandem, quibuscum Condæum & Aurelianensem commune

erga

erga Mazarinum odium junxerat, comminationibus adducta Regina, libertatem reddit Principibus, Cardinali ipso, ut gratiam eorum recuperaret, hunc nuntium illis perferente.

Condæus nihilofecius, sua erga Mazarinum indignatione neutiquam dissimulata, Parisios revertitur, populumque, qui antea vehementissime illum detestabatur, plausibus exceptus, Parlamento pro navata sibi opera gratias agit, & cum Funditoribus ad ejiciendum regno Mazarinum conspirat. Voti compos res suas firmare egregie potuisset, judice Auctore, modo fortunæ utramque illi porrigentis manum habere rationem voluisset. Statim vero in eo a Condæo peccatum est, quod amicorum fidelissimorum, qui ut liberarent eum nihil fecerant reliqui, officia adeo parum pensi habuerit, ut eosdem, præsertim Turennum, inconsulto factu neglexerit perorsus despexeritque. Nec Funditorum cum Condæo amicitia diuturna fuit. Cum enim fratris sui Ducis Contii, & Cheuresiæ virginis, quam huic jungi Funditorum referebat, connubium suo comprobare calculo nollet, aliisque rationibus juratos hosce Cardinalis Mazarini hostes irritasset, in mutua iterum exarsere odia. Id quod Regina intelligens, concordia, quam inire cum Condæo volebat, conditionibus stare noluit. Rursus igitur utroque præsidio se orbatum & in eas angustias redactum vidit, ut Hispanorum implorare opem illi necesse fuerit. Vanus rumor, consiliis Reginae custodiam iterum destinari Principem, eundem ita perterrefecit, ut relicta urbe fuga sibi consuleret, armaque arripere decerneret. Cognatorum maxime suasionibus ad hæc adductus est, simul tamen ipse haud vano angurio prædixit, fore, ut hujus consilii auctores se ad extrema redactum, omnium primum desererent. Sed hac quidem vice res nondum in bellum erupit. In urbem enim rediit, ea tamen conditione, ut procul ab aula facessere juberentur, quos Mazarini in exilio degentis partibus nimium esse ad dictos credebat. Tum quoque rebus in præceps euntibus potuisset afferri medela. Sed regio & ad Reginam irritandam composito apparatu per plateas incedens, malum istud adeo auxit, ut mox intelligeret ipse, jam esse illud immedicabile. Non posse diutius bellum differri ratus, initio quidem suam testari omnibus innocentiam, causasque afferre voluit, quibus se adductum putavit, ut injustis Reginae ac Mazarini, cujus spiritu cuncta regi dicebat, oppressionibus

rite arma opponeret. Inde ex urbe egressus, non satis eo tempore se in ea tutum putans, quo Rex solenni ritu & more majorum, regiminis ipse habenas capessere voluit, cum Hispanis belli consilia agitabat. Opportune tunc Burdegalenses partibus Condæi accedebant, quorum exemplum tunc innox Aquitania sequebatur. Blandientis ita fortunæ nutibus irretitus Condæus, spem omnem pacis ineunda incidit. Quare sine mora perduellionis reus agitur, idque solenni Regis decreto omnibus innotuit. Ceterum præter Aquitaniam, & aliarum provinciarum urbes Condæi favebant partibus, quarum plerasque tamen exercitus regius haud difficulter ad obsequium redire, coëgit. Singularum vero expugnationes, & fata, ut & prælia, clades, victoriasque, & cætera belli hujus civilis momenta commemorare, prolixum nimis foret. In omnibus ita se gessit Condæus, ut quandoque fortunam, nunquam fortitudinem & consilium ei defuisse, haud difficulter deprehendere liceat. Armorum cursum susebant pacis consilia: a quibus eo minus Rex, & Mazarinus jam ab exilio revocatus, abhorrebant, quod & Parlamentum & cives Parisienses favere Condæo intelligerent. Et favebant sane, sed tamen & belli jam tum illos tædere cœperat. Nec istud latebat Condæum, qui Parisiensium animos flexiles, & ad quamvis fortunam mobiles haud ignorabat, multis quoque argumentis ipse edoctus erat. Tandem vero cum conveniri utrinque non posset, arma resumere Condæus voluit; copiisque Hispanicis auctus Turennum, cujus impetum ante, prope vicum S. Antonii, fortiter sustinuerat, copiis suis in conspectu urbis ita circumcinxit, ut aut omnibus fame pereundum, aut exercitum regium manifestæ cladi exponendum esse, quisque existimaret. Interim Condæus morbum, quo oppressus erat, depulsurus, & regni, quod, de victoria certus, sibi subjectum iri nullus dubitabat, negotia compositurus, in urbem se receperat. Turennius itaque occasione arrepta, ex hisce angustiis tam prompte tamque prudenter se expedivit, ut ex tempore aliam res Gallicæ faciem induerint. Parisienses enim se belli molestiis, quarum jam magnopere illos tædebat, nunquam liberatum iri, quamdiu Principis partes tuerentur ipsi, animadvertabant. Pacem ergo Regisque & aulæ in urbem reditum serio se in votis habere, non amplius ipsum clam habebant Principem. Hic igitur Parisiensibus non amplius fidens, Flandriam petit, summoque

moque exercitus Hispanici imperio, a Rege Hispaniæ præfici-
tur.

Fortunam vero Condæum secutam esse, merito negaveris: *Lib. IV.*
adeo in præceps res ejus ire cœperunt. Sane si iis, quibus Mazarinus
voluit, legibus inire pacem voluisset, fortunam in consilio habuisse ju-
re potuisset censerî. Quo minus vero felicibus successibus usus fuerit
exercitus Hispanicus, Condæi cum Hispanicis Ducibus simultatibus
prudens rerum æstimator haud sine ratione tribuet. Neque id tan-
tum male habuit Condæum. Partes ejus deserit frater Contius Dux,
inito cum Mazarini nepte matrimonio: Parlamenti Parisiensis de-
cretò reus mortis judicatur: urbes etiam istæ, in quibus omnem fi-
duciam collocaverat, Regis se permisere fidei. Ipse quidem cum Hi-
spanicis copiis Galliarum regnum intravit: ubi iterum vario eventu sæ-
pius pugnatum, urbes utrinque obsessæ, donec tandem Condæo ad
Dunkerke obsidionem solvendam Turennum coacturo, exercitus
Hispanicus prope ad internecionem usque cæderetur, & tantum non
penitus deleteretur. Gallia jam in fide Regis erat. Hispanos, ob ac-
ceptam cladem, belli diuturni ingens quoque ceperat fastidium: qua-
re pace tandem finire hæc lites, omnes consultum ducebant. Et
sane coaluerunt tandem in concordiam Galli Hispanicque, ope Maza-
rini Cardinalis & Ludovici de Haro, qui in Fasianorum insula ad Py-
renæos montes, hunc in finem convenerunt. De Condæo præcipue
haud leviter disceptatum est: Hispano annitente, ut pristinae fortu-
næ restitueretur: Mazarino id maxime abnuente. Tandem reddere
quidem dignitates Condæo placuit, eumque in fidem recipere: Hi-
spani contra urbes quasdam Gallis cesserunt. Reliquas leges ex Py-
renææ pacis tabulis prolixius Auctor recitat.

Anno demum 1660 in Galliam rediit Condæus, fortunas *Lib. V.*
que & honores, minime autem Regis recuperavit favore. Regni
quoque negotiis atque consiliis admodum raro, aut in speciem so-
lum, admotus est: id quod, jam rectiora edoctus, adeo non ægre tu-
lit, ut Ducissæ Chatillonæ, quam tenero prosequeretur amore, hinc
animi molliciem illi exprobranti, prudenter responderit: Regis geni-
um tales requirere mores. Quam vero sibi religioni duxerit, vel in
minimis voluntati Regis refragari, vel inde elucescit, quod a spe re-
gnum Poloniæ consequendi jussu Regis destiterit. Ceterum pacem
non

non ita pridem in itam rupit Galliae Rex. Jure quippe devolutionis, ut vocant, Brabantino fretus, armata manu Flandriam ingressus est: Condæo vero provinciam Comitatum Burgundiae occupandi dedit: id quod tam prompte executus est, ut septendecim dierum spatio hanc ditionem Regis imperio subjecerit. Finito hoc bello, Hollandis signa intulit Galliae Rex, tantaque felicitate usus est, ut non tam vincere, quam peragrarè urbes videretur: quin Amstelodamum sine dubio sibi subjecisset, si quod cum Turenno illi consulebat Condæus, qui parti copiarum praeerat, sine mora victrices urbi admovisset copias: sed cunctando tum quidem res Gallica fuit perdita. Cæterum belli hujus casus atque eventus ex Auctore referre, cum instituti nostri legibus pugnat: saltem istud addimus, Condæum *Vesaliensium* præcipuis foeminis, petentibus ut ex urbe obsessa sibi discedere liceret, perquam lepide respondisse: se omni victoriæ fructu cariturum, si devictarum mulierum ornamento triumphus suus destitueretur. Spinozam quoque a Condæo accersitum, Auctor memorat, quocum varios de fide in Deum & religione sermones miscuit. Sed retardato victricium armorum cursu, belli augebatur moles, Imperatore quoque Germanico in Gallos arma stringente. Condæus itaque, postquam cum Arausionensi Principe dubio pugnaverat Marte, copiis Gallicis in Germania, per mortem Turenii Duce destitutis, præficitur, Germanicique exercitus Ducem Montecuculi Hagenavix solvere obsidionem cogit. Et ita labores suos militares finivit Condæus. Namque ex eo tempore Rex eum copiis suis non amplius præfecit. Sunt, qui sua sponte militaria munera eundem fugisse contendunt: sunt & qui Regem Condæo iratum asserunt, quod in prælio cum Arausionensi, nimio impetu abreptus, milites inconsulta audacia hostium furori objecerit. Privata itaque sorte contentus, in arce sua Chantilliaci vixit Condæus, tempusque vitæ reliquum studiis literarum consecravit: raro admodum, nec nisi necessitate urgente, in aula comparuit: Regi autem tanta animi submissione & veneratione addictus fuit, ut fidelissimis subditorum dubiam reddiderit palmam. Documento vel istud est, quod nepotis sui Ducis Burbonii cum Nannetensi Virgine, quam ex Montepania Rex susceperat, matrimonium suo comprobaverit calculo, serio simul filium adhortatus, ne committeret unquam, ut promptum erga Regem obsequium neglexisse videa-

videatur. Idem & testantur literæ a Condæo moribundo ad Regem scriptæ, quibus serio detestatur, quod officii leges tam proterve migraverit, sed ex quo ad obsequium rediit, nemini animi integritate ac fide unquam se cessisse asseverat. Exspiravit placide inter suorum gemitus, die 11. Decembr. A. 1686, cum ætatis sexagesimum quintum annum, nec non mensera diemque tertium, explevisset.

MEMOIRES POUR SERVIR A L' HISTOIRE
de Louis de Bourbon, Prince de Condé,

i. e.

Commentarii componendæ Ludovici Burboniæ,
Principis Condæi, Historiæ inser-
vituri.

Coloniæ, 1693. 12. Alph. I. pl. 10.

Historiam rerum a Ludovico II. Burbonio, Duce fortissime, gestarum, sine dubio jam plures condidissent, præsertim nostra ætate bonarum mentium non sane sterili, nisi plerique documentis fide dignis commentariisque fuissent destituti; quorum si quis inops in hoc scribendi genere aliquid molitur, nubes ille confectatur & inania prensat. Sibi ipsi hac in parte suæque gloriæ defuisse Ludovicum Auctor noster memoriæ prodidit. Vitæ enim suæ commentarios a se petentibus, respondit, se quidem nihil aliud, nisi quod oblivione dignum esset, gessisse. Quandoque tamen, vel ideo non posse se hoc labore defungi dixit, quod ea necessario sibi commemoranda essent, quæ ut sibi gloriæ, ita aliis futura essent dedecori, *Lib. VII. p. 327.* Illorum tamen, quorum animus fert, in conscribenda tot egregiorum facinorum, per quæ fortissimus Heros ad immortale decus ivit, historia, ingenii periclitari vires, studiis consulturus Auctor, congestit ediditque quosdam commentarios, qui illustres Ducis nostri actiones sigillatim exponunt. Leges enim in primo hujus Operis libro Relationem de expeditione Rocroïensi, auctore De la Chapelle: ut & ejusdem Relationem de expeditione Friburgensi; Secundus liber Historia obsidionis Dunkerkanæ ornatur, quam

Pp

Sara

Sarasinus composuit. Tertium librum finiunt literæ Regis ad Parlamentum, quæ rationes exponunt, quibus Rex inductus Condæum Principem, cum fratre, & Longuevillæo Duce mancipavit custodiæ: quibus junguntur literæ privati ad Parlamentum, rationes Regis repellentes, & pro innocentia Principum acriter pugnantes. Belli denique civilis Historiam Commentarii Ducis de Rochefaucault pandunt, libro quinto. Nec temere hæc dispersa projectaque sunt: quin potius apte concinneque Auctor hasce commentationes inter se junxit, & ut justæ historiæ facièm opus quodammodo indueret, ipse reliqua addidit, quæ ex Scriptoribus fide dignis, in præfatione laudatis, se petiisse ingenue fatetur. Ceterùm vita Condæi Principis cum jam in compendium à nobis missa sit, hic repetere, quæ jam dicta sunt, supervacaneum ducimus. Saltem istud observasse haud abs re fuerit, quod Auctor tanto in Condæum Principem sit studio, ut ea etiam, quæ aut per imprudentiam aut præcipitantiam quandoque ab eo gesta ceteri, & præcipue Auctor, qui Historiam Condæi edidit, non dissimulant, emollire Noster omni ratione, quandoque & laudare non dubitet. Palam istud fiet, si quis ea, quæ de expeditione Friburgensi, & irrita Leridæ urbis obsidione memorat, accuratius secum volvat.

HERMANNI CONRINGII EPISTOLARUM
Syntagmata duo, una cum Responsis.

Helmst. ap. G. W. Hamrn, 1694. in 4. l. Alph. & 10 pl.

Quin plurima literarum secretiora & non usque adeo passim nota ex epistolis clarorum virorum mutuis addisci queant, nemo fere dubitat, & vel istis celeberrimi Conringii potest comprobari. Plurimæ debentur gratiæ, non solum excellentissimo Viro *Hermanno Johanni Conringio*, unico Hermannæi Filio, & Serenissimo Electori Brandenburgico a Consiliis Cameræ in Magdeburgensi Ducatu, qui ex illo, quem possidet, Epistolarum Patris thesauro has nuper perbenevole concessit cum Orbe Erudito communicandas; sed & amplissimo *Cassari Corbero*, Professore in Academia Helmstadiensi, qui eas edidit ex MSS. facto selectu, & ordine earum sic concinnato, ut una alteri respondeat. Cujusmodi institutum malleus ab omnibus
 iis,

iis, qui Epistolas doctorum vulgarunt, fuisse observatum. Est autem Collectio duplex, una scilicet earum, quas Conringius ad Celsissimum quondam Principem-Episcopum antea Paderbornensem, ac deinde & Monasteriensem *Ferdinandum L. B. a Fürstenberg*, & hic ad illum scripsit; atque altera earum, quas cum *Stephano Baluzio*, qui illustrissimo Joh. Baptistæ Colberto, Galliarum Regis Ministro primario, a bibliothecæ cura fuit, & editor operum Petri de Marca, reciprocavit. Ex quibus proin pauca quædam decerpemus velut ex multis, quæ sigillatim adduci destinata nobis chartæ modus negat.

Parte I. judicium suum exponit Fürstenbergio Conringius, de Monumento quodam antiquo Saxonico, (p. 2.) abs Principe sibi misso, & docet porro, ab anno demum 775. Caroli M. auspiciis cœpisse in Saxonibus Christianismi primordia. Epistola octava, cum multa de Germanis, & quinam ex illis commigraverint in Galliam, disseruisset, simul affirmat, Legem Salicam in Ripuariis, non autem in Transrhenanis nostris terris esse latam, quod olim quidem crediderat, confirmatq; illam suam sententiam alia deinceps ad Baluzium Ep. p. 83. Tum laudat Episcopo Henrici de Hervordia MS. Historiæ duas partes apud se extantes, quam inventu raram quando judicat Hermannus, simul taxat Vossium patrem, quod eundem cum Henrico de Erfordia, homine nihil minus quam Historico confuderit; & credit Piermontensem Comitatum (*Pyrmontensem* alii scribunt) nomen habere Gallicum, lapideum aut petrosum montem (*Pierre & Mons*) significans, ac proinde illos, qui in antiquis chartis audiant *Comites de Monte Lapideo*, Piermontanos Comites esse, forte quod eorum conditor ex Gallia istuc venerit, locis illis donatus a Ludovico Pio. Eadem adhuc Epistola rogat Conringius Episcopum, ut Epistolarum Innocentii III. Papæ volumen, quod ex Vaticana Bibliotheca descripserit olim ipse Romæ, cum Stephano Baluzio, editionem novam omnium Innocentii Epistolarum tum parante, communicare velit; (id quod factum etiam esse, patet ex p. 43.) Proponit etiam suam de Actis passionis sanctarum Martyrum Perpetuæ & Felicitatis sententiam, ac dum ea a Tertulliano lecta fuisse & allegata negat, accusat simul easdem efficiæ novitatis. Porro reprehendit Conringius chalcographum, qui in prima Monumentorum Paderbornensium editione Carolo M. barbam prolixam affinxerat, quem constat tamen mento glabro &

p. 51. barba rara genis adnata fuisse. Epistola XXV. fatetur Conringius, Regis Galliarum beneficiis, ope Colberti, usum se esse aliquot jam annis in quam rem ad Baluzium quoque scribit p. 67. 71. 79. 83. Post Epistolam XXVII. elegans Ducis *Montauferei* ad Fürstenbergium exhibetur carmen, docetque hic amplius, quanam in Historia Paderbornensi suo ductu & auspiciis jam sint perfecta, & qua etiam ratione reliqua debeant adornari.

Quæ *Parte altera* Baluzii ad Conringium, & hujus ad illum leguntur Epistolæ, pleræque in tali occupantur argumento, ex quo Historiæ Ecclesiasticæ & Criticæ S. plurimum accedit lucis. Sic enim Epistola II. differit Conringius de Codice MS. Synodi Remensis, qui extet in Bibliotheca Academiæ Juliarum, & vindicat ea occasione Flacium ejus olim editorem ab inusta corruptelæ nota. Ep. III. exponit Baluzius prolixè consilium suum de edendis Innocentii Epistolis, nec tacet, Apologeticum Ebbonis Archiepiscopi Remensis, ex codice MS. Cardinalis Barberini a Domno Luca Dacherio Monacho Ordinis S. Benedicti, in Tom. VII. Spicilegii vet. Scriptorum editum, aliquot in locis mutilum ac valde depravatum esse. Tum porro recenset Conringius notabili sermone, suam studii Theologici rationem, & quam pacis ecclesiasticæ sit cupidissimus, utrinque vapulans licet. Ep. XIV. extat insigne judicium Baluzii de famoso diplomate Lindaviensi, quod & ipse arguit falsitatis, consentiens Hermanno idem statuenti. Epist. XVII. animadvertit Baluzius in stylo Conringii, Pontificibus in libro de Origine Juris Germanici, & in Notis ad Epistolas Leonis, infestum valde; sed excusat se ille deinceps Epistola XVIII. Cui cum quædam regeffisset Baluzius, sic tandem notanter satis scribit: *Esse incredulum dissentire cogor, imputandum istud est amoris religionis, qui me non patitur ea omnia dogmata profiteri, quæ vos forsitan putatis esse optima & Christianissima. DEUS, qui cordium & cogitationum scrutator est, quemque pro suis meritis judicabit. Interim amemus, mi Conringi; & ames si diversas opiniones tuemur in causa religionis, moribus tamen diversi non sumus, qui eadem literarum studia sectamur.* Epist. XXIX. refert Baluzius præfationem suam ad Antonii Gratiani librum reprobatam fuisse ab iis, qui Romæ curam gerunt confingendorum librorum, & in numerum prohibitorum relatam, repugnantibus licet Eminentissimis Cardinalibus Bona & Estræo, qui & pervicerint,

ne nomen suum publice ederetur, in decreto Sacræ Congregationis per typographos vulgato; & hanc sibi mercedem tribui investigatæ veritatis. Verum jucundo Conringius contra ejusmodi facta consilio suadet, ut Baluzius deinceps librorum suorum editioni, ac nominatim Capitularibus Regum Francorum, vel lilia Regis, vel privilegium aliquod præfigat, quæ utique valitura sint mitigandæ Romanæ Curia.

p. 81.

Cæterum plurima passim citantur a Conringio Bibliothecæ Helmstadiensis MSta, quæ ut a nobis recensentur sigillatim, opus non est. At enim si quis Hermannum nostrum paulo propius intueri & eundem facie tenuis etiam nosse desiderat forte, hunc ablegamus, & ad iconem ejus satis eleganter expressam, & ad vitæ scriptorumque librorum historiam, hisce Epistolis simul cum illa præfixam. Id solum optamus unice, ut beneficio clarissimorum Virorum, quos sub initium hujus enarrationis honorifice indicavimus, prodeat sine mora nova Epistolarum Conringii collectio, & illa cum primis, quæ commercium ejus cum illustrissimo *Boineburgio*, abs Corbero promissa, exhibebit, plena procul dubio non minus gravissimarum rerum, sed & grata perinde futura omnibus, qui bonas literas nobiscum amant.

MODERNA THEOLOGIA JUDAICA,
delimitata per Joh. a Lent, SS. Theol. D. ejusdemque
ut & Ling. Orient. & Hist. Eccles. Prof.
Ordin.

Herbornæ, typis & sumtibus Joh. Nicolai Andreae,
 Anno 1694. in 4. Constat Alph. I.
 plag. 22.

Qui sacras in Davidis hymnos Observationes, Epistolasque MSS. Andreae Mastii, propediem se vulgaturum promisit Autor reverendus & clarissimus, operam interea perutilem in præsentis Libro commodavit his, qui dogmatum in religione Judaica hodieque receptorum notitiam e compendio haurire desiderant. Ipse etenim quæcunque illuc pertinent, ac per varia Doctorum istius gentis volumina dispersa sunt, in unum veluti Systema collegit, nudam ubique thesin

Pp 1

indi-

indicans, nec ad refutationem errorum, qui occurrunt, putidissimorum progressum faciens. Quamobrem & rationem generalem Theologiae istius explicat, & puncta ejus specialia Lectoribus ob oculos proponit.

Posteaquam nempe c. I. apud Judæos, uti disciplinarum aliarum nomina consueta, ita etiam Theologiae vocem non inusitatam esse ostendit, varias hujus divisiones ab iis excogitatas memorat, & occasione imperfectionis, quam illi in Theologia naturali agnoscant, traditionem de Aristotele sub vitæ exitum Judaicam religionem amplexo allegat, producta ex R. Gedaljae ben Jachijæ תלמוד תלמוד ipfiusmet Aristotelis epistola, qua suam conversionem Alexandro M. significaverit. In revelata autem Theologia cum Maimonides tredecim articulos principales constituerit, hinc motas super ea re controversias, & objectiones præcipue, quibus hanc divisionem impugnaverint R. Chasdai & R. Joseph Albo, repetit; nihilo tamen fecius Maimonidem a tota Rabbiorum cohorte in articulis Theologiae suæ pro duce agnosci dicit, ipsaque hæc tredecim capita cum summaria eorundem interpretatione exhibet. Pergens dehinc in c. II. ad duplex religionis hujus principium, Scripturam nempe sacram seu legem scriptam, & legem oralem Talmude comprehensam, priorem magno in pretio haberi apud eos asserit, quandoquidem variis istam elogiis exornent, perfectam omnino, in vocibus, characteribus, punctisque vocalibus integram, claram item lucidamque esse fateantur, frequentem quoque ejus lectionem suadeant, & sacrarum literarum interpretationem maximopere simul commendent, duplicem in iis sensum vulgo investigantes, literalem unum, alterumque mysticum. Quæ autem de divisione Vet. Test. in Legem, Prophetas, & Hagiographa; de Pentateuchi celebratione præ libris aliis; de Legis Mosaicæ in 54. ordinationes majores, & in præcepta 613 sectione; de Apocryphis, Novique Testamenti libris e Canone exclusis, sentiant, ea singula latius itidem exponit. Mox posteriorem seu oralem legem, non minoris auctoritatis esse notat, cum eam similiter a Deo benedicto profectam, Mosisque cum lege scripta traditam, per continuam successionem ad posteros propagatam fuisse; summeque proin necessariam, quin & lege scripta perfectiorem ac pluris faciendam censent.

Sed

Sed quod attinet ad ipsa Judæorum hodiernorum dogmata, eorum seriem per singulos fidei articulos illustrat, qui, cum nec alias ignoti sint, non adeo prolixè a nobis nunc repetendi veniunt. Ut tamen de methodo Auctoris clarissimi constet rectius, minus forsitan fuerit dividiz, si potissimas saltim singulorum capitum materias quasi per transennam inspiciendas exhibuerimus.

Auspicium ergo sumit in c. III. a fide de DEO, cujus essentiam comprehendi non posse statuunt, eamque spiritualem faciunt, prout & Deum ipsum dicant perfectissimum, infinitum, simplicissimum, immutabilem, æternum; omniscientiam, omnipotentiam, & omnipræsentiam illius vindicantes, & ex infinitis Dei perfectionibus summam ejus colligentes gloriam. Ast Personarum Trinitatem vehementer ab iis impugnari, c. IV. docet, contumeliasque in Christum ore improbo effusas execratur, ac Spiritum Sanctum non pro Deo ipso, sed pro virtute donoque Dei ac operatione divina venditari superaddit. Quomodo Deum peccati autorem esse inficiuntur, ejusque præscientiam cum libertate arbitrii humani consistere probent, Prædestinationem tamè per nimias vires homini in spiritualibus etiam assertas corrumpant, in c. V. exponit. Creationem omnium rerum in c. VI. ita considerat, ut eam pro fundamento fidei maxime solido agnoscere; mundique æternitatem, & ejus e materia præexistente aut prima productionem negari; mundum tamen fingi duplicem, antiquum unum, qui plane dissolutus sit destructusque, alterum novum, præsentem nostrum, qui e nihilo pariter sit conditus; creationem soli Deo tribuendam, sex dierum spatio absolutam, ac mense Tisri seu Septembri susceptam fuisse contendit; e rebus autem creatis animas humanas primo simul die omnes dici efformatas; marisque ac foeminae animas conjunctim productas, unde vel fausta vel infausta oriantur conjugia, prout quælibet anima cum pari per eadem jungatur, aut cum impari; Angelos bonos primo statim, malos autem cum inferno secundo die credi conditos; cœlum pro animato stellasque pro rationalibus haberi; ac tandem circa Adamum, an is a fronte mare, a tergo autem foeminam retulerit, adhuc disceptari ostendat. Capite VII. occupatur in exhibenda doctrina Judaica, quæ divinam concernit Providentiam, ubi Maimonidem a multis immerito culpanti ait, ac si eam non circa animalium individua, plantas, folia, vilia-

viliaque alia, sed unice in cura hominum, quibus peculiare aliquod amoris sui signum Numen elucere voluerit, versari asseruisset; cum ita potius secum ille statuerit, quod Providentia Dei his tantum in genere prospiciat, quatenus eorum conservet species, individuis dispositioni causarum secundarum relictis, quodque brutis præmiorum & pœnarum in futuro seculo dispensationem competere negaverit. De cætero autem non solum Maimonidem apud Theologos hoc nomine vapulare, sed etiam R. Levi Barzelonitz pariter ab Hottingero talia imputari observat. Ne referamus pluribus, quæ ad modum hæctenus monstratum de Angelis c. VIII, de homine in statu integritatis, & ad divinam imaginem formato c. IX, eodemque per peccatum destituito, & heic simul de peccato originis ejusque propagatione & a peccatis actualibus differentia, c. X, de libero hominis peccatoris arbitrio c. XI, fuse satis disserij. In fide de homine per gratiam restituito, sive de peccatoris per Messiam reconciliatione, recentiores Judæos a veteribus quam longissime discedere contendit, quandoquidem hi, etiam si operum aliqua fiducia turgerent, Messiz tamen gratiæque divinæ multum sæpe tribuerint, cum illi econtra reconciliatorem cum Deo non per Messiam, sed per opera meritaque humana, sive illa sint propria, sive aliena, patere pervaciter existiment, illiusque beneficia saltem foris temporalia sibi persuadeant. Unde mirum adeo non sit, quod & in Justificatione hominis peccatoris coram Deo modos alios excogitaverint, bona opera, imprimis eleemosynas, jejunia, præces, vitæ monasticæ studium, lacrymas, castigationes, & alia istius generis assidue requirant, ac demortuorum quoque operibus non leve pondus adjudicent, quæ singula in c. XIII, uberius deducuntur. Caput XIV, quod agit de observantia legis Mosaiçæ, sexcenta illa ac tredecim præcepta, quæ Judæi inde excerpserint, in medium producit. Quod veram unicamque Ecclesiam apud se querendam esse gloriantur, testimonia in cap. XV, allegata comprobant, & quodiam, quo Sadducæos, Samaritanos, Karraitas, ac Romanam quoque Ecclesiam præ cæteris, prosequantur, declarant. De Sacramentis inter eos creditis, circumcissione nimirum & spulo paschali, cap. XVI, Auctor dispicit, nec annotare omittit, quibus modis sacra Christianorum mysteria rideant, quomodo transsubstantiationem maximo pere impugnent, ac Reformatorum de S. Cœna sententiam cum aliis colla-

colla-

collatam sibi videri probabilissimam. confiteantur. Tria postrema capita, XVII, XVIII, & XIX, statum hominis ultimum, & eum, qui hanc vitam insequetur, Judaicis coloribus delineat; ubi de asserta animarum immortalitate, earumque circa sepulchra commoratione, & in corpora alia transmigratione, de mortuorum resurrectione masculcule defendi solita, de extremo judicio vitaeque aeterna Israelii preparata, & statu in eadem futuro, ac denique de inferno distinctisque ibi classibus, ex instituti ratione multa recensentur.

VALESIANA, OU LES PENSEES CRITIQUES, Historiques & Morales, & les Poesies Latines de Mr. de Valois, Conseiller du Roi & Historiographe de France, recueillies par Mr. de Valois, son Fils.

i. e.

Valesiana, sive Meditamenta Critica, Historica & Moralia, ut & Poemata Latina Hadriani Valesii &c.

Parisiis apud F. & P. Delaulne 1694. in 12. plag. 16.

CLarissima sunt non apud Gallos solum, sed in toto, quam late patet, erudito orbe Valesiorum *Henrici & Hadriani* fratrum nomina; & uterq; certe de literis & historia ecclesiastica meruit optime. Illius vitam scripsit Hadrianus noster, separatim ante hos tredecim annos apud nos excusam; sed Hadriani vita praefixa nunc est Valesianorum collectioni, ex Diario Eruditorum Parisiensi mutuata. Non ingratum arbitramur Lectoribus fore, si inde breviter excerptamus, quae vitam summi Viri concernunt, antequam ad reliqua faciamus accessum. Natus est d. 14. Januarii A. 1607. Carolo de Valois patre, viro nobili apud Normannos inferiores. Omne studium humanioribus literis, & deinceps aetate & judicio maturiore instructus, Historiae Francicae eruendae impendit, adjutus cum primis variis monumentis & stylo Romano, quem elegantem sibi & perquam familiarem reddiderat. Ejus vero *Historia* Tomum I. edidit anno 1646, II. vero & III. anno 1658, cui annexa Dissertatio *de Basilicis*, cujus *Apologiam* anno

Q9

anno 1660. contra Launoyum concinnavit. Eodem anno auctus fuit & titulo *Historiographi Regii*, (qui honor etiam fratri Henrico obtigerat,) stipendio MCC librarum in singulos annos. Anno 1663. imprimi curavit duo Poemata ex MS. cum suis commentariis. Circa finem anni 1664. cum conjugii demum suam addixisset fidem, ex ea deinceps & filium, optimi patris spei exacte nunc respondentem, & filiam, brevioris vitæ, sustulit. A. 1666. Dissertationem ad celeberrimum Wagenfeilium, de reperto nuper in quadam Dalmatiæ urbe *Petronii Arbitri fragmento* conscripsit, ejusque falsitate detecta, simul ex sententia fratris Henrici, probatum ivit, Petronium fuisse natione Gallum, & inde ab Imperio Neronis vixisse sub Antoninis, testimonio Sidonii, Macrobii & Apuleji confirmavit. A. 1675. edidit *Notitiam Gallia*, pulcherrimum opus. Anno 1676. mense Majo fratrem amisit, non sine dolore, de cujus scriptis multa dicere jam non est opus. Anno 1681. secundam, post priorem fratris, *Ammiani Marcellini* editionem adornavit, sed anno 1684. Dissertationem unam contra *Chiffletium*, & aliam, contra quendam *Benedictinum*. Ab illo tempore quietem indulsit operis typographorum, tametsi parata ad prælum habuerit *Poematum* Latinorum collectionem, *Commentarium in Juvenalis Satyras*, *Epistolas* varii argumenti, *Notas* in Florum & scriptores alios. Tandem anno 1692. d. 2. Julii obiit placide, extinctus non tam morbo, quam senio annisque & laboribus confectus.

In Valesianis hæc nobis præ aliis visa sunt notatu digniora, P. 3. ista verba, quæ proxime ab initio Evangelii Johannei extant: *Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil, quod factum est. In ipso vita erat &c.* mutatis distinctionibus, hac ratione, ut sensus fiat planior, vult collocari: *Et sine ipso factum est nihil. Quod factum est in ipso, vita erat &c.* P. 6. De Pasquierio refert, quod conjugem fortitus fuerit indefinenter querulam, dictisque domesticos incessentem, quin & ipsummet etiam maritum. Pulchellum sane est, quod eam in rem confecit epigramma Pasquierius, quod ita se habet:

*Nulla dies nobis, non borula præerit una,
Non punctum, nullus temporis articulus,
Quo non va! miseris servis succenscat uxor,
Succenset que mihi, ni simul ipse querar.*

Illius

*Illius ad nutum totus componor, & idem
 Pacificus cum sim, tristia bella gero.
 Sic mihi pax bello, sic bellum pace paratum,
 Et placide ut possim vivere, vivo miser.
 Sic vel cum servis, vel conjugis litigo; sic est
 Heu! mihi conjugium litigiosus amor.*

P. 14. probare contendit, morbum Gallicum antiquis non fuisse incognitum, non eo solum argumento, quod plurimi apud illos æque immoderata Venere fuerint usi ac hodie multi, sed etiam ex isto Taciti loco Annalium IV. de Tiberio sic scribens: *Erant, qui crederent in senectute quoque corporis habitum pudori fuisse. Quippe illi prægacili & incurva proceritas, nudus capillo vertex, ulcerosa facies ac pleurumque medicaminibus interstincta.* P. 19. Joh. Baptistam Thiers, qui de illicito sacerdotibus capillamentorum usu commentatus est, ait etiam de illicito iisdem rhedarum usu meditari librum, & p. 26. Petavium quotannis semel Despauterii Grammaticam perlegisse narrat. P. 37. Hadrianum nostrum contra Monmaurium professorem Parisiensem fasciculum satyrarum, sed rarissimum nunc inventu, evulgasse indicatur sub hoc titulo: *Petri Monmaurii Græcarum literarum Professoris Regii Opera in duos tomos divisa, iterum edita, & notis nunc primum illustrata a Quinto Januario Frontone, Paris. 1643. in 4.* P. 49. originem fabulæ de 11000 virginibus, ex sententia Sirmondi, inde ducit Valesius, quod inepti quidam scribæ in Martyrologio MS. ita reppererint: SS. VRSVLA ET VNDECIMILLA V. M. i. e. *Sancta Ursula & Undecimilla Virgines Martyres*; sed putarint, quod vox *Undecimilla* cum V. & M. proxime insequentibus, per abbreviationem literarum esset scripta, pro *Undecim Millia Virginum Martyrum*, & fabulam adeo inde effinxerint. P. 66. observat, *culina* vocabulum idem significasse prisca ac latrinam, & p. 81. 82. affert locum ex Chronico quodam MS. sancti Medardi Suesionensis in anno Christi 1261. desinente, quo agitur de Hæreticis, qui *Pisli*, aliis *Bulgari*, vocati fuerint, Franciam, Flandriam &c. maxima multitudine pervagantibus. P. 128. notatur Faber, ille Græcæ linguæ in Academia Salmurienfi Professor, quod Gallicum suum prænomen *Tanneguy* Latine reddiderit per *Tanaquil*; cum id nomen non viro proprium sit, sed fœminæ, & id potius reddi debuerit per *Tanneguidus*; perinde ut *Guy*

Patin minus recte se appellaverit *Guido*, loco *Vitus*. P. 192. docet ex MS. fide, ejus Grammatici, qui vulgo appellatur *Priscianus*, genuinum nomen esse *Prasianus*. Præterea plurima passim in Suetonio, Cæsare, Catullo, aliisque depravata pristino restituuntur decori loca; & prolixè p. 208. sqq. extant Valesii notæ & emendationes in *Du Cangii* Glossarium mediæ seu barbaræ Latinitatis, quod erroribus infinitis scaterere affirmat; num vere ita, an forte ex quodam contra illum præjudicio, hic non disquirimus.

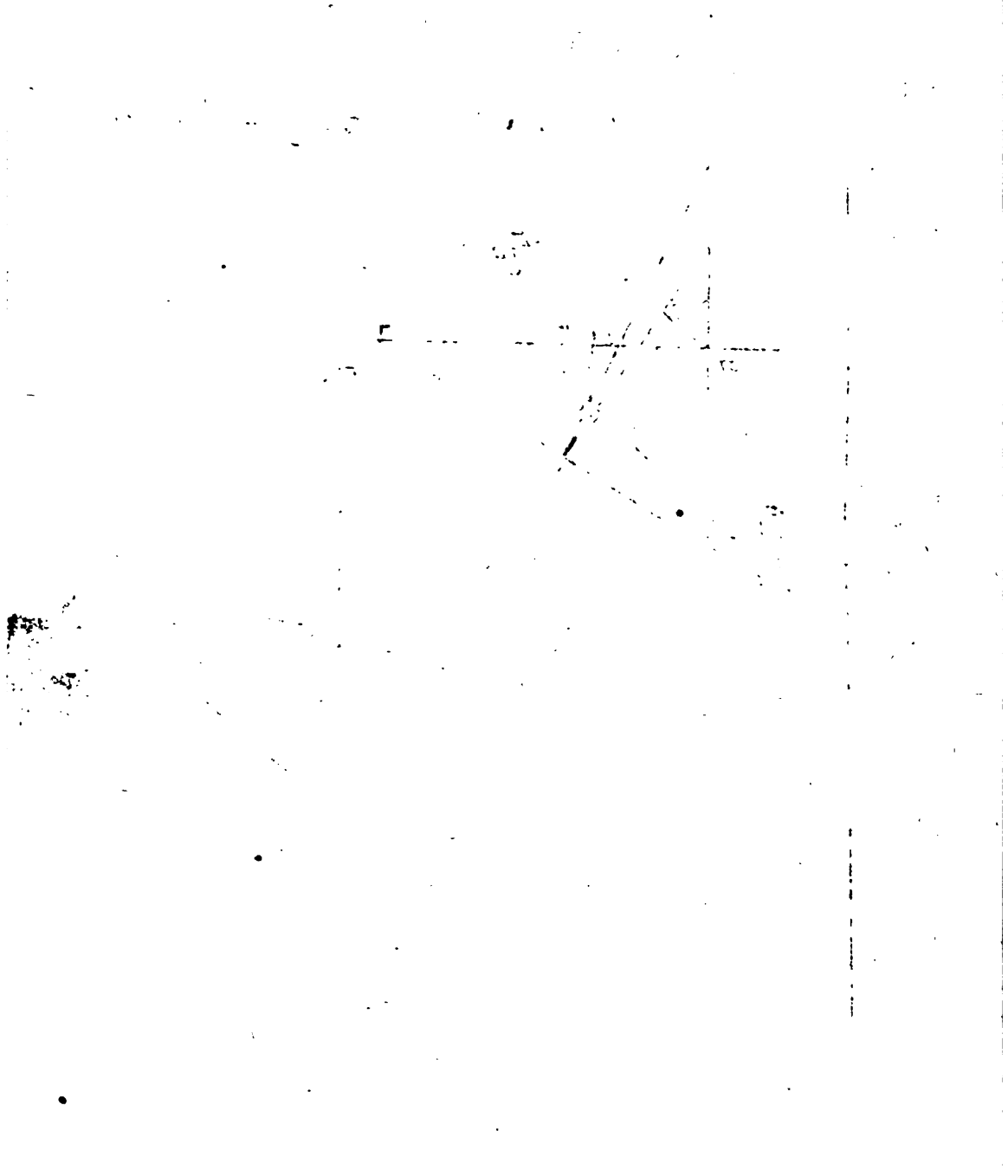
Tandem annexa sunt Valesii ejusdem Pœmata, e quibus tantum non omnia felix ingenium & propitiis admodum Musis natum arguunt. In specimen duo solum epigrammata allegabimus, p. 78. in *Collectedum*, celebrem poetam Gallum, famulas suas ducentem:

*Quidam Poeta noster, arte, moribus,
Natus magis Poeta quam factus tamen,
Comis, bonus, jucundus, & dicax homo,
In conjugalem recipit ancillas torum,
Forisque non vult quarere, quod habet domi.
Neu calibatus sentiat molestias,
Substituit aliam protinus demortua,
Matrem familias de ministra redditam:
Exsolvat ut se debitis mercedibus,
Ultero jugali vinciens se compede.
Sic quinque famulas duxit. Hac comubiis
Vocare possis nuptias poeticas.*

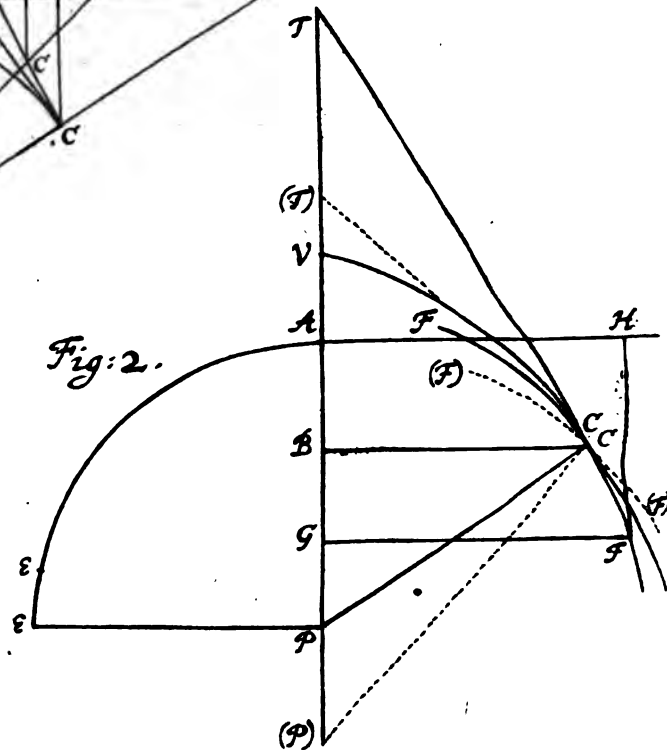
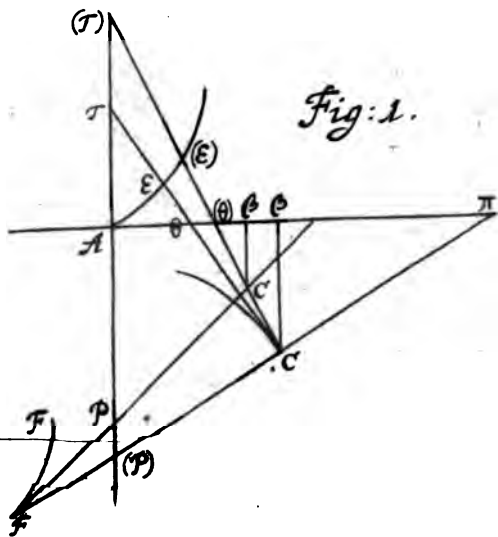
& p. 88. illud, quo Musis valedicit:

*Nunc Vos, Pierides, duo quas per lustra laceſſo
Assiduus, vos luce mihi (meminisse potestis)
Dilectæ magis: En vestros non sponte relinquo,
Suavem animi errorem, lusum, cantusque choreasque.
Extremum salvet mihi, extremumque valete.
Major agit Deus, atque opera ad majora remittit.*

G. G. L.

TAB.VII. ad A. 1694. pag. 311.

G. G. L. NOVA CALCULI DIFFERENTIALIS
Applicatio & usus, ad multiplicem linearum constructio-
nem, ex data tangentium condi-
tione.

Memini jam a me insinuatam in his Actis, ut rectorum ordinatim *TAB. VII.* sumptarum concursu hactenus noto, ita & concursu curvarum lineas formari. Sed placet rem non parvi ad Geometriam augendam momenti exponere distinctius; nam ne in rectis quidem concurrentibus tota ejus vis fuit perspecta. In genere igitur hoc problema ad communis Geometriæ leges revocare hic docebo: *Lineis* (rectis vel curvis) *propositam tangentibus, positione ordinatim datis, invenire propositam*, vel quod eodem redit: *invenire lineam, qua infinitas lineas ordinatim positione datas tangit.* Cujus usus cum latissime pateat, calculum in eam rem peculiarem jamdudum excogitavi, vel potius huc peculiari ratione applicui nostrum Differentialem compendio non contemnendo. Scilicet quemadmodum *Cartesius* loca veterum calculo exprimens æquationes adhibuit, quæ cuiusvis curvæ puncto conveniunt, ita nos æquationes hic adhibemus infinities ampliores, quæ cuilibet puncto cujuslibet curvæ *in serie ordinatim sumtarum curvarum* comprehensæ, accommodantur. Itaque x & y abscissa quidem & ordinata, seu *coordinata* esse intelliguntur cujusvis ex dictis curvis, sed speciatim tamen accipiuntur de curva ex ipsarum concursu *formata* seu ipsas tangente; utili quodam *equivocationis characteristica* genere. *Coefficientes* a, b, c , in æquatione cum ipsis x & y usurpatæ, significant quantitates in eadem curvæ *constantes*, alias quidem *infinitas* (nempe *parametros*) alias vero *extraneas*, quæ situm curvæ (adeoque verticis axisque) definiunt. Sed comparando curvas seriei inter se, seu transitum de curva in curvam considerando, aliæ *coefficientes* sunt *constantissimæ* seu *permanentes*, (quæ manent non tantum in una, sed & in omnibus seriei curvis,) aliæ sunt *variabiles*. Et quidem ut *seriei curvarum lex* data sit, necesse est unicam tantum in coefficientibus superesse variabilitatem, adeoque si in *primaria* pro omnibus curvis *æquatione* naturam earum communem explicante plures extant *variabiles*, necesse est dari alias *æquationes accessorias*, coefficientium *variabilium dependentiam* inter se exprimentes, quarum

rum ope omnes variables ex æquatione primaria tolli possint præter unam. Cæterum pro concursu duarum linearum proximarum, sua intersectione punctum curvæ quæsitæ (quam & tangere intelliguntur,) determinantium, manifestum est, concurrentes quidem, adeoque lineam ex concursu *formatam* tangentes, esse geminas; intersectionis autem seu concursus punctum esse unicum, adeoque & ordinatam ei respondentem unicam esse; cum alioqui in investigatione solita linearum propositam tangentium, rectorum vel curvarum (velut circulorum, parabolarum &c.) ex datæ curvæ ordinatis quærendarum, ordinatæ *gemina*, tangentes *unica* concipiuntur. Itaque quo ad præsentem calculum, quo ipsæ ex tangentibus rectis vel curvis positione datis investigantur ordinatæ (contra quam in communi) manent coordinatæ x & y in hoc transitu (a proximo ad proximum) invariatae, adeoque sunt indifferentiabiles; at coefficientes, (quæ in communi calculo indifferentiabiles censentur, quia constantes,) quatenus hic variables sunt, differentiantur. Notabile est autem, *si omnes insitæ coefficientes sint permanentes*, curvæque adeo ordinatim concurrentes sint congruæ inter se; perinde fore, ac si intelligantur *esse vestigia ejusdem lineæ motæ*; curvæque earum concursu formata lineam motam perpetuo durante motu tanget. Unde in hoc casu oritur connexio quædam cum generatione *trochoëidum*; nam & basis, super quâ volvitur generatrix trochoëidis, generatricem durante motu tangit.

Calculus autem ita instituetur: assumatur aliquis angulus rectus fixus, cujus crura utcumque producta constituere intelligantur duos axes relationis curvarum, seu axem cum axe conjugato; in quos demissæ normales ex puncto curvæ quocumque erunt ordinata, x , & ordinata conjugata seu abscissa, y ; uno verbo: *coordinata*, x & y ; quarum relationem ex datis quærendo habebitur *æquatio*, (1) quam paulo ante appellavimus *primariam*, cum sit cuilibet cujuslibet curvarum ordinatim sumtarum puncto communis. Quod si æquationi 1, insunt plures coefficientes variables, ut b , c , dabitur earum dependentia per *secundariam* æquationem, (2) unam vel plures; atque ita ex æq. 1 tollendo coefficientes variables, præter unam b prodebit æq. (3) Hanc æquationem differentiendo, ut prodeat æq. (4) cum in ea sola affutura sit differentialis ipsius b , evanescet differentialitas, adeo-

adeoque habemus $\alpha q. 4$ ordinariam, cujus ope ex $\alpha q. 3$ tollendo variabilem residuam b , habebitur α quatio, (5) in qua præter x & y tantum supererunt coefficientes invariabiles (ut a) quæ erit *aquatio ad curvam quæsitam concursu seriei linearum formatam*, adeoque *ad seriei linearum tangentem communem*. Sed & aliter institui potest calculus, prout facilitas invitabit, non tollendo statim variables, sed servando. Nempe datis $\alpha q. (1)$ primaria, & $\alpha q. (2)$ secundaria (una vel pluribus pro explicanda dependentia coefficientium variabilium infervituris) differentientur $\alpha q. 1$, ut prodeat (3), & $\alpha q. 2$, ut prodeat (4) (una vel plures, si pro $\alpha q. 2$ affuerint plures.) Ita habebimus plures quantitates differentiales, sed tamen habebimus & α quationes sufficientes ad eas tollendas; & quidem modo tolli possint differentiales quantitates usque ad unam; etiam residua ista evanescet per se, & sic prodibit $\alpha q. (5)$ ordinaria, seu carens quantitate differentiali; quam conjungendo cum $\alpha q. 1$ & $\alpha q. 2$ tolli poterunt variables omnes, & prodibit $\alpha q. (6)$ naturam exprimens curvæ quæsitæ, linearum concursu formatæ, quæ erit eadem cum $\alpha q. 5$ calculi prioris.

Hac jam methodo solvi possunt innumera problemata sublimioris Geometriæ, hæctenus non habita in potestate, pertinentiaque ad tangentium conversam; ex quibus nonnulla in specimèn indicabo, magnæ utique generalitatis. Veluti: data relatione inter AT & $A\Theta$ ressegmenta axium per curvæ tangentem CT facta, invenire curvam CC ; nam rectæ curvam tangentes ordinatim positione dantur, adeoque & curva quæsitæ, quippe quæ earum concursu formatur. Vel si dato puncto axis T , detur lineæ datæ EE punctum E , sic ut juncta TE , si opus producta, quæsitam curvam CC tangat, patet ex dictis curvam CC præscripta hic methodo haberi. Similiter data relatione inter AP & $A\Pi$, ressegmenta axium facta per curvæ perpendicularem PC , licet invenire curvam CC : nam ob rectas $P\Pi$ ordinatim positione datas, etiam datur lineæ FF formata per earum concursum; hujus vero evolutione describetur curva CC quæsitæ. Unde hic quidem infinitæ curvæ satisfaciens dari possunt, omnes scilicet *parallele inter se*, quæ ejusdem lineæ evolutione *condescribuntur*; & data relatione inter AP & $A\Pi$ dari potest *curva quæsitæ non tantum satisfaciens, sed & transiens per punctum datum*. Interim hoc casu curva CC non semper est ordinaria, quoniam scilicet non ipsamet, sed

sed ipſus per evolutionem generatrix reſctarum poſitione dataram concuſſu formatur. Ceſte cum ipſa curva formatur concuſſu, habetur *determinata*, nec in arbitrio eſt punctum, per quod tranſeat; qua diſtinctio utilis eſt in hac doctrina.

Sed exemplum calculi dabimus in problemate itidem generali, ad aliquam tamen ſpecialem lineam applicato: *data relatione perpendicularis PC ad proprium ab axe reſegmentum AP, invenire lineam CC.* Patet enim datis poſitione punctis C, nempe centris circuloꝝ, & radiis PC datis magnitudine (ob datam relationem ad AP) *dari ordinatim circulos lineam CC tangentes*, adeoque lineam ipſam circuloꝝ concuſſu formatam haberi poſſe, id quod jam verbulo indicaveramus olim in *Actis 1686 menſe Junio* p. 300, ſub ſchediaſmatis ſinem. Itaq; centro P, radio PC magnitudine dato, deſcribatur circulus CF. Ut ergo methodum paulo ante poſitam huc applicemus: ex puncto circuli quocunq; F agantur normales ad crura anguli reſti PAH, ſeu coordinatae FG, y, & FH, x (quaꝝ in caſu concuſſus duorum circuloꝝ incidunt in CB, CL) ſit AP, b, & PC, c;

ſiet ex natura circuli, $xx + yy + bb \stackrel{(1)}{=} 2bx + cc$ æquatio primaria omnibus noſtris circulis & cuique cujuſque puncto communis. Quoniam autem datur relatio inter AP & PC, dabitur curva EE, cujuſ ordinata PE æquetur ipſi PC; hæc curva ponatur (exempli gratia)

eſſe parabola, cujuſ parameter, a, & fiat $ab \stackrel{(2)}{=} cc$, quaꝝ æquatio ſecundaria exhibet relationem ſeu dependentiam inter c & b. Hujus

ope tollendo c, ex æq. 1, ſiet $xx + yy + bb \stackrel{(3)}{=} 2bx + ab$; patet autem in æq. 1. præter coordinatas x & y, ad eſſe coefficientes c, b, a; ex quibus c & b ſunt in uno circulo conſtantes, & c quidem eſt circulo inſita, cum ejus radium deſignet; b eſt extranea, quippe ſitum centri deſignans; ambæ variatis circulis ſunt variabiles, ſed a eſt conſtantiffima ſive permanens, cum non unius tantum circuli omnibus punctis, ſed & pro omnibus circulis noſtris in æquatione maneat eadem. Reducta jam æquatio 3 ad unam coefficientem variabilem b, differentietur, ſecundum b (ſolam in ea differentiaibilem) & ſiet $2bdb =$

$xxdb + a db$, ſeu (evaneſcente db) ſit $b \stackrel{(4)}{=} x + a$; 2 (qui calculus

lus in casu unius differentiabilis in effectu coincidit cū methodo veterē de maximis & minimis a *Fermatio* proposita, ab *Hyddenio* promotā, sed quæ tantum est corollarium nostræ.) Jam ope æq. 4. tollendō

residuam coefficientē variabilem *b*, ex æq. 3 fiet $ax^2 + a : 4 \frac{(5)}{y}$, quæ est æquatio ad curvam *cc* quæsitam. Idque indicio est eam esse parabolam, ipsi datæ *AE* congruentem, sed paulo tantum aliter sitam; continuata enim *CC* vertice suo *V* incidet in axem *AP*, sed supra datæ *AE* verticem *A*, ita ut distantia verticum *AV* sit communis lateris recti pars quarta. Si alteram calculandi rationem malis, per plures differentiales; resumtæ æquationes 1 & 2 differentientur, & ex 1 fiet

$b db \frac{(3)}{y} + db + c dc$, sed ex 2 fiet $a db \frac{(4)}{2c} + dc$, quarum (3 & 4.) ope tollendo *dc*, evanescet simul & *db*, & fiet $b \frac{(5)}{x} + a$ 2 ut paulo ante. Unde jam per 1, 2, 5 tollendo *c* & *b* coefficientes variabiles; prodibit $ax^2 + a : 4 \frac{(6)}{y}$ pro æquatione lineæ quæsitæ, ut ante.

Atque ita docuimus data relatione perpendicularis *PC* ad proprium ex axe resegmentum *AP* exhibere lineam *CC*, quia ordinatim dantur circuli lineam tangentes. Sed data relatione rectæ tangentiæ *TC* ad proprium ex axe resegmentum *AT* (seu circulis normalibus ad lineam ordinatim datis) invenire lineam, *CC*; alterius est methodi, & constructione trajectoria talis linea haberi potest, a nobis in his *Actis Sept. anni superioris mense* explicata. Hujus autem præsentis methodi nostræ maximus præterea est usus ad complura alia problemata Geometriæ superioris, aut etiam ad mechanica vel physica applicatæ. Cum enim id agitur, ut figura formetur, in quovis puncto dato suæ lineæ terminantis præstans aliquid desideratum, persæpe consequimur quæsitam formando ipsam concursu linearum, quarum quævis in aliquo puncto satisfacit, ipso met sc. puncto concursus. Hac ratione jam olim in schediasmate *de Lineis Opticis* inveni modum lineas exhibendī, quæ radios ordinatim positione datos, seu a datæ figuræ speculo venientes, reddant convergentes, aut divergentes, aut parallelos. Formatur enim talis linea ellipsium concursu, si radii debeant fieri convergentes; eademque methodus valet, si reddendæ sint parallelæ aut divergentes.

P. S.

Solutionem suam Problematis Bernoulliani mense nupero Maio una cum objectione Anonymi Actis Eruditorum insertam, Dn. Marchio Hospitalius Autor defendere non distulit, ostenditque, ut intellexi, Anonymum, si calculum suum ad finem perduxisset, ipsummet solutionis datæ successum fuisse deprehensurum. Cæterum Anonymus ille aliam solutionem non dedit, neque id secundum Analysin vulgarem facile præstari potest. Nostra autem nova, adeoque & Dn. Marchionis ac Dominorum Bernoulliorum Methodus, non hoc tantum, sed & quemadmodum jam mense Julio p. 373. in Actis anni superioris est admonitum, innumera similia solvit, sive absolute pro re nata, sive per quadraturas. Et generale Problema sic concipi potest: *Data ratione inter duas Functiones invenire Lineam.* Data ratio intelligitur, quæ est inter duas datas, velut m & n . *Functionem* voco portionem rectæ, quæ ductis ope sola puncti fixi & puncti curvæ cum curvedine sua dati sectis, abscinditur. Tales sunt: Abscissa AB vel $A\beta$; ordinata BC vel βC ; tangens CT vel $C\theta$; perpendicularis Cp vel $C\pi$; subtangentialis BT vel $\beta\theta$; subperpendicularis BP vel $\beta\pi$; per tangentem resecta AT vel $A\theta$; per perpendicularem resecta AP vel $A\pi$; coresecta PT vel $\pi\theta$; radius osculi seu curvedinis CF ; & aliz innumera.

*DESCRIPTIO PHENOMENI TRIUM SOLIUM
eodem tempore super Horizonte visorum à Dn. Cassini: translata ex
Commentariis Mathematico-Physicis Academia Regiæ Sci-
entiarum Parisiensis, editis d. 31. Januarii.*

A. 1693.

Quamvis parellii non sint infrequentes, rarissime tamen illis comparent similes, quales d. 18. Januarii anni 1693. oriente Sole ab illustri Cassino conspecti fuerunt. Coelum eo tempore versus orientem nubibus erat coopertum, illa excepta horizontis parte, qua Soli surgendum erat, quippe quæ suda erat ad unum circiter, altitudinis gradum, aut p. ullo minus. Elapsis hora matutina septima & fere 38. minutis, primum quidem splendida ibidem lux in conspectum veniebat,

cujus

cujus amplitudo apparentem Solis diametrum æquabat, quæque perpendiculariter usque ad nubes elevabatur: deinde vero in hac luce inter nebulas illustratas integri disci Solaris imago apparebat, unde radii ad horizontem perpendiculariter ascendebant in acumen definiens, altitudine 10 graduum. Cum autem interim *Cassinus*, qui Solem hoc phenomenon esse putarat, limbum superiorem Solis veri in horizonte ita fulgentem cerneret, ut tempore maxime sereno solet, non potuit non inopinatum hoc ipsi accidere. Ille tamen fulgor statim cum a parelio distinguebat, qui integer adhuc in eademque linea verticali supra verum Solem, eadem cum ipso magnitudine & figura, apparebat, & nubes radiis suis perpendicularibus illustrabat. Non ita multo post, quam verus Sol totus fere nubibus se involverat, Dominus Cassini præter opinionem inferius tertium animadvertit Solem, ejusdem cum primo magnitudinis & figuræ, & in eadem linea verticali. Ultimus hic Sol lumen aliquod inferius post se trahebat, non ab simile illi, quod primus superius habebat, quodque supra horizontem elevabatur. Durabat quoque interim primus parelius, sed ejus perpendicularares radii sensim debiliores fiebant & breviores. Tandem vero uterque paulatim extinguebatur, ita ut hor. 7. min. 58. plane disparerent.

Hoc phenomenon inservit explicationi duorum aliorum, de quibus in Commentar. mathem. physic. April. anni præced. actum, & quorum prius 21 Maji A. 1672, postterius 21 Martii 1692. observatum fuit. Vero enim perquam simile est, illa meteora ejusdem cum hoc naturæ fuisse, sed solos radios ad horizontem perpendiculares, qui sequiebantur motum Solis, post ejus obitum, in conspectum venisse, quique amplius quam hoc extendebantur in longitudine & latitudine, propter Solis absentiam.

Conducit quoque ad explicandum rarissimum aliud phenomenon, visum in Sinu Sambraëitano (le Golphe de Grimaud en Provence) anno 1686. d. 13. Septembris. Mare admodum tranquillum cœlumque serenum erat & nubibus vacuum, præterquam in regione orientali, ubi vapor rubicundus ad 3. grad. altitudinem surgebat, cum Dominus *Chazelles*, Professor hydrographiæ regius, accingens se ad observandum ortum Solis, subito vidit super horizonte adparere discum Solis male terminatum quidem, sed admodum splendidum. Post minutum, quasi Sol sub horizontem reverteretur, dimidia solum disci

pars apparebat bene terminata & admodum rubicunda. Tandem ordinario modo Sol oriebatur, & cum supra horizontem emerisset, insequi eum videbatur claritas admodum vivida, quæ dum inferiori cum disci limbo confundebatur, instar stylobatæ cui Sol impositus adparebat. Tandem hæc claritas mutabatur in conum luminosum, cuius apex horizontem tangebatur, cum Sol elevatus fuisset altitudine suæ diametri, & post minutum disperebat.

Discus ille luminosus, qui Dn. *Chazelles* subito apparuit super horizonte, & quem ille pro Sole habuit, procul dubio nihil aliud fuit, quam parelius, similis Soli spurio primo, quem Dn. *Cassini* d. 18. præsentis mensis observavit, quemque vix potuisset distinguere ab ipso Sole, nisi utrumque super horizonte vidisset. Secundus parelius *Cassini* visus eandem post se trahebat radiosam, quæ contrahebatur versus horizontem, eundem fere in modum, quo conus luminosus, quem Dn. *Chazelles* sub Sole vidit. Probabile ergo est, ambo meteora ejusdem fuisse naturæ: verum illud, quod Dn. *Chazelles* adparuit, longè fuit imperfectius altero, ubi Sol verus inter duos adulterinos adparebat, quoque radii in oppositam Soli vero partem tendebant, unius quidem sursum, alterius deorsum.

Fortassis quoque celebris illa observatio Hollandorum, qui Solem super horizonte in Nova Zembla videbant quatuordecim diebus citius, quam secundum Astronomiæ principia adparere debebat, per hoc novum phænomenon explicari potest. Valde quidem solliciti fuerunt Astronomi de ratione hujus mirabilis paradoxi invenienda. Quidam enim Hollandos falsos fuisse putabant in elevatione poli capienda: quidam locum, ubi Hollandi excensionem fecerant, insulam fluctuantem esse sibi imaginabantur, quæ a septentrione versus austrum 60. leuc. promotæ fuerit ab illo tempore, quo altitudo poli indagata fuerat: Astronomi vero præstantissimi effodum hunc extraordinarium, cum aliter se expedire non possent, refractionibus tribuebant.

Verum prima pariter & secunda opinio defendi plane non possunt, quoniam observationes, quas Hollandi ante hoc phænomenon & post illud fecerunt eodem in loco, apte satis quadrabant cum altitudine poli assumpta: tertia vero sententia parum verosimilis est, cum nullum extet tam prodigiosa refractionis exemplum. Videtur ergo poti-

potius, id ipsum, quod Hollandi Solem esse putabant, fuisse parelii illi, qui 18. Januar. visus fuit, similem; & hæc conjectura vel ideo majorem veri speciem habet, quia Solem satis clarum non viderunt, nisi 19 Februarii, cum meridie tres gradus esset altus, & supputantes altitudinem poli per observationem Solarem, illam invenerunt conformem eidem, quam antea ex observatione aliorum siderum derivaverant.

Non referunt historiae naturalis conditores, unquam visos fuisse parelios Soli tam vicinos, quam illi fuerunt, qui d. 18 hujus mensis com-
paruerunt. Eorum enim centra non erant a Solis centro remota, nisi ad summum 34 minut., cum centra pareliorum ordinario distent sæpe plus quam $22\frac{1}{2}$ grad., quandoque 45 gr., imo etiam 90 grad.

Quemadmodum igitur phaenomenon hoc rarissimum est, ita oportet etiam, concursum causarum ad ejus formationem necessariorum rarissime contingere. Quapropter non postulandum est, tales ut afferamus ejus causas, quæ sæpius possint occurrere, sed sufficit proponere hypothesin, quæ apta sit ad explicandum, quomodo naturaliter formari possit. Notum est, parelios ordinarie mediante reflexione & refractione radiorum Solarium fieri; verum illi, quos jam descripsimus, parelii præcipue reflexioni suam debent originem. Neque enim ulla colorum varietas in illis adparebat; erantque tam bene fere ac ipsemet Sol terminati, quando in horizonte versatur; nec non ejusdem cum hoc sidere figuræ & magnitudinis, sed pallidiores.

Quærenda ergo sunt in aere corpora, quæ apta sint ad reflectendos Solis radios, & ita disposita, ut possint representare duos parelios, quorum centra distent a centro Solis intervallo 34 minut.

Supponere ergo licebit *primo*, quoniam aer erat frigidissimus, cum meteora illa adparebant, eidem inhæsisse magnam vim foliorum glaciatorum, valde exæquatorum, planorum, & tenuium, quorum superficies erant parallelæ instar foliorum glaciæ, quæ sæpe stellas nivis componunt, & quæ sibi incumbentia grana albæ pruinae efformant, ut ope microscopii videre licet.

Secundo, plurima ex his foliolis inclinata fuisse versus radios Solis ad oculum spectatoris pervenientes, & alia fuisse aliis magis incli-

17. minut., cum 17. minuta sint dimidium distantie apparentis inter centrum Solis & pareliorum.

Tertio, radium centralem Solis, qui in radios debiliores dividi potest, dum oblique incidit in foliolum tale, divisum fuisse in duos alios radios, quorum unus transierit per foliolum glaciei, ita ut non sensibilibus detorqueretur a duabus refractionibus factis in superficiebus insensibilibus a se invicem remotis, & ad oculum spectatoris perveniens eidem verum Solis centrum representaret: alter vero radius reflexus fuerit ita, ut angulus reflexionis esset aequalis angulo incidentie, secundum legem reflexionis ordinariam.

Quarto, radium hunc reflexum incidisse in quoddam ex alterius generis foliolis inclinatis 17 minut. versus prius e regione oculi spectatoris, & hinc repercussum fuisse versus radium directum continuatum usque ad oculum, & fecisse cum hoc radio angulum 34. min. duplum scil. inclinationis mutue foliolorum glaciei; & tandem unum ex his foliolis in ea fuisse distantia ab altero, ut oriretur quoque idem angulus 34. min. in oculo spectatoris: atque ita radium bis reflexum exhibuisse in altero glaciei foliolo centrum parelii distans 34. min. a centro Solis, secundum Observationem.

TAB. IIX.

Figura huic discursui juncta, inserviet ad melius capiendam foliolorum glaciei dispositionem.

Sit *ab* radius centralis Solis oblique incidens in folioli *cd* punctum *b*: sit *bl* radius reflexus faciens angulum *lbd* æqualem angulo *abc* aut *dbe*: sit *gb* foliolum glaciei inclinatum versus foliolum *cd* angulo *gic* 17 minut. unde reflectitur radius *fe* faciens angulum *ife* æqualem angulo *gfb* aut *lfb*.

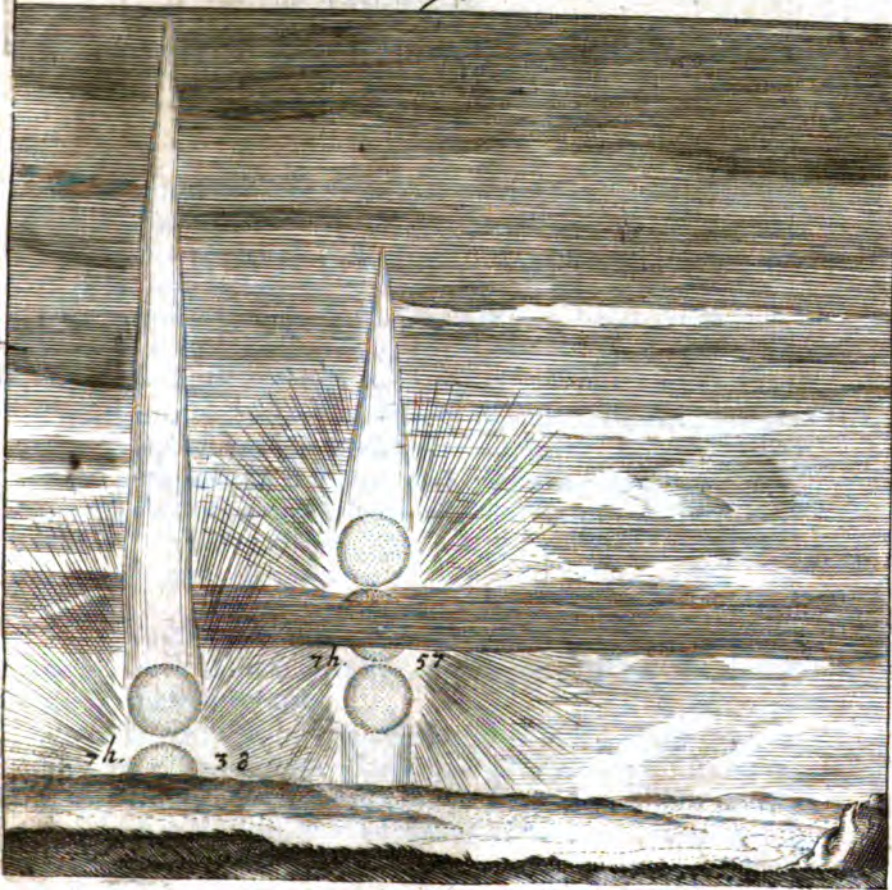
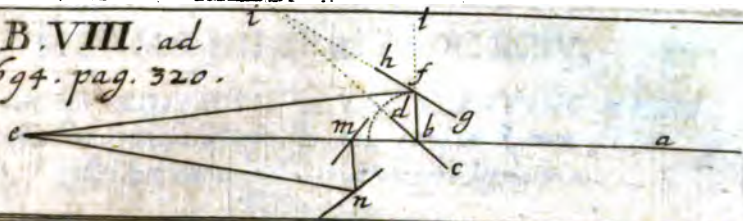
Quoniam ergo angul. $lfi = lbi + bif$, & $lfe = lbi + 2bif = lbe + bef$, h. e. $2lbi + bef$. Ergo *bef* est aequalis duobus *bif*, quorum singuli sunt 17. minut. & consequenter ipse est 34. min. quæ determinant distantiam adparentem inter centrum parelii *f* & Solis *b*, visi per radium *eba*, qui glaciem transparentem pervadit.

Quod autem dictum fuit de radio centrali, de aliis quoque intelligendum est radiis, qui a diversis reliquis punctis Solis proveniunt, ut universi integrum ejus discum representent.

Duo alia foliola contraria ratione respectu priorum disposita referent centrum alterius parelii, in latere adverso.

TAB. VIII. ad
A. 1694. pag. 320.

DE SACRIS ÆDIFICIIS A CONSTANTINO MAGNO
*constructis Synopsis historica Joannis Ciampini Romani, Ma-
 gistri Brevium Gratiæ ac in utraque Signatura
 Referendarii.*

Romæ A. 1693. apud Joannem Jacobum Komarek
 in fol. Constat 2 alphab. & plag. 14. ac tab.
 æn. 35.

Cum jam ante septem annos in describendis sacris ædificiis a Con-
 stantino M. tam in Oriente, quam in Occidente constructis illu-
 strissimus Autor occupatus esset, a familiari quodam eoq; erudito viro
 rogatus, unde sacrorum illorum ædificiorum notitias hauriret, inge-
 nue respondit, se ratione orientalium ædificiorum multa Eusebio, ra-
 tione occidentalium multa Anastasio Bibliothecario debere. Cum
 autem ille regressisset, Anastasium, quippe Scriptorem, quem Constan-
 tinus M. aliquot seculis antecessit, non multum fidei mereri, doctissi-
 mus Ciampinus Anastasii tutelam prius suscipiendam, quam illum de
 Constantini ædificiis sacris tractatum edendum ratus, examen libri
 pontificalis sive vitarum Romanorum Pontificum, quæ sub nomine
 Anastasii Bibliothecarii circumferuntur, composuit, quod in Supple-
 ment. Actorum nostrorum tomo primo sect. 4. p. 167. jam pridem re-
 censuimus.

Nunc Synopsin Historicam sacrorum ædificiorum a Constanti-
 no M. constructorum superiore anno editam, breviter pro instituti
 nostri ratione referemus.

Post succinctam de constructione Constantini Magni & præci-
 pijs ejus gestis historiam a basilica Lateranensi incipit, quæ sub au-
 spicatusissimo nomine Salvatoris erecta, molis & famæ suæ æordia
 Constantino M. debet, unde interdum Constantiniana appellata fuit.
 Eadem ecclesia a plurimis ornamentis aureæ, & a proximo baptisma-
 li fonte S. Joannis cognomentum adeptæ, usitatius Lateranensis dici
 solet ab ædibus nobilissimæ familiæ Lateranorum in monte Coelio, a
 quibus hæc basilica ortum suum traxit. Hac occasione de Laterano-
 rum

rum familia Autor differit, observans primum hoc nomine usum L. Sextum Sextinum Lateranum, qui cum L. Æmilio L. F. M. N. Mamercino Patricio A. U. C. 388. Olympiadis 103. anno 3. Consul creatus est, & ab hoc L. Sextio nullam Lateranorum memoriam usque ad Neronis & sequentium Imperatorum tempora factam esse. Sub Nerone floruisse Plautium Lateranum, cujus Tacitus l. 15. Annalium meminit; sub M. Aurelio Sextilium Lateranum, cujus consulatum Julius Capitolinus memoravit, & sub Severo Claudium Lateranum, cujus monumentum vetusto marmori incisum Augustæ Vindel. in ædibus Conradi Peutingeri extat, Gruterianis quoque inscriptionibus insertum. Quam splendida autem & magnificæ Lateranorum ædes fuerint, Ciampinus noster ex Juvenali aliisque autoribus ethnicis probat, quibus etiam Hieronymum adjungit, qui in epitaphio Fabiolæ *basilicam quondam Laterani, qui Casarino truncatus est gladio*, memorat, per Lateranum illum Plautium Lateranum intelligens Neronis gladio interfectum, cujus ædes in Cælio monte sitas magnificentior extruxisse ejusdem pronepotem vel abnepotem Lateranum, Severi amicum, ex Sexto Aurelio Victore suspicari licet. Num vero virilis Plautinorum stirps forte defecerit, an alio quodam casu Lateranenses ædes fiscus occupaverit, in medio Vir doctissimus relinquit, & illud tantum ex Optato Milevitano asserit, quod eo tempore, quo Donatistarum causa sub Constantini imperio & Melchiadis pontificatu Romæ acta est, ædes Lateranenses in potestate Faustæ Augustæ uxoris Constantini M. fuerint. Et has ipsas Ædes Constantinum M. circa A. C. 323. Sylvestro Papæ donasse, publicisque sumptibus in basilicam convertisse scribit, cujus varias ruinas & instaurationes temporis successu factas ex historiarum monumentis, quantum licuit, collegit. Refert igitur A. C. 897. terræ motu facto magnam parietum hujus basilicæ partem corruisse, & quamvis reliquorum parietum simæ tectique & trabium incurvatio majorem ruinam minaretur, neminem tamen inventum fuisse, qui de fulcienda & oportune instauranda hac basilica cogitaret, donec plane corruerit, & per integrum septennium inaccessiblei triste prætereuntibus spectaculum præbuerit. Sergium vero III. A. 907. sopitis, quæ hæcenus publicum statum non mediocriter turbaverant, dissidiis basilicam Lateranensem pristino nitori reddidisse, vel potius splendidiorē extruxisse; præterea Johannem XII. in eadem

dem ecclesia sacrarium Pontificum, quod oratorium S. Thomæ appellatum fuit, ædificasse; neque minus Innoentium III, Anastasium IV, Nicolaum IV, Bonif. VIII, Sixtum V, Innocentium X, Alexandrum VII. & alios de conservanda, instauranda ornandaq; hac basilica sollicitos fuisse, & cum hac Pontificum pietate Imperatorum Christianorum munificentiam certasse. Hoc inde colligit, quia qui vetustoa quosdam parietes hujus basilicæ demoliti sunt, complura antiqua numismata ex auro obryzo confecta invenerunt, quorum una pars signum crucis aut imaginem aliquam cruce insignitam, altera diversorum Imperatorum, Theodosii & filiorum Arcadii & Honorii, item Theodosii Junioris, Valentiniani III, Marciani, Leonis, Justinii, Justiniani, Tiberii, Mauricii, Phocæ & Heraclii imagines representavit, In singulis ecclesiæ hujus partibus describendis dum occupatur, inter alia admiratione dignum esse dicit, quod, cum Lateranensis basilica tot ruinis & incendiis obnoxia fuerit, ligneum tamen altare, quo S. Petrus usus dicitur, & quod a Sylvestro in hac basilica collocatum est, integrum permanserit, & adhuc politum intactumq; cernatur. In ciborio capita Petri & Pauli, de quibus Romæ A. 1673. Jos. Maria Sorefinus opusculum edidit, cratibus ferreis deauratis inclusa maxima religione asservari scribit. In absida hujus basilicæ olim hæc inscriptio extitit: *Flavins Constantius Felix Victor Magister utriusque militia Patricius & Consul ordinarius, & Padusia illustris femina ejus uxor voti compotes. de suo fecerunt.* Sic enim inscriptionem illam representavit Panvinius in tractatu MSC. & hætenus inedito, quo in describenda hac Lateranensi basilica Ciampinus noster frequenter usus est. Cum autem Panvinius hanc inscriptionem se ex archivo Lateranensi desumpsisse testetur, veretur Ciampinus, ne falsa sit inscriptio; quæ apud Gruterum p. 1076. n. 2. hac forma legitur:

FL. FELIX, V. C. MAGISTER
VTRIVSQUE. MILITIA B
PATRICIVS, ET. CONS. ORD. ET
PADVSIA. EIVS, INL. FEMINA
VOTI, COMPOTES. DE. PROPRIO
FECERVNT.

Fatetur hanc inscriptionem Gruterianam favere sententiæ Cæsaris Rasponi, cujus prolixo de Basilica Lateranensi tractatu itidem se plurimum debere proficitur. Is enim hanc inscriptionem interpretatus est de Felice, qui in Chronico Prosperi, Florentio & Dionysio Cofs. ad Patriciam dignitatem promotus, ac Theodosio XIII. & Valentiniano III. Cofs. cum uxore sua Padusia, opera Actii interemptus memoratur. Verum Ciampino probabilius videtur, inscriptionem hanc spectare ad Flavium Constantium, qui post mortem Padusie Placidiam Imperatoris Honorii sororem in matrimonio habuit, & ob res bello feliciter gestas Felicis cognomentum accepit. In aula concilii seu patriarchio Lateranensi octo, in ecclesia vero 25. synodos habitas memorat, e quibus quas a Labbeo prætermittas cum Raspono observat. Tria alia concilia in Laterano celebrata fuisse Panvinius indicavit, nempe sub Hadriano I. sub Sergio III. & Victore II. quæ nec a Labbeo referuntur, nec alibi a Raspono reperiri potuisse notat. Equestrem statuam, quæ diu in Lateranensi area stetit, etsi retro actis seculis Constantini dicta fuerit, M. Aurelium tamen exprimere animadvertit, quem in his locis natum Julius Capitolinus in ejus vita retulit. Fabulosam autem Centii Camerarii de ista statua narrationem omittimus, cum ipse Ciampinus simplicitati illius seculi, quo vixit ille Camerarius, fabellam illam imputet. Tres januas intercepti, quæ sanctæ dicebantur, e palatio Hierosolymitano Pontii Pilati transvectas ex antiqua traditione refert, & apud veteres Christianos usu receptum asserit, ut a templo Lateranensi ad aulam exeuntes religioso pietatis impulsu illa limina transirent. De Scalas sanctis Josephum Mariam Sorelinum Romæ A. 1672. peculiarem tractatum edidisse notat. De oratorio S. Laurentii & imagine Salvatoris, quæ ibidem colitur, plura legere cupientes ad *Benedicti Millini* peculiarem tractatum ablegat. De aulis Leonianis observat, duas olim in antiqua fabrica Lateranensi hoc nomine appellatas fuisse, nempe aulam concilii, & triclinium Leonis III. Unde inter eruditos dubium exortum esse dicit, utra illarum major fuerit? Panvinius quidem pro aula concilii, Alemannum vero in suis Lateranensibus parietinis pro triclinio Leonis III. sententiam dixisse. Addit Severanum in tractatu de 7. Urbis ecclesiis, & Martinellum in trophæo sanctissimæ crucis

cis hanc litēra dirimere annifos afferuiffe, quod Leo III. duo triclinia confluxerit, alterum prope locum, ubi nunc funt ſcalæ ſanctæ, quod dictum fuerit majus ſuper omnia triclinia; & alterum prope eccleſiam, ubi erat aula concilii, quod miræ magnitudinis dictum fuerit. Verum inſtituti noſtri ratio non permittit, ut ſingulas Lateranenſis baſilicæ partes a doctiſſimo Autore deſcriptas perluftremus.

In ſequenti capite de baptiſterio agit, quod baſilicæ huic adjacet, & verſus elegiacos, qui in hoc baptiſterio leguntur, ita a Panvinio, Baronio, Raſpono & aliis adduci obſervat, ut diſtichorum ordinem confundant, quem hoc modo reſtituendum arbitratur:

*Gens ſacraſanda poliſ, hic ſemine naſcitur almo,
 Quam ſucundatſ Spirituſ edit aquib.
 Mergere peccator, ſacro purgande fluento,
 Quem veterem accipieſ, proferet unda novum.
 Nulla renaſcentium eſt diſtantiſ, quos facit unum
 Unuſ fontſ, unuſ Spirituſ, una fideſ.
 Virginea ſatſu genitrix Eccleſia natoſ,
 Quos ſpirante Deo concipit, amne parit.
 Inſonſ eſſe volenſ, iſto mundare lavacro,
 Seu patrio premeriſ crimine, ſeu proprio.
 Fontſ hic eſt vita, & qui totum diluit orbem,
 Sumenſ de Chriſti vulnere principium.
 Calorum regnum ſperate hoc fonte renati,
 Non recipit felix viſa ſemel genitoſ,
 Nec numeruſ quemquam ſcelerum, nec forma ſuorum
 Terreſ, hoc natus ſumino ſanctuſ erit.*

Cætera hiſ verſibus addita, & a Panvinio non viſa, ex Grutero ſupplet. Sunt autem ſequentiſ:

*Ad fontem vita hoc adituſ properate lavandi
 Conſtantiſ fidei, jamuſ Chriſtuſ erit.*

Inſcriptio:

Hic locuſ olim ſordentiſ tumuli ſquallore congeſtuſ, ſumptu & ſtudio Chriſti ſamuli Hilari Epicoſpi, juvante Domino, tanta ruderuſ mole ſublata, quantum culminiſ nunc videtur ad offerendum Chriſto Deo munuſ, ornatuſ, atque dedicatuſ eſt. Cum autem autor Libri Pontificalis

ficalis in vita Xisti III. referat, quod hic Pontifex *in basilica Constantiniana ornamentum fecerit super fontem, quod ante ibi non erat, id est, epistylia marmorea & columnas porphyreticas erexerit, quas Constantinus Augustus congregatas dimisit, ac iusserit, ut erigerentur, ac versibus exornaverit*; dubium hinc enatum, Hilarusne an Xistus III. baptisterium a Constantino M. inchoatum absolverit & exornaverit. Ita autem inscriptionem Gruterianam cum libro pontificali conciliari posse statuit, si dicamus, Constantinum M. marmorea epistylia & columnas porphyreticas in hunc locum adduci, postea Xistum III. columnas erigi & epistylia superimponi, tandemque Hilarum Xisti successorem terram ex fundamentis effossis aggestam, novaque rudera ex recenti fabrica nata amoveri iussisse. Præterea observat, in zophoro quatuor columnarum, quæ sacello S. Thomæ seu sacrario Pontificum adhærebant, inscriptionem legi, quæ cum Gruteriana eadem plane est, nisi quod hæc linea: *studio Christi famuli Hilari Episcopi juvante*, omiſſaprehendatur. Hinc nova quidem ipsi conjectura nascitur; attamen addit, impossibile fere esse rei veritatem assequi, cum nihil a temporis edacitate tam immune sit, ut ex hominum memoria deleri non possit.

Capite 4. ad Vaticanam basilicam accedit, cui describendæ dimidiam fere hujus operis partem impendit. Ac primum quidem de Vaticano nomine ac pristino statu disserit. Deinde qua ratione Constantinus M. hunc locum, tot superstitionum ethnicarum præstigiis, totque SS. Martyrum carnificinis infamem, extracta in honorem Petri ibidem sepulti basilica expiaverit, exponit. Refert ex Actis Sylvestri, quod ipse Imperator, imperiali diademate deposito, ad basilicæ fundamenta inchoanda solum effodere aggressus, duodecim corbes egesta humo oppleverit, humerisque suis impositos alium in locum asportaverit. Quod autem a Constantino M. hæc basilica fundata fuerit, confirmat ex eo, quod & magni quidam lateres, qui Constantini nomen impressum habuerunt, in veterum quorundam hujus templi parietum demolitione inventi, & alia occasione ænea quædam numismata cum effigie Constantini M. & crucis e fundamentis hujus basilicæ effossa fuerint, & præterea vetusta tribuna sequentes versus literis multis inscriptos habuerit:

Quod

*Quod duce te mundus surrexit in astra triumphans
Hanc Constantinus Victor tibi condidit aulam.*

Cujus distichi memoriam alioqui in dissectione illius tribunæ perituram Andr. Fulvius libr. 2. Antiquitatum suarum servavit. His præmissis, ad ipsam Vaticanæ basilicæ descriptionem quoad singulas partes progreditur, in qua ordinem sequitur a Tiberio Alpharano observatum, qui Xisti V. ævo in tractatu MSC. quem sibi a Josepho Maria Caro communicatum Ciampinus prædicat, antiquam Vaticanam basilicam accuratissime delineavit; præter quem etiam Severanum in memoriis sacris 7. ecclesiarum urbis, Mallium in descriptione Vaticanæ basilicæ, Torrigium in tractatu de cryptis Vaticanis, Paulum de Angelis aliosque, qui de Vaticana veteri basilica scripserunt, consuluit. Imprimis autem sollicitus est de veteri basilica, non de nova, in qua ornanda & amplificanda post Julium II. reliqui Pontifices magno studio certarunt, & cujus notitiam imprimis ex Johanne Baptista Costaguto hauriri posse dicit. Is enim A. C. 1620. illius basilicæ partes omnes tam exteriores quam interiores æneis tabulis repræsentavit & notis illustravit. Quod opus ejusdem filius in eminentissimum Cardinalium collegium cooptatus denuo imprimi curavit. Tanta vero etiam veteris basilicæ amplitudo fuit, ut, si cum Ciampino singulas ejus partes perlustrare vellemus, brevitatis limites nobis positi transiliundi forent. Quamobrem tantum e sectione 3, quæ de confessione Petri agit, nonnulla excerptemus. Hunc locum ab ecclesiæ incunabulis usque ad nostra tempora Petri confessionem appellari memorat, cum ibi Petrus evangelicam veritatem publica confessione ac martyrio asseruerit; parvulam hic ædem a Christianis extructam fuisse, ut apostolicæ constantiæ memoria eo ipso in loco, ubi enituit, perennaret; ad locum hunc peregrinos fideles ex omnibus orbis terrarum partibus venerabundos accessisse, & sacra ibi peregisse; ædiculam hanc Anacletum Papam amplificasse, sed Constantinum Magnum augustiori basilica veterem ædiculam circumdedisse: tantamque omni ævo loci hujus venerationem fuisse, ut etiam Reges & Imperatores Romam venientes post exteriores basilicæ gradus flexis genibus superatos sepulchrum Petri pari veneratione accesserint, seque & sua regna Apostolorum Principi commendaverint, & plerique peregrinantium, cum sacro huic limini adessent, pio quodam horrore correpti tremantesque præ religione ingredi ulterius ausi non

fuerint; ipsos denique Pontifices, cum prædictam confessionem ad-
 vissent, deposita autoritate, quasi præsentì Petro cederent, & populo
 æquales fierent, se ab aliis coargui permisisse. Habet hæc Petri con-
 fessio in pavimenti medio foramen quadrangulare, quod ab Anasta-
 sio Bibliothecario billicum, & a S. Germano in epistola ad Hor-
 misdam Pontificem prima cataracta appellatur, sic dicta respectu al-
 terius inferioris, & corpori apostolico propioris, quæ cataracta secun-
 da appellatur. Per has cataractas lanæ subalbi coloris pallia 4. cruci-
 bus signata, & Episcopis in plenissimæ potestatis argumentum tra-
 denda, in loculum Petri manu Presbyterorum demitti, breviq; re-
 cepta solenni ritu a summo Pontifice consecrari solere Ciampinus ob-
 servat, & fidem excedere asserit, quod Gregorius Turonensis *l. 1. de*
gloria martyrum c. 28. affirmat, quod nempe observatum olim fue-
 rit, palliola in sacrum sarcophagum immissa, ac si spiritali & apo-
 stolica quadam virtute imbuerentur, fragis minusque gravia, pro pe-
 tentium & orantium pietate ac fide, inde elevari.

Reliqua ædificia sacra, quæ a Constantino M. extracta perhi-
 bentur, sunt: basilica S. Pauli, ecclesia S. Laurentii in agro Verano,
 Sessoriana basilica sive ecclesia S. Crucis in Hierusalem, ecclesia
 S. S. Marcellini & Petri via Lavicana, ecclesia S. Agnetis extra Urbem
 via Nomentana, ecclesia S. Constantiæ, eccl. SS. quatuor Coronato-
 rum, eccl. XII. Apostolorum, basil. S. Sabinæ, eccl. S. Laurentii in
 Pane & Perna, eccl. S. Mariæ in ara coeli, eccl. S. Chryfogoni trans
 Tyberim, eccl. S. Petri in monte aureo, eccl. S. Sebastiani, eccles. S.
 Marcelli, basilica SS. Petri & Pauli ac S. Joannis Bapt. in civitate Osti-
 ensi, eccl. S. Johannis Bapt. Albanensis civitatis, eccl. Apostolorum
 in Capua, basil. Apostolorum & Martyrum seu sanctæ Restitutæ Nea-
 poli, eccl. B. Mariæ in Gallia, eccles. S. Mariæ in Vulturella sive Men-
 torella Tiburtinæ dicecesis, eccl. sepulchri Domini Hierosolymis,
 eccl. nativitatìs Domini apud Bethlehem, templum ascensionis in
 monte olivarum, ecclesia in valle Mambre, eccl. S. Sophiæ Constanti-
 nopoleos, eccl. S. Irene Constantinopolis, eccles. S. Dynameos, eccl.
 Apostolorum Constantinopolis, basil. S. Agathonici Constantino-
 polis, eccl. Deiparæ Ἀχαιοποιήτης, templum Deiparæ cui ob vir-
 gam Mosis (quæ ibi reposita creditur) Παρθένου nomen inditur, eccl.
 Deiparæ in Sigmate Constantinopoli, templum B. Mariæ sive S. The-
 clæ

clæ Constantinopoli, eccl. S. Michaelis extra Constantinopolin in Anaplo, eccl. S. Michaelis in loco qui *περὸ ὄχθης* appellatus fuit, eccl. S. Mocii, eccl. S. Johannis Baptistæ, templum S. Acacii in Carya olim dicto, eccl. S. Æmiliani, ecclef. cui *ἀγάλματα* seu statuz a Constantino M. illuc translataz nomen pepererunt, eccl. S. Stephani prope Sigma, templum S. Mænæ martyris, eccl. S. Metrophanes, templ. S. Procopii, eccl. S. Romani, eccl. S. Theodori, templ. S. Euphemiaz in Hippodromo, monasterium Gaftria appellatum, Homonœa sive concordiaz oratorium, eccl. S. Crucis, monasterium S. Diomedis Constantinopoli, eccl. S. Salvatoris in civitate Nicomediæ, templum Antiochiæ conditum, templum in Constantina civitate Numidiæ, & ecclesia Heliopoli. Quas omnes postquam recensuit, duplex paregon subjungit, unum de musivis operibus in sacello, sive loco, ubi B. Virgo Maria stabat cum Joanne, quando Salvator cruci affixus fuit; alterum de ichnographia templi S. Sophiæ Constantinopolis.

Idem doctissimus Autor inchoavit, sed nondum absolvit Veterum Monumentorum, in quibus præcipue Musiva opera dissertationibus iconibusque illustrantur, partem secundam: tractatum de Vice-Cancellarii dignitate, cum copioso Vice-Cancellariorum catalogo: tractatum de dignitate & præstantia secularis & insignis collegiataz ecclesiæ S. Laurentii in Damaso de Urbe: narrationem philosophicam & historicam de terræ motibus: nec non tractatus de sacris profanisque dyptichis, de sacris profanisque calicibus, & de sacrarum imaginum usu earumque veneratione. Opera ejus jam absoluta, sed nondum edita sunt: *Sacrarum imaginum A. 1689. repertarum explicatio*, cujus occasione Formosi sanctissimi Pontificis vita ex variis autoribus nova methodo est concinnata; Horæ geniales sive conjecturæ Campenses; dell' Istituzione de' Cavaglieri dello Speron d' oro; lettera a Monsignor Nicolini Vicelegato d' Avignone, col distinto ragguaglio de successi nella ripulsa alla Dignità Cardinalizia, fatta dagli eminentissimi Signori Cardinali Taja, e Ricci; Sacra Romæ legatio illustris. & excellentis. D. Johannis Landi pro canonizatione S. Laurentii Justiniani; Familiaris epistola ad Rev. Patrem D. Benedictum Bacchinum, in qua nova quædam Philosophia demonstratur, cujus occasione vita, & nonnulla præclara gesta regnantis Pontificis Inno-

Innocentii XII. breviter enarrantur ; & investigatio historica de cruce stationali ad Reverendiss. P. Henricum de Noris. Ex editis ejus operibus pleraque in Actis nostris recensuimus, quibus jam brevem tractatum de correctione vocis in sermone 7. Leonis M. de Nativitate Domini addemus,

DE VOCIS CORRECTIONE IN SERMONE VII.

Leonis M. de Nativitate Domini : sive literula manusculum, quod

R. P. Erasmo Gattola a Cajeta dono dat & offert

Joh. Ciampinus.

Romæ ex typographia Joh. Jacobi Komarek

A. 1693. in 4. pl. 2.

Literulæ manusculum tractatus hic vocatur, quia Autor celeberrimus vocem aliquam in sermonibus Leonis M. unius literæ insertionem emendandam monet. Nimirum in sermone 7. Leonis M. de Nativitate Domini hæc verba legentibus occurrunt : *De talibus institutionis etiam illa generatur impietas, ut Sol inchoatione diurna lucis exurgens a quibusdam insipientioribus de locis eminentioribus adoretur, quod nonnulli etiam Christiani adeo se religiose facere putant, ut priusquam ad B. Petri Apostoli basilicam, qua uni Deo vivo & vero est dedicata, perveniant, superatis gradibus, quibus ad suggestum ARE superioris ascenditur, converso corpore ad nascentem se Solem reflectant, & curvatis cervicibus in honorem se splendidi orbis inclinent &c.* In his verbis vocem *are* per errorem positam R. P. Josephus Maria Thomastus suspicatus est, quod dubium cum Ciampino significasset, eique ulterjorem hujus rei inquisitionem commendasset, confestim ille pro eo, quo & amicos & bonas literas amplectitur amore, omnes sermonum Leonis editiones perlustravit, Colonienfes 1551. & 1569, Venetas 1553. & 1573, Lovaniensem 1566, Antverpiensem 1583, Lugdunenses 1633 & 1652, & Parisiensem Paschassii Quesnelii 1675. Verum in omnibus istis editionibus vocem *are* deprehendit. Post inspectos

Æos impressos codices, manuscriptos consuluit, & in plerisque vo-
 cem *area* invent. Scripsit ejusdem rei causa ad eundem, cui mu-
 nufculum hoc literarium obtulit, Erasmum Gattola a Cajeta, inclyti
 monasterii Casinensis Monachum ac Decanum & Vicarium genera-
 lem, qui se in codice quodam vocem *area* expressam reperisse respon-
 dit. Verum nondum sibi acquiescendum, ratus, Vaticanam biblio-
 thecam, quam prima vice frustra adiverat, iterum accessit, cumque
 ejus indices, quorum copiam a Laurentio Zaccanga secundo bi-
 bliothecæ custode sibi factam prædicat, diligenter perlustrasset, duos
 codices invenit, quorum unus vocem *area*, alter vero diu quæsitam &
 desideratam vocem *area* exhibuit; qua omne dubium solvi posse mi-
 nime dubitat, tot eruditos viros unius literæ defectum in voce *area*
 non observasse miratus.

Ut autem hic Leonis locus magis illustretur, observat, scalam,
 quæ ad Vaticanam basilicam adscensum præbuit, 35. marmoreos gra-
 dus habuisse, & quinque horum graduum ordines fuisse, ac quemlibet
 ordinem septem gradibus constituisse; singulis autem graduum
 ordinibus pro adscendentium quiete areas quasdam interpositas
 fuisse, quarum suprema eademque maxima a Leone in prædictis ver-
 bis *area* majoris suggestus appelleretur. Et in hac ipsa suprema *area*
 fideles quidam, antequam Vaticanam basilicam ingrederentur, na-
 scentem Solem adorabant. Quem morem Leo M. gravi reprehensionem
 dignum existimavit, quippe a Manichæis ortum, qui ad illam
 coeli plagam, in qua Solem spectare poterant, se inter preces
 convertere solebant, ideoque, ubi horis matutinis per illos, quos
 diximus, gradus in supremam aream adscendissent, obverso basilicæ
 tergo ad Solem respiciebant, idque imprimis in festo Dominicæ Nativitatis
 faciebant, quod ipsis non tam de Nativitate Christi, quam de novo,
 ut dicebant, Solis ortu honorabile videbatur. Quibus observatis
 locus ille Leonis haud difficulter intelligi poterit.

T

EPL

EPITOME COSMOGRAFICA, O COMPENDIOSA
Introduzione all' Astronomia, Geografia &
Idrografia.

i. e.

Epitome Cosmographica, seu Introductio ad Astro-
nomiam, Geographiam & Hydrographiam: auctore
P. M. Vincentio Coronelli, Serenissimæ Reipub. Venetæ
Cosmographo, inque Academia Veneta Geogra-
phiæ Prof. Publ.

Coloniæ apud Andr. Polettum, 1693. in 8. maj.
 Constat Alph. 1. pl. 5. & tab. 38.

UT Mundi nomen apud Græcos ab ornatu est: ita hæc Mundi
 Descriptio sive *Cosmographia* suum etiam nitorem habet, Mundi
 pulchritudini, quantum per imitationem fiet, apprime responden-
 tem. Operi præmissus est Index Archiepiscopatum & Suffraganeo-
 rum, quotquot orbis Christianus habet; etiam Academiæ, quæ
 ubique gentium inter Christianos sunt: nec non Geographorum
 tam veterum quam recentium catalogus.

Opus ipsum divisum est in tres libros: quorum *Primus est de*
Cosmographia ejusque partibus. Continet capita XXXV, quorum
 prioribus de Cælo, Axe, Polis, Circulis, Zonis, Climatibus, Ven-
 tis, usque ad cap. IX. agitur, ex quo tractatio incipit de Globo & dif-
 ferentè situ Sphærarum, de Hypothesum diversitate, Prolemaica, Co-
 pernicana, Tyconica, & Cartesiana: item de *Fabrica Mundi*,
 ejusque materia tam secundum antiquorum, quam recentium opi-
 nionem: de substantia Stellarum & distantia a Terra, & de ea-
 rum divisione, tam ratione motus in Fixas & Erraticas, quam ratio-
 ne situs in Septentrionales, Zodiacales, & Australes: de Stellis ite-
 dem Novis, ac Cometis, quorum numerum inde a diluvio init Cla-
 rissimus Auctor, usque ad annum Christianum 1682. Excipit doctrina
 Eclipsium utriusque Luminaris, & modus observandi Eclipses So-
 larem.

MENSIS JULII A. M DC XCIV. 333

larum. Omnia hæc egregie illustrantur tam synopsicis tabulis & computationibus, quam figuris nitidissimæ ex ænea lamina expressis.

Liber *Secundus* Geographiam explanat, constatque XVII. capitibus. Agitur ibi de Terminis, ad cognitionem hanc necessariis; de divisione Terræ & Marium, quæ ambiunt Terram: de Regnis, Provinciis & illarum præcipuis Urbibus, quarum Longitudo ac Latitudo peculiari Tabula declaratur cap. X. Post hæc de Terræ motu & tremore, ejusque causis disputatur; etiam numerus horum motuum, quotquot a diluvio ad annum Christi 1693. cognosci potuerunt, ultimis capitibus initur.

Liber *Tertius* in duas partes dispescitur. Prior pars quinque capitibus illustriores Globos, sive machinas Coelum aut Terram representantes, exhibet, Anglicanum *Comitæ de Castello Moine*; Gottorpiensem autore *Adamo Oleario*; Norimbergensem, clarissimi viri *Erhardi Weigelii* opus: Augustanum *Christophori Treffleri*: & magnos Globos, diametri quindecim pedum, Coelestem & Terrestrem, Parisinos, a clarissimo *Auctore nostro P. Coronelli* inventos, & Cardinalis Estrensis studio Regi Galliarum dedicatos. Singulorum magnitudines, motus, artificium accurate perscribuntur: etiam figuris, quantum licet in plano, illustrantur. Cum Parisiensibus describuntur etiam Globi *Auctoris* studio in usum Academiæ Cosmographicæ Argonautarum, ad formam Parisiensium, sed diametro ad tres cum dimidio pedes reducta, adornati: qui uti magnitudine cæteros, qui in hanc usque diem venales prodire, post se relinquunt; sic eorum elegantiam (ut alias prærogativas, quibus reliquos hactenus extantes antecellunt, quasque *Auctor* Lectoribus ipse exponit, taceamus) quam ex una alterave mappa, a solertissimo *Auctore* nobis benevole transmissa perspeximus, non possumus non bona fide harum rerum curiosis etiam etiamque commendare.

Parte altera libri tertii, quæ XXXIV. capita habet, de formatione Globorum, Planisphæriorum, Astrolabiorum, Tabularumque Geographicarum & Hydrographicarum, etiam de modo traducendæ Tabulas majores in minorem formam, & minores in majorem, ac de harum rerum subsidiis ac instrumentis agitur satis perspicue ac

copiose, & pleraque illustrissimis figuris ac delineationibus declarantur.

METHODE POUR GUERIR TOUTE SORTE
DES FIEVRES &c.

live.

Methodus Febres omnis generis curandi, absque eo
ut aliquid ore assumendum exhibeatur, Autore
Adriano Helvetio, Medicinæ Doctore
Parisiensi.

Parisiis, apud Viduam Nicolai Oudot, A. 1694.
in 12. Pl. 3.

Nullum Febrifugorum habetur tot scriptis hætenus totque encomiis, atque cortex Chinæ Chinæ, ab Autoribus celebratum. Multa tamen sunt pathemata, de quibus ægri post internum ejus quacunque etiam ratione præparati usum conquerantur sæpissime. Alios nausea, anorexia, dolor ventriculi gravativus alios, alios phlogosis, &c. tantum non omnes ipse amaror, nullo modo a remedio hoc auferendus, insigniter torquet. Cunctas proin molestias recensitus Autor noster evitaturus, Methodum proفس novam sub enemate corticem laudatum in omnis generis febribus adhibendi excogitavit non sine successu. In febribus siquidem intermittentibus, si corticis uncia una, aquæ simplicis mensuræ dimidiæ exacte admixta, clysmatis loco sub paroxysmi terminum applicetur, terque quotidie ad perfectam usque reconvalescentiam reiteretur, paroxysmum raro semel, rarius bis, ter nunquam redire. In continuis autem febribus eandem Chinæ Chinæ quantitatem, fortè potius hujus decocto adjectam, enematis vice sub exacerbationis finem, aut eo etiam tempore, quo febris minorem impetum facit, adaptandam esse, singulisque quaternis horis repetendam, donec febris cesset. Nec, febre quacunque profligata, clysmata commendata mox seponenda, sed per duodecim etiamnum dies, priori quidem sextiduo bis, posteriori vero semel tantum de die, venire continuanda; imo diutius adhuc ab

iis, qui diutissime illa retinere haud valent. Horum in gratiam quoque, cum omnis curationis cardo in diuturniori enematis retentione vertatur, syrapi papaveris albi unciam dimidiam, nisi somnolentia obstet, præcipit adjungendam; quemadmodum e diverso in aliis, qui nihil clysteris rursus excernere solent, enema aliquod purgans vespertinum commendat. Summas abdominis tensiones internasque abscessus unica symptomata esse, quæ prohibeant ac fallant usum hujus remedii, in febris alias quacunque, etiam cum catarrho v. gr. pectoris, rapu humorum ad caput, pleuritide, vulnere &c. complicata, summe proficui, modo pro ætatis diversitate dosis a drachmis duabus ad unciam unam rite observetur, eaque tunc, quando ægri temperamento debiliori ac visceribus tenerioribus gaudent, aut hæmorrhoidibus vexantur, dimidia solummodo exhibeatur. Quod si vero in principio febrium omnis Chinæ Chinæ usus respiciatur; tantum abest, ut Autor improbet, ut venæ sectionem atque purgationem præmittenda esse suadeat, eumque in finem purgans aliquod & emeticum non minus describat, atque potiones cordiales, febribus intermittibus æquæ ac continuis & malignis appropriatas, quo gravioribus symptomatis sublatis, China Chinæ sub enemate usurpata, tanto promptius fermentum febrile possit destrüere. Febres namque multo expeditius indigitata debellari ratione, qua specificum pariter suum antidysentericum, vomitum in tenerioribus provocans, felicissime antehac administraverit, argumentis pluribus comprobatur. Quantitatem videlicet Chinæ Chinæ longe majorem sub enemate præberi, quam quæ in os ingeri valeat; ipsi substantia hanc semper exhiberi, adeoque potentiores etiam exêre viros; particulas denique Chinæ Chinæ subtiliores, unice in febris fermentum agefitas, ad sanguinem per capillarium oscula æque facile permeare, ac nutrientia & nicotiana clysmata propter nutritionem atque vomitionem. Ne ullam tamen relinquatur dubium, e duobus millibus febricitantium, triennium intra beneficio hujus methodi restitutorum, eos comprimis, qui Versalibus ex mandato Regis curæ suæ concrediti fuerint, in sanam producit; sub finem reconvalescentiam quoque infantium & gravidarum commemorans, ad calumniam eorum retundendam, qui ulcera, fistulas, abortum ejusque commatis pathemata alia infecuta fuisse obje-

runt. Tandem summam annectit literarum Medici alicujus Vicen-
sis, in quibus hic Helvetio de Methodo antifebrili inventa non mo-
do multas habet gratias, sed & experientia propria eandem confir-
mat. Eorum in gratiam, qui Gallicum idioma non capiunt, versio-
nem Latinam *Frischius* noster, bibliopola solertissimus, curavit ad-
ornandam.

PHARMACOLOGIA

seu

Manu ductio ad Materiam Medicam, in qua Medi-
camenta Officinalia Simplicia describuntur, auctore
Samuele Dale.

Londini, apud Sam. Smith. & Benj. Walforth 1693.
Constat plag. 30. in 12mo maj.

Materiz Medicæ seu Simplicium cognitio, quanti quanti etiam
momenti res est, ita tamen superioribus temporibus negligē-
batur, ut posteaquam Hippocrati, Theophrasto, Dioscoridi, Ga-
leno, paucisque aliis decentem concesseris honorem, non tan-
tum nil in ea ageretur, sed & dictorum Artis Principum Obser-
vationes Rerum Naturalium peritiam & usum concernentes, cor-
rumperentur, Mercatorum, Sepulchriorum, Pharmacopœorum
fraudibus conspurcarentur; adeo, ut iis expurgandis perspicu-
cissimorum ingeniorum sudores viresque postmodum vix suffice-
rent. Sicuti vero præsens hoc, quod colimus, seculum, superiora
post Hippocratem & Galenum, quæcunque etiam nuncupes Medi-
cinæ partem, solertia & inveniendi dexteritate antecellit, ita & in
erueendis Naturalium arcanis longe priora superat. Etenim *Casal-
pini* sub fotu Vegetabilia cuncta revirescere incipiebant; *Georgii
Agricolæ* solertia Mineralia primum feliciter succedebant; *Gesneri* de-
sum & *Aldrovandi* vivacissimo spiritu emortua pene animalia ani-
ma quasi reddita resuscitabantur; adeo, ut accedentibus sequacium
curis cuncta nunc copiose luxurient, & in elanguidæ sanitatis robor
feliciter conspirent. Interea tamen nemo Neotericorum adhuc dum
suo volumine omnes illas tres rerum naturalium classes, si unicum,

MAR-

manum in quibusdam, alias perutile, *Schraederi* opus excipias, percensuit, ut non immerito *Velfchius*, Polyhistor & Medicus Augustanus celeberrimus, inter *Desiderata Medica* ejusmodi Systema in Somno *Vindiciano* retulerit. Laudabili proinde consilio Auctor noster clarissimus e plurimorum celeberrimorum Medicorum in hac scientia defudantium, *Raji* autem potissimum & *Hermanni* Scriptis & Praelectionibus, adhibito quoque diligenter *Schraederi* opere, necessariis, & ad cognitionem Simplicium, eorundemque usum facientia, in fasciculum collegit, quaeque tot vastis voluminibus tradita erant, in gratiam Philiatorum, tum & aliorum, brevi quasi tabella delineavit, & accurata perspicuaque a celeberrimis Medicis excogitata methodo, exposuit. Promisit praeterea Elucubrationes Botanicas, Anglice conscriptas, quibus praesentem facilemque Lucinam Botanicorum ordo exoptat.

**Gründlicher Bericht und Beweis vom Ursprung
und Anfang der Thüringer / fürzlich ausgeführet
von Johann Just Winckelmann /**

hoc est:

*SOLIDA DECLARATIO ORIGINIS THURINGORUM,
Auctore Jo. Justo Winckelmanno.*

Bremæ, apud Herm. Brauer, A. 1694. in 8.

Constat 12. plag.

Dudum e Scriptis, quae vulgavit, haud increditis, & *Chronico* imprimis Oldenburgico, inclarat Vir Nobilissimus, Joannes Justus Winckelmannus, Consiliarius & Historiographus Hassiacus & Oldenburgicus, cujus peculiarem de origine Thuringorum sententiam paucis haec indicare visum est. Tametsi enim & alia memorata non indigna in hoc opusculo occurrant: quandoquidem, ut quaedam abs se olim tradita defenderet, de cornu Oldenburgico, de epistola Pauli ad Laodicenses, & munus hunc inter Senecamque literis, deque nonnullis aliis superpondij loco erudite disseruit: nihil tamen scilicet cum ab eo, quod translationis praesentis caput est, hinc libro solum largiri titulum voluerit, ideo nos mentem ejus circa istud unice aper-

riemus. Thuringorum videlicet appellationem derivat a Doriis, Græciz populis, qui primas in Morea seu Peloponneso sedes collocaverint, sed post, dubium valde, qua de causa, e testimonio Timaginis apud Ammianum Marcellinum, per Italiam atque Galliam, duce Hercule, Germaniam inferiorem petierint, ubi imprimis Doracum sibi incolendum elegerint; unde etiam tractus circumjacens Doriorum aut Thoringorum tractus appellatus sit. Hinc viribus paulatim auctis, latius se istos origine Græcos in oris modo memoratis extendisse asserit; unde haud incongrua sit opera, quam Matthias van der Houwe in monumentis istorum locorum e Græca antiquitate eruendis insumerit, civitatem v. g. Medenblyck a Medea, ab Ulyssis nomine urbem Flisingam, a Circe Ciriczzam &c. derivans. Atque hoc regnum diu ante Christum natum floruisse, & Thuringiam trans-Rhenanam itemq; Belgicam nuncupari observat. Idem v. nomē in oras superiores & cis-Rhenanas hoc pacto propagatū fuisse arbitratur: Cum Clodius, Francorum Rex, Thuringis istis Belgicis, vicinis suis, firma satis adhereret amicitia, ac ipsius quoque Widelphi, Thuringorum Regis, filiam Basinam uxorem duxisset, accidit, ut is focero defuncto regnum ipsius suo adjungeret, atq; mox amplioribus ditionibus inhians Moraviam trajiceret, Saxones quidem ac Hermunduros intra Albim & Salam non adeo felici cum successu debellare valens, sed eo tamen istos, qui hodie vocantur, Thuringos adigens, ut filium suum, Merovæum A. C. 447. Regem designarent, quo imperante mira quoque incrementa novum hoc Thuringiæ regnum ceperit. Ex ipsa vero illa emigratione pronam emeruisse ait occasionem erroris, quo apud varios Scriptores duplex hæc Thuringia sic confundatur, ut, quod antiquiori tribuendum sit, de recentiori ut plurimum enunciari soleat; idque procul dubio patebit ulterius, si quam juxta annum seriem se composuisse refert clarissimus Auctor, specialior deductio lucem aliquando publicam adspexerit.

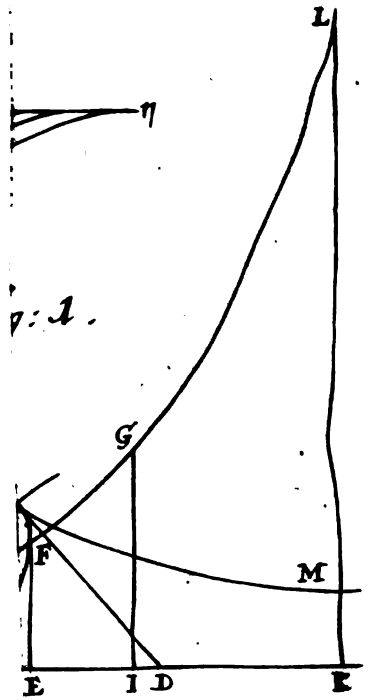
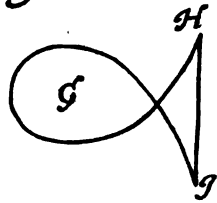
CORRIGENDA.

M. Octob. 1693. pag. 475. in C. H. Z. de problemate Bernoulliano lin. 4. pro abstinere statuerim; lege: abstinere statuisse. p. 476. lin. 2. oro omnia erui posse; lege: eam erui posse.

☉ : (○) : ☽

pag. 339.

q. 1.

N. VIII. 379
ACTA
ERUDITORUM

publicata Lipsiæ

Calendis Augusti Anno MDCXCIV.

THEODORI IANSONII AB ALMELOVEEN
Amenitates Theologico-philologica. Subjiciuntur Epigrammata & Poemata vetera, ut & Plagiatorum syllabus.

Amstelodami apud Jansonio Waesbergios, A. 1694. in 8.
Constant plag. 30.

Inter eos, qui elegantiores litteras arti medicæ summa cum laude ad-
junxerunt, & utraque studia eadem felicitate excolunt, summo jure
numerandus clarissimus Auctor: cujus aliquoties faciendâ mentio, &
plurcula eruditionis ipsius in utroque hoc studiorum genere recensenda
fuerunt specimina; nunc autem Observationum, in libello, quæ
præ manibus habemus, haud contemnenda est enarranda copia, sed
quam instituti memores saltem delibabimus. Epistolæ in modum ad
amicissimum sibi virum *Henr. Sypestcinium* concinnata est Disferratio;
in qua narrat Jansonius, Comitem quendam, peregrinas invisentem
terras, a se, ubi Gaudam pervenisset, deductum fuisse in templum p. 10;
eaq; occasione de templo Salomonis p. 12. seq. differit, deque duabus
ei apposis columnis p. 15: quibus inscripta fuisse autumat Israelitis da-
ta a Deo præcepta p. 16, appellatasque *Jachin & Booz* p. 18, quæ no-
mina explicat p. 19, & duabus columnis, quibus ignea ac nubila usus est
Deus in ducendis Israelitis, V. & N. Testamentum significari existimat
p. 23. Tum porro Judæos leges postibus domuum suarum affixisse tra-
dit p. 24. unde explicandus sit ritus ille Hebræorum Exod. 21. vers. 6.
quando herus in perpetuum servitium mancipando servo auriculam
ad postes domus perforabat, ut scilicet servus moneretur, sempiter-
nam ipsi esse illarum legum, quæ ostiis postibusque erant adscriptæ,
servan-

servandam memoriam ac obedientiam p. 25. Porro quum contem-
plarentur contentas templi fenestris picturas historiarum venustissi-
mas p. 32, & occurreret ista, quæ Sabazam reginam exhibet, ad Salo-
monem sapientiz atque magnificentiz visendæ causâ profectam; ele-
gans epigramma Sam. Bocharti *avéndoſov* recitat, quo regina ista
cum Elisabetha Angliæ regina componitur p. 33. Conspicte dein-
ceps Erasmi imagine in Bibliotheca templi suspensa p. 37, de ejus pa-
tria disserit p. 38, & maximo opere contendit, *Gaudanum* eum po-
tius quam *Roterodamum* dici debere, quod ex epistola ipsius Erasmi
ad Herm. Læthmatium olim scripta, quam Gaudani possederint, sed
furto amiserint, ostendi possit, professum Erasmus *se esse Gaudanum*,
& dolere, *quod Roterodamensem se, non Gaudanum scripserit* p. 38.
Ex Budio p. 39. probat, parentes ipsius Gaudæ habitasse, & cum parti-
tudo matri appeteret, Roterodamū eam concessisse, ubi parentes non
constituerant domicilium. In ea ergo urbe patriam fortitum dici non
posse, sed locum & domicilium parentum patriam tribuere censend-
um, epistola proluxa *Bern. Costeri* super hoc argumento scripta p. 44.
& seq. demonstrat. Profert dein aliquas nondum editas Erasmi p. 62,
Martini Dorpii p. 66; Alb. Pigghii p. 68, Flor. Junii p. 72, Viglii Zuiche-
mii p. 80, Jo. Oporini p. 85; Joh. Fischeri Ep. Roffensis p. 86. ad Herm.
Læthmatium datas epistolas. In contemplatione pictarum tabulā-
rum, in æde ista extantium, prædicatur magnificentia Galliarum Re-
gis Ludovici XIV, & Magni Hetruriæ Ducis, qui academies picto-
rum liberaliter alunt p. 97. Pictores etiam Gauda oriundi celebres,
Theodorus & Gualtherus Crabethii, Cornelius Gaudanus, Simon
Jacobi, Cornelius Vischer, Damianus, Petrus Pourbus, Cornelius
Ketelius nominantur p. 99, narraturque, Holbenium famigeratissi-
mum illum pictorem sinistra pinxisse manu, & quendam alium pedis
pollicibus & digitis hominum imagines accuratissime delineasse,
p. 100. De arte colorandorum vitrorum p. 102. disseritur, & de ea li-
bros in Paulina apud nos Bibliotheca extare memoratur. Ludi pue-
rorum, qui peraguntur æneis nummis p. 103; aurei globi, vel aurea
mala, quæ e templorum laquearibus dependent p. 104; usus valorum
lignearum circulis (*Reiffen*) connexorum, nostris hodiernis similia,
in vino condendo a veteribus adhibitus p. 105; feminarum contorti &
in cristam erecti capilli, *auris capita* Hieronymo, *rutuli* Festo &

Var-

Varroni dicti, p. 106; virorum capillamenta adscititia, seu galericula, p. 113; vox Belgica *vanden* p. 113. in examen veniunt. Extra urbem delatis sermo instituitur de Isala & Hsela diversis fluminibus p. 116, quorum hoc Gaudam præterlabitur, carmine celebratum Belgico a Constantino Hugenio p. 119, Latino a Petro Scriverio p. 120. 121; de variis item puerorum Belgicorum lusibus differitur, eosque veteribus usitatos fuisse ostenditur. Qua ratione ille, quo lapillis aquarum superficies stringitur, ἔπος ρακισμός dictus, e Minucio Felice recensetur, p. 122; iste, quo strepitu excitatur, dum folium tilix duobus sinistra manus in orbem contortis digitis impositum dextra percutiendo confringitur, quod πλατυγίλειν olim dictum est, e Meursio priscis haud infreques fuisse traditur p. 125. Quando pueri uno pede saltat, ἀσπυλιασμόν vocari; quando aviculas funi alligatas volatui limitato permittunt, μελολόιθη dici p. 125; quando glandes talosque in foveam projiciunt, τρώπα ludum istum nuncupari, p. 126; quando clausis obvelatisque oculis unus e pueris manibus extensis obambulat, unum e cœtu arrepturus, cui vices suas, si, quis iste sit, recte divinaverit, imponat, quem ludum Batavi *blinde manneje*, nos *blinde kub* vocamus, Græcis *μυγα χαλακῆ* dictum p. 134; quando quis planis manibus proprios comprimit oculos, & pulsus nominare jubetur eum, qui percussit, κολλαεισμόν nuncupatum fuisse docetur p. 135. Eaque occasione proverbium; quo Gaudani convitio *oscitatorum* petuntur, explicat ejusque rationes reddit p. 123. Mos item ille, in circulo tradendi ramusculum ardentem, additis vocibus *Luydje leefst nog*, i. e. adhuc vivit Luydula, cujus, priusquam in orbem rediisset, si in alicujus manu extingueretur flammula, multam incurrat constitutam, ex Græca *λαμπαδοφορία* accersitur p. 140; & vocabuli *luytje* vel *louttje* origo inquiritur p. 141. Inde de mulierum semine disquiritur, istudque verum iis inesse, ovisque veluti inclusum contineri, neque Christum *semen mulieris* dici posse, si nullum sexui isti competeret, affirmat p. 141. Tum sermo nascitur de optimo antiquissimoque regimine terrarum, utrum monarchicum, an aristocraticum sit, p. 147; de causa, ob quam Samsoni abscissis septem capillorum cinnis (Jud. XVI, 19.) defecerit incredibilis illa fortitudo, p. 150; de terculamentis seu *μορμολυκίοις* puerorum apud antiquos adhibitis, unde nata nomina *Man*, *Mannio*, *Gello*, *Baucate* aut *Baucale*, *Empusa*, *Accus*, *Alphetus*, p. 152; de scala in somnio Jacobo visa p. 157;

de rosis mensæ superimpendentibus, ad significandam silentii fidem, p. 158; de usitato veteribus mensæ accumbendi ritu p. 161; de panis nomine, figura varia & pictura p. 162; de cultrorum super mensa adhibitorum usu p. 167; de sale appposito mensæ p. 168; de potu suaveolentibus vel succis, vel floribus, vel balsamo inficiendo p. 170; de bufonis & lili figura in capitibus gallorum gallinaceorum, eorumque cerebro dissecto deprehendenda, lapidibusq; in eorum ventre p. 174; de coena lautiori dari solita iis, qui ad supplicium damnati sunt p. 176; de causa, ob quam certarum avium esu interdixit Israelitis Deus p. 177; de focus mensariis, quos antiqui vocarint *varilla* p. 177; de medicamentis adversus uestiones p. 178; de acido, an sanitati obstat, p. 179; de remediis adversus oculorum morbos p. 181; de erroribus pictorum variis, qui e. g. Ganymedem aquilæ dorso inequitantem pingunt p. 183, Herculem leonis ora dirumpentē, Cleopatram lethum sibi serpente pectori admoto parantem, Sanctorum capita radiatis Solis circulis illustrata p. 184, Christum in cunis vagientem fulgore conspicuum p. 183, Angelum e paradiso protoplastos expellentem gladio flammante instructum p. 186, Moesen cornubus armatum p. 189, Caini sacrificium versus terram depressum, in Abelis holocausto sursum ascendente fumo p. 189, Spiritum S. columbæ forma conspicuum p. 197; quæ omnia pictorum nugamentis accensenda tradit. Adhuc quæ situm est inter alia, de varia poculorum apud antiquos cælatura p. 211; de Bacchi corona hederacea & laurea p. 213; de materia poculorum veteribus usitatorum p. 220; de consuetudine propinandi in alterius sanitatem, p. 221; de poculis, quibus literæ insculptæ, *litteratis* seu *grammaticis* inde dictis p. 222; de placentis, quæ *oblies* Gallis dictæ, Græcis *ὀβελίαι* appellatæ p. 225; de olivis & earum viribus p. 226; de Lunicolis & Sollicolis p. 230; de loco Jerem. X, 2. in quo per *signa* intelligenda esse docet schemata natalitia, seu genituras & constellationibus collectas p. 231; de astrologia judiciaria p. 233; de Lunæ in sublunaria potestate p. 235; de Veneris stella atque sideribus pro faustis quæ habita p. 237; de Magorum stella p. 238; de Cometis & eorum significatione p. 242; de Coreana Dea p. 248. Quæ omnia postquam largam disserendi materiam præbuisent, jamque Gaudam relicturi abitum pararent Comes & Ephorus ejus, ineditam hæcenus *Dominici Baudii* epistolam iis in itinere legendam, jucundissimæ consuetudinis memoriæ causa, traditam narrat p. 250, qua ille exquisitissimis verbis Jo. Ulyrenbo-

garid

gardi opem in persuadenda & allicienda ad amorem sui puella quadam implorat p. 253. *Joannis de Laer* etiam comm. in Epistolam Pauli ad Titum, p. 258, qui perinde lucem non adspexerat antea, iis donatum memorat.

Epistolæ huic variam eruditionem complexæ adjunxit Auctor collectionem centum & quinquaginta epigrammatum, eum in modum, quo Petr. Pitæcus A. 1596. syllogem eorum publico dedit, e variis Scriptoribus depromptorum, & e Cuspiniani, Dempsteri, Sirmondi, Castalionis, Lipsii, Reinesii, Scaligeri, Casauboni, Menagii, Heinssii, Scriverii, Salmassii, Grassleri, Capacii, Sponii, Grævii, Fleetwoodi, Barthii, monumentis excerptorum. Adjecit etiam Syllabum plagiariorum, eo quem anno 1685. prodiderat, longè auctiorem, omissos in isto fidei minus bonæ Scriptores, qui, unde sua hæuserint, professi non sunt, omnium oculis exponens. Epistolam quoque Henr. Sypesteini subnexuit, quæ prudenter admodum & circumspecte, quid pro plagio literario habendum sit, quid minus, docet, & quam sollicitè faciendum sit istud, quod vere nomen hoc meretur, monet. Indicem in Jac. Thomassii & Jo. Alb. Fabricii de plagis litteratorum dissertationes & collectiones ultimò loco collocavit.

Cæterum quando in Arænitibus varios ab industria sua nos expectare jussit Auctor solertissimus commentarios, de Vita Casauboni p. 114, Conjectanea p. 144, de Balneis p. 215, de veterum in medicina superstitione p. 229; istos, & forte alios, quos paratos habet doctrinæ fœtus, ut publico dare ne mœretur, optamus.

LA VIE DE CORNEILLE TROMP &c.

i. e.

Vita Cornelii Trompii, Hollandiæ Archithalasi.

Hagæ Com. ap. St. Foulque, 1694. in 12. Alph. 1.

Lib. I.

Non tam Cornelii Trompii fortissimi Viri vitam, quam rerum omnium a quinquagesimo secundo hujus seculi anno ad nonagesimum primum, præclare fortiterque mari gestarum seriem, sistit hicce liber. Quæ cum neminem fugiant, paucis ea saltem indicare juvabit, quæ de ipso Trompio scire non injucundum erit. Patrem ejus

V u 3

fuisse

fuisse Mart. Harperum Trompium, constat, qui egregia virtutis ac fortitudinis exempla prævit filio, per quæ ad immortalæ decurreret gloriam. Commiserant illi Ordines Fœderati Belgii classis præfecturam A. 1652, ut naves Belgicas ab Anglorum insulibus immunes præstaret. Nec defuit partibus suis Trompius; sed casu & fatali quodam errore, res inter utramque classem ad prælium pervenit; unde in mutua odia Angli Belgæque exarsere, quæ cruento & pene irreconciliabili bello vix potuerunt expiari. Disceptatum acriter inter utramque gentem de belli hujus auctore fuit; Anglis in Trompium culpam omnem conjicientibus, Trompio contra in Anglicæ classis Ducem ruptæ primæ pacis crimen transferente. Nec res componi potuit, donec belli pertæsi arma ponerent, quietemque ac pacem redderent fessis patriæ rebus A. 1655. Trompius autem eodem anno in prælio navali in ipso fortitudinis teatro periit, animamque fortissimam efflavit. Interim Cornelius, Martini Harperi filius, belli maritimi tirocinium haud infeliciter posuerat in mari mediterraneo, eoque ipso promeruerat, ut ad primos dignitatum navalium titulos eveheretur.

Lib. II.

Partam præclaris facinoribus gloriam ut nova accessione auget, opportuna mox sese offerebat occasio. Poloniæ Regi, Johanni Casimiro, arma inferebat Carolus Gustavus Rex Suedorum. Jam vero & Dantiscum, potentissimis Regibus inter se dimicantibus, haud sine ratione sibi munitissimam, quam urbem salvam esse, ne commerciorum periclitaretur libertas, favorum magnopere referebat. Classe itaque instructa securitati urbis consulunt: quam servasse Trompio quoque gloriosum fuit & perhonorificum. Nec infelicius partibus suis functus est, cum jussu Ordinum, Balthicum mare peteret, Friderico III. Daniæ Regi, contra Carolum Gustavum, suppetias laturus, illudque suis nobilitaret victoriis. Sed isto quoque bello die 26 Junii A. 1660. finito, Trompius maritimos prædones confectando, mare mediterraneum tutum reddidit. Interim Angli haud dubiis argumentis prodiderant animum, incrementa Reipublicæ Belgicæ quam ægerime ferentem. Mox igitur in novum bellum odia ista erupere. Summam rei jam pridem commiserant Belgæ Jacobo d' Opdam clarissimo Viro, reique maritimæ longe peritissimo, qui cum in navali prælio fortiter pugnando periisset, omnium quidem oculos animosque in se convertebat Trompii virtus, nec alius sese offerebat, dignior qui esset,

ut

ut succederet Opdamio. Sed vero dum deliberationibus & bellico apparatusi rite instituendo vacant, ex Guinea cum classe redit Rüterus. Sine mora ergo huic summam rei maritimæ deferunt; id quod adeo male Trompium habebat, ut privatam vitæ conditionem, otiaque honesta, militaribus præferret honoribus. Tandem cum ab aliis edoctus intelligeret, quam turpiter vir fortis, ambitione ductus, patriæ suæ de neget officia, simulque Ordinum auctoritate commotus, mutata sententia navem conscendit. Si unquam vero, ea sane ætate mare victoriis illustratum, nobilissimisque pugnantium facinoribus signatum est. Sæpius quidem acriterque pugnatum fuit, sed dignum memoratu præcipue istud prælium est, quod die xi. Junii A. 1666. inceptum, & decimo quarto demum ejusdem mensis die finitum est. Illud mox aliud excepit die 4. Augusti, sed & Belgis & Trompio funestum. Cum enim plena victoria ad Anglos transisset, Belgica classe tantum non aut deleta aut fugata, Rüterus Trompium aut perfidiæ aut imprudentiæ arguere, certe acceptæ cladis culpam in eum derivare, nullus dubitavit. Trompius se purgat pro viribus, & quam ab omni crimine fuerit remotissimus, ostendere satagit: sed adeo nihil hac sua ut ut justa defensione profecit, ut magistratu abire ab Ordinibus Fœderati Belgii juberetur. Nihiloscilicet tamen privatus quoque patriæ ita ad dictus fuit, ut amplissimas etiam dignitates, maximosque honorum titulos a Gallis sibi oblatos, spreverit. Belgæ autem Anglique sæpius inde, aut vario eventu conflixerunt, donec pace Bredæ A. 1667. die ultimo Julii inita contentionibus finis imponeretur.

Ceterum invidendis incrementis aucta Gallorum potentia, præcipue Belgis formidinem injiciebat, & suæ rite eos consulere jubebat securitati. Hinc fœdere cum Anglis Suedisque percusso, se muniebant. Galliæ vero Rex cum petere bello Belgas decrevisset, haud difficulter Angliæ Regem ad suas pertraxit partes; qui etiam fœderis in super habita sanctitate, una cum Gallis in eos arma sumere non detestavit. Et initio quidem Galliæ Rex incredibili successu & felicitate usus, per Belgii Fœderati ditiones arma victricia circumtulit: & actum fuisset, nisi Rüteri & Trompii virtus, non ut ille cunctando, sed vincendo, mari Belgicam restituisent rem. Tum enim rebus gerendis iterum admotus est Trompius, simulque cum Rütero in gratiam rediit, inque amicitiam firmissimam & plane sinceram fortissimi Du-

ces

ces coaluerunt. Rem omnem paucis eloquar: utriusque Regis classem vicit Rüteri Trompiiue virtus; quin deleta prope Anglorum classe, & sapius fugata, A. 1673. denique pax sincera cum Anglis Reipublicæ Belgicæ reddita fuit. Galliz tamen nondum comprimi spiritus poterant, quæ exinde non raro cladi suæ ingemiscens Trompii virtutem fuit experta. Nec tamē defatigari ita potuit, ut non novas subinde sumeret vires, percussoq; cum Sueciæ Rege foedere, nova sibi pararet præsidia. Lacescere nimirum ille Brandenburgicum Electorem coepit, sed profecto adeo non impune, ut insigni accepta clade, magna dittonum, quas in Germania possidebat parte, prius fuerit exutus, quam defensionem moliri fortissimum Heroem crederet. Simul vero Daniæ Rex terra marique bellum illi indixit, quod utrinque magna fortitudinis laude fuit gestum. Classis tamen Suecorum aliquoties victa fuit ac profligata, opæ potissimum Trompii, qui ad opitulandū Daniæ Regi iussu Ordinum cum navibus quibusdam advolaverat. Quibus rebus etiam effectum est, ut mortuo interea Rütero, rei maritimæ summam penes Trompium Foederati Ordines esse voluerint. Singula quibus in hac expeditione nobilitatus fuit facinora, Auctor accuratius persequitur. Denique cum novo bello, cuius hodiernum orbi incumbit moles, Belgæ involverentur, omnem quidem spem in Trompii collocabant virtute; sed dum expeditioni se accingit, morte præventus, Gallorum nimirum, ut nonnulli putant, insidiis oppressus, occubuit. Mortuus est Amstelodami A. 1691. die 29. Maji.

*LUCÆ TOZZI, NEAPOLITANI, IN HIPPOCRATIS
Aphorismos Commentaria.*

Neapol. Sumtibus Hered. Cosmi Fioravanti, 1693. in 4.
Constant Alph. 4. plag. 8.

Hippocratis de Medicina auxiliatrice tanta sunt merita, ut jure Parens & Restaurator Artis, quin & ipsius Sanitatis Columna dicatur. Et quanquam, quod dolemus, celeberrima ejus Scripta temporis injuria, manibusque impiorum quorundam defœdata graviter conspiciantur; tantæ tamen olim, dum adhuc pura essent, dignitatis habebantur, ut Galenus lib. de Usu partium c. 8. plane nil perperam ab eo scriptum esse affirmaverit; & in solis Aphorismis, Hippocratem

cratem divino ingenio fuisse, tot hodiernum documenta continentur, ut plura in rem nostram testimonia petere nulla nos urgeat necessitas. Nulli proinde miramur eos, qui horum præstantia commoti, gravem iis explicandis impenderunt operam. Quos inter suum quoque locum splendide tueretur vir clarissimus *Lucas Tozzus*, Neapolitanus, qui improbo labore Aphorismorum horum priores quatuor libros doctissimis Commentariis in duos Tomos distinctis exornare aggressus est. Qua quidem opera sententias has Hippocraticas verborum inopia laborantes, diffuso doctrinæ Medico - Practicæ flumine inundavit & restituit, ex centenis, quibus premebantur, difficultatibus extraxit, ad genuinam Autoris mentem cuncta explanavit, quamplurimis denique ad Medicinam Practicam facientibus monitis exornavit, & illud ubique præstitit, ut labor omnibus, quibus sanitas ægri curæ est, multiplici utilitate semetipsum commendare valeat.

*PUBLICORUM NEGOTIORUM SYLLOGE,
in lucem edita a Johanne Christiano
Lunig.*

Francòfurti & Lipsiæ, sumptibus Joh. Theodori Boetii, A. 1694. in 4.
Alph. 7. plag. 7.

Qui in colligendis Actis publicis negotia majoris momenti concernentibus curam paulo accuratiorem adhibent, non eam modo experiuntur utilitatem, ut rerum gestarum memoriam imprimis sibi reddant cognitam, verumque earum tenorem tanto felicius a ficto discernere valeant, sed etiam, ut styli genium, qui isthæc talia tractaturis observandus sit, tot in præclaris exemplis, tanquam in regula certissima perspiciant. Atq; his ipsis rationibus commotum se fuisse fatetur clarissimus *Lunigius*, ut suis primum commodis, ac deinceps usui etiam publico hanc Syllogen destinaret. Ista autem literas cujuscunque fere generis, varia item decreta, salvos conductus, plenipotencias, memorialia, propositiones, resolutiones, observationes, declarationes, protestationes, vota, pacta, fœdera, instrumenta pacis, &c. quæ cuncta Latinis verbis concepta, & intra proximum vicennium ab Augustissimo Romanorum Imperatore, universis Europæ Regibus, S. R. I. Electoribus, Principibusque ac Statibus diversis promulgata fuere,

ita exhibet, ut annorum in dispositione observeretur series, lemmataque singulis præmittantur utilissima, & index tandem negotiorum publicorum, sive singularium rerum in hoc opere contentarum, summaria exhibens subjiciatur.

NICOLAI GÜRTLERI IN ATHENÆO HANOVIENSI
SS. Theol. Doct. & Prof. Ordin. Institutiones
Theologica.

Amstelodami, apud Henricum Wetstenium, A. 1694. in 4-
Constant Alphabetis quinque, & tribus cum dimidia
plagulis.

NOvimus & quotidianis experimentis edocemur, magnam vim ordinis ac methodi esse ad discendum, & longe facilius capi cum cura disposita, quam in quibus dispositionem facilem ingenium nondum invenit, sed eam sibi demum fingere necesse habet. Constat vero Spiritum S. in Sacris literis, quamvis propositum sibi habuerit, homines reddere sapientes ad salutem per fidem, qua est in Christo Jesu, eosque ad omne opus bonum perfecte instruere; nullum tamen librum sacrum Amanuensibus suis inspirasse, certa aliqua methodo, quicquid ad ædificationem nostram faceret, complectentem: cujus rei rationes sapientiæ divinæ idoneas fuisse necesse est, etiam si easdem exprimere non valeamus. Reliqui ergo Doctor optimus aliquid industriæ piorum, qui ut discant & doceant alios, universam Scripturam indefessa opæra evolvere necesse habent, ut colligant dispersa, de singulis rebus ideam sibi pleniorum formaturi. Hoc cum omnium, si sine libris aliis essemus, officium futurum esset, non improbanda illorum est industria, qui, quod ita reperere, literis consignarunt, & qua ratione ab aliis facilius posset concipi, in ordinem rede- gere, & quidem vel succinctius vel diffusius: qui labor *Compendia & Breviaria*, vel *Majores Systemata* peperit. Hæc, modo pie ac prudenter concinãta fuerint, nemo dixerit Scripturæ obstare, & hujus amore incenso parum proficua esse. Nihil enim aliud ista sunt, quam *Dispositio veritatum divinarum in libris Θεωρητικῶν διασπαστῶν, & διδασκαλικῶν studio in ordinem redactarum*. Unde, cum in ordine concinã-
alio-

aliorum nos nonnihil levat diligentia, oculis nostris collectum sistens, quod dispersum hinc inde querebamus. Ex quo patet, grato potius animo agnoscendos esse labores Theologorum, quos talibus impendere libris solent, quam ut sperni mereantur.

Palmam in hoc genere scribendi, si non aliis præripere, certe dubiam facere videtur excellentissimus harum INSTITUTIONUM THEOLOGICARUM Autor, solidioris eruditionis cultum, cum veræ pietatis amore & judicandi dexteritate singulari conjunctum, undique spirans. Qui, ut de instituti ejus ratione laudabili nonnulla commemoremus, nobis hic *Systema veritatum, qua secundum pietatem sunt, concinna admodum serie connexarum* exhibet, ordinis naturalis, a primis & simplicissimis ad postrema & composita, a facilioribus ad difficiliora, a communissimis ad singularia progredi jubentis, præcepta secutus. Ipsam doctrinam arctis comprehendit *Thesibus*, ut commodius subsistat Lector in contemplatione veritatis unius, quia non licet pergere ad secundam tertiamve, nisi primam recte percipiamus, firmiter ve credamus. Thesibus subjunxit *Loca S. Scripturae*, quibus nituntur; at recensere testimonia integra noluit, ut cultores Sapientiae cœlestis ipsos legere ac meditari Codices divinos assuescerent. *Placita Adversariorum ac Dissensentium* (maxime Sociniano-rum & Arminianorum) suis ipsorum, in adjectis annotationibus, proposuit verbis, labore ingenti ac prolixo, quo superfedere aliquando statuit ad minuendam libri molem, sed institit cœpto sapientissimorum suavis Virorum, secum agnoscentium, neque omnibus suppetere tot librorum copiam, neque animum esse vel otium eos inspicendi, quod tamen sit necessarium ad dijudicandas Autorum sententias. Quæcunque autem *alii ex Scripturibus citavit*, suis, in eorum codicibus, se vidisse ac legisse oculis, in Præfatione asseverat, præter unum alterumve Augustini vulgatissimum dictum, & loca non nimium multa, quæ indicati a se Viri docti allegarint: ut prolatis testimoniis tuto fidere lectores queant. In fine singulorum capitum adiecit *Usus* ad pietatem & consolationem, exemplo fere novo, difficilique, sed necessario, omnibusque sequendo, ne in Theologica disciplina disputare solum vel altergari, sed & pie vivere, nosque & alios solari discamus. Sane & Apostoli doctrinæ Evangelicæ monita pia, solatia lata, præces & colloquia cum Deo, vel inferuere passim, vel præ-

serim in fine Epistolarum subjecere. Fatetur tamen ingente GURTLERUS cordatissimus, nullam totius Operis partem hac esse imperfectionem: neque defectum excusat, sed emendari supplerique a probis Doctoribus optat. Idem ante ipsum tentaverat PETRUS VAN MASTRICH, Theologus Ultrajectinus, in *Theologia Theoretico-Practica*, Amstelodami anno 1682. edita: qua per capita singula pars dogmatica, elenctica & practica, perpetua *αλληλας* conjugantur. Sed, præter *Tomum I.* nihil ulterius de hoc egregio Opere vidit hætenus Orbis literatus. Quanquam nec unius Viri penitum esse existimet *Noster*, sed a multis Christi discipulis, diversæque ætatis & conditionis, imo & professionis, colligi expetat cogitationes momentorum, quibus ferventissime quisque cum Deo loquatur, vel Dei in corde alloquium audiat, charitatemque sentiat. *Sermonem* ubique adhibuit *planum & facilem*, scholæ caliginosis dictionibus vacuum, ut, si vellent, cum fructu legere has ejus elegantissimas Institutiones possent & ii, qui aliud vitæ genus sectantes, vocabulis & formulis Academiæ obscurioribus assueti haut sunt.

Hæc de *integra libri Structura*: ad quam jure meritoque, suo spectat *Syllabus Capitum* hoc tenore se insequentium. Caput I. sistit Præcognita. Capite II. agitur de libris, in quibus humanæ liberationis medium a Deo est revelatum. Cap. III. de Deo Patre, Filio, & Spiritu Sancto. Cap. IV. de Dei Patris, Filii & Spiritus S. consilio & decreto in genere. Cap. V. de principio executionis decreti Divini. VI. de spiritibus. VII. de homine. VIII. de officio hominis & officii præmio. IX. de libertate hominis officium servandi. X. de prima hominis culpa. XI. de miseria primam hominis culpam secuta. XII. de propagatione miseriæ in genus humanum. XIII. de consilio gratiæ & iræ exercendæ erga genus humanum. XIV. de Liberatore ac ejus sponsonem. XV. de salute nobis in Liberatore destinata. XVI. de conservatione & gubernatione mundi, ad exequendum consilium gratiæ & iræ. XVII. de consilii gratiæ executione per promissionem tempore primo. XVIII. de Seminis liberantis exhibitione in typis & apparitione, tempore primo. XIX. de salute seminis liberati tempore primo. XX. de semine liberato temporis primi. XXI. de semine Serpentis tempore primo. XXII. de consilii gratiæ executione per Verus Testamentum tempore secundo.

do. XXIII. de promissionis confirmatione & amplificatione tempore secundo. XXIV. de Seminis liberantis exhibitione per typos & apparitionem tempore secundo. XXV. de salute seminis liberati tempore secundo. XXVI. de semine liberato temporis secundi. XXVII. de semine serpentis tempore secundo. XXIX. de adventu Messiae in carne sub fine temporis secundi. XXIX. de Messiae vita privata & publica. XXX. de Messiae passione, resurrectione & ascensione in caelum. XXXI. de Messiae officio sacerdotali, prophetico & regio. XXXII. de consilii gratiae executione per Novum Testamentum tempore tertio. XXXIII. de salute Seminis liberati tempore tertio. XXXIV. de Semine liberato temporis tertii. XXXV. de Semine Serpentis tempore tertio. XXXVI. de fine temporis tertii, iudicio ultimo, & salute aeterna. Hic primo observamus, quoad executionem consilii gratiae erga heredes Dei exercendae, retentam fuisse divisionem totius mundi aetatis in tres articulos, quorum primus erat Promissionis, & secundus V. Test. five Legis, tertius vero est N. Test. seu regni Messiae. Ut verborum Pauli Hebr. XIII, 8. apta haec sit declaratio: *Jesus Christus veri, tempore promissionis; bodie, in fine V. Test. & in secula regni Messiae*: Idem semper est fidei nostrae fundamentum & objectum, idem Liberator. Periodum promissionis a temporibus V. T. ipse distinguit Paulus Gal. IV, 24. quando horum principium deducit a pactione foederis in monte Sina, Mose inter Deum & Israellem inter-nuncio. Sicuti & Moses expressis verbis testatur, foedus in Horebo initum cum Israele distare a pacto, quod Deus cum Patribus sanxerit, Deut. V, 2, 3. Et hanc temporum in tres articulos distributionem jam fecit olim *Prophet*, cujus verba ex Prologo L. de promiss. & praedict. recitantur c. XVI. hujus System. f. 409. Deinde notamus, appellationes *Seminis liberantis* (i.e. Christi) & *Seminis liberati* (i.e. hominum piorum) nec non *Seminis Serpentis* (h.e. impiorum) de promptas esse ex Genes. III, 14. 15. Cujus laeciuberior explicatio traditur Cap. XVII. §. 8. ad 67. f. 415. sqq. Denique salutem nobis in Christo Liberatore partam, quae omnibus Dei haeredibus ac filiis, per omnia tria Ecclesiae tempora obtingit, ex 1. Tim. IV, 8. (*Pietas habet promissionem hujus & futurae vitae*) deduci videmus, ita ut sub *bonis hujus vitae*, communicatio & conjunctio cum Deo & Mediatore per fidem, adoptio, justitia, sanctificatio, horum beneficiorum partim constantia, partim conscientia; sub *bonis au-*

tem *futurae vitae* perpetua beatitudo in caelo comprehendatur. Conf. Cap. XV. §. 12. 13. 14. f. 247. De ipsis Libri hujus Partibus notabilioribus monere quicquam omisit Autor in Praefatione, nisi de recensione *seminis liberati, & seminis serpentis*, quam pro falli nescia inter Sanctos relatione aut condemnatione haberi non vult. Cum enim cives regni caelorum ament cupiantque civium numerum, ideoque civibus accenseant, quoscumque putant Regi obsequia praestare fidelia: inde accidisse scribit, quod de *Zoroastre* sit bene opinatus, etsi Viri docti obscura & nimium dubia habeant, quae Plutarchus de illius doctrina & religione narrat, vel supposititiis annumerent, quae clariora de vero Deo testimonia ab eodem profecta esse dicuntur. Ex adverso, quoniam viperina opera displiceant ubique, misceri facile potuisse ait cum semine serpentis, quos pravorum facinorum egisse poenitentiam sit ignotum. Scilicet malis actionibus malae turbae aggregari meruisse istos, sed qui aggregat, invitum id facere. Nos vero ex innumeris, quae inter legendum se nobis obtulerunt, saltem nonnulla memoratu digniora, ad salivam movendam erudito Lectori, cujus censurae omnia permittuntur, hic recensere videmus.

f. 130.

Cap. IV. §. 5 & 6. Miratur, quare viri docti putarint, primos Parentes integros adhuc & rectos mysterium Trinitatis venerandae ignorasse, cum certissimum sit, mentem ipsorum primo statim vitae momento fuisse a Deo determinatam ad hasce cogitationes: Patrem, Filium & Spiritum Sanctum, Ens unum perfectissimum, & hominem & reliqua omnia fecisse; & eas cogitationes servare ac subinde repetere debuisse.

f. 133.

Cap. X. §. 28. 29. Divina moderante Sapientia accidisse scribit, quod homo uterque Dei mandatum violavit. Quid enim, si Eva peccasset sola, *liberine sancti*, quaerit, *an corrupti fuissent nati? matrisne fuissent culpam, an accepissent premium patris?*

f. 150.

Ibid. §. 53. 54. 55. Decuisse Deum, scribit, Adami integritatem conservare, si id petiisset: cum non possit Deus frustra quaeri; Adamus autem, rogando acceptae imaginis Dei conservationem, Deum quaesivisset. Sed postquam homo in periculo fundere omiserit preces pro conservatione mutabilis felicitatis, qua tum fruebatur, non decuisse Deum conservare hominis integritatem: ab homine enim requiri, ut testetur, se a Deo dependere, quae cultus divini summa sit.

De

De cætero potuisse Deum absoluto dominio ac liberrimo arbitrio Adamo non dare voluntatem petendi a Conditoris integritatis custodiam : suffecisseque datam sapientiam, qua nosset, sine presibus in integritate se perseverare non posse.

Cap. XIII. §. 7. ad 10. Ecclesiæ Reformatæ doctrinam de Prædestinatione his verbis proponit : *Deum Patrem ab æternò cum Filio & Spiritu Sancto inisse consilium de nonnullis ex miseria, in quam peccato incurrerant, liberandis. Quosdam enim ex universo genere humano miseria obnoxio dilexisse, & Filio liberandos tradidisse, adjecta pollicitatione, liberatos fore ejus benedictionem. Tum Filium promississe Patri, se omnia præstiturum, quæ pertinerent ad liberationem eorum, quorum Heres ac Dominus constituitur. Utrumque autem, Patrem ac Filium, petiisse a Spiritu S., ut liberando in populo extinctam Dei imaginem repararet, ac sapientiam, sanctitatem ac vitam renovaret. Cui petitioni cum Spiritus S. annuisset, eos, quos Pater benevolò primùm oculo adspexerat, communi trium Personarum decreto, ad salutem immutabilem electos fuisse. Reliquos e contrario, qui non diligebantur, Patrem ad ostendendam justitiam, in miseria dereliquisse, Filium solutionem pro iis non spondidisse, & Spiritum Sanctum statuisse imaginem Dei in iis non rescere.* f. 193.

Ibid. §. 61. ad 67. Sententiam sectatorum B. Lutheri contrariam e Kromayeri nostri Theologia Positiva candide ac sine bile, quod & in cæteris capitibus nobiscum controversis fecit, proponit. f. 207.

Cap. XIX. §. 72. Resectionem præputii factam fuisse statuit die octavo, forsan ad significandum, præterlapsis septem populi Israëlitici ex Abrahâ nascituri ætatibus, venturum tempus beatum, quo Deus circumcidit cor nostrum ad ipsum amandum, Deut. XXX, 9. f. 404.

Ibid. §. 113. *Carcerem* 1. Pet. III, 19. memoratum docet esse locum supplicii æterni : *Spiritus* in eo conclusos esse animas hominum primi mundi, damnatorum ob pertinaciam peccandi. Ad eos adhuc viuentes, diluvio nondum immisso, e coelo in terram profectum esse Filium Dei secundum *Divinitatem suam*, humana carne nondum vestitum, & attulisse secum sermonem gratiæ ac resipiscentiæ, sed a profana gente contemptum. Conf. cap. XXI. §. 26. f. 493. f. 474.

Cap. XX. §. 3. In verbis Gen. III, 21. Deum collaudasse tradit f. 477.
Ada-

Adami fidem, per quam uni ex tribus personis Deitatis, Filio Dei, designato Mediatori, factus sit similis.

f. 479.

Ibid. §. 17. Inter eos, quos undæ feræ abсорpserunt, multos evasisse poenas æternas haud dubitat: quia Petrus testatur, eos, quorum carnem homines scirent ad supplicium mortis damnatam esse, nihilominus iudicio Dei vivere spiritibus aut mente, 1. Petr. IV, 6. & tandem inter poenam, qualis est submersio, resipiscentiæ tempus habuerunt ipsi.

f. 493.

Cap. XXI. §. 32. 33. 34. Diluvio non tantum esse mutatam terræ faciem statuit, ut multi hodie montes, multæ valles ac insulæ extant, quas in primordio Deus non crearat; sed & elementa omnia miserandum in modum fuisse corrupta, ita ut, dum particulæ ex cadaveribus animantium putrefactæ coierint mixtionē cum terra, viventia corpora, quæ tribus his elementis constant vel utuntur, non possint non habere naturam minus vegetam, quam alias dedere elementa incorrupta. Atque hanc, præter luxum, intemperantiã, & affectuum violentas commotiones, unam ex causis proximis iudicat decurtati post diluvium humanæ vitæ termini.

f. 520.

C. XXII. §. 111. ad 131. Occasione præcepti de non faciendis sculptilibus, de usu, honore, & cultu Imaginum inter Christianos recepto ex Historia prolixè disserit, ducto initio a Gnosticis, qui exemplo Paganorum, memoriam mortuorum vel absentium per simulacra servantium, magistri Simonis Magi, tum & Christi ipsius effigiem, teste Irenæo L. I. c. 20. & 24. coluere. Mox excusationes nefandi moris perstringit a §. 122. ad 161.

f. 556.

Cap. XXIII. §. 33. ad 38. Circa Oraculum, quod de Messia attulit Nathan ad Davidem 2. Sam. VII, 12. 13. sciendum esse monet: Davidem habuisse geminum semen, unum sanctum & divinum, Messiam ipsum; alterum peccans, & ob peccatum humana virga castigandum, Salomonem & hujus prolem. Semini sancto promitti regnum perpetuum: Semini delinquenti annunciari castigationem paternam, quælis erat diminutio & ablatio regni temporalis. Similiter Deum habere duas vel tres domos: domum primam ignobiliorem esse templum e materia structum a Salomone; domum secundam Dei esse humanam Christi naturam; domum tertiam esse Ecclesiam.

Ibid.

Ibid. §. 107. ad 164. Sententiam *Ben. Spinoza & Richardi Simonis*, de verbi Dei auctore, auctoritate, & argumento audacter pronunciantium, & vel insanientis ingenii ludibria, vel superstitiosa & tyrannica humanæ auctoritatis placita pro certissima vitæ ac fidei norma habentium, gravissimis argumentis refutat. f. 565.

Cap. XXX. §. 57. 58. 59. Quando in Symbolo Apostolico, post sepulturam Christi, memoratur illius ad inferos descensus, quem varii variè sunt interpretati, cum Vossio Harm. Palæ. L. H. c. 13. censet: *Hominem, ut veritatis sic etiam pacis amantem, non tam sollicitum esse oportere de modo descensus, quam de fructu ejus. Genus tenendam, de modo nulli præfæctè litere movendam.* Cum verò Paulus ait: *Christi sum, qui ascenderit, descendissaprimo in infimas terræ partes*, Eph. IV, §, sine dubio intelligi ejus sepulturam, propterea quod cubicula mortuorum sint inferiora sedibus viventium. Et Messiam Patrem precatum: *Non derelinques animam meam* יְנֻנִי *in inferno*, petisse a mortuis suscipiari. Nam וְיָנִי interdum esse corpus לֵב. מְלִי. א. & יְנֻנִי consistantes notare sepulcrum Gen. XLH, 38. f. 218.

Cap. XXXI. §. 250. 251. Circa dictum Johannis Apocal. XHI, §, bona cum Interpretum venia, ultima vocabula *δὸς καὶ θολῆς νόσου* non esse construenda monet cum participio *ἐσθαρύωσιν, μάστιγι* ad probandam sacrificii Christi vim sempiternam; sed cum paulo antecedentibus, *γύρωθεν ἐν τῷ βίβλω ζωῆς*, ut sensus sit: *cor bestiarum adorare, quorum nomina a jactis mundi fundamentis non sunt in Libris vitæ scripta*: quod ex loco simili Apoc. XVII, §, manifeste appareat. f. 283.

Ibid. §. 262. In orationis Dominicæ Petitione quarta per panem nostrum *Πάντοιοι*, Augustinum & alios Patres tum Græcos tum Latinos secutus, non modo victum corporis, sed & Christum panem vitæ intelligit. Igitur nos ea precari dicit, ut Deus & vitam corporis in pace conservet, ac mentem verbo salutis, carnè ac sanguine Liberatoris nutriat, famemque ac sitim nostram expleat. f. 286.

Ibid. §. 419. Ad questionem: *An regno Christi ante mundi finem adhuc danda sit pax?* respondet (α) non esse impium, eam a Deo ad ipsius gloriam petere; (β) neque impium esse, illam sperare; (γ) numèvana sit an solida spes, certius & amplius cognituros posteros; quam nos, qui nunc vivimus; (δ) id scire nos, promitti Ecclesie N. Testam. pacem sine belli voto aut studio. *Bellum non discent amplius*, Eccl. AI, 4. f. 309.

Item, hostes ecclesie, postquam hæc respicerit, destruendos omnino & conculcandos esse, Ef. LIX, 12. Mich. VII, 8. 9. 10; (s) Qui ista se consolatur spe, propterea non sperare regnum Christi, mille annis in hac terra duraturum, quod primus inter Christianos olim expectavit Papias.

f. 807. Ibid. §. 472. 473. Ad questionem: *An populus Judaicus regno Jesu Christi tandem sit subjiciendus?* respondet (a) gloriosum id esse Regi nostro, ut fiat. Ergo & pium esse, hoc optare. (b) Sperm voti hujus impetrandi facere videri Davidem Psalm. XCIX, 3. Esaiam c. II, 5. XI, 10. LIX, 20. 21. Jeremiam c. XXXI, 36. Hoseam c. III, 5. Paulum Rom. XI, 24. 27. Christum ipsum, quando dixit Matth. XIX, 30. & XX, 16. *Ultimi erunt primi, & primi ultimi*, i. e. Judæi, qui primo ad nos Regem vocantur, ultimime recipient; ceteræ autem gentes post Judaicum populum in meum regnum vocanda, primo se illi submittent.

f. 809. Ibid. §. 424. Ad questionem: *Nam & alia gentes quamplurime Regi nostro nondum subjekte, ipsi aliquando pariturae sunt?* respondet, & hoc si fiat, Christo esse gloriosum: igitur & pium esse, optare ut fiat. Deinde, bene consideranda esse vim horam vaticiniorum: *Omnes termini terræ videbunt faciem Dei nostri, fluent ad illum omnes gentes*, Ps. XCIX, 3. Ef. II, 2. Mich. VII, 16. Rom. XI, 12. 15.

f. 820. Cap. XXXIII. §. 8. (qq. Salutem vel hereditatem N. T. consistere docet (a) in Spiritu S. mensura majore, (ß) in arctiore cum Deo & Christo Liberatore communiõne, (γ) in adoptione sine servitute, (δ) in justitia sine exprobratione peccati nondum delicti, (e) in sanctitate majore, (ς) in conscientia horum bonorum clariore ac firmiore, (η) tandemque in gratiæ hujus ad omnes gentes propagatione.

Ibid. §. 9. 10. *Baptismum in Spiritu S.* distinguit a *baptismo in igne*, Matth. III, 11. Illic dicit esse immersionem in aquas mundas Spiritus S. h. e. divitem & abundantem donorum illius communicationem. Hunc autem sermone figurato notare dicit injectionem in flammam, manantis aquæ instar longe lateque diffluentem, qualis flamma Hierosolymas cum populo Judaico consumpsit.

f. 854. Ibid. §. 206. Si inscui vel conscui conspergamur aqua, a Doctore negante Deum esse Patrem, Filium, ac Spiritum S. manifestum esse dicit, nos baptizatos, i. e. Deo Patri, Filio & Spiritui S. dedicatos affusa lympha

lympa haud esse, & consequenter baptismo genuino opus habere, qualis non erat affusio aquæ per hæreticum facta.

Ibid. §. 225. Hospites primæ coenæ Dominicæ fuisse scribit solos Apostolos, ceu sectatores Christi fideles, pios, mysteria regni cælorum haud quidem probe intelligentes, sed vehementi præceptoris amore flagrantes, vitæ integros, scelerisque puros: Judam enim proditorem in coena vulgari post epulum paschale detectum, *offula panis immissi accepta exivisse illico*, Johann. XIII, 30. & ad Pontifices, ante institutionem S. coenæ abiisse. Dominum autem panem non intinxisse in S. coena N. Test. ex separata panis ac vini distributione patere: sed vel in Paschali, vel in vulgari convivio: ut Lucas historiam, mutato temporis ordine, recensuerit.

Ibid. §. 261. 262. Christum, quando ait de pane eucharistico: *Hoc est corpus meum*, retinuisse putat dictionem Judæorum pascha comedentium, ac inter edendum dicentium: *Hoc est Pascha, quod comedimus, quia Deus transiit per domos Patrum nostrorum in Egypto*. Eundem, quando ait de poculo, i. e. de vino in poculum effuso: *Hoc est sanguis Novi Testamenti fusus pro multis ad remissionem peccatorum*, imitatum esse similem locutionem Moïsi, *sanguinem victimalem*, quo Testamentum Vetus initiavit, *federis sanguinem* nominantis; Exod. XXIV, 8.

Ibid. §. 297. Sibi & suis sodalibus ex animo gratulatur, quod qui credunt, etiam cum corpore nostro jungi corpus & sanguinem Domini corporeo modo, agnoscant tamen ac fateantur, eam manducationem corporis Christi & bibitionem sanguinis, quæ anima fit, summe esse necessariam, & corporea manducatione ac bibitione longe potiolem, hancque posteriorem ad consequendam vitam in Deo haud sufficere.

Ibid. §. 355. 399. Opinionem de Baptismi necessitate originem fuisse ait ex male intellecto Christi ad Nicodemum dicto: *nisi quis fuerit genitus ex aqua & Spiritu, nequit intrare in regnum Dei*. Hic regnum Dei significare Ecclesiam N. Test. & meritum Christi appellari aquam, ut sententia Christi hæc fit: *si vis, o Nicodeme, accenseri sectatoribus Messie, & hæredibus N. T. oportet, ut sis homo novus, per Spiritum S. conditus ad opera bona, propter obedientiam Christi, cujus sanguis abluit homines a peccatis*.

Ibid. §. 424. Singularem providentiam Dei contigit observat, singulis anni diebus a Papistis missam fieri, excepto Veneris die festum resurrectionis Dominicæ proxime antecedente, quo Redemptor in cruce est mortuus: ita enim nos admoneri, Missam Papisticam & sacrificium Christi consistere haud posse.

f. 917.

Cap. XXXIV. §. 61. 62. *Zachariam* Barachiz filium inter templum & altare occisum, haud esse Jojadæ natum, 2. Chron. XXIV. contendit, sed esse *Zachariam Baruchii filium*, Josepho memoratum L. IV. de B. J. c. 19. in templo, paulo ante hujus excidium, necatum: ut Christus præteritum tempus, loco futuri, Prophetarum more, adhibuerit, Matth. XXIII, 35.

f. 930.

Cap. XXXVI. §. 19. 20. Agitatum Pauli dictum 1. Cor. XV, 29. *Alioqui quod facient ii, qui baptizantur propter mortuos, si omnino mortui non resurgunt? cur & baptizantur propter mortuos?* sic exponit: Nisi detur resurrectio, vanissimus fuit baptismus, quo in V. Test. loti fuere, quicumque vel mortuum tetigere vel in eodem cum mortuo conclavi egeret. Atqui non erat vanus ritus, sed sapientis Dei institutum.

f. 940.

Ibid. §. 31. 32. *Ignem*, nonnullorum Ecclesie Corinthiæ *Doctorum opera probaturum*, 1. Cor. III, 13. statuit esse feralem flammam a Romano milite accensam, qua urbs & templum Hierosolymorum perire. Paulum enim disputare contra illos, qui contendebant, præter Evangelium servandos esse ritus lege Mosaita præceptos: & Evangelium quidem auro, argento & lapidibus pretiosis, ritus autem legales ligno, foeno & stipulis conferre v. 12. Aurum argentumque non consumi igne, sed explorari: ita Evangelium duraturum ultra excidium Hierosolymitanum, quo veritas ejus manifesto sit demonstranda; sed flammam lignum, foenum, stipulas absumere: ita templi incendium ceremonias legales extincturum. Igitur Doctores *Evangelii*, ritus Mosaiticos abolitum iri docentes, mercedem accepturos, pro veracibus habendos ab omnibus: siquidem eorum opus duraturum sit ultra diem excidii in perpetuum v. 14. Sed defensores ceremoniarum die excidii opus suum visuros exustum, ritus, quos observari jubent, cum templo & altaribus abditos; ipsos tamen, si quidem Jesum Christum statuerint fundamentum, servatum iri veluti creptos e flamma Hierosolymas vastante v. 15.

DE

DE DANICÆ LINGUÆ ET NOMINIS ANTIQUA
 gloria & prerogativa inter Septentrionales Commentariolus Osborni
 Sperlingii, U. J. D. Consiliarii Regii & Prof. P. Historia-
 rum ac Eloquentia in Academia Equestri
 Hafniensi.

Hafniæ, sumptibus Auctoris, A. 1694. in 4. plag. 127.

Fecit in isthoc Commentariolo clarissimus Auctor, quod illi solent, qui patriam, seu qua nati sunt, seu in qua ipsis bene est, amant celebrantque. Equidem quin lingua Danica ex antiquissimis una sit, non est dubitandū. Sed id annisus est cum primis *Sperlingius*, ut ostenderet argumentis quibusdam, eam omnes septentrionalium linguas præstare. Postquam enim §. 2. & seqq. breviter asseruisset, Gothos, Normannos & Anglo-Saxones ex Dania & per Daniam exque Cimbrica Chersoneso prodiisse Europam devastatam, §. 6. de linguæ Danicæ eminentia ex testimoniis librorum aliquot Islandicæ scriptorum disferit, eamque statuit §. 9. omnes Reges usurpasse, Suecicos æque ac Norwegicos. Neque negat tamen §. 12. in Islandica sola residere linguam septentrionalium veterem, sed quæ Danica fuerit appellata ideo, quod Danicam linguam agnoscerent magistram omnium, & si quid mutandum aut supplendum aut exornandum occurreret in cæteris, illud ex Danica peteretur & ex alia nulla. Tum respondet porro §. 13. ad objectiones eorum, qui Gothicum præferant linguæ nomen, docetque, illud, tamen si blim latius, expansum forte, mature tamen angustissimis finibus §. 14. 16. 17. esse circumscriptum, & illam gentem, quæ sæculo a C. N. III. ab aliis septentrionis latere §. 15. & a Mæotide palude excursus fecerit in plurimas Europæ provincias, prorsus non eandem esse cum Danica, Norwegica aut Suecica gente. Inde refutat §. 18. *Verclium* in Historia Gotrici & Rolvonis, *Jonamque Rugmannum* Gothicæ linguæ laudatores, ac recenset Islandicæ fata §. 19. 20. 21. & quæ sua sit sententia totiusque hujus dissertationis scopus, exponit §. 22. his verbis, quæ integræ oportet ut adscribamus: *Nihil pro Danica lingua ejusque præminencia dici potuit pulchrius a tam antiquo Scriptore. Non quod Danica lingua non sua sit distincta terminis, & pronuntiationibus, prout cætera septentrionales; sed quod communi consensu populorum horum his bonis habeatur Danico nomini, ut Danicæ*

loqui dici debeant, qui in Suecia vel Norwegia vel Islandia degunt, aut regionibus subjectis; pariter ac in ipsa Dania. Sed & Scallda (scriptor Islandicus) alicubi eandem formulam adhibet, eadem excellentissima significatione Danicæ linguæ; quod nisi meruisset probe nomini suo decus addere Dania, nunquam relique gentes, quæ sunt ad invicem amulatione & livore prædita, hoc concessissent, aut adeo tritam formulam proverbii loco assumfissent. Magnis igitur beneficiis Danicam linguam omnes septentrionales beasse & cumulasse libenter confessi sunt, idque ne ullo modo negari posset unquam, publica voce testati sunt omnes. Et amplius §. 23: In omnium igitur ore, qui Septentrionem habitaverunt, versata est Danica lingua, quod nulla fuerit elegantior, & quamvis eam ceteri vix assequerentur, quod eodem palato & gutture haud omnes donati sint, Danice tamen loqui omnes dicebantur, licet distortis paulo sermonibus a nativa Danorum in *Qvonia* discederent. Inde porro §. 24. & seqq. quædam testimonia eorum allegat, qui a *Danska Tungu*, id est, linguam Danicam ceteris prætulerunt, interque istos, ut omittamus libros Islandice MSS., Adamum quoque Bremensem, & Ant. Brerewodium in Scrutinio Religionum. Novum post id §. 37. pro confirmanda Danicæ linguæ præstantia adducit argumentum inde, quod Episcopi Norwegi plures alique celebriores viri Danos sese cognominaverint. Ea occasione explicat insimul §§. 39-43. vocabula *Danesæ*, & *Dana-arff*, ex jure Danico, Suecicoque, ac docet, istud significare regium thesaurum, quando repertus ad Regem spectet, hoc vero Regii fisci hæreditatem ex peregrinorum morientium bonis, si ea intra annum & diem non repetantur a peregrinorum hæredibus legitimis. Danici tandem nominis celebratam §. 44. 45. etiam ab denominatione antiquissima sinus Codani & Gedani urbis, & §. 46. ab insula Daneholm ac fluvio Danebeck, ut & voce *Danegeld* §. 47. deducit, qua Angli etiam, Danis a se jam fugatis, vocaverint tributum illud, quod Regibus suis ex Normandica stirpe pendere quotannis perrexerunt. Tandem §. 50. inter causas, quæ populos moverint, ut Danico nomine linguas suas insigniri paterentur, potissimum affert eam, quod cum Christianismo, ex Dania primum inter regiones septentrionales oriundo, simul etiam sese diffuderit lingua & scriptio Danica. Nam & hanc statuit serio §. 51. antiquam æque ac novam, ex Dania venisse ad Islandos gentesque Septentrionis alias, ac licet

licet non desint forte, quæ §. 52. pro Runica scriptione pugnent, tamen ait neque de hac ejecta, neque de illius initiis aut progressu, cum incerta sint & in obscuro posita omnia, quicquam scribi posse.

*SEMPRONII GRACCHI MASSILIENSIS, MEDICUS
hujus seculi, seu Herma Tyroni Medico expeditissimam,
qua eundem, viam monstrans.*

Dresdæ, apud Johann. Jac. Wincklerum, A. 1693. in 8.
Const. plag. xxx.

Cum tam vastum sit Medicinæ studium, atque e variis scientiis amplissimis coagmentatum, ut iis omnibus, prout par est, accurate cognoscendis, tota hominis ætas, quousque etiam extendatur, vix sufficiat, de Methodo solliciti fuerunt artis principes nonnulli, Posselinus, Sennertus, Pons, Mercurialis, Hafenrefferus, Schenckius, Rhodius, Plempius, Bartholinus, alique, qua medianté longum iter brevius reddatur tyroni, & accuratius procedendo altera ejus addiscendæ pars ad alteram viam præmonstret regiam, ut ne tyro præpostere agendo remoram sentiat, aut huc illuc vagetur, sed feliciori itinere cursum exsequatur. Hos dum sedulo evolvit præsentis libelli ficto sub nomine delitescens auctor doctissimus, quædã ab iis omiſſa, quædã alio, quam æquû ipsi videbatur, ordine tractata, haud difficulter observavit. Tyronis proinde in gratiam eundem laborem aggreditur, & modum bene addiscendæ artem & prudenter exercendæ, suis ubique rationibus additis, præsentis bipartito libello exponit. Nimirum priori libri parte ea, quæ ad Medicum necessario hodie requiruntur, explicat, inculcatque tyroni, ut priusquam se totum Medicinæ tradat, vocationis internæ ad hoc, nec ad aliud vitæ genus, examen subeat. Deinde vult, ut eruditionem solidam avide appetat; ea propter & Methodum addiscendæ artem præscribit, suadetque, ut nec arti nec naturali scientiæ manum prius admoveat, quam Matheseos & Chymicæ accuratiori cognitione imbutum se noverit. Tertio adhortatur, ut bonæ famæ studio flagret, cujus parandæ mediæ, tam ab ægro, quam ab adstantibus, tum maxime a ministris medicorum, eorumque prudenti regimine derivat, & ea prolixius indigitat, quæ vel in chirurgorum, barbitonsorum, balneatorumque examinibus magistra-

gistratibus, vel in obstetricum novellarum tentaminibus, vel in officinarum pharmaceuticarum visitationibus probe observanda tyroni veniunt. In posteriori postmodum parte de causis contemptæ adeo Medicinæ edisserit, copiam medicorum; matrimonii, propter majorem ægrorum confidentiam & affluxum, ineundi necessitatem; invidiam & calumnias; hostri tenuitatem; medicastrosum denique, pharmacopœorum, rasorum, scarificatorum impune praxin medicam exercentium patrociniū deplorat, tyronique exponit, ut num his & similibus difficultatibus superandis par sit, expendat, ne postea in medio studiorum cursu hæreat, & ex genuino artis filio in semidoctum & empiricum degeneret, aut misere vitam ducat.

ANDRÆ CHRISTOPHORI RÖSENERI, J. U. D. TRACTATUS Juridicus de Libris Mercatorum, von Handels-Büchern / in quo perutilis hæc tam in theoria quam praxi juris materia secundum seriem causarum dilucide traditur, ac Collegiorum Juridicorum responsis illustratur.

Lipsiæ, apud Frid. Lanckisii hæredes, A. 1694. in 4.

Alph. 1. pl. 14.

IN commerciorum favorem multa jura singularia condita observataque reperiri, non pauci ex Jctis spissis atque eruditis suis scriptis docuerunt. Nullus tamen hæctenus visus fuit, qui de Libris Mercatorum ex professo egerit, ac peculiari eos tractatu explicuerit. Proinde non omnino oleum & operam perditurum se arbitratus est consultissimus D. Rösener, si ipse hanc materiam pro virili excoleret, quæque subinde ex præstantissimis, nec ex parte ubivis semper obviis autoribus, tum propria quoque experientia animadverterat, in schedas conciperet, & quindecim capitibus secundum methodum causarum elaboratis complecteretur. Et quidem in Cap. 1. & 2. post traditam definitionem, agit de divisione Librorum Mercatorum in tres ordinarios, scilicet in Protocollum, in quo res quotidie obvix tumultuarie consignantur, Italica voce *Scartafoglio*, Germanis *das Blitter-Buch*; in *Adversaria* seu *Giornale*, *das Tag- oder Land-Buch*; & denique librum primarium seu Rationarium, *das Haupt- oder Schuld-Buch*; in quo postremo cuilibet debitori pariter atque creditori propriam assignari paginam, deque eo libro potis-

potissimum acturum se monet. His ita expositis, ex Jacobi Savary Mercatore Perfecto novem species librorum mercatoriorum adducit, & simul ad calcem librum mercatorum secretum, *das geheime Buch*/ definit. In Cap. 3. offendit, consuetudine esse introductum, ut libri mercatorum fidem faciant; quia scripturis secundum diversas locorum consuetudines standum sit. Atque hinc deducit modum illum probandi per scripturam signatam vel sigillatam, *durch das gestempelte Papier*/ apud Belgas maxime receptum, & ab his in alias provincias ac regna translatum. In Cap. 4. definitionem mercatoris a Stracha exhibitam secundum omnia ejus membra examinat, & quinam mercaturam ex dispositione tum juris communis tum statutorum localium exercere possint, exinde concludit. Quibus praemissis, aliquot in hoc capite proponit quaestiones, quarum prima: Num opificum libri eandem probandi vim cum libris mercatorum habeant quam negative decidit, & pro stabilienda sua sententia se refert ad acta judicialia, ventilata in praetorio Lipsiensi anno 1680. Deinde quaestionem movet de mulieribus, num illis jure Saxonico absque curatore negotiari permissum? Affirmativam probare satagit, sed addita duplici restrictione, modo negotiari consueverint, & proprio nomine negotiationes exercuerint. Deinde distinguit, utrum cum marito, an sola mercaturam exerceat mulier; ita ut priori modo ut socia consideretur; posteriori vero tantum uxor proprio suo contractu teneatur. Porro quaerit de pharmacopoeis, num illi perinde ut mercatores, libros suos possint producere, ad hunc effectum ut semiplene probent? Casum producit de duobus pharmacopoeis, altero Misnensi, altero Lipsiensi, qui anno 1686. in judicio mercatorum Lipsiensi litigarunt; ubi pro mercatore Lipsiensi exceptionem compensationis ex libro mercatorio probante, fuit pronunciatum. Objectum librorum mercatorum absolvere data & accepta, i. e. debita & credita, ostendit Cap. 6. ubi num. 7. quaestionem illam pertractat, si liber mercatoris contineat data tantum, an propterea vitietur? Respondet ad eandem negative, quia forte mercator nihil a debitore acceperit; quod libro suo inferere potuerit: sufficere librum esse formaliter compositum ad inscribenda accepta atque data. Num vero datis his & acceptis apponi debeat annus, mensis & dies, in num. 14. quaerit. Distinguit vero hic inter libros rationum, ex necessitate & libera

Zz

volun-

voluntate confectos; istos, quales confici solent, e. g. ab exactoribus tributorum aliisque officio publico fungentibus, item a tutoribus atque curatoribus, debere esse solennes cum die, anno & consule; non vero posteriores, quo refert libros mercatorum. Ad formam libri in Cap. 7. inter alia requirit primo titulum seu inscriptionem; deinde ut liber sit confectus proborum mercatorum more & compactus, seu liber magistralis. Requisitum vero Gassii, Finckelthuffii, Ayzeri, libros propria mercatoris manu debere esse conscriptos, ex Carpzovio aliisque Doctoribus solide refutat. Porro requirit, ut debiti causa in libris illis exprimatur apta & clara. Neutiquam vero pro requisito agnoscit illud, quod desiderat Bartolus, juramentum prius debere esse praestitum a mercatore ab initio mercaturae: cum mercatores hodierni nullo juramento praestito. exerceant mercaturam ad libitum, & hodie juramentum ab illis nonnisi tempore probationis requiratur. Circa illam quaestionem, num mercator libros suos edere cogatur, in Cap. 9. distinguit inter jus scriptum & non scriptum; secundum posterius affirmat, & in num. 15 ac seqq. modum edendi, si in alio, quam negotiationis loco editio postuletur, demonstrat. Non solum vero edi, sed etiam ab adversario recognosci debere libros mercatorum, & quidem in judicio illo, ubi actio instituta, excepto eo casu, si inveniatur in alia provincia, & ibidem asserventur, (ubi etiam alibi recognitionem fieri posse, citata tamen prius ad istum locum, ubi libri asservantur, parte adversa) in cap. X. edocet. Deinde cum ipsorum librorum originalia, non etiam eorum transumpta sint recognoscenda, idcirco quomodo utroque in casu recognitio expedienda, in eodem capite ante oculos ponit. Quia vero libris mercatorum ex consuetudine hoc singulare est tributum, ut semiplena probandi vi gaudeant, in Cap. XI. *varia privilegia* ac singularia mercatoribus indulta jura in medium affert, v. g. quod possint habere propria collegia; quod illis licitum sit statuta a jure communi positivo exorbitantia condere, ac iudices peculiare constituere. Eum in finem mentionem facit consulum Hispanorum, Gallorum &c. in Barbaria aliisque locis Imperii Turcici residentium. Quam maxime vero, quomodo Ordinatio processus mercatorum Lipsiensis a processu Electorali communi differat, pluribus ostendit, e. gr. Quae ad personas Judicii accessorias seu Advocatos: admitti tantum illos;

illos, qui sunt Doctores vel Licentiati, vel ratione eruditionis suæ documenta afferre possunt, & præterea jurejurando sese adstringunt de diligentia sua adhibenda & calumnia vitanda: ipsum modum procedendi non ordinarium sed summarium esse. Quoad actus judicii præparatorios essentialia monstrat, quod libellus alternativus admittatur, in eoque plura quam tria puncta cumulari possint: item quod citatio non in scriptis, sed tantum per tabellionem, nulla data dilatione fiat; quodque hujus effectus sit respectu rei comparatio personalis non etiam per mandatarium. Ratione actuum præparatoriorum accidentalium & exceptionum dilatoriarum, hoc singulare proponit, quod præter exceptiones feriarum sacrarum, præventionis & litis pendentis, si in continenti doceri possint, item legitimationis ac spoliis, nullæ aliæ dilatoris locum inveniant. Quomodo in actibus illis, qui judicio insunt, veluti probationibus, conclusionibus, inrotatione actorum; item in actibus mixtis, e. gr. contumaciæ accusatione, litis denunciatione &c. nec non in actibus, qui judicium sequuntur, vel suspensivis, uti sunt appellatio, leuteratio, vel executorialibus, singularia sese exerant, uberius declarat, suamque sententiam verbis ex Ordinatione proc. mercat. petitis confirmat. Recensitis hisce singularibus ad librorum mercatoriorum effectum, probationem sc. semiplenam, & necessariam juramenti præstationem revertitur, ac praxin forensis, si extraneæ personæ, in disitis terris viventes, coram judicio, ubi lis ventilatur, litigant, & jurare debent, ob oculos ponit. Num diaria eadem cum libris mercatorum fidem mereantur, num. 230. quærit, & ad quæstionem negative respondet. Antequam vero Autor hoc caput relinquat, adhuc de Scontris, s. libris pro notandis compensationibus, quæ circa cambia occurrere solent confectis, item de bilanciis, & qualem probandi vim habeant, disserit. Postquam itaque de librorum mercatorum probatione semiplena fusius egit in Cap. XII. inter alia quæstionem: num statutum aliquod disponere possit, ut plene libris mercatorum absque juramento suppletorio credatur? proponit, cujus affirmativam tueri, in tantum ut non solum plene probent in loco, ubi viget consuetudo, sed etiam extra territorium, num. 24. seqq. Intricatam quoque illam quæstionem: num liber mercatorum pro tertio & contra tertium probet, num. 61. explicatè elucidat. Eodem capite num. 113. illam quæstionem, num contra libros

libros mercatorum, quorum fides approbata est a statuto vel consuetudine, probatio admittatur in contrariū? affirmative resolvit. In Cap. XIV. proponit contraria, quæ vocat, librorum mercatorum, inter quæ primum refert amissionem tum casu tum dolo factam, & quomodo tunc in foro procedendum, accuratè demonstrat. Contrariis deinde accenset defectus occurrentes tam circa personas scribentium, quam formam libri mercatorii, & materiam; ubi etiam quænam instrumenti vitia sint intrinseca, quæque extrinseca, distinctè tradit. In Cap. XV. & ultimo agit de literis, chirographis, signis seu marcis, item sarcinis seu ballis, nec non de tesseris, schedis incisæ ac bacillis fissis, quæ omnia inter affinia probandi genera ponit. Ipsi vero libris mercatorum veluti affines annumerat libros proxenetarum, argentariorum, camporum, aliosque complares. Atque hæc occasione quæstionem movet, an libri Judæorum probent, atque hi ad juramentum suppletorium admitti possint? Distinguit, an Judæo res sit cum Christiano, an cum alio Judæo? Priori casu quæstionem negat, quia Judæi tanquam viles & subleste fidei homines contra Christianum regulariter testimonium perhibere non possint: posteriori casu affirmativam defendit. Quemadmodum vero Autor in id incubuit, ut ostenderet, quam utilitatem nobilissima hæc ac quotidiana juris mercatorii materia in dīcasteriis præstet: ita quæstiones practicas ad præsens negotium facientes sedulo proposuit, & ex legibus communibus, statutis item localibus ac variis præjudiciis judicii mercatorii Lipsiensis, accuratè & perspicue definivit.

G. G. L. CONSTRUCTIO PROPRIA PROBLEMATIS
de Curva Isochrone Paracentrica. Ubi & generaliora quadam de natura, & calculo differentiali osculorum, & de constructione linearum transcendensium, una maxime geometrica, altera mechanica quidem, sed generalissima. Accessit modus reddendi inventiones transcendentium linearum universales, ut quomvis casum comprehendant, & transiens per punctum datum.

A Celeberrimo Viro Jac. Bernoullio, Mathematico apud Basileenses Professore, in *Actis mensis Junii* nuperi velut invitatus; præsertim

tim circa problema a me olim, cum nondum nostra calculandi methodus frequentari cœpisset, propositum; responsum defugere nolui; tamen & valetudo vacillans & alia multiplices causæ, excusare me fortasse possent. Et quidem profundius ista meditari non licet, aut demonstrationes introspicere, minime tamen dubito, pro explorato acumine *Viri*, vera attulisse. Quo constituto libenter agnosco, non facile in specialium problematum solutione apud Geometras pulchriora repertum iri. Quædam tamen annotabo, quæ mihi primo aspectu sese obtulere, nec novo studio indigebant. Theoremata pro inveniendis radiis circulorum osculantium elegantia & utilia sunt, utorque similibus vel expresse, vel potius virtualiter, ipsa calculi nostri natura jubente, quoties generatricem evolutoriam vel oscula quæro, lineæ non nisi differentialiter seu per tangentium proprietatem datæ; tunc enim ut ex duabus incognitis generatricem determinantibus unius (altera sublata) valor, per ipsas x, y, dx, dy lineæ differentialiter datæ, generaliter habeatur; utique veniendum est ad differentio-differentiales, quæ tamen cessant in applicatione, quia $dy:dx$, per ordinarias explicatur. Sed & pro centris non minus ac radiis circulorum osculantium theoremata generaliora formari possunt, quæ certorum elementorum æqualitate non indigent. Tale hoc est (cujus corollaria sunt, quæ *Vir Cl.* attulit,) radius osculi est ad unitatem, ut elementum unius coordinatæ est ad elementum rationis elementorum alterius coordinatæ & curvæ. *Rationem* autem hic sumo pro re homogenea unitati vel numero, quæ oritur ex divisione antecedentis per consequens. Item: distantia centri osculantis circuli ab ordinata curvæ, est ad unitatem, ut tertia proportionalis elementorum abscissæ & curvæ est ad elementum rationis elementorum abscissæ & ordinatæ. Et quod notatu dignum est, possunt hæc indagari sine meditatione figuræ, nempe ex calculo solo a nobis proposito; quærendo scilicet æquationem localem ad rectam curvæ normalem, eamque differentiando secundum quantitates in ea geminatas, methodo a me præscripta in his *Actis April. 1092*, & nuper illustrata. Nempe sit abscissa AB, x ; ordinata BC, y , vel contra; & elementum curvæ sit dc . Et CP ad curvam perpendicularis, axi occurrat, in P ; sumaturque in ea punctum quodcumque G , unde ad axem normalem GF ducatur. Jam sit AF, f ; & GE, g ; fietque (cum signa ita pos-

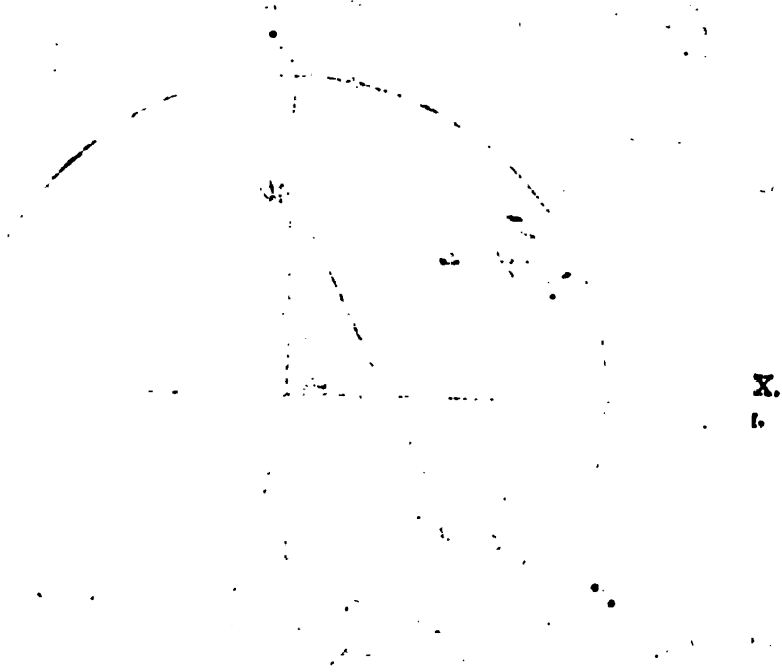
Z z 3

stula-

stulabunt) $g + y$ ad $f - x$ ut dx ad dy seu fiet $g + y = f - x$, $dx : dy$, quæ est æquatio localis ad rectam indefinite productam, curvæ normalem. Verum quia jam duarum hujusmodi rectarum quæritur intersectio, differentianda est hæc æquatio; hoc tantum observato, ut g & f , ob commune punctum concursus, considerentur velut coincidentes in utraq; recta, adeoq; indifferentiabiles. Et fiet $dy = f - x d \frac{dx : dy - dx}{dx} : dy$; seu $dc : dc : dy$ (tertia prop. ipsis dy dc) est ad $d \frac{dx : dy}{dx}$ (elementum rationis inter dx & dy) ut $f - x$ ad unitatem; quod est posterius theorema ex iis, quæ paulo ante adduxi. Quod si rationem inter dx & dy vocemus r , fiet dx ad $r dr$; $r + r r$ (elementum quoddam pro dicta ratione logarithmicum) ut distantia a coordinata nempe $f - x$ est ad unitatem. Iisdem positis, radius osculi vocetur q , fiet $q dy : dc = f - x$; & differentiando fiet $q d, dy : dc = dx$ seu fiet q ad 1 , ut $-dx$ ad d , $dy : dc$, vel q ad 1 , ut dy ad d , $dx : dc$; quod est theorema prius. Et omnino variari ista possunt infinitis modis, constituique pro usu problematum; potissima tamen elegantioraque assignari prodest ad scientiæ incrementum. Et latent sane in istis, quæ egregios usus habere possunt.

De *Elastro* in univèrsum quidem dici, opinor, potest: tensionem esse proportionalem vi tendenti. Sed cum in solido contenti mutatione tensio consistat, non solet tota in longitudinè refundi; ut si fingamus pilas inflatas in lineam dispositas esse, vicinamque vicinæ nodo quodam alligari; ac totum funem ex illis compositum intendi; manifestum est, funis extensionem in longitudinem non fore proportionalem tensioni aeris inclusi in pilis, seu vi tendenti. Quæ causa etiam est, quod de lamina elastica non æque ac de catena certi aliquid constitui potest. Itaque recte *Cl. Vir* generalia dedit pro quacunque tensionis lege,

Cum varios modos construendi transcendentes lineas examinarem olim, omnium absolutissimum esse repereram, qui fieret inventionem punctorum quotcunque per meras quantitates ordinarias seu Algebraicas, supposita tantum unica quantitate constante transcendente pro punctis omnibus; cum alias perpetuo transcendentibus novis sit opus pro puncto quovis. Et hoc modo usus eram ad catenariæ constructionem. Is igitur valde probatur *Celeberrimo Viro p. 271*: dolendum

Aex 31

dum tamen censet, quod non sit universalis; etsi enim succedat in his, quæ pendent a logarithmis vel quadratura hyperbolæ, non tamen adhiberi posse, ubi quadratura circuli vel altior alia requiritur. Cum vero mihi fecus videatur, omninoque arbitrer pro circuli dimensione, imo & pro altioribus, simile aliquid fieri posse; ad promotionem scientiæ interest, ut res non nihil declaretur. Nempe quod pro quadratura hyperbolæ præstat sectio rationis seu inventio mediarum proportionalium, id pro circulari præstat sectio anguli. Itaque loco logarithmicæ adhiberi potest *linea sinuum* (nostro more explicata) vel linea tangentium, aliaque similis. Nempe sumatur quadrans circuli $ABCGA$, cujus basis BC est sinus totus, altitudini autem BA utcumque productæ in E , tanquam axi, ordinatim applicentur sinus recti, hoc modo: Arcus quadrantis bifecetur in G ; & segmenta AG , CG rursus bifecentur in H & K ; & segmenta AH , HG , GK , KC denuo bifecentur, eodemque modo pergi intelligatur. Porro similiter altitudo EB bifecetur in (G) ; & $E(G)$, $B(G)$ in (H) & (K) atque ita porro: tum ipsæ rectæ a punctis sectionum ad axem ductæ: ut GL , HM , KN seu sinus agulorum BC , HBC , KBC , (quos cum basi comprehendunt radii a punctis sectionum arcus ad centrum ducti) ordinatim applicentur respondentibus punctis sectionum altitudinis; seu transferantur in (G) (L) ; (H) (M) ; (K) (N) ; & sinus totus BC , in B (C) ; & linea E (M) (L) (N) (C) erit linea sinuum; Atque ita si ordinatæ velut (M) (H) sint ut sinus angulorum (velut ABH) abscissæ, E (H) erunt ut anguli, seu ut arcus, velut (AH) . Et, siquidem tota altitudo EB sit æqualis arcui quadrantis; abscissæ erunt arcubus dicto modo respondentibus æquales. Igitur linea hæc sinuum per puncta describi potest non minus ac logarithmica. Ipsa autem semel descripta, dataque una sola quantitate constante, quæ est ratio diametri ad circumferentiam; seu data ratione arcus quadrantis AGC , ad radium BC ; adeoque data ratione arcus AGC ad altitudinem BE (cujus ratio ad BC pro arbitrio sumta est,) patet ope lineæ sinuum descriptæ, arcum circuli quemvis dari; adeoque & segmenti cujusque circularis vel sectoris quadraturam. Quemadmodum autem in logarithmica datur unica illa quantitas requisita, si detur figuræ descriptæ tangens; ita in linea sinuum idem est. Nam si ordinatæ sint sinus, & abscissæ sint proportionales arcubus, erunt elementa abscissarum proportionalia arcuum

TAB. IX.
Fig. 1.

elementis. Jam elementum arcus est ad elementum sinus, ut radius ad sinum complementi. Ergo in figura sinuum dicta, erit elementum abscissæ ad elementum ordinatæ, id est, erit subtangentialis quæcunque $T(G)$ ad ordinatam GL seu sinum, in ratione composita, radii AB ad arcum quadrantis AGC , & altitudinis BE ad BL sinum complementi; & ipse arcus quadrantis erit ad radium, ut BE altitudo lineæ sinuum est ad $T(G)$ subtangentialem 45 graduum sinui respondentem. Porro quemadmodum lineæ transcendentes, id est, æquatione algebraica seu certi gradus inexplicabiles, nempe de gradu in gradum transeuntes, describi possunt sectione rationis vel anguli: ita manifestum est, innumerabiles alias hujusmodi per puncta constructiones posse excogitari linearum transcendentium, quas ad alias quadraturas itemque ad tangentium universam methodum seu differentialem primi gradus constructionem profuturas, ex dictis intelligi potest. Atque ita ad novum velut pelagus meditationum aditus patet, quod rite ingredienti præclara dabit; cum in his vera consistat connectio analyseos algebraicæ atque transcendentis. Qua occasione noto obiter, quod *Vir Clarissimus* in mei gratiam Algebraicas se imposteros vocaturum ait, quas ante Geometricas vocaverat, non ita a me accipi, quasi mihi nescio quam in his affectationem imputet, sed quod rationes meas non improbet, quibus inductus statuo, quicquid exactum est, Geometricum esse, Mechanicum vero quod fit appropinquando; nec minus peccasse *Cartesium* hæc Geometria excludenda, quæ ipsius analysi non subjiciebantur, quam veteres *Cartesio* peccasse erant visi, qui lineas supra rectam & circulum ad mechanicas retulerant.

Nota, quam *Vir Clarissimus* adhibet p. 271, unde intelligatur, an quadratura figuræ ordinariæ ope logarithmicæ exhiberi possit, quod scilicet res tum demum succedat, cum ordinata figuræ quadrandæ est subtangentialis Algebraicæ; non videtur universalis; nec nisi pro illis est, quæ simpliciore ratione per logarithmos construuntur. Nam eo casu, quo hæc nota locum habet, logarithmus ordinatæ ad alteram illam curvam Algebraicam dicta subtangentialem præditam, erit æqualis rationi quam ordinata quadraticis seu summatricis habet ad constantem, scilicet in quadratrice sit ordinata y ; in quadranda x ; in altera algebraica v ; abscissa utrobique sit x , & in algebraica ad v , sit sub-

subtangentialis q ; sitque $ady = t dx$; & t detur per x , & ob notam præscriptam sit $q = aa : t$, erit ex natura subtangentialis $dx : q = dv : v = t dx : aa = dy : a$. Ergo $\log. v = y : a$. Sit jam in exemplo ad instantiam apto $t = x \times aa : x$; fiet $y = xx : 2a \times \log. x$. Ergo si nota dicta esset universalis, deberet dari quantitas algebraica v , cujus logarithmus esset $xx : 2aa \times \log. x$; seu logarithmus rationis inter quantitates algebraicas v & x , deberet esse quantitas algebraica $xx : 2aa$ indefinite, in quibuscunque v vel x , quod fieri nequit. Invenire autem, utrum quadratura fieri possit per logarithmicam, vel etiam per dimensiones conicas, alterius est analyseos, quam a methodo tangentium inversa distinguo. Et quod ad hanc attinet, agnosco me proposuisse inter alias viam per æquationem generalem, $a \times b x \times c y$ &c. ad curvam indefinitam; cujus usum non contemnendum puto, praxi ipsa, & speciminibus edoctus. Sed contractionibus quibusdam, aliaque industria opus est.

Ad seriem, quam *Professor Clarissimus* exhibet p. 274, pro exprimenda quantitate $y = \int, xx dx : \sqrt{1-x^4}$, perveniri etiam potest simplici expressione potentie binomii. Nam $\int \frac{e}{1 \times b} = 1 \times \frac{e}{1} b \times$
 $\frac{e. e-1}{1 \ 2} b b \times \frac{e. e-1. e-2}{1. 2. 3} b^3$ &c. quod si sit $= 1 : \sqrt{1-x^4}$ erit $e = -1 : a$ & $b = -x^4$, unde explicando seriem $1 \times \frac{e}{1} b \times$

& proveniens multiplicando per $xx dx$ habebitur valor ipsius dy : unde fiet: $y = \frac{1}{3; 1} x^3 \times \frac{1}{7; 2; 1} x^7 \times \frac{1. 3}{11; 4; 1. 2} x^{11} \times \frac{1. 3. 5}{15; 8; 1. 2. 3}$ &c. Ego sane compendii causa utor hoc artificio post *Newtonum* etiam ad series meas, cum unica irrationalis calculum ingreditur, quia sic sublatio ejus evitatur. Quanquam & post exaltationes (prolixius licet) ad idem perveniri possit, methodo generali a me præscripta.

Venio jam ad problematis mei solutionem, seu *lines* (quam voco) *Isochrona paracentrica* a me proposita, constructionem, occasione curvæ elasticæ a *Viro Clarissimo* feliciter inventam, & ipsa ejus evolutione exhibitam; qua me invitare videtur, ut meam quoque solu-

solutionem prodam. Fecissem multo ante, si satis vacare liceret his laboribus. Jam enim ante complures annos habui, & quidem paulo post isochronam simplicem inventam, quando & publice proposui quærendam hanc paracentricam paulo difficiliorem, Sed plerumque viam reperisse contentus, prosecutione abstinere cogor. Adeo ut ad ipsius Catenariz constructionem vix demum, diu post repertam ejus analysin, me accinxerim; cum scilicet amici urgerent. Apparebit autem, meum processum non tam ab eo, quod feliciter extrinsecus oblatum est, quam ex ipsius rei natura statim per se provenisse. Et quanquam adeo non improbem constructionem datam, ut laudem potius, quippe quæ ad rem difficilem *Autori* aditum dedit; nec iis assentiar, qui peccatum dicunt, composito magis modo præstari, quod potest simpliciore, neque enim peccatum est, quod perfectissimum non est: Cum tamen mihi sese obtulerit constructio satis expedita per rectificationem curvæ ordinariæ, hanc velut toto genere simpliciorem illa, quam *Vir Cl.* dedit, paucis designare volui. Nam ipse curvam quandam construit, quadratura seu dimensione ejus figuræ,

cujus ordinata est $axx: \sqrt{a^2 - x^2}$ Et hujus quadratricis transcendens (quam ob usum Elasticam vocat) rursus dimensionem adhibet, ut solvatur problema quæsitum. Atque ita curvam a me propositam efficit per solutionem transcendentalem secundi generis. Sed cum curva sit ipsamet non nisi generis primi, quia tantum ad ejus constructionem requiritur quadratura figuræ, cujus ordinata est,

$\sqrt{a^2 - x^2} : a$; ideo lineam quoque quæ sibi algebraicam, cujus rectificatione quæsitum eodem modo præstaretur. Quomodo autem hæc duæ quadraturæ conicis dimensionibus respondeant, *alias ostendam.* Adest enim peculiaris pro talibus analysi. Sane, si quadranda esset

figura ordinatarum, $\sqrt{a^2 + x^2}$ (quæ signo tantum a dicta differt) per extensionem curvæ hyperbolicæ res præstaretur. Sed nunc ad propriam constructionem problematis propositi progrediamur.

TABLE IX. Quæritur, qualis sit (in *fig. 2*) linea *Isochrona paracentrica*
 Fig. 2. $\times C_2 C_3 C$, in qua moto gravi, quod descendit ex altitudine H, accessus

sus & recessus respectu centri cuiusdam A seu puncti fixi; sit æquabilis; adeoque elementa distantiarum ab A sint elementis temporum proportionalia. Distantiæ AC representent tempora t ; ex 1 C agatur $1 C \propto \theta$, normalis ad A 2 C, erunt $\theta \propto 2 C$, ut elementa temporum dt . Arcus curvæ appellentur c ; elementa eorum, dc , tanquam elementa spatiorum, quæ grave percurrendo absolvit. Sunt autem (ex generalissima motus lege) *elementa spatiorum in ratione composita velocitatum & temporis elementorum.*

(1)

Velocitas vocetur v . Hinc dc ut $v dt$.

Distantia inter horizontes punctorum H & A, seu HA, vocetur a . Porro ex lege motus gravium, velocitates sunt in duplicata ratione, ne altitudinem HB. Sit AB, x , & HB erit $a \sqrt{x}$ (nam *varietates signorum* pro talibus in ipso literæ valore comprehendo, nec in

(2)

calculo moror, cum omnia eodem modo proveniant) fiet v ut $a \sqrt{x}$, & per 1 & 2, fit dc ut $dt \sqrt{a \sqrt{x}}$, seu ad implendam legem homogeneorum

(3)

$dc \propto dt \sqrt{a \sqrt{x}}$. Jam centro A, radio si placet AH, describatur circulus AKM, axem AB secans in K, & AC in M. Et Arcus KM (qui vocabitur m) representet angulum conversionis rectæ AMC circa A; itaque, M 2 M, seu dm , erit ipsius arcus circuli sive motus angularis seu vertiginis, elementum. Itaque fit $1 C \propto \theta \propto dm : a$. Est autem quadr. 2G 2C æqu. quadr. 2C 1θ $\sqrt{x}$ quadr.

$1 \theta \propto C$. Ergo $dc \propto dt \sqrt{a \sqrt{x}}$ (per æqu. 3)

(4)

(5)

$dt \sqrt{a \sqrt{x}} \propto dt dx : a$. Ergo $dt : t \propto dm : \sqrt{ax}$. Ex M ad axem

(6)

agatur normalis ML, & AL vocetur z , fiet $ax \propto zt$, nempe ob tri-

(7)

angula similia ALM, ABC. Et, per 6 & 7 fit $dt : \sqrt{at} \propto dm : \sqrt{az}$

(8)

Jam ex proprietate tangentium circuli est dm ad dz ut a ad $\sqrt{aa-zz}$, id est, ut AM ad ML, radius ad sinum anguli KAM. Et ex 8 & 9

(9)

fiet $dt : \sqrt{at} \propto dz : \sqrt{a^3 - az^3}$. Unde summando $\sqrt{at} \propto \frac{dz}{\sqrt{aa-z}}$

$aa-z$

$aa. f, dx: \sqrt{a^3 z - az^3} + b$: ubi b est quantitas *constans pro arbitrio assumta*. Id enim licet *inter summandum*, quoties non vetamur problematis conditionibus. Quod cum non satis observari videam, monere hoc loco volui, quoniam interest ad *solutionum generabilitatem*. Nam infinitæ satisfaciunt curvæ, iisdem manentibus punctis H & A, sed quæ variari possunt pro variata recta b , adeo ut curva quæ sita (quantum iudico) reperiri possit, quæ transeat per punctum da-

tum. Nunc superest absolvenda quadratura $f, dx \sqrt{a^3 z - az^3}$, id est (si AN sit media proportionalis inter AL & AK) invenienda est area figuræ, cujus ordinata sit ad AH ut quadratum ab AH ad rectangulum sub AN & LM.

Hanc quadraturam ita efficiemus: In HK sumatur LW æqualis ipsi EK diagonali quadrati ab AH vel AE, & iuncta MW, sumatur Aβ in AK, si opus producta, quæ sit ad AN in duplicata ratione MW ad WL seu EK. Et ipsis Aβ ordinatim ad angulos rectos applicentur βγ, quæ sint ad LM (respondentes) ut rectangulum NAL ad quadratum ab EK. Et per puncta γ describatur linea Aγ, cujus extensione in rectum habebitur quadratura paulo antedicta. Nempto triplum rectanguli sub curva Aγ & recta AH, demto

quintuplo dimidiū rectanguli sub AN & LM ($= \frac{5}{2} \sqrt{a^3 z - az^3}$) dabit figuræ supra dictæ ab A incipiendo sumtæ (cujus ordinatæ sint reciproce proportionales dictis rectangulis sub AN & LM) aream;

quam applicandæ ad a prodibit recta $aa. f, dx: \sqrt{a^3 z - az^3}$. Hæc recta sumatur cum recta constante b (signis tamen, prout casus postulant, variatis) provenientis dimidium vocetur p . Ergo per æq.

10 fit $\sqrt{at} = p$ seu $t = \frac{p^2}{a}$. Et cum p habeatur ex z & a , habebitur ex illis & t seu AC. Ergo & x seu AB per æq. 7. Cum ergo ex assumta AL seu z quacunque habeatur AB magnitudine, adeoque & positione, at AC magnitudinæ; habebitur AC etiam positione, seu dabitur punctum C. Nam centro A, radio AC, magnitudine dato,

de-

describatur circulus, cui ex B normaliter ad AB ducta occurret in puncto C, quod est in curva Isochrone paracentrica quaesita. Delineationes variabunt pro casibus, quam in rem & b assumpta variari debet. Nam quod arbitratur *Vir Clarissimus*, non nisi unam lineam quaesitam dari ad idem punctum A, & ad eandem altitudinem H; id rogo, ut denuo expendat: mihi enim visum est infinitas haberi posse, ita ut assignari regulariter queat, quæ per datum punctum transeat; exceptis punctis horizontalis rectæ transeuntis per A. Quin & supra A talis linea intelligi potest. Tantum vero ipsius acuminis & profundæ harum rerum notitiæ tribuo, ut quod re rite expensa meisque rationibus consideratis secunda meditatione statuet, plurimum apud me ponderis sit habiturum.

Interim quemadmodum *rationem* universalem hic aperui, per quam solutiones problematum differentialium redduntur generales; quæ neglecta, ni fallor, obstitit, quo minus *Vir Clarissimus* hic omnes lineas quaesito satisfaciens complecteretur: ita dabo modum *Mechanicum* quidem, sed tamen ob universalitatem & praxeos commoditatem non contemnendum, cuius ope quæcunque linea quaesita transcendentes differentialiter data per punctum datum (quando id fieri potest) duci possunt, idque tam exacte, quam quis volet, licet non ut *Geometricus* supra declaratus (exemplo lineæ sinuum) per puncta vora, sed tantum per veris proxima incedat. Habetque hunc usum, ut de linearum possibilitate, forma & natura, multa etiam ante veram solutionem cognoscere possimus. Quin & ad differentio-differentiales cujuscunque gradus applicari potest. Nempe, in exemplo præfente, datum sit punctum 1 C, per quod ducenda linea Isochrone paracentrica CC, in qua grave lapsum ex altitudine H æqualiter recedat a centro A; quaeritur punctum aliquod aliud proximum 2 C, ita ut recta 1 C 2 C sit latus polygoni, curva succedat. Præter rectam A 1 M, in quam (si opus productam) incidit 1 C, ducatur alia, quantum satis vicina A 2 M, (ad eas partes, ad quas ducere volumus lineam CC) & ad A 2 M agatur ex 1 C perpendicularis 1 C 1 θ. Et in A 1 θ (si opus producta) sumatur (ad eas partes, ad quas ducitur linea, 1 C 2 C) recta ipsi AH æqualis, 1 θ 1 P; unde perpendiculariter educatur 1 P 1 Q (ad easdem quas dixi partes) Bifecta AB in ω, centro ω, radio ω H, descriptus circuli arcus locet AE si opus productam in R, seu brevius,

vius quaeratur AR media proportionalis inter AH & HB. Denique centro 1 C radio æquali ipsi AR descriptus arcus circuli fecet 1 P 1 Q in 1 Q, & juncta 1 C 1 Q, secabit ipsam A 2 M, si opus productam in puncto quaesito 2 C. Eodemque modo ex puncto 2 C quaeretur 3 C, & ita porro. Et sic habebitur polygonum 1 C 2 C 3 C &c. lineæ quaesitæ succedaneum, seu *linea Mechanica Geometrica vicaria*; simulque manifeste cognoscimus, possibilem esse Geometricam per datum punctum 1 C transeuntem, cum sit *limes*, in quem tandem polygona continue *advergentia evanescent*. Ita simul & *seriem* quantitatum ordinariarum habemus transcendenti quaesitæ *advergentem*. Quæ ad tangentium conversam de cætero meditati sumus, alio loco Deo volente proferemus: multa enim diversissima itinera non sine successu exploravimus, tamen si prosequi satis non vacet. Pro radicibus æquationum omnino dari puto methodum generalem, neque imaginarios moramur. Itaque quod inde colligit *Vir Doctissimus*, hæcenus probo, ne miremur, si in Transcendentibus intra paucissimos annos non omne præstitum est, quod vellemus; quando in ipsa analyfi ordinaria seu algebraica circa radices æquationum seu valores incognitarum analyticos, nemo gradum quarto altiorem absolvit, nec *Vieta* vel *Cartesius* in eo negotio quicquam majorum inventis adjecerunt.

Postremo ne disceptationis præstinæ inter nos, circa numerorum radicum osculationis, monitorumque *Viri Clarissimi* plane obliviscar. Equidem quod initio scripseram, cum materiam hanc Geometricis proponerem, adhuc mihi verum videtur, quando scilicet circulus lineam osculatur, duos contactus seu quatuor intersectiones in unum abire; adeoque adesse quatuor radices æquales. Interim verum quoque est, si quis modo circulum reperiatur lineæ in tribus punctis coeuntibus occurrentem, habere osculantem. Nam quartum punctum eo ipso adest, etsi ejus non fiat mentio. Cujus rei ratio est, quod nunquam circulus lineam ad easdem partes cavam secat in tribus punctis, quin simul secet in quarto. Si vero circulus lineam secet in tribus tantum punctis, oportet in arcum lineæ in punctis interceptum, cadere punctum flexus contrarii. Et tamen nihilominus in ipsomet puncto flexus possumus pro osculante concipere quatuor intersectionum coincidentiam, seu duos ab eodem latere curvæ contactus circulares, unum

unum ante, alterum post punctum flexus, seu unum in concava, alterum in convexa parte arcus ex duabus partibus hujusmodi compositis; qui contactus continue convergentes tandem in ipso flexu coibunt. Et revera flexus contrarii est punctum extremum commune, in quo duae lineae, una concava, altera convexa, (unam totam constituentes) se tangunt. Coincidunt ergo duo contactus seu quatuor intersectiones in omni osculo. Sed si de intersectionibus rectae cum linea quaeratur, tria tantum puncta intersectionum coincidentia, vel contactum cum intersectione coeuntem, nempe in ipso puncto flexus, non vero duos contactus, concipere licet.

OBSERVATIONES ECLIPSIUM SOLARIUM

Anni 1693 & 94.

ECLIPSIS SOLARIS GUBENÆ A GODOFR.

Kircho observata,

d. 23. Jun. st. vet. anni 1693.

Quamvis caelum circa Eclipses expectatae confinia nubium parum spei faceret ejus observandae; dispullis tamen a meridie nubibus,

serena aura Hor. 1. 9. o, principium ejus Tubo decempedali satis manifeste deprehendi; contactus tamen limborum uno circiter minuto citius contigerat. Crescebat inde defectus magis ac crede-

bam futurum: sed Hor. 1. 50, cum defectum duorum circiter digitorum, quantum ob aurae inconstantiam fieri potuit, aestimarem, caelum spissis nubibus obvolutum spem omnem continuandae observationis praecidit. Hora tamen 2. 36, Sole per interruptas nubes iterum

conspicito, defectus adhuc aliquis deprehendebatur, qui ad usq; 42 du-

rabat. Sed Hora 2. 43 discus Solis omnino liber erat. Tempora capta sunt per Horologium oscillatorium, & ex altitudinibus Solis, finito deliquio captis, correcta. Totius observationis ratio est in Tabula.

Ordo

Ordo Observ.	Tempus secund. Hor. ofc. H. / //	Eclipsis Solaris anno 1693. die 23. Jun. 3. Jul. post merid observata Guben.	partes Micr. 10. Pe. dum.	Altit. Solis & Dist. Gr. / // / // D. /	Quantitas Defectus	Temp. ex altit. corr. H. / //
1.	1. 0. 0.	Diameter Solis	218.	0. 31. 40		1. 2. 0.
2.	1. 4. 0.	Sol clarus				1. 6. 0.
3.	1. 18. 0.	Initium				1. 10. 0.
4.	1. 9. 0.	Defectus exiguus				1. 11. 0.
5.	1. 17. 5.	Chorda defectus	72.	0. 10. 27.		1. 19. 5.
6.	1. 22. 15.	Partes lucidæ	198.	0. 28. 46.	2. 54. 1. 6.	1. 24. 15.
7.	1. 30. 50.	Chorda circiter	100.	0. 14. 31.		1. 32. 50.
8.	1. 50. 0.	Quantitas Defectus circiter			2. 0.	1. 52. 0.
9.	2. 41. 0.	Defectus exiguus				2. 43. 0.
10.	2. 42. 0.	Defectus adhuc				2. 44. 0.
11.	2. 43. 0.	Finis				2. 45. 0.
12.	2. 49. 40.	Altitudo Solis		46. 18. 0.		2. 53. 26.
13.	3. 21. 45.	Eadem repetita		41. 40. 0.		2. 23. 44.
14.	3. 23. 47.	Iterum capta		41. 24. 0.		3. 25. 36.
15.	5. 49. 24.	Altitudo Solis		19. 0. 0.		5. 52. 40.
16.	5. 51. 40.	Eadem		18. 46. 0.		5. 54. 12.
		Ergo Duratio tota dimidia				1. 35. 0.
		Medium seu maxima obs.				0. 47. 30.
1.	55. 30.					1. 57. 30.

Cognita hic Eclipsos hujus duratione, quantitas ejusdem calculo facile determinatur. Horarius enim Lunæ motus a Sole visus hoc tempore fuit 22. 25. Unde scrupula dimidiæ durationis 17. 45; & scrupula defectus 5. 37; indeque defectus Dig. 2. 8: Summa Sdrorum 22. 13. & Solis 15. 49 assumtis.

ECLI-

ECLIPSIS SOLARIS IBIDEM AB EODEM AUTORE
Anno 1694, d. 12. Jun. St. v. obser-
vata.

Coelum hodie varium, & nubibus frequens, deliquium hoc, prout desiderabam, oculis nostris spectandum non permisit. Hora tamen 5. 41 horologii mei oscillatorii, tubo quatuor pedum, Sole nubibus evoluto, defectus aliquis comparebat; quantitatem tamen, quæ exiguam disci partem occupabat, determinare nubes statim intercedentes non sinebant. Et hunc defectum, Sole per rariores nubes subinde transparente, directo per tubum intuitu, in limbo superiori versus dextram (nam tubus species inversas exhibet) non semel inspe- xi, quem alius præsentium per foraminulum in papyro acu factum inferius ad lævam deprehendit: eumque a prima observatione crevisse uterque judicavimus, sed magnitudinem ejus exacte definire cœli intemperies aliaque impedimenta non permisere, nisi quod infra digi- tum eam constitisse, ex circumstantiis conclusimus. Hora 6. 5 de- crescentis eclipseos eam magnitudinem æstimabamus, quæ fuerat primo inspectæ: a quo sensim contrahebatur, ut Hor. 6. 12 pau- xillulum adhuc restaret, insequenti vero 13 Solem integrum relin- queret. Duratio Eclipseos nobis conspicuæ fuit 31; sed cum prius coeperit, quam nobis animadverteretur, tota ejus duratio præter- propter fuit 40, semiduratio 20; Horarius Lunæ a Sole visus præ- terpropter 29. Unde scrupula defectus i. 34, & maximus defectus Dig. o. 36. Ex altitudinibus Solis postea captis tempora restituta sunt, ut habet Tabula.

Bbb.

Tem-

Tempus secund. Horol. ofcill.				Altitudo Solis.		Tempus ex Al- Diff. tit. Solis corr. Temp.		
H.	/	//		Gr.	/	H.	/	//
5.	33.	0.	Initium			5.	40.	43.
5.	41.	0.				5.	48.	43.
6.	5.	0.				6.	12.	43.
6.	12.	0.	Finis			6.	19.	43.
6.	13.	0.				6.	20.	43.
6.	19.	45.	Altitudo Solis Eadem repetita Iterum capta	14.	18.	6.	27.	28.
6.	22.	0.		13.	58.	6.	29.	44.
6.	24.	10.		13.	40.	6.	31.	48.

EADEM ECLIPSIS A JO. PHILIPPO
Wurzelbauw Norimbergæ observata.

Rationem exhibet Tabula, a solertissimo Astronomo nobis liberaliter communicata :

Tempora Ofcillatorii.			Altitudo Solis.		Azimutha Solis a Mer. in Occ.		Tempora corre- ctiora.			
H.	M.	S.	o.	/	//	o.	/	H.	M.	S.
XII.	0.	0.	d. 64.	3.	10.	0.	0.	XII.	0.	0.
I.	53.	41.	55.	53.	45.	—	—	I.	54.	50.
II.	33.	20.	50.	15.	30.	63.	31.	II.	34.	32.
			46.	39.	0.	69.	50.			
III.	2.	0.	45.	58.	30.	70.	58.	III.	3.	8.
			44.	45.	0.	72.	54.			
			43.	27.	0.	74.	52.			
V.	19.	20.	Initium		Eclipseos			V.	20.	35.
			Phasis I.		Dig. o. scr. 20.					
			Ph. II.		o. 30.					
			Ph. III.		o. 45.					
			Ph. IV.		o. 58.					

Temp.

Temp. Ofc.			Phases Eclipseos.		Temp. corr.				
H.	M.	S.		Dig. Scr.	H.	M.	S.		
V.	38.	6.	Phafis V.	I. 8.	V.	39.	21.		
	41.	42.	Ph. VI.	I. 8.		42.	47.		
	44.	28.	Ph. VII.	I. 10.		45.	43.		
	47.	37.	Ph. VIII.	I. 10.		48.	52.		
	51.	16.	Ph. IX.	I. 10.		52.	31.		
	55.	1.	Ph. X.	I. 9.		56.	16.		
	59.	5.	Ph. XI.	I. 7.		VI.	0.	20.	
	VI.	3.	37.	Ph. XII.			O. 53.	4.	52.
		7.	12.	Ph. XIII.			O. 40.	8.	27.
		10.	41.	Ph. XIV.			O. 24.	11.	56.
13.		34.	Ph. XV.	O. 14.	14.		49.		
18.		10.	Finis Eclipseos.		19.	25.			

Ratio diametrorum utriusque Luminaris ob exigua disci Lunaris segmenta, eaque trans auram haud adeo limpidam terminis minus distinctis apparentia, accurate pronounciari non poterat. Si tamen aliquis est conjecturae locus, vel nulla, vel admodum exigua inter utramque diametrum intercessit differentia.

IDEM SOLIS DELIQUUM EXIGUUM, ANNO ÆRÆ vulgaris Christianæ 1694, die 12 Jun. st. vet. observatum a

Jo. Abr. Ible, Lipsiæ sub Elevat. Polæ 51. 19, ita se habuit.

Solis matutini altitudo deprehensa fuit hora 7, 27, 30.

Hora 9, 46. Hora 9, 15, 48.

Hora pomerid. 3, 29, 39, 45. Hora 3, 45, 38. 35.

Urbis Horologium semper hic intelligendum, horaria vero minuta ex clepsammidio, ad horologium oscillatorium diviso, desumpta sunt.

Primum Lunæ contactum sive Eclipsos initium Hora pomerid. 5. 25, circa dextri marginis Solaris gradum 10 aut 12, a puncto infimo ascendentem in tabella observatoria notavimus, qui margo cœlum sive Solem ipsum inspicienti sinister est.

Hora 5. 36, primi digiti primus quadrans defuisse, Hora autem 5, 56 primus digitus superatus videbatur; Sole subito hic occultato, ut phasin hanc satis accurate metiri neutiquam liceret.

Hora 6, 5, decrescente jam Eclipsi, gradus 40 aut 43 ex Solis margine abscissi credebantur; subinde enim incurfantium nubium invisâ agmina totius diei perdifficilem observationem effecerunt; nobis non semel desperantibus: finera tamen Eclipsis se-

cure spectare licuit hora 6. 15. 30.

Tota igitur duratio minuta horaria s; neutiquam superavit. Graduum minuta prima, & temporis secunda, æstimatione constant.

Ponderandum ducimus, hoc Solis deliquium, & quod eodem præcedentis anni Junio mense accidit, majus apparuisse, quam calculi curiose positi monstrarunt.

ECLIPSIS LUNÆ TRANS ET INTER NUBECULAS

præterfluentes observata Norimberga a Philippo Wurzelhaw

Anno 1694, d. 26 Jun. ß. v.

Tempora

Horol. porta-Oscillator.

til. minor. majoris

H. M. S. H. M. S.

X. 52. 0. - - - culminat Saturnus alt. 18. 3. 20.

XII. 0. 0. - - - Lunæ jam 1. 30 azim. ultra Meridianum pro-

gressæ altitudo limbi inferioris 17. 32. 0.

28. 10. - - - culminat lucida Aquilæ 48. 40. 10

42. 0. XII. 40. 45. Horologia conferuntur.

XII. 54.

MENS. AUG. A. M DC XCIV. 381

- XII. 54. 0. Albor Lunaris e regione *Montis Sinai* nonnihil turbatur, nec sine *Penumbra* ingruentis suspitione, sed nubeculae pratercurrentes faciem lunarem obvelant, qua emergente
- XIII. 11. 37. *Penumbra* evidentior apparet.
13. 50. *Penumbra* increbescit, forsan & *Umbra* vera appellata Jam *Monses Sinai* & *Aetna* in eodem Verticali.
17. 0. *Umbra* vera satis evidens inter 190 & 200 disci Lunae Heveliani in confiniis *lacus Meridionalis* & *Montis Hajalon*, quartam circiter digiti partem occupat, quam subinde occurrentia nubium velamina accuratius describi non sinunt.
20. 55. Trans nubeculas iterum apparet phasis, quoad quantitatem priori similis, sed (ad tubi inversionem) superne laevam versus super *M. Sinai* promotam, & nubes magis magisque conjunctae haud prius quam
44. 30. inter fissuras phasin pristina fortasse minorem eamque ulterius laevam versus pergentem contueri permittunt, sed subito nubilis iterum obvolvitur Luna, quibus modice dissipatis
52. 40. intra 210 & 230 disci Lunaris, circa *M. M. Techirandam* & *Dalanguer*, *Penumbra* apparet ultra digitum extensa, quae trans nubila modo crescere modo decrescere videtur, usque dum
59. 0. spissa nubium congeries Lunam omnino obtegit, qua XIV. 2. 30. aliquatenus dissipata, *Penumbra* adhuc apparet, quae nec
9. 0. dum evanuit, quinimo per intervalla, modo magis modo minus diluta apparet.
16. 0. Levissimum *Penumbra* vestigium residuum est.
18. 0. Lunam liberam inque nitorem pristinae restitutam, censemus.

Epistolæ Cardinalis Mazarini.
Tomus IIus.

Amstelodami, apud Henr. Wetsteinium, 1693. in 12.

Plag. 10.

Primum Tomum Epistolarum Julii Mazarini a Varillasio collectarum editarumque, Acta hæcce sistunt anno 1691, mense Martio, p. 131. Qui nunc sese nobis offert secundus Tomus ejusdem argumenti Epistolas complectitur, quarum nonnullæ itidem ad Ludovicum XIV. Galliarum Regem, ejusque matrem, ceteræ ad Tellerium ac Lionneum, ministros regios datæ sunt. Et Regis quidem animo amorem, quo in Mariam Manzinam Mazarini neptem ferebatur, excutere omni ope annititur. Id trigesima nona & quinquagesima cum primis testatur Epistola. Matrem vero Regis, de sua erga illam Regemque fide, subinde certiore reddit, simul quam ægre intempestivum, quò Rex neptem suam complectebatur, affectum ferat, adeo non dissimulat, ut sæpius indignabundus querelas voces fundat. Reliquæ Epistolæ, quæ inter Mazarinum Cardinalem, & Ludovicum de Haro, gesta sunt, iusta serie exponunt edisseruntque. Actriter sæpius inter utrumque est disceptatum, ut parum quandoque abfuerit, quin irritò eventu discesserint. Ludovicus quippe Condæi Principis studebat partibus, eumque pristinis restitui dignitatibus cupiebat: abnuebat hæc Mazarinus, Regisque maximopere referre, ne Condæus impune officii sui migrasse leges videretur, contendebat. Hæc præcipua litis causa, quam cum componere non adeo proclive esset, accedentibus & aliis hæc exigui momenti rationibus, indies magis magisque pacis negotium impediri coepit. Incredibile dictu, quantum inde Mazarino tædium. Hoc verò non mediocriter augebat Ludovici lenta & cunctabunda negotia expediendi ratio. Unde & subinde ea de re conqueritur, præsertim Epist. LXXI & LXXX, simul tamen profitetur, tantum sibi superesse patientiæ, ut, si tædiis molestiisque se eousque adductum

etum iri Ludovicus speret, ut Regis sui insuper habeat commoda, eundem turpiter deceptum iri, nullus dubitet. Prudentiæ vero, promptitudinis, & aliarum, quibus Mazarinus eminuit, virtutum documenta, singulæ Epistolæ affatim suppeditant, simulque docent, quo pacto infinitis tandem difficultatibus superatis, pax & quies reddita fuerit fœlis Europæ rebus.

GEORGII MOEBII, THEOLOGIÆ DOCTORIS ET
in Academia Lipsiensi Prof. Publ. Primarii, selectæ Disputa-
tiones Theologicae.

Lipsiæ, sumptibus Jo. Christiani Wohlfarti, A. 1694. in 4.
7 Alphab. 14 $\frac{1}{2}$ plag.

Cum maxime Reverendi D. D. Moebii Scripta quædam in Actis
hisce nostris anno 1685. p. 375. commemoraremus, & occasione
quidem tractatus de *Ethnicis Oraculis*, nominatæ etiam sunt inter
alias, quas divulgavit, Exercitationes, quatuor istæ ad Exod. XXXII.
de *moscholatria populi Israelitici*, ac totidem aliæ ad Numer. XXI. de
serpente aneo compositæ. Istæ autem nunc iterum laudandæ sunt,
posteaquam Dissertationum aliquot, sigillatim quondam abs se edita-
rum fasciculum, uno jam volumine comprehensum, ad plurimorum
instantiam Auctor celeberrimus prodire jussit, comitesque adeo iis
adjanxit disquisitiones varias, quarum pleræque hætenus jam aliquo-
ties prælum expertæ, sed nihilo tamen fecius cum reliquis iterum de-
sideratæ fuerunt, utpote: *Apylogiam sacram*, ex Num. XXV. & Jo.
XX; *Historiam Prophetæ Bileami*, ex Num. XXII. XXIII. & XXIV;
Exercitationes item sequentes: de *gratia irresistibili* a Calvinianis
mordicus defensæ, & imprimis a Marco Frid. Wendelino contra D.
Gerhardum magno conatu propugnata; nec minus ejusdem a D. Jo.
Heinii impugnatione vindicias; de *Core, Dathan, Abirami, &
Onis descensu ad inferos*; de *Elia ad superos ascensu*; de *admiran-
do DEI judicio adversus posteros Regis Saulis, quorum septem crucibus
affixi misere interierunt*; de *admiranda DEI vindicta, quam occa-
sione peccati a Davide commissi, qui populum numeraverat, Israelita
susti-*

sustinuerunt, ex 2. Samuel. XXIV; de publica & solenni misericordia divina promulgatione per Hoseam c. XI, 8. 9. facta; de agno paschali Vet. Testam. Sacramento; discussionem singularium questionum Theologicarum; de arca Noachi, humani generis conservatrice; de causis & mediis, qua Mahomedisticam religionem partim introduxerunt, partim adhuc conservant; de sanguine verito ex Genes. IX, 3. 4. ubi simul contra Claudium Salmasium, Th. Bartholinum, Stephanum Curcellæum, Christ. Becmannum, aliosque horum sequaces monstratur, sanguinis esum ex animalibus in Novo Testamento non esse prohibitum; de crucis supplicio, quo Salvator noster Christus tempore passionis sue fuit affectus, ubi contra Jos. Scalligerum, Isaacum Casaubonum, & alios eorum assecclas ostenditur, crucis supplicium apud veteres Hebræos non fuisse usitatum; de mercatura spirituali, Esa. LV, 1. 2. 3. descripta; de Jona triduanam Salvatoris nostri quietem ac resurrectionem gloriosissimam adumbrante, ex Matth. XII, 40; meditationem Theologicam ex verbis Christi, Matth. XXV, 34-45; Davidicum Loci de Christo compendium, seu brevem Psalmi CX. explicationem; consilia pacifica Marcelliana, seu discussionem mediocum & consiliorum, quæ Henricus Marcellius, Theologiæ Doctor & Jesuita Bambergensis, pro stabilienda reconciliatione & unione universalis omnium dissentientium, qui Christiano nomine gaudent, Christiano orbi exhibuit; argumentorum denique, quibus se commotum professus fuit Serenissimus Princeps, HENRICUS, Dux Saxoniz, ut a Lutheranis ad Reformatos anno 1688. Desslaviæ secederet, Examen, nomine Facultatis Theologicæ susceptum. Et his omnibus prolixis atque accuratis Indices non tractatum modo ac disputationum, sed dictorum etiam Scripturæ, auctorumque & rerum, subijuncti conspiciuntur.

Indicatum cupimus Benevaldo Lectori, proditum in obituum Sessionem quintam Tomi secundi Supplementorum.

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Septembris Anno M DC XCIV.

ΘΕΟΔΟΥΛΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ ΗΤΟΙ ΘΩΜΑ
τῶ Μαγίστρος λόγος εἰς Γρηγόριον τὸν Θεόλογον:
τῶ αὐτῶ λόγος πρὸς Φωνητικοὺς Δικαίους Ὀπισθολαίη.

h. c.

THEODULI MONACHI, SIVE THO-
ma Magistri Laudatio Gregorii Theologi, Nazian-
zeni. Eiusdem Orationes gratulatoria IV, & Epistola
VIII. Editore ac Interprete Laurentio
Norrmano.

Upsaliæ, excudit Henricus Keyser, A. 1693. in 4.

Constat plagulis 31.

Proteum non immerito appellari posse hunc scriptorem Editor clarissimus observat, quandoquidem Ægyptius ille vix sese in plures vultus formasque mutaverit, quam nomine subinde alio alioque, interdum etiam nullo, hic Noster in Eruditorum libris occultetur. Alibi enim *Theodulum*, sive *Monachum*, sive *Magistrum*; alibi *Cyrum Theodulum Magistrum*, frequenti in recentiorum Græcorum nominibus allucinatione, pro *Domino Theodulo Magistro*; alibi pro Magistro *Rbesorem* aut *Scholasticum* cum appellari; esse item, ubi ὁ μαγίστρος per se audiat; nunc sub *Demetrii Triclinii* nomine eundem latere; nunc *Theodori Monachi* & *Christoduli* nuncupatione venire commemorat. Prius vero Magistrum sive officiorum sive scriniarum regionum & Chartophylacem, tum & Rhetorem fortasse & causarum Patronum hunc egisse; postmodum autem, cum Imperator Andronicus Palæologus senior fortunis opibus

Ccc

bus

busque per nepotem exutus, suasu potissimum Patriarchæ Niphonis, in monasterium detruderetur, & Antonii Monachi nomen cum cucullo acciperet, parem cum hero fortunam & alios expertos, & Thomam, abdicato munere publico, rebusque sæculi repudiatis, Theodulum appellatum fuisse arbitratur. Hinc ætatem Nostri patere asferit, quod nempe ineunte quarto decimo post Christum natum seculo floruerit, cujus seculi anno tricesimo secundo in monasterio suo extinctum Imperatorem tricesimo mox die secutum magnum Logothetam Theodorum Metrochitam, auctor sit Nicephorus Gregoras, ad quorum utrumque Epistolas nonnullas ille miserit; prout idem quoque ex *προς Φωνηλικῶν*, quem Niphoni Patriarchæ, thronum Cæsarum recens adepto, scripserit, haud parum confirmetur. Non enim audiendum heic esse Virum summum, Carolum du Fresne, dum in Indice Auctorum, quibus ad Glossarii mediæ & infimæ Græcitatæ confectionem usus sit, pro Niphone Tryphonem Patriarcham, quem circa a. 930. vixisse constat, substituatur, & hinc ætatem Thomæ percipi existimet. Sententiam vero supra memoratam insuper roborari affirmat ex iis, quæ is ad ipsum Andronicum Palæologum scripserit perhibeatur, quæ cum in suo MSto non extiterint, aliunde lucem publicam ad spectura sperat. Reliqua interim illius opera Græco idiomate concepta primus in lucem protulit, ac eleganti interpretatione Latina exornavit Cl. Norrmannus. Et inter hæc maximam omnino partem constituit prolixissima Gregorii Nazianzeni laudatio: quam *gratulariæ* aliquot Orationes, prima nempe magno exercituum Duci, Angelo; secunda Theodoro Metrochitæ; tertia Niphoni Patriarchæ; quarta deniq; Regi Cypri dicata, excipiunt. Octo tandem sequuntur Epistolæ, quarum daz priores, una cum quinta & sexta, ad Theodorum Metrochitam; tertia & quarta ad Tricanam, ærarii minoris Quæstorem exarata est. Septimam Nicephorus Gregoras ad Magistrum misit, hujusque ad istam responsoria octavo & ultimo loco collocatur.

EHREGOTT DANIEL COLBERGII;
in Universitate Gryphiswald. Prof. Ord. de origi-
ne & progressu hæresium & errorum in ecclesia spe-
cimen historicum.

Sumpti-

- Sumptibus Joh. Christoph. Weidneri Bibliop. Nive-
montani, A. C. 1694. in 4. Const. r. alph. II. plag.

Regnum tenebrarum ex Aristotelicæ Philosophiæ & Theologiæ commixtione enatum, alio tempore se in lucem emissurum clarissimus Autor spondet. In præsentî specimine antiquarum hæresium originem ex Philosophia Platonica deducit, easdemque subinde cum recentiorum Fanaticorum deliriis componit. Auspicatur hanc lucubrationem a Simone Mago, Menandro, Ebione, & Cerintho, & sub finem capitis primi contra *Bocmannum* disputat, qui in Meditationibus politicis communionem uxorum à Platone assertam, non de communiione corporum, sed operarum intelligendam esse arbitrat, & præterea in Parallelis politicis scripta adversus Johannem Baptistam Crispinum apologia hanc sententiam prolixius tuetur, quam contra Colbergius a veritate alienam judicat. In secundo capite, quod de Gnosticis, Nicolaitis, Ophitis, Cainis, & Sethianis agit, inter alia contra *Heraldum* & *Korsboldum* probare satagit, quod minime fabulis aut falsis rumoribus accenseri debeant, quæ Epiphanius & alii de nefandis Gnosticorum mysteriis retulerunt. Capite tertio ad Gnosticos Carpocratianos, & capite quarto ad Gnosticos Valentinianos progreditur, & Valentini discipulos recensens Bardesanis quoque mentionem facit, cui a *Danao* in notis ad Augustini libellum de hæresibus & ab ipso Augustino defensionem fati perperam tribui asserit, animadvertens dialogum, quem de fato Bardesanes conscripsit, ab Eusebio & Hieronymo commendari potius, quam ullius erroris argui, & insuper ex fragmento hujus dialogi, quod in Eusebii Præparatione evangelica legitur, haud difficulter colligi posse, quod Bardesanes de fato recte senserit. De Severianis in eodem capite agens iterum a *Danao* sententia discedit, duos Severos comminiscens, quorum unum Tatiani successorem, alterum Apellis discipulum fuisse statuit. Reliqua capita circa Marcionitas, Manichæos, Origenianos, quorum historiam se imprimis *Horbio* debere præfiteretur, & hæreses ex Origenis doctrina ortas occupantur.

Ccc. 2.

SYNO-

SYNOPSIS METHODICA ANIMALIUM quadrupedum & serpentini generis, vulgarium notas characteristicas, variorum descriptiones integras exhibens, cum historiis & observationibus anatomicis perquam curiosis. Auctore Joanne Raso,

S. R. S.

Londini impensis S. Smith & B. Walford. 1693.

8tav. pag. 22.

Absoluta & in lucem edita stirpium Britannicarum synopsis methodica, Cl. Auctor rogatus, ut synopsis quoque animalium & fossilium Britannicorum componeret, amici non iniquae petitioni satisfacere serio constituerat, sed rem ipsam aggressus, experimento in insectis factoprehendit, penso huic absolvendo vix id quod effluxit, nedum quod sibi restaret, vitæ sufficere. Quocirca consultum duxit, nec fossilium, nec animalium omnium, sed sanguineorum solum conficere synopsis, cujus pars non postrema est illa, in qua quadrupedia seu vivipara pilosa & serpentini generis animalia recenset. Præmisit autem pauca de animalibus in genere, quæ definit, quod sint corpora animata sentiendi & se movendi facultate prædita, atque hac occasione contra Cartesianos sensum brutis denegantes disputat. Porro vexatas de generatione animalium quæstiones ventilat: An detur aliqua generatio spontanea aut æquivoca? Utrum omnia animalia individua, quæ unquam fuerunt aut futura sunt, initio creata fuerint, an nova generatione indices producantur? Novam quoque *Celeb. Lewenboeckii* opinionem, animalia omnia ex animalculis in semine masculino hospitantibus originem ducere, sub examen vocat; & quamvis non neget, talia animalcula in spermate existere, nihilominus tamen in alteram præpendet sententiam, in conceptu scilicet seu ovo materno animalis primordia includi; idque ob rationes non contemnendas, quarum præcipuæ sunt, quod omnium animalium semen in utero non injicitur, ovaris exactis sterilescunt foeminae, & in tubis Fallopiæ, quo semen masculinum non pertingit, foetus aliquoties repertus fuit. Quo spectat observatio *Dn. Nuckii*, celeberrimi quondam Professoris Lugdunensis Baravi, quæ cum cani foemina, tertio post congressum die, per vulnus abdomini inflictum extraxit-

traxisset finiftri lateris cornu, cujus ovarium jam duobus ovulis majusculis notabiliter erat conspicuum, illudque inter vaginam & ovarium medio loco ligatura arctiori constrictum reposuisset, vulnusque intra octiduum ad cicatricem perduxisset, vigesimo post ligaturam injectam die eanem cultro anatomico denuo examinans, finiftri cornu partem inter ligaturam & ovarium duplici foetu obsessam reperit. Distinctionem animalium in *vivipara* & *ovipara* nullius usus esse ostendit ad animalium genera discriminanda, cum animalia ejusdem generis alia vivipara possint esse, alia ovipara, prout e.g. in serpentino genere natrix torquata ovipara est, vipera vivipara. Primam omniumque commodissimam animalium divisionem esse in *sanguinea* censet & *exsanguia*, neque illorum adstipulatur sententia, qui liquorem vitalem sanguini analogum circularique motu praditum sanguinem vocare gestiunt. In ulteriori autem divisione ita procedit: *Sanguinea* vel *branchis respirans*, ut pisces sanguinei prater cetaceos omnes, vel *pulmone*; habentque hæc partim cor praditum *ventriculo unico*, ut quadrupedia ovipara & serpentes, partim *duobus*; hæcque sunt vel *ovipara*, ut aves, vel *vivipara* tam *aquatica*, ut cetaceum genus, quam *terrestria* quadrupedia, seu (ut manati, h. e. vaccam marinam, quæ bipes est, complectamur) *pilosa*. *Exsanguia* sunt vel *minora*, h. e. insecta, vel *majora*: & hæc rursus vel *mollia*, ut polypus; vel *crustacea*, ut cancer; vel *testacea*, quæ rursus in univalvia, bivalvia, & turbinata dividuntur. Fatetur tamen, dari aliquod insecti genus vere sanguineum, nimirum lumbricum terrestrem, sed unam aut etiam alteram exceptionem regulam generalem non evertere autumat. Porro cum animalia vivipara pilosa, de quibus maxima pars hujus agit libri, ab iis, qui Aristotelem sequuntur, dispefci soleant in *solidipeda* seu solidungula, quæ unguam habent solidam & indivisam, *bisulca*, quæ unguam habent bifidam, & *multifida* five *digitata*, quæ pedes habent in plures quasi digitos fissos, ea divisione repudiata, novam excogitavit Rajus. Quoniam enim dantur animalia (v. g. camelinum genus), quæ nec bisulca sunt, cum unguas non habeant, neque multifida, cum pes in duos tantum digitos fissus sit; nec non aliqua, quæ quatuor unguas habent, super quibus stant & incedunt; maluit vivipara pilosa dividere in *ungulata*, quæ digitos seu extrema pedum unguia (seu substantia cornea, super qua an. alia

stant & incedunt) testa obtinent, & *unguiculata*; quæ digitorum extrema nuda unguibus tantum adnascentibus armata habent. Quæ genera deinceps in varias species accurate distribuit & describit, non secus atque illa quæ cor habent unico ventriculo instructum & pulmone respirant, ad quæ ranæ, lacertæ, testudines & serpentes referuntur. Ita autem versatus est in recensione illorum animalium, ut in mansuetis, domesticis, passim obviis & unicuique notis, nominibus solis contentus fuerit; minus vulgarium notas quasdam breves diagnosticas adhibuerit, quibus ab aliis congeneribus certo possint distinguï; rariorum & exoticorum descriptiones integras adiecerit; in quibus eminent *Elephantia*, *Tajacu* seu apri Mexicani moschiferi, & *Boicininga* seu anguis crotalophori, historię anatomicę a celeberrimis viris *D. Edwardo Tyson*, & *D. Allen Moulins* elaboratæ, quæ etiam in Actis Eruditorum recensitas vide Anno 1684. p. 138. item p. 581. & Anno 1685. p. 75.

PHYSICA NOVA SEU PHILOSOPHIA

naturæ, ad usum Academicæ Juventutis, secundum methodum hætenus in scholis receptam tradita, in qua omnes naturæ effectus, quantum fieri potest, mechanice seu per inviolabiles matuum leges explicantur: multis figuris æneis, brevique ad calcem rejecta totius operis synopsis illustrata, au-

ctore JOHANNE SPERLETTE, Gymnasii Fridericiano-Gallici Rectore, Philosophiæ Doctore ac Prof. Publ.

Berolini, Impensis Joh. Michael Rudigeri, 1694.

4t. plag. 45.

Annus fere agitur quintus, ex quo Serenissimus Elector Brandenburgicus, FRIDERICUS III, in usum juventutis Gallicæ Berolini Gymnasium instituit, in quo Græcam & Latinam linguam cæterasque humaniores litteras posset addiscere: sub initium adeo regiminis sui propensas in bonas artes studium ipso opere professus, cujus novum idque longe illustrius hoc ipso anno documentum *Princeps Serenissimus* dedit, in vicina urbe Halensi fundata ac munificentissime dotata

dotata nova Academia, scientiarum universalium officina. Illius vero, quod initio memoravimus, Gymnasii cum Moderator & Philosophiæ Professor, *illustris Spanhemii* commendatione, Clarissimus Sperlette factus fuisset, nihil non molitus est, ut singulas Philosophiæ partes ea traderet methodo, quæ ad studiosæ juventutis captum maxime esset accommodata. Et quia in rebus philosophicis recentiorum placita non sine merito, in multis hodie Academiis, veteribus prævaluerunt, ipsis quoque sibi adhærescendum nullus dubitavit. Neque ideo tamen a recepta huc usque in scholis consuetudine prorsus recedendum sibi putavit, ut recentiores fere solent, qui secundum vel Cartesii vel Gassendi principia & hypotheses philosophati sunt; quoniam, præterquam quod litteratos in aliorum scriptis & opinionibus non decet esse penitus peregrinos, aut quibus cæteri utuntur terminos ignorare, alias quoque easque maximas habet utilitates methodus, quæ vulgo vocatur scholastica, quæque solet singulas, de quibus agit, materias in totidem partiri & distribuere quæstiones, quarum quælibet suas habet probationes, cum solutione objectionum quæ contra illas fieri possunt. Atque hac methodo in toto studii philosophici decursu usus est, præeuntes secutus magni nominis philosophos, *Claubergium, Antonium le Grand, & Job. Bapt. du Hamel*, de quo ultimo tamen monet, eum in *Philosophia veteri & nova* minus sincere Cartesii opiniones frequentius retulisse, imo & affectasse, contra propriam licet conscientiam, præstantissimum hunc Philosophum confutare; cujus rei causam facile sint hariolaturi, qui variam Cartesianæ Philosophiæ in Gallia fortunam non penitus ignorant. Operam ergo dedit sedulam, ut circa quaslibet Philosophiæ quæstiones, quæ in scholis agitari solent, clare, breviter, ac dilucide, quid sentiendum esset, non tantum aperiret, sed etiam, quid circa illas tam veteres quam recentiores philosophi senserint, ingenue declararet, ipsos consulens auctores, & ubi de Aristotelis agitur sententia, commentatores præcipue Conimbricenses. Quum itaque integram Philosophiam hac ratione & via pertractatam evulgare animus ipsi sit, Physiæam, quæ tradi solet ultima, in lucem primo emisit, tum quia objecti sui latitudine cæteris philosophiæ partibus præstat plurimum, tum quia nulla est scientia, in qua recentiores philosophi majores, ut omnes consententur, fecere progressus. Novæ autem titulum ei dedit,

dedit, quia in plurimis quæstionibus, confutatis veterum sententiis, recentiores sequitur philosophos.

Cæterum totum opus in quatuor tribuit *partes*, quarum *prima*, quæ physica generalis dici potest, in tres disputationes subdividitur. In prima disputatione, rerum naturalium principia & elementa juxta varia variorum philosophorum, tam veterum quam recentiorum, systemata referuntur & excutiuntur, atque in his quoque Thaletis, Anaximenis, Epicuri, Pythagoræ, Peripateticorum, Chymicorum placita confutantur, demonstrataque corporum existentia, duo constituuntur corporum naturalium principia, materia & forma. Secunda disputatio de materia, primo corporis naturalis agit principio, cujus existentiam propriam contra Thomistas defendit, ejusque naturam in vera, reali, & interna, non externa tantum seu accidentali extensione, consistere probat. Divisibilitatem materiz in infinitum ab objectionibus vindicat, aliaque quamplurima huc pertinentia egregie & docte pertractat, qualia sunt quæ habentur de compositione materiz, de distinctione & unione partium, de loco materiz, de vacuo item, de penetratione & replicatione materiz, nec non de rarefactione atque condensatione, de motu materiz, de reflexione & refractione, de rerum materialium duratione. Tertia disputatio versatur in explicanda forma essentiali, secundo corporis naturalis principio, quam nihil aliud esse dicit, quam varium *statum* & dispositionem partium, per quas unum corpus ab alio *notabiliter* differt; agitque de formis tam simpliciorum corporum seu elementorum, quam de formis rerum sensibilium, ostendens formas aliter se habere in objectis, quam a nobis percipiuntur; quem in finem de forma corporis duri & liquidi, de frigore & calore, de sapore & odore, de sono, lumine & coloribus hic quoque tractatur.

Secundam partem Physicæ novæ Cl. Auctor in tres quoque Disputationes partitius est, quarum prima de Mundo, ipsiusque perfectione, magnitudine & productione agit, diversaq; diversorum Philosophorum circa præcipuarum ipsius partium dispositionem systemata complectitur. Secunda sphaeram artificialem, seu Geographiæ principia & elementa explicat, de diversitate dierum in omni regione, de variis climatibus & mundi habitatoribus tractans. In tertia de natura, motu, & numero coelorum; de Sole & stellis fixis, de

de planetis in genere & in particulari, de cometa, de influentiis siderum, de æstu maris reciproco, nec non de gravitate & levitate, abunde disputatur.

Tertia pars duas complectitur disputationes, quarum prima tota est in explicandis meteoris, quæ generantur in globo tetraqueo, agens quippe de ipsa natura terræ, de aquis subterraneis, de fontium origine, de salibus, de metallis, de mineralibus, & præcipue de magnetis, de ignibus subterraneis, de ipsa productione & conservatione ignis, & de uno ignis effectu mirabili, sive de vitro. Altera exponit meteora in ære apparentia, vapores & exhalationes, ventos, nubes, nebulas, pluviam, rorem, pruina, nivem, grandinem & glaciem; varios iridis colores, tonitru, fulgur, fulmen, & tempestates, serenum, mel, granna, & saccharum.

Tandem *quarta pars* Physicæ novæ doctrinam de corpore animato, seu de rebus vita & sensu præditis complectitur, in eaque elaboranda doctissimus Auctor non parvam se adhibuisse diligentiam testatur. Ipsa vero in tres itidem disputationes est distributa. Prima generalem comprehendit totius corporis humani anatomiam, digestionem ciborum, chyli conversionem in sanguinem, sanguinis circulationem, nec non præcipuos corporis humani motus succincte ex mechanismo corporis deducens. Exponit etiam, quomodo anima uniatur cum corpore? quæ sint animæ potentia, quæque earum distinctio & divisio? quinam sensus interni & externi? quid sint passiones, earumque causæ & effectus? imaginatio, memoria & reminiscencia in quonam consistant? In secunda ostenditur, quid sit anima bruti, & quomodo mechanice possint explicari omnes brutorum operationes. In tertia denique disputatione, quicquid celebriores hodierni Scriptores de plantis tradidere, Clarissimus Auctor clare & breviter est complexus.

Coronidis loco adjecta est compendiosa totius Physicæ novæ delineatio, binis comprehensa propositionum centuriis, quæ indicis rerum & materiarum vicem abunde supplere potest.

HISTORIA ECCLESIASTICA SECVLI

XVII, cum Parallelismo profana, Authore

Job. Wolfgango Jägero. Decennium secundum.

D d d

Tubin-

Tubingæ, literis J. C. Reiffii, A. 1692. in 4.
EJUSDEM DECENNIUM TERTIUM.

Ibid. A. 1693. Constat unumquodque 2. Alfab.

Institutum Clarissimi Auctoris j^r n A. 1692. p. 218, ubi Decennium primum retulimus, a nobis indicatum est. Nunc e secundo atque tertio si specimina nonnulla decerpamus, Lectori forsitan istud haud ingratum accidet.

Cum vero seculi hujus primordia imprimis celebrentur ex diffidiis, quæ inter Arminianos & Reformatos enata sunt, ideo diligenter observat ad annos singulos, quid circa eadem passim in Belgio gestum fuerit. Habitam præcipue Anno 1611. collationem Hagensem dem memorat, capita doctrinæ, quæ Remonstrantes in eadem Ordinibus obtulerint, recenset, addita Contra-Remonstrantium responsione, subjunctoque Arminianorum de pace aut tolerantia inter partes dissidentes judicio. Alibi Epistolam Jacobi Regis Angliæ, ad Ordines Fœderati Belgii, ut dissidia hæc componerent suadentem; alibi eundem pro pace ecclesiastica decretum, ac super eo Judicium Regis Angliæ & Archi-Episcopi Anglicani, interprete Il. Casabono datum exhibet; ut alias Ordinum Arminianismo faventium Epistolas ad Electorem Palatinum, & postea ad Jacobum I. scriptas taceamus. In Historia vero Synodi Dordracenæ, in qua Calviniani Arminianos condemnarunt, tradenda prolixus imprimis est. Præterea notatu digniora videntur, quæ de Val. Weigelii deliriis & paradoxis singularibus; de conatu Parei, pacem Lutheranos inter & Calvinianos meditantis; de statu Ecclesiæ Græcæ, a Cyrillo, Archi-Episcopo Alexandrino, in peculiari ad Uytensbogardum epistola delineato; de controversia super quæstione: an & quænam sit potestas Magistratus Politici in Ecclesiâ, exorta; (ubi Episcopi Angli, Saraviz, primas politico Magistratui vendicantis literæ exhibentur;) de pugna super conceptione B. Mariæ virginis, maculatane fuerit, an sine macula; de fati M. Antonii de Dominis ex Epistola Trajani Bocalini ad Mutium, deque summa librorum, quos de Republica Ecclesiastica conscripsit, passim differuntur. Neque lectu injucundæ sunt variorum circa Petri Suvvis Historiam Concilli Tridentini sententiæ; ubi Sforziæ quidem Palavicini effato, tanquam affectibus plenissimo, repudiato, Julii Cle-

men-

mentis Scoti, Caesaris Aquilini, & Amelotii de Huffai super eadem
judicia laudantur.

In Decennii tertii præliminio controversiarum, inter Theolo-
gos Tubingenses & Giessenses de statu exinanitionis Christi motorum,
Historiam fuse admodum recenset. Postmodum electionem Gre-
gorii XV. Pontificis describit, litem de conceptione B. Mariæ virginis
sub eo adhuc durantem nec plene definitam paulo post subjiciens.
Mox integrum profert Cereemoniale, ritus electionis Romani Pontifi-
cis continens, & Gregorii XV. jussu editum; Urbani item IIX. concla-
ve multo cum circumstantiarum apparatu reserat. Responsonem
• Remonstrantium ad Anatonem Arminianismi a Petro Molinæo insti-
tutam interferit. M. Antonii de Dominis reditum ex Italia, poenasque
inconstantie causa ipsi inflictas, & obitum illius eloquitur. Quid de
Antonii Santarelli de potestate Pontificis libro, Regum potestati ini-
quissimo, Sorbona Parisiensis decreverit, enarrat, prout & quedam
alia istius generis hinc inde obveniunt. Potissimam tamen Sectionis
hujus partem conficit illorum temporum Historia politica, quam,
ecclesiastica solum hæc attigisse contenti, non secus atque in ante-
cedentibus, hæc præterimus.

*MEMORIALS OF THE MOST REVE-
rend Father in God, Thomas Cranmer &c.*

i. e.

Historia Reverendissimi in Christo Patris, Tho-
mæ Cranmeri, quondam Archi-Episcopi Cantuari-
ensis. Autore Johanne Strype Art. Mag.

Londini apud Rich. Chisvel, 1694. fol. Alph. 8. plag. 12.

Tamet si Præsulis hujus, nec non totius Angliæ Primatis, vita jam-
dum tradita est ab aliis, amplum tamen Biographus noster sibi,
post aliorum messem, relictum deprehendit spicilegium, luculentio-
ribus nimirum monumentis instructus. Ex his primo confecit hi-
storiam Cranmeri in tres libros divisam; selegit deinde ex iis, quæ
luce publica judicavit digna, inque appendicem conjecit sat amplam.

D d d 2

Scopus

Scopus autem ejus primarius est, Præsalem suum liberare a vitiis vulgo ipsi adscriptis.

- p. 1. Natus est Cranmerus d. 2. Julii A. 1489. in oppido Nottinghamiæ Aslaeton, patre Thoma Cranmero, Equite ex antiqua prosapia, quæ cum Wilhelmo Conquestore in Angliam venit, in Gallia quoque vigit, oriundo. Literis operam dedit Cantabrigiæ, & cum Magister artium factus esset, Nobilis alicujus duxit filiam, ideoque Collegio Jesu relicto, in Collegio Buckinghamensi, nunc Magdalene, publicam in se suscepit Lectionem: at post obitum uxoris in partu cum infante extinctæ, in Collegium Jesu revocatus est, ad Lectionem Theologicam, anno ætatis trigesimo quarto Theologiæ Doctor creatus. Cardinale Wolfejo novum Oxonii Collegium extruente, ad illud cum aliis nominatus est, sed renuens hic *substitit*, atque in eorum numerum receptus est, qui gradus academicos ambientes examinant; quibus cum plerumque ex Scriptura S. quæstiones proponeret, & ad respondendum ineptos rejiceret, odium incurrit non paucorum. Tandem Regis Henrici VIII. causa matrimoniali ad eum delata, ab eoque examinata, in Regis venit notitiam, cui charus, commissus est Thomæ Bolen Comiti in Wiltshire & Ormond, nuper hac in re Romæ & in Germania Legato. In hujus familia constitutus, Regis mandato scribit de conjugio regio opinionem suam, ac Cantabrigiæ, deinde Oxoni, publicæ disputationi subjicit, adeo feliciter, ut ibi e sex Doctoribus ad dignoscendam causam olim lectis, & validitatem Pontificiæ dispensationis asserentibus, quinque ad suas retraheret partes, Cardinalis quoque Poli examinat librum, judicatq; eleganter quidem esse conscriptum, at politieas ejus esse rationes, materiam vix tangentes, quæ juxta Scripturam S. statui debeat, non autem ex periculis metu, quæ Imperator Romanus vel Pontifex offensi creare possent.
- p. 3.
- p. 4.
- p. 6.

Romam deinde cum Bolenio & aliis missus, ad publicam non admittitur disputationem, tamen is Legationis scopus esset: privatim tamen multis persuadet, Henrici cum Catharina Arragonia, ceu fratris defuncti vidua, conjugium esse illicitum; a nemine autem hic obtinere potuit, ut secum assererent, Pontificem R. de talibus non dispensare posse conjugii, & si dispense, irritum illud esse factum. Cum Germaniam in reditu transiret, Noribergæ Andreæ Osiandri *ambit*

ambit impetravitque nepotem, quia tum quidem in patria religio
 anno demum seculi 34. clam: in Angliam adduci curavit, sed post
 quinquenium, cum sex illi famosi articuli evulgati essent, ad tem-
 pus iterum in Germaniam remisit. Revocavit eam deinde Eduardo im-
 perante, & ex ea aliquot suscepit liberos, quorum tamen posteros se
 indagare nequivisse Autor asserit; quanquam ipsam Archiepiscopo
 supersticiam ex Abbacia Cujusdam redditibus, Cranmero hereditibus;
 ejus ab Henrico R. concessis, videri, cum Parkerus jam fuerit Ar-
 chiepiscopus, dicat.

p. 4.
 p. 418.
 7

Electori etiam Saxonis, ad quem clam ex Imperatoris aula, ubi
 Legati axiomate fulgebant, devenerat, Regis sui verbis obtulisse con-
 tra Imperatorem auxiliafferit, quoniam pax Henricum inter & Ca-
 rolum V. ob diversum imminens labefactari coepit. Warham
 deinde Archiepiscopo Cantuariensi mortuo, in ejus locum substitui
 noluit, tum quod *Episcopi nollit*, tum quoniam, ut asseverabat Ro-
 gi, cogebatur a Pontifice R. eandem accipere sedem, quod Regis Ma-
 jestati, ad quam omnium beneficiorum ecclesiasticorum jura aequae
 ac temporarium pertinerent, officere.

p. 13.
 p. 16.

Rex itaque auditis Cran-
 meri argumentis, nec non Oliveri J. C. et aliorumque sententiis, permis-
 sit; ut protestatione interposita Cranmerus illam adiret dignitatem,
 alius vero pallium iret allatum Roma. Cranmerus his quoque
 acquiescens, dixit, *se super animam suam*; & recepta a Romano
 Pontifice confirmatione omnibus titulis absolutissima, una cum
 aliis bullis, & Regis eadem tradidit, itaque Pontificem Romanum
 non agnovens facti hujus muneris datorem seu collatorem. Con-
 cratus etiam postmodum, coram testibus regis protestatus est, *quod*
se per juramentum Pontifici Romano praestitum, quovis modo se obligare,
quo minus libere loqui, consulere & consentire valeat, in omnibus
suis actibus, reformacionum religionis Christianae, gubernacionis Ecclesiae
Anglicanae, & universarum rerum suarum, & personarum, quae sub
obediencia quoque modo dicitur, & subdicitur, & personarum,
qua ipsam Ecclesiam Anglicanam reformant, & dicitur.

p. 19.
 p. 21.

us Archiepiscopalis functus fuit. Dissolutio matrimonii Regem inter
 & Catharinam Arragoniam, praesentibus & aliis Episcopis. Inventio
 deinde Diocesis novae, vel coniectiones si fieri vellet Angliam, quoniam
 pulcherrima, & de Regis fortuna bene dicitur, & de aliis praesentibus.

- ri desiderat Episcopus. . . A Papa, ob divortii sententiam prolatam, una cum Rege excommunicatus, appellat cum eodem Rege a Papa ad Concilium, & in Parlamento contra Papæ suprematum disputat. Licentiam deinde concedit aliquibus eucharistiam, matrimonium & baptismum administrandi in sacellis privatis, forte ne supersticioso cultui interesse isti necesse haberent, puriorique vacare sine periculo possent. In convocatione Cleri urget Bibliorum translationem, & editque librum, in quo ratio concionandi & orandi proponebatur, Rex appellabatur Caput Ecclesiæ supremum, istaque Regis suprema autoritas semel in anno ante Festum Paschatos publice declarari jubebatur: quod, quamprimum accepit librum, præstitit & Eboracensis Archiepiscopus. Clerus & Academia hanc subscriptione sua liberrima confirmant thesin: *Quod Episcopus Romanus non habeat majorem aliquam jurisdictionem a Deo sibi colatam in hoc regno Anglia, quam quivis externus Episcopus.* Cranmerus cum aliis juramento se addicit statuto illi, quo pro hæredibus Regni agnoscuntur solum ex Anna Boleaia prognati, & pro Thoma Moro, nec non Fischeri Rossensi Episcopo, hæredes istos non ob nullitatem prioris matrimonii, sed beneplacitum Regis & statutum Parlamenti, agnoscere volentibus, intercedit. Provinciale visitationem instituens, a Gardinero Wintoniensi Episcopo impeditur, nec non a Stokesly Londinensi, qui posterior etiam, prout & alii, cum a Cranmero partem aliquam Novi Testamenti in vernaculam translati accepisset, ut perlegeret eandem, ac quæ male reddita essent, annotaret, nihil horum præstitit, & sicut acceperat, remisit. Monasteria cum visitanda proponerentur, Cranmerus eorundem dissolutionem suavit, spe posse ex eorum ruina eruditis enasci subsidia. Sed quamquam improba Monachorum vita hic deprehenderetur, nihil tamen præterea actum est. Reformatio deinde, Cromwello, qui Regis vices gessit, assistente, urgeri coepta est; articuli enim fidei conscripti, & a Rege omnibus commendati sunt, utpote a quo etiam præfatione donati fuerant; (ex tenebris tamen non uno momento prodire lucem, vel unicus de honore & invocatione Sanctorum probat articulus.) Henricus Rex, cum Annam Boleniam in carceres conjecisset, impetravit ab ea divortium per Cranmerum, hac in causa cum Eboracensi Archiepiscopo constitutum Judicem, cum hæc fateretur, *esse quædam*
justa;
- P. 22.
- P. 23.
- P. 24.
- P. 25.
- P. 26.
- P. 33.
- P. 34.
- P. 35.
- P. 42.

justa, vera & legitima conjugii cum Rege impedimenta : quanquam quæ essent illa, revelare noluerit, & Northumbriæ Comes, de quo dicebatur, quod ante Regis cum Anna nuptias, eadem cum illa patrus fuisset, nihil ejusmodi asseruerit. Circa ea tempora Episcopi quidam, auctoritate Regis congregati, expositionem in Decalogum, Orationem Dominicam, & Symbolum Apostolicum conscribunt, Regique exhibent, qui animadversionibus in illam manu sua adjectis, per Crumvellum Archiepiscopo eam mittit, ejusdemque de illa sententiam poscit : hic iterum notas addens tum emendantes, tum explanantes, per Crumvellum Regi remittit, ac tandem anno 1537. ejusdem impressionem impetrat, sub titulo : *Pia hominis Christiani instructio*. Liber iste nunc Episcoporum, nunc Regis liber appellatus est, qui eruditionem affectans libenter scripsit, aliorumque scripta suo appellari nomine sivit. Post hunc librum Biblia tandem sacra prodierunt, lingua Anglicana, unde maxima Archiepiscopus affectus est lætitia, ut testantur ejus ad Crumvellum literæ.

Anglicanorum vero Bibliorum historia sic se habet integra : Wilhelmus Tyndal, auxiliantibus Joy & Constantino, Novum primo Testamentum transtulerat, & Hamburgi vel Antverpiæ imprimi curaverat. Sed Wolsejus cum Episcopis ejus prohibitionem in Regno procuravit. Tostallus etiam Londinensis Episcopus, cum Thoma Moro, quæ nacti sunt exemplaria, comburi fecerunt. Anno 1530, Tyndal interpretationem suam, & correctam quidem, denuo imprimi fecit, nec non fratri suo & Thomæ Patmoro mercatoribus misit Londinum ; sed isti ab Episcopo, Londinensi accusati, Moro tum Cancellario ferente sententiam, equis ad caudam facie conversa impositi, libris schedisque multis amicti, in ignem Novum illud Testamentum conjicere coacti sunt, multamq; 18840. libr. & 10. den. luerunt. A. 1537. Episcopi in Cameram, quam vocant, stellatam convenientes questi sunt, interpretationem illam erroneam esse, præfationem etiam præfixam habere hæreseos nec non calumniarum in Episcopos plenam. Intellexerunt fortassis tabulam, instar locorum communium doctrinæ de S. coena, sacerdotum matrimonio, missa, & præcipuis Pontificiorum controversiis, exhibentem, Bibliorumque editioni præmissam. Ideo eandem Rex prohibens, jussit, ut conquistis viris doctissimis adornaretur alia. Sed hic nihil præstiterunt Episcopi. Eodem anno

Sc-

P. 48.

P. 50.

P. 55.

P. 57.

P. 61.

P. 63.

- p. 82. Stokesly Episcopus Londinensis, ut antecessor, congesta N. T. exemplaria combussit publice. Tyndalus in Belgio exustus Bibliorum versionem ulteriorem reliquit Johanni Roger, alicubi in Germania Superintendenti, & postmodum ad S. Pauli Prabendario, primo etiam sub Maria R. martyri, qui de novo conferens cum Hebræo textu Græcam, Latinam, Germanicam versiones, perfecit Anglicanam, atque sub ficto Thomæ Mathei nomine delitescens, sumptibus Grafoni mercatoris imprimi curavit 1500. exemplaria, quæ publice venum exposita, non solum magno cum gaudio excepta sunt, verum etiam Regis mandato in quacunque Parochia haberi legique debuerunt; et si invite & confusè id a multis factum, subinde etiam a Rege ipso ad instantiam Episcoporum Pontificiorum inhibutum. Aliam posthac editionem in forma majori curaturus Grafon, impetravit a Rege Galliæ, mediante Cromvello, ut Parisiis id fieri liceret, ob minores ibi faciendos sumtus. Sed Matheus Ory Generalis Inquisitor prohibuit opus, & quod jam absolutum esset, exemplaria omnia vel igne combusta sunt, vel pro schedis sparsim divendita. Coverdale vero Corrector operis, cum Typographo aufugiens, typos reliquit omnes in Parisiorum urbe, quos tamen paulo post cum prelo ipso & operariis adduxerunt in Angliam, majoraque hæc procurarunt Biblia.
- p. 65. Hoc anno Lambert, alias Nicolson, Tyndali & Frithi amicus, corporalem in coena Christi præsentiam pernegans, ab Archiepiscopo pro hæretico declaratus est, postquam Rex ipse, deinde Cranmerus, p. 257. post & alii Episcopi cum ipso disputassent in confesso solenni. Fuit enim tum pro corporali præsentia Cranmerus, in aliam postmodum sententiam adductus a Ridlejo, qui illa hauserat ex Bertramo, & Cranmero propinaverat, multis deinde scriptis spirituales contra Gardinerum defendenti. Sacerdotes tum coeperant uxores ducere; quo p. 69. Rex intellecto edictum edidit, declaravitque, displicere sibi sacerdotum conjugia, absque suo Parlamenti que indultu contracta, & prohibuit sacerdotes illos a sacris functionibus, nec non beneficiis ecclesiasticis. Post famosi sex Articuli fuere evulgati, quibus licet vehementer se opponeret Archi-Episcopus; prævalere tamen non potuit, Rege ei tum inserto, quod, cum omnibus monasteriis sublatis, eorum redditus sibi vendicare vellet, eundem Archiepiscopum sibi adversum p. 74. sentiret. Misit tamen ad eum Rex, postquam Articuli Parlamenti decre-

decreto confirmati essent, qui ea de re tristem consolarentur, regiamque gratiam testarentur. Insecutus insuper est Geremoniarum liber a Pontificis confectus, sed quem Cranmerus prolixè refutavit, & Rex cum cerneret deinde, non ex malitia, sed in Deum zelo, Archiepiscopum ejusque asseclas opposuisse se articulis illis, aliquantum ab ipsorum remisit rigore. Crumvello mortuo varios sensit inimicos Archiepiscopus. Primarius fuit Gardinerus Wintoniensis Episcopus, quo vel authore vel fautore haud pauci, tum amici Cranmeri, tum Ecclesie ejus cathedralis Præbendarii, vel ipsius beneficio promoti, multos collegerunt articulos contra Archiepiscopum, nunc Justitiariis, nunc Consiliariis Regiis, nunc ipsi Regi offerendos. Et Regi tandem cum traditi essent, is ipse non solum rem totam Archiepiscopo detexit, verum & author fuit accusatorum deprehendendorum, qui mansuetudine Cranmeri tum quidem veniam, post aliquam in carceribus moram, consecuti sunt: verum paulo post eorum multi aliis de criminibus accusati, vel sic meritam luerunt poenam. Alium in Parlamento nactus est Cranmerus inimicum, videlicet Johannem Gostvick Equitem, a quo Lutheranismus accusabatur. Sed a Rege ipso iterum defensus, gravius quid expertus est a Regiis Consiliariis, qui instigante (ut existimat Autor) Duce de Norfolk, Episcopi Wintoniensis amico, questi sunt coram Rege, quod ipse cum docto viro suo (ita Cranmerum appellabant) adeo infecisset regnum, ut fere partes ejus tres hæreticæ essent, regnoque eadem, quæ in Germania, immineret perturbatio: in carcerem igitur conjiciendum esse Archiepiscopum, atque tum unumquemque, nunc ejus auctoritatem expavescentem, libere pronunciaturum, quod contra eum haberet. Rex annuit: sed hora noctis undecima accersit Archiepiscopum, qui jam dormiens, de lecto tamen surgens promte accedit, & a Rege accipit, quæ Consiliariis suis concesserit. Nihil refragatur Cranmerus: Rex autem ejus reprehendens simplicitatem, anulum suum tradit ei, & jubet, ut coram Consiliariis sequenti die comparens, eundem producat, atque ab eorum sententia ad se provocet. Sic altera die a Consiliariis Regiis citatus, & comparatus, non vero illico intromissus (quod Rex percipiens, ægre tulit) audivit sententiam, quod in Turrim Londinensem miti debeat; sed annulo Regis producto irritam fecit eam. Stupentes quoque Consilarii & Regem adeuntes, verbis ejus

P. 109.

P. 118.

P. 123.

P. 124.

P. 125.

Ecc

casti-

- castigati sunt, tum, quod vinctum voluissent Archiepiscopum, tum, quod diu foris inter famulos stare permisissent. Regis itaque favore perpetuo usus, multas tum criminationes, tum machinationes evasit inimicorum. Ejusdem Regii favoris documentum erat, quod paterna ipsius mutaret insignia. Nam cum hactenus tria gruum rostra gessisset, illorum loco tres accepit pelicanos, ipso forsan Rege suspicante, sanguinem ejus aliquando effusum iri pro pullis, h. e. pro iis, quos ad veritatem religionis Christianæ perduxisset. Quanquam autem magna ejus apud Regem esset autoritas, non potuit tamen impedire, quin subinde Pontificii emergerent. Nihilominus Jus Canonicum emendare constituit, & subinde preces fieri jubens in vernacula, obtinuit etiam in Parlamento, ut 32. tum Theologi, tum JCI eligerentur, hoc in se suscepturi opus, nec non sanas ecclesiasticas conscripturi leges. Hic asserit Author, vidisse se ejusmodi Legum Manuscriptum elegans, in quo non solum animadverterit Cranmeri manum emendantem, annotantem, expungentem, verum etiam Petri Martyris, ceu unius ex istis 32. lectis.
- P. 126.
- P. 127.
- P. 133.
- P. 136.
- P. 139.
- P. 141.
- P. 145.
- P. 148.
- Rege Henrico mortuo, quem ante mortem adhuc a nimio imaginum & crucis cultu abduxerat, in agone etiam de sola in Christum fiducia monuerat Cranmerus, nec non Filio ejus ad Regnum evecto, ostendit firmiter sibi persuasum esse, *omni juris dicendi autoritatem, nec non jurisdictionem ecclesiasticam, a Regia potestate, velut supremo capite ac omnium Magistratum fonte & scaturigine, primitus emanare.* Ideoque petiit a Rege novo, ut *Archiepiscopalis functio ab Henrico sibi concessa, sed cum vita ejus extincta, de nova ab Eduardo sibi conferretur*: quod & obtinuit diplomate, in quo conficiendo operam quoque impendisse suam creditur. Regem deinde coronat, & in oratione eleganti de liberatione a Pontificis Romani superioritate, ritibus etiam sacris in coronatione adhiberi solitis, monet; Josias exemplo ad pium hortatur regimen; ac sibi delinquentem Regem in jus vocare, aut excommunicare, aut imperio privare minime licere, testatur. Visitatione deinde instituta, Homiliis compositis, Paraphrasi Erasmi in vernaculam conversa, Synodo convocata, & aliis actionibus nihil ommissum est, quod vel Regi confirmare potuit summam potestatem, vel promovere puriorem Dei cultum; quanquam aliqui, Bonnerus imprimis, Episcopus Londinensis & Gardinerus Wintoniensis

fis se opponerent, dicerentque, invalida esse singula, quæ durante Regis minorennitate fierent. Quamdiu enim Dux Somersetensis, Angliæ Protector, in vivis fuit, nemo contra Archiepiscopum prævaluit; imo & ab hoc jamdum alienatis reliquorum Consiliariorum animis, obtinuit Cranmerus in Parlamento confirmationem Libelli communium precum, magna sollicitudine a se compositi & postmodum correcti, rituum etiam administrandi Sacram Communionem, abrogata Missa, & communionem sub utraque specie concessa. Vidit quoque, quamvis ejus hic causa minime, Regis autem maxime versaretur, Episcopos Londinensem & Wintoniensem, & alios Regis summam in ecclesiasticis potestatem non agnoscentes, depositos, incarceratos, benigne tamen habitos, aliosque in locum eorum substitutos: quos inter Johannes Hoperus in Glocestriæ Episcopum electus, recusavit Episcopis sueta induere vestimenta, atque publice etiam contra illa declamavit Londini, eaque de causa domi suæ aliquamdiu inclusus est. Sed neque hic parens, conscribens etiam librum contra episcopalem vestitum & Regis Consiliarios, in Archiepiscopi custodiam traditus est, donec ab eodem, Bucero etiam & Martyre, objectionibus ipsius omnibus solerter discussis & plane dilutis, persuaderetur tandem. Somersetensi Duce sublato, non tantum valde indoluit Cranmerus, verum etiam a Northumbriæ Duce abhorrens, minus frequenter in aulam accessit: quanquam in nominatione Episcoporum aliorumque Ministrorum Ecclesiæ, tum pro Anglia, tum pro Hibernia, sæpe consuleretur.

Ultima ejus sub Eduardo fuit actio, qua post longam reluctance assensus est decreto Mariam a successione excludenti, quam ipsam tamen illico ad Mariam perscripsit, indicavitque; quæ nihilominus Regnum capeffens, omnibusque aliis criminis in se admitti veniam concedens, nullam Cranmero juxta cum Northumbriæ Duce concessit, sed in carcerem conjici mandavit. Unde sæpius in judicium adductus, sero a læsæ Majestatis crimine absolutus est, hærescos solum causa detentus, quod sibi gloriæ duxit. Interea videns omnia perverti in Ecclesia, multos etiam carceribus includi, fugam suadet reformatam amplexis religionem, præsertim Wilkisoniæ, foeminae ut piz, ita hac in re dubiæ, sibi tamen in Anglia permanendum ratus. Post Oxonium deductus cum Ridlejo & Latimero, inque custodiam

p. 191.

p. 193.
p. 208.

p. 237.

p. 211.

p. 264.
p. 454.
p. 280. 283.

p. 225.

p. 296.

p. 322.

p. 313.

- p. 334. traditus, post varias disputationes sigillatim habitas, damnatur ob hæresin. Sed executio differtur. Hic Polus Cardinalis in Angliam redit, ædem Lambethanam occupat, omnia cum Regina peragit, populum Pontifici reconciliat; modo leniter cum hæreticis, puriorem puta Evangelii doctrinam amplexis, agendum esse, modo juxta canonicas sanctiones coercendos & puniendos præcipit: unde severissimis in eos actionibus a Poli mente non alienis occasionem datam, colligit Autor. Cranmeri quoque revocata causa, etiam Romæ (quorsum citatus, sed carcere detentus venire nequivit) acta, & sententia demum lata, juxta quam ordinibus sacris exutus, seculari-que Magistratui traditus est. Aliter enim vel citius neque Reginz neque inimicis ejus agere libuit vel licuit, quod Romani Pontificis iterum recepissent autoritatem, omniaque Cranmerum attingentia Romanam perscripissent. Hanc ultimam sententiam paulo post Cranmeri mors insæcuta est. Nam & a Papa Romano, cujus neque Commisarios suspicere voluit, quanquam Reginz revereretur, ad Concilium appellans, & ad Reginam multoties scribens, tum ejus misericordiam implorans, tum ei demonstrans, quam imprudenter se Pontifici R. submiserit, ac denique illecebris variis ad palinodiam adductus, nihil quicquam obtinere potuit, sed igni, ut & aliunde notum, poenitens & confirmans puriorem doctrinam, A. 1555. traditus est.
- Hæc sufficere putamus ad demonstrandam, quam non infelicitè defendendum, vel nuda historiz recensione, sibi Autor sumserit Cranmerum; quem nec Henricianum putat fuisse, h. e. ad nutum Henrici R. omnia peragentem, nec perjurii reum ratione juramenti P. R. præstiti, nec imperiosum, cogentem aliquem ad articulorum subscriptionem, nec truculentum, nec incontinentem, nec tardum denique in reformationis negotio, prout Calvinus ipsum in epistola redarguit. Præterimus autem ejus in peregrinos affectum & liberalitatem; a vindicta alienum animum; convictum Archiepiscopo dignum & liberalem; pro defendendis Ecclesiasticis bonis sollicitudinem; plurium librorum conscriptionem, illius præsertim, quem in carcere detentus pro defensione prioris sui libelli de S. Cœna contra Gardinerum incepit, non tamen absolvit; Ecclesiarum ex Germanis, Italis, Gallis, Hispanis etiam, Londini collectarum sub Pastoribus singulis, sed Johanne a Lasco earum omnium Superintendente, curam; pacis

&

& concordie inter Protestantes constituendæ studium, cujus gratia, Eduardo regnante, in Angliam litigantes invitavit partes; cum exteris, quos inter etiam fuit Hermannus Coloniensis Archiepiscopus, literarum commercium, & alia.

P. 407.
P. 286.

Inter monumenta in Appendicem rejecta eminent Cranmeri protestatio, cujus aliqua superius inseruimus verba; ad rebellium articulos responsio; Cardinalis Poli instructio Goldvelli ministri sui ad Mariam R. missi, antequam intraret Angliam; ejusdem ad Ecclesiam Cantuariensem, nec non omnem Angliæ Clerum instructio, de absolvendo & reconciliando populo; epistolæ Cranmeri, Buceri, Martyris, cum quibus fere singula communicavit in reformatione peragenda; Academiæ Cantabrigiensis, Regiæ etiam diplomata plurima, ut plurimum ex manuscriptis codicibus desumpta. Sunt tamen & hoc in libro errata, quæ Whartonus Autoris amicus & eundem illius suavor observavit, nec non Appendici subjecit. Dabimus pauca. Scripserat Autor, amicum quendam suum statuere, Thomam Becket (vulgo martyrem) pro Ecclesiæ quidem privilegiis mortuam, aut primum fuisse, qui Pontificis R. in Anglia potestatem agnovit. Wilhelmo de Corboil, qui Thomam in sede Archiepiscopali antecessit, id tribuit Wharton, qui ab Honorio P. M. bullas petierit & obtinuerit. Bicentiam sacra in sacellis privatis admistrandi a Cranmero concessam, non fuisse insolitam pristinis temporibus. Subscriptionem Cleri ad articulos sub Henrico propositos, non originalem in Cottoniana servari bibliotheca, sed Regis ærario; ibi vero tantum apographum esse, secus quam Strype putavit, aut Burnet; existimans persecutorum injuria hanc cum similibus documentis petiisse. Afferit idem, descripsisse se inde 175 fere ejusmodi documenta. Titularesepiscopos vel suffraganeos nominat Strype; sed perfectam eorum successionem per omnem Angliam promittit annuente Deo in Anglia sacra Wharton: Commissionis seu Archiepiscopatus ab Eduardo petiisse confirmationem dicitur Cranmeri Autori, tanquam res fuisset nova; sed idem jam factum esse sub Henrico ab Episcopis omnibus anno 1535, ait Wharton. Hoc etiam nonnondum durimus, Autorem in Dedicatione ad Johannem Tillotson, nunc Archiepiscopum, asserere, collegisse se plurima non sine voluptate, unde *Parkeri etiam, Grandæ & Fitzgeri, Cranmeri suc-*

cessorum possit conficere historiam, si otium Patronosque nancisceretur. Nos certe eadem quæcunque novi Operis subsidia apprecamur.

ORIGO LEGUM, OR A TREATISE
of the Origin of Laws, and their obliging
Power, as also of their great Variety.

i. l.

Tractatus de Origine Legum, earumque vi obligandi, nec non varietate magna. Per Georgium Davvson, Mag. Art.

Londini ap. Richard. Chiswvell anno 1694.
 in fol. plag. 105.

Septem libris hic constat Tractatus, Magnæ Britanniæ Regi Regi-
 naeque inscriptus, quorum singuli, juxta divisionem Autoris, fere omnia considerant, quæ aliqua ratione de Lege dici queunt. Est autem Lex illi, rejectis aliorum definitionibus, *Regula agendi vel non agendi, ab ente quodam intelligente ac potestatem habente prescripta*: atque sic negativa quoque se comprehendisse præcepta, quod alii neglexerint, existimat; Legem etiam, quam sibi ipsi præfixit Deus, nec non naturæ rerum præscripsit. Originem Legis cujuscumque esse finem Dei ostendit, postquam docuerat, *æternam Legem, de qua neminem nisi Atheum dubitaturum affirmat, esse sapientiam, quam possedit Deus in initio viarum suarum, antequam quisquam faceret a principio, & que ab æterno ordinata est, & ex antiquis antequam terra foret*. Hujus duas esse partes asserit, quarum una comprehendat ordinem, quem Deus in operibus suismet perpetuo sibi servandum proposuit; altera eum, quem præscripsit naturæ rerum. Et hanc quidem iterum dividit in eam, quæ est rerum ex natura, & quæ est rerum ex arbitrio agentium, quales sunt Angeli & homines. Hinc quatuor ipsi Legis rami seu species: (α) Lex divinarum operationum ad extra; (operationes enim ad intra sub legem non cadere, quia omnino naturales, cum Suarezio statuit.) (β) Lex secundum quam naturalia agentia, ut Sol, stellæ, bruta &c. operantur.

(γ)

P. 4

P. 6

P. 5

P. 11

(γ) Lex Angelorum, quæ & cœlestis appellari potest. (δ) Lex hominis, qui est vel κοσμοπολίτης, incola mundi, vel ζῶον πολιτικόν, civis reipublicæ, vel denique ζῶον ἀθάνατον, creatura imitiorialis: atque sic adigitur 1.) ad legem, quæ ipsi cum omnibus hominibus communis est; 2.) ad leges in commodum Reipublicæ, cujus est membrum, sanctas; 3.) ad leges, quibus tenetur agnoscere & colere Creatorem, nec non vivere prout filium æternitatis decet &c.

Divisione sic formata, eleganti ordine singula pertractat, & ex probatissimis Juris naturæ gentiumque scriptoribus probat: in iis autem, quæ patriam spectant ejus, non invenuste prolixus est. Hic enim legas licet definitionem affirmativam quæstionis, an Regi resistere liceat, adeo tamen modestam, ne supremam Regis Britannici Majestatem lædere audeat, imo ex Bractono Jcto Anglicano adstruat, Qui Bractonus non, ut aliqui ex ipso elicere cupiunt, Regem legi subesse docuit, sed asseruit *locum esse supplicationi, ut factum suum corrigat & emendet, & hoc quidem si non fecerit, sufficere ei ad penam, quod Dominum expellet ultorem.* Habes hic Forestarum per Angliam catalogum & leges a Canuto sanctas, a Johanne anno 1215. mitigatas. Leges quoque maritimas a Richardo I. latas, & in Oleron, insula prope Aquitaniam, unde & nomen illæ habent, promulgatas, nec non alias a Carolo II. scriptas. Ad leges bellicas progressus examinat quæstionem, utrum Christiani Principes semper foedere jungi debeant contra Christianæ fidei hostes? & affirmando respondet, quoniam unius corporis mystici membra sint, & afflicti calamitate alterius membri debeant. Circa Ecclesiasticas leges potest longa sermo, quomodo Apostoli & Episcopi post Christi ascensum legislativam habuerint in conciliis authoritatem, rexerint Ecclesiam divisim inter se provinciis & constitutis sedibus. Primatum; & Episcoporum, quarum catalogum refert, easque diviso Imperio Romano in provincias constitutasque metropoles omnino conformes fuisse, asserit. Et hanc conformitatem Ecclesiæ cum Imperio Romano per plura deducit secula. Ad suam tandem delapsus Ecclesiam, ejusdem exhibet antiquitatem, independenciam a Romana authoritatem se ipsam reformandi, Episcopos, eorumque consistoria, fora, officios, fidem tribus symbolis, quorum imperiam addis variasque lectiones, innixam, synodos etiam, & articulos cum legibus hic constituit.

Quæ

p. 55.

p. 53.

p. 89.

p. 96.

p. 100.

p. 121.

p. 125.

p. 9.

p. 48.

p. 52.

p. 90.

p. 123.

p. 140.

Quæ singula, quoniam & apud alios occurrunt, Petrum de Marca, scilicet, Hokerum, Grotium, Sanderfon, Zoucheum, Cokium, Ufferium &c. Authori quoque nostro citatos, hic tantum indicasse sufficiat.

DE OCCIDENTE UNUM PRO ALIO

Tractatio Methodica, Autore Petro Francisco Passerino, Comite Belegni, ac Consilii Ducalis Præside.

Parmæ, excudebant Albertus Pazzonus & Paulus Montius
A. 1693. in fol. Constat Alphab. 5. plag. 3.

Qui jam anno hujus seculi vigesimo nono anagrammata numerica, & fundamenta veræ prononciationis Latinæ, aliisque dehinc temporibus tractatum de pollutione ecleſiarum, & scripta in super plura in lucem publicam emisit illustris Passerinus, annum nuper ætatis octogesimum secundum agens foetum hanc enixus est, & materiam de occidente unum pro alio quinque Dissertationibus excutere instituit. Ac in prima quidem post singulorum, quæ in titulo occurrunt, vocabulorum expositionem prolixissimam, isto nomine comprehendi ait non eum modo, qui efficaciter volens occidere unum, non volens effective occidat alium, verum etiam, qui ad occisionem unius hominis loco alterius aliqua ex parte cooperetur, vel modo aliquo concurrat. In Dissertatione secunda disputat de causis, unde fiat, quod quis occidat unum pro alio, & ex dolo volens occidere unum, sed actu occidentis alium, nondum evadere delictam hanc occisionem docet; culpæ tamen alicujus insimulari posse occidentem addit, si culpam juridicam eo sensu capias, ut & actio externa, & contractus sit, quod fieri tunc debuit; ut actio libera *municipari mereatur*; unde profluat ex intentione lesionem inferendi & denique ut *lesio*; quæ ex actione tali inferitur, ab agente præcaveri potuerit. Postmodum cautiones affert, quæ observandæ is veniant, qui per casum mere fortuitum, unum pro alio occidisse dici possint. Mox ad cooperantem descendens, eum, qui directe cooperetur alteri ad non cavendum periculum occidendi unum pro alio, semper culpam incurrit, sed qui indirecte saltim id faciat, culpa carere aſſerit. In tertia Dissertatione,

tatione,

tatione, quam diversimode a culpa excusetur occidens unum pro alio, quærit, & a minorenni exorsus, infantem ante completum septennium puerumque infantia proximum in foro externo a culpa occisionis in totum absolvi; puerum vero pubertati proximum vel puberem ipsum regulariter non excusari in totum a culpa, sed hanc minorem censeri; & quamvis aliquando malitia ætatem suppleat, nunquam tamen istam sic augeri, ut poena ordinaria delinquens affligendus sit, observat. Ast enim in foro interiori longe aliam esse rationem, & ex ejus judicio infantes utique etiam peccare asserit. His senes statim adjungit, solamque senectutem delicti culpam nequam monet imminuere, cum quilibet, quantumvis senex & centenarius, in dubio tamen præsumatur sanæ mentis, ac tametsi vires corporis eum deficient, non tamen deficiat mens & judicium. E contra senem ad infantilem seu puerilem mentis infirmitatem reversum, ut infantem seu puerum a culpa excusari vult; ubi judicis arbitrio plenum de hac infirmitate judicium relinquendum sit. Mulierem vero occidentem unum pro alio, juxta personarum & circumstantiarum diversitatem, a culpa vel in totum vel in tantum, sed regulariter plus, quam virum, excusari, eo quod per imbecillitatem sexus æque ac judicii, vel nullomodo, vel levius, quam vir, cæteris per omnia paribus, delinquere existimanda sit. Hermaphroditum, cum nec simpliciter vir, nec foemina simpliciter, sed homo mixtus sit, plus vel minus a culpa liberari, prout a foeminini sexus natura & qualitibus plus minusve participet; sicuti & in odiosis plerumque vir esse desinat, foeminini sexus favoribus hoc pacto gaudens. Eunuchum a culpa sive tanquam mulierem, sive tanquam puerum, sive magis saltim, quam virum, excusari. Similem in modum, si a demente proficiscatur unus homicidium pro alio, arbitrio judicum & peritorum committi debere, utrum vel infanti, vel impuberi, vel minori is æquiparandus sit, & cum pro rei varietate, vel omni, vel aliquo, vel nullo modo absolvi. Dissertatione quarta hanc quæstionem examinat: quidnam occidens unum pro alio mereri dicendus sit? & solum sane conatum regulariter non debere impunitum relinqui affirmat, licet poena saltim extraordinaria, non civilis illa & ecclesiastica homicidis alias destinata locum tunc inveniat. Si vero dolose volens occidere unum, culpabiliter actu occidat alium, ne sic quidem ordinariam poenam obti-

nere. *Querit dein post alia : an volens occidere Paulum non bannitum, si occidat Petrum bannitum diffidatum, quem tamen ejusmodi esse nesciverit, poenam vel præmium mereatur ? ac in posterioris sententiæ affirmativa acquiescit; prout & alias istius generis quæstiones in medium producit, quas tamen intactas hac vice relinquimus.* In Dissertatione quinta agit de satisfactione, ad quam occidens unum pro alio teneatur; ubi satisfactionis nomine innui docet tam compensationem pro injuria illata, quam restitutionem strictissime sumtam pro damno in aliis bonis dato. *Qui igitur alium illicite occidere conatus sit, eidem satisfactionem ad prudentis viri sententiam pro injuria commensuratam imponi; qui autem culpabiliter id fecerit ex culpa saltim juridica, eum in foro conscientiæ ad nullam, at si ex culpa theologica & gravi, ad omnem damnorum restitutionem, teneri. Pariter hanc illi incumbere, qui ex lata culpa unum occiderit pro alio, non secus atque huic, qui ex dolo istud homicidium commiserit. Interim culpabiliter occidentem unum pro alio nequaquam posse adigi, ut quicquam vel temporale vel spirituale præcise pro ipso damno rependat; ac idem de eo, qui culpabiliter occidat seipsum, dum alium directe occidere voluerit, pronuntiandum. Omnem autem homicidam, sive dolosum sive culposum, teneri ex justitia resarcire damna ex homicidio provenientia, quorum tamen æstimium æquo judici rursus committendum veniat.*

*NATHAN LACY MED. DOCT.
de Podagra.*

Venetis apud Andream Poleti, Anno 1692. in 8.
Constat plagula 6.

Effato quidem Ovidii,
Tollere nodosam nescit medicina podagram;
si tamen fides adhibenda ingenioso hujus libelli auctori,
Tollere rite potest Herculis arte malum.
Peculiare scilicet medicamentum proponit, quod vincendæ huic hydræ aptum antipodagrici Herculis nomine percelebrat. Prius vero quam illud exponamus, more nostro brevem discursus istius epitomen sumus præmissuri.

Ab

Ab initio Dominus morborum, & morbus Dominorum, passio arthritica in Democriti puteo, cum occultis causis & ignotis curationibus, hucusque habitasse dicitur. Hinc enumeratis, quæ ratione partis afflictæ sortitur, nominibus, ut quando e.g. in humero omagra, in spina dorsi rachisagra vocatur, definitio traditur, quod scilicet sit solutio continui facta a sale essentiali aucto in sero communiter ad juncturas per intervalla extravasato. Subduntur mox signa diagnostica cum imminentis tum præsentis podagræ, ubi simul de pulsu refertur, quod nihil in hoc morbo peculiare indicet; ex arenularum vero cum urina vel exclusione, vel retentione, de reditu, duratione & solutione morbi multa interdum possint judicari. Distinctiones podagræ ab humoribus primisque qualitatibus desumptæ exploduntur, rejectisque antiquorum prognosticis, ceu falsis & superfluis, unicum hoc statuitur, quod Podagra nemini nisi volenti faciat injuriam. Qui enim abstinere & sustinere noverit, illum medicamentis pro cura haud indigere; id quod historiis aliquot comprobatur. Inde disquiritur, quomodo parentum morbi in filios migrent? Scilicet quando paucius fermentum morbosum a male sano ad generationem filii collatum, a firmitudine fibrarum staminalium, quæ sanior mater confert, satis potenter supprimatur & castigetur, serius & quandoque nunquam morbum paternum in filio se proditurum; in seris nepotibus occasione nata tandem emerfurum. Contra vero ubi copiosius fermentum & debiliores fibræ staminales in eodem subjecto concurrant, citius & potentius filium eo, quod per hæreditatem ad ipsam pertineat, esse potiturum. De cætero causæ & curationes a veteribus (quos laboriosos idealium terminorum fabros, & verbali medicina excellentissimos Auctor vocat) usque huc assertæ, Paracelsi puta, Helmontii, Sennerti, Willisii, Majeri, Sylvii, Tachenii, Sydenham &c. valere jubentur. Ipse autem rem omnem tali modo expedit: Corpus humanum partibus constat plurimis, ossibus, musculosis, arteriis, venis, nervis &c. Dum vero hoc per podagram dolore, h.e. solutione continui affligitur, necessario videtur inquirendum, eequidnam hanc inferat? Itaque consideratione accuratiore omnium corpus constituentium principiorum, scilicet salis, olei, spiritus, aquæ & terræ, præmissa, brevi demonstratione evincitur, solum sal (quod sit substantia incidens, penetrans, & aculeatis punctorum hastis naturali-

ter armata) aptum esse natum ad hunc effectum producendum. Hinc ejus natura penitus investigatur, quo parti ejus peccanti adæquatam opponi remedium possit. Concluditur autem, sal istud mediæ potestatis esse inter fixum & volatile. Nam hæc tanquam non naturalia, quæque absque ope artis nunquam & nusquam demonstrari queant, in causam podagræ allegari non posse. Atque illud commodissime essentialis nomine insigniendum esse, quale ex succis plantarum communiter per crystallisationem eliciatur. Hoc primitus ex chao in elementa fuscitatum, nunc quotidie ex elementis mediante aëre in terram, ex terra ad alimenta, ex alimentis ad corpus devolare. In hoc poni causam immediatam & efficientem dolorum omnium podagricorum debere. Cum vero salia non agant nisi resoluta, hinc adstruitur lympham illa secum vehere, ita ut ubicunque hæc fuerit, illa quoque præsto sint. Ita scilicet sal essentielle microcosmicum, in lymphæ sua tanquam Behemoth podagricum, in profundo dolorum mari pinnatis aculeis suis sublimiter superbum luxuriare. Jam autem ab usu & officio lymphæ, quod scilicet hæc chylum & sanguinem diluat reddatque fluidiorem, adeoque per universi corporis partes feratur, concluditur, causam podagræ esse ubique, tam in hepate, pulmonibus, cerebro, corde &c. quam in manibus, genibus, pedibus. Saltem id disputationem dicitur habere, cur & quomodo in his partibus magis quam in illis ferociam suam exerceat. Hinc demonstratio præmittitur, dolorem non nisi in partibus nerveis, membranis, tendinibus, periosteis (quarum singularum definitiones traduntur) sentiri. Mox ostenditur fufius, has partes indefinenter sanguinis arteriosi influxu rigari. Et (siquidem omnis separatio humorum fiat per filtrationem) particulas sibi correspondentes atque ad nutritionem aptas recipere, reliquis plus ultra transeuntibus. Cum autem lymphæ sanguinis podagricorum nimio sale imprægnata sit, facile contingere, ut unum vel alterum punctum hujus salis impingat leviter in aliquam ex fibris nerveis, & quidem facilius in tendinem, tanquam filtrum densius, quam in muscolum, sicque transitum haud inveniat. Hinc turmatim confluere spiritus ad auxilium quasi properaturos, unde interstitia partium reddantur angustiorea, in iisque plura sic salia sistantur. Nam semper a tergo sanguinem & humores impelli, unde vi unita ac multitudine salia efficiant, quod virtute & acur-

cumine vel per naturam vel per morbum acquisito nunquam potuerint fecisse. Atque hinc facile accidere, ut una aut altera fibrilla filtri sive cribri membranacei loco cedat, & forsitan rumpatur, sicque e vestigio sequatur extravasatio. Hæc vero qua ratione necessario contingat, & quomodo lymphæ absque sanguine exeat, per exempla intra & extra corpus probatur. Inde quid suppurationis & fermentationis natura sit, & quomodo res incorruptæ conserventur, per condituras, muriam, beneficio salis &c. obiter exponitur. Tali autem modo operari quoque sal arthriticum asseritur, subjuncta statim explicatione symptomatum, quæ in podagricis observantur, torporis scilicet, impotentia ad motum, fornicationis &c. ubi simul ostenditur, non aliam spasmi speciem, quam tetanum esse licetorem, qui partem captam & quasi clavatam detineat, motusque adeo impotentiam inducat. Hinc nonnullis in hoc morbi genere dubiis solutione factis fit, nimirum unde suppressio urinæ, sudoris, sputi? cur venæ ante paroxysmum distendantur? quare testiculi in scroto viris podagram passuris vel patientibus elongentur? unde sensus solito exquisitior producatur, ita ut vel lanugo cygnea patti affectæ imposita ipsam offendat? cur dolor aliquando in pollice pedis sinistri primo excitetur? quare ab uno latere in aliud dolor transeat? unde tumor? unde color ad rubedinem vergens? unde affinitas inter calculum & podagram? quomodo podagra a multis morbis præservet? unde febris symptomatice in podagra? De cætero postquam operosa Medicorum pro cura podagræ consilia tanquam vana & quorundam ineptias perstrinxit Auctor, omni studio inquirendum judicat, quibus modis solvere arthritidis paroxysmum unquam naturæ contigerit, & quibus modis possibile sit, ut ipse solvatur? Hinc quatuor modos ex Sennerto aliisque recenset: (I.) & frequentius, quando materia resolvitur tota, ita ut vel nullum vel exiguum sui relinquat vestigium; (II.) quando maxima in puri quid simile mutatur, quod tamen verum pus non est, sed sanies quædam seu ichor carnem & cutem erodens; (III.) quando in tophos & nodos abit; (IV.) cum humor alio defertur, e.g. ad pulmones, cor, cerebrum, varices &c. vel evacuetur per alvi fluxum &c. Ex his omnibus primum quidem modum, ubi tota materia resolvitur, nullo sui relicto vestigio, ægris unice optandum, & Medico unice intendendum arbitratur nosse Auctor.

Cum vero illum ob materię conditionem semper non liceat assequi, hinc alterum modum ab ægroto anxie ait expeti, eumque ut Medicus promoveat, ejus implorari auxilium. Differre autem hos duos modos inter se sicut transpiratio insensilis violenta & sudor, vel sicut destillatio materię levioris & crassioris. Jam si quis in Podagra (sunt verba Auctoris) *salia morbifica leviora per insensilem transpirationem, & salia graviora per sudorem uno eodemque tempore cito, tuto & jucunde possit expellere, ille alba gallina filius Diis hominibusque plaudentibus lymphaticum agrum transmisisse, arthriticis Angie stabulum purgasse, Isthmum articularum perforasse, clavamque Herculi podagrico salinam extorsisse jure proclamari debes.* Præmissis autem brevi discursu de impossibili falsi destructione, ad podagrę causam descendit, quę in falsi quantitate aucta, non in qualitate mutata consistat. Hanc in cura ut respiciat, antiquorum dicta præparantia & generalia, topicis & specificis præmitti solita, ad unum omnia explodit, purgationes scilicet, venæsectiones, enemata, cucurbitulas &c. atque immediate tutoque ad topicum jubet accedere. Illud vero tribus potissimum conditionibus commendat, (1.) ut directa via tendat ad partem affectam, nec in ullo aliquo loco per viam hæreat; (2.) ut se intime & effectivè humori peccanti jungat, nec aptum sit alieni cuiquam se admiscere; (3.) ut quando humori peccanti se junxerit, non tantum velit, sed & possit eundem secum rapere, atque actu & sensibiliter & infallibiliter ipsum extra partem coram adstantium oculis projicere. Qui itaque tali medicamento instructi cum podagra in arenam descendere norint, illos columba mansuetiorem, & macerata hostia leniorem eam reddere posse, doctissimus Auctor opinatur: imo hac ratione fieri, ut plerumque intra mediam horam, aut ad unum tamen intra tres horę quartas cura peragatur. Tale autem specificum medicamentum dari contra podagram, juxta allatas tres conditiones probatur. Atque hic incidenter de medicamentis electivè operantibus, item de cura lactea podagrę, de odontalgia, quędam explicantur. Mox medicamenti externi ad resolvendos podagricos nodos conditiones duas proponit, ac tandem descriptiones utriusque cum interni, tum externi, subnectit. Non ingratum vero futurum speramus benevolo Lectori, si processus integros huc transcribamus, cuique per otium examinandos;

Rtc.

R. tres Hercules ex triplici regno alii Aquilinis adveſtos; hos deducito ad Vulcanum asbereum sed vegetabilem, qui eos per 9. menses continuos neſtare suo ſatures, uque dum injecto reti hamato arte conſtricti & intime unſi fuerint; & tunc quidem ſi in aquam injiciantur, ſub ea eos ſe demergere, & per eam facile diſfluere obſervabis, absque quod ulla oleoſi retis ipſi ſupernatent veſtigia. Aqua in quam ſubmerſi ſunt, ſubito deveniet alba, & ſic habes vehiculum medicamento regio vedendo aptum, omni curru aureo pretioſius. Huic medicamento admisce medicamenta humoralis morbo, quem curare optas, appropriata, e.g. in podagra extractum vel eſſentiam trifol. fibr. &c. in febre febrifuga, in morbo Gallico anti-venerea &c. nec dubita de ſucceſſu. Nam ſi conveniens remedium vehiculo huic adjungatur, illud nunquam deerit idem ad terminum bene indicatum certe & effectivè perducere.

Quoad medicamentum externum :

R. Oleum vegetabile, e.g. oleum lini (oleum oliivarum nihil valet.) hoc exſuſa ab omni humiditate aqua cum ſale tartari &c. quò artificio in paucis diebus acquirere virtutem magis balsamicam, quam ſi centenos annos repositum manſiſſet in cadis. Ex hoc oleo & calce viva formatiſ globulis oleum Philoſophicum novem vicibus deſtilletur, hoc in ſimo equino per quindecim dies & noctes digeratur. Hac eſt prima ſtatio operationis. Huic oleo Philoſophico adde oleorum lumbricorum, euphorbii, pyrethri, ſuccini cum ſuo ſale volatili, caſtorei, axungia humana, nitri, ſalis ammoniaci, &c. q. ſ. de in circula per menſem & deſtilla. Hac eſt ſecunda ſtatio. Habes jam vehiculum, cujus dua vel tres gutta in vòla manus inſillata ſubito diſparent, & in ſubſtantiam carnis penetrant: huic ſi ritè noveris nervina & alia ſpecifica requiſita ſancte maritare, magnum arcanum pro vòdis podagricis diſſolvendù, & juncturarum quamvis ſanarum majore fortificatione Te poſſidere, jure aſtimabis. Et magnum certe eſt; ſed Hercules anti-podagricus ſive medicamentum ad curam internam eſt primum & perfectiſſimum quid (infra tinturam univerſalem) quod humano ingenio aſſequi naturaliter ſperare poſſumus. Hoc enim morbum chronicum, utpote 40. dierum & ultra, in acutiſſimum ad libitum convertit. Ulterius in morbo acuto criſin agrotò propitiam quancumque vult non exſpectat ſed efficit.

Cæterum

Cæterum id obiter adhuc annoramus, quod pagin. 83. Hercules podagricus omnem omnino liquorem aqueum tam intra quam extra corpus subito in lac convertere dicatur. Modus vero operandi pag. 85. sequentibus verbis exhibetur:

Hercules antipodagricus intra corpus assumens continuo se salibus dolorificis adjungit, ea ad motum stimulat, dat illis alas hæmærosque, quibus ipsa innitentia & vecta a parte vexata versus cætem externam sublimantur; illuc delata illam concutimus & dilatant (unde tumor in declinatione doloris dentium) viamque sibi foras facientia, cum perfecta parte quiete, in superficie cutis sub forma sudoris ad gustum & in omni judicio sale refertissimi, sese & patienti & adstantibus palam examinanda coram exponunt.

Ad ultimum dubia quædam responsione diluuntur, atque ut ægroti officium suum faciant, nec per intemperantiam destruant longævam sanitatis pyramidem, quam provida Medicinæ industria is crexerit, fidelissime suadetur.

#

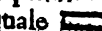
*JAC. B. CONSTRUCTIO CURVÆ AC-
cessus & Recessus æquabilis, ope rectificationis
Curvæ cujusdam Algebraicæ, addenda nuperæ
Solutionsi mensis Junii.*

⊕

TRiplex præcipue modus habetur construendi Curvas Mechanicas sive Transcendentes. Primus, sed ad praxin parum idoneus, fit per quadraturas spatiorum curvilinearum. Melior est, qui instituitur per rectificationes Curvarum Algebraicarum; accuratius enim & expeditius in praxi rectificari possunt curvæ, ope filii vel catenulæ ipsius circumplicatæ, quam quadrari spatia. Eodem loco habeo illas constructiones, quæ peraguntur absque ulla rectificatione & quadratura, per solam descriptionem Curvæ alicujus Mechanicæ, cujus puncta, licet non omnia, infinita tamen & quantumvis proxima geometricè inveniri possunt, qualis solet esse Logarithmica, & si quæ sunt ejus generis aliæ. Optimus vero modus, sicubi haberi possit, ille est, qui peragitur ope alicujus Curvæ, quam natura ipsa absque arte motu quodam celerrimo & quasi instantaneo ad nutum Geometrz producit; cum præcedentes modi requirant curvas, quarum delinea-
tio

no sive per motum continuum sive per plurium punctorum inventionem ab Artifice instituat, communiter vel lenta vel impedita nimis existit: ita constructiones illas Problematum, quæ Hyperbolæ quadraturam vel Logarithmicæ descriptionem supponunt, cæteris partibus posthabendas censeo iis, quæ ope Catenariæ peraguntur, seu curvæ, quam suspensa catena sponte sua citius induerit, quam reliquis ipse describendis primam manum admoveris.

Curva Accessus & Recessus æqualis ob solam proponentis Viri commendationem mereri videtur, ut de constructionibus secundum omnes tres modos illi adornandis simus solliciti. Constructio primi modi per quadraturas, quam in nupera solutione insuper habui ob jam dictam rationem, institui potest, sumendo in *Fig. 3. Tab. VI.* rectam EN non, ut sibi, ipsi AN sed in æqualem, iterumque curvilineo AEN faciendo æquale hunc AO, huius enim latus AP nuperæ curvæ AQ adæquabitur, sic ut sumpta ad AB & nunc inventam AP tertia proportionali Aa, habeatur punctum a in optata Curva. Tertii modi Constructio, quæ fieret mediante Linea Elasticæ AQ, quam solam ibi tetigi, sine dubio foret optima, si natura alicubi tensiones viribus tendentibus simpliciter proportionalis effecisset: at quia forte nullus invenitur Elater, qui hanc tensionis legem præcise observet; nec si reperiat, illud certo constat; idcirco nec isti fidere satis tutum; præstatque recurrere ad secundum construendum modum, & querere Curvam Algebraicam, cujus rectificatione scopum assequamur. Talem ex voto sese sistit Curva 4 dimensionum quæ hac æquatione exprimitur $xx + yy = a\sqrt{xx - yy}$, quæ quo circum axem BG (22) constituta formam refert jacentis notæ octonarii ∞ , seu complicatæ in nodum fasciæ, sive lemnisci, *d'un nœud de ruban* Gallis. Hujus enim tum altera medietas Curvæ Elasticæ AR Φ , tum super nodo A intervallo indeterminatæ AE abscissa medietatis portio minor minori AQ, major majori Elasticæ portioni Φ RQ æquatur. Unde quoque ratio constat, illam ad propositi Problematis constructionem adhibendi.

Cæterum sicut infinitæ Lineæ Mechanicæ a Curvæ circularis aut parabolicæ rectificatione seu Logarithmicæ descriptione dependent; ita quoque præter Curvam Accessus & Recessus infinitarum aliarum, & partem etiam ipsius Elasticæ constructio (ut infra apparebit)

7

bit) a rectificatione memoratae Algebraicae quatuor dimensionum derivatur. Et ausim asseverare, in materia constructionis mechanicarum hanc inseri ceteras immediate sequi praecedentes; adeo ut constructio, quae per nullam priorum succedit, proxime vel per hujus Curvae, aut per Lineae Hyperbolicae aut Ellipticae, aut duarum simul rectificationem tentanda sit. Cujus rei ratio est, quod post differentialium formulas: $axdz : \sqrt{aa - zz}$, $zadz : \sqrt{aa - zz}$,

$axdz : \sqrt{zz - aa}$, $zadz : \sqrt{zz - aa}$, quae ope quadraturae Circuli & Hyperbolae integrantur, simplicissimae fere videantur hae expressio-

nes: $zadz : \sqrt{za - a^2}$, $axdz : \sqrt{za - a^2}$, $axdz : \sqrt{a^2 - za}$,

$zadz : \sqrt{a^2 - za}$, & similes; quarum prima mediante Lineae Hyperbolicae, secunda & tertia Curvae nostrae lemniscatae, quarta ejusdem & Ellipticae rectificatione integratur. Etenim si indeterminata z applicetur ad Hyperbolam aequilateram (cujus axis transversus est aa) ex ipsius centro, satisfaciet arcus vertici & applicatae interceptus pro prima formula. Et si eadem z (aut tertia proportionalis ad z & a , ubi z major quam a) ex nodo subtendatur Curvae lemniscatae, inserviet subtensus arcus pro duabus mediis. Et si denique ex centro Ellipsis (cujus axis minor est aa , major $aa\sqrt{2}$) ipsa z abscindatur in minore, & per sectionis terminum recta agatur majori parallela, designabitur intercepta parallelis portio Ellipticae, truncata respondente portione Curvae lemniscatae, integrale quartae formulae

$zadz : \sqrt{a^2 - za}$. Unde cum eadem in *cit. fig.* existente $AE = z$, Elementum denotet applicatae AP vel EQ in Elastica, patet hanc applicatam aequari differentiae duarum portionum Curvae Ellipticae & Lemniscatae, ideoque manifestum, quomodo Elastica per rectificationem utriusque construi possit. Et quoniam Lemniscatae portio, ut supra monui, Elasticae portioni AQ adaequatur, liquet etiam, Ellipticam ipsam adaequari aggregato $AQ + AP$; quae non inelegans harum Curvarum proprietas existit.

△

♠

C. H. Z. CONSTRUCTIO UNIVERSALIS

Problematis a Clarissimo Viro, Job. Bernoullio,

superiori anno mense Maio propositi.

Cum

Cum in *Actis Lipsiensibus* Constructionem hanc me reperisse significarem, mense Octobri anno 1693, edenda tamen ea superedi, quod futurum putabam, ut vel ab Auctore ipso, vel Clarissimo Viro fratre ejus, vel alio quopiam, non multum ab similibus brevi in lucem mitteretur; ac subyerebar etiam, ne actum agerem. Quoniam vero nusquam adhuc comparuit, & est inter eas quæ dari possint quodammodo simplicissima, non videtur absque ea diutius relinquendum tam eximium problema. Est autem hujusmodi. In recta AB (fig. I) sit datum punctum A, & oporteat invenire curvam AFC talem, ut tangens ejus quævis CD abscindat a recta AB partem AD, quæ ad ipsam CD habeat rationem datam lineæ C ad L.

TAB. X.
Fig. I.

Constructio: sicut C ad L, ita quælibet AD, in recta AB assumpta ad EF ipsi perpendicularem: & per F punctum ponatur ducta Logarithmica quæcunque cujus asymptotos sit AB, ad quam illa accedat versus A. Deinde ab A versus E accepta distantia qualibet AD, sit ut C ad L, sive ut AE ad EB, ita AB ad aliam DH; qua tanquam radio, centroque D, describatur Circuli circumferentia HC; ac præterea applicetur ad Logarithmicam recta JG asymptoto perpendicularis, ipsique DH æqualis. Jam sicut L ad duplum C, ita fiat IE ad EK, sumendam in asymptoto in partem alterutram, nihil enim refert, & applicetur rursus ad Logarithmicam recta KL. Utque duæ simul KL, EF ad earum differentiam, ita sit DH ad DB; quæ sumenda versus A punctum, si AD major sit quam AE; at in contrariam, si minor. Denique erigatur ad asymptoton perpendicularis BC; ea secabit circumferentiam HC in puncto C, quod erit in curva quæ sit AFC. Tangit autem hanc recta EF in F.

Porro animadversione dignum est, non simplicem esse curvaturam lineæ hujus cum C major est quam L, sed ex duabus eam tunc componi, ex uno quodam puncto exeuntibus, ut CFA, CM; quarum hæc in infinitum progreditur. In puncto autem extremo C, recta ex Aeducta occurrit curvæ utrique ad angulos rectos, ac proportionales sunt DA, DC, DB.

**EXCERPTA EX EPISTOLA C. H. Z.
ad G. G. L.**

Ggg 2

Prin.

PRincipium quo usus est *Clarissimus Matheos Professor Bernoullius* verum puto, & bene adhibitum, quod radii qui curvedinem metuntur, sint in ratione contraria virium rem elasticam flectentium. Puto tamen, non tantum superficiem externam extendi, sed & internam contrahi. Magnum admodum postulatam est, figurarum curvilinearum quadraturas tanquam datas assumere. Ego me nihil admodum egisse putarem, si problema aliquod huc tantum reduxissem, excepta tamen Circuli & Hyperbolæ Quadratura. Præstat Linearum Curvarum Rectificationes tanquam semper in potestate existentes assumere, quod etiam Tibi probari video.

TAB. X.

Fig. 2.

De reliquo *Clarissimus Bernoullius* videtur mihi tantum (*fig. 2*) determinasse figuram, ubi tangentes extremitatum sunt parallelæ, cum arcus Elastici A termini per chordam EF junguntur. Sed si arcus sit ut in B vel C vel D, aut extremitates non chorda sed recta rigida HI jungantur, figuræ determinandæ supersunt. Subtile etiam fatebor inventum consensus inter figuram elasticam & lintei vel veli a liquoris pondere pressi, si modo demonstratum videam. Alioqui cogor sustinere assensum, quia & ipsum Autorem circa figuram veli sententiam mutasse video, & demonstrare possum, velum ex numero finito rectarum æqualium compositum (ut in *fig. 3*) aliam a vento quam a pondere figuram accepturum, cum tamen *Bernoulliana* sententia sit, eandem esse velariam cum catenaria : Oporteret ergo discrimen evanescere in casu infiniti. Præstat haud dubie *Kochronam* tuam Paracentricam construi, ut a Te fieri scribis, rectificatione lineæ ordinariæ, vel saltem talis cujus puncta possint construi, quam per lineæ Elasticæ extensionem, quæ ipsamet nondum est constructa.

Fig. 3.

Fig. 4.

Quod ait *Clarissimus Bernoullius* unicam tantum esse paracentricam ut *Axon* (*fig. 4*) respectu ejusdem puncti vel centri A, post descensum ex TA, ejus contrarium manifeste video, Tibique assentior dari infinitas, ut *AB*, *Ad*, &c. easque sumo usque ad rectam *AN* inclusiva. Quin imo supersunt adhuc aliæ Curvæ determinandæ, si scilicet æqualiter accedendum sit ad punctum C, linea autem incipiat vel ab A, directe supra C, vel ad latus a D. Quo casu lineæ ut *ABC*, *AEC* infinitos facient gyros circa C.

G. G. L. Additio : Puto in *fig. 2*, ex *Bernoulliana* determinatione arcus A (*fig. 1*) etiam duci posse determinationem arcuum B, C, D, G, assu-

affumendo lineæ partem aut eam producendo, sed hoc tamen distincte admoneri operæ pretium fuit. Rationi consentaneum est principium determinandæ figuræ Elasticæ, quod vires flectentes sint curvedinibus proportionales; potestque ad Hypotheseos aptæ modum assumi, tamen non prorsus sit exploratum, quousque natura eo utatur, cum fingi possint constitutiones corporum, ubi res aliter procedat. Præclara sunt monita de diversis Isochronarum paracentricarum speciebus & constitutionibus; omnes tamen mea constructione comprehenduntur. Et licet ipsam lineam rectam AD visus sicut excludere, quia in ea nullus revera fit descensus vel ascensus; quia tamen conceipi potest in ea descensus vel ascensus, ut infinite parvus seu evanescens, haberi potest pro limite seu ultima harum linearum. Problemata curvarum transcendentium ad quadraturas reducere magna quidem ad solutionem præparatio est; fateor tamen (seposita mea generali constructione tractoria) præstare rem reduci ad linearum jam constructarum reductiones; quod & ego quoties opus, feci faciamque.

EXCERPTA EX COMMENTARIIS

Mathematico-physicis Academia Regia Scientiarum Parisiensis. A. 1693, d. 31 Jan. usque

ad 15 Maji.

Dominus *Cassini* præter observationem Pæliorum a nobis nuper mente Julio p. 316. 199. commemoratam, *Eclipsin Lunæ* d. 22 Jan. 1694. Massiliae a Dn. *Chazelles* observatam, sed quam ipsi ob tempus obscurum spectare Parisiis non licuit, examinavit, ostenditque phases omnes ad meridianum Parisiensem reductas probe congruere cum calculo a Dn. *leFevre* ante *Eclipsin* subducto. Dominus *Charner* cum *viperæ* digitum ejus medium inter primam & secundam articulationem momondisset, nullum equidem singularem sensit dolorem, sed statim venenum exlucens, & densiori filo digitum prope articulationem primam arte circumligans, domum abiit, factaque alia ligatura infra pugni brachiique commissuram, in lectum se contulit, ubi sumis duabus vi cibis 24. granis salis volatilis viperarum, ut sudorem proficeret, & solutis post sudorem ligaturis, postero die perfecte convalescit,

ita ut nullum malignitatis adesset in vulnere vestigium. Quod ultimum phænomenon clarissimi Redi hypothesin haud parum labefactare existimat. Dominus de la Hire tabulam dedit, in qua consignata est *pluvia* quantitas quatuor annis ex nubibus Parisiis delapsa. Ea vero Anno 1689 fuit 18 dig. $11\frac{1}{2}$ lin., A. 1690, 23 dig. $3\frac{3}{4}$ lin. A. 1691, 14 dig. $5\frac{1}{4}$ lin. A. 1692, 22 dig. $7\frac{1}{2}$ lin. Idem quoque experimento indagavit, an eadem *glaciei & aqua sit refractionis*, cognovitque glaciei refractionem paulo esse minorem refractione aquæ, ex qua concrevit. Dominus *Homburg* aquam exactissime ab aere purgatam in vase vacuo frigori exposuit, comperitque, cum tota esset congelata, glaciem hinc ortam non majus sed minus potius occupare spatium, quippe cum in medio cylindri glacialis ejusdem altitudinis cum aqua, & cætera perfecte diaphani, circulus adpareret obliquus, crassus 2 lin. albus, nivique similis, hinc fortassis ortus, quod, cum congelatio in summa & ima parte fieret eodem tempore, nec, cum ad medium deveniret, possent superior inferiorque cylindrus glacialis ad se accedere, propter vasis inæqualitatem, id quod restabat aquæ in plures lamellas materiz nivis similes concreverit. Hinc quoque colligit, expansionem, quæ alias in glacie observatur, aeri incluso esse tribuendam. Hunc enim, quando materia subtilis aquæ partes minimas agitare definit, extrudi versus superficiem ab illis moleculis ad quietem sese immediato contactu componentibus & aere specie gravioribus; sed si crusta obductam eam offendat, particulas ejus minimas sibi invicem adhærescere, & in bullas majores coire, quæ cum minus obnoxie sint pressioni quam minores, ex quibus coaluerunt, e latere suo disjungant glaciei partes, & vasa expansioni glaciei obstantia diffringant. Idem animadvertit in vacuo citius solvi glaciem, quam aeri expositam, quia major ibi copia materiz subtilis præsto est; nivemque cito colliquescere, quia materia subtilis efficacius agit in corpus multa superficie præditum. *Oppositio Jovis & Solis* observata fuit a Dn. *Sedilean* Parisiis contigisse in longitudine d. 7 De-

o / //

cembr. mane hora 8, min. 26, cum Sol esset in 16. 16. 26. ♃, Jupiter

o / //

vero in 16. 16. 26 II. Aberrat ergo a vero tempore calculus secundum Rudolphinas tabulas institutus 20, sed ephemerides Argoli

hora

hora integra. Dominus *Marchand* in *fraxinella extraordinariam* observavit *productionem*,cujus causam partim frigidiori tempestate superioris anni, partim irregulari styli conformationi tribuit. Flores enim rubri partim, partim erant virides, stylus in quinque dividebatur partes, quot scilicet erant siliquæ, quæ ipsæ tandem in folia mutabantur. Dominus *Merry*, quoniam observarat in puerperiis, cum funiculus umbilicalis ita comprimitur, ut sanguis a matre ad foetum commeare non possit, foetum confectum suffocari, si in utero aut ejus vagina hæreat ut respirare non possit, non vero mori, si caput exferuerit libereque respiret: hinc concludit, *factum* in utero matris conclusum non ideo *respiratione non egere*, quia foramen ovale cum canali communicationis sit apertum, sed quia cum matre idem quasi corpus constituit, & particeps sit respirationis suæ matris, qua carere nequit, quia cor ejus nondum illa vi instructum est, ut circulationem possit promovere sine aeris subsidio. *Tessudinem* autem, licet omnis respirandi facultas ipsi demta, scutumque quod sterni vicem gerit, separatum fuerit, 7 dies vixisse testatur, ideo forsan, quod cor ejus sat virium habuit sine aeris ope circulationem sanguinis efficiendi. Dominus de la *Hire* & Dominus *Sedileau* in observatorio Regio d. 12 Martii *transitum Luna per Plejades* observarunt, monetque prior ex illis situm stellarum istarum, prout a P. Ricciofo determinatur, non convenire cum observationibus, & distantias illarum esse majores: fortassis etiam fixas motu quodam singulari cieri, ut non eandem semper observent inter se positionem. Dominus *Hombertg* experimenta nonnulla cepit *de aeris elatere in vacuo*, quæ ad pressionem aeris in aqua inclusi declarandam spectant. Dominus *Varignon* omnes *Cycloïdes*, quæ ex translatione curvæ per lineam rectam motuque puncti in illa curva ortæ concipi possunt, quæcunque sit ratio velocitatis motus curvæ ad velocitatem motus puncti in curvâ, æquatione generali comprehendit, & ex Regula Barroviana tangentes earum & quadraturas determinavit. Dominus *Charas* suspicatur *frigus* nonnullorum *fontium* Solis radiis expositorum a nitro admisto, vel hinc etiam orti, quod rapido admodum cursu aquæ ex illis profuunt, ut calefieri a Sole nequeant. *Ingressus Mercurii in discum Solarem*, quem in urbe Chinensî Canton observavit P. Fontanay cum observatione Noribergensî comparaturâ Domino *Casino*, qui nonnulla in tabu-

tabulis Hallejanis desiderat, confirmatque latitudinem Mercurii ex Terra visi, postquam transit nodum borealem in conjunctione cum Sole, non crescere, ut hypothesis fert tabularum Rudolphinarum, in ratione 20 minutorum quotidie, sed tantum 16 min. Conjicit quoque, quamvis retrogradatio nodorum Mercurii bene satis stabilita videatur, possibile tamen esse, ut non secus ac in Lunæ hypothese Tychonica, aliquando fiant retrogradi. Ino incertum plane esse dicit, utrum hic nodorum motus ad certas regulas revocari possit, quamvis Astronomi vulgo supponant, motus coelestes omnes reduci posse ad regulas ab humano intellectu comprehensibiles, neque tamen hanc hypothesein eripiendam ipsis, sed relinquendam, ut eo diligentius observent sidera, & hinc magis magisque accedant ad veritatem motuum, quam assequi forsitan sit impossibile. Illud quoque notatu dignum judicat, quod cum eadem differentia inter Canton & Noribergam inventa sit per egressum Mercurii & per Eclipses Satellitum & Lunæ, parallaxis Mercurii per has observationes non sit evidenter sensibilis. Dominus de la Hire, cum in ea sit sententia, *succum nutritivum in plantis* solo elevari posse mechanismo, qui in fibris cavis plantarum & arborum reperitur, contra vero plurimi statuunt, carnosæ & spongiosæ parti fibras involventi hoc munus esse tribuendum, experimentis factis demonstravit, posterius non procedere nisi in plantis mediocris altitudinis, cum aqua in charta bibula tubulis immissa ultra 171 lineas non ascenderit. Dominus *Hamburg* in vacuo etiam *evaporationem* fieri comperit, quam verosimile est oriri a motu, quem materia subtilis imprimis parvis aquæ guttis, quas projicit versus latera recipientis: exinde autem arguit, non sufficere ad evaporationem alicujus liquoris, ut admitione materiæ æthereæ reddatur aere circumfuso levior, atque ab eo extrudatur, sed necesse quoque esse, ut motus materiæ æthereæ separet minimas liquoris partes, ut ab aere eos involvente in altum impelli possint. Dominus *Merry gemellos* abortu ejectos, qui *eidem erant tunica involuti*, affixique duplici funiculo eidem placentæ uterinæ, Academix Regiæ ostendit, providamque naturæ curam laudavit, quæ singulos fortis singulis membranis ordinariè solet includere, ne dum se commovent, funiculos implicent suos & se invicem suffocent, id quod, contigerat gemellis, quorum funiculi umbilicales nodo quodam se impediverant, qui circulationem sanguinis per ipsorum vasa & placentam prohibeat.

CHRISTOPHORI FRANCKII, S. THEOL.

D. ejusdemque in Acad. Kiloniensi Prof.

Ordin. Exercitationes Anti-Limborchiana.

Kilonii, sumtibus Jo. Sebast. Riechelii, A. 1694. in 4.

Constant Alphab. 4. plag. 3.

Theologiam Christianam, quam Philippus a Limborch, celebris hodie inter Remonstrantes Professor Theologus, A. 1686. evulgavit, non incongrue synopsis & complementum Institutionum Theologicarum ab Episcopo & Curcellæo scriptarum appellari posse, in Actis illius anni, cum eandem p. 515. & seq. recenseremus, a nobis dictum fuit. Idem quoque secum reputavit Maxime Reverendus D. Franckius, indeque commodissimum ratus est, si in tractandis nostræ Ecclesiæ cum Remonstrantibus controversiis, horum sententiam ex isto Limborchii libro peteret, ita tamen, ut ubi vis loca simul ea adjungeret, quibus de eodem argumento Episcopus & Curcellæus in suis Institutionibus aliisque scriptis egerint. Insuper Socinianorum sententias diligenter contulit, quid illi ab his traxerint, quousque vel ad eos accesserint propius, vel ubi vicissim ab iis discrepent, ostendens, & eam de cætero methodi rationem secutus, ut nostram primo sententiam solidis nonnullis argumentis, iisque adversus Limborchii exceptiones vindicatis, roboraret, ac deinceps rationes, quas pro sua sententia urget adversarius, infringat, ingenuam per omnia moderationem summo cum judicio inter disputandum conjungens.

Decem vero Liber hic Exercitationibus absolvitur, e quarum prima speciminis loco primum factum caput paulo pressius excutimus, reliqua summam indicabimus. Disceptat ibi de fundamento credendi divinam Scripturæ autoritatem, & num ad eam vera fide tenendam Spiritus Sancti requiratur testimonium? Ubi negativam Limborchii sententiam disertis verbis proponit, & quibus modis, omisso hoc testimonio, veritatem librorum N. T. atque ex ea divinitatem eorundem is statuminet, observat, similibusque argumentis ad Scripturæ N. T. autoritatem comprobendam Socinianos uti innuit. Doctrinam vero orthodoxam distincte probat, evincendo, nullo pacto sive testimonia humana, sive petita ex ratione fundamenta hec sufficere, cum certitudo infallibilis & absoluta requiratur, sed eam e modo di-

Hh h

Gis

ctis hauriri posse pernegat, quandoquidem ipsa sacrorum librorum, contenta per adjunctam sibi gratiam divinam unice id præsent, sive, quo dperinde sit, Spiritus S. per doctrinam illam supernaturali concursu elevatam de ipsius divinitate nos absolute certos faciat. Ad Limborchianas vero objectiones quod attinet, primo loco eam examinat, quæ Spiritum illum non dari, nisi jam credentibus, obtendit. Sed Noster id, si de omnimoda gratiæ Spiritus Sancti elargitione intelligatur, clarissimis Scripturæ locis (e quorum numero duo saltem, unum 2 Cor. IV, 13. & alterum 1. Pet. I, 22. allegat,) adversari; dicta autem a Limborchio allata, utpote Joh. VII, 38. XIV, 17. Act. V, 32. XV, 7. 8 Gal. III, 2: de donis Spiritus S. miraculosis, aut passim compertis aliis, capi debere regerit. Ad secundam, quod *sancti Spiritus* suggestio commemorata ad Scripturam ipsam, veluti ad Lydium lapidem exploranda veniat; negative iterum respondet cum illa actio, qua Deus testificatur in nostris animis, doctrinam Scripturæ divinam esse, per se satis cognosci queat, dum eam experiundo intra nosmetipsos quasi sentiamus. Quo tamen asserto jactatis Enthusiastarum revelationibus ullum haud gignatur patrocinium, quia Deum cum doctrina Scripturæ specialiter concurrere, & per eam ipsique adjunctam supernaturalem gratiam intellectum nostrum illuminare, ac de sacrarum literarum divinitate certum reddere asseveremus. Ad tertiam, quod testimonium illud iis solummodo confirmandis inserviat, quibus contingat, nec enim e privato alicujus spiritu alios convinci posse; respondet, sufficere, quod iis omnibus contingat, qui ad legendam & meditando Scripturam docili animo accesserint. Ad lectionem autem illam & meditationem ut quis inducatur, effici posse supra memoratis Limborchii argumentis, quorum ea sit vis, ut Scripturæ divinitatem cuius non obstinato nec indocili magna certitudine, morali persuadere valeant.

Et ad modum hæcenus delineatum in subsequenti percurrit alias, quæ cum Remonstrantibus agitari solent, controversias, minime tamen omnes, sed potiores tantum ac difficiliore; cum ita Auditoribus consulendum esse existimaverit, qui in uno controversiarum genere diutius detineri nolint, ac solum in enodatione præcipuarum difficultatum facem sibi præferri exoptent, sperantes, inde simul lucem sibi affulsuram, cujus ope ipsimet se facilius feliciusque evolvant

vant e cæteris. Indequè in hoc eodem de Scriptura S. articulo inquiri amplius: utrum in illius interpretatione nullus sensus admittendus sit; nisi quem recta ratio optime secum convenire iudicet? ac Limborchium, qui mysteria a Deo revelata non amplius mysteria nuncupari posse, sed a ratione tunc omnino percipi affirmet, redarguit. Ultimo tandem loco adstruit, quod in exprimendis dogmatibus homini salvando cognitu præcise necessariis, verbis & phrasibus Scripturæ contenti esse debeamus, nemoque, ut velit Limborchius, ad alia verba & phrasès, quæ ibi non inveniuntur, adstringendus sit. In Exercitatione *secunda*, quæ locum de Deo vindicat, ab initio statim in æternitate Dei non dari probat successionem intrinsecam; post loca omnia Scripturæ immensitatem Dei describentia directe tantum de potentia & providentia, non de ipsius essentia divinæ immensitate, quæ nempe non nisi per consequentiam exin colligatur, loqui pernegat. Deum essentia sua totum esse in re qualibet, etiam minima, negavit Limborchius, modumque omnipresentiæ divinæ definire ob summas difficultates noluit. At Noster sententiam modo dictam defendit, & ab intentatis ei absurdis consequentiis immunem præstat. Actus liberos voluntatis divinæ, ut sunt in Deo, ab essentia divina realiter differre, & in censum accidentium venire negat. Deum *τὸ* esse creaturarum, quod produxit, conservare actione reali immediate in illud influendo affirmat, ejusque immediatum cum causis secundis ad producendas earum actiones concursum defendit. Prærogativam Patris respectu Filii & utriusque respectu Spiritus S. non tantum ratione, ordinis, verum etiam ratione dignitatis & potestatis, explodit, ac denique necessitatem credendi generationem Filii Dei æternam adstruit. In Exercitatione *tertia* id agit unice, ut veritatem resurrectionis eorundem numero corporum prolixè statuminet, ac non suo solum Limborchio, sed & Volkelio, ex 1. Cor. XV, 42. sequ. itemq; v. 35. sequ. eam impugnanti, satisfaciat. *Quarta* præter assertionem, quod peccatum Adami primum omnibus illius posteris naturali & carnali modo progenitis a Deo imputetur, ita, ut propter illud, tanquam ejusdem culpæ participes, pœnæ rei habeantur; peccati etiam originalis in omnibus hominibus naturaliter ab Adamo descendentibus demonstratam existentiam complectitur. *Quinta*, quæ ad locum de Christo excurrit, injuriam optimo Salvatore a Limborchio illatam, duobus

bus exemplis declarat. Unum hoc est, quod, licet expressis verbis profiteatur, mortem Christi habuisse rationem sacrificii proprie dicti, per quod Deus ex irato sit placatus redditus, peccataque iræ suæ causam remittere voluerit, quo pacto Sociniani ac Curcellæo suo strenue contradicat; in eo tamen vicissim iis assentiatur, dum passionibus & morte Christi justitiæ divinæ pro peccatis nostris poenas exigenti plene satisfactum esse neget. Alterum a duplici cultu, quem Christo tribuat Limborchius, petitum est, & quam incongrue ei qua Deo cultum absolute summum, sed qua homini aliquam inferioris gradus reverentiam largiatur, ostendit. In *sexta* antagonistam suam tarat, quod existimaverit, hominem, modo verbum Dei, & in eo clare expressa vitæ æternæ promissio ipsi proponatur, viribus adeo sufficientibus, instructum esse, ut respiscere, in Christum credere, Deoque obedire possit, ubi principium aliquod ætuum istorum supernaturaliter effectivum amplius haud requiratur. In *septima* propter justitiam Christi nobis imputatam, sed sola fide, non nostris simul operibus ex fide profluentibus, nos justificari ostendit. Mox iis, qui sub vitæ finem serio respiscunt, deficiente tempore & occasione propositum, emendandæ vitæ ipso factæ operibusque externis exequendi, in extraordinaria solum Dei gratia, promissum non habente, effugia relinqui, ut justificationem & salutem sperare iis liceat; eos item *adultos* sub novo fœdere, qui de Evangelio nihil audiverunt, absque fide ex superabundanti & extraordinaria Dei gratia justificari & salvari posse, inficiatur. Exercitationem *octavam* ab examine asserti Limborchiani, prædestinationem certorum hominum in genere ab æterno factam esse, electionem vero certorum hominum in individuo ad salutem in tempore fieri, quod & Sociniani docent, inchoat, & postmodum ad labefactam ab eo electionis immutabilitatem progreditur. Exercitatione *nona* triplicem Limborchii errorem circa baptismi Sacramentum refellit. Primus concernit illius efficaciam in ordine ad regenerationem, quam is temere impugnet; secundus in pædobaptismo admitti docetur, dum ipse hunc necessarium haud esse censeat, libenterque illius usum concedi velit, utpote rei cum genio religionis Christianæ optime convenientis, & in Ecclesiis diu usitatæ; tertius ad formulam baptismi respicit, ubi nullam a Christo præscriptam fuisse, Limborchius arbitretur. In doctrina de Sacramento Eucharistiæ

unicum

unicum tantummodo excussit, veram nempe ac realem corporis & sanguinis Christi in cœna-præsentiam frustra ab eo in dubia vocatam. Tandem in Exereitatione *decima* ad quæstionem: an fas sit, hæreticos, dogmata creditu præcise necessaria, seu talia, quæ citra salutis jacturam nec ignorari nec negari a quoquam possint, impugnant, & seducentes alios, poenis corporalibus ac civilibus, non ultimo quidem supplicio, sed multa, relegatione, carcere, pro re nata a Magistratu affici & coerceri? responsioni negativæ, quam tueatur Limborchius, affirmativam suam opponit, atque in hæc controversia omnem cum eo concertationem obfignat.

Post Indices tamen non quæstionum modo in singulis Exereitationibus pertractatarum, sed locorum etiam Scripturæ & præcipuarum rerum sat prolixos, appendicis in vicem annectit *Controversiarum*, quæ Ecclesiæ Lutheranz cum Remonstrantibus intercedunt, *Specimen* jam A. 1673. primo abs se editum. Et in eo quidem de iis, quæ ad locum de *Scripturæ Sacra* pertinent, cum contra Remonstrantes in genere, tum speciatim contra Simonem Episcopium, Hugonem, Grotium, Stephanum Curcellæum, & alios, fuso non minus atque accurate disputat.

*GEORGII WOLFFGANGI WEDER-
lii Exereitationum Medico-Philologicarum
sacrarum & profanarum Decas VI. & VII.*

Jenæ apud Joh. Bielckium 1692. 1694. in 4.
Constant plag. 16.

NONUS jam annus agitur, ex quo Illustris Auctor bigam Decadum harum, a nobis in *Actu Eruditorum A. 1686. pag. 361. & sequ.* recensitam, prodire primum jussit, ea quidem spe, fore ut quæ singula perennare non possunt, juncta servarentur. In quo tantum abest, ut expectationem successus fefellerit, ut potius applausus Eruditorum plures adhuc Decades a celeberrimo Viro elicuerit, quarum tertiam, quartam atque quintam nuperime *Tomi II. Supplementorum Section. V. pag. 249. & sequ.* exhibuimus, sextæ septimæque argumenta paucis nunc indicaturi.

Æhh 3

Im

In Decade *sexta* agmen ducit Dissertatio de Polymathia Medica, qua, si quisquam alius, Auctor certe ipse dudum claret. Exercitatione *secunda* differitur de contractura Dæmoniaca, cujus exemplum Lucæ XIII. v. 12. extat. Exercitatione *tertia* de morbo agitur solstitiali, cujus apud Plautum in Trinummo, Act. 2. Sc. 4. v. 141. mentio fit, quemque Auctor non alium quam phthisin esse existimat, nec non de solstitiali herba, Plauto in Speudolo Act. 1. Sc. 1. v. 36. memorata, quam gramen esse putat, quod circa solstitium cæditur. Exercitatione *quarta*, quæ Physiologiam excidii Sodomorum & statuz salis exhibet, in eam sententiam Auctor inclinatur, fulmen fuisse, quo excidium urbi obtigerit, atque hoc etiam tactam Lothi uxorem fuisse; non quidem mutatam in saxum, sed velut arboris exultæ *simulacrum*. Exercitatione *quinta*, ubi de nummis caduceatis agit, inter alia monet, virgam illam Mercurii duobus anguibus circumdatam, ex baculo Mosis ortum traxisse, qui projectus in anguem mutabatur. De radice amara Homeri Iliad. I. 11. dum Exercitatione *sexta* agit, multis argumentis adstruit, eam Gentianam esse. Exercitatione *septima* suspendium virginum Milesiarum; *octava* vini dulcis plenos Act. 2. v. 13; *nona* nummos capite velato expendit. *Decima* denique exercitatione Nepenthes Homeri l. 4. Odyss. v. 220. & seq. de opio accipiendum contendit.

Decadis *septima* *Exercitatio prima* controversias, quæ circa Hyssopum veterum exercent Botanicorum ingenia, discutit, ostenditque Hyssopum nostratem cum Arabum Hyssopo eandem esse plantam, & hanc quoque a Græcorum Hyssopo diversam non existere: neque etiam Hyssopum Ebræorum solennibus adhibitam, & ori Salvatoris nostri cruci affixi adnotam, hinc sacram dictam, aliam ab hac nostra habendam esse *Exercitatione secunda* evincit. *Tertia* quæ habetur *Exercitatio* tam Mysticum, quam Medicum Hyssopi ulum monstrat. *Quarta* e Pathologia sacra repetit, morbumque; *Hiskia*, utpote maxime acutum, periculosum, dolorificum, respiratorium negotium lædentem, & remedio e Ficubus curatum, non alium, quam qui Angina in Medicorum scholis dicitur, fuisse suspicatur. *Exercitatione quinta* explicat, quid sit σκόλοψ τῆ σαρκὶ 2. Cor. 12. v. 17. *Sexta* autem Feculam Coam mixturam ex Eruca & Sinapi cum musto, vel aceto, minori vel majori apparatu, ut condimentum ciborum sit, com-

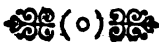
compositum, appellat. *Exercitatione septima* in Nummis ferratis dictis, & sequentibus duabus in Nummis Jani Ratitis ingenium, quod ipsi est summum, exercet. Denique vero *decima exercitatione* Mazæ Hippocratis ingredientia, differentias & usum ex ipso Coo deducit.

LIBRI NOVI.

- M. Fabii Quintiliani de Institutione Oratoria libri XII. Accedit Ter-
bunus Marianus, Declamatio nunc primum edita. Oxonia 1693. 4.*
- A Collection of curious Travels & Voyages: by John Ray. London. 1693.*
- M. Velleji Paterculi Quæ supersunt. Cum variis Lectionibus & Casti-
gationibus, nec non Dodvelli Annalibus Vellejanis. Oxonia
1693. 8.*
- Martini Lister Exercitatio Anatomica, in qua de cochleis, maxime ter-
restribus & limacibus agitur. Lond. 1694. 8.*
- Mart. Lister Exercitationes Medicinales de quibusdam morbis chroni-
cis. Lond. 1694. 8.*
- The Anatomy of Humane Bodies epitomized: by Tho. Gibson. London
1694. 8.*
- The Great Law of Consideration: by Anthony Horneck. The sixth
Edition. Lond. 1694. 8.*
- A Discourse concerning the Divine Providence: by William Sherloek
D. D. Dean of St. Paul's. London, 1694. 4.*
- Stirpium Europæarum extra Britannias nascentium Sylloge, auctore
Joanne Rajo. Lond. 1694. in 8.*
- Caroli Leigh Phisbiologia Lancastriensis, & Tentamen de Mineralibus
Aquis in eo Comitatu. Lond. 1694. 8.*
- Pharmacopœa Bateana: or, Bate's Dispensatory. Completed with a-
bove 500 Chymical Processes: by William Salmon. Lond. 1694. 8.*
- Aur. Theodossi Macrobii Opera, cum integris Is. Pontani, Jo. Meursii,
Jac. Gronovii notis. Lond. 1694. 8.*
- Articulorum 39 Ecclesia Anglicana Defensio, una cum nova eorundem
versione. Cantabrigia, 1694. 8.*
- FridERICI Spanhemii Brevis Introductio ad Historiam Sacram utrius-
que Testamenti. Lugd. Bat. 1694. 4.*

Frid.

- Erid. Spanbemii Introductio ad Chronologiam & Historiam Sacram ac praeipue Christianam. Amstel. 1694. 4.*
- Francisci Junii De Pi&ura Veterum Libri tres. Accedit Catalogus Architectorum, Mechanicorum &c. Roterod. 1694. fol.*
- Histoire Generale des Drogues, par le Sr. Pierre Pomet. A Paris 1694. fol.*
- Bibliotheca Telleriana, sive Catalogus Librorum Bibliothecae Dn. C. M. Le Tellier, Archiepiscopi Ducis Remensis. Parisiis 1693. fol.*
- La Methode d' Etudier les Historiens Profanes par Rappore a la Religion Chr&tienne, par le R. P. Louis Thomasin. A Paris 1693. 8.*
- Libri Salomonis, cum notis Jac. Benigni Bossuet, Episcopi Meldensis. Parisiis 1693. 8.*
- La Vie d' Olivier Cromwell, par Mr. Leti. A Amsterd. 1694. 12.*
- Memoires de Jaques Melvil, contenant une relation de quelques evenemens sous la Regne de la Reine Elizabeth &c. Ala Haye 94. 12.*
- Metode pour apprendre facilement l' Histoire Romaine. A Brusselle 1694. 12.*
- Les Apophtegmes, ou Bons Mots des Anciens. A Paris 1694. 12.*
- La Vie du Cardinal Duc de Richelieu. A Cologne 1694. 12.*
- Le Secretaire des Amans. A Paris 1694. 12.*
- La Morale Chr&tienne abr&g&e, par J. La Placette. A Amsterdam 1695. 12.*
- Traite de la Conscience, par J. La Placette. A Amsterd. 1695. 12.*
- La Vie d' Elizabeth, Reine d' Anglererre. Traduit de l' Italien de Mr. Gregoire Leti. A Amst. 1694. 12.*
- Histoire de l' Empire, par le Sr. Heisf. Troisieme Edition augment&e. Ala Haye 1694. 12.*
- Nouveau Voyage d' Italie. Seconde Edition augment&e. A La Haye 1694. 12.*
- Histoire de Florence par Nicolas Machiavel. Traduction nouvelle. A Amsterd. 1694. 12.*
- Le Dictionnaire Geographique. A Brusselle 1694. 12.*
- Traduction nouvelle des Satyres, des Epistres, & de l' Art Po&tique d' Horace. A Paris 1694. 12.*
- Pratique de la Perfection Chr&tienne, du R. P. Alphonse Rodriguez. Traduction nouvelle par M. L' Abb& Regnier Des-Maraiz. A Anvers 1693. 12.*

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipsia

Calendis Octobris Anno M DC XCIV.

BIBLIOTHECA TELLERIANA.

Parisiis, e typographia regia, A. 1693, in fol.

Alphab. 6. plag. 2.

Post Bibliothecam Slusianam, sive librorum, quos Jo. Gualterus S. R. E. Cardinalis Slusius Romæ sibi congesserat, Catalogum a Francisco Descaine adornatum, cujus A. 1691. p. 22. mentionem fecimus, in medium producere nunc visum est Tellerianam, præcellentiorum in quavis disciplina librorum exquisito numero, accurato delectu, optimoque ordine haud parum illustrem: quam magno labore studioque sibi comparavit Illustris & Reverendissimus Carolus Mauricius Le Tellier, Archi-Episcopus Dux Remensis, primus Franciæ Par, Belgicæ Secundæ Primas, Capellæ item Regiæ Præfectus, Regionum Ordinum Commendator, &c. qui in Præfatione ad Lectorem ipse edocet, quibus gradibus ad istam amplitudinem hic apparatus ascenderit. Ut nempe A. 1662. a viro in optimis scriptis investigandis deligendisque supra fidem solerte & curioso præclaræ librorum suppellectilem, sanctorum imprimis Ecclesiæ Patrum operibus elegantissime editis instructam, impetraverit, prima adeo Bibliothecæ velut fundamenta erigens; ut postmodum, dum in Italia, Belgio, Anglia peregrinaretur, aut Galliam lustraret, optimos ubique libros diligenter investigaverit; ut nullis pepercerit impensis curisque, ut e distitis quoque ac exteris regionibus libri undiquaque numero haud exiguo asportarentur; ut denique e testamento viri eruditissimi, Antonii Faure, Parisiis A. 1689. denati, accessio perquam copiosa facta fuerit. Quemadmodum autem ii, quibus conficiendi hujus catalogi provinciam illustrissimus possessor demandavit, singulorum

lorum librorum argumenta dilucide exposuerunt, & auctores, editionum annos, locos, editores, ac typographos (manuscripta enim, nulla usquam inveneris,) diligenter indicarunt: ita istam sibi dispositionem observandam arbitrati sunt, ut Disciplinas omnes ad quinque classes generaliores, Theologiam, Jurisprudentiam, Historiam, Philosophiam, & Humaniores Literas revocaverint. A Theologia proin orientes, Biblia primum Sacra, Bibliorum dehinc Interpretes, mox sanctos Patres aliosque Scriptores Ecclesiasticos antiquos, Græcos pariter & Latinos, ac denique Theologos secundum religionum diversitatem collocatos exhibent. In classe secunda Juris utriusque rationem habent, librosque eo pertinentes referunt, Concilia quoque cum generalia, tum provincialia & diocesana, & *Tractatus*, qui ad eorundem Canones spectant. Liturgias autem & Officia Ecclesiarum tum Orientalium tum Occidentalium propria huic classi simul inserunt. In tertia ad Historiam progrediuntur, ubi præmissis, quæ ad Geographiam & Chronologiam pertinent, voluminibus, ipsius Historiæ partes ita digerunt, ut prima omnium occurrat ecclesiastica, post profana vetus Græca ac Romana, adjectis heic Numismatum, Inscriptionum, aliarumque Antiquitatum libris. Suum deinde singularum Nationum historiis locum assignant, ducto ab Europæis initio, & cæterarum orbis partium Scriptoribus subjunctis. Quintimo & Vitas hominum illustrium ibidem recensent, & *quicquid de* Academiis, aut Universitatibus, deque Bibliothecis & *re libraria scriptum* est, illuc reponunt. In quartâ classe sistunt Philosophos, Logicos, Physicos, Ethicos & Oeconomicos, Politicos, Historiæ Naturalis Scriptores, Medicosque & Mathematicos. Ultima Literis Humanioribus destinata exhibet Grammaticos, Lexicographos, Oratores, Poëtas, Philosophos; quo postremo nomine ii omnes designantur, qui variæ ac multijugæ eruditionis libros *cum ediderint, in nullam e* quatuor superioribus classibus apte referri poterunt. Agmen tandem claudunt Miscellanæ, sive diversorum tractatum, libellorum, aliorumque opusculorum collectiones. Harum classium conspectus luculentior possit præfationem additur; catalogo autem ipsi Index prolixissimus annexus est, in quo Auctorum omnium nomina sub alphabeti ordine, redacta inveniuntur, non exclusis etiam anonymorum Scriptis, quæ secundum extantiora titulorum vocabula *ibi commemorari videas.*

Elizabet &c.

i. c.

Character Reginx Elifabethæ ejusque primariorum status Ministrorum : auctore Dn. Bohun e Societate Regia.

Hagæ Com. 1694. in 12. Plag. 18.

Quod maximum fortissimumque Regem, Alexandrum Macedonem, unice in votis habuisse accepimus, scriptorem ut ferret subsequens ætas, cujus ingenium & facultia, rerum a se gestarum æquaret magnitudinem : illud Elifabethæ Reginx incomparabili, & fortuna, & egregiis facinoribus cum Alexandro comparandæ, propitiis fati obtigit. Quem enim Cambdenus fugit, illustre illud Britannix sidus, cujus calamus quicquid attingit, id eripuit letho, & ad ultima transmisit secula. Jam vero & Bohunius prodit, qui in nullo alio argumento ingenii vires rectius periclitari poterat. Non tamen historiam texit, sed mores solum Elifabethæ & ministrorum, depingit. Nos instituti nostri memores, ex Gallica versione ea referemus, quæ præcipue memoratu digna videbuntur, cetera sicco prætereuntes pede. *Ecquis enim tam hospitem ex literarum monumentis retulit animum, ut Elifabethæ res gestas ignoret?*

Inter foeminas eruditas non ultimum locum debet Elifabethæ, omnibus constat. Græcæ Latinxque linguæ peritia doctissimos etiam viros vicit. Scriptores vero Græcos Romanosque ita legit, non ut in iis aucuparetur, quæ sermonem elegantiores redderent, aut vanæ ostentationi inservirent, sed quæ animum ad magnam fortunam formerent, solidaque adeo imbuerent eruditione. Philippi Melanchthonis Locis Communibus delectata, eisdemque sedulo usa est, ad animum recto de vero Numine sensu imbuedum. Carceris tædia quanta animi constantia tulerit, multis Auctor edisserit, & quam prope a morte abfuerit : ast servavit eam Philippus Hispaniæ Rex, sororisque ne in eam saviret impotens furor, effecit. Intellegebat enim Rex callidissimus, si interfecta Elifabetha, moreretur sine re præle Maria, Angliæ regnum Mariæ Stuartæ ; quæ Francisco II.

p. 4. 5

p. 12

p. 16.

p. 27. 1

- Gallicani regni hæredi nupserat, delatum in; id quod ne contingeret, neve hæc accessione Gallorum nimium augetur potentia, ipsius maximopere referebat. Postquam commutato cum regio diademate squalore carceris, rerum potiri cospit Elisabetha, studium religionem, cui innutrita erat, propagandi dissimulabat. Primum precipuumque prudentiæ singularis specimen in delectu eorum, qui illi a consiliis ministerisque esse debebant, dedit. Alterum, quod cum Hispanos æque ac Gallos sibi infensos esse sciret, cum hisce tamen potius quam illis inierit pacem. Quod Caletum concesserit Gallicis, perfidia fraudibusque circumventa, id reprehensum a multis est: saltem imprudentiæ eam arguere non dubitabant. Sed perperam. Non enim sine insigni Anglicanæ Gentis emolumento hoc eam fecisse, Auctor contendit probatque. In illos qui Romanæ Ecclesiæ sacris erant addicti, nihil durius unquam statuit, priusquam Pius V. R. P. anathematis fulmen in eam vibravit: sed ne tum quidem morte quis, nisi scelero eandem promeruisset, est punitus. Ceteroquin religionis curam gessit haudquaquam perfunctoris: æque ac reipublicæ, quam bonis temperare legibus & augere, amplioremque reddere omni ope allaboravit. Rogata ut iniret matrimonium, illud quidem abnuvit, rationesque gravi ac sapienti oratione exposuit, quam Auctor pariter ac Camdenus, literis consignavit. Uterque seriem procorum refert, qui ambiere Elisabetham, inter quos summos Reges Principesque conspiciere licet. De Maria Stuart, quæ carnificis ictu perit, ita disserit noster, ut inde virtutibus Elisabethæ adpersam fuisse labem, contendat. Henricum Davaron, volente & suadente Elisabetha, junctura fuisse Mariæ connubiali fodere, eundemque ipsius Mariæ scelere periisse non negat. Rationes vero, quæ Elisabetham, ut violato hospitalitatis jure, sanctissimo amicitie fodere, insuper habitis tot precibus, Reginam Scotiæ manciparet custodiæ, adduxere, num tanti sint, ut excusari eas Elisabetha queat, dubitat: saltem istud asserit, non odio aut vindictæ cupiditati hic Elisabetham indulgisse. Ast eadem Mariæ laudare plane nequit, atque non inepte Elisabethæ accommodari posse putat, quod de Davide, dicit facer Spiritus, eundem fecisse *quæ recta erant coram Domino, & nunquam precepta ejus migrasse, excepto negotio Uris Hebræi*, 1. Reg. XV. 5. sic & Elisabetham, modo eadem Mariæ demas, ita se gessisse, nihil

nihil ut ei exprobrari possit. Si ergo Nathan ad Elisabetham missus fuisset, non alio quam quo Davidem allocutus est, eandem excipere potuisset sermone. Pro Maria illud militare ait, quod, licet vel maxime criminibus, quæ illi objiciebantur, fuisset polluta, nefas tamen sit Regiam nullius imperio obnoxiam rapere ad tribunal, & ferali Judiciis sententiæ subijcere. Pro Elisabetha contra istud quodammodo facere, quod Mariam semper sumpserint obtentui ejus hostes, ad res novas in Anglia molientes. Hæc occasionem speciemque præbebat perditissimis mortalium, ad quævis perpetranda: id quod usu & experientia fuit comprobatum. Primum inter hosce locum tenent Northumbriæ & Westmorlandiæ Comites. Horum fœdissimos, sed irritos conatus, prolixè hic legere licet. Norfolkis Dux totam instruxerat scenam, sed tam callidè, ut initio ne in suspicionem quidem criminis veniret. Ast tandem consiliorum serie prodita, capite plectitur. Sed & Romani Præfulis decreta tum hosce, tum alios, ad mordendum frenum impulere. Implacabili nimirum odio in Elisabetham exarserant Romanenses. Hinc Duaci novam doctrinæ excitavit officinam, in qua Societatis Jesu Sacerdotes Anglicanæ pubem, extorrem, sacrisque Ecclesiæ Romanæ addictam, erudiebant, Regumque & Principum cædibus Ecclesiæ pomœria dilatare amplioraque reddere, ut Auctor ait, docebant. Hinc ceu ex equo Trojano percussores Principum & parricidæ prodierunt, quorum ut irriti essent conatus, divini Numinis provida cura fecit. Guilielmus Patrus omnes, si non atrocitate consilii, certe astutia superavit, de quo quæ Auctor tradit, legisse neminem poenitebit. Cui & illud observatum est, inter tot machinationes & insidias, quas Protestantium Principibus struxerint Romanenses, unicum solum, Guilielmum videlicet Arathionensem Principem, illorum scelere periiisse. Elisabethæ multum quoque negotii facecebant Hiberni. Ormondii & Desmonii Comitum initio quidem privatæ fuere lites: hinc tamen occasio enata est Desmonio jugum quatiendi. Sed hi quidem motus in prima, quod ajunt, suppressi sunt herba. Periculosiores sed & diuturniores fuere, quos O-Neal Tir-onis Comes, perfidus & ingratus homo, excitavit: cujus fraudulentia omnes prope Hibernos in Elisabetham, quæ tamen nullius fortunæ hominem ad summos honorum titulos evexerat, armavit.

p. 141.

p. 141.

p. 142.

p. 146.

p. 157.

p. 160.

p. 174.

p. 180.

p. 217.

p. 241.

p. 257.

p. 260. quibus injunctum erat ad officium revocare defectores, varia fortuna & in Reginam fides fuit. Essexium Comitem perturbatus
 p. 274. Hiberniæ status itidem præcipitem dedit. Tandem Montioii industria dexteritasque id. obtinuit, quod fortuna pluribus degeneraverat.
 p. 275. Etenim callide inter Hibernos litium semina sparfit, divisosque adeo
 p. 278. 279. & se junctos facilius vicit. Indulserat Elisabetha Hibernis libertatem sacra Romana aut retinendi, aut amplectendi Reformatæ Ecclesiæ doctrinam: & nihilo secius religionem obtentui sumebant perfidi perditique homines. Unde concludit Noster, decipi illos, qui satis tranquillitati reipublicæ consultum putant, si omnibus doctrinam, quæ ipsi pulchra aut commoda videtur, sequi liceat.

Cum vero præcipue Auctori constitutum sit, mores Reginz & ministrorum ejus quasi in speculo sistere, muneri suo sane neutiquam defuit. Et Elisabethæ quidem genium totus liber passim exhibet: præsertim circa finem, prudentiam ejus in ferendis legibus, in augendis subditorum opibus; severitatem in coercendis iudicibus & ministris, ad suas cupiditates leges detorquentibus; justitiam in modo litigiis & contentionibus statuendo, in puniendis improbis, in usuris ad certam legem revocandis; pietatem & reverentiam erga ministros verbi divini, amorem erga populum, studium subveniendi pauperibus, curam in muneribus publicis viris dignis & idoneis committendis, magnificentiam & liberalitatem parsimonia temperatam, ceterasque virtutes, non tantum deprædicat, sed & exemplis firmat. Nec prætermittit eam vivendi rationem, quam domi tenuit, cultumque ac in vestimentis splendidum vereque regium fuisse, cum prodiret in publicum, domi modicum aut nullum; in ceteris ita se gessisse, ut temperantiæ, castitatis, sobrietatis & vigilantis exemplar reliquerit posteritati. Nec corpori pulchritudo ac majestas defuit. Hanc vero cum senectute imminutam sentiret, adeo egre id tulit, ut in speculo formam contemplari sine ingenti indignatione non sustinuerit. Nec vitia ejus dissimulat Auctor, præsertim quod adulatoribus præbuerit aurem, & militum labores meritaque non ita, ut par erat, pensaverit: ut ut laudare viros fortes, eorumque celebrare memoriam, illi solenne fuerit. Ad iram quoque propensiores fuisse tradit, adeo ut in puellas, quæ a servitiis illi erant, non raro verbis sevierit.

In procerum, & ministrorum, quibus usa est Elisabetha, moribus delinendis, non minus suam omnibus probavit diligentiam. Hic Leicestriae Comitissae, Essexii, Guilielmi Cecilii, Suffexii, Thomae Howardi Norfolciae Ducis, Willoughbeii, Walsinghami, Burghleii, Throgmortoni, aliorumque clarissimorum virorum virtutes, vitia, ingenium, fata, ceu in tabula depicta, conspiceri licet, ut inde sibi quisque quod imitetur, quod fugiat, capere possit.

Subinde quoque ad alia argumenta, ubi locus sese offert, digreditur. Nec injucunda sunt aut inutilia lectu, quae de bellis civilibus Franciae, de bello Belgico, de bello Anglorum contra Hispanos auspiciis Elisabethae gesto, de invincibili, ut vocabatur, Hispanorum classe victa, & tantum non deleta, de itineribus Draci, Johannis Oxenhami, & Thomae Cavendish, de lite inter Elisabetham & Urbes Germaniae Hanseaticas, de aedibus *Stiliard* Hanseaticis adeptis, familiaribusque prolixè differit.

Sed de calumniatoribus obrectatoribusque Elisabethae quaedam addit. Primum inter hosce locum meretur Nicolaus Sanderus, quem eo usque impudentia provexit, ut incontinentiam, libidinem, & ejusmodi crimina, optimae Reginae objiceret. Quem tamen praeter inauditam mentiendi libidinem nihil ad scribendum secum attulisse, tota vitae series evincit: omnesque, quibus contigit quotidiano vitae commercio cum Elisabetha uti, falsi sunt uno ore, pudicitiae & castitati adeo litasse eam, ut, si Ecclesiae Romanae sacris fuisset addicta, vel ob eam virtutem tantum, sanctorum numero jam pridem fuisset adscripta. Sed & ceteri, qui gloriam ejus objecta quasi caliginè obfuscare annisi sunt, Didymus ille Veridicus, Florimundus Raymundus, Georgius Care Scotus, aliique hoc demum obtinuerunt, ut posteritati constaret, fuisse homines male feriatos, qui maximae Reginae commentis quibusdam plane inoptis, & suam falsitatem proidentibus, labem adspargere conati sunt.

PRAXEOS MEDICAE IDEA NOVIS-

simam, in qua secundum solidiora verae Physicae & senioris Medicinae fundamenta, omnium morborum origo ex quatuor morbis cardinalibus concatenatae serie deducitur, eorumque succincta ac perspicua medendi methodus explicatur a Joh.

Bernhardo Gladbach Med. Doct. Cruceacensi.

- p. 81. 82.
- p. 92.
- p. 97.
- p. 98.
- p. 154.
- p. 102.
- p. 103.
- p. 104.
- p. 106.
- p. 188.
- p. 202.
- p. 232.
- p. 310.
- p. 283. 287.
- p. 325.
- p. 412.

Her-

Herbornæ apud Joh. Nic. Andr. 1694. 8.

plag. 34.

Cum in eo esset experientissimus hujus libri Auctor, ut ea quæ ex clarissimorum suorum præceptorum, Harmesii cum primis & Overcampii, fidelissima informatione hauserat, attentam mentis consideratione reputaret & in certum systema digereret, conceptibus suis ordinem, qui anima rerum est, deesse sensit. Alios ergo consulendos sibi Auctores censuit, qui morbos ad certas classes retulerunt; sed cum nullus ex ipsis desiderio ejus omni ex parte satisfaceret, suo quoque ingenio aliquid vindicandum putavit, tantumque seriam meditationem in conceptibus suis ordine disponendis profecit, ut morbos in præxi occurrentes ad quatuor fontes aut morbos cardinales referendos esse non dubitaret, ex quibus intumeri manant rivuli, qui eandem agnoscunt causam & generalem sui curam indicant.

Primus Morbus Cardinalis ipsi est *febris*, cujus naturam ut exponat, explicat primum statum œconomix animalis naturalem, ostenditque sanitatem nostram consistere in libero sanguinis omniumque ab eo dependentium succorum circuitu, nec non æquali justaque omnium particularum commixtione & blanda commotione, illi effervescentiæ analogæ, quæ contingit, quando salis volatili oleoso pauca guttulæ spiritus vitrioli affunduntur. Febris ergo causam constituit in turbata sanguinis mixtione, h. e. perversa ac irregulari particularum ejus commotione, qua singulæ non agitantur eo loco, situ, ac numero, quibus in regulari effervescentia commoveri debebant, nec mutuis vinculis & amplexibus amplius continentur, sed æcidæ destituuntur spirituosæ, oleosæ & terrestribus; spirituosæ & volatiles privantur acidis, oleosæ; salinæ orbantur aquosis, oleosæ: quo fiat ut divortium a se invicem faciant, & amicam illum consensum, quo antea inter se conspirabant, deserant, & hic acida, illic salina, ibi oleosæ, alibi spirituosæ seorsim existant. Hujus autem turbatæ mixtionis tres ponit causas, nempe inordinatam particularum compressionem, spirituum defectum, & spirituum suppressionem, cum aliarum particularum quasi compedibus ligantur. Signum febriam pathognomicum esse pulsam præter naturam frequentioram censeo, illos resellens qui ipsum pro infallibili auctæ effervescentiæ & circulationis signo habent, cum tamen ideo cor repetitis ictibus opus habeat,

habeat, quia sanguis viscidus & crassus una constrictione expelli nequit, & in febrium quoque horrore, ubi circulatio aucta fingi nequit, pulsus sit frequentior. Explicat deinde symptomata febris, & horrorem ac frigus ex transitu materiae subtili intercluso, calorem vero ex materia subtilis viam sibi liberiore parantis motu derivat. Intermissionem vero & reditum hinc oriri existimat, quod sanguis quidem cessante calore febrili pristinam fere adipiscitur mixtionem, nihilominus tamen successu temporis tenacior evadit, obstruitque poros, praesertim glandularum, ut succi in motu suo impediti evadant acriores, & tandem in sanguinem effundantur, novumque pariant paroxysmum. Quoniam vero succi illi non possent in sanguinem irruere, nisi a tergo succi premant, atque certa horum requiritur quantitas, quae tempore certo quoque a reliquis humoribus secerni potest, hinc manifestum esse adferit, cur stans temporibus redeant paroxysmi.

Secundus morbus Cardinalis est *Scorbutus*, originem trahens ex sanguine suffocato & rancido, viscido acido, viscido falso aut acido falso, in quo scilicet genus aliquod particularum ad fermentationem feliciter peragendam necessarium, praecipue volatilium, deficit aut supprimitur; unde minus agitur, nec ad debitum volatilitatis aut exaltationis gradum evehitur, & hinc rancidus fit, seu levio-rem & incipientem putredinem contrahit. Originem hujus imprimis ex aere vitioso & dieta corrupta, reliquarumque rerum non naturalium abusus ascribit.

Tertius morbus est *Cachexia*, quae ortum habet ex sanguine crasso, viscido, tenace, acido, austero & immaturis particulis forte; unde duplex est viscida & acida. In illa praedominant obtinent particulae viscidae & glutinosae, in hac particulae acidae; suntque haec genera ita copulata inter se, ut unum absque altero vix consistant. Differt Cachexia a Scorbuto, quod in illa sanguis omnique eo dependentes humores sint viscosiores, in hoc autem sint sub-
 cati pejusque mixti. Hanc autem sanguini labem sex remedia naturales male administratas afficere, pluribus demonstrat ~~autem~~ experientissimus.

Ultimus tandem Cardinalis morbus est *Catarrhus*, quo nomine intelliguntur obstructions in variis corporis partibus ortae ab injuriis externis, quae humores incrassant, ac interdum plus minusve

perturbate commiscet, quales sunt imprimis aer potusque frigidus. Ex hisce quatuor radicibus innumera propullulant, Auctore iudice, symptomata seu morbi particulares. Nimirum ad *Febrem* referuntur dolor capitis, vigilie, lethargus, phrenetis, delirium, convulsiones, sitis, aphtæ, appetitus prostratus, nausea, vomitus, diarrhoea, dysenteria, alvus adstricta, prostratio virium, anxietates, inquietudines, variolæ, morbilli &c. Ad *Scorbutum* pertinent dolor capitis, vertigo, apoplexia, paralyfis, convulsiones, spasmus, halitus oris foetidus, pryalismus, cruentatio gingivarum, dentium vacillatio & caries, palpitatio cordis, appetitus prostratus, fames canina, cardialgia, dolores intestinorum, alvus adstricta, diarrhoea, dysenteria, dolores artuum fixi & vagi, maculæ diversi coloris & magnitudinis, pustulæ, ulcera, pruritus, phthisis seu tabes, sudores nocturni, lassitudo spontanea &c. Ad *Cachexiam* spectant, præter nonnullos cum scorbuto communes, melancholia, delirium melancholicum, mania, vigilie, epilepsia, catalepsis, hæmorrhagia narium, asthma, palpitatio cordis, syncope, appetitus prostratus, fames canina, pica, malacia, ructus, inflatio ventriculi, murmur abdominalis, borborygmi, flatus, tympanites, incubus, passio hysterica, hydrops, mensum suppressio eorumque nimis fluxus, fluxus albus, calculus renum & vesicæ, ichthuria, diabetes, icterus, arthritis, varii generis tumores, pustulæ, ulcera, tumores tonsillarum, œdema, scabies, struma, tumores cancerosi & scirrhosi &c. Ex *catharro* fluunt gravedo, coryza, dolor capitis, convulsiones, apoplexia, hydrocephalus, ophthalmia, inflammatio, aurium tinnitus, sonitus, obauditio & surditas, dolor dentium, angina, pleuritis, tussis, hæmoptysis, phthisis, palpitatio cordis, syncope, appetitus prostratus, nausea, vomitus, cholera, alvi fluxus, colica, inflammatio ventriculi & intestinorum, passio iliaca, stranguria, febres inflammatorie, lymphaticæ aut catharrales dicte, paralyfis sine universalis nunc particulares, tumores & inflammationes glandularum parotidæ, tonsillarum, uvulæ, aliarumque partium, artuum & vaga.

Curationis autem omne momentum in eo situm existimat Auctor, ut maxima ratio habeatur morborum cardinalium, in iisque funditus eradicandis, omnis collocetur opera, nisi in eorum symptomati-

matibus urgentibus fit succurrendum, quo in casu cavendum, ne symptoma mitigaturi causam cardinalem exasperemus,

Hæc ergo ipsi lex est generalissima, languentem humorum circulationem intendere, imminutam particularum fermentationem restituere, sufflammatam insensibilem transpirationem augere, viscidum incidere & attenuare, acidumque non tam præcipitantibus terreis, quæ malum nunquam penitus eradicant, concentrare, quam volatilibus & spirituosis exaltare, comminuere, infringere, cum aliis particulis digerere, aut illud per insensibilem transpirationem aut diuresin eliminare & excludere. Sedulo quoque, præsertim in scorbuto & cachexia, ad primas vias respicere jubet, atque a vomitoriis plurimorum morborum curam exordiri, quia candiditates in primis viis hospitantes non raro eludunt omnem digestivorum & attenuantium remediõrum præstantiam. Medicamenta hunc in finem commendat, non multa quidem sed selecta & ipso usu comprobata. In primis laudat inter antiscorbutica elixir vitæ Overcampii, cujus descriptionem genuinam candide alias se communicaturus pollicetur; inter confortantia oleum camphoræ ex radice cinnamomi, quod in locum confectionum alkermes & hyacinthorum optimo jure possit substitui, & quo solo diligenter in usum externe vocato consummatum paralyticum curaverit Dn. Overcamp; inter diaphoretica bezoar orientale, quod vulgarium præcipitantium efficaciam longe antecellat, & utilissime volatilibus commisceatur; inter anticachectica pilulas ex gummaticis, quorum continuo usu multos cachecticos, ab aliis medicis relictos, ab experientissimo suo Patre curatos testatur. Earum sequens est formula:

Rec. Gummi. Ammon.

Aff. fetid.

Galban. an. ʒj.

Tartar. Vitriol.

Vitriol. Mart. an. ʒj.

Ol. Succin. vel cinnam. gutt. V.

Mi F. pil. Dos. a ʒj. ad ʒʒ.

Kkk 2

JUSTI

*JUSTINI HISTORIÆ PHILIPPICÆ,
ex recensione Joannis Georgii Grævii, cum
ejusdem Castigationibus.*

Amsterodami apud Henr. Westenium, & Trajecti ad Rhe-
num apud Guil. van de Water, 1694. in 12. i. alphab.

AN plus utilitatis IUSTINUS hæc epitome, qua Trogi Pompei
libros, omnium fere antiquiorum regnorum & rerum publica-
rum origines, incrementa & interitus complexos, eleganter recen-
suit, cum in dicendo cultum adhibens qui historiam adeo vastam
mirifice illustrat, an damni attulerit, dum ipsi Pompejani libri hac
ratione interciderunt, incertum est. Sane dum Trogi in compen-
dium redacti memoriam ab interitu vindicavit, præclare de eo meri-
tus est, nec minus ipse Pompejus quam eruditi omnes plurimum ei
debent; quod si hæc Epitome, ut nonnulli existimant, factum est,
ut historiæ Trogi sive ob nimiam molem neglectæ, sive Justinus ipsius
iniquitate suppressæ perierint, non dubium, male consulum aut Tro-
gi famæ aut eruditorum commodis fuisse. Quomocunque au-
tem se res habent, gaudentur tam insigniti Scriptore superflite, maxi-
masque gratias eis deberi intelligimus, qui salvum nobis eundem
præstiterunt, non assidua modo lectione, verum etiam imitatione,
vel Scioppio iudice, dignissimum. *Præter eius salutis & integritatis*
partes debentur *Jacobo Bongarsio*, qui Parisiis anno 1581 e novem
manuscriptis codicibus & tribus impressis, emendatiorum eam casti-
gationemque cum Notis edidit: post quem *Eliaz Vinterus 1590, Franc.*
Modius 1605, Matthias Berneggerus 1611, Isaacus Vossius 1640, Tana-
quillus Faber 1671, Job. Vorstius 1673, Oxoniensis editor 1674, Petr.
Jes. Cantelius 1677, Jo. Schefferus 1678, cum notis & insignibus a-
nimadversionibus eum in publicum emisertunt, & juventuti, ut ab hoc
Scriptore historiarum discendarum tanto feliciter initium facere pos-
sent, commendarunt. Cujus commodis, & litterarum elegantiz
assidue operam navans doctissimus vir *Jo. Georg. Grævius*, nec hac
in parte defuit, sed eundem utilissimum Auctorem anno 1668 curis
suis illustratum in lucem protulit; postea etiam, quum Batavus bi-
bliopola Lugdunensis *Jac. Hakius* anno 1683 cum notis Variorum,
istum

istum in modum, quo anno 1650 a Thyrio concinnatus prodierat, eundem procludere vellet, integras doctiorum virorum notas adspersit, propriis peculiarem in locum coniectis; quas nunc solas minori forma prodeunti Justino subnexuit. Quæ editio tanto magis se commendat, quod usui juventutis non solum aptior est, commodiorem in modum arctata (in quem redactos etiam Ciceronis de Officiis & Epistolarum libros, notis ejusdem celeberrimi Grævii instructos, & nitidissime excusos, Wetsteinii bibliopolæ industrii curæ debemus) verum etiam emendatior cæteris, certe Lugdunensi illa nullis partibus inferior est, præterquam quod aliorum doctorum virorum in hac omisissæ sunt notæ; Index autem Freinshemianus a Scheffero auctus non minus quam in ista comparet.

*HISTOIRE UNIVERSELLE DE TRO-
gue Pompée, reduite en abrégé par Justin. Tra-
duction nouvelle avec des remarques, par Monsieur*

D. L. M.

Juxta Editionem Parisiensem 1694. in 12.

Alph. 1. plag. 16.

Qui Latinæ linguæ minus gnari sunt, historiæ tamen antiquo-
rum imperiorum cognitione imbui cupiunt, iis hæc versio Gal-
lica Justinii exacta & elegans usui esse poterit; qui autem Justinum
Latinum legunt, inveniunt & ipsi in hac Interpretatione, quod gra-
tum sit. Nam & temporum rationem a Justinio confusam ubique
ferme Interpres annotavit, secutus Salianum, e quo sua depromsit
Cantelius; & in notis libro cujus subjectis lucem historiæ haud in-
gratam affudit, suæque interpretationis rationem reddidit. Ut ad-
eò gnatis æque ac ignaris Latinæ linguæ, Justinum hunc Gallicum
existimemus futurum utilem.

*R. P. D. A. H. C. M. P. T. D. VER THEOLO-
gicum, dicta quadam D. Apostoli Pauli in Epist.
ad Rom. v. 17. Cap. IIX. ad Cap. XI. explicans.*

Kkk 3

Ratis-

Ratisbonæ, literis Hofmannianis A. 1693. in 4.

Constat plagulis 12.

Communicat hic Autor, quicumque sit, publico meditationes suas, quibus, cum adolefcens divinis operam daret literis, ex angustiis animi, in quas ob difficultatem Paulinæ dictionis inciderat, privato studio eluſtatus eſt. Neque tamen tanti ſuum hunc laborem facit, ut credat eum aut magnis Theologis æquari, aut ita nodos omnes eſſe explicatos, ut forte perſpicacioribus aut ſaltem curioſioribus oculis tricæ nullæ relictæ ſint; ſed id tantum ſperat, mediocribus ingeniis ſolatia non defutura eſſe, ſi ſimilibus implexi certaminibus dignentur ſilum ſuæ interpretationis ſequi. Uti autem antiquæ fidei ſinceram lucem, tanquam unicam cynoſuram, ad quam omnia dicta converteret, ſibi præfixit: ita confidit neminem fore, qui vel minimum ævitatæ inſimulare poſſit. Tantum abeſt, ut contentionibus ſtudere velit, quas vel inutiles cenſet, vel iis dignas, quibus officium illud demandatum eſt. Interim ad propagandam fidei Apoſtolice doctrine non tam rixoſas altercationes aut aſſerentium multitudinem facere, quam ſi evidentia divinarum Scripturarum ænimi convincantur, exiſtimat.

In ſine Cap. XI. v. 26. ventilat quæſtionem: *an Judæorum aliqua adhuc inſignis & numeroſa Converſio ſit expectanda?* Hanc, ſi de ſolo facto inſtituatur (præciſis Chiliaſtarum & Judæorum fabulis de regno Meſſiæ temporali plane beato, aut ad legem Moſis reſtabiliendo, abjecta etiam promiſſione Catharorum de Eccleſiæ perfectæ mundicie) nec ad omnes & ſingulos iſthæc extendatur converſio, eſt valde copioſa futura, affirmare nullus dubitat, ſequentibus innixus eſt textu depromtis fundamentis. Primo enim Paulum eam rem, de qua agit, vocare dicit *μυſῆριον*, i. e. exponente Chryſoſtomo, *τὸ ἀγνοούμενον καὶ ἀπόρητον, καὶ πολὺ μὲν θαῦμα, πολὺ δὲ τὸ παραδόξον ἔχον*; ut adeo non videatur id nunc in mente fuiſſe Apoſtolo, ut ſucceſſivam & lentam illam Judæorum converſionem, de qua jam antea c. IX. 27. 29. XI. 6. Romanos docuerat, proponeret: ſiquidem & ipſe verbis, *ὃ θέλω ὑμᾶς ἀγνοεῖν*, teſtetur ſe de re prius non tradita aut patefacta loqui. Deinde ex *ἀλληλουχία* textus evincit, Paulum de converſione ſingulari & copioſa loqui, utpote qui occasione

εἰρη-

verborum ἐκκόπησθαι & ἑνεργησθαι, cum quibus sensum conjungi ostendat conjunctio γὰρ v. 25, hanc prædictionem effatus sit. Jam vero vocabula illa sibi inuicem opposita non respicere ait unius privati fidem, sed totius & insignis cœtus. Igitur & hoc loco Paulum non aliquorum, sed numerosæ multitudinis reditum ad Ecclesiam designare. Si enim quorundam singulatim spectatorum fidem hic sibi Paulus præfixisset, & per vocem ἑνεργησθαι expressisset, nunquam eum potuisse dicere, Gentem Judaicam fuisse excisam. Denique ad scopum Apostoli provocat, quem verba v. 30. & 31. suggerant, ubi Paulus Judæos cum Gentibus conferens demonstrat, ut Gentes e cœtu peccatorum facti sunt cœtus fidelis, ita etiam cum Judæis actum iri, ut qui nunc maxime sunt cœtus infidelis, tandem etiam in gregem fidelium evadant. Jam, si de misericordia, quæ singulis obtingat & paucis, accipias, alterutrum ait sequi veritati minus consonum: aut Gentes nunquam factas fuisse fideles (cum & in V. T. fideles sparsim inter Gentes extiterint) aut ex iis paucos saltem misericordiam esse consecutos. Qualem igitur Conversionem tempore Christi adeptæ sunt Gentes, talem etiam Judæos tempore a Deo præviso consecuturos esse contendit, nempe non una aut altera oves, sed toto agmine in viam reducto. Post hæc argumenta, quæ in contrarium adducuntur, examinat. Præprimis ad locum Luc. XIX. 8. respondet, vera esse posse verba Christi & Apostolorum, etiamsi Judæi fuerint conversi: utpote qui non refarcitur sint jacturam, quam hæreses, impietas, voluptates, securitas, ignavia, imo quævis vitia, unde tot populorum ab Ecclesia defectus, aut jam intulere aut adhuc inferent; ut adeo supremorum temporum Ecclesia futura sit πικρὸν πομπύιον, qualis sub primo Christi adventu fuit Luc. XII. 32. Quod si igitur Christus comparaverit tum numerum vere credentium cum immensa turba infidelium, admodum exiguam futuram esse ait, ita ut fides prædictionis fide Judæorum non obliteretur. Addit præterea, verba Luc. XIX. 8. ad Rempublicam & Gentem Judaicam, non vero ad Ecclesiam N. T. pertinere. Atque hæc speciminis loco adducta suffecerint ex libello, quem perlustrasse integrum, neminem poterit.

PHILIPPI JOHANNIS TILEMANNI
dicti SCHENCK, THEOLOGI Marburgensis,
Commentarius in JUDÆ Catholicam Epistolam: cum Ap-
pendice de AGAPIS veterum Christianorum. Acces-
erunt COMMUNIO PEREGRINA & OBLA-
TIO SINE COMMUNIONE.

Marburgi sumptibus Christoph. Dissen/ 1693. in 8. Alph. p. 18.

Conjunguntur hic uno volumine quatuor Tractatus, quos sigil-
 latim recensere non subterfugiemus. In Commentario ad E-
 pistolam Catholicam B. Apostoli JUDÆ, Clarissimus Autor, præmis-
 sis Prolegomenis sive præliminaribus ad titulum, subjungit disposi-
 tionem analyticam, nec non paraphrasin seu explicationem verba-
 lem totius Epistolæ, deinde cujuslibet commatis exegesi ac declara-
 tione instituta, theoremata inde ac praxin pietatis constanti tenore,
 deducit. Quod attinet duo illa vexatissima hujus Epistolæ loca de
pugna Michaelis Archangeli cum Satana super corpore Moysi v. 9.
deque Prophetia Henochi v. 14. tradita, circa priorem difficultatem
 rutissimum esse putat, si ex Zach. III. 1. 2. 3. hanc depromptam dicamus
 historiam. Easdem ibi commemorari personas, Angelum Domini
 (increatum, Messiam) & Satanam : easdem res, disceptationem in-
 ter hosce : eundem exitum, & eadem verba : *incepte te Dominus. Cor-*
pus Moysi Autori nostro est Lex Moysi, complementum vel imple-
 tio legis Moysi : perinde ut **וְהָיָה כִּי יִשְׂרָאֵל יִשְׁמַע** in corpore diei
 Exod. XII. 51. diem ipsam sonat, lucem diei, diei complementum. Le-
 gem scilicet maledictionem pronunciasse contra peccatores. Talem
 fuisse Josuam, talem populum maximis oneratos peccatis : ob quæ
 accusavit eos Satanas : Michaellem vero causam populi sui ac Josuæ
 egisse apud Deum, ejusque misericordiam urssisse. Per eum, qui
 non ausus est maledicere, intelligit Satanam, qui ad dextram Josuæ
 stetit, ipsi adversatus Zach. III. 1. & hoc ex parallelo 2. Pet. II. 11. pro-
 bat, qui non de Michael Archangelo, sed de Angelis malis dicit,
quod non ferunt blasphemie judicium contra eas dignitates coram
Domino. Circa posteriorem nodum, Prophetiam Henochi concer-
 nentem, Prophetas etiam ante diluvium extitisse observat, idque ulte-

rius

rius patere docet ex Gen. VI. 3: *non contendet Spiritus meus (i. e. prophetarum, qui temporibus Noachi ante diluuium prædicarunt) cum homine in aeternum.* Ita primum Adamum prophetam fuisse ex his verbis colligit: *vocabitur vir, eo quod ex viro desumpta est. Ideo derelicturus est vir patrem suum & matrem suam, & adhaerabit uxori suæ, eruntque in carnem unam,* Gen. II. 23. 24. Ipsam Henochi Prophetiam, quam citat Judas, postquam nec ex libro scripto, nec ex traditione sanctorum, neque per *σύνεσις πνευματικὴν* ex illis Scripturæ verbis, in quibus latebat, collectam fuisse prolixè ostendit, cum iis sentire se dicit Interpretibus, qui & rem & verba hujus Prophetiæ ex dictamine speciali ac immediato Spiritus Sancti profuxisse arbitrantur.

Dissertatio de AGAPIS duodecim capitibus absolvitur. Cap. I. de nomine ac definitione: C. II. de origine Agaparum: c. III. de procœniis Corinthiorum: C. IV. de vero Agaparum initio: C. V. de natura ac ratione illarum: Cap. VI. de intentione veterum ac scopo in Agapis: c. VII. de earundem cibus, ordine, ac ritibus: C. IIX. de tempore & loco: c. IX. de varietate: c. X. de corruptione ac vitiis: c. XI. de abrogatione: c. XII. de reliquiis Agaparum, erudite agitur. Sententia Autoris, per singula hæc capita uberius deducta & demonstrata, ut uno conspectu exhibeatur curioso Lectori, huc redit. Putat scilicet (a) in Novi Testamenti principio Cœnam Dominicam, sicut in prima institutione, cum cibus ordinariis, prout occasio se offerret, sumtam: neque prædicia vel cœnas hæc, post quas corpus Domini sumebatur, Agaparum nomen vel rationem habuisse. (b) Hæc Christi ipsius & primæ Ecclesiæ simplicitas cum apud Corinthios, luxui præ aliis deditos, in abusum, Sacramenti contemtum ac opprobrium degenerasset, Apostolica autoritate Cœnam Domini a cibus ordinariis separaram esse. (c) Post hæc tempora & procul dubio hac occasione enatas demum Agapas in Ecclesia: ex pia videlicet imitatione fidelium, & ad testandam gratitudinem erga Deum, & charitatem erga proximum, maxime ad evitandam censuram Apostolicam, quasi pauperes, qui in Ecclesia Dei, contempnerent, ac nihil habentes pudescerent, i. Cor. XI. 21. (d) Illas Agapas non conjunctas unquam fuisse cum participatione corporis & sanguinis Domini; id quod rationibus quatuordecim contra communem son-

tentiam evincere satagit, §. 71. ad 85; solutis omnibus, quæ in contrarium afferuntur & afferri possunt, argumentis §. 86, ad 90. (e) Sed tamen horrendum in modum has ipsas a Gentibus blasphematas, & a Christianis variis modis depravatas, tandem seculo IV. proscribi meruisse, & in eleemosynas commutatas. (f) Hinc in privatis quoque ædibus dilectionis illa convivium refrixisse, & tandem cum nomine ipso penitus periisse. (g) Nonnullas tamen reliquias agparum nostro adhuc seculo superstites mansisse in Ecclesiis purioribus, tum quoad eleemosynas post cœnam largius erogatas, tum quoad prandia frugaliter & sobria a fidelium familiis instituta.

Dissertationis de COMMUNIONE PEREGRINA Synopsis hæc est. Cap. I. nomen peregrinæ communionis & res ipsa plurimis ignota traditur: & quod Communio apud Veteres non semper Eucharistiam, sed Communionem Sanctorum Ecclesiasticam, i. e. jus, statum, ordinem, conditionem, vel societatem Ecclesiæ membrorum, inter se designet, innuitur. Post adductos quatuor Canones, Concilii Rhegiensis XXXI, Agathensis I. & IV, nec non Ilerdensis XVI, expresse ejus mentionem facientes, novem notæ seu proprietates communionis peregrinæ proponuntur, ex quibus de ejusdem natura sanum judicium ferri possit; quod nempe fuerit censura seu poenæ ecclesiastica, a Concilio vel Episcopis congregatis imposita, qua Clerici cujusvis ordinis ob schisma, vel contumaciam, vel contemptum Communionis & Ecclesiastici cœtus, vel neglectum officii, vel furtum levius de domo Dei, vel suppressionem facultatum Ecclesiasticarum, moverentur gradu vel dignitate ad tempus, ita ut nomen deberetur ex matricula Sacerdotum suo ordine sacra ecclesiastica obeuntium, relictus etiam officii amitterentur. Cap. II. contra Bellarminum, atque Binium quinque rationibus asseritur, quod alia peregrina fuerit communio, alia laica: cum ad Laicam damnati Communionem, ob summa sc. mortis vel capitalia crimina, gradu ac dignitate ministerii profus exciderent, neque unquam ad sacra officia reciperentur; sed peregrina damnati communionem non omni plane ministerio exuerentur, & testata poenitentia pristinum gradum ac dignitatem reciperent. Deinde contra Vasquesium ostenditur, eam non fuisse sitam in peculiari vestitu, cum quo peregrini communicarent; nec in eo, quod aliena esset & diversa a Sacerdotum communicandi ratione;

nec

nec dictam peregrinam ratione loci, in quo cum advenis & peregrinis cœnam percipere cogerentur; nec fuisse in peregrinationibus Clericorum sitam; neque probabilem videri Albaspinæ sententiam, duplicem facientis peregrinam Communionem, quarum altera a Cœna excluderet, altera ab Episcopo successore separaret. Refutatur denique Cellotius, nil sacri respexisse communionem peregrinam, sed mere civilem censuram, victum & amictum Clericorum concernentem, fuisse dictitans. Cap. III. sex argumentis probatur, Communionem peregrinam non aliquem privasse participatione Cœnæ. Adhæc negatur in communionem precum, aut in participatione cœnæ cum Clericis sine literis formatis sive commendatitiis peregrinantibus: aut denique in simplici suspensione ab officio seu privatione functionum ecclesiasticarum ad tempus, quod Calixtus, Bosquetus, Hildebrandus, & Rixnerus sentiunt, sitam fuisse. Quæ posterior sententia duodecim refutatur argumentis, rejectis simul contrariis exceptionibus. Cap. IV. communicatio peregrina fuisse perhibetur, *Relegatio Ecclesiastica seu Exilium Ecclesiasticum, quo ab altiori ministerii gradu & Ecclesia, in qua præsidebant, remoti, ad aliam Ecclesiam, ubi dignitate minuti res sacras curabant, ad tempus migrare tenebantur.* Quod sex probatur argumentis, & ex canone Concilii Regiensis illustratur. Cujus occasione investigatur, quid Chorepiscopi fuerint in Ecclesia prisca; nempe qui *βιωτικά* Ecclesiæ in regionibus, villis, agris Episcopatus annexis, loco Episcopi curarent. De cætero hujus Censuræ Ecclesiasticæ fontes ex jure Romano Merillum & Albaspinæ derivare observat: vix autem habere illam fundamentum ista Sacris asserit. Patres Græcos nullam, solos Latinos expressam ejus facere mentionem ostendit. Denique ipsius usum adhuc hodie apud nos, sed alio sub nomine obtineri scribit, dum Clericos, inordinate viventes in pœnam delicti ab una Ecclesia ad aliam minoris momenti, dignitatis, ac reddituum relegari, quam vulgo *etne Pœnitentiæ Pœnæ* dicimus, constat.

In Dissertatione de OBLATIONE SINE COMMUNIONE Casus Conscientiæ ad incudem vocatur: *Utrum Pastor S. Cœnam administrans ac porrigens aliis, possit, juxta Christi exemplum, Apostolorum ac veteris Ecclesiæ praxin, ab ejusdem participatione abstinere?* Casum hunc negative decisurus, administrantem semper

cum fidei coetu communicare, edere ac bibere corpus & sanguinem Domini debere adstruit. Probationem orditur Cap. II. ab institutione Sacramenti, cuius tum exemplum urget, tum mandatum. Et primo quidem Christum una cum Apostolis sumsisse sacra symbola, ex verbis *accepit & fregit*; probare satagit. Accepit, inquit, panem non solum in manus, sed eo modo, quo aliis comedendum tradidit. *Fregit*, fractione scilicet perfectiore, quæ gustationem & perceptionem involvit. Quin etiam frangendo Christum comedisse panem, satis clare colligi posse autumat ex ratione Sacramenti, quod non instituere solum, sed simul usu ac perceptione propria sanctificare debuerit Mediator noster, sicut omnia reliqua tam veteris quam novi Testamenti Sacramenta in persona sua conservasse legitur. Id quod ex verbis Christi: *Hoc est corpus meum, quod pro vobis frangitur*; nec non ex ritu Paschali, quo primus omnium paterfamilias suam degustabat partem, postea singulis comedentibus bucellam porrigebat, prolixius deducit. Speciatim quoque Christum bibisse poculum Eucharisticum, probat ex Matth. XXVI. 29. Tum integram percepisse Eucharistiam, ex Apoc. III. 20. *infert*: *quis & Patrum, Calvini, Lutheri ac Pontificiorum quorundam hanc esse*, de Christo cœnato sententiam ostendit. Tandem ad mandata, & rationes, quæ in verbis institutionis continentur, progreditur, imò ex ipsis nominibus sacre Cœnæ rem istam conficere *tenet*. Ab institutione Sacramenti Cap. II. ad autoritatem SS. Patrum pergit, qua evincere vult, omnes in Ecclesia præsentis debuisse communicare, ita ut Pastores se non potuerint eximere, & eam in rem Iustini Martyris, Tertulliani, Micrologi, Chrysostomi, & Liturgiarum loca producit. Neque licuisse cuiquam præsentium durante communionem templo exire, ne forte communionem subterfugeret: missam vero Eucharistiam ad ægros absentes; imò *cenfuram gravem non communicantes ex plebè incurrisse ostendit*. In specie probat, Pastores consecrantes semper percepisse Eucharistiam: & hunc ordinem olim obtinuisse; ut primi communicarint Sacerdotes: graves etiam censuras expertos fuisse Ministros a communionem sacra abstinentes. Cap. III. ex Historia Ecclesiastica rationem ac tempus declarat, quo institutioni huic pie ac usui recepto successerit abusus, quem vocat, *contrarius*. Cap. IV. & ultimo objectiones sequentes ab Autore solvuntur

vuntur atque refutantur, cum nempe dicitur: (1) esse rem indifferen-
 rem, quæ fieri & non fieri possit: (2) hodie omnes ex plebe præ-
 sentes non communicare: (3) propter reverentiam Sacramenti Pa-
 stores abstinere a percceptione crebra: (4) Pastores non semper satis
 digne preparados esse ad percipiendum Sacramentum, (5) nec sem-
 per cum ægris ac moribundis edere ac bibere posse panem ac calicem
 Domini: (6) rem esse exigui momenti, quæ tantò non sit urgenda
 molimine: (7) recepti moris mutationem futuram difficillimam.
 Conclusio tandem exhortatione peragitur, adhibitis viginti & quatu-
 or rationibus ad conscientiam directis. De cætero novam hanc
 plane *Tilemanni* sententiam, quod *Pastor sacram. Cenam admittit-
 strans ac porrigens aliis, non possit, juxta Christi exemplum, Aposto-
 torum ac veteris Ecclesie praxin, ab ejusdem participatione abstinere*,
 penitius examinavit *Johannes Faes* Stadenſium Pastor primarius in
 Tractatu de CHRISTO INCOENATO. Cujus recensioem an-
 no superiori Calendis Decembris instituiſimus p. 529. ad 537.

JOHANNIS FAES OBELUS PERE-
grinitati Communionis Peregrinae PHILIPPI JOH.
TILEMANNI dicti SCHENCK, in gratiam
vera ac sincera Antiquitatis, fixus.

Bremæ, sumtibus Hermannii Braueri, 1694. in 8.
 Constat plagulis viginti.

DE Communione peregrina eruditè receptam opinionè defenſu-
 rus doctissimus Autor, adversus clarissimum Dn. *Tilemannum*,
 in præfatione statim ipsi exprobat, quod peregrinam communio-
 nem de *Parochia jesuitorum ac tenuiorum* (quam vulgo eint *Pönitens-
 wort* dicunt) interpretetur, ac ita rem istam non uti fuit, sed qualis
 hodie ipsi videretur & ob oculos versatur, concipiat, eidemquæ aliam
 plane personam aliudquæ munus imponat. Uti autem Commu-
 nionem peregrinam vi vocis (quæ est a *pergre*, quod dicitur, quasi *per
 agrum*, unde & *peragrire*) talem (f. 22.) vult esse communionem,
 quæ non sit domi & eo in loco, ubi quis degit, sed foris in agro
 vel extra; ita formalem ejus rationem (f. 269.) constituit in mutatio-

ne loci cum respectu termini a quo, puta Ecclesiæ, in qua hæc tenentur sacris cujuscunque ordinis Clerici vacarant, & S. S. Eucharistiam sive administrarant sive sumserant: tum respectu termini ad quem, puta Ecclesiæ, in qua posthac a sua emigratione ad tempus sacris operaturi, sanctamque cœnam celebraturi vel sumturi essent. A priori Communionem ordinaria exhibant, adeoque ab ea peregrini fiebant: ad aliam migrantes ut peregrini recipiebantur, & in ea id agebant, quod in priori Communionem agere ipsis non amplius integrum erat, spe tamen ad priorem Ecclesiam aliquando revertendi alebantur. Etenim, scandali remotionem, non tamen sine prudentia, priscam illam & primitivam Ecclesiam omni studio sibi quam commendatissimam habuisse scribit, cum Ecclesiæ ædificationi magis nihil adversari videatur quam illud. Et hanc formalem rationem etiam Lucam Osiandrum edisserere judicat, quando in *Epit. Histor. Eccl. Cent. V. L. I. c. XXX. p. 140.* scribit: *non possum satis intelligere, quid sibi peregrina Communionem velit; nisi forte significet, et ali Clerico, non eo loco, ubi habitat, communionem dandam, ne Ecclesia, conscia illius peccati, offendantur. Alio autem et peregrino loco ei licere penitenti communicare, ubi ipsius peccatum ignoratur.* Negat proinde Fæsius, Communionem peregrinam recte a Tilemanno definiri per *relegationem*, cum loci ejusdem territorii mutatio non sit continuo relegatio, quæ ejectionem e territorio, sub quo aliquis hæc tenens vixit, includat. Negat eam proprie ac strictim esse *remotionem ab officio*. Siquidem Communionem peregrinam digni officio subungebantur, licet non in eo, ubi hæc tenens, loco, sed in alio, p. 264. 266. Negat peregrinam Communionem S. S. Cœnæ usum exclusisse, f. 193. 220. Negat, quæ de altioris gradus & dignitatis imminutione a Tilemanno dicta sunt, esse simpliciter vera. Etenim, si Clericus infimum gradum tenens, hæc Communionem peregrinam notandus esset, quo modo ille de altiori gradu ministerii rejici, & ejus dignitas imminui poterat? Sane si id futurum, non ipsi amplius in Clero locus relinquendus; sed et Clero ad statum Laicum omnino deprimendus erat. Quod si hoc, Communionem ejus non peregrinam sed Laicam, nec communionem Clerici sed Laici habitam fuisset; cum infimi Clericatus socio, non aliam amplius pateat viam quam ad Laicismum. Facemus nunc reliqua in Tilemanni sententia ab Autore hic obelo notata *ωρασησασα*, quæ si pressiori pede insequi

insequi susciperemus, nimium hæc ipsa excreveret relatio. Nunc saltem conspectum totius Libri per duo & viginti Capita se diffundentis exhibebimus. Agitur nempe Cap. I. de voce *Communio*, ejusdemque diversis in antiquitate speciebus: c. II. de appellatione communionis peregrinæ & canone Concilii Regiensis: c. III. de peregrina communionem, quod non sit sub una, uti volunt Papistæ: c. IV. de communionem peregrinam, quod non sit laicæ: c. V. de communionem laicam, quod non sit communio sub una: c. VI. de vestitu Clericorum communionem peregrinæ expositorum: C. VII. de vestitu Clericalis in delictis amissione: C. VIII. de Vasquesii sententia: c. IX. de nominum & matricula erasione in peregrina communionem: c. X. de Scholasticorum & Canonistarum opinione & ejus discussione: c. XI. de quorundam hujus communionem adjunctorum examine: c. XII. de communionem peregrinæ in rigidiorum & leviorum distinctionem: c. XIII. de Cellotii sententia: c. XIV. de communionem peregrinam S.S. Coenæ usum non excludente: c. XV. de ejus indole respectu mortis: c. XVI. de illius sensu in Concilio Agathensi: c. XVII. de tesseri ejusdem: c. XVIII. de opinionem in hoc argumento receptæ defensionem: c. XIX. de communionem peregrinam utentium qualitate: c. XX. de porismatum quorundam examine: c. XXI. de communionem peregrinam Chorisepis solenni: c. XXII. de communionem peregrinam catastrophe.

LA GENEALOGIA DE DOMINII, &c.

hoc est:

**Genealogia Dominiorum, auctore Camillo
Contareno, Nobili Veneto.**

Amstelodami A. 1693. in fol. Alph. 6. pl. 19.

Prostat Venetiis apud Hieronymum Albritium.

PRIUSquam Auctor illustris ipsum rei cardinem aggrediatur, in generali quadam tabula universum dominiorum conspectum exhibet, unaque sic pagina omnem materiæ hujus ordinem insinuat; methodo posthac tali usus, ut singula ipsius operis argumenta multorum celeberrimorum Scriptorum testimoniis adstruat, atque exemplis gravioribus

bns ubivis illustret. Opus univcrsum duobus constat tomis, quorum prior, qui superiore anno prodiit, Dominia Oeconomica, Maritale, Paternum & Herile exhibet; alter, qui lucem nondum adspexit, Dominia Politica, tum naturalia, Monarchicum, Aristocraticum, Democraticum, tum violenta, Tyrannicum, Oligarchicum & Ochlocraticum complectetur.

Tomus I. quatuor libris absolvitur, quorum *primo id agit Auctor*, ut originem Dominiæ latius ita dicti non ex artificiali quodam humani intellectus invento, sed ex natura ipsa in primo capite deriveret; postea Dominium Monasticum, quo suis quisque dominatur affectibus, ad felicem hominis vitam necessarium esse, in capite secundo demonstrat; ac tandem Oeconomici Dominiæ necessitatem, definitionem, subjectum, finem, atque divisionem in tertio capite superaddat.

Libro *secundo* Conjugale Auctor persequitur Dominium, & ante omnia matrimonii necessitatem ad procreandam sobolem in capite primo & secundo demonstrat; ubi Imp. Justiniani verba, in Novellæ 22. præfatione asserentis, *matrimonium sic esse bonestum, ut humano generi videatur immortalitatem ingeniose introducere*, variis auctoritatibus aliis ex antiquitate de promptis illustrat. In capite tertio adversus Socratem contendit, communionem uxorum & polygamiam esse illicitam. A capite quarto ad vigesimum usque sextum varia requisitorum genera ad id, ut consortium hoc *maritale bene constitutum censeatur*, necessaria accumulât, qualia sunt, ut uxor v.g. æquali cum marito gaudeat conditione, ut parentes probitate sua conspicuos agnoscat, ut justam consecuta fuerit ætatem, ut quis virginum libentius quam viduarum complexibus se dedat, ut ducenda dotem propriæ conditioni æqualem afferat, ut ipsa eandem cum marito veneretur patriam, ut e fecundiori stirpe oriunda sit, &c. Ad ipsum postea Dominium mariti in uxorem delatus, civile, potius illud quam despoticum aut tyrannicum esse jubet, atque ita temperatum, ut honestati conjugis per omnia probe consulatur, multumque huc existimat conducere, si post libertatis prudentem refractionem, in rebus honestis ipsius desideriis ac votis maritus satisfaciat, a prava eam conversatione arceat, ingenuis ministris commendet, rariuscule extra domum vagari patiatur, proprioque ubivis exemplo ipsi commode præluceat. A capite deinceps vigesimo sexto

usque

usque ad quadragesimum, quod ultimum est, de his primum, quæ soli uxori, ac postmodum de iis, quæ utrique conjugum cordi & curæ in re familiari esse debeant, agere instituit. Ibi cavendum maximo-pere existimat, ut ne aliqua rixosam aut zelotypia laborantem sese prodat; hic autem necessarium esse statuit, ut mutuas utrique operas in familiæ salutem jungant, ita tamen eas moderentur, ut ipsa rerum acquisitio marito soli relinquatur. Qua occasione de variis acquirendi modis Auctor Aristotelem secutus differit. Tandem, nonnulla monet circa acquisitarum rerum conservationem, officia ad uxorem spectantia enumerat, & tractatione de repudio, seu divortio, deque variis illius causis libro huic colophonem imponit.

In tertio Domini Paterni aggreditur considerationem, cui unum & quinquaginta destinavit capita, quorum summa eo tendit, ut, postquam heic, regalem quasi, sed limitatam potestatem reperiri indicaverat, plurima de liberorum educatione commentetur, quæ modo parentem utrumque, modo præceptores iis præficiendos, modo artes, quibus imbuendi sint, modo alia istius generis concernunt, a nobis heic prolixius haud memoranda, cum in his præceptionibus similem penitus in modum ac in antecedenti libro Auctor sese gesserit.

Nec plura addimus e libro quarto, ubi tredecim capitibus Dominium Herile delineat, & primo loco distinctionem inter servos naturales & legales excutiens, istos nuncupat homines istiusmodi, qui corpore quidem robusti, ingenio autem imbecilles atque a natura ipsa ad servitutem destinati sint; hos vero a lege quondam constitutos, sed hodie nusquam apparentes, cum servi nostrates mercede sua conducti a liberis parum discrepent. Mox ad servorum manumissionem olim usitatum dilabitur, ac operam de cætero præcipuam in eo collocat, ut, quibus modis servi ab hero tractandi sint, pro more suo speciatim & prolixè doceat.

MEDICINAL EXPERIMENTS:

i. e.

Experimenta Medica, sive, Collectio selectorum
tutorumque Remediorum, maximam partem simplicium,
paratuque faciliùm &c. Auctore honoratissimo ROBERTO
BOYLEO, Armigero & Societatis Regiæ Socio.

Volumen Secundum.

M m m

Loa-

Londini, apud S. Smith & B. Walford, 1693. in 12.
plagul. 9.

Primum remedium a *Generosissimo*, dum viveret, *Autore* amicis communicatorum, inque *Actis A. 1692. p. 492.* recensorum *Volumen*, alterum hoc insequitur, longe majorem eorum numerum, tercentum videlicet, triginta si demas, continens, e quibus tamen pauciora nunc sufficiat indigitasse. Apoplecticis namque excitandis, oleum lentisci destillatum naribus eorumdem insufflatum perhibetur potentissimum. Ruta recens cum oleo juglandum expresso in cataplasma redacta, & umbilico adaptata laudatur in anasarca. In febris intermittente, cum primis tertiana, pulvis radice *Serpentariae Virginianae* celebratur. Maternis flaccidis *Cicuta* recens praescribitur, cataplasmatibus specie imponenda. *Polygonum* & *Polygonatum* in manibus retenta, usque dum incalescant, haemorrhagiam narium dicuntur compefcere. Semen *Clematis peregrinae* parti cuiusque stricte alligatum, vesicas in hac non minus concitare innuitur, ac *Cantharides*. Pro tussi phthisica levanda passularum majorum acinibus liberatarum rutaeque summitatibus infarctarum usus matutinus commendatur. Spumae cerevisiae clavos pedum abigendi tribuitur virtus. Colicae ac passionis hystericae sedandarum ergo fumus zingiberis fistula, instar tabaci, ter vel quater de die praecipitur hauriendus. Succinum flavum mercatorem quendam ab hydropse liberasse memoratur. Vesica vervecina, rescissa cervice, probe in elibano exsiccata & pulverisata, in urinae incontinentia atque diabete principio pronuntiatur efficax. *Terebinthina* cum saccharo optimo in pilulas redacta, non minus ac *Mercurius dulcis* cum eodem commixtus, egregium antidysentericum traditur remedium. Vesicula vervecis fellea, bile etiamnum plena, post duarum triumve guttarum urinae aegrotantis calidae additionem, in aere libero exsiccata, Isteri curam magneticam absolvere creditur. In odontalgia *Tuecus rutae* recenter expressus auri regionis affectae suaderetur instillandus. *Succus Chelidonii* pro insigni vulnerum recentium balsamo venditur. Caeterum uti *Index* eorum morborum, adversus quos remedia proponuntur, subjicitur, ita & *Praefatio* propria quondam *Autoris* manu exarata praemittitur.

FINIS

PHARMACOPOEA BATEANA,
or, Bates Dispensatory.

i. e.

Dispensatorium Batei, Anglice redditum studio
GUILIELMI SALMONIS, Professoris Medicinæ.

Londini, apud S. Smith & B. Walford, 1694. in 8.

Constat plagulis 63.

Quam Pharmacopœam Bateanam industrius *Skipton* Latine bis edidit, in *Actis A. 1688. p. 617. & 1692. p. 93.* commemoratam, eam denique nativo, i. e. Anglico hic vestitam habitu, alio simul ordine dispositam, notisque ac medicamentis, partim ineditis, partim aliunde, imprimis e Collectaneis Chymicis Leidensibus depromptis, auctam exornatamque sistit *Clariss. Salmon*, varia post scripta Anglica, quibus Medicinam hæcenus interpretatus est, integram brevi *Officinam Chymicam* expectare jubens. Nempe ordinem quod atinet, medicamina non tam juxta seriem Alphabeti, in Indice adjecto singulisque Capitibus quæ observatur, quam pro usus eorundem, atque formæ diversitate, in certis Capitibus, duobus sub Libris comprehensis, edocentur; Tabula Posologica & Orthonia verborum Appendicis vice Capita 10. & 11. Libri secundi, composita externa pertractantis, constituentibus. In Notis autem adpositis non solum, quæ *Nostro* circa remedium corrigendum vel adhibendum sententia sit, exponitur, sed & processus nunc integri, Arcanorum v. g. nonnullorum Goddardianorum omissi suppleuntur, nunc positi Autoribus suis vindicantur, nunc novi etiam ex Autoribus proponuntur. Sic Aquæ aluminosæ, ubi Sextario hujus unciz duæ spiritus vini combinatæ fuerint, majores assignantur vires, veluti quas in herpete ac impetigine insignes esse, exemplo duarum foeminarum, quarum impetiginem sustulit inveteratam, comprobatur. Cortex Peruvianus quemadmodum non ante pulverisandus, quam in usum quando trahendus, ob particularum volatilium adeoque virium jaçturam mox insequentem, præcipitur: ita vinum quoque rubrum si-
 ve claretum Spiritui vini commixtum Tincturæ ejusdem extrahen-

p. 1.

p. 2.

p. 313.

M m m 2

68

ſum ab iſto Goddardo, cujus formulæ in Pharmacopœa habentur Ba-
 teana, tantiquodam æſtimatæ, ut Carolo II. mille & quingentis li-
 bris Sterlingenſibus dicantur ſteſſiſſe; nil aliud vero eſſe ſignifican-
 tur, quam oſſium humanorum oleum deſtillatum, poſt diuturniorem
 digeſtionem a ſpiritu ſeparatum, facilius & efficacius juxta Autorem
 præparandum, ſi mox a ſpiritu & ſale volatili ſejunctum cum ſale,
 aliquamdiu volatili digeratur, odore gravi per ſpiritum nitri & ſpi-
 ritum vini ſpoliandum promptiſſime; cunctis nihilominus præparatio-
 nibus ſolutio oſſium ſpiritu nitri rectificato facta, & duplo ſpiritus vi-
 ni tartariſati maritata præfertur. Ryſſelii autem pulvis ſive Sul-
 phur ex antimoniæ acquiritur, hoc in crucibulo ſuprà ignem fuſum
 ſufficientem aquam effundendo; ſic enim portio major coloris
 luſoſo-rubicundi ſub nomine ſpecierum majorum, ad fundum mergi-
 tur mitiores vires exſerens, minor vero ſive ſulphur coloris aurantii
 ac violentioris efficaciz, ſub minorum ſpecierum titulo ſuprema petit,
 Tandem Emplaſtrum febrifugum, quo ſolo Ventriculi regioni ap-
 plicato febræ intermittentes quævis abiguntur, e thuris unciis qua-
 tuordecim, olei olivarum unciis duabus, vel q. ſ. & minii drachmis
 tribus invicem liquatis, coaleſcit.

p.830.

p.911.

**AL-CORANUS, SEU LEX ISLAMITI-
 ca Mubamedis, Filii Abdalla, Pſeudopropheta,**
*ad optimorum codicum fidem edita ex Muſæo ABRA-
 HAMI HUNCKELMANNI D.*

Hamburgi, ex officina Schultzio-Schieleriana, 1694. in 4.
 Conſtat 162. ſemiplagulis.

Quam aliis ſtudiis acciſſe videmus felicitatem, ut a primo ſta-
 tum, quo renatæ cœperunt tempore, viri extiterint omni laude
 majores, qui ad ea vel promovenda, vel exornanda obſtetrices præ-
 buerunt manus; eandem Orientalia experta fuiſſe, nemo inſicias i-
 bit. Quippe tot undique ad ſublevanda ea & faciliora reddenda ſem-
 per concurrere, ut eorum vel aliquem inſe numerum difficile foret,
 Imprimis poſt Hebræam Arabicam linguam, cum omnigena rerum ſci-
 entia præ aliis ſuperbire, & ad accuratiorem Hebraismi notiã

multum conferre merito visa sit, sui assumatores invenit, qui certam socias junxere operas, ut ejus amoenitates ubivis locorum innotescerent. Inter tot vero doctissimos viros, qui scripta publicando orientalia inclaruerunt, nondum fuit, qui Alcoranum Muhammedismi fulcrum, ast labile satis, luci exponeret publicæ, licet permulti id in animo habuere, plures vero longe, ut id fieret, anxie optarunt: ut hæc gloria reservata sit plurimum Reverendo DN. HINCKELMANNO, qui eo, qua proffat facie, orbem eruditum donavit. Nos compagem hujus doctrinæ Muhammedicæ corporis exhibere merito superfedemus, quod ubi mera confusio, ibi frustra ordo quæritur; ex præfatione potius Editoris Clarissimi quædam delibatur.

Agit autem in præfatione hoc imprimis, ut *removeat obstacula*, quæ ipsi impedimento esse potuerint, quo minus animum ad Alcoranum edendum applicaret; inter quæ primum & præcipuum est, exiguum valde & Corani & Arabismi usum esse, meliusque quam in hoc studio locari posse bonas horas. Sed alia Editori *meas est*, Christiano infidelium quoque ædificationem euræ debere esse cordique. Jam vero Muhammedisimum feliciter everti non posse, quam si ipsius asseclis putida commenta, contradictiones manifestæ, & plagia turpia, quibus scatet Al-Coranus, quem recitasse est refutasse, ante oculos ponantur: ut ita laudem potius quam vituperium mereatur, qui ejus editionem promoverit. Hoc prolixius ostenso, *occafio arripitur* de auctoribus & fati Corani differendi. *Integrum nimirum* opus Muhammedi non esse tribuendum, sed maximam ejus partem Judæo cuidâ & Sergio Nestoriano Arabibus Bahira dicto vindicandam; insuper ex N. T. plura translata, & multa ex Judaicis aliisque petita esse scriptis. Hæc inter placuit præsertim nominare libellum, qui tunc temporis sub titulo Evangelii a Petro conscripti circumferebatur.

Titulus alias libri integer hic erat: كتاب عجائب وامور ديننا ومخلصنا يسوع المسيح ابن الله الحي المدعى الجميل البطونولة

Miracula & res gesta Domini nostri & Servatoris Jese Christi, Filii Dei vivi, vulgo Evangelium infantia dicta; cujus falsa deteguntur: quod provocat ad testimonium Josephi Gorionidi, quem Christi tempore vixisse dicit; Mariam Deiparam contra stylum Scripta-

ne vocitet *صرت مريم* vel *سیدنا* *Dominam no-*
stram Mariam; Christum recenter natum ita matri suæ se declarat

se velit; *انا هو يسوع ابن الله الذي ولد كما*
يشرك جبرائيل الملك وابي ولسني لخلص العالم.

Ego sum Jesus, ille Filius Dei, qui natus est, prout tibi annuntiavit
Angelus Gabriel, & Pater meus misit me in salutem mundi &c. Post
 mortem Muhamedis Abu Becr & Othman unice id sibi com-
 mendatum habuerunt, ut undique dispersa hujus cadaveris membra,
 quæ impostor, dum adhuc in vivis erat, palmarum foliis illeverat, col-
 ligerent; quod variis suffragiis orientalium Historicorum probatur.
 Cumque utilitas studii Arabici maxime in dubium vocetur, com-
 mendat illud Vir celeberrimus, non tantum ob insignem usum,
 quem ad meliorem Scripturæ sacræ intellectum præstat; sed & ob
 varia scripta, quæ hæc lingua composita fuere. Arabibus enim non
 defuisse Poëtas insignes, Oratores claros, Historicos prudentes,
 Geographos peritos, Medicos felices, nec Mathematicos celebres.
 Si vero hæc adducta non sufficiant ad conciliandum favorem omni-
 um Arabicæ linguæ, in Etymologicis eam insignem præstare usum
 monstrat, percurrèdo plurimas linguas occidentales, quæ Arabicæ
 multa accepta referant; Glossarium simul commendans magnum
 Arabico-Perficum, quod possideat, Authore Muhamed Ibn-Abdik
 Chalek Ibn Apphalla, e quo incredibilis numerus vocum incogni-
 tarum vulgo erui possit.

Versionem quod attinet, eam sponte se omisisse dicit, tam ob
 difficiliora & interpretum dissensu involuta loca, quam ut pretium
 servaretur Linguæ Arabicæ; ne eidem accideret, quod Græcæ, quæ a
 tempore, quo Græcis Authoribus versiones addi cœperunt, evulsi-
 t. Nec recitet, quibus ad hanc editionem usus fuerit exemplaribus ma-
 nuscriptis, laudans præ aliis illud, quod prægrandibus exaratum lit-
 teris, Malorethæis insuper notis abunde instructum sit, Rudis que
 Muphtæ alicujus inservisse accepit. Nos uti indignum non con-
 feramus hoc Princeps sic dictum Exemplar, quod minus lucem videat
 publicam; sic optamus, ut Deus celeberrimo Authori vitam & vires
 concedere velit perennes, quod non tantum alia Manuscripta Ara-
 bica, quorum possessor est, sed præcipue Glossarium magnum Ara-
 bica.

bico-Perficum in usum Philologiae consecrandorum, publica luce beare possit.

FRANCISCI JUNII, F.F. DE PICTURA veterum libri tres. Accedit Catalogus Artificum adhuc ineditus.

Roterodami, typis Regneri Leers, A. 1694. in fol. chart. aug.
Constat alphab. 6. plag. 18.

FRanciscum Junium, Francisci Biturigis filium, virum celeberrimum, Heidelbergae tulit anno seculi superioris nono & octogesimo, eundemque Windforia, cum ibi anno nostri seculi septuagesimo octavo propemodum nonagenarius obiisset, condidit, ceu ex inciso marmori elogio, quod ad tumulum honorarium Oxoniensis ei Academia suspendit, colligitur. Is animum primo cepit applicare ad disciplinas mathematicas, bellicisque artibus se dedere, hoc consilio, ut cum se corroborasset, stipendia faceret sub ductu Arausionensis Principis. Sed cum bellum pactis induciis duodecennibus componeretur A. 1609, aliam vitae rationem inivit, totum se mancipans cum exterarum optimarum artium, tum praecipue sacrarum literarum studiis. Postquam vero in Britanniam A. 1620. trajecisset, ac multos reperisset libros veteres Anglo-Saxonicos, linguam illam instituit excolere, eique postea cognitionem omnium veterum septentrionalium, Gothicarum, Francicarum, Cimbricarum, Frisicarumque addidit, & cum post triginta annos ad suos inde redisset, nihil quicquam remissit in acerrima contentione rimandi prisca Septentrionis monumenta. In Anglo-Saxonicis enim, Francicisque & Cimbricis Lexicis ac Glossariis, inque antiquissimis harum gentium *Scriptoribus explanandis* multum collocavit industriam, ac in specimen illius primum Amstelodami A. 1655. edidit *Observationes in Willeramii Abbatis Francicam paraphrasin Cantici Canticorum*, quam olim Lugduni Batavorum Paulus Merula in lucem protraxerat. Nactus deinde antiquissimum illum codicem Gothicum, qui argenteus dicitur, & quatuor Evangelia literis argenteis Gothicis descripta continet, huic dilucidando diligenter incubuit, ac non multo post Gothicam Evangeliorum in-

interpretationem cum Glossario Gothico publici juris fecit: quemad-
 modum plurimas quoque lucubrationes ad obsoletas hasce linguas
 spectantes Bibliothecæ Oxoniensî legavit, quas inter eminent Glossa-
 rium quinque linguarum Septentrionalium, quod undecim volumi-
 nibus describi nitidissime curavit Oxoniensîs Episcopus, Jo. Fell, i-
 studique sumtibus illustris hujus Universitatis, subauspiciis Gilberti B-
 ronside, S. T. P. Coll. Wadham. Præfeti & Academiae Pro-Cancella-
 riæ excudendum est. Plura, quæ ad illius vitam atque eruditionem per-
 tinent, Vir Clarissimus Jo. Georgius Grævius, cui & ea, quæ hæctenus
 dicta sunt, debentur, sub frontispicium præsentis operis suppeditat,
 ubi vitam ejus universam fufius delineavit. Quam enim insuper
 versatus ille fuerit in Græcis Latinisque omnis generis Scripseribus,
 ipsi hi tres de veterum pictura libri satis edocent. Hos, cum pri-
 ma vice commoraretur in Britannia, eruditissimus Junius compo-
 nere occcepit, eam instituti tenens rationem, ut picturæ initium, pro-
 gressum, atque consummationem in iis traderet, partesque has ita et-
 iam explevit, ut nihil hæc desiderare liceat eorum, quæ ex interiori-
 bus Græciæ ac Latii penetralibus ad argumenti hujus notitiam deri-
 vari potuerunt. Equidem jam A. 1637. typis Amstelodami mandati
 sunt per Guil. Blæu, sed cum Auctor eos ab omnibus, qui & eruditi-
 onis interioris laude & artis scienter pingendi intelligentia emine-
 bant, tantopere probari intelligeret, ut eorum auctoritate verteren-
 tur ex Latino in Britannicum & Belgicum sermonem, manum illi de-
 nuo admovit, & tanta copia rerum egregiarum amplificavit, pul-
 cherrimisque tot locupletavit accessionibus, ut non interpolatum
 sed recens plane ac novum opus referant, cujus videndi desiderio mi-
 rum hæctenus in modum flagrarunt plurimi, quorum sitim tandem
 explere laudatus Grævius annisus est. Secum enim habuit has com-
 mentationes Vir Nobilissimus, Dionysius Junius, cujus parenti, Sena-
 tori Gröningano, denuo in Britanniam migrans Franciscus eadem
 commiserat. Is igitur cum a Grævio rogaretur, non difficilem in iis
 ad eum curandis sese præbuit, dataque ab isto fuit opera, ut in elegan-
 tem hanc, quam nunc videmus, formam redacta fuerint. Quinimo
 adjectus etiam est alteram hujus operis partem consiciens, & adhuc
ἀνεκδοτος Catalogus pictorum, statuariorum, calatorum, tornato-
 rum, aliorumque artificum, & eorum, quæ in præcis monumentis ce-

lebrantur, operam, quem magno icidem studio adornavit Junius, cum olim in his Commentariis elaboraret, gratissimumque illum fore Eruditis tanto minus ambigendum est, quanto eum magis jam olim expetiis Vir summus, Hugo Grotius, in quadam epistola promissi vix dum facti Auctorem admonens. Sicuti autem nomina artificum juxta literarum seriem disposita conspiciuntur, ita fabricatorum ab iis operum Index Catalogo præmissus, & alius rerum æ verborum eidem subjunctus est. Sed nec prius istud opus accurato indice, cæterisque, quæ ad libri cultum & nitorem merito requiras, destituitur.

OLIG. JACOBÆI COMPENDIUM

Institutionum Medicarum, in gratiam

Tyronum Medicina.

Elasniæ apud J. M. Liebe, Universit. Bibliop. 1694.

Constat plag. 8.

Proposuit sibi nobilissimus Autor, Institutiones medicas recentiorum industriæ & rationi sanæ magis congruas, sed resectis pluribus ad physicam spectantibus, & ex anatome saltim delibatis necessariis, exarare. Hinc *ὀργανῶν* & *ἰατρικῶν* partibus reliquis subordinat; illi quidem Physiologicam & Diæticam, huic Pathologicam, Semioticam, Curatoriam, eoque ordine singulas pertractat. In Physiologia ergo L. I. de chylo & sanguine, de cribratione humorum a massa sanguinea, & de temperamentis solum agit. L. II. Sex res non naturales, medicis vocatas, partem Diæticam absolventes, perlustrat. L. III. Pathologiam absolvit, de morborum differentiis, temporibus, & causâ disquirens, ubivis antiqua novis illustrans. L. IV. partem Semioticam, adeoque signa ex urina & pulsu, *diagnosin* causarum morbificarum, prognostica & dies criticos complectitur, in quorum numero, quæ verba illius sunt, nil fere certi statuit. L. V. partem Therapeuticam tradit, Methodo medendi subjungens præsidia ipsa, venæ sectionem, emetica, purgantia, (in quorum speciali disquisitione latius & curiose occupatur,) sudorifera, diuretica, salivantia & masticatoria, errhina & ptarmica, pneumonica, vesicantia, aperientia, adstringentia, emollientia, somnifera & narcotica, rotidem capitibus recensita.

MAR-

MARCHIONIS HOSPITALII ENODATIO difficultatis proposita in Actis Eruditorum hujus anni pag. 196 super solutione Problematis Bernoulliani, qua habetur in Commentariis Mathematico-physicis Parisiensibus.

SCire Lectorem volo, eandem hanc difficultatem jam contineri in *Diario Parisiensi*, & ad eam responsionem exhiberi in subsequenti 16, quæ procul dubio Auctori difficultatis nondum satisfacit: quod vel exinde conicere licet, quoniam eadem, aucta tamen insigni additamento, in Actis Lipsiensibus de novo apparet, quod in eum duntaxat finem videtur factum, ut sit loco instantiæ ad responsionem. Credendum itaque, additamentum hoc eundem Auctorem agnosce- re; quod indicio est, veritatem solutionis meæ nondum recte eum percepisse. Quo autem melius Lector decidere queat nostram controversiam, haud gravatum legat difficultatem sine additamento, uti reperitur pag. 198 *Diarii Parisiensi* linea 13 usque ad 30. Hic enim Latinis verbis præliminabo enodationem, quæ jam Gallicè impressa fuit. Lector dein examinabit additamentum meamque responsionem, quam reperiet ad calcem hujus enodationis, quæ hæc est :

Excerpt. ex XVI Diario Erud. Paris. anni 1694.

Optandum fuisset, ut Auctor difficultatis novam dedisset solutionem Problematis Bernoulliani, aut saltem ut detexisset meam methodum. Ex quo forte ansam arripuissem, accuratius inquirendi in materiam, quam in totæ Masbesii summi momenti iudicio; sed quia in speciali exempli examina per calculum instituisse acquievisse, cum scilicet tangens conditionem requisitam haberet; ipsiusque calculi, quem imperfectum reliquit, vestigia sequar, quippe quem falsis iudicis indu- Etus solutionem meam subvertere credidit: præsertim cum subtilissimi Geometra obnoxii sint erroribus, qui secundum apparentes species, et antequam evidentia cogis, iudicium ferunt,

Auctor assumpsit equationem, quam dedisti $y^2 + axyy + 18 byyy$ $+ 16 bx^3 = 27 bbyy$, quæ exprimit naturam certæ cuiusdam curvæ CMM, cuius tangentes MT duplas esse dixi portionum CT axis a ma-

tuo occurſu T factarum: $\&$ pervenit ad hanc alteram aequationem
 $24 bxx + 9 byy + xxy \vee 4 xx + 3yy = 81 bbyy - 6y^4 - 7 xxyy -$
 $90 bxyy - 96 bx^3$, quam fateor reduci debere ad eam quam dedi y^4
 $\&c.$ poſito jus a mea ſtare parte. Poſtea quadrata ſumit membrorum
 utriuſque aequationis: Ex eo autem quod advertit differentiam
 ſenſibilem non evaneſcere, concludit reductionem non eſſe poſſibilem.
 Interim quadrando membra ſecunda aequationis $\&$ tranſponendo repe-
 ritur $4 y^6 + 9 xxy^6 + 114 bxy^6 - 135 bby^6 + 5 x^4 y^4 + 244 bx^3 y^4$
 $+ 594 bbxxy^4 - 1620 b^3 xy^4 + 729 b^4 y^4 + 128 bx^2 yy + 1536 bbx^2 yy$
 $- 1728 b^3 x^2 yy + 768 bbx^6 = 0$, qua diviſa per primam $y^4 + xxyy$
 $+ 18 bxyy + 16 bx^3 - 27 bbyy = 0$ dat pro quotiente $4 y^4 + 5 xxyy$
 $+ 42 bxyy - 27 bbyy + 48 bx^3$: Diviſio vero abſque reſiduo peragi-
 tur. Unde inferendum, aequationem $4 y^4 \&c.$ ope diviſionis reduci
 ad propoſitam $y^4 \&c.$ Si quidem nullas alias adhibeo regulas reductio-
 nis niſi ordinarias $\&$ ab omnibus Algebriftis hucusque receptas. Ex
 ipſo igitur calculo Auctoris continetur quantum opus, manifeſtum eſt,
 curvam CMm , cujus natura exprimitur per aequationem datam $y^4 \&c.$
 tangentes ſuas habere duplas portiones CT axis inter verticem $\&$ oc-
 curſum interceptarum; id quod aſſeruetam in Commentariis.

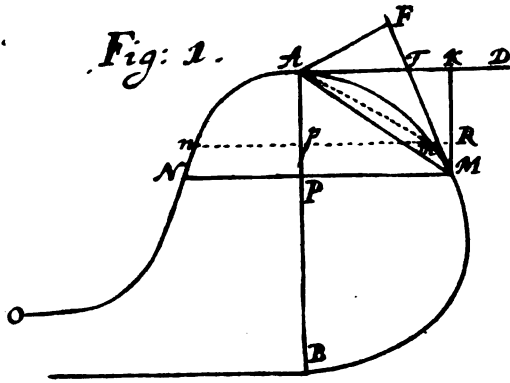
Hoc addere in ſuper ſcriptis; quod $D.$ Bernoulli Profeſſor exhibuit
 in Actis Lipſienſibus ſolutionem longe differentem a mea, qua
 tam debite applicata in reſu propoſito eandem aequationem proferre.

Non magis mirandum erit Deſtruire additamentum, utpote
 quod etiam nititur duobus principiis aequaliter falſis. Prius conſi-
 ſtit in hoc, quod Auctor ſine ulla adducta ratione ſupponit quantita-
 tem $4 y^4 + 9 xxy^6 \&c.$ quae eſt aequalis nihilo diviſam per aliam
 quantitatem $y^4 + xxyy \&c.$ quae etiam nihilo aequatur, neceſſario
 pro quotiente dare tertiam quantitatem $y^4 + 5 xxyy \&c.$ quae etiam
 debeat aequari nihilo. In hoc enim praecipue conſiſtit vis ejus con-
 cluſionis, nempe loco lineae curvae me nihil aliud dare quam aliqua
 tantum puncta loci quaeriti. Sed qui venit, ut non attenderit, quod
 omnis quantitas finita multiplicans nihilum producat nihilum? Al-
 terum principium non ſolidius eſt, quod ita ſe habet: *Aequalitas dua-
 rum diverſarum expreſſionum ejuſdem ſubtangentialis ſemper re-
 ſtituit aequationem loci geometrici: ut hoc principium verum fiat, ad-*

dant

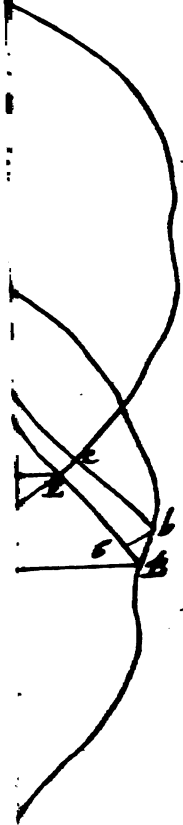
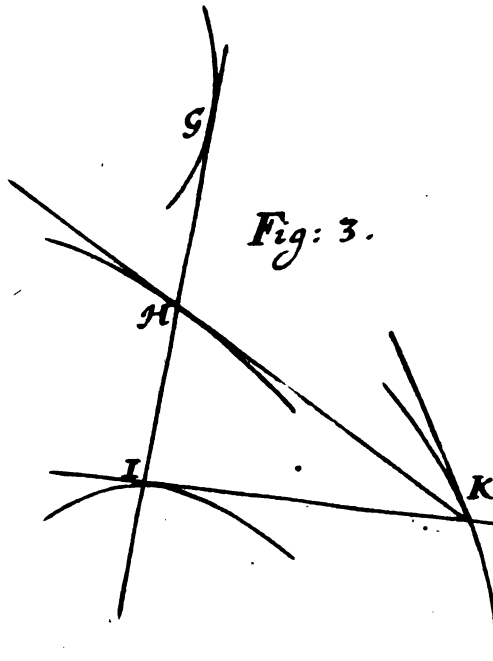

Fig: 1.

4.

Fig: 3.

datur oportet, vel aequationem magis compositam, quae sit dēfinitibilis per aequationem loci Geometrici. Utimodo offendi accidere in aequatione curvae Geometricae quam dedi. Hoc adeo verum est, ut ad convincendum Auctorem aliud nihil requiratur, quam ut clarius explicetur exemplum posteriore quod proponit modo satis obscuro: Esto curva quae cuique AMB, habens pro axe lineam AB, & pro tangente in vertice A perpendicularem AD ad axem; sit etiam alia curva ANO talis, ut libere ducta tangente MT & parallela MPN ad AD, applicata PN sit ubique aequalis interceptae AT inter verticem A & occursum T tangens. Quo facto clarum est spatium APN ubique duplum esse segmenti correspondentis AM: ducta enim AF perpendiculari ad MT, & MK parallela ipsi AB, & intellecta parallela m p n ipsi AD, secante MK in R, quae elementaliter distet a MPN, habebitur ob similit. Δ la AFT, MRm, AF. AT :: MR. Mm, ideoque rectangulum sub AT & MR i.e. spatium indefinite exiguum NPpn & quale rectangulo sub AF & Mm i.e. duplo Δ lo AMm. Verum, Auctor praetendit, quod dato loco quadratricis ANO cum expressione subtangens KI toti quaesiti reperitur semper idem hic locus & non multiplex loci, ut ego saepissime accidere contendo. Ad cuius demonstrationem supponit locum quaesitum AMB esse semicirculum, erit positus AP, x; PM u; PN vel AT, y; TK, t; AB, 2d; ejus aequatio $uu = 2dx - xx$, unde per vulgares methodos habetur

$$\text{subtangens } t = \frac{dx - xx}{u} = u - y, \text{ \& consequenter } y = \frac{u^2 - dx + xx}{u}$$

ddx

$\frac{2u}{u^2 - dx + xx}$ substituendo loco u & uu eorum valores $\sqrt{2dx - xx}$

& $2dx - xx$; & haec aequatio exprimit naturam quadratricis circularis Leibnitiana ANO. Sunt itaque duae diversae expressiones subtangens KI, nimirum $u - \sqrt{2dx - xx}$ & $\frac{dx - xx}{u}$, atque si in posteriori loco x subrogatur ejus valor $2dx - uu$, tertia resultabit

expressio $u - \frac{dx}{u}$ ejusdem subtangens. Auctor supponit tertiam
 Nnn 3 hanc

TAB. XI. Fig. 1.

hanc expressionem datam esse cum prima, quae elicitur ex aequatione ad quadratricem datam, illasque comparando format aequalitatem

$$u - \sqrt{\frac{ddx}{2d-x}} = u - \frac{dx}{u} \text{ --- que restituit locum ad circulum}$$

Quod erat inveniendum. hactenus haec Auctori bene cedunt. Verum si loco tertiae expressionis $u - \frac{dx}{u}$ sumatur

$$\frac{dx-xx}{u} \text{ --- quae immediate ex loco ad circulum producit}$$

$$\text{formabitur aequalitas } u - \sqrt{\frac{ddx}{2d-x}} = \frac{dx-xx}{u} \text{ --- quae diversissima}$$

est a loco ad circulum, quaeq; cum noutiquam restituit: sublatis enim fractionibus & irrationalitate, reperitur $x^5 + 4dx^4 + 5ddx^3 + 2uux^3 - 6duuux - 2d^2xx + 5dduux + u^4x - 2du^4 = 0$, non autem locus ad circulum $xx - 2dx - uu = 0$, id quod evicare deberet secundum Auctorem. Sed si dividatur ultima aequatio per locum ad circulum, nihil remanebit, & pro quotiente habebitur $x^5 + 2dxx + ddx + uux - 2duu$. Et hoc prorsus idem est quod accidit in mea curva. Ecce interim, ut Auctor ratiocinetur, aequatio localis

$$u - \sqrt{\frac{ddx}{2d-x}} = \frac{dx-xx}{u} \text{ --- diversa est a proposita } xx - dx - uu.$$

inutile autem foret illas elevare ad altiorum gradum quadrate multiplicando membra singularum, neque enim id faceret evanescere illarum differentias: Evidens quoque differentia reperiretur, si asymmetrica unius sublata per multiplicationem quadratam factis ambobus membris aequalibus nihil per transpositionem (unde resultat $x^5 + 4dx^4 + 5ddx^3$ &c. = 0) & quadrato alterius posita aequalis nihilo multiplicato per x , (unde fit $x^5 + 4dx^4 + 4ddx^3 + 2uux^3 - 4duuux - u^4x = 0$) si, inquam, aequationum ortuum singuli termini intersit comparentur. Denique si quis subire oellet laborem dividendi utramque aequationem per quantitatem $xx - 2dx + uu = 0$ ducam

in loco Geometrico proposto, prior deprimeretur ad $x^3 - 2 dx + ddx$
 $\neq uux - x duu = 0$ (NB. factis hanc quantitatem æqualem nihil si-
 ne ulla probatione) altera vero ad $x^3 - 2 dx + ddx \neq uux = 0$, qui sunt
 duo loci Geometrici differenter, eum tamen secundum problematis na-
 turam &c.

Difficultatem nunc eousque explicatam spero, ut obstinationi
 non minus quam impetueo contradicendi pravitati imputandam es-
 set, si Auctor eidem diutius inhæretet.

JAC. B. DE METHODO TANGENTI-
um Inversa, quousq; tum in communis tum recon-
ditiore Geometria potestate sit & non sit, conferenda cum
Schediasmate Leibnitiano Mensis Julii hujus

Anni.

Elegantia sunt, quæ hic dedit Vir eximius de Applicatione Calculi
 differentialis ad partem Methodi Tangentium inverse, quæ
 constitit in constructionibus Curvarum ex data relatione duarum
 Functionum, quas appellat, ad se invicem. Et cum ad profectum
 scientiæ conducat nosse, quousque hæc etiam per vulgarem Geome-
 triam possint effici, observandum est, quod quotiescunque Functiones
 illæ, quas inter ratio data h. e. Algebraica, supponitur, tales sunt, ut
 Curvam necessario poscant Algebraicam (quod fit, ubi rectæ curvæ
 ve quæ sita tangentes ordinatim positione dantur, ut cum ex data
 relatione inter resegmenta axium AT & AB, aut inter perpendicu-
 lam CP & resegmentum AP, quaeritur curva,) Problema quoque
 semper in potestate communis Geometriæ sit futurum, ut non opus
 sit differentialium calculo uti, nisi pro illis curvis, quas data ratio
 non semper Algebraicas arguit; quod speciatim in ipso exemplo
 Orbis Aëstivæ ita manifestum fit: Sit inventenda Curva CC, cujus
 perpendicularis PC ad resegmentum ab axe AP habeas relationem
 datam, velut eam quam habent coordinatæ Parabolæ AE, h. e. (ob-
 commonem rationis terminum AP,) ut PC sit æqualis PE. Intelli-
 gantur centris P & (P) radii perpendicularium PC, (PC) quos cir-
 culi describit intersecantes sese extra curvam in F, erunt per hyp. PC,
 (PC) h. e. FF, (P) F, singule respondentibus PE æquales, unde &c.

AB. XL
 Fig. 2

vero etiam, datis positione curvis Lineam quæritam tangentibus, ipsa
 communis Geometriæ ope reperitur. Sic aliquando solvi vulgari me-
 thodo *Problema Ballisticum* de definienda Curva, quam tangant o-
 mnes Parabolæ, a globo in singulis mortarii elevationibus constante
 vi explosæ, descriptæ. Sic etiam reperio lineam, quæ tangat seriem
 Paraboloidum ejusdem gradus, circa eundem axem constitutorum,
 ac vertices diversos, parametrumque intervallo verticis & extrema-
 ti axis æqualem habentium, perpetuo rectam esse. Porro, quo pa-
 cto communis Geometriæ beneficio ex data duarum Functionum,
 relatione tertia sit elicienda, & speciatim ex data relatione coordina-
 tarum, i.e. ex ipsa data curva, radius osculi, (supponendo in æqua-
 tione duas vel tres radices æquales, prout osculum spectatur ut con-
 cursus vel duorum radiorum circulorum tangentium inæqualium,
 vel trium radiorum unius secantis circuli,) id jam in *Additamento cit.*
Probl. m. Jan. 1692, p. 34. & in Lucubr. m. Mart. 1692. & Jun. 1693, de
Natura Osculorum abunde ostendimus; idemque etiam per præce-
 dentem constructionem potest effici: cum enim datur Curva, pun-
 ctumque in ea per hyp. adæque subperpendicularis, adæque posi-
 tione radius osculi, isque extremitate sua tangat Curvam Evolutam,
 dabuntur quoque ressegmenta axium conjugatorum per hunc radi-
 um. Ergo per præcedentem dabitur Evoluta, Ergo & radius o-
 sculi dabitur longitudine. Quomodo vero ex data coordinatarum
 una & radio osculi ipsa vicissim Curva indaganda sit, hoc quidem
 communis Geometriæ vires transcendit; nec enim positione dantur
 osculantes circuli. Dependet autem Problema a constructionibus
Elasticarum; descripta namque curva, cujus applicata reciproce pro-
 portionetur radio osculi, si ad ipsam, ceu ad Lineam Tensorum,
 construat. Elasticæ erit hæc quæritæ, ut *augustinus, Jura hinc de*
mi publicatis colligere est. Sed tandem illud in genere tenendum
 (quod initio innui) omnia Problemata, quibus promiscue Algebrai-
 cæ & Transcendentes Curvæ satisfaciunt, Geometriæ reconditori
 propria esse, frustra que tentari per communem: eorum vero alia
 construi per simplices quadraturas aut rectificationes; alia per inflex-
 siones Elasticarum, præcedens; alia falsè per transiciones, ut cum
 quærenda proponitur curva ex data relatione rectæ tangentis ad pro-
 prium ex axe ressegmentum; cujus constructionem in casu relatio-
 nis

nis constantis (qualem *Frater* propofuerat) *ſup. anno m. Junio* dedi-
 mus, facile tamen accommodandam ad cafum cujuſvis relationis da-
 tæ variabilis, modo loco rectæ, ſuper qua fili deſcribentis extremitas
 protruditur, ſubſtituatur Curva, cujuſ ordinata æquetur exceſſui fili
 ſupra tangentem datam. Nemo vero hic exiſtimet, omnem Me-
 thodum tangentium inverſam hiſ exhauſtam eſſe, utpote quæ non
 debet acquieſcere in qualicunque curvarum conſtructione, ſed pri-
 mario rimari, quot quibuſque in caſibus ſint futuræ Algebraicæ, aut
 ſecus; ac tum ad cujuſ gradus quadraturas referantur: quod in modo
 laudato Problemate *D. Marchio Hoſpitalius* & ego præſtitimus. Ad
 hoc vero præſtandū requiritur, ut in æquatione literæ indeterminatæ
 cum ſuis differentialibus a ſe mutuo ſeparentur, quod nec ſemper ſo-
 ri poteſt, nec ſi poſſit, univerſali methodo conſequi licet: & quemad-
 modum datis Æquationibus Algebraicis quibuſvis multiplicatione,
 ex ipſis compoſita facile habetur, data vero compoſita invenire com-
 ponentes difficillimum & ſæpe impoſſibile eſt, nulla huic negotio u-
 ni-verſalis regula præſcribi poſſit, particulares vero infinitæ, quarum
 horum partem collegit *Huddemius*: ita quoque Methodus directæ
 tangentium ubique facilis, inverſa generalis nulla, ejuſque loco tan-
 tum particulares dari poſſunt regulæ, quarum qui plures collegerit, ſi
 optime de hac Methodo meruille cenſebitur. Ad directam Metho-
 dum pertinet hoc Problema, quod tentari poteſt: *Datis tribus Curvis*
 Algebraicis *G, H, I,* & quarta *K,* quam formant interſectiones recta-
 rum *HK, IK,* tangentium curvas *H* & *I* in iſdem punctis, in quibus
 tangens curvæ *G* ipſas ſecat, quaerere tangentem quartæ *K.*

TAB. XI.

Fig. 3.

**JOHANNIS BERNOULLI CON-
 ſtructio facilis Curvæ acceſſus æquabilis a puncto
 dato per Rectificationem curvæ Algebraicæ.**

JAm olim mihi tentatum præſens problema habens confiteor, le-
 vem autem ob ſcrupulum, qui feſtinanti & aliis tum temporis occu-
 patiffimo occurrobat, quemque adeo diluere non ſtatim vacabar, ab
 eo prorfus abſtinui. Cum vero *nuperum menſem Junium* pervolve-
 rem, inſcio mihi & inexpectanti ſeſe offerebat problematis hujus ſo-
 lutiõ

Autio *fraterna*, allaque hujus affinia. Ex quorum occasione filium meae solutionis imperfectae & obiter olim tentatae demum aggressus & feliciter sum profectus. Non multus in illo fui, sed leve post conamen perveni ad constructionem quae *fraterna* tanto praestantior est, quod curvae algebraicae rectificatione idem praesto & faciliori modo, quam quod *Frater* praestitit per rectificationem curvae mechanicae: Nec opis habeo radiis circulatorum osculantium in spiralibus, qui tamen & ipsi nullo labore inveniuntur.

Constructioni meae praefigam calculum, qui me eo perduxit, partim ut eam ex *fraterna* deductam nemo existimet, partim etiam, & quidem praecipue, ut publicum exinde emolumentum capiat, & non meris constructionibus (quibus intellectis non doctius evadit) parsceatur. Optandum sane esset, ut idem Eruditi semper observarent, & hac in re *summum Geometram Leibnitium* imitarentur, qui egregia sua inventa Orbi literato ostendisse non contentus, viam insuper analyticalicam singulari opere *scientiam infiniti* complectente propediem editurus est, de quo, ut de caeteris ejus conatibus, multum nobis pollicemur.

Anal. Ut ad institutum redeam. Sit ABC curva, quam quaerit TAB. XI. mus, per quam nempe grave descendens (ex altitudine data PA prius delapsium) aequalibus temporibus aequaliter recedat a puncto dato A, Radio AP descripta peripheria PFH, ductae intelligantur AB secans peripheriam in E, & BL, EG perpendiculares ad PA productam; itemque centro A arcus bb abscindens ex AB particulam Bb aequalem recessui momentaneo, & proinde aequalem ei particulae curvae quam grave primo momento percurrit. Esto nunc ER = a, AB = x, AG = y, arc. HE = z, Ee = dz, Bb = dx, erit bb = (quia Ae. Ab.; Ee x dz $\sqrt{aax^2 + yx^2}$)

bb) $\frac{a}{x}$, ideoque Bb = $\frac{a}{x}$ quoniam autem Bb sup-

ponitur aequalis ei particulae curvae quam grave in A percurrit aequali momento quo percurrit Bb, erit Bb ad Bb ut celeritas in B ad celeritatem in A, ut (ex natura gravium descensus) $\sqrt{PL}$ ad $\sqrt{PA}$;

ideoque $\frac{\sqrt{aax^2 + yx^2}}{a} dx :: \sqrt{\frac{a}{x}}$, id est, sumendo qua-

000.

drata,

drata, $aadx^2 + xxdz^2. aadx^2 :: xy + aa. aa;$ & dividendo $xxdz^2. aadx^2 :: xy. aa;$ reducta proportione ad æqualitatem habetur

$$\frac{dx}{\sqrt{x}} = \frac{dz}{\sqrt{y}}, \text{ sed ex natura circuli invenitur } dz = \frac{ady}{\sqrt{aa-yy}}$$

ergo $\frac{dx}{\sqrt{x}} = \frac{ady}{\sqrt{aa-yy^2}}$ quæ est æquatio differentialis pro curva qua-

sita, ubi indeterminatæ x & y cum suis differentialibus dx & dy sine ulteriori disquisitione sponte separantur, secus ac fit cum pro indeterminatis alix assumuntur lineæ; & hoc est in quo totum mysterium consistit, quod si *Leibnitium* in hoc supputandi genere veratissimum hucusque latuit, mirum non est, si quidem casu potius quam industria eo pervenitur, utpote quod optioni fortuitæ & arbitrariz indeterminatarum unice est, tribuendum. Præcipuum autem quod agendum restat est, ut ex jam inventa æquatione differentiali problema, quam commodissime construat: Per quadraturam spatii curvilli-

næ (cujus abscissa existente y , applicata sit $\frac{ady}{\sqrt{aa-yy^2}}$) construi

posse nemo non videt, sed quia in praxi non facile quadrantur spatia, tentandum illud est per rectificationem curvæ abscijus; quæ si potest esse algebraica, in leges Geometriæ tendendus est peccare qui recurrit ad Mechanicam, præsertim si hæc ipsa mechanica non minus operose per quadraturas spatiorum describatur. Hæc igitur meum, de quo nec *Furri* adhuc constat, ostendam modum, quo ad curvam algebraicam pervenitur, per cujus rectificationem problema

construitur: Æquationis differentialis inventæ $\frac{dx}{\sqrt{x}} = \frac{ady}{\sqrt{aa-yy^2}}$

membri non integrabilis $\frac{ady}{\sqrt{aa-yy^2}}$ (quod ita appello, quia ejus integrale vel summatorium in quantitatibus algebraicis non habetur)

sumo quadratum $\frac{aady^2}{aa-yy^2}$, illudque vel ejus multipulum sub-

multiplumve per methodum *Diophanteam* divido in duo alia quadrata, quorum latera, si fieri potest, sint integrabilia, secus enim orietur tantum curva mechanica: hinc itaque multiplum quadratum

$$\frac{a^3 dy^2}{2ay - y^3} \text{ dividitur in hęc duo alia } \frac{aa + 4ay + 4yy dy^2}{4ay + 4yy} \text{ \& } \frac{ady + 2ydy}{ady - 2ydy},$$

quorum latera sunt

$$\frac{4ay - 4yy}{2\sqrt{ay + yy}} \text{ \& } \frac{2\sqrt{ay - yy}}$$

horumque integralia $\sqrt{ay + yy}$ & $\sqrt{ay - yy}$. Ideoque constructa Curva *AMONA*, cujus abscissa $AR = \sqrt{ay + yy}$, & applicata $MR = \sqrt{ay - yy}$ (id est cujus abscissę & applicatę respondeant applicatis Hyperboles æquilaterę & circuli eandem diametrum a & easdem abscissas y habentium) erit elementum hujus curvę

$$= dy \sqrt{\frac{aa + 4ay + 4yy}{4ay + 4yy} + \frac{aa - 4ay + 4yy}{4ay - 4yy}} = \frac{dy \sqrt{a^3}}{\sqrt{2ay - 2y^3}}$$

ideoque integrale primi est æquale integrali ultimi i. e. $\sqrt{2x}$

portio curvę $AM = \sqrt{2ax}$, proindeque $x = \frac{AM^2}{2a}$.

Constr. Ex his sequitur constructio facillima problematis. Factis enim & positis quę prius, producatuŕ si opus AE ad B, ita ut AB sit tertia proportionalis ad HP & AM; erit B in curva optata ABC, per quam grave descendens si ex P ceciderit æqualibus temporibus æqualiter a puncto A recedet. Demonstrationem syntheticam, quam quivis ex analysi præmissa statim contexere poterit, omittimus. Primarię etiam proprietates hinc facile deducuntur, quas recensere animus non est; id unicum monuisse sufficiat non laminam sed tubum secundum lineam ABC incurvatum adhibendum esse, nam globulus descendendo non ubique infistit convexitati curvę. Ceterum distantia puncti C in quo curva semet ipsam secat a vertice A plus

quam

quam duplo major est AH, secus quam in schemate nupero representatur. Curva AMON est quatuor dimensionum, quæ etiam semet ipsam secat in A, & quæ continuata producit partem inferiorem similem & æqualem superiori, faciens angulum MAN ejusque oppositum rectum. Peripheria HQP transit per ejus punctum S remotissimum ab axe AO.

Opportune hic incidit modus construendi curvam *Elasticam*, qui etiam per solas rectificationes curvæ AMO & Ellipticæ cujusdam peragitur, & proinde in praxi longe facilior quam is qui quadraturas spatiorum supponit: Semiaxibus AO & radio circuli AF perpendiculari ad AO construatur quadrans ellipticus FTO, & ducta quavis

$$\text{in eo applicata TZ sumatur } AR = \frac{AZ}{AF} \sqrt{AF^2 + AQ^2}, \text{ appliceturque } QZ = \text{arctui elliptico TO multato quarta proportionali ad AO, AF \& AM; quo facto erit punctum Z in curva } \textit{Elastica}.$$

Demonstratio non minus facilis est quam constructio: Sit enim $AQ = x$, $QZ = y$, erit elementum arcus TO (ex natura elliptis) $= aax dx + xxdx$

& elementum curvæ AM (ex ejus natura & constr.)

$$\frac{\sqrt{a^2 - x^2}}{aax \sqrt{2}}$$

$= \frac{\sqrt{a^2 - x^2}}{aax \sqrt{2}}$, ideoque elementum quartæ proportionalis ad AO,

$$AF \& AM \text{ erit } = \frac{a \, dx}{\sqrt{a^2 - x^2}}, \text{ ergo elem. TO:} - \text{elem. } \frac{AF, AM}{AO}, \text{ id}$$

$$\text{est elem. } QZ = \frac{dy}{\sqrt{a^2 - x^2}} = dy, \text{ quæ est eadem æquatio quam}$$

Frater exhibuit pro construenda *Elastica*, quamque suspicatus est, sed perperam, nullatenus a cujusdam sectionis conicæ rectificatione dependere: dependet enim ex parte saltem a rectificatione curvæ Ellipticæ.

Lectorem Benevolam monitum cupimus, sebediasma hoc Bernoullianum ad manus nostras pervenisse, antequam mensis Augustus anni pro-

*praesentis Aetorum horum, in quo Viri illustris G. G. L. Constructio
Problematis, de Curva Isochrone Paracentrica, pag. 364. & seq.
continetur, clarissimo Bernoullio visus fuit, aut videri potuit.*

LUDOVICI DE DIEU CRITICA
Sacra, sive Animadversiones in loca quadam dif-
ficiliora Veteris & Novi Testamenti, quibus suffixa est
Apocalypsis D. Jobannis Syriaca.

Amstelodami apud Gerhardum Borstium, 1693.

Constat 9. alfab. & 18. plag. in Fol.

SEPTUAGINTA sex, & quod excurrit, effluxerunt anni, postquam de-
creto Synodi Dordracenae publico constitutum fuit, novam ad ipsos
fontes originales adornare versionem Bibliorum Belgicam, qua, prio-
ri ad ductum Lutheranae elaborata abolita, in publicis imprimis coe-
tibus pro cathedra ecclesiastica uterentur. Quod statutum uti o-
mini laude majus fuit; ita ad illud maturandum viri istarum regio-
num docti suas undique contulerunt symbolas, ut nitidius & accu-
ratius tanti momenti opus in publicum prodiret: quos inter postre-
mus non fuit vir ad studium linguarum orientalium promovendum
natus LUDOVICUS de DIEU, in hunc finem Critica sua sacra pre-
lo commissa. Percurrit autem in ea primo omnia omnium libro-
rum Veteris Testamenti capita, quique in iis versus aut loca difficilio-
ra ipsi visa sunt, vel in quibus vertendis alii errarunt, explicat,
& pro egregiis ingenii sui viribus (conferendo semper alias He-
braeae cognatas linguas orientales) vindicat. Deinde eadem in Novi
Testamenti locis difficilioribus explicandis methodo utitur, id praeter
alia sibi commendatum habens, ut Syriacam versionem examinet, eam
si a Graeco textu dissentiat, corrigens, si vero conveniat, probans:
quam porro libertatem sibi sumit, modeste tamen, cum aliorum
sententias, maxime Bezae, recenset. Ultimo praedictis jungit Apoca-
lypsin: & quidem non satis ipsi fuit textum Syriacum suis imprimi
curasse typis, sed & in gratiam tyronum eundem Latio donavit, li-
terisque insuper & vocalibus Hebraicis ad latus expressit; in quibus
punctis subscribendis plurimum a Tremellii ac Fabricii Boderiani co-
dices

dice abit, idque non sine causa: quippe hi majorem rationem habuerunt genii Hebraici quam Syriaci. In describendo textu Syriaco ita se gessit, ut mendas etiam, quæ in Manuscripto aderant, retinuerit, hoc tamen addito signo †, ut eas caveat lector; ast sicubi in manuscripto codice ad sensum perficiendum quædam deesse visæ ipsi fuerunt, id tali nota [ ] spatio interiori vacuo relicto indicavit, & in charactere Hebræo ex Græco supplevit.

FRANCISCI BACONI, BARONIS DE

*Verulamio, Opera omnia, cum augmento,
quod Latinum reddidit S. J. Arnold.*

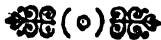
Lipsiæ impensis J. J. Erythropili An. 1694. in fol.

Alph. 9. plagul. 13.

Johannes Justus Erythropilus, Hafniensis bibliopola, cum novam Verulamii operum editionem adornaret, ab Arnoldo, clarissimo Viro, petiit & impetravit illorum tractatum versionem, qui a Ravlejo collecti, hæcenus in Latina non apparuerunt lingua. Sunt autem Consilia Regi Jacobo suppeditata de Scororum cum Anglis unione, coloniis in Hiberniam ducendis, Ecclesiæ Anglicanæ controversiis & tranquillitate, nec non alia, cum orationibus in Parliamentis & alibi a Verulamio recitatis. Memorari autem meretur ejusdem Apologia in causa Essexii, diluens illud, quod nuper Huberus in Historia Universalis narravit: *Baconem Essexio, cui fortunam suam debebat, absque ulla necessitate de alio accusato rebus objecisse, eum proclamasse aliquando, coronam Angliæ Hispano esse proditam.* Nam & invitum se contra Essexium egisse, & solum de occasione libello famoso præbita, ceu levissimo crimine, ex Senatus consilio Comitem accusasse, inibi col. 1465. refert Verulamius.

Cæterum restant Baconi Epistolæ, quas, ut intelleximus, jam quoque Arnoldus interpretatus est, nondum tamen editurus: expectat enim, num alii plures, quam in Ravleji collectione extant, promere sibiq; transmittere velint ac possint epistolæ: illosq; his nostris verbis publice exoratos cupit: vel etiam, ne locus sit æmulationi, operam suam alii cuicunque, earundem editionem curaturo, offerat.

Errores interea typographicos, qui, ut assolet, non semper levi sunt, se collegisse ac imprimi jussisse, ex emtoribus vult latere neminem.

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipsia

Calendis Novembrii Anno M DC XCIV.

IL TEMPIO VATICANO E SUA

Origine &c.

h. e.

Templum Vaticanum & ipfius Origo, cum ædificiis maxime confpicuis antiquitus & recens ibidem constitutis, descriptum ab Equite Carolo Fontana, Deputato celeberrimi ejusdem templi Ministro atque Architecto, cum versione Latina Joannis Josephi Bourne-
rue de St. Romain.

Romæ ex typographia Joh. Franc. Buzagni, 1694. in fol.

Constat plag: 98, cum fig. æneis 79, chartæ augustæ.

Cum non tantum Innocentio XI Pontifici Romano sed & Sæ Congregationi Cardinalium fabricæ templi D. Petri pæ-
positorum, anno 1680 exhibita fuisset discussio, signa-
que dam detecta fuisse asseverata, ob que ruina Vaticanæ tholi (Italici
Cuppola) esset pertimescenda, eaque originem trahere ab Equite
Bernini, tempore Urbani VIII, opera male navata, magisque indices
augeri, ob malam templi custodiam, negotium datum fuit Illustr. Du-
Vespignano, summo ejus fabricæ moderatori, ut quantum ad conno-
cæret peritissimos Urbis architectos, usque daret negotium singula-
tholi aliasque templi partes diligenter perlustrandi. Quo facto,
cum vanam falsamque illam relationem esse cognovissent, que ta-
men longe lateque jam disseminata erat, idem Pontifex commemo-
rato D. Vespignano mandavit, ut nobilissimus Equitem Fou-
tanam,

PPP

tanam,

tanam, quippe hujus templi Ministrum & Architectum, juberet rationes, quibus securitas & firmissima hujus templi stabilitas nitantur, accurate consignare scripto, in perpetuam rei memoriam in archivo ejusdem fabricæ asservando. Quod summa exsecutus est cum cura in volumine presenti chartæ augustæ impresso nobilissimus Auctor, utpote in quo non solum Vaticanam Basilicam graphice descripsit, sed & nullum adesse imminentiæ ruinæ periculum demonstravit. Sex autem capita, quæ sunt instar *proœmii*, Operi præmisit, in quibus partim ejus conscribendi occasionem tradit; partim causas indicat, quæ ipsum commoverint, ut singula Geometricè, non autem Opticè delinearet; partim de varijs ad eruditum architectum spectantibus mensuris agit, nec non antiquas & recentes Romanas *mensuras*, variasque alias ad palmum Romanum reductas, exponit. Ad ipsam vero quod attinet Opus splendidissimum, in septem illud libros divisum est ab Auctore nobilissimo. In *prime* de Vaticani agri, vel a vaticinijs, vel a Vaticano Deo, penes quem essent vocis *humanæ* initia, dicti, situ & circuitu, cujus amplitudo tredecim milliarijs Romæ limites excedebat, disputatur, ostenditurque Vaticanum præcipuum fuisse Tiberium locum, celebremque & conspicuum ante principium & incrementum Romæ. Porro de memorabilibus Vaticani locis agitur, sepulcro nimirum & monumento Romuli, præter Quintis, circo Neroniano, naumachia, quam fingunt quidam, Neroniana, via Etrusca, ponte & porta triumphali, fossa Trajana, porta *Æliæ*, monumentum pyramidalis, quod Scipionis Africani fuisse putatur, de *Æliæ* Adriani tumulo, ponte, & hippodromo, nec non de via Aurelia, atque Janiculo. Inprimis vero circus Neronianus, super cuius latet a Constantino M. antiqua Basilica constructa fuit, studiose describitur.

Atque ut intelligatur, quantum *magnificentia & majestate* novæ templi Vaticanum veterem Basilicam superet, *toto libro secundo* delineatur antiqua Vaticana Basilica. Primum enim de officio forasque Basilicarum agitur, quas Græci summis Principibus, Romanæ Regibus consecrare solebant, & quibus similem Constantinus M. concordam suscepit, divo Petro Apostolorum principi, divinzque simul omnipotentia devotendam. Facturæ id dicitur anno *CXXIV*, octavo die post ejus baptismum; in Vaticano, loco nempe

memo

memoriam reliquiasque D. Petri conservante, inter Circum & Vaticanum montem, juxta fanum Apollinis, ubi Anacletus Pontifex anno 106 oratorium construxit & coemeterium pro summis Pontificibus. Huic Vaticanæ Basilicæ successu temporis alia nonnulla ædificia a Pontificibus fuere adjecta, ut ex delineatione ichnographica constat, quam Paulo V Pontifice, Tibertius Alfaranus accurate laboravit, quamque affert Auctor solertissimus, una cum indice generali & castigato rerum maxime memorabilium, quæ fuerunt in Basilica veteri, cum aliis fabricis contiguis. Porro cum singularis fuerit cantheriorum compaginatio, qui tecta navis majoris suffulciebant, & tam firma, ut non solum illæ persisterint, sed cum destrueretur Basilica, ad tecta palatii Farnesiani sustinenda adhibiti fuerint, hanc seorsum describit, architectosque monet, ut sollicitam stillicidiorum curam gerant, tectaque ita efforment, ut & declivitatem debitam habeant, & subjæctæ cantheriis trabes (*corde*) quæ, ut tecta spatiose sustineant, ex pluribus partibus componi solent, rite coagmententur.

Tertius liber de translatione agæ Vaticanæ obelisci, primum Cæsari, deinde sanctissimæ Cruci dedicati, ipsiusque erectione, quam Michael Angelus Buonarota Julii II. & Pauli III. tempore decreverat suscipere, feliciter vero auspiciis Sixti V. anno 1586, d. 10 Septembris, ope 800 operariorum, 46 ergatarum, & equorum 140, perfecit Dominicus Fontana. Cuius vero arduum oppido summæque ingenii fuerit hoc opus, in quod numerus scutæ (*scudi*) 56975 impensâ dicuntur, hinc machinæ omnes, nec non contignationes ex variis trabibus coagmentatæ, quibus tam vastum onus, nempe librarum 104337, (si pondus supellectilis ferreæ obeliscum prætingentis connumeret) a Fontana sublatum fuit, describuntur.

In *quarto libro* quæ ante templum occurrunt recensentur, area nimirum, & porticus ex quadruplici columnarum serie ab Alexandro VII. opera Bernini equitis æstructæ, ut defenderet populum ad templum comæantem ab æris injuriis. Nam 256 columnæ tantæ crassicie, ut tres viri brachiis extensis unam vix cingere possint, & octoginta stannas sustinentes, allipsis in formam sunt dispositæ, quæ ambulacris rectilincis, per quæ ad palatium Pontificis, scalam regiam, & templum patet aditus, cum templo coheret. Quod quam-

vis stupendum plane censeat ædificium, nullique Romanorum veterum fabricæ postponendum Auctor ingeniosissimus, non dissimulat tamen, ejus fundamenta non rite esse posita, & proinde fornices licet angustos jam disruptos; prætereaque id habere incommodi, quod anguli præcurrentes, ubi rectilinea brachia cum curvis ambulacris junguntur, magnæ populi parti eripiunt plutei, ex quo Pontifex benedictionem dare solet, conspectam. Ita autem comparatæ sunt columnæ, ut basis ex ordine Tuscano, scapus, epistylia, zophori & coronices ex Jonico, capitula ex Dorico sint desumpta. Laudantur quoque fontes duæ summo cum artificio in area Vaticani templi constructi, nec non scala regia a Bernino auspiciis Alexandri VII ædificata. Cum autem locus, unde oculus rite contemplari potest ingentem molem Vaticanam, sit in S. Angeli ponte, eosque arcem producendam fœderet Eques doctissimus, novisque ambulacris & turri campanaria exornandam.

Quintus liber totus est in Basilica recenti singulisque ejus partibus describendis. Illius ædificationem animo primum conceperat Nicolaus V, & post ejus mortem aggressus est Julius II, cum evidens jam immineret veteris ruinæ Basilicæ. Præ reliquis autem architectorum delineationibus futuri templi, Bramantis typus approbatus fuit, quem deinde, cum vastas narium judicaretur, contraxit Antonius Sanctogallensis, quo mortuo Michael Angelus Buonarota denuo reformavit typum Antonii, opusque strenue urfit. Buonarotæ autem vestigiis insisterunt, qui successere architecti, Jacobus Barozius de Vignola; & qui tholum Sixti V tempore abolverunt, Jacobus a Porta, & Dominicus Fontana. Tantorum igitur virorum cura & dextoritate feliciter absolutum fuit opus, quod parti veteris Basilicæ Julii II tempore diruta successit. Atque hic imprimis commemorandus est stupendus ille duplex tholus, cui par nullus in orbe nullusque secundus, si magnitudinem spectes & elegantiam. Uti equidem veteres quoque sunt simplicibus tholis ad templa contegenda, ex quibus Panthei tantum & S. Sophiæ Byzantiæ temporum injurias evaserunt. Sed cum interior quidem illorum superficies grata oculis accidat, non autem exterior, quæ depresso nimum apparet, sagacissimus Brunellescus primus Florentiæ duplicem tholum, exteriorem & interiorem, octangulati forma templo Mariæ de Fioribus

bus imposuit, & turricula, per quam illabitur lumen (*Italis lanternæ*) exornavit. Hunc tamen longo superavit intervallo Buonarota, qui circularem formam tholo Vaticano tribuit, modulunque elaboravit, secundum quem, Sixto V Pontifice, fuit exstructus. Quum autem idem artifex templum pilis, stylobatis, columnisque exornans recesserit a legibus, quæ in veterum monumentis observatz cernuntur, id eidem vitio non esse vertendum censet nobilissimus Fontana, quandoquidem sublimibus illis ingeniis artisq; apprime callentibus, tanquam novis legislatoribus, novas quoque regulas architectonicas condere liceat. Denique ut manifestum fiat, quanta sit hujus ædificii firmitas, ad calculum revocat Auctor parietum fundamentorumque soliditatem, & cum Panthei structura confert, ostenditque rimulam unicam exilem non esse indicium relaxationis partium, quippe cum tanto temporis intervallo non creverit, exteriorque tholus illæsus omnino persistit. Non eandem meretur laudem pars altera Vaticanæ basilicæ addita a Paulo V, opéra Carlo Maderni, qui relicta plastica arte nomen Architecti sumserat. Nam & fundamenta parum firma effecit, & ita disposuit, ut non in directum jaceant cum parte priori primaria, erroremque sero animadvertens ab iis, quantum poterat, deflexit, & tantum ædificium extremæ quasi fundamenti crepidini imposuit. Ad quod cum non advertisset animum Berninus, & angulo extremo turrim campanariam inædificasset, diruenda ea fuit, cum jam ad coronidem fere perducta fuisset: quanquam servari potuisset, si Longi & Ferreri architectorum, quibus & Fontana rostrer ad stipulatur, consiliis locus fuisset relictus.

Libro sexto de summis templo Salomonis, nec non templo Vaticano, ejus porticui, fontibus, &c. impositis disquirat Auctor, & probare contendit, si spectos insigniter auctum nostro tempore auri pretium, sumtus utriusque templi inter se pæne esse æquales, & spatium, quod occupat templum Vaticanum, cum palatio & horto Pontificis, ter fere continere templum Salomonis.

Libro vero septimo comparatur Vaticana Basilica cum Pantheo, nonnullis celeberrimis Asiæ templis, templo item Jovis Capitolini, Pacis, & S. Mariæ de Floribus, eum quidem in finem, ut hæc omnia longe inferiora Vaticano templo esse adpareat.

Cæterum opus hoc splendidissimum, & totum pæne refertum

figuris accuratissime descriptis & nitidissime æri incisis, quamplurimis in locis varias complectitur regulas architectonicas utilissimas. V.g. p. 105, de tectorum declivitate debita, & incisuris trabium coagmentandarum rite faciendis; p. 193, de altitudine trabeationis columnæ ordinis Corinthii & Romani inveniendæ, per mediam proportionalem inter quartam & quintam partem altitudinis columnæ; p. 267, 293 de fundamentis rite jaciendis; p. 281. de construendis portis & frontispiciis; p. 325. 333. 361. ff. de construendis tholis tam simplicibus quam duplicibus, & turriculis quas *lanternas* vocant; p. 413. de lignorum compaginatione ad extruendos fornices. Quas haud difficile assequentur Architecturæ studiosi, ipsum ? adæant, vel mediocriter tincti cognitione lingue Italice, limpidissimum Fontanæ fontem potius, quam non clare ubique fluentem rivulum Latinum.

**LIBRI SALOMONIS: PROVERBIA,
Ecclesiastes, Canticum Cantorum; Sapientia,
Ecclesiasticus. Cum notis Jacobi Benigni Bossuet, Epi-
scopi Meldensis. Accesserunt ejusdem supple-
nda in Psalmos.**

Parisii, apud Jo. Anisson. 1693. in 8.

i. Alphab. plag. 21.

EX opera, quam in Salomonæos hosce libros, itemque in Ecclesiasticum ac librum Sapientiæ impendit celeberrimus *Bossuetus*, primo loco nobis delibandæ videntur præfationes, quas ille singulis præfixit, quæque ob suum, quem præstant, usum sicco pede non transiliendæ sunt.

Et PROVERBIA quidem dum aggreditur, causam ante omnia determinat, ob quam Salomoni visum fuerit, de morum disciplina non ordine quodam ac longa oratione differere, sed breviam fatam decreta figere? quod scilicet hoc adjuvamento sublevare memoriæ, stimulos crebris velut ictibus eorum magis incitantes adhibere, ipsique varietate quemvis oblectare voluerit. Postea commonstrat, ut nihil ad moralem Philosophiam amplius desiderari possit, si quis has ipsas

ipsas sententias accurate perdiderit: prout etiam per exempla nonnulla edocet, quæ speciatim ad œconomiam muniæque seduli patrisfamilias; ad politicam, ac Regum & regnorum robur, dignitatem, felicitatem, publicorumque consiliorum rationem; ad privatam, denique vitam commode instituendam pertineant. Docendæ rationem maxime commendat, siquidem ad vivum velut omnia depingi, & coram oculis collocari ipsarum rerum imagines videamus; aliaque hæc reperire detur, quæ Salomonē cæteris in seculo sententiarum auctoribus multum antecellere manifesto comprobent, præcipue, quod veram sapientiam, cultum scilicet ac timorem Dei, sinceramque pietatem fundamenti loco ponat & ubique commendat, quam alii Sapientes nec fando noverint, aut primoribus saltim, quod ajuunt, labris degustaverint. Interim pro V. T. ratione promissiones minasque tantum temporales adhiberi, sed hominem spiritualem, hoc est, Christianum, se a terrenis divitiis ad cœlestis regni opes erigere debere annotat. E versionibus primum commendat septuagintaviralem, quæ, licet ab Hebræo subjin deflectat longius, (cujus rei causas e sua in Psalmos præfatione repetit,) non tamen ideo repudianda veniat, cum ante Christum natum per Synagogas omnes obtinuerit; cum ab Apostolis, plerisque etiam proverbiorum locis inde mutuatis, frequentata; cum ab Ecclesia Orientali perpetuo usu retenta, & a Latina quoque usurpata fuerit tamdiu, donec egregia S. Hieronymi opera Hebræicæ veritati cessërit. Et veterem sane Latinam versionem, ex LXX. deductam rivulis, innumerabiles Patrum Latinorum locos, maxime Ambrosii, representare; ast Hieronymianam, non modo subsecutæ Ecclesiæ & Synodi Tridentinæ, verum etiam jam inde ab initio S. Augustini, hinc sua compingentis specula, auctoritatibus egregie muniti observat, tandemque Hieronymi in libros Salomonis præfationem ad Chromatium & Heliodorum; Episcopos, itemque Isidori Pelusioræ epistolam, quadragesimam libri quarti de tribus Salomonis libris subijcit.

Altera, quæ isthanc excipit, præfatio ECCLESIASTEN concernit, Auctorque totum illum librum unica velut hæc argumentatione concludi arbitratur: cum vana omnia sub Sole sint, id unum in homine magnum verumque esse, si Deum timeat, præceptis ejus pareat, & futuro judicio purum atque integrum se servet. Hujus citharæ-

thymematis primam partem rerum humanarum enumeratione tantique Regis experimento consistere, alteram vero in c. XII, 13. 14. contineri asserit. De tempore, quo ille scriptus sit, mentem suam ita aperit, ut amplectatur traditionem Hebræorum, post Salomonis penitentiam id constituendum videri asseverantium, ac istis se inductum fatetur rationibus, quod non nisi in devium Salomonem quaderent, quæ cap. VII, 26. 27. itemque c. II, 10. legantur. Non tamen nisi conjecturam esse hanc opinionem libens concedit, quandoquidem Deo placuerit, tanti Viri errata certa esse, salutem vero ac respicientiam in dubio versari, ut, qui stat, eo cautius viderit, ne cadat. Mox Grotii sententiam, qui sub Salomonis respicientis nomine post Babylonicam migrationem confictum fuisse hunc librum *persuadere* aliis conetur, refellit, & fundamentum, cui ille innitatur, subvertit; quod nempe e Chaldaicis, quæ heic sunt obvia, vocabulis tale quid colligere non liceat, ostendens, cum & pauca ista sint, & si plura quoque essent, obstat tamen norum illud, quod inter affines & ejusdem fere ingenii linguas multa vocabula soleant esse communia, & quod famihare admodum sit elegantissimis Scriptoribus, præsertim in scriptis eruditis, pro quo & præfens reputandum, ex peregrinis linguis aliquid inspergere. E versionibus antiquam Græcam veritati maxime inhaerere dicit, seu ac in Proverbiis, quæ diversitas in aliis quoque libris reperiatur; unde argumentari detur, eam *versionem*, quam LXX. dicimus, non uno auctore neque una *fortitan ætate* conscriptam. Latinam ex illa Interpretum septuaginta deductam ante, Hieronymum universam occidentalem Ecclesiam frequentasse, pro alia vero habendam a Vulgata, sicuti & Hieronymus quandam ex Hebraico fonte confecerit, quæ in ejus commentariis ad Paulam & Eustochium reperiatur. Ipsum porro antiquam vulgatam ad Originianorum exemplorum normam emendasse, qui tamen labor nunc amplius haud superstes sit. Tertio vero loco eam, quæ nunc Vulgata appelletur, dedisse subjicit, & hæc quidem cum Hebræo textu multis in locis non adeo congruere haud diffitetur, generatim aliquot varietatum fontes recludens. De commentariis innumeris tacere mavult, unumque se habuisse dicit Hieronymi ad Paulam & Eustochium, qui e doctorum judicio & perspicuitate, & elegantia, & eruditione, variarumque rerum scientia præstet cæteris; unde

&

& præfixum eidem procemium sub finem hujus suæ præfationis exhibet.

In tertia, Salomonem per totum CANTICUM se, captosque suos erga filiam Pharaonis affectus, in exemplum proferre, dumque in vera historia ea fingat, quæ flagrantissimo amoris congruant, aptissime sub elegantis fabulæ involucris, cœlestes amores Christi quæ & Ecclesiæ conjunctionem delineare asserit. Et hac in re prævium ipsi facit Davidem, qui Ps. XLV Salomoni conjugium inituro epithalamium cecinerit, eademque figura Christi & Ecclesiæ nuptias celebraverit; isto solum observato discrimine, quod hic victorias, prælia, atque heroica profecutus, ille autem amoris vim ac suavitatem carmine molliori complexus fuerit, majestate paulisper seposita pastorem induens, ac in idem vitæ genus Pharaonis filiam traducens. Uti autem antiquos mores imitatus pastorem eclogam canere instituerit, ita hanc in septem dies divisam videri. Neque enim diei ac noctis passim in hoc cantico recurrentis vices, temere memoratas esse. Auctorque proin eas ad septenum numerum revocavit, cum Hebræis olim usitatum fuisse constet, ut nuptias per septem dies celebrarent. Istas vero septem dies, quarum spatio suum hoc nuptiale carmen Salomo definiverit, ita se invenisse arbitratur, ut, quod e notarum collatione patet, ad primam caput I. & sex versiculi sequentis cap. II; ad secundam reliqua hujus capituli pars; ad tertiam cap. III, IV, & quinti versus adhuc primus; ad quartam non caput modo quintum, sed & sexto versiculi priores octo; ad quintam versus nonus cum reliquis, caput item septimum usque ad v. 10; ad sextam v. 11. 12. 13. capituli septimi, & v. 1. 2. 3. capituli octavi; ad septimam denique residua. Cantici portio referri debeat. Prima nempe die ait sponsam formæ suæ diffidere ejusque vitia excusare, atque iis, quæ sensus magis afficiunt, pietatis illecebris ac veluti blanditiis delectari. Secunda conversam recens ad perfectioris vitæ studium, in ipsis conversionis initiis, antea vitæ tot peccatis obnoxie commemoratione ac tædio, novæque deliciis a sponso invitari ad solitudinem, reliquiasque cupiditatum exterminare. Tertia incipere amoris exercitationes, inflammari sponsam, fierique perfectiorem. Quarta exercitationem esse vehementiorem gravioremque cruciatum, animæque non tantum gratiam addi, sed robur etiam ac vim, qua & hostium fran-

gat impetus, & supra perfectissimas animas extollatur. Quinta non solum sponso, sed cæteris quoque omnibus eam esse miraculo. Sexta, quo ista sit splendidior, tanto magis eam properare ad solitudinem, eoque jam sponsum ultro invitare, ut amoris liberius & sine ulla interpellatione serviant. Ultima tandem in sponsum recumbere, ut veluti suavissimo Sabbatho conquiescat. Ista vero singula ita pertractari vult, ut quis amorem humanum divinumque complexus allegoriam exequatur, sed caprearum cervorumque in morem vix pede terram attingat, confestim autem ad excelsiora sese efferat. Id quod in suis commentationibus fecisse observentur Origenes, Philo Carpathius, Bernhardus, quorum a deo vestigia & ipse preleserit, non posthabitis tamen iis, quæ Theodoretus, Gregorius M. Beda, Sanctius, aliique erudite ac pie ad hunc librum congesserint.

SAPIENTIAM, quam vocat, SALOMONIS ut inter scripta divina referat, in præfatione eidem præmissa modis omnibus annititur, & S. refragatur Hieronymo, quod libros tales ab Ecclesia legi in ædificationem plebis, non ad auctoritatem ecclesiasticorum dogmatum confirmandam dixerit. Augustinum etenim ad confundendam hæresin Pelagianam passim hujus libri dictis usum fuisse, quod & Cypriano in opere adversus Judæos arriserit. Ejus interim auctorem non ipsum facit Salomonem, sed sub illius saltim nomine scriptam arbitratur, in medio relinquens, quisnam istud munus in se receperit, quandoquidem de Philone Judæo incerta adhuc conjectura, & descriptionis tempus æque incompertum sit. Duas ejus partes constituit, quarum prima sit commendatio sapientiæ, usque ad caput nomen, ubi prolixissima & ad finem usque libri deducta precatio incipiat, in qua prisca recolatur historia, & in tuenda piæ gentis ejusque hostibus ulciscendis divinæ justitiæ ac sapientiæ arcana ab ipsa rerum origine uberius pandantur.

Ultima præfatio circa ECCLESIASTICUM occupatur, cujus autorem fuisse contendit Jesum, filium Sirach, qui eum Hebraico primum sermone scripserit, e quo ab ipso nepote, (quodcunque tandem nomen is habuerit,) in Græcum fuerit translatus. Ætatem vero scripti inde æstimat, quod eo tempore gravem Judæis a gentilibus Regibus incubuisse vexationem multa ejus loca doceant, quodque facta in cap. L. Simonis, Oniæ filii, mentio circa hujus tempo-

ra Siracidem claruisse. confirmet. Duos autem hac appellatione insignitos a Josepho memorari, Simonem scilicet primum, qui vocetur Justus, Oniæ primi filium, secundi Oniæ patrem, & Simonem secundum, Oniæ secundi filium, Oniæ tertii, viri maximi & sanctissimi patrem, sub quo vexationem Regum Syriæ coepisse Macabæica testetur historia. Et secundi illius Simonis ævo Ecclesiastici auctorem sua hæc consignasse, ab Eusebio perhiberi dicit; sed ipse ab eodem recedit, non ob eam modo rationem, quod Noster non nisi eos celebraverit, qui jam vita essent functi, sed quod etiam Simonis hujus tempora pacatissima fuisse constet, adeoque Siracidis lamentis atque precibus locum concedere haud videantur. Firmam ergo hujus libri auctoritatem ad Oniam tertium, quo vivente sub Antiocho Epiphane dira persecutio Judæos exercuerit, hoc est, secundum Usserianas rationes, ad annum ante æram Christianam circiter centesimum septuagesimum primum, ab U. C. fere quingentesimum octogesimum secundum extendit. Interpretationem vero a nepote dicit editam, cum Ptolomæus Physcon, qui & Evergetæ titulum e nummis quibusdam indeptus sit, regni cum fratre Philometore initi annum ageret octavum & trigesimalum, qui ipse centesimum trigesimalum secundum ante Christi nativitatem conficiat, Joanne Hyrcano, Simonis Maccabæi filio, Pontificis tunc munia administrante. Latinæ interpretationis auctorem ignorari, multumque eant ab hodierna Græca discrepare haud dissimulat, ut omnino necessum sit, alium ei lectum esse Græcum codicem, ac illum, quem nunc habeamus, prout & ea, quam Flaminius Nobilius e Græco Sixtino adornaverit, aliquot in locis clarior Græcoque textui convenientior fieri potuisset. Cæterum quæ de libri contentis, distributione, auctoritate commentatur, prolixius referre non vacat. Istud solum addimus, quod in causa, cur Salomonis gerat titulum, indaganda Isidorum sequatur Hispanensem, qui propter nimiam sensus cum Ecclesiaste similitudinem & eloqui parilitatem id factum esse existimet.

Et hæc quidem e *Prefationibus* libuit excerpere. De notis ipsis id dicendum venit, quod breviores sint ut plurimum, sententiasque usui accommodent, ac Scripturas Scripturis sedulo illustrent. Equidem in Canticò prolixior paulo sese Auctor exhibet, cum ubique geminum adducat sensum, historicum alterum, quem ipse

vocat proximum, de Salomonis & sponſæ Egyptiacæ, alterum allegoricum & mysticum, de Christi & Ecclesiæ beato conjugio castisque deliciis. In postremo tamen prosequendo, non tam suos quam Patrum exponit sensus, quorum non mediocrem apparatus cum invenerit, etiam in optimis quibusque feligendis amplam facere segetem inductus est. Sicubi tamen & in reliquis *efflagitare* necessitatem opinatur, calamo suo fræna laxat uberius, ut puta, quando ad Coh. XII, 7 Grotii sententiam examinat, qui loco isti parallelum faciat effatum Euripidis: & reverti res omnes eo, unde ortæ sim, corpus quidem in terram, spiritum vero ad æthera. Sed Auctor noster parum id abesse dicit ab illo Virgilii: atque in ventos *aura* recessit. Quando item Sir. LI, 14. in verbis: *Invocavi Dominum, Patrem Domini mei*; haudquaquam a Christianis demum istud *uogis* additum fuisse, contra eundem Grotium ostendit. De cætero brevem capitibus singulis præmittit summam, textumque librorum e Latina vulgata depromit, ita tamen, ut in *Ecclesiaste* Hieronymianam, in *Ecclesiastico* Sixtinam, quam dicit, versionem simul exhibeat.

Appendicis loco supplenda quædam in Psalmos addit, notas scilicet suas super eos olim editas aliquot in locis emendans. Cum enim multos queri cognosceret, a novitiis expositoribus obscurari Prophetarum de Christo vaticinia, præsertim *Davidica*, quæ cæteris clariora habeantur, exemplis quibusdam in *medium allatis hæc* talia vindicare studuit. Ac in præmio quidem adversus Grotium, ejusmodi testimoniis geminos affingentem sensus, ex instituto disputat, & postmodum in Pf. II, 7. XVI, 8. XLV, 7. CX, 1. 3. XXII, 17. 19. LXVIII, 22. CIX, 8. diserte ac proprie de præcipuis Christi mysteriis sermonem esse, solidis argumentis evincit.

LETTRE DE MONSIEUR DE

Vrigny &c.

i. e.

Epistola Domini de Vrigny, contra Antitrinitarios, Tolerantes, & Moralistas, cum Animadversionibus ad librum, cujus titulus: *Religio naturalis.*

1693. in 8. Blag. 6.

Nun-

NUnquam defuerunt quidem inter coelestis doctrinae vindices, qui strenue obviam irent Christi Servatoris hostibus, Socinianis; & inter Reformatae Ecclesiae Doctores cum primis hoc munere functi sunt Maresius, Hornbeckius, Jurius, Claudius, Abaddius: nihilo fecius tamen, ut precibus amici faceret satis Epistolae hujus Auctor, ipse quoque cum illis descendere in arenam, non detrectavit. Ea tamen lege, ut non aliis armis, quam quae Scriptura Sacra illi suppeditat, pugnet, inconsultae sapientiae esse credens, Metaphysicorum cohortes vocare in subsidium.

Hoc ergo sibi adstruendum praecipue sumpsit, Christum Servatorem nostrum esse verum Deum. Quod si quis evicerit, haud difficulter ab Antitrinitariis impetrabit, ut & Spiritum Sanctum pro vero Deo reputent. Provocat autem ad divinarum literarum documenta luculentissima. Ab Esaia, divino vate, Messias diserte vocatur Deus, *c. VII. 14.* Magi atque pastores, cum nasceretur, divino eum persecuti sunt honore, *Matth. II. 23.* Cum solenni quasi ritu per baptismum consecraretur, vox Numinis delapsa coelitus, omnes de eadem te certiores reddidit, *Luc. III. 22.* Ipse Servator hoc innuit, cum se Dominum Davidis vocat, *Matth. XXII.* Enimvero ex ipsa Domini voce, non contemnendum nascitur argumentum. Haec enim, in novo praecipue foedere, divinitatis index est. Colligitur idem ex mandato, quo Christi discipuli, in nomine Patris, Filii, & Spiritus Sancti, omnes homines salvari lavacro initiare jubentur, *Matth. XXVIII. 19.* Quod oraculum non tantum Servatori nostro Christo, sed & Spiritui Sancto divinitatis honorem praechare vendicat. Quid enim quae so opus fuisset, inter Patrem, & Spiritum, medium Filio tribuere locum, nisi Spiritus Sanctus distincta sit persona? Quam ineptum fuisset, virtutem Dei, re ipsa cum Deo eandem, ab eo ita sejungere? Johannes vero, Christo qui longe carissimus fuit, tantum non ubique hoc inculcat. Verbum apud Deum, quin ipsum Deum fuisse, per illud cuncta fuisse condita, testatur diserte. Tantam vim hisce aliisque viri sanctissimi documentis inesse Auctor arbitratur, ut quicquid responsuri sint venientis hostes, tale tamen illud fore credat, quod cordatis hominibus gravedinem moveat atque ruffim. Ex quinto, decimo, & duodecimo capite praecipue hoc demonstrari potest, ubi de se talia ef-

p. 4-

p. 6-

p. 7-

p. 8-

p. 9-

p. 10-

- p. 12. fatur Servator, quæ creaturæ sortem infinitis excedunt modis. Nec purgasset se ab objecto blasphemix crimine, dum respondit, se in Patre, & Patrem in se esse, sed scelera cumulasset sceleribus, siquidem non fuisset talis, qualem se esse prædicabat, verus nimirum æternusque Deus. Quocunque etiam se vertant sanctissimæ Trinitatis hostes, frigide illud Johannis oraculum *c. III, 16.* eos interpretari necesse est. Ergone tanti fuit creare hominem qui ceteris salutis monstraret viam? Cur igitur tantopere hunc amorem sacer Spiritus deprædicat? Tædere tandem hosce homines ineptiarum debebat. Sed ineptire illis sœlenne est. Hinc & aliud Servatoris effatum, *Joh. VIII, 58.* æque ridicule interpretantur. Jam & divum Paulum in scenam prodire jubet, ad convincendos erroris *Antitrinitarios*. Redarguit ille Romanos *Cap. I, 25,* quod tali honore creaturam, profecuti sint, qui soli conditori rerum omnium debebatur. At nonne ipse hanc incurrisset reprehensionem, si, quem annuntiabat illis, Christus non fuisset verus Deus? Spiritum vero Christi quo pacto & Spiritum Dei vocare potuisset, si Christum non habuisset pro vero Deo? Sed constat sibi vir divinus. Egrègie enim pro hac sententia pugnat *1. Cor. X,* si conferatur eum *Num. XXIII.* item *Gal. I. 1. Philipp. II, 6. Coloss. I. 15. 16.* & alibi. Sed præcipue in primo capite *Epist. ad Hebræos,* tam magnifice de Christi Deitate verba fecit, ut diserte hunc in finem Apostolum Numinis afflatu percussum, hæc literarum monumentis consignasse, Auctor credat. Paulo suffragatur Petrus *II. Ep. I. 1,* & in *I. Ep. V. 7* divus Johannes, & hic rursus tam evidenter, ut quod reponere possint, non inveniunt veritatis hostes, nisi illud, suppositum esse ab alio hoc oraculum, nec Johannem agnoscere auctorem. Inepte profecto, cum 1) in pluribus codicibus manuscriptis extet, eodemque usus sit Cyprianus; 2) Hieronymus quoque testis nobis locuples sit, *Arianorum fraude* ex quibusdam codicibus illud fuisse erasum; 3) nexus *subsequentium* commatum idem doceat; 4) nihil aliud dicat, quam quod & alia Scripturæ sacræ documenta æque clare & diserte inculcant. Sed & in *V. cap. epist. I. vers. 20.* idem a Johanne innuitur, cum quo & Judas *v. 4. Epist. suæ* consentit. Agmen claudunt testimonia, quæ ex Apocalypsi Johannea Auctor collegit.
- p. 13.
- p. 14.
- p. 15. p. 16. ad 20.
- p. 21.
- p. 22.
- p. 24.

Nec luci huic caligo offunditur ex illis divinarum literarum

rum oraculis, quæ Filium Patre minorem esse asserunt. Enim vero cum Christus Servator noster, non tantum verus Deus, sed & verus homo sit, haud difficulter ab uno quoque, quid ad ea responderi debeat, intelligitur; & qui inde causæ suæ præsidium aliquod allatum iri credunt, Antitrinitariis, nubes atque inania prensant. Ceterum usus est Auctor novi fœderis documentis tantum, tum quod in libris V. T. non tam clare & perspicue hæc doctrina inculceretur, tum etiam maxime, quod N. T. libros pluris ipsi Sociniani faciant.

Jam ad argumenta ex fidei analogia deprompta progreditur, Vates nimirum divinos prædixisse ait, Messiam omnes gentes adducturum ad cognitionem & cultum veri Dei. Sed vero omnes gentes, quæ Christum pro vero Messia reputarunt, cognoverunt & adorarunt Deum, prout in una essentia divina sunt tres personæ, Pater, Filius, & Spiritus Sanctus. Unde consequitur, aut Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum esse verum Deum, aut Jesum Christum non esse verum Messiam. Propositionem extra litem esse contendit. Assumpti veritas inde potissimum, quod omnes gentes, quæ Christianam doctrinam amplectæ sunt, simul Deum agnoverint, unum in essentia, in personis trinum, innotescit. Adeoque argumentum ex propagatione doctrinæ cœlestis, ejusque diffusionem, præcipuum accipit robur. Antitrinitarium quendam, qui hoc argumento urgebatur, respondisse refert, vaticinia hæc nondum esse impleta. Sed utur concedatur, quod cupiebat, hæc demum in secundo Christi adventu esse implenda, nullo secius ex parte impleta fuisse, nemo sanæ mentis abnuerit. Ridiculum enim, quæ impium asserere, primum Christi adventum huc pertinuisse, ut tantum Antitrinitarii vera ac salutari cognitione Christi imbuerentur. Id quod cum sine, ob quem Messias inter mortales comparuit, plane pugnat. Cum hac via se non proficere intelligeret Antitrinitarius, aliam ingressus est, & Arianos Sabellianosque vocavit in subsidium. Sed inepte; cum hi omnes toto cœlo a se invicem differant. Hac occasione Auctor monet, hunc demum feliciter cum Antitrinitariis descendere in arenam, quæ ab iis impetrat primum, ut ante Socinianorum, aut Ariatorum, aut Sabellianorum, sententiæ se adstipulari profiteantur. Hoc enim si faciant, ut placita secum pugnantia admittant, necesse est. Sed cum Socinianus iste, de quo ante sermo erat, nec

p. 25.

p. 26.

p. 27.

p. 28.

p. 29.

hac ratione se expedire posset, tandem negavit assumptum, addens, etiam Mahumedanos ad verum Dei cultum esse adductos, & eos nihilo secius Filio & que ac Spiritui Sancto divinum denegare honorem. Digna profecto Sociniano homine responsio! Jam nullam se videre rationem Auctor ait, quare non palam ad Mahomedanorum castra transeant. Et ita quidem copie istius hominis fuere profligatz. Sed vero & cetera discutit Auctor, quæ vim hujus argumenti infringere videntur. Forte enim quis existimaverit, sensum divinorum oraculorum hunc esse, quod gentes a cultu idolorum, saltem sint abducendi. Ut ut autem Christiani in alium errorem lapsi sint, Deum trinum in personis adorantes, hunc tamen tolerabiliorem esse, quam gentilium idololatriam. *Vaticinia hæc igitur fuerunt adimpleta, cum ingens illorum numerus fuerit, qui ab Ethnicorum idololatria ad Christianam fidem sunt traducti: præsertim si cum illis, qui tempore V. Testamenti ab idololatriæ crimine immunnes erant, conferantur. Quæ sane perperam ita disse-rantur. Enimvero prædixerunt Vates, quod non ad alium cultum, sed ad salutarem cultum veramque Numinis cognitionem homines ope Messie sint perventuri. Si vero cognitio tot gentium, quæ Deum unum in essentia & trinum in personis adorant, esset erronea, quo pacto posset esse salutaris? Si porro regerant, aliam fuisse Christianorum ante Concilium Nicænum hac de re sententiam, oppido falluntur. Justini Martyris enim, Irenæi, Tertulliani, aliorumque documentis, jam pridem evictum est, secus se rem habere. Præcipue vero id patet ex Symbolo Apostolico. Licet enim, quæzitate illud confectum sit, certo definiri nequeat, extitisse tamen ante concilium Nicænum extra litem est. Quo pacto autem ex hoc Symbolo impug-nari Trinitatis sanctissimæ hostes queant, prolixius Auctor edisse-rit. Adjicit testimonium Luciani, qui in *Dialogo, cui titulus est Philopatris*, de Trinitate personarum, quam Christianis illusurus, mysterium arithmeticum vocat, tam clare & distincte loquitur, ut in libellis doctrinæ Christianæ formulam complectentibus, nunquam proponatur dilucidius. Quod si non communis omnium Christianorum hæc fuisset doctrina, non sane ex hoc cum primis capite illis homo irrisor illuisset. Quin Triphon, qui in hoc *Dialogo* docto-ris personam sustinet, ad Critiam discipulum dicit, quod a Paulo hoc
 acce-*

p. 30-31

p. 32

p. 33-34

p. 35

acceperit, documento irrefragabili, credidisse Lucianum, Christianos hoc mysterium a divo Paulo fuisse edoctos. Sed & illud hujus sententiae veritatem evincit, quod Concilii Nicæni decreta, nemine repugnante, a tot populis fuerunt recepta. Quis vero putat fieri hoc potuisse, si Concilii hujus Patres hanc demum doctrinam invenissent?

p. 36.

Cæterum cum ex iis, quæ Auctor hactenus differuit, confecti videatur, ac si amplitudinem pro charactere veræ Ecclesiæ vendiderit, concedit quidem, recte hinc notam Ecclesiæ peti, si ea opponatur Ecclesiæ Judaicæ. Sed vero de Christianis, qui in diversas abierunt sententias, itidem ita colligi posse, hanc veram esse Ecclesiam, quæ multitudine hominum reliquos cœtus superat, negat. Scelus enim rem se habere, ex divinis edocemur literis.

p. 37.

Sed ad caput causæ quod attinet, addit, ei qui asserit, non veram sed erroneam Christianos Numinis habere cognitionem, hoc quoque concedendum esse, Judæos ac Mahumedanos rectius cognoscere Deum quam Christianos, illisque adeo salutem sibi polliceri posse, quæ hisce denegetur. Affert & alia hunc in modum, quæ ad firmandam sententiam faciunt. Præcipue si quis veterisque fœderis habitum secum invicem conferat, hunc plane convictum iri, sibi persuadet. In V. T. enim summa totius religionis erat Jehovah: si ergo Christus non est verus Deus, sequitur, quod in N. T. ubi clarior tamen Dei cognitio esse debebat, creatura occupaverit locum sedemque Creatoris, & non sine sacrilega impietate honorem Deo competentem sibi vendicet. Christus enim est fidei, spei, atque cultus Christiani objectum. *Rom. XV, Ephes. II, Philipp. II, Hebr. I.* Non ergo regnum & gloria Dei per Messiam fuisset amplificata, sed potius obscurior facta, quia Deo vero crepta.

p. 38.

Non minus quoque ex satisfactione pro nostris criminibus, quæ arcto adeo vinculo cum Christi Deitate est conjuncta, ut hac admissa illam inficiari nemo possit, & vice versa, evinci luculenter potest, Christum esse verum Deum. Tria vero hic Auctor supponit: primo esse in Deo virtutem, quæ justitia vocatur; deinde, hanc justitiam esse infinitam; & tandem, eam se nunquam non exerere, si quid illi offeratur, circa quod sese exerere possit & debeat. Primum ex ratione, & consensu omnium gentium, ut & testimonio

p. 39.

p. 40.

p. 41.

R r r divi

- divi Pauli *Rom. I. & II.* manifestum esse contendit. Alterum vel ex sola patere ratione, cum virtutem essentiae infinitae & perfectissimae; itidem infinitam esse oporteat. Tertium denique inde constat, quod non sit, si se non exerat, neque sanctitas Dei, quae est fons iustitiae, permittat, ut impune crimina committantur. Hinc ita rationes subducit: non posse quenquam divinae iustitiae facere satis, nisi qui & ipse verus Deus sit. Si ergo Christus Dei Patris placavit iram, & hominum expiavit scelera, cum verum esse Deum necesse est. Etenim inter Numinis sanctitatem, conditionemque creaturae, tanta intercedit intertapedo, ut quantumvis excellens creatura fuerit, non tamen ejus placare iram queat. Placasse vero Christum, singulae Scripturae paginae nos docent. Nec obstat, quod voce satisfactionis Scriptura sacra non utatur: sufficit quod rem ipsam exponat edisseratque luculentissime. Si quis contendat, ponisse Deum & alia ratione saluti hominum consulere, adeoque inde non sequi, Christum esse Deum, is certe de Numinis sapientia non ita, ut oportet, sentit. Ineptus habetur, qui ambagibus utitur in iis, quae paucioribus fieri poterant. Quis ergo dubitet, Deum sapientissimum alia ratione hominum saluti fuisse consulturum, si quidem consuli potuisset. Accedant Scripturae oracula, quae testantur, necesse fuisse, ut haec omnia subiret Christus, *Luc. XXIV. & alibi.*
- Tandem concludit Auctor, Antitrinitarios inter homines ratione sua recte utentes non posse referri. Qui enim sapit, ille communem sententiam ab omnibus receptam & approbatam non deserit, priusquam demonstratum sit firmiter, hanc sententiam esse falsam: sola dubia non adducunt virum sapientem, ut a recepta doctrina recedat. Jam vero si ab ipso Ebione atque Cerintho familiae suae originem repetant Antitrinitarii, non tamen evincunt, suam sententiam communiorem, aut magis receptam fuisse, quam illorum qui locus opinantur. Ebionem insuper & Cerinthum quilibet cordatus execratus est; ipse quoque Johannes, si vera sunt quae traduntur, refutavit. Non est hominis sapientis, sententiam falsam, damnatamque ab Ecclesia Christiana, defendere, & rationi corruptae plus deferre, quam divinae revelationi.
- Debellatis Antitrinitariis, aggreditur Tolerantes, qui ipsi Sociniani pejores, charitatem sumentes obtentui, unionem fidei plane

erit.

evertant. Si enim ex illis quæras, sit ne ferenda doctrina, quæ gloriam Dei imminuit, hominibus aditum ad salutem intercludit, respondere sine dubio, non esse ferendam. Si inferas, ergo nec Antitrinitariorum doctrinam esse tolerabilem, fateri cogentur, hanc cum gloria Dei non pugnare, per hanc ad salutem homines ire, saltem eo se recipient, ut dicant, non satis sibi ex Scriptura constare, an Antitrinitariorum doctrina pro tali reputari debeat. Et sic tandem Tolerantium religio in Pyrrhonismum degenerabit.

Sed refelli Tolerantia & ita potest. Aut Filius Dei plane non est Deus, aut sane necesse est Scripturam sacram sufficienter hoc revelasse. Non aliunde enim, quam ex hac, ea de re certiores reddimur. Quis vero credat, Scripturam non luculenter designare, quis verus Deus sit? Possit ne, si hoc non fecisset, via veritatis vocari? Si ergo docet, qui potest homo Christianus ferre eum, qui huic revelationi tam pertinaciter refragatur? Paucis, si Tolerans non credit, Scripturam evidenter testari, Filium Dei esse verum Deum, sequitur, quod Filium Dei pro Deo non habeat. Ratio hoc non dicitur. Deus, ex ejus sententia, non revelat. Unde ergo illi hac constabit? Si regerat, se quidem non inficiari, Christum esse verum Deum, saltem dubitare, nihil dicit. Dubitare enim est non credere. Non minus Atheis accensetur, qui dubitat an Deus sit, ac ille qui plane hoc inficiatur.

Graviorem esse Tolerantium errorem quam Antitrinitariorum, inde patet, quod hi ideo non credant, quia Scripturam sacram hoc non asserere putant, & rationi insuper tale mysterium refragari videatur: illi, ut ut convicti sint, Scripturam hoc decere, non tamen hoc creditu necessarium putant. Ergo necessarium non est, credere illum verum Deum esse, qui verus Deus est! cum tamen religionis totius veritas in hoc capite versetur. Ergo necessarium non est, credere illum nostra expiasset crimina, qui expiavit! cum tamen satisfactio ista nobis non prosit, nisi apprehendatur fide. Saltem istud inde consequitur, Tolerantes esse occultos Antitrinitarios, subditisque infidelibus similes, qui fidem ideo præ se ferant, ut Principem eo tutius prodant.

Sed Doctores Tolerantium hujus criminis rei sunt: simplices enim, quibus falsa charitatis impanit species, non quidem

P. 51.

P. 52.

P. 53.

P. 54. ad
57.

ob malitiam, attamen ob ignorantiam, certe inexcusabilem, jure meritoque reprehenduntur. Conf. *Tu. III, I. Tim, VI, Rom. XV, I. Cor. I.* Nimirum charitas non debet tollere zelum pro veritate.

p. 57.

p. 58.

Characterem Tolerantium esse ait, Magistratui Christiano facultatem coercendi Socinianos abnegare, quod quo jure fiat, disquirat. Enimvero ut eadem in ecclesiastica ac civili societate Magistratus sit auctoritas, necesse est, cum utrobique aequè improbi repellantur homines. Sed & cum singulis mortalium incumbat, pomoria regni divini dilatare, cur non etiam idem faciat Magistratus, hunc maxime in finem a Numine constitutus? Cumque Magistratus crimina puniat, quibus homines proximum lædunt, cur etiam non puniat, quibus Deus ipse læditur? Si dicas, id fieri, quia hæc vitia etiam humanis legibus prohibita sint, regerit, leges humanas apud Christianos omnem vim a divinis accipere: Magistratum quoque, non tantum ut humanis, sed & ut divinis legibus sua constet sanctitas, esse constitutum.

p. 59.

Ne vero subscribere Auctor videatur illorum sententiæ, qui sine ratione in quosvis dissentientes sæviunt, tolerantiam ecclesiasticam a civili discernendam ait. Illam plane damnat, nefasque esse pronunciat, hæreticos, priusquam respicere, in sinum Ecclesiæ recipere. De hac porro docet, dispiciendum, num leges fundamentales quosdam ferre jubeant, an vero hoc solum connivendo fiat. Quos lex publica tuetur, eos violare nefas, nisi publicam rem turbent. Qui autem per conniventiam ferantur, illos quidem ejici posse, cum studium consequendi majorem libertatem religionemque propagandi haud raro illos impellat, ad officia boni subditi migranda; aut eripere illis vitam, sævire in corpora, fortunis spoliare, hoc ejusmodi esse putat, quod solum Antichristum deceat.

p. 60.

p. 61.

Alter Tolerantium character est, quod religionem nihil aliud quam morum doctrinam esse putent. De summis mysteriis parum sunt solliciti; contra ad mores fingendos formandosque cuncta trahunt. Hinc illorum doctrina cadaveris instar vita & spiritu destituitur. Fidem enim ignorant; nec enim cognoscunt Spiritum sanctum fidei auctorem, nec Jesum Christum fidei objectum. De Deo & sanctificatione prolixus illis sermo est. Sed Deum ut conditorem & judicem venerantur: ab eo se redemptos esse abnuunt. Sancti-
ficatio

ficatio autem qualis esse potest, quæ non auctorem agnoscat Spiritum sanctum? Hosce & alios eorum errores Auctor redarguit. Cum vero & fidem ab operibus sejungant, & hisce plus tribuant, quam illi, ad N. T. eos ablegat, cujus singulæ paginæ doceant, per fidem hominem justificari. Subjungit denique capita quædam ex Johannis d'Espagne libro de Erroribus popularibus, quæ prolixè ostendunt, in quanto errore versentur, qui Christianam religionem in mudam morum doctrinam commutant.

p. 62.

p. 63. ad 71.

Tandem & animadversiones in Petri Chauvini librum de Religione Naturali, cujus summam retulimus A. 1693, mense Novembris, pag. 499, subnectit. Hunc quippe pluribus erroribus, & quidem gravissimis, scatere contendit; auctorem etiam ita sæpius secum pugnare, ut refelli ab alio non felicius potuisset. Hoc uno alterove documento demonstrare secum constituit. Nos præcipua memorabimus.

p. 72.

p. 73.

De religione ad ductum rationis solum se acturum Chauvinus profiteretur: & nihilo secius de Christiana & Judaica religione differit, quæ verbo revelato plane innituntur. Hominem, si lumen naturale sequatur, æternæ felicitatis compotem fieri posse, contendit: sed ne unico quidem Scripturæ sacræ oraculo hanc sententiam, a cordatioribus semper rejectam firmat. Confundit lumen rationis cum revelatione facta Adamo post lapsum. Homines quoque ante diluvium viventes, ipsumque Jobum, lumine revelationis destitutos fuisse, perpetam sibi persuadet. Pugnancia secum loquitur, dum circa hosce divinæ providentiæ curam maxime patuisse, ejusque ope ad salutem æternam eos pervenisse, & nihilo secius ductu luminis naturalis tantum beatorum occupasse sedes, asserit. Quod Actor. IV legitur, non esse in alio quoquam salutem, quam in Salvatore nostro Jesu Christo, id falso ad eos tantum trahit, qui notitia doctrinæ Evangelicæ sunt imbuti. Decretum electionis & reprobationis arbitrii nostri libertatem tollere docet: quam tamen jam ipse antea everterat; conservationem ita explicans, ut per eam essentiam creaturarum ab uno momento ad aliud transferri putaret. Deus, ex mente ejus, non tantum externis & communibus, sed internis quoque ac singularibus modis utitur, ad hominem converrendum: sed cum hisce quoque ac illis resisti posse addat, sine ra-

p. 74.

p. 75.

p. 76.

p. 77.

- p. 78. rione particularia media communibus jungit. Sapientiam, iustitiam, & misericordiam Numinis non permittere censet, ut eligat, qui hoc non merentur, aut rejiciat, quos non audit. Quo ipso prodit, se ignorare profusus, quid aut electio sit, aut reprobatio. Ut quis vel in ipso ætatis flore extingatur, vel ad senectutem provehatur, penes hominem tantum stare autumat. Sic destruit sententiam a se ante comprobata, providam Numinis curam etiam circa singulos versari homines; sic evertit, quæ de conservatione præceperat ipse; sic disertissima Scripturæ effata parum pensi habet. Conscientiam nihil aliud, quam ipsum Deum esse ait, animæ nostræ insidentem, & cum ea recondita quadam ratione differentem. Mox, non Deum, sed conscientiam homines sæpius cohibere, & a perpetrandis malis facinoribus revocare, docet. Si autem Deus intime animæ nostræ junctus est, qui sit, ut sæpius in mala præceps ruat anima nostra? Ergo Deus eam regere nequit? Qualis vero hic est arbitrii nostri libertas, quam tanto conatu adstruxerat? Adeo sibi non constat. Quæ mox largitus est homini, rursus eidem eripit. Id quod cumprimis ex 17 capite constat. A blasphemia prope absunt, quæ ibi leguntur verba: *adde, quod non possumus mente concipere, ut, quo tempore duo scientissimi actores Deus & homo concurrunt &c.* Religionem Judaicam in plerisque naturæ conformem esse probat. Mystéria summa rationi valde convenientia esse, deprehendit. Sacramenta quoque Christianorum Gentilibus debere originem, pronuntiat. Ex Ethnicismo potius quam Judaismo Christiani cultus natales derivat, insuper habens, quod alibi scripserit, Ethnicorum religionem, ex V. T. libris fluxisse. Religionem Christianam naturæ maxime conformem esse dicit, & nihilo secius eandem ex Judæorum & Ethnicorum religione conflata putat, quarum illam naturæ quidem convenientem, hanc vero maxime adversam esse, probaverat. Rursus, nullum est Christianæ religionis caput, quod non in Ethnicorum deprehenderit eultu. Hic fidem, miracula, vaticinia, hic præcepta de sui abnegatione, de diligendis inimicis, ceteraque ita se invenisse gloriatur, ut utramque religionem sororio foedere jungi, aut Christianam pro filia Ethnicismi recte haberi, opinetur. Socinianos impudentia vincit, quando Christum, dum inter mortales versabatur, cuku religioso adoratum fuisse negat. De mystico Trini-
- p. 79. ad 82.
p. 82.
- p. 83. 84.
- p. 84. 85.
- p. 86.
- p. 87.

Trinitatis differens; impie dicit: quæ supra nos, nihil ad nos. Legem naturalem cordibus nostris inscriptam esse, inficiatur. Cum enim tenera infantum ætas nec præscriptis regi possit, nec peccatis, quæ actualia vocantur, contaminetur, supervacaneum hoc futurum colligit, si Deus legem hominum mentibus inscribat. Nimirum imprudenter illud supervacaneum putat, cujus non semper sese exerit usus; cum etiam illud utile sit, quod quandoque usum exerere potest. Sane secus D. Paulus sentit *Rom. II, 14, 15*. Sed vero & hic sibi ipsi refragatur. Alibi enim in anima nostra, immota veritatis effata, eaque innata esse docet, regulasque generales vitæ dirigendæ infervientes. Peccatum originis incrementa viresque sumere, pro ut ipsum hominis corpus angetur, existimat, turpiter originale peccatum cum actuali confundens. Peccatum originale non mereri æternam mortem, contra Patrum & doctissimorum Theologorum sententiam, contra luculentissimum D. Pauli testimonium *Rom. V, 12. I. Cor. XV, 21, 22* contendit. Idem ex corpore provenire asserit, cujus impetum cum ferre anima nequeat, sed succumbat, arbitrii libertatem, cujus tam strenuus est assertor, ipse iterum tollit. Ita diruit, ædificat, mutat quadrata rotundis.

p. 88-89.

p. 90.

p. 91.

Hosce Chauvini errores indicare, Vrignys necessarium esse putavit, tum ne liber hicce, quem Atheismi femina continere dicit; lectores det præcipientes, tum ut auctor ipse rectius sapere discat. Longe plures quidem se observasse addit, sed posse eos a quolibet deprehendi.

p. 92.

ECLAIRCISSEMENTS SUR UN LIVRE
de la Religion Naturelle &c.

Dilucidationes super librum, cujus titulus:
Religio Naturalis &c.

Roterodami, apud Petrum van der Slaart, 1692. 8.
 Plag. 8.

Qca

Quæ in Petri Chauvini libro, quem de Naturali Religione scripsit, reprehendat Vrignus, commemoravimus. Jam quid hæc regerat Chauvinus, referre operæ erit pretium. Ast non cum uno homine sibi rem esse asserit. Vrigny quidem nomen librum præ se ferre, sed alium hujus fortis esse parentem, cujus, ut innotescat, inserit.

Cap. I.

Et initio quidem illud sibi discutiendum sumpsit, an lumen naturale ad æternam salutem consequendam sufficiat? Quia enim hoc affirmaverat, ideo vapulavit Vrigny. Enimvero, cum hominem a Deo plane dependere doceat, nunquam hoc sibi in mentem venisse, ut putaret, suis tantum viribus ad æternam felicitatem homines pervenire posse, profiteretur. Solum hoc se asserere, quod illis hominibus, qui ad rationis præscriptum suas actiones, divina gratia adjuti, componunt, spes salutis non debeat denegari. Hoc jam rationibus firmaverat in ipso de Naturali Religione libro, & hic denique prolixius edisserit. Fuisse quoque in hac sententia Clementem Alexandrinum præfulem: quem ut secus existimasse crederet, a se non potuerit impetrare Casaubonus. Nec Christianæ religioni hanc opinionem esse fraudi, præsertim si expendatur, se non docere quid fiat, sed quid fieri possit; loqui etiam se de divina providentia, que non semper fuerum agendi teneat modum.

Cap. II.

Confundere Chauvinum revelationem, per quam hominibus ante diluviū viventibus, ipsique Jobo, via salutis innotuit, cum ratione, Vrignus contendit. Istud vero est, quod inficiatur Chauvinus, qui hosce omnes tantum lumen habuisse naturale, caruisseque lumine revelationis, demum probare nititur. Si vel maxime hominibus ante diluviū qui vixerunt, traditio concedatur, hæc tamen obscuram, & ut ipse loquitur, valde singularem fuisse. Nec doctrinam de semine mulieris arguere, eos clara & distincta de Messia cognitione, fuisse imbutos. Falli, qui tum hæc, tum & Judæis claram Messia cognitionem tribuunt, cum Judæi ipsi Messiam regem aliquid terrestre conditurum, putaverint.

Cap. III.

A perjurii crimine se purgat, & quousque juramentum, quo ad certam doctrinæ formulam verbi divini ministri alligantur, obliget, ostendit. Probare cum primis annititur, posse quandoque aliquem a placitis, a quibus se non recessurum juraverat, recedere, si veritas hæcenus incognita illi innotescat. Con-

Conservantur ex mente Chauvini res creatæ, cum a Deo ab uno momento in aliud qualiter transferuntur. Non male quidem, iudice Vrignyo; nisi quod sua eadere videatur vineta, libertatemque, quam homini concesserat, rursus illi eripere. Hic ergo Chauvinus docet, quo pacto libertas hominis cum hac eius a Numine dependentia consistere possit, distinguitque inter dependentiam physicam & moralem. Reprehendit hac occasione illos, qui hominem in conversionis initio *passive*, deinceps *active*, ut in scholis loquuntur, se habere docent, itemque qui gratiam in prævenientem & cooperantem distinguunt. Tandem quo pacto gratia Numinis non evertat hominis libertatem, prolixius exponit. Nec supervacaneum esse, mediis conversionis generatibus addere specialia; contra Vrigayum evincit, nefas esse autumans, de abundantia gratiæ divinæ conqueri.

Cap. IV.

Quod gratiæ divinæ, mediisque tum externis tum internis resisti possit, probat ex Esa. V, 4. Hic Deum sisti, non ut legislatorem, ut quidam putant, sed ut patrem familias, tum ab amore tum erga populum, tum ob affiditæcem; quippe qui sepimento munivit vineam, i. e. media externa adhibuit, ~~non~~ omnia eo contulit, ut lætius vites crescerent, fructusque uberiores ferrent. Nihilominus spes eum fefellit. Non enim Deus homines convertit per potentiam absolutam, cui resisti nequeat, sed ut sacre literæ loquuntur, *facibus amoris* eos trahit ad se albitque. De electione & reprobatione. quæ docent Auctores contra Vrignyotti ita tuerur, ut deus vinculet, decreta electionis & reprobationis pugnare cum natura Numinis, ejusque justitia, æquitate, sinceritate. Præsupponere electionem objectum ejusmodi virtutibus præditum, ut eligi possit. Quis vero affirmare audeat, homines criminibus et operibus tales esse?

Cap. V.

De termino vitæ humanæ, sciam sententiam repetit, et ad Jobi oraculum x. lxxv. respondet, non aliud hoc ipso innit, quam vitæ humanæ brevitate. Dicitur enim *וְיָמֵינוּ כְּעָשָׂר יָמִים* quasi *precifosque* esse dies nostros. Aut si admittatur, hoc sibi velle scriptorem divinum, terminum vitæ humanæ esse constitutum, non alter tamen quam terminus maris poterit concipi. Eandem vitæ humanæ brevitate, quæque terminus indicat Psalmus KC, 10. Suam contra sententiam firmat exemplo Ezechie Esa. XXXVIII, 1. A verbo

Cap. VI.

enim plane abhorret, si dicas, Deum solum hoc præ se tulisse, cum Ezechiaz denunciaret, instare illi vitæ finem. Rotunde enim & sine ambagibus dixit: morieris, & non amplius vives. Quæ de diversis climatibus attulerat Chauvinus, non ideo sunt irrita, quod, ut Vri-gnyus ait, decretis media Deus jungat. De eo enim adhuc licet esse autumat. Nec feliciori successu ex Matth. X, 30. Vri-gnyus colligit, 1) asserendum esse Chauvino, cognitionem DEI esse incertam; 2) hominem divinæ providentiæ subtrahi, si dicatur, terminum vitæ a Deo illi non esse constitutum. Ad primum enim regerit, cum de arstit Dei non esse confundendam ejus scientiam. Deum cognosce-re omnia modo quodam infinito & infallibili, sed ad objecti indolem attemperato, atque huic cognitioni plane aliquid divini & ineffabilis inesse. Ad alterum respondet, decreta Numinis a providentiâ ejus actuali posse abesse, satisque jam ceteroquin constare, quod ho-minem divinæ providentiæ non subtrahat. Atque hanc suam sen-tentiam nihil temere, nihil quod utile non sit, & naturæ divinæ conveniens, asserere. Addit, modum divinæ providentiæ esse im-perscrutabilem. Tandem hanc opinionem non hodie aut nudius tertius enatam esse, monet.

Cap. VII.

Perperam ab Vri-gnyo sibi obijci ostendit, quod inter Deum ac Spiritum, ut vocat, reprimentem, discrimen constituat. Suam ve-ro de conscientia sententiam, vel ideo admittendam esse putat, quia per eam clare intelligitur, quid sit spiritus reprimens; deinde, quia nefas sit distinguere, quæ distinctæ non sunt. Nec obstat, quod in-de sequi videatur, ac si Deus, homini tam arcto vinculo junctus, non cohibere & a peccatis revocare eum possit. Non enim Deus agit eum hominibus potentia sua absoluta, cui resisti non possit.

Cap. VIII.

17. qt. C

Cum Chauvinus concursum Dei cum actionibus hominum, male explicaret, & receptam distinctionem, inter materiam & for-mam actionis rejiceret, hoc inter alia usus est argumenco: Ad-de, quod non possumus mente conspici, ut quo tempore deus sci-entissimi actores, Deus & homo, concurrunt, unus quidem sit infens, alius vero culpabilis. Blasphemie hic Chauvinum arguit Vri-gnyus, quod Deum quasi hominemque in unum redegerit ordinem. At regerit Chauvinus, non absolute, sed conditionate hæc a se fuisse pronuntiatam.

Chri-

Christianam religionem utique conformem esse naturæ, contra Vriignyum, asserit; sed naturæ vocem sibi denotare non corruptam, sed integram illam puramque, monet. Probat autem, quod dixerat, ex Rom. XIII, & aliis que argumentis. Summa Christianæ religionis mysteria naturæ conformia esse abauit, nec unquam se hoc asseruisse fatetur. Hæc supra rationem sunt. Sacrificia Romanorum expiatoria, sacrificio, quod pro nostris criminibus semel obtulit Servator, fuisse similia, non negat. Nec sibi hoc vitio verti posse putat, cum doctissimi Viri Judæorum ritus ab Ægyptiis derivaverint. De Sacramentis Christianorum hoc solum dixit: Christiana religio videtur hæc spolia in sua castra transtulisse. In Christiana religione Judaismi & Ethnicismi quidem vestigia comparere, sed ea, quæ in utraque rationi recte erant consentanea, in Christianam religionem esse recepta, cetera non item. Perperam ergo asserere Vriignyum, quod sententias secum pugnantes admittat. Per fidem, eam solum se intellexisse, quæ dicitur historica, evincit. Virtutes quasdam, quæ Christianorum propriæ dicuntur, apud Ethnicos se deprehendisse, non inficiatur. Quin recte hinc colligi, similem esse Ethnicorum religionem Christianæ; eandem esse, inde non sequi.

Cap. IX.

Christum Servatorem nostrum, dum inter mortales vixit, cultu religioso non fuisse adoratum, inde probat, quia discipuli ejus eum non habuerint pro vero Deo. Quod nonnunquam vocetur filius Dei, id inde fieri ait, quia apud Judæos Messias hoc nomine insigniri soleat Magistri ac Domini titulum quibusvis fuisse communem. Non autem istud sibi vult, ac si non testimonia extant, etiam ante mortem Christi, quibus probari possit, eum fuisse verum Deum; saltem discipulos hæc non intellexisse contendit. Quoties autem legitur, eum fuisse adoratum, de cultu civili hoc esse intelligendum. Addit, non esse litera de jure, sed de facto, num homines, cum primis discipuli, eum adoraverint adoratione religiosa? Atque hoc est, quod inficiatur.

Cap. X.

Legem naturalem cordibus hominum inscriptam esse, nunquam se negasse proficitur. Non igitur opus erat tanto apparatu, ex Rom. II hæc probare. Solum de modo queri. Hic vero illis, qui principia & ideas innatas defendunt, ad stipulari nequit. Idque rationibus probat: Legem naturalem in tenera ætate infantibus omni-

Cap. XI.

carere usū, demo contra Vrignyum inculcat. Nec quicquam illum proficere; qui dicit, illud pro utili esse habendum, quod usum ab- quando exercere potest. De presenti enim, non de futuro, queri, & ideo se negare legem istam infantibus utilem esse, quod in tenera il- la ætate actiones suas ad eam componere nequeant. Concludit, a- nimam nostram esse instar tabulæ ræse, eamque per facultatum fa- rum usum deprehendere demum, quid jus, fasque & nefas sit. Et in hac quidem sententia se præter alios, & Cumberlandium sibi suffra- gantem habere.

Cap. XII.

Noachidarum præcepta a lege naturali & morali non differre, sibi persuadet Chauvinus. Ast si quis inde cum Vrignyo colligat, ac si legem naturalem plane tollat, hunc quidem sibi inferre injuriam profiteretur. Peccatum originis ex corpore provenit, satis jam se stabilivisse putat, quemadmodum & illud, quod una cum corporis membris augeatur & incrementa sumat. Enimvero cer- tos peccati originalis esse gradus, adeoque posse augeri, inter alia in- de patet, quod inter homines, quamprimum ratione uti incipiunt, alii aliis pejores sint magisque improbi. Nec hoc ipso cum pecca- to, ut vocant, actuasi confunditur. Nihil enim obstat, quo minus & peccatum originale possit vocari habitus. Nec semper per actus sæpius reiteratos habitus comparatur. Sed si vel maxime non sic habitus, nova potius depravationis species erit admitenda, quam ut rei adeo manifestæ relictumur. Tandem & istud addit, libertatem hominis, ideo quod anima labæ ista a corpore insitatur, non tolli.

Cap. XIII.

Respondet ad divi Pauli effatum, quod legitur Rom. V. 12. quo Vrignyus evicerat, peccatum originale æternam promereri poenam, 1) directe hic non agi de infantibus, de quibus sibi sermo fuerit, nec 2) de morte æterna; nisi tantum secundario, & si 3) concedatur, de morte æterna Apóstolum sermonem facere, hoc tantum ita esse intel- ligendum, ne misericordia divina angustiis nimis circumscribatur li- mitibus. Christum ipsum pronunciaffe ait, infantum esse regnum coelorum. Si dicas, aut baptismum non temporalem, sed æternam mortem tolli; regerit, rectius asseri, baptismum peccatum originale tolli, ne noceat; inde autem non sequi; ergo tolli mortem æt- ernam, quic enim an infantibus ob peccatum originale sine obnoxii, adhuc in questione esse. Tandem actuale peccatum majorem pro- mereri

mereri possent, quam originale, contendit, refellitque secus sentientes.

Denique, quæ hæcenus prolixius disseruit, uno fasciculo complectitur, & eundo per singula capita, nihil se afferuisse profiteretur, quod non divinarum literarum documentis, scriptorum veterum, consensu, & rationibus possit probari. Simul quoque, quæ acerbius ab Vrignyo dicta fuerant, sub examen revocat. Cap. XIV.

**THOMÆ Stegfried Ring, JCTI ET ANTE-
cessoris in Academia Viadrina, Progymnasmatum
Præcos Juridica.**

Francofurti ad Viadrum, sumptibus Joh. Adam Plener
Bibliop. Stetin. 1694. in 4to. alfab. 3.

INquirentibus qua occasione Autor consultissimus ad hoc opus practicum edendum fuerit invitatus, præter officii, quod egregie ornat, rationem communem, quamque per se sufficere nemo ambiget, & alia specialis magis occurrit; quod videlicet ipsemet, antequam ad cathedram academicam evocaretur, publicis iisque arduis negotiis in foro, quin & in ipsa Augustissimi Imperatoris aula expediendis per aliquot lustra adstrictus intentusque fuerit. Cum ergo studio, quod antehac strenue excoluerat, aperte favereprehenderet Facultatis suæ statutum, quo injunctum ipsi erat, ut non solum theoriæ juris, quin potius praxi foroque inservientia tractaret; id maxime operam se dedisse fatetur in Præfatione ad Lectorem, ut legalis sapientiæ sinceritatem ubique assereret, & ex textuum veritate scita legalia ad actus humanos accommodaret, securus eorum, quæ sæpe nulla utilitate per commentariorum sylvas disceptantur. Quamobrem secundum methodum consuetam, per Juris Civilis partes ea ratione procedere celeberrimus Vir constituit; ut circa singulas materias duo, tria, aut plura progymnasmatum exhibeat; quorum singula hoc ordine deducit, ut primum *Questionem* seu *Controversiam* nobiliorem ex textibus Juris & Doctorum rationibus curate explanatam sistat, supponat deinde *Casum* questioni antecedentæ ut plurimum conformem, specialioribus tamen circum-

stantis stipatum, ac denique *Ulfus* subjiciat. Circa quem articulum postremum idiomate Germanico, secundum stylum curiæ seu forensis, eundemque nitidum ac perspicuum, ad casum præmissum modo formantur positiones partium litigantium, per libellum, exceptionem, replicam, duplicam, annexa sententia sive interlocutoria sive definitiva; modo recessus, seu transactio judicialis *litem omnem* cohibet; jam Consilium Juris offertur, per rationes dubitandi & decidendi solide elaboratum; jam Edictum aut Ordinatio aliqua sub Principis nomine edenda conficitur; alibi ad Principis mandatum, Consilarii vota conferre jubentur, & quæ sunt alia hujus com-
matis specimina.

Hac vice seorsim exhibentur sub primæ partis titulo *Progymnasmata XX*, Jus Personarum illustrantia; ex quibus nonnulla in medium proferre animus est, ut de scopo Tractatus hujus longe utilissimi Lectori futuro plenius aliquanto constare possit.

Ad statum *Libertatis* semet refert Progymnasma quartum, hac primam *Questione* conspicuum: Quæ sit causa sublata inter Christianos servitutis? *Casus* deinde his sub circumstantiis concipitur: *Gestum est inter Christianos Principes bellum nobile, quo multi milicum aliorumque, ab utraque bellantium parte, sese capientiam clementia dedere. Cum vero in captivitate redacti innoxii, dura quævis per-
pessi a male feriatibus captoribus subinde necarentur, vel se ipsis libera-
tionis beneficium concessum, immodicis pretii exactionibus premeren-
tur, quin & non raro omnia bona, denegata ipsis de rebus suis dispen-
dendi facultate, ab illis exigenterentur, cadavera quoque demortuorum
in captivitate redemptioni subicerentur, & aliis insolitis crudelibus-
que ausis in Jus Gentium peccaretur; ecce ibi Rex aliquis recta ratione
sanisque Gentium placitis adductus, proposito publico Edicto statuit,
quomodo cum captivis imposterum agendam esset. Ulfus denique,
tale Edictum continet, in quo statuitur, quomodo cum captivis
sit procedendum.*

Circa statum Personatum ad *Familiam* relatum 9 Progymnas-
mata occurrunt, ut 3. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. quorum contenta sig-
latim recensere, cum nimis prolixum foret; sufficere poterit, si hæc
novem, tria progymnasmata, quæ medio loco posita sunt, octavum,
nonum & decimum paucis percurramus, In progymnasmate 8. hæc
venti-

ventilatur *Quaestio*: an matrimonium pendere possit ex alterius arbitrio? *Casus* talis subiicitur: *Constantius instituerat Paulum heredem ex asse, hac tamen adjecta conditione, si Annam virginem jungeret secum matrimonio; aut si isti humanitus quid accidisset, ejusdem sororem Martham. Mortuo Constantio, Anna parum pudice se gessit; comperta enim stupri erat. Querebatur itaque: an Paulus hereditatem Constantii capere volens, teneretur Annam ducere, & quod si istam ducere abnueret, utrum obstrictus sit vigore testamenti Constantiani Martham sororem in matrimonium accipere. Usus* impenditur Responso Juridico ad Casum praecedentem dato, quo Paulus respectu Annæ & Marthæ, a matrimonii contrahendi necessitate absolvitur, salvo hereditatis lucro. *Progymnasma 9.* istam *Questionem* tractat: quid ratione successionis statuendum sit de liberis Principum aut Nobilium ex impari matrimonio susceptis? In cujus questionis expositione ea notatu dignissima arbitramur, quæ sub n. 43, & seqq. de matrimonio inter Johannem Christianum Ducem Silesiæ, & virginem nobilem Annam Hedvigem de Sisch, anno 1626. contracto commemorantur. Quibus præmissis, talis nectitur *Casus*. *Habuit Princeps aliquis in matrimonio Conjugem claritudine generis sibi æqualem, ex qua aliquot suscepit Filios. Mortua ea, Princeps superstes vita solitaria pertasus, ad secunda vota transire constituit. Cum autem ditiones ipsius bilustri bello admodum vastate vexataque, imo tantis subinde afflictis fuerint calamitatibus, ut sibi spes crepta esset imposterum de redditibus annuis Principem exercere & prestare, ambiguus consilii, utrum par priori matrimonium cupere, vel se ad exilium, cum mercatoris alicujus pecunia opulenti filia unica, cujus amore tenebatur, demittere deberet, Consiliarios suos ad deliberationem adhibet. Usus* continet Consultationem super tali matrimonio impari, ubi præmissis voto Consiliiarii dissuadentis, sequitur votum Consiliiarii suadentis. *Progymnasma 10.* hanc *Questionem* solvit. Dote indeterminate Marito promissa, an aliquid & quantum peti possit? *Casus* paulo specialius formatur. *Seja* vidua, notitia cum Lucio per literas contracta, scripserat ad Lucium inter alia, cum tractarent de fœdere matrimonii ineundo, se ipsi (nulla facta expressione causæ dotis) daturam 6000. floren. qua post mortem Seje lucrari deberet. Postquam ergo inter ipsos de matrimo-

monio

monio conveniret, conjugantur ambo. Lucius nullis fretus pactis dotalibus, fruitor conjugio, nulla tamen producta sobole. Mortua vero Seja, liberi ejus ex priori matrimonio hereditatem universam occupant, & Lucium ab omni lucro excludere satagunt. Usus exhibet Consilium Juris hoc de casu Latino idiomate (quod singulare alias hoc in articulo est, per ea quæ superius dicta sunt) conscriptum, in quo asseritur, Lucio illa 6000 florenorum jure constitutæ dotis ex hereditate Sejæ omnino deberi.

Statui Personarum ad *Civitatem* relato tria progymnasmata cedunt, 5, 14, & 15, quæ has *Quæstiones* in fronte gerunt: Utrum Ministri & Officiales valetudinarii vel decrepiti stipendia mereantur? An & quando pro debito alicujus provinciæ, a Senioribus Statuum provincialiam vel ærarii provincialis Præfectis contracto, Status particulares obligentur, ita ut in ipsorum bona executio fieri possit? Utrum Principes Comitesve Imperii, præter titulos tumulosque Majorum nihil territorii immediate ab Imperio possidentes, pro Statibus Imperii sint habendi? *Casus & Usus* tribus hæc quæstionibus ordine consueto subjecti sic sese habent. Circa primam ex his quæstionem inducitur villicus, qui circa initium anni, ad quem conductus erat, decessit; cujus hæredes an jure totius anni mercedem petere possint, quaritur, apponiturque protinus loco *Usus* Responsum Collegii Juridici ad negativam sententiam declinans. Quæstionem mediam conformis *Casus* excipit, incommodum quod sequitur clarius exprimens, & his quidem verbis: Cum Ducatus N.N. ex contracto ære alieno valde laboraret, ejusque minuendi causa collecta a Provincialibus crebrius exigenter, magna pars ditiorum provincialium venditis bonis avitis gregarum natali solam vertere, sedemque ac domicilium in Regno finitimo collocare cepit; eorum autem qui mediante emtione venditione bona decedentium compararunt, aliqua pars tributum dissolvendo æri alieno indictionem detrectare, eo sub prætextu, quod debita Universitatis jam inde antiquitus conflata essent, nec vero ad suscipiendum æs alienum priorum possessorum ipsi novitii astringi possent. Quare Dominus Territorii Consiliarios suos Ducatus præfectos, ad consultationem ipsorum, Mandata instruit, quemadmodum sese tum adversus emigrantes, tum adversus advenientes novitios provinciales gerere, & qua ratione æri alieno

univers-

Universitatis prudenter provideque succurrere deberent. Sub articulo *Ufus* sequitur Instructio seu Mandatum hoc in casu desideratum. A tertia & postrema quaestione deflectit Casus his sub circumstantiis exhibitus: *Rombertus genere nobilis ex Ordinibus provincialibus Vilibaldi Principis cujusdam Statusque Imperii, multa in perniciem Romani Imperii machinatus, incurrit in crimen perduellionis. Cum ergo Procurator fisci Principis actionem perduellionis intenderet, rumore nuntio, perfertur res omnis ad Aulam Castream; afflato eo momento, esse plures alios amplioris forte dignationis implicatos, quos reus iste indicare posset. Hoc adductus Imperator vindicationem tam nefandi criminis, pariterque investigationem scelerum, ad summi sui muneris Imperatorii prerogativam pertinere ratus, remissionem postulati perduellionis Romberti ad Consistorium suum a Vilibaldo Principe flagitat urgetque. Cui desiderio antequam Princeps respondeat, ne quid in retinenda erga Imperatorem summa observantia & fide pratermississe videatur, Consultationem hac de re proponere jubet, quæ *Ufus* titulum denique occupat.*

Quod in ordine jam sequitur Progymnasma 16. maxima ex parte generale est. *Quaestio* etenim eo directa est, ut constet, unde actiones præjudiciales petantur, & in quomam species deduci queant? *Casus* intermedius specialis est, ad statum familiae & seorsim ad agnationis qualitatem ejusque negationem respiciens. *Ufus* vero utriusque membro respondet, quando quidem in hoc articulo ordine competente primum recensentur formulæ actionum præjudicialium, ad triplicem illam personarum statum pertinentium, post ad easum specialem modo præmissum non tantum libellus actionis negativæ, sed & responsum Juris cum rationibus dubitandi & decidendi subjungitur.

Quæ supersunt Progymnasmata quatuor 17, puta, 18, 19, 20, doctrinam tutelæ & curæ explanant. Et seorsim quidem in Progymnasmate 17. affinis *Quaestio* ex jure publico deprompta examen subit: *utrum Juris Advocatia vel Protectionis alia in subditis, alia in non subditis sit consideratio, & quam in optanda extranei alicujus protectione ac tutela singulariter observari debeant?* *Casus* subjectus. aut potius casuum congeries ipsam tutelam minorennium afficit, dum tutorum fraudes variæ, quibus circa quævis tutelæ tempora

pora miseri illi sunt expositi, recensentur, hac digressionem addita, quod malis hisce publicis Princeps resistere studens Constitutionem Tutelarem publicari fecerit. *Ufus* vero, sive specimen Practicum ultimo semper loco in quovis progymnasmate exhibendum, Constitutionem talem continet, quatuor articulis distinctam, in quibus ea, quæ ad 1.) constitutionem, 2.) susceptionem, 3.) administrationem, & 4.) dissolutionem tutelæ pertinent, & ad avertendas calamitates pupillarum patrimonio exitiales conducere creduntur, sub forma Sanctionis provincialis continua serie determinantur. Comitantur hanc Constitutionem notæ perpetuæ dispari & Latino idioma te conceptæ, in quibus ad textus Juris communis veteris æque ac moderni, ut & ad Dd. hac in doctrina egregios accurata provocatio instituitur, quod & alias in hujus sectæ specimenibus Auctori nostro solenne est. Progymnasma 18. tutelam extraordinariam matri & aviz concessam ambit, ubi præmissa *Quæstione: utrum eodem jure Mater & Avia gaudeat intuitu bonorum feudaliæ ad liberorum impares pertinentium?* Casus dehinc ad Foeminam Illustræm Viduamque Comitæ conformatur, quæ a Summo Camera Imperialis Judicio in tutela legitima cum proximo Agnato tutore honorario cooptato confirmari petit, seque ad præstationem solennem offert. *Ufus* hunc in finem sistit supplicationem pro confirmatione tutelæ ad Camera Imperialis Judicem directam, *juramentum Mandatarii Illustris Matris Tutricis Agnatique pupillarum, Tutoris scilicet honorarii, ac tandem ipsum Tutorium.* In Progymnasmate 19. Casus continet transactionem inter Agnatos, Illustræ intuitu tutelæ & successionis in bonis avitis initam; cumque in ea alter enormissime læsus deprehendatur, quæritur an, non obstantibus renunciationibus rigidissime conceptis, ea impugnari rursus evertique possit? Quod ipsum Responso proxiori adstruitur. Progymnasma 20. & ult. Tutorum securitati prospicere primum videtur, dum copiose disseritur, quid tutores atque administratores in alienatione rerum fidei suæ concreditarum attendere debeant? Casus ad rationes pupillares examinandas componitur, ideoque & circa *Usum*, præmissa generali recensione formularum varias tutelæ species instruendum, seorsim assumitur Actio Tutelæ Contraria; cumque ea in foro plerumque per viam Commissionis tractari soleat, conscri-

pta ea de causa prostat Relatio Commissariorum ad Cancellariam, Principis; in qua contra tutorem implorantis postulata, quosque defectus rationes prodant, longa ferie recensentur, apponuntur protinus tutoris exceptiones, quas denique Commissariorum arbitrium singula postulata ad æquitatis trutinam perpendentium excipit, insimulque parti huic primæ colophonem imponit.

MODUS GENERALIS CONSTRUEN-
di omnes æquationes differentiales primi
gradus. Auctore Johanne Bernoulli.

UNicum potissimum est, quod adhuc desideratur ad perficiendam methodum tangentium inversam; separatio nempe quantitatum indeterminatarum in æquationibus differentialibus primi gradus, pro qua plurimas regulas speciales jam dudum inveni, generalis autem, per quam in quavis æquatione differentiali proposita, procedat separatio indeterminatarum, vix speranda est. Quod cum jam ab aliquo tempore perpensissem, mentem subit an non possibile esset, æquationem differentialem construere non adhibita separatione ista; quod tandem etiam ex voto successit. Inter plures autem quos detexi modos, præsens commodior videtur, qui dum melior prodeat in lucem, sacra quasi erit anchora ad quam recurrendum, cum omnes regulæ pro separatione indeterminatarum institutæ naufragium faciunt.

Omnis æquatio differentialis primi gradus exprimi potest per hanc $sdx = zdy$; posito literas s & z denotare quantitates formatas ex x, y & constantibus: ponatur nunc dy ad dx habere rationem ut m ad a , quæ utique in quolibet curvæ puncto variatur, æquatio differentialis mutabitur in hanc $as = mz$, quæ tres indeterminatas continet s, z & m , seu x, y & m ; ejus itaque locus est ad infinitas curvas algebraicas (quas *directrices* appellare liceat) quæ construuntur ponendo unam trium indeterminatarum, si vis m , constantem, inde enim emerget æquatio duarum duntaxat indeterminatarum, quæ format unam ex infinitis curvis directricibus; ponendoneunc hanc eandem m constantem majorem vel minorem, ha-

bebitur alia directrix, & continuando hoc in infinitum, infinitæ constructur curvæ directrices super eodem axe; sic itaque m ad a id est dy ad dx omnes habebit posibles rationes. Quo facto inter duas quaslibet directrices elementaliter distantes duco lineolam, ita ut sinus inclinationis ad axem sit ad sinum complementi ut m in his directricibus elementaliter distantibus sumta ad a ; Hoc si utique fiat & tandem omnes ductæ lineolæ (manente una immobili) parallelo motu deprimantur vel eleventur suis directricibus semper adherentes, donec omnes sibi invicem connectantur; oriatur curva quæ sita.

Hinc liquet uni eidemque æquationi differentiali infinitas curvas satisfacere, prout enim lineola immobilis altius vel humilius sumitur semper alia prodibit curva. Hic notandum venit, ubi lineola suam respective directricem tangit, ibi curvam quæ sita habere punctum flexus contrarii, quod cuivis attendenti facile patebit. Hinc omnis æquatio differentialis, exceptis iis quarum directrices sunt lineæ rectæ, exhibet curvas infinitas quæ gaudent puncto flexus contrarii, inter quas unica potest esse cujus punctum flexus confunditur cum vertice vel cum alio puncto, ita ut evanescat: Ex. gr. æquationi differentiali $axdx = yydy$, certum est respondere parabolam cubicalem secundam $\frac{1}{2} axx = \frac{1}{3} y^3$, cujus quidem punctum flexus non existit, infinitæ tamen aliæ dantur curvæ ejusdem speciei $\frac{1}{2} axx = \frac{1}{3} y^3 \pm b^3$. eidem æquationi differentiali $axdx = yydy$ satisfaciētes quæ omnes flexuras contrarias habent. Ex quibus perspicuum est ipsa hæc puncta flexuum formare aliam curvam quæ etiam si curvæ ipsæ cujus sunt puncta flexus sint mechanicæ, semper tamen (quod memorabile prorsus est) erit algebraica. Exemplo res patebit: Esto proposita æquatio differentialis hæc $xxdx + yydx = aady$, quæ an per separationem indeterminatarum constructui possit nondum tentavi; verum per generalem methodum præscriptam si resolvatur, prodibit hæc æquatio $xx + yy = am$ ostendens omnes curvas directrices esse circulos concentricos, quorum centrum commune est in ipso initio abscissarum x ; sic itaque infinitæ constructur curvæ quæ omnes æquationem differentialem propositam includunt, quarumque puncta flexus existunt in curva algebraica quæ ita determinatur: Ex centro circulorum concentrico

tricornum ducatur perpendicularis ad axem, in eaque sumatur pun-

am

ctum distans a centro a $\sqrt{aa - mm}$, per quod ducta axi parallela

aa $\sqrt{mm}$

secabit circulum cujus radius est $\sqrt{am}$ in puncto quod erit ad curvam optatam; vel si mavis construatur ad axem curva cujus æquatio sit (positis abscissa r , & applicata s) $s^3 + rrs = aar$, transibit hæc ipsa curva per puncta flexus omnium curvarum æquationis $xxdx + yydx = aady$ competentium.

Cæterum idea ista constructionis universalis æquationum differentialium primi gradus poterit etiam extendi ad differentiales secundi altiorisque gradus; aliis autem quibus plus vacat perfectionis honorem relinquo.

ADDITAMENTUM EFFECTIONIS

omnium quadraturarum & rectificationum

curvarum per seriem quandam generalissi-

mam.

Generali quem præmissi modo construendi curvas ex æquatione y data differentiali, ob multam affinitatem adnecto dimensionem generalem spatiorum & curvarum: Qualem quidem etiam exhibuit *Celeberrimus Leibnitius* in *Actis Erud. Mens. April. 1693*, cujus methodus ingeniose sane excogitata multum placuit, eo quod sese universaliter extendat ad quamcunque propositam curvam. Cum autem in quovis exemplo singularis calculus instituendus sit, quo non nisi singularis series provenit quæsito respondens: placet hic apponere seriem universalem quæ omnes quadraturas, rectificationes, aliorumque differentialium integralia generaliter exprimat.

Elementum spatii, curvæ, vel quodvis aliud explicari potest per ndz (posito n esse quantitatem quomodocunque formatam ex indeterminatis & constantibus;) ut itaque integrale ipsius ndz (quod per se solum ob insufficientia data non est integrabile) ad seriem generalem revocatur, dispiciendum est quid ipsi continuo addendum idemque ab $\bullet$ subtrahendum sit, ita ut sic manente quantitate ndz

T t t 3

semper

semper eadem integralia additorum demtorumque sumi possint: In hunc finem sequentem formo seriem; quæ ponit dz constan-

$$\text{tem } ndz = \frac{1}{1.2} ndz + \frac{1}{1.2.3} zdn - zdn - \frac{1}{1.2} dz + \frac{1}{1.2.3} dz^2 - \frac{1}{1.2.3.4} dz^3$$

&c. Ubi bini quilibet termini immediate se subsequentes

signisque contrariis affecti se mutuo destruant, ita ut series in infinitum continuata efficiat tantum ndz ; quorumlibet vero etiam binorum terminorum immediate subsequentium & iisdem signis affectorum sumi possunt integralia. Hoc igitur modo habetur hæc

$$\text{series universalissima integr. } ndz = \frac{1}{1.2} nz - \frac{1}{1.2} dz + \frac{1}{1.2.3} dz^2 - \frac{1}{1.2.3.4} dz^3$$

&c. Quæ si in quocunque casu ap-
plicetur, evanescent semper $dn, ddn, dddn$ &c. ut & dz, dz^2, dz^3

&c. quia earum relatio in dato casu datur in quantitibus algebraicis; & sic tota series constabit terminis pure algebraicis.

Exempla sumamus *Dn. Leibnitii*: Querendus est logarithmus ex numero: Sit ratio vel numerus $a+x$ qui brevitatis ergo appelletur r , & logarithmus sit y ; habebitur pro æquatione differentiæ $dy = \frac{1}{a+x} dx$, i.e. logarithmus seu $y = \int \frac{1}{a+x} dx$; hoc autem in-

tegrale ad seriem facile revocabitur; factis enim in serie universali $x = r, dz = dx, n = \frac{a}{r}, dn = \frac{1}{r} \left(\text{ob } dr = dx \right), ddn = \frac{1}{r^2}$

$$\frac{1}{1.2} adx^2, ddn = \frac{1}{1.2.3} adx^3$$

&c. convertetur illa in hanc specia-

$$\text{lem } y = \frac{1}{r} \frac{ax}{r} + \frac{1}{r^2} \frac{ax^2}{r^2} + \frac{1}{r^3} \frac{ax^3}{r^3} + \frac{1}{r^4} \frac{ax^4}{r^4} \text{ \&c. quæ quavis diversa}$$

a *Domini Leibnitii*, ejusdem tamen est valoris. Con-

Contra si dato logarithmo numerus sit inveniendus, habebitur

pro aequatione differentiali $dx = \frac{r dy}{a}$, factis ergo in serie uni-

versali $z = y$, $dz = dy$, $n = \frac{r}{a}$, $dn = (\text{ob } dr = dx) \frac{r dy}{a^2}$, $ddn =$

$$\frac{r dy^2}{a^3}, ddn = \frac{r dy^2}{a^4} \&c. \text{ opietur } x = \frac{ry}{a} - \frac{ryy}{1.2.aa} + \frac{ry^3}{1.2.3.a^3} - \frac{ry^4}{1.2.3.4.a^4} \&c. \text{ ergo } \frac{x}{r} \text{ i. e. } \frac{x}{a \frac{1}{2} r} = \frac{y}{a} - \frac{yy}{1.2.aa} + \frac{y^3}{1.2.3.a^3} - \frac{y^4}{1.2.3.4.a^4} \&c. \text{ cognita itaque } x \text{ cognoscetur etiam } y.$$

1.2.3.4.a⁴ &c. cognita itaque x cognoscetur etiam y .

1.2.3.4.a⁴ **Problema de inveniendo sinu recto ex dato arcu & radio non minus facile expeditur.** Sit enim arcus circuli y , sinus rectus x , & radius a , & ponatur brevitatis gratia $\sqrt{aa - xx}$ seu sinus complementi $= r$; erit aequatio differentialis $dx = \frac{r dy}{a}$, positis ergo in

serie universalis $z = y$, $dz = dy$, $n = \frac{r}{a}$, $dn = (\text{ob } dr = \frac{-x dx}{a})$

$$\frac{-x dy}{a^2}, ddn = \frac{-r dy^2}{a^3}, d^3dn = \frac{\frac{1}{2} x dy^3}{a^4}, d^4dn = \frac{\frac{1}{2} r dy^4}{a^5} \&c. \text{ reperietur } x = \frac{ry}{a} - \frac{xyy}{1.2.aa} + \frac{ry^3}{1.2.3.3a^3} - \frac{xy^4}{1.2.3.4.5.a^4} + \frac{ry^5}{1.2.3.4.5.a^5} \&c. \text{ positis terminis cum } x \text{ multiplicatis ad alteram partem, divisisque se}$$

$$\text{mutuas, habebitur } \frac{x}{r} \text{ i. e. } \frac{x}{\sqrt{aa - xx}} = \frac{y}{a} - \frac{yy}{1.2.3.a^3} + \frac{y^3}{1.2.3.4.5.a^5} - \frac{y^4}{1.2.3.4.a^4} \&c.$$

x

cognita itaque ———, cognoscetur etiam x : Ubi hoc notari

Vaa—xx

dignum venit, quod series denominatoris sit = sinui complementi, quia secundum *Dn. Leibnitium* invenitur series numeratoris = sinui recto.

Ultimum exemplum in Actis allatum, & problema quod *De Beaune Cartesio* proposuit, cujusque constructionem jam olim in Actis dedi : Quæritur curva in qua si coordinatæ sunt s & y, sub-

yy—sy

tangens sit = ———, id est cujus æquatio differentialis sit ds =

dy — sdy

Si libeat data abscissa y exprimere ordinatam s per

seriem, ponatur y — s = r; & fiat in serie universali z = r, dr =

ady — ydy + sdy ady — rdy
dy, n = ———, dn = (ob dr = ———) ———, ddn =

—ady² + rdy² ady³ — rdy³ &c. quo facto obtinebitur

s = ——— &c. ideoque
a 1.2aa 1.4.3a³ 1.2.3.4a⁴

hinc data ——— dabitur etiam s.
—aa + ay — as

Hoc in honorem *Incomparabilis Leibnitii* monendum, quod per ejus methodum quaerita statim sola nec aliis quantitatibus

tibus implicita proveniat: meam autem ab universalitate sua multum commendabilem pariter non negabit.

Corrigenda. Mensē Majo 1694, Tab. V, Fig. 3. Tangens BI a ca-
latore omiffa est. Pag. 201. l. 12. pro GB leg. Bb. Pag. 203. l. 25
leg. dilatatrices. Pag. 204. l. 19. leg. inflationis. Pag. 206. l.
4. leg. illam.

JOH. PHILIPPI RINGLERI DE TU-
telis Illustrum, Specimen Juris publici.

Francof. & Lipsiæ, apud Jo. Jac. Ehrten, 1694, in 4.
Constat 1½ alph.

Qui de *Pactis illustrium successoris* erudite commentatus fuit;
(quam commentationem in Februariario hujus anni p. 51 recen-
suimus) idem de *Tuselis etiam illustrium*, adfuit veluti & ad prius
spectans argumentum, portractandum sibi summo clarissimus Au-
ctor, idque eleganter & erudite exequutus est; eam simul & per-
spicue rem proponens, decenti adhibita modestia, in hujusmodi tra-
ctationibus, quæ mysteriorum veterum instar non quævis admis-
tunt, omnino necessaria. Summa enim potestas ex legibus Imper-
rii retinere utique debet, quæ sibi competunt, post lites exortas, li-
tigantes verò ex eisdem sequi debent in sibi seditione. Ubi contra
in fervore disputantem, propter casuum varietatem, quedam in-
jure sunt dubia, maxime si in conspectu non satis sperere repertiuntur
decisa, sibi doctore concessum non est, tanquam hominè privato, le-
gislatoriam exercere, aut sententiam interponere sine legis auctori-
tate. Ab isto genere hominum Auctor profus est alienus, quem
admodum apparet ex tractatione in singulis capitibus. In princi-
pio repetit originem hujus juris & cum ipsa & gentium institutis;
his jungit leges & constitutiones Imperii, quibus *Tuselis Illustrum* con-
instituitur. Ut autem justitia magis pateat hac in re, breviter ex-
ponit, quid circa Reges ac Principes in vicinis regnis obtineat, quid-
que in officio Tutoris illustri possimum sit attendendum. In cap.
II *Tuselam Illustrum testamentariam* exponit & commoda ejusdem;
cum primis autem in questione occupatur controversa, an testam-
ta

menta *Illustrium* in Germania præcise secundum leges Romanorum civiles condenda sint? Neque enim recte intelligitur hæc tutelæ species, neque tuto subsistit, nisi prius de juris fundamento constet. Rationes ideo in partem utramque adfert, & ad testamentariam accommodat, liberam Lectori relinquens sententiam, quam ille velit amplecti, inprimis ubi per observantiam in *familia illustri* diversum quid invaluit. Inserit hinc inde notabilia ex *testamentis*, ut lux affundatur obscuris & ambiguis, quæ hic proferte descriptionis modis prohibet. Præmissis ita generalibus, sequenti cap. III digreditur ad tutelam *Electoralementestamentariam*; non quod eam defendere velit, contra disertam Bullæ Carolinæ & Sigismundinæ verba, sed ad exereendas ingenii vires, si quid forte pro *Electoralitestamentaria* possit proferri. Argumenta format ex divino & humano naturali juxta gentiumque ac publico jure patriæ; ubi præcipua *Aureæ Bullæ* loca in hac materia expenduntur, & sine vi ulla diducuntur. Post testamentariam cap. IV iterum per *communiam* docet, qualis tutela sit legitima inter *Illustres*, Romanorumque prudentiam laudat, quousque lex eorum disponat, hominis provisione deficiente. Hac occasione disquiritur de agnato proximo, de matre tutelæ, de consiliariis tutelaribus, itemque quid in Saxonia obtineat, & quam sit differentia hujus juris a constitutionibus & legibus aliorum. Ita vero ex ordine sibi proposito legitimam *Electoralementestamentariam* tutelam cap. V subjungit, quæ a *lege Carolina, sive Aurea Bulla*, formam habet, docetque in quo consistat *Electoralis* legitimitutis officium. Sicut enim ex lege hæc tutor constituitur, ita secundum eandem administrare tenetur tutelam. Sed & quæ dixerat antea ad *Auream Bullam* illustrandam, ea hic applicat, & argumentis adversariorum opponit, quæ propter vim legis publicæ hujus & auctoritatem singularem circa jura *Electoralia*, minime possunt negligi. Quæ sit dativa inter *Illustres*, & quousque distet a *Romana*, sub finem tradit, capite nimirum VI & ultimo sive VII, additis quaestionibus variis, de furiosis, & mente captis, de inventarii confectio, de periculo tutorum circa contractus & similia negotia, de actionibus huc pertinentibus. In singulis profert ea, quæ ad metam attingendam necessaria videbantur; ac tandem in voto pro salute communi desinit.

HISTOIRE

HISTOIRE DU TRIUMVIRAT &c.

i. e.

Historia Triumviratus Julii Cæsaris, Pompeji
& Crasfi &c.

item

Historia Triumviratus Augusti, Marci Antonii
& Lepidi &c.

Parisius, 1694. 12. Alph. 1. pl. 12.

REm suscipere plane supervacaneam, si in argumentis horum librorum edisserendis, prolixiores esse vellemus. Ecquis enim historię Romanę tam rudis est, ut Julii Cæsaris, Pompeji & Crasfi, itemque Augusti, Marci Antonii & Lepidi res gestas ignoret? Et licet Gallica lingua amoenitate quadam singulari omnibus sese commendat; neminem tamen nitore ejus atque blanditiis ita capi arbitramur, ut non ipsos adire fontes, summosque & immortali laude dignos scriptores, a quibus primam istorum Heroum res gestę fidelibus literarum monumentis consignatę sunt, consulere malit. Id tamen nequaquam inficiati fuerimus, Auctorem Triumviratus, quisquis etiam sit, id graviter dedisse operam, ut quicquid bonę frugis in Romanis scriptoribus reperitur, id omne fide, qua potuit maxima, licet alio sermone, Lectoribus impertiret. Congessit quoque sedulo, & unico fasce complexus est, quę sparsim apud veteres leguntur, ut vel hoc nomine non omnem perdidisse operam censeatur. Sed nec illud prætermittendum, quod dignitatum, quę apud Romanos in usu fuerunt, nomina explicaverit, ut adeo cuncta unusquisque, licet morum Romanorum cognitione non imburus, haud difficulter capere possit. Hunc in finem Romanorum quoque militarem & monetalem rem, in præfatione, sed paucissimis, explicavit. Nulli igitur dubitamus, quin illis, qui Latini sermonis rudes sunt, Romanam tamen historiam accuratius cognoscere cupiunt, rem gratisimam fecerit.

U n n 2

THE

THE ANATOMY OF HUMANE BODIES
epitomized.

Compendiaria Corporis Humani Anatomie,
Autore Tho. Gibson, M.D. atque Collegii Medici
Londinensis Socio.

Londini, apud Awnsham & John Curchill, 1694. in 8.
Constat plagulis 41 & figur. tabul. 18.

CORPUS nostrum in tres ventres artusque ab *Anatomicorum* ple-
risque dividi, est notissimum. Eidem non minus vix Autor no-
ster deprehenditur insistere, dum, partium vulgo similarium dicta-
rum descriptione præmissa, primum de Abdominis, Thoracis & Ca-
pitis partibus, hinc de Artuum Venis, Arteriis & Nervis, de *Musculis*
denique ac Ossibus *sex* hic consignatos *Libros* exhibet. *Autorum*,
quorum opera usus, non solum catalogum præmittit, sed & *nomina*
ubique citat fidelissime. Quarta tamen cum ista jam habeatur Edi-
tio, multa non attinet exscribere.

NOVA LITERARIA.

QUo ornamentum Orbis Literati fuit, & tum exquisita *juris na-*
turae & gentium scientia, tum mira in componendis commen-
tariis historicis solertia ac felicitate, incomparabilem prope se exhi-
buit, *Samuel L. Baro a Pufendorf*, Potentissimi Electoris Branden-
burgici Consiliarius intimus, proximo vigesimo sexto Octobris die,
anno ætatis suæ LXIII, magno rei literariæ damno vita excessit. E-
jus, quæ publici juris facta jam sunt, *elegantissima opera nemini i-*
gnorantur, ut iis hic commemorandis merito superseamur. Ast
non possumus non fidem facere benevolo Lectori, & Historiam ejus
Brandenburgicam, qua Herois excelsissimi FRIDERICI WIL-
HELMI MAGNI, Electoris Brandenburgici, vitam & res præclare
fortiterque gestas complexus est, sub prælo jam sudare, & Potentis-
simi etiam Sueciæ Regis, CAROLI GUSTAVI, Herois itidem no-
stra laude majoris, Historiam ab ipso compositam luci publicæ expo-
situm

fitum quam primum iri. Optamus vero, ut quæ affecta reliquit opera etiam alia, Orbi Erudito ab Hæredibus, ubi commodum fuerit, communicentur.

Sollicitos haud parum etiam nos habuit fama de adversa viri optimi nobisque amicissimi, *Antonii Magliabechii* valetudine. Nec vana illa fuit, cum ex febri graviter satis decubuerit. Sed vivit valetque, ut ex ipsiusmet humanissimis literis læti accepimus, ac sanitatem recuperatam debere se, post Deum, profitetur providæ indulgentissimi Heri sui, Serenissimi Hetrurix Magni Ducis curæ ac singulari prorsus benignitati. Cæterum ex iisdem literis cognovimus, in Italia prodiisse nuper in lucem libros nonnullos, qui ad nos adhuc dum non pervenere. Eos ut indicemus hoc loco, non ingratum forsan futurum est Lectori benevolo :

Euoplia Fidei Catholica Romana Historico-Dogmatica ; ex vetustissimis Syrorum seu Chaldaeorum monumentis eruta : auctore Fausto Nairono Banensi Maronita, Chaldaica seu Syriacæ lingue in alma Urbis Archigymnasio Professore &c. Roma typis S. Congr. de Propaganda Fide, 1694. in 8.

Jo. Laurentii Lucchesinii Lucensis, e Soc. Jesu, De Notorietate in antiqua Ecclesia præstantia Pontificis Maximi supra generalia Concilia, & infallibilitatis in declaranda Fide, etiam ante Synodorum vel Ecclesie consensum, Tractatus duo. Eruti ex Polemica Historia Concilii Chalcedonensis, scripta ab eodem Auctore. Roma ex typographia R. Camere Apostolicæ, 1694. in 4.

Index Alphabeticus Rerum & Locorum omnium memorabilium ad Annales Card. Baronii. Opus posthumum Eminentissimi & Reverendissimi Cardinalis de Lauræa, ab Illustrissimo Domino D. Jo. de Lima, & Mello Lusitano S. R. I. Marchione de Samandra in lucem editum. Roma 1694. in 4.

Historia della Famiglia Spinola, descritta dalla sua origine, fino al secolo XVI, da Massimiliano Deza della Congregazione della Madre di Dio. Piacenza, 1694. in foglio.

Dominici Aulisi Opuscula de Gymnastii Constructione, Mausolei Architectura, Harmonia Timæica, & Numeris Medicis. Neapoli, 1694. in 4.

De Igne Dissertationum Physicarum Pars posterior. Auctore Paulo Ulloa Casato

Casato Soc. Jesu. De Ignibus Terra, Aeris, Cæli & Viventium. Parma 1694. in 4.

La Pictà illustrata, Accademie sacre. Opera del P. Ercole Mattioli della Compagnia di Giesu. In Parma, 1694. in 7.

I Cesari in Oro, raccolti nel Farnese museo e publicati colle loro congrue interpretazioni. Tomo primo composto dal Padre Paolo Pedrusi della Compagnia di Giesu. In Parma, 1694. in foglio.

Idem illustris Magliabechius ad nos perscripsit, aliud Eminentissimi Cardinalis de Lauræa opus posthumum, cui titulus *Contextus Evangelicus*, propediem proditurum: *Petrum Paulum Boscam*, Bibliothecæ antehac Ambrosianæ Præfectum, nunc *Modoetiensem* (di Monza) Archipresbyterum, Martyrologium *Mediolanense* notis illustratum, ad similitudinem Romanicum observationibus olim Baronii editi, composuisse, subiecisseque prælo: *Dominicum Aubisium* opus quoddam moliri de Templo Hierosolymitano: *Paulum Casatum* e Soc. Jesu aliud opus sub titulo itidem *Dissertationum*, prælo parasse, Hydrostaticam exhibiturum, acturumque de naturali aquarum libramento; de his quæ levia sunt in humido; de innatantibus solidis; de his quæ merguntur in humido; de aquis fluentibus, de aquis per vim ascendentibus: *Paulum Pedrusium* e Soc. Jesu opus magnum sub manibus habere, cujus tomus I. ut supra innuimus, aureos Imperatorum nummos complectitur. *Secundus*, qui proxime sequetur, nummos Imperatorum argenteos, *tertius* metaliones seu numismata ærea maximi moduli, *quartus* numismata æreæ moduli medii infimique, *quintus* Consularium Familiarum, & *sextus* Regum, quos Barbaros dixeris, aliarumque Græciæ Familiarum nummos exhibebunt: *Bernardinum Ramazzinum* curaturum esse, ut *Dissertatio* sua de constitutione anni præsentis non minus, quam duorum præcedentium, publicam quam primum lucem aspiciat: denique *P. Bacchinum* componendæ *Historiæ Monasterii D. Benedicti*, quod Mantuæ est, incumbere, in qua ex archivo Monasterii illius monumenta antiqua haud pauca, Comitissæ inprimis *Mathildem* concernentia, sint comparitura.

Cæterum nec ignorare Lectorem Benevolum volumus, ratum eruditumque & ab universo Orbe Erudito diu anxieque desideratum opus de Conciliis Hispaniæ absolutum nunc esse, quatuor volumi-

luminibus comprehensum, quorum singula justo studio recensēbimus, quamprimum iis fuerimus potiti. Interea ut prægustum operis habeat Lector benevolus, non pigramur huc transcribere univērsū ejus titulum: *Collectio Maxima Conciliorum omnium Hispania & Novi Orbis, Epistolarumque Decretalium celebriorum, nec non plurium Monumentorum veterum ad illam spectantium: cum Notis & Dissertationibus, quibus sacri Canones, Historia ac Disciplina Ecclesiastica, & Chronologia, accurate illustrantur. Cura & studio Josephi Saenz de AGUIRRE, Benedictinae Congregationis Hispaniarum Magistri Generalis, Regii ac Supremi Fidei Senatus Consultoris, in Salmanticensi Academia Doctoris Theologi, ac post plures alias cathedras Primarii sacrorum Bibliorum Interpretis; nunc S. R. E. Presbyteri Cardinalis, tituli S. Balbina, Protectoris Regni Sicilia. Roma, typis Jo. Jac. Komarek Bohemi, 1694. in fol.*

LIBRI NOVI ALII.

Jo. Georgii Gravii *Thesaurus Antiquitatum Romanarum. Tomus I. Ultrajecti 1694. in fol.*

Histoire & Géographie ancienne & moderne, par Mr. D'Andifferet. A Paris 1694. 12.

T. Pfanneri *Historia Comitiorum Imperii celebratorum A. 1652. 1653. 1654. Vinarie 1694. 8.*

Cantique des Cantiques, traduit en François, avec une Explication. A Paris 1694. 12.

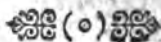
Fundamentum Theologiae Moralis, i. e. Tractatus Theologicus de Recto Usu Opinionum Probabilium. Authore P. Thyrso Gonzalez Praeposito Generali Societatis Jesu. Roma, Venetiis, & Antverpia 1694. in fol. & 4.

Les Vies des Saintes Peres des Deserts & des quelques Saintes, écrites par des Peres de l'Eglise & autres anciens Auteurs Ecclesiastiques; traduites en François par Mr. Arnould d'Andilly. A Bruxelles 1694. 4.

Peetri Bürmanni de *Vestigalibus Populi Romani Dissertatio. Trajecti ad Rhenum, 1694. 8.*

Bibliotheca Eruditorum Critico-curiosa, sive Apparatus ad Historiam Literariam novissimam Conspectus secundus; auctore Cornelio a Benghem. Amstel. 1694. 12. Casta-

- Cassparis Sagittarii Introductio in Historiam Ecclesiasticam. Jena 1694. in 4.*
- Dionysius Longinus Cassius de Sublimitate, seu τῶν ἐπιπέδων, cum omnibus Commentariis & Notis Jacobi Tollii. Trajecti ad Rhenum, 1694. 4.*
- Moses vindicatus adversus Burnetii Archaeologias. Amstel. 1694. 8.*
- Jac. Basnagii Dissertationes Historico-Theologicae, de Hæresi Apollinaria, de variis Athanasio suppositis Operibus, adversus Simonium, item D. Chrysofomi Epistola ad Casarium. Roterodami, 1694. 4.*
- Alex. Donati Roma vetus, ex Italico in Latinum sermonem translata, cum figuris aeneis. Amstel. 1694. 4.*
- Codex Talmudicus de Jejunio, ex Hebraeo sermone in Latinum versus, commentariisque illustratus a Dan. Lundio, Sueco. Trajecti ad Rhenum 1694. 8.*
- Euripidique extant Tragedia XX, item Fragmenta aliarum pluraquam LX Tragediarum, & Epistola V nunc primum adjecta & cum scholiis doctorum virorum ac notis edita, opera Josue Barnes. Cantabrigia 1694. fol.*
- La Vie du Cardinal Jean François Commendon, par Mr. Fléchet. A Paris 1695. 12.*
- Le Secret des Cours, ou le Journal de VValsingham Secrétaire d'Etat sous la Reine Elisabeth. A Cologne 1695. 12.*
- Relation de l'Empire de Maroc, par Mr. de S. Olan. A Paris 1695. 12.*
- Les Vies des Hommes illustres de Plutarque, avec des Remarques par Mr. & Me. Dacier. A Paris 1695. 12.*
- Observations sur la Grossesse & l'Accouchement des Femmes, par François Mauriceau. A Paris 1695. 4.*
- Eduardi Pocockii Commentarius in Prophetiam Joëlis, & sermo Anglicæ in Latinum translatus. Lipsia apud Jo. Th. Frisch, 1695. 4.*
- Selections Numismata in ære maximi moduli, & museo Francisci de Camps, cum interpretationibus Vaillantii. Paris. 1695. 4.*
- Cl. Francisci Menestrierii S. J. Philosophia Imaginum. Amstelod. 1695. 8.*

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipsiæ

Calendis Decembris Anno M DC XCIV.

MEMOIRES DE J A Q U E S M E L V I L & c.

i. e.

Commentarii Jacobi Melvilli, exactam de iis, quæ in Anglia & Scotia, regnantibus Elisabetha, Maria Stuarta, & Jacobo I contigerunt, relationem complexi.

Ex manuscripto Auctoris editi a Georgio Scot, & ex Anglico idiomate in Gallicum translati

a G. D. S.

Hagæ Comitum, apud Adrianum Moetjens, 1694. 12.

Alphab. i. pl. 8.

Cum ex hujusmodi illustrium virorum commentariis, ut plurimum multum bonæ frugis haurire liceat: Melvilli sane eo pluris erunt faciendi, quod judice doctissimo viro Gilberto Burneto, in Historia Reformationis Ecclesiæ Anglicanæ Parte II. T. I. fol. 499, ceteris omnibus in hoc scribendi genere, quin & in hoc argumento, dubiam reddere palmam videatur. Sane, si dicendum quod res est, invenient qui recondita & non quotidiana aucupantur, quod admirentur; invenient civilis doctrinæ cultores, quod & peritissimos prudentiores reddat, & ad utramque fortunam eos, qui Reipublicæ suam consecrant operam, instruat. Nos rerum pulcherrimarum copia obruti, quæ sponte se offerunt, præcipue quæ ad ipsum Melvillum spectant, e medio arripimus.

X x x

Et

- P. 45. Et Melvillus quidem primùm tirocinium, sub auspiciis Mommorancii Ducis, Galliarum Connestabili, qui rerum summam in Gallia tenente Henrico II, gratia & auctoritate ita floruit, ut nunc suo cuncta regeres, posuisset. Vix enim ex ephebis egressum Johannes Moniuccius Valentiae Episcopus ex Scotia secum in Galliam abduxit, ut Mariæ, quæ Francisco II Delphino nupsisset, a servitiis esset. Ast Mommorancius, cui sato quodam innotuerat, haud difficulter a Valentiae Episcopo impetravit, ut Melvillo in familiam suam transire liceret. Transiit itaque, fidemque suam & industriam Domino ita probavit Noster, ut arcanorum omnium redderetur participes. Eundem quoque ad exercitum, quem Hispanis Germanisque Galliarum Rex opposuerat, iter faciatem secutus est: sed tum quidem infeliciter pugnatū est, ipseque Melvillus vulnus accepit. Mommorancius tamen boni ducis pariter ac strenui militis officio functus est: id quod Noster pluribus exequitur. Interim in Scotia res turbari ceperunt: agere quippe nonnulli ferebant, Regiam, dum Francisco nupta esset, Gallorum dominationem suis attraxisse cervicibus. Galliarum Rex itaque, ut cuncta accurate edoceret, Melvillum, qui animorum habitum exploraret, in Scotiam misit. Erudiebatur praesente Rege a Mommorancio, quo pacto in hoc negotio se gerere deberet. Multa hic sapienter praecipit, praesentem Scotiae cum Gallia conjunctionem Gallis utilem fuisse palam negavit, idque argumentis exquisitis confirmavit. Cum vero fortunæ fallaces amplexus & ipse Mommorancius expertus esset, Melvillus tempestatem, quæ Scotis omnibus in Gallia degentibus imminerebat, evitaturus, ad Electorem Palatinum sese recepit, in cuius aula, humanitate incredibili Principis captus, aliquandiu commorari secum constituit. Mox in Galliam mittitur, Electoris nomine ut Carolo IX, qui mortuo Francisco fratre, ad rerum summam pervenerat, congratularetur. Sed in Angliam ire noluit, ad petendam in matrimonium, pro Casimiro Electoris filio, Elisabetham; repulsam metuens, fremente licet & indignante Casimiro. Scotiae tamen Reginae precibus reliquit locum, & ad Archiducem Austriae Carolum se contulit, animum, ejus indolemque exploraturus. Muniverant illi ad ipsum Imperatorem Maximilianum aditum literæ Palatini Electoris, cujus etiam favorem statim sibi conciliavit, simul tamen ea, qua erat facultate,

cultate, intellexit, cum fratris sui cum Maria connubium nouit-
quam probare. Per Italiam itaque ad Palatinum rediit. Rursus
filiz primogenitz Imperatoris Maximiliani imaginem, ad Carolum
Galliz Regem, de conjugē thorique socia eligenda sollicitum, deferre
jubetur. De moribus Catharinæ Medicæ Galliz Reginæ hic quæ-
dam addit, quæ legisse neminem pœnitebit. Non obstante vero,
quo Mommorancium prosequeretur odio, cuius causas Noster edisse-
rit, Melvillum tamen ægre dimisit; qui patriæ sua denegare officia,
sibi religioni duxit. Hinc & splendidos, qui ab Electore Palatino
illi offerebantur, honorum titulos acceptare noluit. Per Angliam
itaque in Scotiam iter faciens, Casimiri Principis imaginem, preci-
bus ejus adductus, Elisabethæ exhibuit, ast irrito eventū. Primam
occasionem fidem suam & Reginæ & patriæ probandi, obtulerunt il-
li similitudines, inter Mariam atque Elisabetham exortæ. Intellexerat
Maria, Elisabetham, utut affectum erga se tenerrimum præ se ferret,
nolle tamen, ut matrimonium iniret, præsertim cum Carolo Austria
Archi-Duce; ideoque ad literas Elisabethæ verbis ducioribus, & alien-
natam animum palam prodentibus, respondit. Potuisset hæc scin-
tilla in maximum erumpere incendium, nisi Maria, Maximiliani
mentem a Melvillo edocta, mitioribus consilijs reliquisset locum, &
ad placandam Elisabethæ iram, Melvillum ipsum misisset in Angliam;
qui de statu aulæ, moribus procerum, indole Reginæ, a Tragono-
ano amico suo singulari certior factus, tanta dexteritate, id quod in
se susceperat, executus est, ut literas Mariæ, præsentē Melvillo discer-
peret, seque hoc ipso omnem illatæ injuriæ memoriam deponere,
sanctissime assereret Elisabetha. Quæ de vitæ, quam Elisabetha,
tenuit, ratione hic memorat Noster, lectu non injucunda, nec ubi-
vis obvia sunt. In Scotiam redux, rei bene feliciterque gestæ glo-
riam consecutus est, animumque Reginæ adeo in se propensum ha-
buit, ut non ab alio, quam Melvillo, errata sua corrigi, & regnandi
arte imbuere voluerit. Munus hoc periculi plenissimum, invitus
& frustra reluctans, tandem sibi imponi passus est, Reginamque ini-
tio dictis suis audientem habuit. Ast postquam in consuetudinam
Davidis Riccij penitus se immerferat Maria, Melvillus quidem ea,
quam illi indullerat Regina, libertate usus, quam hi mores non de-
serent Reginam, & quantis periculis se regnumque exponeret, pa-
lam

p. 106.

p. 112.

p. 113.

p. 118.

p. 125

p. 121.

p. 135

p. 143

p. 146

p. 150. 151.

p. 162.

p. 167.

p. 173.

- lam edisseruit, adeo parum hæc curante Regina, ut nec decori nec
 p. 174. periculi rationem haberet ullam. Jam furdæ se narrare fabulam,
 intelligebat noster, petebatque a Regina, ut liceret sibi privatam vi-
 vendi sortem cum aula commutare. Ast manere in statione iustus
 est. Spartam ergo, quam nactus erat, ut bonum virum decebat,
 ornatus, Reginzque salutem propriæ præferens, suadet illi, ut
 p. 183. Murraam Comitem sociosque ejus in gratiam reciperet. Sed illa,
 quidem nullius salubris consilii erat patiens. Ast mox malo suo
 experta est, quam non impune sapientum virorum negligantur ad-
 p. 202. monitiones. Odium enim quo proceres ipseque Rex Riccium,
 prosequerantur, non poterat aliter, quam sanguine ejus expiari. Ca-
 dem vero hancce, injuriamque sibi illatam adeo ægre tulit, ut nil
 nisi vindictam spirans, cum Rege ipso, frustra omnem moventem lapi-
 dem Melvillo, redire in gratiam abnueret. Cum deinceps filium,
 p. 217. Jacobum enixa esset, Melvillus nuntium hunc Elisabethæ allaturus,
 p. 218. 219. in Angliam proficiscitur. Ea Elisabetha quidem, ea qua pollebat
 simulandi dissimulandique pericia, dolorem, quo annuæ reginz fo-
 eunditas eam affecerat, alto pectore pressit, gaudiumque ingens præ
 se tulit. Multi ex proceribus Angliæ sævebant tuæ temporis Ma-
 riæ: atque potuissent profecto fortunam ad lubitum flectere, modo illi
 mens non læva fuisset. Ast postquam ea aut connivente aut con-
 sentiente, Rex horrendo scelere interfectus est, regiumque thorum
 p. 243. parricida Bothvillus commaculavit, tum retro ire omnia, & præ-
 cipiti ruere lapsu corporant. Ut revocaret ab imminente pernicie
 Reginam Melvillus, literas illi legendas tradit, ad se ab amico scriptas,
 quibus quam inexpiabili scelere se commaculatura esset Regina, si
 Bothvillo nuberet, luculenter edifferebatur; quæ tantum abest ut-
 am rectius sapere docuerint, ut rem nec ipsum clam habuerit Both-
 p. 249. villum, Melvillumque hoc ipso in maximum vitæ adduxerit discrimen.
 p. 252. Mariam quidem consilii tam intempestivi poenitentia mox
 subiit, cum Bothvillus ipse, quem ad tantum fastigium extulerat,
 contumeliis verbisque durioribus, quæ & infamæ sortis hominis pa-
 tientiam superassent, in eam sæviret. Nihilo secius, cum pessimas
 parricida fuga salutis suæ consuleret, ipsaque Regina, ut procerum
 p. 264. votis faceret satis, eum res suas habere iussisset, clanculum literas
 ad eum dedit, quibus de affectu suo nunquam intermorituro eam
 reddidit

reddidit certiorē. Quo ipso proceres universos, in quorum manus hæc literæ pervenerant, quam vehementissime irritavit. Fugato itaque & ejecto Bothwello, capta Maria (quam postea in Angliam profugisse, nemo ignorat) scindebantur in partes proceres, aliis Reginz partes se amplecti simulantibus, aliis pro Principe Jacobo militantibus, omnibus, paucis exceptis, suis inservientibus cupiditatibus. Cordatiores conspire hosce motus annitebantur, inter quos Melvillus fuit, qui boni civis partes accurate explevit. Sed totam hanc scenam instruxerat Elisabetha, quæ callide, teste Melvillo, procerum dissensiones fovebat augebatque. Ceterum qui Reginz partibus serio studebant, sedem suam posuerant Edinburgi, cui Grangius, vir integerrimus, præerat, qui & inter hosce primum tenebat locum. Hos, Vice-Reges Scotiæ, qui capta Maria, rerum summam tenebant, ad concordiam revocare sæpius nitebantur, strenuam operam patriæ suæ hic rerum navante Melvillo, sed per Anglorum fraudes hæc consilia irrita fuere. Miseram ob intestinas hæc discordias Scotiæ faciem, nemo facile accuratius Nostro delineavit. Tandem Jacobus ipse rerum habenas capessit, pacem quietemque redditurus fessis patriæ rebus: ast parum abfuit, quin motibus longe periculosioribus Scotiæ regnum conturbaretur. Lenoxiæ Ducem, Arraniumque Comitem Jacobum, Stuartum, quorum ille Romanz Ecclesiæ doctrina imbutus erat, hic, divini humanique juris contemptor, nulla religionis tangebatur cura, a consiliis sibi esse voluerat Rex Jacobus, gravissimisque viris, qui usu rerum, fideque & integritate eos longissime superabant, prætulera. Hinc dissensiones, hinc conjurationes, & tota malorum cohors. Nonnulli de Rege ipso intercipiendõ consilium ceperant, de quo certior factus Melvillus, Lenoxiæ Ducem, ut suæ Regisque securitati consuleret, admonet: ast tergiversante morasque neciente Duce, Rex, priusquam hæc molitiones rescisceret, in manus procerum pervenit. Lenoxiæ Dux fugam arripuit, delatusque tandem in Galliam, ibi vitam cum morte commutavit. Arraniæ Comes captus est: quo minus tamen gravius quid in illum statueretur, Gauriæ Comitis fides fecit. Voti compotes, qui fœdus contra Ducem Comitemque inierant, Regem libertati restitunt: qui hosce suorum comatus verbo laudavit (regni enim Regisque salutem obtentui sumptera) reipla vehementer detestatus

p.270.271.

p.274.341.
p.280.

p.340.342.

p.395.

p.397.

p.408.409.

p.412.

P. 418.

P. 422.

P. 431.

P. 439.

P. 446.

P. 456.

P. 448.

est; injuriamque sibi illatam vindicare secum constituit, *disuadent* Melvillo. Ast foederati proceres alienatum a se Regis animum haud difficulter intellexerunt, quod ad comitia, quae Rex indixerat, non essent vocati; hinc denuo illi struxerunt insidias, quas tamen *ope* Melvilli evasit feliciter, quem ideo magnifico elogio publice ornavit. Rex periculis hisce defunctus, saluberrimumque *Melvilli consilium* parum pensi habens, revocat Arranium Comitem, pristinosque honorum illi reddit titulos. Melvillo enim nihil solennius erat, quam inculcare Regi, quam multos Principes ministrorum ambitio precipites dederit. Elisabetha quoque eodem tempore Jacobum admonuit, ne perditorum hominum (Jacobum Stuartum *praecipue innuebat*) consiliis se circummagi pateretur, & ut in gratiam reciperet Arranii Comitis hostes. Sed respondere Elisabethae literis Melvillus jussus, demonstravit, Regis quam maxime referre, ne impune tantum perpetrasse facinus, & sacrilega impietate subditorum officium miserrime viderentur. Melvillus Arranii Comitis fraudibus *cuncta* agi ferrique, & quadrata misceri rotundis agre ferebat, *saepius etiam indignabundus* conquerebatur; impetrare tamen a Rege non potuit, ut ad suos se reciperet Lares. Stuartus contra, ut perderet Melvillum, nihil fecit reliqui. Cum itaque Rex nihil magis in votis haberet, quam ut regni Anglicani haeres ab Elisabetha constitueretur, Arranius Comes auctor illi suasorque extitit, ut *Melvillum in Angliam* mitteret, qui Jacobum voti redderet *compotem*. Neque enim latebat callidissimum hominem, neminem ab Elisabetha hoc impetraturum: hinc Melvillum rei infeliciter gestae crimine oneratum in, intelligebat. Ast haec consilia Nostrum *minime* latebant, ideoque ut Legati munere fungeretur, nulla prorsus adduci poterat ratio. Quin Regi ipsi haud difficulter persuasit, eum petitione ista, certe parum opportuna, Elisabethae animum *irritaturum*. Interim Regem, in quo haecenus peccatum esset, minime clam habere, suarum *esse* partium arbitratus est. Literis itaque, quas & hic legere licet, id Regem edocuit, nisi Arranii Comitis ambitioni modum poneret, eum quidem saluum esse non posse. Nec abnuebat Jacobus, rem ita se habere: rebus tamen tam profligatis, Comitis Arranii fraudibus circumventus, afferre medelam ausus non est. Qui Regi a *consiliis* erant, ad nutum Comitis se componebant: solus Melvillus *malis* hisce

hæc ire obviam ausus est. Quin ipsi Stuarro nobilitum fortunis in-
 hianti, & Regis decretum, quo procerum, qui contra Lenoxium Du-
 cem arma sumpserant, erratis ignoverat, irritum reddituro, palam
 & tanta contentione restitit, ut inexplabili inde odio in eum exar-
 risse Stuarro. Furor hominis eousque progressus est, ut & Confilia-
 rii intirmi munere se abdicare coactus sit Melvillus: cui nihil opta-
 tius obtingere poterat, quam procul aulae strepitu inter vitæ privatæ
 recessus delitescere. Sed ne ita quidem voti sui est damnatus. In An-
 gliam enim denuo ire iussus est, ab Elisabetha impetraturus, ut Jaco-
 bi Regis in Anglicano regno successorem ratam esse juberet. Id
 quod tamen facere detrectavit: mentem suam interim literis ape-
 riri, quibus argumenta, quæ Elisabetham, ut petitis Regis annue-
 ret, adduci poterant, exposuit. Hæc dum geruntur, Rex comi-
 tia celebrat, ad intestinas dissensiones consopandas. Arranius Co-
 mes quid quemque in Comitibus dicere atque sentire vellet, singulos
 prius edocuit, eoque ipso effecit, ut Regi quidem omnes abblandi-
 rentur proceres, ipsi interim rerum presentium pertæsi, & ad jugum,
 quamprimùm commoda sese offerret occasio, quatiendum parati
 discederent. Quædam Regi per Melvillum immotescent: qui & ad
 ipsum Arranium Comitem dixit, quod procerum concordia, regni
 quæ tranquillitas sperari non possit, id penes eum stare. Ille itaque
 denuo furor obrepens, haud difficulter a Rege impetravit, ut procul
 faceretur Melvillus, nec ad Regem, nisi vocatus, accedere juberetur.
 Rex autem, cum denuo sibi insidias fieri, quosdam etiam res novas
 moliri intelligeret, simul quantum inter adulatoris blanditias & fi-
 dele probi viri consilium interfit, expertus est. Advenerant inte-
 rim in Scotia Daniæ Regis Legati: qui ut in Scotia contemptum
 haberentur, Elisabethæ intemperat, ut forte Daniæ Regis filiam matri-
 moniali fideri sibi iurasset Jacobus. Qui ergo Regi a consiliis
 erant, ab Elisabetha percussit, Regi persuaserunt, Daniæ Regem ex in-
 feriois foris partibus esse prognatum. Legati itaque omnium
 exprobaantur ludibrio. Quæ res, quod in bellum atrocissimum
 non eruperit, Melvilli provida fecit cura. Regem quippe edocuit,
 inter potentissimos Europæ Principes minimè ultimum tenere locum
 Daniæ Regem, quippe qui & potentia, & generis antiquitate nemi-
 ni facile concedatur. Legatum etiam placavit iram, injuriæque il-
 lace.

P. 463

P. 465

P. 466

P. 471

P. 477

P. 478

P. 478

822 4

P. 478

- lata culpam in Regem non posse derivari, ostendit. Interim Arranii Comititis fraudes indies magis magisque Regi innotuerant, cumque ad justissimam provocaverant iram. Hinc, cum eodem tempore argueretur multorum criminum, & contentionum quoque inter Anglos Scotosque milites, regni limites defendentes, exortarum causa in illum transferretur, in carcerem conjectus, amicorumque precibus vix libertati restitutus est. In carcere inter alia aula Anglicana consiliis se in transversum actum fuisse fassus est, Elisabethæ quoque se promississe, effecturum se, ne conjugium, nisi tribus demum annis elapsis, Rex Jacobus contraheret. Quo minus tamen pristinum honoris recuperaverit locum, multa obstabant, præsertim nova procerum conspiratio, cujus, ut deinceps patuit, non alius finis fuit, quam ut ab intolerabili Comititis Arranii jugo Scotos liberarentur. Ex quo igitur compertum est, Regem profani hominis fraudes serio detestari, haud difficile motus illi sunt compressi. Melvillo contra tum crebrius Rex uti coepit, qui ut in pacem concordiamque coalescerent feroces animi, omnem navavit operam. Nec alium magis idoneum esse censuit, qui Legati munere fungeretur, sed recusavit illud Melvillus, & ne in Angliam præcipue ire cogere-tur, vix obtinuit. Opportune tamen accidit, ut Randolphus Elisabethæ ad Jacobum Legatus, alium suo genio magis attemperatum mitti cupiens, ut mutaret consilium, Regi persuaderet. Ceterum Rex Jacobus, reclamantibus licet, quotquot illi a consiliis erant, Daniæ Regis filiam ducere in matrimonium secum constituit: & cum Legatis, quos altera vice misit, nullis circumscriptam limitibus statuerendi facultatem dedisset, utrinque matrimonium istud rarum fuit. Moram vero omnem impatienter ferens, navi quæ sponsam vehabat, vi tempestatis ad Norwegiæ litora spectans, ipse Rex mari se commisit, Norwegiamque, & inde cum sponsa Hassiniam petit, & ibi, nuptiis solenni ritu celebratis, per hunc commoratus est. Præterquam autem iter hæc susciperet, a Melvillo nostro, quo pacto in regni administratione sese gerere deberet, edoceri voluit: penes fratrem autem ejus Robertum, futuram rerum, se absente, esse jussit.
- At in Scotiam rediit perfidorum fraudibus circumventus, Melvillum rei negligenter gestæ arguit. Qui ab objectis sibi criminibus strenuè se purgavit, favoremque Regis recuperavit. Jacobum Melvillum

villum autem Cancellarii munere apud Reginam promissi memor fungi voluit, ægre id primum ferente, tandem consentiente & probante Regina. Priusquam vero hac dignitate ornaretur, Regi denno regnandi præcepta dedit, sapientissima profecto, ut cum illis, quibus Cyrum suum instruxit Xenophon, dubia possint contendere. palma. Statum regni Scotici, subditorum indolem, delineavit accurate, nec quicquam prætermisit eorum, quæ scire Principem necesse est. Ad hanc normam si mores suos composuisset Rex Jacobus, adulatorum blanditiæ cum tam sæpe non circumegissent in transversam: unde motuum, dissensionum, rebellionumque uberrima seges tum temporis in Scotia effloruit. Cuncta hæc sigillatim per reliquam libri sexti partem Melvillus noster persequitur, quæ hic accuratius recensere, supervacaneum foret.

Ceterum & alia subinde Auctor commemorat, quæ & curiosissimorum Lectorum explere cupiditatem poterunt. Ea vero singula ut huc transcribamus, instituti nostri ratio, qua brevitati studere jubemur, non permittit. Speciminis loco paucissima annotasse suffecerit. Henricum VIII Angliæ Regem ab Astrologo quodam didicisse ait, filium suum Eduardum rebus humanis præmatura ereptum iri morte: Mariam contra & Elisabetham, filias, exteris nupturas Principibus; & Elisabetham quidem Scoto aut Gallo, Mariam autem Hispano. Ille itaque, aut fatorem elusus, aut artis vanitatem demonstraturus, veneno necare filias secum constituit: cujus quidem vix medicamento opportune sumpto infregerunt; corporis tamen robur ita imminutum, ut ad prolem in lucem edendam parum idoneæ inde fuerint. Maria sane non aliam sterilitatis suæ causam esse existimans, vindictæque cupidine flagrans, ossa defuncti parentis clanculum ad se deferri, atque comburi iussit. Hæc a viro fide digno, & arcanorum aulae Anglicanæ probe conscio, se accepisse asserit, p. 89, 90 & 101: nos vero Lectoris iudicio relinquimus. Sed nec injucunda lectu sunt, quæ de Basintono Astrologo, qui Mariæ Stuartæ Scotiæ Reginæ, & carcerem & mortem violentam auguratus est, narrat. Idem Basintonus Astrologiam etiam defendit contra Melvillum, qui hanc artem diabolicam vocaverat, & Philippi Melanchthonis asserentis, nihil eam quod scire nefas esset tradere, auctoritate se munivit, pag. 290, 291. Prolixe etiam de Regibus

Yyy

Dania

Dania p. 506. Noster differit, quæ eruditionem ejus profundam sane, satis arguunt. Sed cætera, instituti nostri memores prætermittimus.

SYNTAGMATA THEOLOGICA, SIVE
Principalis Theologia Tractatus. Tomus I. ad primam, & Tomus II. ad primam secundam Thomæ Aquinatis. Auctore P. AUGUSTINO LAURENTIO, Societatis Jesu, Lusitano Terrenensi, olim in Collegio Ulyssiponensi ejusdem Societatis Philosophia Professore, nunc Serenissima Britannia Reginae Dotaria (sive Vidua) Concionatore.

Leodici Eburonum ap. Guilielm. Henr. Streel, Anno 1694.

Tomus I. constat 7. alphab. 6. plagulis, Tom. II. alph. 6. pl. 18. in fol.

CUM Auctor Reverendus universam scribendo Philosophiam absolvisset, quam typis expressam memoravimus in *Actis* his An. 1687 mense Septembri, pag. 527; Theologia, licet ultra quinquagenarius, pelago se commisit, ac sex illud tomis, quorum nunc primus & secundus prædit, superare suscepit. Incipiendo igitur a prima parte Thomæ, quæ tota præcipue de Deo agit, omisiss pluribus, quæ in Philosophia proposuerat, Tomi I. tres Tractatus fecit, quorum primo agitur de Deo viso, sive de Visione Dei; secundo de Deo Prædestinatore, sive de Prædestinatione, ubi aliqua de Providentia expediuntur; tertio de Deo Trino, sive de Sacrosanctæ Trinitatis mysterio. Tractatus primus doctrinam de possibilitate sive existentia visionis beatæ; de principiis ejusdem ex parte objecti; de principiis ex parte potentie; de multiplici perfectione visionis beatæ; de illius objecto terminativo; de æqualitate & inequalitate inter visiones beatorum, & de incomprehensibilitate Dei complectitur. Tractatus secundus de providentia; de prædestinatione secundum se; de causis prædestinationis; de illius effectibus; de reprobatione, ejusque causis, & effectibus; de comparatione prædestinationis & reprobationis inter se differit. Tractatus tertius de existentia & cognoscibilitate mysterii Trinitatis; de processionibus divinis; de illarum principio & termino; de relationibus divinis; de personis divinis,

quoad

quoad rationem personæ in communi; de prima persona, qui est Pater; de secunda persona, qui est Filius; de tertia persona, qui est Spiritus Sanctus, tandemque de omnibus his personis comparatis inter se agit.

Secundus Tomus ad primam secundæ Thomæ continet triplicem Tractatum; primum de Conscientia, secundum de Merito, tertium de Reviviscentia meritorum. *Primo* agit Auctor de conscientia in communi; de conscientia recta; de conscientia quæ est erronea; de conscientia probabili & improbabili, ubi asserit, licere sequi opinionem minus tutam, & minus probabilem, item ad probabilitatem sufficere unum doctorem; de conscientia dubia; de conscientia scrupulosa. *Secundo* de existentia, quidditate & divisione meriti; de requisitis ad meritum; de augmento meriti de condigno & illius præmio; de rebus, quæ cadunt sub meritum; de merito de congruo, & illius præmio. *Tertio* de meritorum, quæ per peccatum mortificata fuerant, reviviscentia mediante pœnitentia sic agit, ut primo de reviviscentia meritorum secundum se; dein de præmiis, ad quæ reviviscant opera per peccatum mortificata; deniq; de operibus, quibus competat hujusmodi reviviscentia, methodo Scholasticis Doctoribus recepta commentatur.

MEDULLA SUBSTITUTIONUM HÆ- redum. Autore Jac. Otto.

Ulmæ apud Georg. Wilhelm. Kühn, A. 1694. in 8.

Constat Alph. 2. plag. 3.

TAmetsi non pauci inter Doctores Juris reperiuntur, qui tantam materiæ Substitutionum subtilitatem ac sublimitatem esse statuunt, ut non tantum compendiarie interpretatione includi, sed & ob ejus infrequentiam ad usum nostrorum judiciorum applicari nequeat; multo tamen plures sunt, qui adversam illis tenent sententiam, contrariæque validis omnino argumentis ivere obviam. Inter quos non ultimo loco nominandus venit præsentis Medullæ Autor consultiſſimus, qui postquam integra tam veterum quam recentiorum, quorum prolixum in præfatione texit catalogum, Juris interpretum

de substitutionibus volumina deprehenderat, quæ illas a praxi iudiciorum non adeo remotas esse ostenderent, ac quotidianam dicasteriorum hæc controversiis personantium experientiam, una cum insigni utilitate, quam non solum liberis institutis, sed etiam aliis præstat (siquidem Baldum ultra 13000. Ducatorum exinde lucratum fuisse refert) perpenderit, secus sentientium opinionem se deterrere haud fuit passus, quin huic operi admovent manum. Hoc ipsum vero in generalem & specialem dispefcit tractationem, in quarum illa Substitutionis in genere definitionem tum nominalem tum realem, nec non divisionem cæterasque causas, in hac vero septem ejus species, vulgarem nimirum, pupillarem, quasi pupillarem sive Justinianeam, militarem, compendiosam, reciprocam & fideicommissariam, juxta illud (uti cum Deciano appellat) perfectum quatuor causarum genus exponit, ac illarum singulis certas formulas, quibus commode fieri possint, ut & hinc inde præjudicia, plerumque ex Carpovio petita, subnectit. Cæterum in multis Auctor noster a vulgaribus Interpretum placitis recedit, quo spectat, dum p. 23. communè Doctorum substitutionis in vulgarem, pupillarem, exemplarem, compendiosam & breviloquam, divisionem notat, quod ex duobus membris faciat quinque, & ex variis substitutionum formis a se invicem haud differentibus, differentias desumat, quo casu earum innumeræ fieri possint. P. 51. seq. Rejicit, quod Interpretes substitutionem quandam breviloquam appellent, & hanc substitutionis speciem esse dicant. P. 358. Substitutionem quasi-pupillarem rectius quam exemplarem, sicut peculium quasi-castrense & quasi-usumfructum vocari, cum Ludovico statuit. P. 394. Substitutionem compendiosam etiam in paganis Doctores ad exemplum militum commentos esse asserit. Nonnulla etiam, quæ quidem ad substitutiones directo haud pertinent, hæc tamen ob materiæ affinitatem ac utilitatem commode trahi poterant, inspergit, quæ etiam brevibus indicare operæ pretium existimamus. Ita p. 105. subjungit thema suum inaugurale anno 1656. habitum, de jure accrescendi, quia sese hæctenus nulla occasio, excepta hac obtulerit, id ipsum aliquatenus, ut ait, extendendi, cum cogitationes posteriores esse soleant meliores. P. 173. Annectitur integer ser Processus Civilis, seu egregia Deductio Juris super jure accrescendi. P. 299. Inserit tractationem de Jure Repræsentationis. Tandem

Tandem p. 420. coronidis loco casum, ut vocat, mixti generis, si-
ve controversiam Honoldinam: An in fratrum liberis facta substi-
tutione, subintelligatur tacita conditio, si sine liberis? typis quidem
Noriberge anno 1467. exscriptam, sed non cuivis obviam adnectit.

*DESCRIPTION DES PLANTES DE
l' Amerique, avec leurs figures, &c.*

i. e.

**Descriptio Plantarum Americae, una cum earum
iconibus, auctore R. P. Carolo Plumerio, ordinis
Minimorum.**

Lutetiae Parisiorum, e typographia Regia 1693.

Constat plagulis 28 & tabulis aeneis 108. in fol.
chartae augustae.

IN Praefatione pauca de Botanices in Naturali Historia utilitate Au-
ctor reverendus edisserit: inde solertiam deprædicat, a R. P. *Phi-
lippo Sergeant*, ex eadem Minimorum familia, & Dn. *Francisco de
Onuphris*, medico Romano, in demonstrationibus plantarum Ro-
mæ in monasterio S. Trinitatis in Montibus, in quo Auctor commo-
ratus tum fuit, institutis prædicat; qua & excitatum se commemo-
ret, ut Mathematicis, quibus animum antea adjecerat, studiis paula-
tim abjectis, ad Botanicam excolendam se applicuerit. Ejus ergo
studii jucunditate se allectum, postquam Roma in Galliam revoca-
tus a Superioribus esset, ad isdem petiisse ait ac impetrasse, ut oram
Provinciæ Alpesque pererraret, floribus plantisque indagandis: jam-
que se, post operam in hoc studio strenue collocatam, de nova plan-
tarum Sylloge adornanda figurisque illustranda cogitasse, cum A-
mericam invensendi occasio præter expectationem oblata sibi fuerit.
Cum enim Dn. *Begon*, navium Masiliensium Præfectus, jussu Regis
viros exquireret idoneos, qui in insulas Antillas navigarent, & na-
turæ arcana illic locorum delitescencia perscrutarentur, se tum invi-
tatum facileque adductum fuisse, ut iter ingrederetur. Illic itaque
per biennium se omnia curioso oculo perlustrasse, eaque usum fuisse

Yyy 3 felici-

felicitate, ut fere sexcentas diversas plantas delineaverit descripseritque, quarum nunc partem aliquam, centum nempe & octo, cum botanophilis communicare voluerit.

Omnes vero plantas, quas Auctor diligentissimus hoc volumine exhibet, ad tres classes revocavit. Earum prima varias rariores *Filicis, Hemionitidis, Polypodii, Lingua Cervinae, & Adianti seu Capilli Veneris* species comprehenditur.

Secunda classis *Ari & Dracontii* species comprehendit, quibus Auctor novum quoddam plantarum genus, quod ad nullum hactenus cognitorum referri commode posse visum ipsi fuit, subjungit, illudque a figura, quam exhibet, *Saurium*, i. e. caudam lacertæ appellat.

Tertiam classem Auctor scandentibus plantis, *Convolvulis, Clematidibus, Apocynis, Bryoniis, Phaeolis* consecrat: cunctis in tabulis æneis ad vivum sic expressis, ut jam facillimo labore cognosci ac a se invicem discerni queant.

Denique ignorare Orbem Eruditum noluit Auctor Mæcenatas, quibus in hoc opere adornando fuerit adjutus, nominatque in præfatione tum *Dr. de Seignelay*, Ministrum quondam & Secretarium Status, tum qui illi in hoc munere successit, *Dr. de Pontchartrain*: quorum ille impensas itineris, hic sumptus ad excudendum typis opus, figurasque æri incidendas, commendatione sua a Rege impetraverit. Nos vero optamus merito, ut reliquis etiam, quos paratos Auctorem habere non dubitamus, tomis edendis sumptus abunde suppetant.

DE POLONIA NUNQUAM TRIBUTARIA

Tractatus Historico-Politicus, Autore JOHANNE

SCHULTZIO, J. U. D. ejusdemq. ac Historiar. Prof.

Publ. & Gymn. Gedanensis Inspector.

Gedani, imprimebant heredes David. Frid. Rhetii, A. 1694.
in 4. 1. Alphab. 22 plag.

Insignem gentis Polonicæ gloriam vindicaturus, eamque nulli ætærarum subjectam aut tributariam fuisse evicturus Auctor nobiliss.

lisimus, difficilem reddi hunc conatum queritur & defectu antiquorum patris illius suæ Scriptorum; unde etiam, cum recentiores quidem non deficient, aff. eorum tamen fides ob præsumtum indulgentiorem paulo affectum dubia reddi queat, ab exteris præsidium petendum sibi fuerit, sed imbelli sæpius, imo adversum, prout quilibet eorum vel amore in suam gentem, vel odio in Polonos, vel privato ira aut vindictæ studio incitatus scripserit. Nihilo tamen fecius, veritatis fiducia erectum se opus istud perfecisse affirmat. Ac Martinum sane Cromerum non inutilem in hoc argumento collocasse operam, eique fidem deberi utique indubiam faterur; verum sparsim ab ipso gestum negotium, sæpeque contemptim ac neglectim habitum, veri forte conscientia, simul indigitat; qua freti plerique etiam Annalium Polonicorum conditores, arrepta, uti se obtulerit, occasione, illud idem pertractantes rem tetigisse potius, quam deduxisse deprehendantur. Promissam haberi a Gliznero industriam huc facientem; incertum autem, an impensa ab eodem fuerit. Nostra ætate, cum celeberrimus Conringius animose sententiam modo dictam impugnaret, pro ea defendenda scribere quid voluisse quendam Franciscum Marinium, sed sortum illum desideratissimum aut in partu suffocatum, aut, si lucem adspexerit, ad antri velleris instar alicubi arte custodiri opinatur. Clarissimum igitur Martynochium suam in libro de Republica Polonica sententiam paucis aperuisse, in ejus præcursoris vestigia ire propius, gloriosum sibi reputat.

Postquam autem in Sectione prima sensum vte abulorum regionem tributariam indicantium late excussit, duplicemque tributi significationem constituit, *propriam*, quæ subjectionis notam & recognitionem superioritatis pro sine inferat, & *impropriam*, quando solum occurrit nomen, nec quicquam amplius in effectu de natura rei obvium reperitur; postquam item variis eam distinctionem, exemplis illustravit monitisque communivit accuratioribus, eos tandem regionis tributariæ in sensu proprio ita nuncupatæ effectus nominat præ cæteris, ut nempe adempta belli pacisque jura, ut signa venerationis subjectionem denotantia, ut pœnam ob delictum subeandam, ut patientiam admittendi præsidii concedendique transitus circa eam observare liceat.

Hinc in secunda Sectione Polonos pro antiquissima gentis
Sarma-

Sarmaticæ posteris, ac speciatim Henetorum seu Venedorum progenie, agnoscendos venire adstruit, qui tamen Venedi cum Wandalis a Sarmatarum moribus plane diversis haudquaquam confundendi sint. Cum autem aliqui Sarmatas a Germanis ortum derivare aasserant, & istud Poloniæ subjectionis præjudicium inferre posse videatur, primum, ut adhuc incertum istud sit, deinceps vero, ut nulla tamen inde sequatur subiectio, ostendit, cum Tuisco, qui Germanicæ gentis conditor simulque Rex credatur Sarmatiæ, utrisque hoc pacto gentibus idem conditor extiterit. Quinimo, tamen porro Germani jus primogenituræ idoneis sibi vindicare valent argumentis, nullam ne sic quidem hinc potestatem promanare in secundogenitos, cum liberi omnes ab iisdem æqualiter exorti parentibus iisdem quoque gaudeant parentum juribus. Esse vero temerarium, quod ob frequentem in Sarmatia linguæ Germanicæ usum, Polonos e Germana gente ortos esse, Crazius concludat. Usum enim alicujus linguæ vulgarem & publicum a se invicem discernit, & ab hoc, non ab isto, subjectionis signum petendum esse monet. In Poloniâ autem nonnisi priore Germanicæ repertum, primas semper obtinente, Slavonica, superaddit, & plura erudite accumulât, quæ manifeste doceant, Sarmatam gentem ex Japheti benedicta progenie, imperio, non servitio destinata ortam, & haud interrupto ab externa aliqua propaginis suæ ordine conservatam, nulli nationi, quocunque titulo, subiectam aut tributariam fuisse.

Ipsa deinde Historiarum, quæ huc spectent, monumenta paulo penitus excutere aggreditur, in Sectione tertia ab initiis Republicæ Polonicæ, usque ad Lechum, qui primus ejus Princeps creditur, juxta Monarchiarum seriem, a prima usque ad quartæ seculum sextum pergens, & e Regibus Assyriacis primum ait bella cum Sarmatis gessisse Jovem Belum, a quo tamen haud subacti fuerint. Nino & Semiramidi in Asia fuisse expeditiones, & Sarmatiam tunc ab invasionibus mansisse liberam. A Ninia vero ejusque successoribus ad Sardanapalum usque an eadem tentata armis sit, nullis comprobari testimoniis, sicuti & ea, quæ postea Sarmatis cum aliis gentibus intercesserint, rara & obscura per documentorum defectum efficiantur; unde tamen nec de gentis animositate dubitare, nec libertatem nationis temere labefactare liceat. Infelices vero in Sarmatas

matas expeditiones Persarum æque ac Græcorum Reges attentasse probat. Ante Cæsarum tempora raras haberi dicit Romanorum in Septentrionem excursiones; Julium Cæsarem aliis bellis distractum, prælium indicere Sarmatis haud potuisse; Augustum nihil egisse amplius, quam quod eos Danubio prohibuerit, muneraque ab iis non in subjectionis signum, sed in amicitiae postulationem, receperit. Fata quoq; paulo infelicia expertum refert Domitianum, nullumque adeo Imperatorum in Sarmatiam usque penetrasse, ne Trajanum quidem, qui Regem Sarmatam, memorante Eutropio, in fidem sane receperit, non autem sub deditiois specie, sed ut amicitiae solum foedus cum eo pangeret. Marcum deinceps Antoninum Pium defendere magis quam amplificare provincias studuisse. M. Antoninum Philosophum conatum, ut e Sarmatia redderet provinciam, sed impeditum perhiberi a Julio Capitolino, qui & irritum Maximini studium, satis manifeste prodat. Concidisse vero sensim sub Imperatoribus sequentibus Imperii Romani vires, donec eis spiritum quasi Probus reddiderit, qui Sarmatas aliena tunc possidentes quidem vicerit, sed eos nullo subjectionis vinculo constrictos ad sedes rediisse proprias, victos etiam prælio a Diocletiano & Constantio terram tamen suam haudquaquam amisisse. Bellum a Constantino M. iis intentatum, mox iterum legi compositum. Iniquiores etiam nuncupandos Historicos recentiores, qui occiso Raufimodo Rege, Sarmatas Constantino subiectos referant. Illum namque non Sarmatarum Regem sed Gothorum Ducem fuisse, nec insuper in casu occisi bello Regis, Rempublicam hoc ipso hostibus reddi subditam respondet. Mox memoratâ a Marcellino Constantii de Sarmatis victoriam examinat, eamque potius de Quadis fuisse reportatam, e Zosimi relatione probat, legiones solum Sarmatarum aut certam nationis partem ditio- nes Romanas incurstantem pro cæsa tunc habendam; e cognomen- to autem Sarmaticæ, quod Imperator sibi sumserit, ejus quidem am- bitionis, non vero subactionis, signum ut petatur, rerum gestarum seriem requirere. Eorundem porro Sarmatarum partem, facta in Pannoniam Mœsiamque excursione a Valentiniano repressam, orasse quidem pacem, sed sine devota submissione; sub Arcadio, Honorio, & Leone quosdam vel pretio vel societatis jure aliis populis immix- tos militasse, tandem autem seu tædio belli cum vicinis perpetui, seu

patriæ dulcedine, ad pristinas Poloniæ, ubi nunc est, sedes remigrasse, nunquam autem Sarmatiam evasisse tributariam, prolixius ostendere annitur.

Sectionem *quartam* a Lechi inchoat temporibus, ac eum e propinqua Noë posteritate oriundum, & non multo post diluvium, e Croatia seu Pannonia in Bohemiam & Poloniam migrasse, contra quosdam fabularum architectos pernegat. Verum interim e Pannonia in Poloniam Bohemiamque accessum circa A. 550. factum, sub eoque & proximis ejus successoribus florentem satis Reipublicæ statum fuisse asserit; quem tamen Lechi familia extincta sub duodecim Palatinis abiisse in deterius haudquaquam dissimulat, restitutum eundem probans sub Craco, qui Polonorum, non Bohemiarum Princeps Polonis simul imperans, ut quidam in præjudicium gentis opinentur, credendus sit, filiamque Wendam reliquerit, cujus obitum Polonici imperii periodus perniciosissima exceperit, duodecim Palatinis iterum electis: qua occasione Marcomanni, Hunni & Germani fines regni illius ferro ac igne tentarint, repressi tamen fortiter a Premislao I, ut affectatum tunc imperium nulla ratione obtinuerint. Quemadmodum vero ex obscuris hætenus monumentis singula hæc eruere necessum Auctor habuit, ita recentioribus ac clarioribus se uti posse existimat, ubi adversus unanimum fere Germanicorum. Scriptorum consensum probare sustinet, quod *Polonia seculo octavo a Romano-Germanico Imperio tributaria reddita non fuerit.* Ut tunc largiatur, Slavos a Carolo Magno fuisse devictos factosque tributarios, ut plerique asserant tempora hæc attingentes Historici, sub isto tamen nomine Polonos intelligendos esse minime concedit, & quæ de Lechi II. a Carolo occisi factis referantur, ad Obotritarum Ducem Thusconem magis forte applicandum venire monet. Ætate Lesci III. nihil in Polonos molitum ait Ludovicum Pium, ut qui ipse non exiguam regni sui jacturam fecerit. Ludovicum II. Imp. in Silesiam instituisse expeditionem, verum non tam regionis occupandæ, quam religionis propagandæ gratia. Rastilem ab eo devictum, non Polonorum sed Moravorum Regem appellat; imperium enim in Polonia tempore Ludovici II. felicissime gestum celebrat; sub Arnulpho Moraviam, non Poloniam, tributo subjunctam; ac tandem sub Ludovico III. & Conrado brevioris ætatis Principi-

cipibus nihil in hac causa memoratu dignum accidisse superaddit.

Nihil etiam solidi adversarios probare posse ex Historia temporum ab Henrico I. Aucupe usque ad Henricum III. seu a Mieczeslao I. usque ad Casimirum I. in Sectione *quinta* edocet. Henricum namque Primum alios quidem Slavos, sed minime Polonos domuisse legi. Cum vero Conringius Polonos ab Ottone I. devictos fuisse ex Dithmaro probet, & Misiconem Imperatori fidelitatem ac tributum usque ad Vartam fluvium solvisse asserat, inde pro quonam iste Misico habendus sit, prolixè dispicit, neutiquam Polonorum, ut Mieczeslaum, sed Slavorum, qui Liucaviki vocentur, Ducem videri asserens. Sub Ottone II historiam huc pertinentem manifesta rerum laborare ostendit incertitudine. Misiconem, qui sub Ottone III. devictus perhibeatur, rursus esse alium a Mieczeslao. Boleslaum Chrobrū ab Ottone III. & Henrico II. non victum, sed victorem plerumque extitisse, nec a postremo petiisse pacem, nec, quamvis eam petiisset, Imperio ideo subjectum nuncupari debere. Dithmarum autem objectioni huic ansam tribuentem confundere inter se, Boleslaum Polonum, & Boleslaum sive Bohemorum sive Obotritarum Regem, Billugum dictum. Quo in loco institutum ab Ottone III. in Poloniam ad sepulcrum Adalberti iter, variaque dona a Boleslao ipsi exhibita, regiumque vicisiam titulum huic ab illo concessum, de quibus singulis multa referant Scriptores varii, examinat, & quam parum vero sint consona, quam item, si vel maxime contigissent, Polonorum libertati parum noceant, declarat. Incautos autem videri Polonos Scriptores in eo, quod Boleslaum a tributo absolutum fuisse fateantur, quem tamen nunquam sub tributo aut alia subjectionis specie Romanis Imperatoribus serviisse constat. Ac si omnino ab Ottone III. & Henrico II. controversiam tributi pendendi expertus fuisset, aut experiri potuisset, non factum tamen id respectu Poloniæ, sed occupatarum provinciarum, quas olim Imperatores tanquam vedigales habuerint, non autem inde amitti libertatem, sed saltem imminui, enixe contendit. Quod denique jus majestatis circa sacra Otto exercuerit in Polonia, quodque Magdeburgensis Archi-Episcopus Posnaniensem & omnes in Polonia Episcopatus reliquos subjectos acceperit, penitus inficiatur. Post ad tempora Conradi II. Imperatoris Henrico, & Misiconis II.

Polonia in Principatu Boleslao succedentis tempora progreditur, & quæ a Wippono, Godofredo Viterbiensi, Ottone Frisingensi, Mutio, & aliis de Misicone a Conrado devicto & Polonis post eum factis tributariis recensentur, multis rationibus enervat.

Sextam sectionem inchoat a bello, quo Conradus ad instigatum Rixæ, Mieczeslai II. uxoris, Polonos, irrito licet conatu, petierit. Mox Casimiri in regnum restituti meminit, & narrationem refert de transmissio quotannis ad Pontificem a Polonis denario, ac de gestata ab iisdem capillorum rasura, in memoriam istius beneficii, quod Pontifex Casimirum, monachum tunc & diaconum, professionis & sacramenti religione solverit. Prius autem de rei veritate dubitat; postmodum rasuram soli Casimiro injunctam e *Dubravio ostendit*, denarium vero rationem tributi obtinuisse pernegat. Ex illato Bohemis ab Henrico III, quod Poloniam vastassent, bello iterum proposito penitus frustraneo a nonnullis Polonicæ gentis subjectionem colligi observat. Boleslaum II. a fortitudine *Audacem dictum* nulli suorum hostium occubuisse probat. Obtrusam vero per Henricum IV. invito pacem cum Uratislao Bohemo, præter rem in notam subactionis trahi; quod exinde manifestum esse docet, quoniam arbitro, qualis tunc Henricus fuerit, in alios nullum sit jus, quodque ne coactio quidem aliquid huc conferat; cum Reges ac Principes ita sibi obstringantur vinculo humanæ societatis, ut *istud jus in se pati omnes necessum habeant*. Sed sua tandem culpa *infelicem factum* Boleslaum queritur, dum vibratam in eum ob necem Stanislai excommunicationem memorat, & de illius justitia aliis relinquit judicandum; ipse autem non majori ideo Poloniam pietatē atque reverentia obstrictam sedi Pontificiæ, ac Romanum Imperium, ab ea itidem acerbioribus quandoque decretis turbatum, concludit.

Quod Uladislaus I. Boleslaum excipiens Regem se appellari passus haud fuerit, non metu quodam a Cæsarea potentia aut Pontificia auctoritate factum, sub sectionis *septimæ* primordia evictum dare allaborat, & post rationes alias Principis titulum ad suprematum jam sufficere, ac prudenti instituto externum invisumque tunc Regis nomen ab eodem declinatum perhibet. Controversiam de facto & jure donatæ Uratislao Bohemo per Henricum IV Poloniam, ea rem tradiderint Bohemicorum Scriptorum aliqui, sic ventilat, ut per
Polo-

Poloniam ex errore heic intellectam regerat Silesiam Polonis tunc subjectam, quæ Bohemo sane tributum solverit, unde ad ipsum Poloniarum regnum ignobilioris subjectionis onus devolvere concessum haud fit. Boleslaum III ab Henrico V ob negatam pensionem Polonis injunctam sub Ottone, & sub Casimiro renovatam, impugnatum abnuit, gloriam autem susceptæ illius in Danos expeditionis adstruit, Lothario tributa eum non Poloniarum sed Pomeraniarum & Rugiarum nomine exhibuisse dicit. Tacemus nunc injurias, quibus e confusione Vladislai Poloni & Vladislai Bohemi, regnum Polonorum a diversis Scriptoribus onerari reputat, quaque eas ratione amoliat, prolixè haud indicamus.

Pergimus potius ad *octavam* sectionem, ubi ante omnia felicitatè regni Bohemici, quam post Friderici I excessum obtinuerit, deprædicat, mox tamen accusat absolutam in regnum istud potentiam, quam Wenceslaus Bohemus sub clausula commissoria id tenens affectasse legatur, Alberto Imp. ad hæc consilia ipsum impellente, qui tamen ejus rei poenas detulit haud immeritas, filium relinquens ab Uladislao Loctico, antequam Poloniarum fines attingeret, repressum; qui ipse Locticus sæpe quoque infestavit Johannem, Bohemiarum Regem, Polonorum Regis nomen simul quasi hæreditarium usurpantem, quocum Casimirum Loctici filium circa medium Seculi XIV. transegisset, & omni jure, quod in Silesiam habuerit, se abdicasse Cureus aliique tradant. Noster vero iis se opponit, & non oranem Silesiam Bohemis concessam, imo irritam fuisse hanc alienationem Silesiarum absque Ordinum consensu susceptam statuit. Tabulas quoque Caroli IV. Imp. exhibet, easque de Silesia imprimis interpretatur, quam minus tamen justè a Carolo Bohemiarum regno adjudicatam obtendit. Temporibus vero illis intermediis regii nominis splendorem injuria Scriptorum suppressum denuo emicuisse, & Premislaum receptæ dignitatis regiarum auctorem extitisse e constanti suorum assertione probat.

Nona sectio agit imprimis de Polonorum Regum antiquo optimoque jure in Borussia, ejusque subjectionis fundamenta a Boleslai Chrobri, sub initium Seculi undecimi indignam Adalberti necem & barbaram in Christianos sæviendi licentiam ulciscens temporibus derivat, utque illa sub Mieczeslao II imperata facere detre-

staverit, mox tamen a Boleslao II iterumque a Vladislao I & Boleslao III ad meliorem mentem redacta sit, enarrat. Sumtum tamen post hos majorem æquo animum haud reticet, deque justitia auxilii, quod Poloni ab Ordine Teutonico petierint, prolixè disputat, quod tamen postea in Polonorum detrimentum cessisse superaddit, inique inter Conradum Ducem Masoviz, & Cruciferos pacti (ut nempe hi contra Prussos sedulo bellum gererent, ubi vero eos *domuissent*, Culmensis redderent ditidnem, cætera, quæ a barbaris cepissent, ad bonorum vitorum arbitrium inter se partirentur, ac nihil hostile contra Polonos tentarent,) veritatem adstruit. Sed Cruciferos vicissim accusat avaritiam, quam decretum Pontificis iniquitatis manifeste arguerit, invito quidem Ludovico IV Imperatore, sed convictis Cruciferis, qui rupta denuo pace Lithuaniam invadentes a Vladislao Jagellone fortiter prostrati, ejus tamen insolentia exacerbati vires receperint, donec A. 1436. perpetua utrinque sanciretur pax, libertati ac juribus subditorum variis, *legibusque*, fundamentalibus servandis apprime consulens, sed post, spargente, discordiarum semina Sigismundo I. Imp. & Alberto, rupta iterum a Cruciferis, qui contra fas & fidem animo hostili Prussiam vastaverint, quæ Casmiro, Regi Polonia, se committens post bellum tredecim annorum Casmiro Jagellonidi IV ex parte cesserit, reliqua Cruciferis sub arctissimo fidei ac clientelæ vinculo concessa. *Istius* autem denegatione a posteris, & imprimis a Friderico Saxoniz Duce, & Alberto Brandenburgico haud dissimulata; eo tandem rem pervenisse ait, ut Albertus Brandenburgicus nonnisi hac conditione a Sigismundo pacem impetraverit, ut ordo Cruciferos penitus extingueretur in Prussia, Albertus Prussiz partem, quæ nunc Ducalis audiat, sub Ducis titulo obtineret, Regio simul cum provincia subesset imperio, eodem deinceps cum Polonia hostes haberet & amicos, primumque de cætero locum in Senatu regio teneret. A quo tempore augustissimi Reges alteram Prussiz partem, cui regalis nomen, supremo jure, alteram, quæ Ducalis appelletur, Serenissimi Electores Brandenburgici ex lege functionis & obsequii clientelaris habuerint, usque ad annum 1657, quo Fridericus Wilhelmus a Johanne Casmiro Welaviensibus pactis provinciam, quam ante feudi titulo tenebat, jure proprietatis possidendam acciperit, iisdem pene legibus ad hodiernum Potentissimum Electorem Fridericum

ricum

ricum III transmissam. Itam vero novam provinciam tam nobilem possessionem per injuriam Cruciferis ereptam, obsequio sedis Romanæ nefarie & sacrilege subtractam, ab Imperii Romani corpore contra fas fidemque avulsam, & a Regibus Poloniæ injusto titulo acquisitam perhiberi notat ab adversæ causæ Patronis, quibus tamen ad singulas objectiones respondet, jureque belli Borussia acquisitam, & accedente imprimis transactionis titulo Imperatorisque approbatione, citra injuriam teneri asserit.

Sectione tandem ultima seu *decima*, oppresso in Borussia Cruciferorum ordine, fomenta belli inter Germanos ac Polonos uno pene ictu extincta fuisse observat. Hos tamen vexatos ait interim a Turcis, quibus in Europam aditum Scythæ paraverint, Tartarisque anno 1240 e Moscovia progressis, & Poloniam imprimis, Hungariamque, ac Silesiam devastantibus, cum Boleslaus Pudicus principatum gereret in Polonia; Tartaros tamen fatigatos, post cladem Christianorum prope Ligniciam domum reverti, & infecutis temporibus, ob Martem sæpius ancipitem, Polonorum comiter revereri majestatem, stipendiisque illorum militare coactos scribit, hanc de cætero societatem bellicam contra nonnullorum oblocutiones pro virili defendens. Turcicæ vero historiæ telam a Bajazete I orditur, & Ottomannicæ potentiam vires sub Mahomede II in immensum excrecentes, Valachiamque tributariam factam, & incolas ejus Polonis infidos suæ nequitiam pœnas non effugientes introducit. E subministratis autem Valachis contra Turcas per Polonos auxiliis, Turcarum hos tributarios evasisse nequitiam largitur. Sub Sigismundo III tributum Turcas a Polonis flagitasse, sed nulla ratione obtinuisse; finito potius ad votum Poloniæ negotio, pacem sine libertatis læsione sancitam. Sub Johanne Casimiro Tartaris tributum negatum, stipendium vero promissum; promissum contra a Michaele tributum, sed negatum ab Ordinibus, qui subductu hodierni Regis, supremi tunc Polonicæ militiæ Ducis, fortiter sua vindicarint, pace anno 1677 æquis conditionibus inita, usquedum anno 1683 nova non Poloniæ tantum, sed universæ Europæ immineret ab hydra Ottomannica pernicies, felicissime tamen depulsa ab Heroe invictissimo, Johanne III, in cujus digno elogio subsistens integræ hinc tractationi clausulam imponit.

A PRE-

ACTA ERUDITORUM
 A PRESERVATIVE AGAINST SOCI-
 NIANISM.

h. e.

Antidoton contra Socinianismum, common-
 strans directam ejus cum Religione a Deo in *Scripturis*
 revelatæ pugnam, auctore JONATHANE EDUARDO,
 Th.D. & Collegii Jesu apud Oxonienses Principali.
 Pars I.

Oxonii, apud H. Clementem, 1693. in 4. plag. 10.

Quod olim de nimio Arianæ hæreseos incremento quæstia fuit,
 pia antiquitas, obstupuisse mundum universum, cum se fa-
 ctum subito Arianum videret; idem fere in præfatione tractatus hu-
 jus (quem pluribus absolvendum partibus nulli dubitamus) Eduar-
 dus clarissimus de ingenti librorum Socinianorum copia per uni-
 versam Angliam dispersa quiritatur. Certe enim tam subito illos,
 tantaque multitudine ubivis comparuisse scribit, ut quanquam pro-
 motores aut auctores negotii nesciantur, nullum tamen dubium sit,
 quin venenum per complures abhinc annos congestum uno nunc
 impetu studiose proruperit; idque non sine magno fidei Christianæ
 damno factum gemit: cum exinde nonnulli homines Athei prorsus
 omnem fidem inter stultas nugacium superstitiones rejiciant; alii
 naturali Theologia contenti, revelatam damnent; multi Scripturas
 quidem recipiant, explosis tamen præcipuis, e quibus tota fides Chri-
 stiana pendet, mysteriis: plurimi denique, si mysteria quidem omnia se
 credere profiteantur, non tamen adeo necessaria putent, quin diver-
 sa sentientibus divina salus æque speranda sit. Quo itaque tollatur
 ex animis hominum callida & fucata impietas, accinxisse se Au-
 ctor profitetur; & quum hucusque Theologi orthodoxiam adversus
 hostium insultus tantum defenderint, ipse se hæresin ultro aggressu-
 rum spondet, & quam vehementer pugnent Sociniani errores cum
 verbo Dei ac sana ratione (quam sibi perperam solis vindicatum
 eant) præsentī opere demonstraturum. Frustra vero a nonnul-
 lis placidum hujus sectæ genium ingeminari scribit; cum, quicquid
 exte-

externe tandem ore profiteantur, nonnisi sævum quodvis ac sanguinolentum expectari queat ab iis, qui tam blasphemè SS. Triadem, Cerberum horrenda audacia vocitando traducant, qui Christum adoratione sua spinis quasi coronatum Divinitatis negatione diverberent, qui sacræ omnium seculorum antiquitati tam proterve illudant, & quid non? Hinc pacem, quæ alias optima rerum sit, cum iis non ineundam inculcat, quippe sine justitia, sine veritate damnamdam.

Sub initium ipsius tractatus de Socino agit, & eum omnes, quotquot ab initio Christianismi fuerunt, hæreticos callida vafricitæ longo intervallo superasse scribit, ita ut vere de illo dici queat, sobrium ad evertendam Religionem accessisse; qua in re Pelagium cumpri-
 nis sequendum sibi ac præceptorem sumserit. Interim haud abs re dubitandum judicat, utrum Socinus hæretici proprie talis nomen magis quam Muhammed promereatur, cum uterque mixtam e variis heterodoxiis fidem invenerit; hoc tantum discrimine, quod illius religio non tam facta quam hujus, est non minus tamen periculosa sit. Ipsam deinde rem aggressus, primam ex attributis divinis Unitatem sibi vindicandam sumit: & quanquam huic, vel maxime Sociniani (hinc & Unitariorum nomine gaudentes) studere videantur; nihilo tamen minus eos plures omnino Deos veros asserere, atque adeo adversus tot Scripturæ dicta pugnare, ex ipsimet eorundem verbis probat, insimul & αἱ ἐν τρισὶν Cuscellum tangens, qui dum tria in divinis entia a se mutuo distincta credit, non possit non *πρωθυεῖον* favere. Pergit hinc ad Omnipresenciam, & pari ratione convelli eam a Socinianis ostendit, dum ad virtutes tantummodo divinas restringatur, quæ toties in Scripturis ipsimet essentia adscribat; imo quam ipsimet pagani sibiiores de natura Dei credideriat. Omniscientia tam emphatice in Bibliis fundatam Socinianos verbis, non re, Deo concedere demonstrat; quippe qui res tantum qua scibiles obiectum scientiæ Divinæ velint, non itent contingentes; qualis erat Abrahami obedientia in immolando Isaac, Israelitarum impietas, & alia hujus generis complura, quæ si a Deo præsciatur, tolli religionem clement, ingentemque numerum divinarum de contingentiis prædictionum, quæ in Scripturis repentur, variis quos adducit Auctor modis eludens concenat: non ad-

p. 5.

7.

8.

11.

12.

14.

19.

veritates tamen, se dum nonnulla vel bona vel mala prædici abs Deo propterea quod facienda decreverit, statuunt, vel maxime arbitrii libertatem auferre, suoque proin suffragio fidem ac religionem everttere: deprehendi sane Socinum quandoque (quod mireris) ipsomet Calvino, quem tantis viribus oppugnat, Calvinio rem. Notat de Episcopium, qui dogma hoc perperam inter minutiora relegit. Hinc potest promoveri ad immutabilitatem Dei, qua primum e Scripturis firmata, Socini atque Crellii antithesin adducit, qui adeo mutabilem Deum perhibeant, ut haud raro perdatur homo, quem ille tamen ad æternam vitam prædestinavit. Enimvero pugnare hunc errorem contra Dei omniscientiam, ac humanam celsissimam majestati infirmitatem assignere, Auctores sæcrite indignabundus probat.

26. Omnium vero prolixissime vindictivam Dei justitiam affectum est, & Socinianum dogma, quod justitiam punitivam evertit, non solum periculosum, sed & perniciosum, imo profus atheum, demonstrat. Pessime siquidem ad leges Divinas applicari, quod in humanis non sine exceptione verum sit, Platonis atque Senecæ dictum: *nemo prius punit, quia peccatum est, sed ne peccetur*; probat. 31. a Grotio dudum non minus ac eleganter probatum sit. Imo, si justitia punitiva tollatur, tolli simul Dei circa res humanas providentiam, que in dandis & vindicandis legibus occupatur, ostendit: hoc vero dogma illud esse, quod olim Epicuro atheismi crimen impregnis. Apud reliquos totius orbis Philosophos ac Theologos constanti robore receptum nunquam non fuisse: frustra præcipi, quod impensè negligitur. Ulterius everti hoc errore docet discrimen inter naturalem ac positivam Dei legem, uno semper omnium ore approbatam: sublata siquidem punitiva Dei justitia, auctoritatem una Legisatoris ac reverentiam legibus estabendam tollit. Atque adeo omnem religionem naturalem perfundari supplantata semel Dei justitia, que certorem acatitæ ac reverentiam animis humanis indat. Hinc de penitus desperat Auctor, posse paganum seu atheum a Sociniano firmis argumentis ad colendum Deum adduci. Interim vel solum humanæ conscientie dictamen ad retundendam Socinianismi impietatem sufficere persuasus est. Aut, ne quis objiciat, frustra hoc prolixius adduci contra homines, qui Deum justitiam

tiam omnino exercere & credant, & doceant, ut patet in illis
negent, quæ res cum mere speculativa sit, facile tolerari queat: Au-
ctor multis non se contra Lemures pugnare ostendit, & quam irre-
verenter, utut callide, Sociniani rem suam probent, commonstrat:
quippe qui leges pariter ac promissa Dei e mutabili ejus voluntate
oriri doceant, hoc ipso consuetudinem omnium Nostriis promissio-
num evertentes: qui Deum peccatores finaliter impoenitentes & æter-
næ morti suo decreto mancipatos eximere posse tradant, non ob-
stante, quod multo alia doceat, verbo Dei: qui affectus humanos, o-
dium, misericordiam, spem, desiderium &c. vere proprieque Deo
adscribant, præsertim vero metum atque poenitentiam illi tribuen-
dam multis argumentis probare annitantur; quæ adducta simul &
refutata apud Auctorem videri poterunt, per partes singula tractante.

P. 44.

47.

48-49.

54.

59.

His demum ad finem perductis, Trinitatem Dei considerat, &
adstructa brevissimis e. B. Gerhardo ac Matth. Polo dicti. Joh. V, 7.
authentia, blasphemia Socinianorum circa singulas Personas do-
gmata proponit, & quam horrendis illi consitiis SS. Triaden con-
spurcent, appositis eorundem verbis monstrat. Exponit post-
ea, quæ illorum circa spiritualitatem, nec non circa infinitatem
essentia divini fides, quæ scilicet Deo sibille corpus, extensum
finitumque & locali præsentia limitatum affingant. Sub finem deni-
que repetita paucis antithesi Scripturarum ac Socinianismi, Curcel-
æum vehementer inculcat, qui non nisi *λογωμαχίαν* inter Ortho-
dos ac Socinianos in doctrina de Deo esse, contra conscientiam asse-
veratè non erubuerit. Ipse, quantum in hoc dissidio momenti
positum sit, unicuique lectorum serio ac pie considerandum monet;
non, ut elevent illarum partium studiosi, unius tantum literulæ dif-
ferentiam facili negotio tollendam, sed totum salutis nostræ nego-
tium hic agi iterum iterumque monens. Ceterum uberius reli-
quorum etiam articulorum examini alii otio temporisque re-
servat, quod illi sanctum ubique ac rei sacræ literariæ
proficuum omni modo optamus.

69.

70.

ERRATA.

Pag. 338. lin. 2). pro *designabitur*, lege *designabit*. Pag. 336. 337. 338. de-
leantur characteres in margine notati, quippe qui per errorem ir-
repererunt, nec ulli sunt usui.

INDEX

INDEX AUCTORUM

quorum Libri aut Inventa hoc Volumine recensentur.

Lectorem benevolum cupimus admonitum, in numerandis voluminibus hujus paginis a typographo erratum fuisse. Numeri enim a 313 ad 392 bis positi deprehenduntur, ita ut in mense Septembri, post paginam 392, ubi ulterius produci numerus debuisset, denuo a 313 numerari coeptum sit. Ne vero hinc confusio oriatur, tum in Auctorum, tum in Rerum Indice, quae sub repetitis numeris quaeri debent, signo † notantur.

I. Libri Theologici & ad Historiam Ecclesiasticam spectantes.

A L-Coranus, seu Lex Islamitica Muhamadis, filii Abdalla, Pseudopropheta, edim ex museo Abrab. Hinckelmanni D.	381 †
Almeloveen. (Theodori Jansonii ab) <i>Amenitates Theologico-philologica.</i>	339
Anonymi <i>Lexicon Christianum.</i>	94
Anonymi <i>Ver Theologicum, dicta quaedam D. Apostoli Pauli in Epist. ad Romanos explicans.</i>	365 †
Bajeri (Job. Guilielmi) <i>Collatio Doctrinae Quatuordecim & Protestantium.</i>	119
Bekkeri (Balibasaris) <i>Mundi Fascinati Liber III & IV.</i>	241
Bossuet (Jacobi Benigni) <i>Nota in Proverbia, Ecclesiasten, Canticum Canticorum, Sapientiam & Ecclesiasticum.</i>	406
Chauvini (Petri) <i>Dilucidationes super librum cujus titulus: Religio Naturalis.</i>	423
Ciampini (Joannis) <i>de vocis correctione in Sermone VII Leonis M. de Nativitate Domini.</i>	330
Clerici (Johannis) <i>Genesis, sive Moysi Propheta liber primus, cum eisdem Panoplae perpetua, Commentario Philologico &c.</i>	957
	Colberg

INDEX AUCTORUM.

Colberg (<i>Ebregott Daniel</i>) <i>de Origine & Progressu Haresium & Errorum in Ecclesia.</i>	386
De Dieu (<i>Ladovici</i>) <i>Critica sacra, sive Animadversiones in loca Veteris & Novi Testamenti.</i>	399
Doughtei (<i>Johannis</i>) <i>de Calicibus Eucharisticis veterum Christianorum.</i>	188
Eduardi (<i>Jonathan</i>) <i>Antidotum contra Socinianismum.</i>	472
Faes (<i>Johannis</i>) <i>Mansissa ad Jo. Doughteji librum de Calicibus Eucharisticis veterum Christianorum.</i>	188
<i>Obelus Peregrinitati Communionis peregrina P. J. Tilemanni dicti Schenck fixus.</i>	373 †
Franckii (<i>Christophori</i>) <i>Exercitationes Anti-Limborchiani.</i>	345 †
Groenevegen (<i>Henrici</i>) <i>Hieroglyphicorum & Emblematum sacrorum Thesaurus.</i>	95
Gürtleri (<i>Nicolai</i>) <i>Institutiones Theologicae.</i>	346
Huetii (<i>Petri Danielis</i>) <i>Demonstratio Evangelica.</i>	282
Hullii (<i>Henrici</i>) <i>de Vallibus Prophetarum sacris.</i>	38
<i>Commentarius Propheticus in ultima Parvensia Salomonis.</i>	77
Jägeri (<i>Jo. Wolfgang</i>) <i>Historia Ecclesiastica Seculi XVII, cum Parallelismo profana, Decennium secundum & tertium.</i>	314
Laurentii (<i>Augustini</i>) <i>Synagmata Theologica.</i>	458
A Lent (<i>Juanis</i>) <i>Moderna Theologia Judaica delimitata.</i>	302
Löscheri (<i>Cassarii</i>) <i>Nucleus S.S. Theologiae.</i>	237
Lubin (<i>Augustini</i>) <i>Abbatiarum Italiae brevis Notitia.</i>	126
Marckii (<i>Johannis</i>) <i>Textuales Exercitationes ad loca P. & N. Testamenti.</i>	234
Martini (<i>Christophori Samuelis</i>) <i>Commentarius super D. Juda Apostoli Epistolam.</i>	280
Mebii (<i>Georgii</i>) <i>Selecta Disputationes Theologicae.</i>	383
Münneri (<i>Tobia</i>) <i>Observationes Ecclesiasticae.</i>	167
Sartorii (<i>Johannis</i>) <i>Agnostica Fidelium verba.</i>	3
Sauberti (<i>Johannis</i>) <i>Selectiorum Scripturae S. Diffusorum Explicatio de Sacerdotibus & sacris Ebraeorum Personis Commentarius.</i>	54
Tilemanni (<i>Job. Philippi, dicti Schenck</i>) <i>Commentarius in Juda Epistolam, cum Appendice de Agapae veterum Christianorum.</i>	54

INDEX AUCTORUM.

<i>Accesserunt Communio peregrina, & Oblatio sine Communionem.</i>	368 †
<i>De Vriigny Epistola contra Antitrinitarios, Tolerantes & Moralistas, cum Animadversionibus ad librum cui titulus: Religio Naturalis.</i>	412
<i>Van der Wayen (Joannis) Mundus fascinatus D. Balch Bekkeri examinatus & refutatus.</i>	254
<i>Witfii (Hermannii) de Efficacia Baptismi in electis federatorum infantibus.</i>	90
<i>Wolffogenii (Ludovici) Apologia Parentalis.</i>	116

II. Juridici.

<i>Böckelmanni (Jo. FridERICI) Tractatus de Differentiis Juris Civilis, Canonici, Hodierni.</i>	118
<i>Calæ (Marcelli) de Articulandi & Probandi Modo, de privilegiis isem variandi & elegendi forum Tractatus.</i>	88
<i>Döpleri (Jacobi) Theatrum poenarum criminalium.</i>	88
<i>Grotii (Guiljelmi) Isagoge ad Praxin Fori Batavici.</i>	214
<i>De Luca (Caroli Antonii) Scholia ad Decisiones Rota Marchia D. Stephani Gratiani.</i>	238
<i>Lunig (Job. Christiani) Publicorum Negotiorum Sylloge.</i>	345
<i>Mauritii (Erici) Consiliorum sive Responsorum Partes II.</i>	22
<i>Ottonis (Jacobi) Medulla Substitutionum hereditum.</i>	459
<i>Passerini (Petri Francisci) de Occidense unum pro altero Tractatus methodica.</i>	328 †
<i>Ring (Thoma Siegfried) Progymnasmatum Praxeos Juridica.</i>	429
<i>Ringleri (Job. Philippi) de Palæis Illustrum Successoribus Commentatio Juridica.</i>	52
<i style="padding-left: 2em;">De Tutelis Illustrum Specimen juris publici.</i>	441
<i>Röfeneri (Andrea Christophori) Tractatus Juridicus de Libris Mercatorum.</i>	360
<i>Struyii (Georgii Adami) Centuria Decisionum, quarum Res Fendentes, quarum Alliedates? &c.</i>	64
<i>Textoris (Job. Wolfgangi) Decisiones Electores Palatina, cum Tractu Synoptico de Judiciis.</i>	109

III. Med-

INDEX AUCTORUM.

III. Medici ac Physici.

<i>Academia Regia Scientiarum Parisiensis Commentarii Mathematico-Physici.</i>	344 †
Bernoullii (Johannis) de Morb. Muscularum Medicationes Mathematicae.	100
Bierlingii (Casspari Theophsli) Thesaurus Theoretico-Practicus.	I
Boyle (Roberti) Experimenta Medica, i.e. Collectio Remediorum maximam partem simplicium.	377 †
Dale (Samuelis) Manuductio ad Materiam Medicam.	336
Gibson (Thoma) Compendiaria corporis humani Anatomie.	444
Glabach (Job. Detmaris) Praxis Medica Idca novissima.	359 †
Gracchi (Sempronii) Medicus hujus seculi.	359
Harderi (Job. Jacobi) Glandula nova Lachrymalis, una cum Ductu Excretorio in Cervis & Danis detecta.	49
Helvetii (Adriani) Methodus Febres curandi absque eo ut aliquid ore assumendum exhibeatur.	334
Jacobaei (Ogierii) Compendium Institutionum Medicarum.	386 †
Lacy (Nathum) de Podagra.	330. †
Plumerii (Caroli) Descriptio Plantarum America.	461
Raji (Johannis) Synopsis Animalium quadrupedum & serpentini generis.	388
Salmonis (Guilhelmi) Dispensatorium Batavi Anglice redditum, notisque illustratum.	379. †
Sperlette (Johannis) Physica nova, seu Philosophia Naturae.	910
Fozzi (Luca) Commentaria in Hippocratis Aphorismos.	346
Vallemoniti Physicae occultae, seu Tractatus de Virgula Divinatoria, & ejus utilitate ad indagandum fontes aquarum, mineras, thesauras, fures, & sicarios.	34
Descriptio Magnetis geniti in festigio nova turris campanaria.	208
Wedelii (Georgii Wolfgang) Exercitationum Medico-Philologicarum Decas VI & VII.	349 †

IV. Mathematici.

<i>Academia Regia Scientiarum Parisiensis Commentarii Mathematico-Physici.</i>	341 †
	Anonymi

INDEX AUCTORUM.

<i>Anonymi Tractatus de Medicis, quibus fluvii navigabiles reddi possunt.</i>	78
Bernoullii (Jacobi) Curvatura Lamina Elastica &c.	262
<i>Solutio Problematis Leibniziani de Curva Accessus & Recessus aequalis a puncto dato.</i>	276
<i>Constructio Curva Accessus & Recessus aequalis, ope re-ctificationis Curva cujusdam Algebraicae.</i>	336 †
<i>De Methodo Tangentium inversa, quomodo tum in com-muni tum reconditis Geometria potestate fit & non fit.</i>	391 †
Bernoullii (Johannis) de Motu Muscularum Meditationes Mathe-matica.	200
<i>Constructio facilis Curva accessus aequalis a puncto da-to per Rectificationem Curva Algebraica.</i>	194
<i>Modus generalis construendi omnes Equationes differ-entiales primi gradus.</i>	435
<i>Additamentum effectiois omnium Quadratarum & Rectificationum Curvarum per seriem quandam ge-neralissimam.</i>	457
Callini (Jo. Domin.) Descriptio Phanomeni trium Solium super Horizonte visorum.	316
Catelanii, Abbatii, Difficultas super solutione Problematis Bernoulli-ani.	196
Ciampini (Joannis) de Sacris Edificiis a Constantino M. constructis Synopsis Historica.	321
Coronelli (Vincentii) Epitome Cosmographica seu Introductio ad A-stronomiam, Geographiam & Hydrographiam.	332
Daviler (Augustini Caroli) Cursus Architectura, continens Ordines Vignola cum commentariis, figuris &c.	25
Eimmarti (G. C.) Phenomenon annum Vespertinum detectum.	58
Fontanae (Caroli) Templum Vaticanum cum aedificiis maxime con-spicuis antiquis & recens ibidem constituta.	461
Hospitalii Marchionis, Solutio Problematis Geometrici in Aetis E-rud. propositi.	93
<i>Enodatio difficultatis super solutione Problematis Ber-noulliani.</i>	367. †
Hosti diversi Tractatus Mathematici.	239

Hingeni

Hugenii (Christiani) Toparcha Zeelemii Constructio universalis problematis a J. B. propositi.	338. †
Epistola ad G. G. L.	339. †
Hhle (Jo. Abrahami) Observatio Eclipsos d. 12. Jun. a. 1694.	379
Kirchii (Godofredi) Calendarium caeleste novum.	93
Leibnitii (Georgii Guiljelmi) Nova Calculi Differentialis Applicatio & Usus.	311
Constructio propria problematis de Curva Isochrone Paracentrica &c.	364
Ozanam Tractatus de minimi ratione.	140
Prisbar (Job.) Calendarium Historicum.	117
Vannii (Job. Francisci) Investigatio momentorum, quibus gravia tendunt deorsum.	112
Vignolæ (Jacobi Barozii) Architectura, cum Commentariis Davillerii.	25
Viviani (Vincentii) Exercitatio Mathematica de formatione & mensura fornicum.	207
Wurtzelbaur (Job. Philippi) Observatio Eclipsis Solaris d. 12. Jun. 1694	378
Lunaris d. 26. Jun. a. 1694.	380

V. Historici, Geographici, Genealogici.

Anonymi Historia Edicti Nannetensis, res qua in Gallia ante & post illius publicationem neque ad ejusdem abrogationem contigerunt, complexa.	81
Anonymi Porta Ottomanica novissime reclusa.	185
Anonymi Scientia Rei Nummaria.	215
Anonymi Historia Ludovici Barbonii II. Principis Condai.	291
Anonymi Commentarii componenda Ludovici Burbonii, Principis Condai, Historia inferuitari.	299
Anonymi Vita Cornebi Trompii Hollandia Archibthalaffi.	343
Anonymi Historia Triumviratus Julii Cesaris, Pompeji & Crassi, item Augusti, M. Antonii & Lepidi.	443
Aprilis (Philippi) Peregrinatio per diversas Europa Asiaque Regiones.	60

Bbbb

Balduini

Balduini <i>Avennensis Chronicon, seu Historia Genealogica Comitum Hannonia.</i>	143
Bohun <i>Character Regina Elisabetha ejusque primariorum Status Ministrorum.</i>	355 †
Cupucei (<i>Samuelis</i>) <i>Designatio novi Lexici Hist. Geogr. Chronol. Philologici.</i>	287
Ciampini (<i>Joannis</i>) <i>Synopsis Historica de sacris Aedificiis a Constantino M. constructis.</i>	321
Döpleri (<i>Jacobi</i>) <i>Theatrum Penarum Criminalium apud varias Gentes usitatarum.</i>	88
Fleischerii, <i>Episcopi Nemausensis, Historia Cardinalis Ximenii.</i>	145
Fontanae (<i>Caroli</i>) <i>Templum Vaticanum & illius origo.</i>	401
<i>Le Gendre Vita Petri Boscbii.</i>	175
Heidenreich (<i>Martini</i>) <i>Beuno Episcopus olim Misencensis reditum.</i>	115
Jägeri (<i>Job. Wolfgang</i>) <i>Historia Ecclesiastica cum parallelismo Profana Seculi XVII Decennium secundum & tertium.</i>	314 †
Junii (<i>Francisci</i>) <i>de Pictura veterum libri III. Accedit Catalogus Artificum.</i>	384 †
Justini <i>Historia Philippica ex recensione Jo. Georgii Gravii.</i>	364 †
<i>in linguam Gallicam traducta.</i>	365 †
Lubin (<i>Augustini</i>) <i>Abbatiarum Italia brevis Notitia.</i>	126
Lunig (<i>Job. Christiani</i>) <i>Negotiorum Publicorum Sylloge.</i>	345
Matthæi (<i>Antonii</i>) <i>Rerum Amorsfortiarum Scriptores duo notis illustrati.</i>	186
Mazarini <i>Cardinalis Epistola.</i>	382
Melvilli (<i>Jacobi</i>) <i>Commentarii de iis, quæ in Anglia & Scotia regnantibus Elisabetha &c. contigerunt.</i>	449
Otrokocfi (<i>Francisci Foris</i>) <i>Origines Hungaria.</i>	8
Prisbar (<i>Johannis</i>) <i>Calendarium Historicum, nec non Tractatus Historicus de Sphæra.</i>	117
Rondelli (<i>Jacobi</i>) <i>de Vita & Moribus Epicuri.</i>	121
<i>Le Roy (Jacobi Baronis) Nota Historica in Balduini Avennensis Chronicon.</i>	143
Rubenii (<i>Alberti</i>) <i>Dissertatio de vita Fl. Mallii Theodori.</i>	284
Schultzii (<i>Johannis</i>) <i>Tractatus de Polonia nunquam tributaria.</i>	462

Sperlin-

Sperlingii (Oebonis) de Danica lingua & nominis antiqua prerogativa inter Septentrionales.	357
Sriedbeck (Johannis) Hypotyposis Tabularum Geographico-Chronologico-Generologicarum.	24
Strype (Johannis) Historia Thoma Cranmeri, Archiepiscopi quondam Cantuariensis.	315. †
Verhoeven (Theodori) Descriptio Rerum Amorsfortiarum.	186
De Waha (Guilielmi) Explanatio vite S. Guilielmi Magni conscripta olim per B. Albertum.	164
Varillafii (Antonii) Historia Henrici II & Francisci II Francia Regum.	96
Weidneri (Johannis) Pietas ex Nummis antiquis delineata.	127
Winckelmanni (Joannis Justi) Solida Declaratio Originis Thuringorum.	337

VI. Philosophici & Miscellanei alii.

Agaardii (Chr.) Poëmata.	29
Alberti (Henrici) Poëmata.	28
Almeloveen (Theodori Janssonii) Amœnitates Theologico-Philologicæ: Epigrammata & Poëmata vetera: Plagiariorum Syllabus.	339
Anonymi Scientia Rei Nummarie.	214
Anonymi Catalogus Bibliotheca Telleriana.	353. †
Baconi (Francisci) de Verulamio Opera omnia, cum augmento.	400
Beringi (Viti) Carmina.	30
Borrichii (Olai) Carmina.	32
Buchneri (Augusti) Poëmata selectiora.	283
Bulifoni (Antonii) Disquisitio de antiquo Marimoro, quod repertum nuper est Puteolis.	173
Conringii (Hermannii) Epistolarum Synagmata duo, una cum Responsis.	300
Contareni (Camilli) Genealogia Dominiorum.	375. †
Dawson (Georgii) Tractatus de origine legum earumque vi obligandi.	326. †

Groenewegen (<i>Henrici</i>) <i>Hieroglyphicorum & Emblematum sacrorum Thesaurus.</i>	95
Harderi (<i>Henrici</i>) <i>Carmina.</i>	30
Hopneri (<i>Joannis</i>) <i>Poëmata.</i>	29
Huetii (<i>Petri Danielis</i>) <i>Poëmata Latina.</i>	240
Junii (<i>Francisci</i>) <i>de Pictura veterum libri III.</i>	384. †
Kirchii (<i>Godefredi</i>) <i>Observatio Eclipsis Solaris 13. Junii 1693.</i>	375
	12. Jun. 1694. 377.
Leibnitii (<i>Georgii Guilielmi</i>) <i>De Prima Philosophia Emendatione & de Notione Substantia.</i>	110
Lomeieri (<i>Johannis</i>) <i>Dierum Genialium sive Dissertationum Philologicarum Decas prima.</i>	134
Menagii (<i>Egidii</i>) <i>Facetia, argute dicta & observationes curiosa.</i>	155
Rechenbergii (<i>Adami</i>) <i>Lineamenta Philosophia Civilis.</i>	93
Richerii (<i>Edmundi</i>) <i>Obstetrix animorum, seu prudens docendi & discendi Methodus.</i>	134
Rondelli (<i>Jacobi</i>) <i>de Vita & Moribus Epicuri.</i>	121
Rostgaard (<i>Friderici</i>) <i>Delicia quorundam Poetarum Danorum collecta.</i>	27
Scharffii (<i>Johannis</i>) <i>Manuale Logicum novis Annotationibus adornatum a M. Job. Jac. Stübello.</i>	66
Schultzi (<i>Johannis</i>) <i>Tractatus Historico-Politicus de Polonia nunquam tributaria.</i>	162
Sorberii (<i>Samuelis</i>) <i>Facetia, argute dicta, & observationes curiosa.</i>	159
Stübels (<i>Job. Jacobi</i>) <i>Annotationes in Job. Scharffii Manuale Logicum.</i>	66
Theoduli <i>Monachi sive Thoma Magistri Laudatio Gregorii Nazianzeni, Orationes & Epistola.</i>	385
Valesii (<i>Hadriani</i>) <i>Medicamenta Critica, Historica & Moralia, ut & Poëmata Latina.</i>	307
Wedelii (<i>Georgii Wolfgangi</i>) <i>Exercitationum Medico-Philologicarum Decas VI & VII.</i>	394. †

Weid.

INDEX RERUM.

Weidneri (<i>Johannis</i>) <i>Pietas ex Nummis antiquis delineata.</i>	127
Wormii (<i>Olai</i>) <i>de corruptis Antiquitatum Hebraearum apud Tacitum & Martialem Vestigiis.</i>	209

INDEX RERUM
NOTABILIORUM

in hoc Volumine obviarum.

A bbatiarum <i>Italiae Notitia.</i>	126	Adamus <i>qua lingua usus?</i>	10
Ablutionis <i>poculorum in S. Romana?</i>	189	<i>num omnibus omnino animalibus nomina imposuerit?</i>	101
Abrahamus <i>Chaldaica lingua usus.</i>	11	Adoratio <i>Christi, dum inter mortales vixit, qualis ex mente Chaudini?</i>	422.427
<i>num adeo insignis fuerit Astronomus?</i>	109	Adorantium <i>ad Solem conversio.</i>	31
Abfoloni <i>capillitium 2. Sam. XIV. 26.</i>	235	Advocatae <i>Jus circumspicte defendendum Principi potentiori?</i>	433
De <i>Accrescendi Jure Tractatus.</i>	460	In <i>Advocatum puerum lusus.</i>	158
Achor <i>Vallis Jos. VII.</i>	42	Adulterini <i>num ut a veris discernendi?</i>	229
Acidum <i>an sanitati obfit?</i>	179	Edificia <i>sacra a Constantino M. constructa.</i>	321
Acroamatica <i>Scriptura interpretatio qua?</i>	280	Egyptiaci <i>anni in Chronologia Mosis intelligendi.</i>	109
Activa <i>vis a facultate agendi distincta.</i>	111	Emulorum <i>Academia in urbe Avenione.</i>	163
Actorum <i>publicorum Sylloge.</i>	345	Equatio <i>generalis cycloidum.</i>	343.†
Acus <i>Magnetica & virgula divina inclinationes comparata.</i>	36		
Acus <i>innoxie deglutita.</i>	2		

B b b b 3

Equa-

- Equationes differentiales primi gradus construendi generalis methodus. 435. seq.
 Aer expansionis in glacie causa. 342. †
 In hære glacies tardius solvitur quam in vacuo. 342. †
 Ex Aere Corinthio num. percussus numi? 218
 Aerugo numorum prævium adaugens. 226
 Ab Æthiopibus num. ortum ducant Judæi? 210
 Æthiopum sacra. 212
 Agaparum reliquia. 370. †
     in Ecclesia origo. 369. †
 Agapæ num. conjuncta fuerint cum participatione corporis & sanguinis Christi? 369. †
 De Agapis Dissertatio. 369. †
 Agonistica Fidelium verba. 5
 Cardinalis de Aguirre Collectio maxima omnium Conciliorum Hispania. 447
 Ala secundaria in munimentis male reputatur. 141
 Alarum in munimentis qua ratio? 141
 Alæ propugnaculorum conditiones. 141
 Alcorani Editio 381. †
     Auctores & facta. 382. †
 Algebraica curva. vid. Curva.
 Allodiales res quam, quam Fendales? 64
 Alvei fluminis latitudo quomodo tollenda? 79
 Alveorum vitia, eorumque remedia. 79
 Amazones quam fuerint? 9
 Americanarum plantarum descriptio. 461
 Ammianus Marcellinus explicatus. 8
 Amanæ quomodo navigabiles reddi possint? 78
 Amœnitates Theologicae-Philologicae Tb: Jans. ab Ameloveen. 339. seq.
 Amorfortiarum Rerum scriptores. 186
 Amuleta numaria. 225
 Amyraldus refutatus. 91
 Anagrammatistarum imptia exposita. 158
 Ex Analogia fidei asserta Christi Divinitas. 415
 Analyseos æstivata defectus. 193
 Anafarcæ appropriatum cataphisma. 378. †
     externe vedetur vana. 378. †
 Anastasius Bibliothecarius defensus. 321
 Anatomiz compendium. 444
 Andromeda ex Jona a gentilibus effusa. 211
 Angeli ascendentes & descendentes super Christum, Job. 1. sr. quid innuant? 189
 Angelis quo sensu custodia piorum commissa? 16
 Angina Hiskia morbus. 30. †
     Anglia

Angliæ <i>Historia regnante Elisabetha.</i>	449. seqq.	Apoplecticis <i>excitans potentissimum.</i>	378. †
Anglicanæ <i>Ecclesie reformatio.</i>	322. †	Apostolice <i>cur dicti sal terra Matth. V. 13.</i>	139
<i>status.</i>	327. †	Apostolicum <i>de abstinentia a sanguine & suffocato decretum num bodieque obliget?</i>	169
Anglicanorum <i>Bibliorum historia.</i>	319	Aqua <i>congelata aere privata minus spatium occupat, quam aqua fluida.</i>	342. †
Animalium <i>diviso prima quam commodissima?</i>	389	Aquarum <i>inundationibus qua remedia opponenda?</i>	80
<i>sanguineorum divisiones.</i>	389	Aquarum <i>machina promovendis navigationibus.</i>	79. seq.
<i>primordia in ovo.</i>	388	Aquæ <i>cursum quomodo intra angustiores terminos coercendus?</i>	79
Animalibus <i>canēdis num nomen ab Adamo impostum?</i>	101	<i>refractio major refractione glaciæ.</i>	342. †
Annas & <i>Caiphas quomodo simul Luc. III. 2. sacerdotio functi?</i>	56	Aquæ <i>supernales quænam?</i>	98
Anni <i>Egyptiaci in Chronologia Mosis intelligendi.</i>	109	Aquilæ <i>quibus Imperatores Germanie utuntur, non Romanorum sed Germanorum insignis.</i>	137
Annulus <i>Signatorius Vasalli ad heredes ejus allodiales pertinet.</i>	64	L. <i>Aquilæ uisione uel contentus ob oculi corruptionem in pecuniariam penam condemnatus.</i>	132
Antiapoplecticam <i>infigne.</i>	378. †	Arabice <i>lingua studium commentatum.</i>	383. †
Anticachectica <i>pilula.</i>	363. †	Arabi <i>num paucis estimant.</i>	225
Antidysenteriacam <i>remedium.</i>	378. †	Ararat <i>mons inaccessibilis.</i>	63
Antihydropicum <i>succinum flavum.</i>	378. †	Architectura <i>hybratica in formam artis redacta.</i>	48
Ex Antimonio <i>sulphur.</i>	381. †	Architectonica <i>regula.</i>	406
Antimonii <i>resuscitatus auctor.</i>	480. †	Architectura <i>misericordia nobis.</i>	141
Antiparalyticum <i>infigne.</i>	363. †	<i>Arcus</i>	
Antipodagricum <i>specificum.</i>	334. †		
Antiscorbuticum <i>infigne.</i>	363. †		
In Apocalypsi <i>num una & ab initio ad finem usque continuata visio?</i>	237		
Apoplecticis <i>Venerem appetit.</i>	4		

Arcustensus triplex.	266	Baconi (Francisci) de Verulamio	
Argentum in numis Romanorum		epistola edenda.	400
quale?	218	Baluzii (Stephani) Epistola ad	
Argenteorum numorum apud Ro-		Herm. Conringium.	302
manos initium.	222	Circa Baptismum triplex error Ar-	
Argoli ephemerides notata	342. †	minianorum.	348. †
Aristoteles Judicam religionem		Baptismus propter mortuos quid?	
amplexus.	304	1. Cor. XV. 29.	356
Arminiani refutati.	345. †	in Spiritu S. a Baptis-	
Inter Arminianos & Reformatos		mate in igne distinctus.	354
dissidia in Belgio.	314. †	Baptismi efficacia ex mente Petri	
Articulandi & probandi in foro		Isarnii.	116
modus.	88	in solis Electis, ex mente	
Artus cur soli a podagra occu-		Reformatorum.	91
pentur?	332. †	in quibus consistat? 91. 117	
Aphaltites lacus qua ratione ena-		in electis federatorum	
tus?	105	infantibus.	90. 117
Assyriacum Regnum cum Babylo-		Baptisterium Basilica Lateranensi	
nico non confundendum.	136	Roma adjacens.	325
Attila Hunnorum Regis gesta.	9	ⲛⲓⲛ num nota creationem ex	
Avari cujusdam Epitaphium ele-		nibilo?	97
gans.	32	Bardesanes num factum defendit.	
Auctoritas Scripturae sacra. unde			387
constet?	345. seq. †	Baronius notatus.	286
Audicus amissus incipitatio redi-		emendatus.	325
ens.	3	De Barleo judicium Sorberii.	163
Aversae in numis pagina.	221. 229	Basilica Vaticana vetus.	402
Aureorum numismatum initium		recens.	404
apud Romanos.	217	Basilica Lateranensis, qua Roma	
Aurum in numis Graecorum & Ro-		est, Descriptio.	321. 324
manorum quale?	217	Bassington Astrologus.	457
		Batavici fori praxis.	114
B abylonia num sedes Paradisi		Baudii (Dominici) Epistola inedi-	
fuerit?	99	ta.	34
Babylonicum Regnum cum Assy-		Bekkerus (Balthasar) refutati.	
riaca non confundendum.	136		254. seq.
			Bellar.

Bellarminus <i>notatus.</i>	370.†	Ludovici Burbonii II Principis Condai <i>vita.</i>	291.299
Benno Cardinalis a Bennone Epi- scopo Misenenſi <i>diverſus.</i>	115	Cachexia quos morbos com- prehendat?	362.†
Bennonis Episcopi quondam Mife- nenſis <i>vita.</i>	115	Cachexiæ <i>cauſa.</i>	361.†
De Bennone Misenenſi <i>contraria</i> <i>hominum iudicia.</i>	115	Calendarium <i>caeleſte novum.</i>	93
Beringus (Virus) <i>inſignis Poeta.</i>	30	Calices Eucharistiſti veterum Chri- ſtianorum.	188
Bernoulliani <i>problematis A. 1693.</i> <i>menſe Majo propoſiti conſtru-</i> <i>ctio.</i>	339.†	Calculus <i>differenſialis oſculorum.</i>	365
<i>ſolutio, ſolutioniſq;</i> <i>difficultas.</i>	193. ſeq. 387. ſeq.†	Calculi Leibnitiani <i>praſtantia.</i>	193
Bezoar Orientale omnium <i>præci-</i> <i>pitantium præſtantiffimum.</i>	363.†	<i>nova applicatio & u-</i> <i>ſus.</i>	311
Bibere <i>quoties liceat?</i>	157	In Calculis <i>differenſialibus qua</i> <i>ad hoc deſiderentur?</i>	193. 279
Biblia ſacra in Anglicanam <i>lin-</i> <i>guam converſa.</i>	319.†	Calculus <i>ingens equinus ſupra re-</i> <i>nes in peculiari cysi repertus</i> <i>adhuc calidus.</i>	2
Bibliorum Hebraicorum <i>codex e-</i> <i>legantiffimus.</i>	138	Caletto Gallis <i>conceſſo num impru-</i> <i>denter egeris Eliſabetta Anglia</i> <i>Regina?</i>	355.†
Bocara <i>caput Uſbaccorum Tarta-</i> <i>rorum.</i>	60	Calor <i>febrilis unde?</i>	361.†
Bonarotæ (Mich. Angeli) <i>naſales,</i> <i>atas, laus.</i>	27. 404. 405	Campanella <i>notatus.</i>	164
Borelli de motu <i>muſculorum hypo-</i> <i>theſis notata.</i>	204	Camphoræ <i>oleum ex radice Cin-</i> <i>namomi conſortat.</i>	363.†
Borrichii (Olai) <i>Elogium.</i>	33	<i>inſigne antiſparalyti-</i> <i>cum.</i>	363.†
Boruffiæ <i>fata.</i>	470	In Du Cangii <i>Gloſſarium nota Va-</i> <i>leſii.</i>	310
Boschii (Petri) <i>vita.</i>	175	Canonici <i>juris ſtudium Proce-</i> <i>ſtantibus commendatum.</i>	128
Bracteati <i>numi.</i>	218	Canonizatio <i>Bennonis Episcopi</i> <i>Misenenſis prolixe deſcripta.</i>	116
Brutis <i>vindicati ſenſus.</i>	388	In Canticum <i>Salomonis commen-</i> <i>tarius.</i>	409
Brutus (Junius) <i>Vindiciarum pro</i> <i>Religionis libertate auctor Ca-</i> <i>ſaubonus.</i>	162		
Buchneri (Auguſti) <i>Elogium.</i>	283		
Bulgari <i>hæretici qui?</i>	309		

Cccc

In

<i>In Capellani Poema de puella Aurelianensi lusus.</i>	156	Chaldaica lingua usus tempore Abrahami.	- II
<i>Capillorum rursus nunc Polonis omnibus iuncta?</i>	468	Chananza lingua eadem cum Hebraea.	II
<i>Capitum in numis ornamenta.</i>	227. 228	Chavila regio ubi sita fuerit?	100
<i>Cum Captivis in bello quomodo procedendum?</i>	430	<i>In Chauvini (Petri) librum de Religione naturali Annua adversiones.</i>	421
<i>Cum Caravanis peregrinandi modus & leges.</i>	63	Cherubini Ezech. I. & X.	38
<i>Carminum diversorum collectores.</i>	28	- qui?	260
<i>Carolus Austriacus in Hispania Regis titulum sumpsit, matre Johanna adhuc viva.</i>	153	China chinae sub chysteribus exhibitae, cur facilius febres expugnet, quam ore assumta?	355
<i>Cartesius notatus.</i>	III	Cortex Chinae Chinae integer, non pulverisatus, servandus.	379. †
<i>Calpium mare subitas terras in finem Persicum se exonerat.</i>	63	quibus non propinandas?	380. †
<i>Castalio (Sebastianus) notatus.</i>	14	in febribus continuis improbatum.	380. †
<i>Castiliae motus post mortem Isabella Reginae.</i>	150	Chinae Chinae Thectum quo morbo fruuo paranda?	379. †
<i>Cataplasmata anasarca appropriatum.</i>	378. †	Chinae longitudo male a Geographis designata.	63
<i>Catenarium problema facilius elasticum, & cur?</i>	263	<i>In Chinam via per mediterranea Asiae quaesita.</i>	60
<i>Catharinae Medicae Galliae Reginae mores.</i>	451	Chor-Episcopi quomodo in Ecclesia pristina?	361. †
<i>Catarrhi essentia & causa.</i>	361. †	Christianismi in Saxonia primordia.	301
<i>Catarrhus quos morbos comprehendat?</i>	362. †	Christiana Religio male in nudam morum doctrinam sectatur.	420
<i>Cellotius notatus.</i>	371. †	ex Ethnicismo a Petro Chauvino derivata.	421
<i>Circa Censum constanti probationem actor ad iuramentum suppletorium admissus.</i>	130	num conformis natura?	421. 427
<i>Cervinarum lacrymarum fontes.</i>	51		Christi

Christi Deitas asserta.	413	Coena Dominica cum cibus ordinariis initio sumpta, post a cibus ordinariis separata.	369.†
descensus ad inferos.	353	In Colletetum poetam Gallum, famulas suas ducentem, Epigramma.	310
meritum contra Socinianos assertum.	417-418	Colicæ ac passionis hysterica remedium.	378.†
regno num ante mundi finem subjiçendi Judai?	354	Coloniarum numi.	238
Christum num ore abnegare liceat, animo sincero?	169	Columbarum cultus olim apud Gentiles unde?	213
Christus Angeli persona indutus Patriarchis apparuit.	258	Columbæ tabellifera.	63
cum S. Canam insitueret, num una cum Apostolis sacra symbola sumpserit?	371.†	Columbæ feudalibus, non allodialibus rebus accensentur.	65
dum inter mortales vivit, num cultu religioso fuerit adoratus?	427	Columnarum ordo novus, an possibilis?	27
Chronologia Mosaiica evoluta.	108	regius Gallicus.	27.
Chronologiæ Elementa.	118	Columnis in deserto ignea ac nubila, vetus & novum Testamentum significata.	339
Ciampini (Joannis) Elogium.	112	Comenius (Job. Amos) notatus.	169
scripta adhuc edenda.	329	Communio peregrina quid?	370.
Cicuta in mammarum flatciditate insignis.	378.†	a Laica diversa.	370.†
Circuli osculantes. Vide Osculum.	351	Concilia in Laterano celebrata.	324
Circumcisio cur die octava facta?	378.†	Conciliorum Canones de communione peregrina illustrati.	370.†
Clavorum pedum remedium.	378.†		375.†
Clematidis peregrina semen, vesicatorium.	378.†	Concubinæ antiquorum Philosophorum.	123
Clemens Alexandrinus notatus.	171	Condæi Principis Ludovici Borbonii Vita & res gesta.	291. seq.
Cœlum apertam quid Job. I. 51?	180	Confessio S. Petri, locus in Vaticana Roma Basilica.	327
		Cccc 2	Con-

- Conscientiæ *vis non inferenda.* 84
 Conservatio *Creaturarum in quo consistat ex mente Chauvini?* 425
 Conringii (Hermann) *vita & scripta.* 303
 A Constantino M. *constructa edificia sacra.* 321
 Constructio. *Vid. Curva, Problema, Æquatio.*
 Consulares *numi inter Romanos vetustissimi.* 216. 220
     qui? 221
 Contractura *Dæmoniaca.* 350. †
 Conturniati *Metalliones qui?* 219
 Conversio *Judaorum num expectanda?* 366. †
 Ex Corinthio. *ere num procusis numi?* 218
 Coronæ *cur olim Christianis prohibita?* 170
     in numis varia. 228
 Coronarum *apud gentiles usus.* 171
 Corpus *Mosis quid Jud. v. 9? 368. †*
 Corporum *eorundem numero resurrectio asserta.* 347. †
 Cosmographica *Epitome P. Vinc. Coronellæ.* 332
 Costagutus (Job. Baptista) *Basilicam Vaticanam descripsit.* 327
 Cotelerii (Job. Baptista) *vita & scripta.* 162
 De Coucy *Dominorum genealogia.* 143
 Cranmeri (Thoma) *vita.* 315. seq. †
     supplicium. 324. †
 Cranzius *notatus.* 464
 Critica *sacra Ludovici de Dica* 399
 Cruciferorum *in Borussia dominatus.* 470
 Crucifixionis *Christi tempus.* 138
 Crumvellus *reformationis in Anglia adjutor.* 318. seq. †
 Crux *Archiepiscopis Toletanis præferri solita.* 155
 Curatio *morsus viperini.* 341. †
 Curcellæus *notatus.* 475
 Curva *elastica non est parabola* 263
     data, invenire legem tensionum & vicissim. 267
 Curvæ *elastica constructio.* 398
     in quavis extensionum hypothesis. 265
     per rectificationem lemniscata & elliptica. 338. †
     elliptica & lemniscata proprietas. 338. †
     series infinita. 274
     usus in curvis indagandis. 393
 Curvarum *algebraicarum & transcendentium problemata communi geometria non resolvable.* 393
     quomodo construuntur? 397
     Mechanicarum constructio triplex. 396
     per

	<i>per quas curvas tentanda?</i>	338. †	Dei immensitas vindicata.	347. †
	<i>Problemata.</i>	313. seq.	<i>notitia ita patet, ut non solum quid non sit, sed & quid sit, intelligamus.</i>	288
	<i>quadrandarum & rectificandarum series generatissima.</i>	437	Deitas Christi contra Antitrinitarios asserta.	413
	<i>transcendentium constructio duplex.</i>	366. 373	Delicta diversis supplicorum generibus punita.	89
	<i>invenio universalis.</i>	373	Delirium ex insomnio.	2
	<i>Curvatura Elateris flexi. lamina elastica & lineae a pondere inclusi fluidi expansi.</i>	262. 275	Democriteae Philosophiae discrimen ab Epicurea.	124
	<i>Cycloidum aequatio generalis.</i>	343. †	Deos plures necesse est ut ex hypothesis sua admittant Sociniani.	473
	<i>Cygnorum cantus.</i>	5	Deus quo sensu omnium hominum salutem velit 1. Tim. II. v. 4?	182
	<i>Cyrilli Archiepiscopi Alexandrini epistola ad Ulytenbogardum.</i>	314. †	Diaboli potestas a Balb. Bekkero destructa.	242
	D emoniaci in Nov. Test. vere a Diabolis obsessi.	236	Diademata Regum.	228
	<i>Danzus notatus.</i>	387	Diluvii effectus.	352
	<i>Danicæ lingua & nominis antiqua gloria & prerogativa.</i>	357	Diluvio absorptorum quidam numquam penas aeternas evaserint?	352
	<i>Danorum Poetarum carmina.</i>	27. seq.	Dithmarus notatus.	467
	<i>Dantisco a Fœderatis Belgii Ordinibus prospectum.</i>	344	Divinitas Scriptura S. unde conficitur?	346
	<i>Dardanellarum Turcicarum robor minime formidandum.</i>	64	Per Diuresin sedatus pyralismus.	3
	<i>Decisiones Electorales Palatinae.</i>	129	Documentorum sequestratio licita.	131
	<i>Ad Decisiones Rotae Marchiae D. Stephani Gratiani Scholae D. Caroli Antonii de Luca.</i>	238	Dolia non sunt figura sphaeroidiæ ellipticae.	269
			Dolozis subjectum seu pars afflicta.	332. †
			De Dominis (M. Antonii) facta.	34. †

Dominium monasticum quid?	376. †	paſſi inſtar habeant?	34
Dominii origo & diverſa ſpecies.	375. ſeq. †	Edicti Nannetonſis Hiſtoria.	81
paſernatio.	377. †	Effluvia e corporibus promanan-	36
Donatiſtarum origo.	170	tia.	
Doedracenz Synodi Hiſtoria.	314. †	Elaſtica, v. Curva.	
Dorii Thuringorum majores.	338	Elaſticum problema diſſicilium ca-	
Dordraci conditores.	338	ſenario, & cur?	263
Dotalitium quo ex Feudis proſpi-		Elateris flexi curvatum.	162
ciatur feminis.	66	Elliptica linea. v. Curva.	
Dote indeterminate promiſſa an		Elisabethæ Angliæ Regina Chara-	
aliquid & quantum peti poſ-	431	cter.	355. 358
Drufii (Johannis) Manuſcriptum	quoddam. 249	hiſtoriæ. 449. ſeq.	
Drufius noſtus.	57	Elisabetha Angliæ Regina cum Re-	
Ductuum ſalivalium inferior con-		gina Sabæa comparata.	340
formatio diverſa.	50	Inter Eliſabetham Angliæ & Ma-	
Dynamics ſcientia.	111	riam Scotiæ Reginam ſimulta-	
I n Eccleſiaſtem Salomonis com-		tis origo, progreſſus, exiens.	451.
mentarius.	407	ſeqq.	
Eccleſiaſtis Salomaneſi verſiones.	408	Emblematum ſacrorum Theſau-	
I n Eccleſiaſticum commentarius.	410	rum.	95
Eccleſiaſticus a quo & qua tem-		Emplaſtrum febrifugum.	381. †
pore conſcriptus?	410	Emſeri (Hieronymi) de vita Ben-	
Eccleſiæ vera character num am-		noniſ Epilcopi Adifcemenſis liber.	116
plitudo?	417	Enthuſiaſmi origo Φιλαυτία.	120
Eclipsis Solis obſervata.	375. 377.	Contra Enthuliaſmum remedia.	120. 121
Luna obſervata.	388	Enthuſiaſta refutari.	119
Edicta, quibus imperantes ſubditu-		Enthuſiaſtarum revelationes ex-	
protectionem pollicentur, num		ploſe.	346
		Epicuri vitæ & mores.	121
		virtutes & religionis cul-	
		tus.	122
		dogmata.	123. 124
		I n Epicurum odii quæ cauſa? 14	
		Epigrammata variorum.	343
		Epi-	

Epilepsia ex aspectu fratris mortui.	2	Febrile frigus & calor unde?	361. †
<i>marrimonio curata.</i>	3	Febriles paroxyismi cur statis rede-	
Epiphanius notatus.	136	<i>ant temporibus?</i>	361
Episcopus nomen,	474	Febris ardens ex satore pedum sup-	
Epistolæ variorum hactenus in-		<i>presso.</i>	3
<i>edita.</i>	340	<i>causa turbata sanguinis as-</i>	
Epochæ numaria Græcorum &		<i>feritur mixtio.</i>	360. †
<i>Romanorum.</i>	223	<i>intermittentis ratio.</i>	361. †
Erasmi (Desiderii) patria non Ra-		<i>per iram curata.</i>	4
<i>tenodamum, sed Gaudanum.</i>	340	<i>quos morbos comprehen-</i>	
Essenorum saltationes commen-		<i>dat?</i>	362. †
<i>data Christianis.</i>	173	Febrium signum pathognomoni-	
Etymologia vocum bene Interpre-		<i>cum.</i>	360. †
<i>ti indaganda.</i>	18	Fecula Coa quid?	350. †
Evaporatio in vacuo.	344. †	Ferdinandi Catholici Historia. 150	
Eucharistia mortuis data.	190	<i>Mors.</i>	151
Eucharistici veterum Christiano-		<i>Indoles ac</i>	
<i>rum calices.</i>	189	<i>mores.</i>	155
Evolventis filii longitudo in termi-		<i>Austriaci adversus</i>	
<i>nis pure differentialibus.</i>	263	<i>fratrem Carolum, Hispani-</i>	
De Exinanitione Christi contro-		<i>arum Regem, molitiones.</i>	154
<i>versia.</i>	315	<i>L. B. A Fürstenberg, E-</i>	
Exotetica Scripturæ interpretatio		<i>piscopi Paderb. & Monast,</i>	
<i>qua?</i>	280	<i>Epistola ad Herm. Conrin-</i>	
F aber (Tanaquil) notatus.	309	<i>gium.</i>	301
Facetia Menagiana.	156	Ferri in magneticum lapidem mu-	
<i>Sorberiana.</i>	159	<i>tatio.</i>	209.
Faciei rubedo & sudor post mor-		Feuda hereditaria quamam?	65
<i>tem.</i>	4	Feudalis Syntagmatis Struviani	
Fatalis vite terminus rejectus.	425	<i>supplementum.</i>	64
Febres quascumque chysteribus		Feudales controversia.	23
<i>China China expugnandi ratio.</i>	334	<i>res quamam, quamam Al-</i>	
<i>fugantur radice serpenta-</i>		<i>lodiales?</i>	64
<i>ria Virginiana.</i>	378. †	Fetudo num prævetur mulier ob de-	
		<i>bidum mariti, quem procurato-</i>	
		<i>rem constitueras?</i>	66

Fibre

<i>Fibrae motrices musculorum.</i>	200	Francisci II. <i>Francia Regis historia.</i>	96
<i>motricis curvae, cujus natu-</i>			
<i>ra?</i>	201	<i>Fraudis in nummis falsis supponen-</i>	
<i>Fibrarum formatæ ratio.</i>	202	<i>dis modi varii.</i>	229. 233
<i>Ficulnea protoplastorum scena.</i>		<i>Fraxinellæ extr. ordinaria produ-</i>	
	103. 105	<i>ctio.</i>	343
<i>Fidei commissum familie quando</i>		<i>Frigus febrile unde?</i>	361
<i>libere alienari possit?</i>	131	<i>Frustræ numi qui?</i>	226
<i>Firmamentum quid Gen. I. 6?</i>	98	<i>Fulmine Sodoma ut perierit?</i>	106
<i>Fixarum motus singularis ab invi-</i>		<i>Funditorum in Gallia factio.</i>	293. seq.
<i>ctæ.</i>	343. †		
<i>Flæcius vindicatus.</i>	302	<i>Furunculi post variolæ.</i>	2
<i>Flos in numis quid?</i>	226	G <i>Allica lues antiquæ non in-</i>	
<i>Fluvii quomodo navigabiles reddi</i>		<i>cognita.</i>	309
<i>queant?</i>	78	<i>Galliæ civiles motus.</i>	293. seq.
<i>Fœminæ Epicuri discipule.</i>	123	<i>ex causa Reli-</i>	
<i>Fœmina absque menstruis facun-</i>		<i>gionis.</i>	82
<i>da.</i>	3	<i>miserrimus ante editam.</i>	
<i>Ex Coctoe pedum suppresso febris</i>		<i>Nawnetense status.</i>	82
<i>ardens.</i>	3	<i>Gallicus ordo columnarum quis</i>	
<i>Fœtus gemellus uni tunica involu-</i>		<i>dici possit?</i>	27
<i>tus.</i>	344. †	<i>Gardineri Wintoniensis Episcopi</i>	
<i>in utero cur respiracione</i>		<i>simultas cum Thoma Crumme-</i>	
<i>non cogat?</i>	343. †	<i>ro.</i>	318. 321. †
<i>Fonticulorum utilitas in Ophthal-</i>		<i>Gaudanum Desiderii Erasmi pa-</i>	
<i>mia.</i>	2	<i>tria.</i>	340
<i>Forestale Jus Anglicanum.</i>	327	<i>Genealogia Dominiorum.</i>	375
<i>Fori Batavici praxis.</i>	114	<i>Genealogicæ Tabula Job. Stried-</i>	
<i>Formicum formatio & mensura.</i>		<i>beckii.</i>	24
	207	<i>Geneleos nova translatio, para-</i>	
<i>Fortum eligendi privilegium.</i>	88	<i>phrasif perpetua &c.</i>	9. 97
<i>Fortalitorum exstruendorum ra-</i>		<i>De Geniis eorumque operationibus</i>	
<i>tio.</i>	141	<i>controversia.</i>	241. seq.
<i>De Fortuna sententia Epicuri.</i>	125	<i>Gentiana radix amara Homeri.</i>	370
<i>Franciæ Regum seculi sexti numi</i>			
<i>vultibus Imperatorum Orienta-</i>		<i>Geographiæ defectus.</i>	61
<i>lium notati.</i>	220		Joh.

Joh. Georgius III. Elector Saxoniae Epigrammate honoratus.	30	Gratia Numinis num. overtae libertatem hominis?	425
Germani num. Poloniam olim reddiderint tributariam? 466. seq.		divina resistibilis.	425
Gihhon fluvius quis Gen. II. 13?	101	Gravium deorsum tendentium momenta.	112. seq.
Glacies in vacuo citius solvitur quam in aëre.	342. †	Grotius (Hugo) notatus.	408. 412
Glaciei expansio ab aëre.	342. †	Gruteriana Inscriptio explicata.	323
Glandula nova lacrymalis.	49	Gruteri (Jani) Delicia.	28
Globi Caelestes celebriores.	333	Guilielmitarum ordo a quo institutus?	165. 166.
Globorum Caelestium & terrestrium historia.	333	Guilhelmus Dux Aquitania, a S. Bernharo ad Ecclesia Romana obedientiam revocatus, an idem cum S. Guilhelmo Magno anachoreta?	165
Glossarium linguarum septentrionalium edendum.	385. †	Ex Gummatibus pilula anticachetisa.	363
Gnosticorum nefanda mysteria.	387	Guttæ Goddardiana quid sint?	381. †
Godofredus Viterbiensis refutatus.	468	H æmorrhagia spontanea ex globo naso.	2
Gog & Magog.	45. seq.	narium a mensibus supervenientibus sedata.	3
Gomez (Alvari) de Castro vici Cardinalis Ximenii.	145	enormis vulneri innoxia.	3
Gothici numi.	225	Hæmorrhagiæ narium remedium externum.	378. †
Gothicus Evangeliorum Codex argenteus.	384. †	Hæreditaria feuda quanam?	66
Grammaticæ studium Hebrais olim neglectum.	12. 13	Hæreditarii morbi quomodo pro-pagantur?	331. †
Græcæ lingua in numis usus.	224. 225	Hæresium antiquarum origo ex philosophia Platonica.	387
Græciæ septem Sapientes.	139	Hæretici num. supplicio afficiendi?	348. †
Græci sanguinem & suffocatum, decreti Apostolici A. E. XV. memores, hodieque aversantur.	169		
Gravii (Joh. Georgii) studium in edendis Alberti Rubenii scriptis.	285		

Arcus <i>tensus triplex.</i>	266	Baconi (Francisci) de Verulamio	
Argentum in numis Romanorum		epistola edenda.	400
quale?	218	Baluzii (Stephani) Epistola ad	
Argenteorum numerorum apud Ro-		Herm. Conringium.	302
manos initium.	222	Circa Baptismaum triplex error Ar-	
Argoli ephemerides notata	342. †	minianorum.	348. †
Aristoteles Judaicam religionem		Baptismus propter mortuos quid?	
amplexus.	304	1. Cor. XV. 29.	356
Arminiani refutati.	345. †	in Spiritu S. a Baptis-	
Inter Arminianos & Reformatos		mate in igne distinctus.	354
dissidia in Belgio.	314. †	Baptismi efficacia ex mente Petri	
Articulandi & probandi in foro		Ysarnii.	116
modus.	88	in solis Electis, ex mente	
Artus cur soli a podagra occu-		Reformatorum.	91
pentur?	332. †	in quibus consistat? 91. 117	
Asphaltites lacus qua ratione ena-		in electis federatorum	
tus?	105	infantibus.	90. 117
Assyriacum Regnum cum Babylo-		Baptisterium Basilica Lateranensi	
nico non confundendum.	136	Roma adjacens.	325
Attila Hunnorum Regis gesta.	9	ברא נחמ notas creationem ex	
Avari cujusdam Epitaphium ele-		nibilo?	97
gans.	32	Bardesanes num fatam defenderit.	
Auctoritas Scripturae sacrae unde			387
constet?	345. seq. †	Baronius notatus.	286
Audax amissus inopinatio tedi-		emendatus.	325
ens.	3	De Barlzo judicium Sorberii.	163
Aversae in numis pagina.	221. 229	Basilica Vaticana vetus.	402
Aureorum numismatum initium		recens.	404
apud Romanos.	217	Basilicae Lateranenses, quae Romae	
Aurum in numis Graecorum & Ro-		est, Descriptio.	321. 324
manorum quale?	217	Bashington Astrologus.	457
		Batavici fori praxis.	114
		Baudii (Dominici) Epistola inedi-	
B abylonia num sedes Paradisi		ta.	341
fuert?	99	Bekkerus (Balthasar) refutati.	
Babylonicum Regnum cum Assy-			254. seq.
riaco non confundendum.	136	Bellar-	

Bellarminus <i>notatus.</i>	370.†	<i>Ludovici Burbonii II Principis</i>	
Beno Cardinalis a Bennone Episcopo Misfenensi <i>diversus.</i>	115	<i>Condai vita.</i>	291.299
Bennonis Episcopi quondam Misfenensis <i>vita.</i>	115	C achexia quos morbos comprehendat?	362.†
De Bennone Misfenensi <i>contraria hominum iudicia.</i>	115	Cachexiæ <i>causa.</i>	361.†
Beringus (<i>Vitus</i>) <i>in signis Poeta.</i>	30	Calendarium <i>caeleste novum.</i>	93
Bernoulliani <i>problematis A. 1693. mense Majo propositi constructio.</i>	339.†	Calices <i>Eucharistici veterum Christianorum.</i>	188
<i>solutio, solutionisq; difficultas.</i>	193. seq. 387. seq.†	Calculus <i>differentialis osculorum.</i>	365
Bezoar <i>Oriente omnium precipitantium praestantissimum.</i>	363.†	Calculi <i>Leibnitiani praestantia.</i>	193
Bibere <i>quoties liceat?</i>	157	<i>nova applicatio & usus.</i>	311
Biblia <i>sacra in Anglicanam linguam conversa.</i>	319.†	In Calculis <i>differentialibus quae adhuc desiderantur?</i>	193.279
Bibliorum <i>Hebraicorum codex elegantissimus.</i>	138	Calculus <i>ingens equinus supra renes in peculiari cysti repertus adhuc calidus.</i>	2
Bocara <i>caput Usbaccorum Tartarorum.</i>	60	Caeto <i>Gallis concessio num imprudenter egerit Elisabetha Angliae Regina?</i>	355.†
Bonarotæ (<i>Micb. Angeli</i>) <i>natales, atas, laus.</i>	27.404.405	Calor <i>febrilis unde?</i>	361.†
Borelli <i>de motu musculorum hypothesis notata.</i>	204	Campanella <i>notatus.</i>	164
Borrichii (<i>Olai</i>) <i>Elogium.</i>	33	Camphoræ <i>oleum ex radice Cinnamonii confortat.</i>	363.†
Boruffiæ <i>fata.</i>	470	<i>insigne antiparalyticum.</i>	363.†
Boschii (<i>Petri</i>) <i>vita.</i>	175	In <i>Du Cangii Glossarium nota Valesii.</i>	310
Bracteati <i>numi.</i>	218	Canonici <i>juris studium Protestantibus commendatum.</i>	128
Brutis <i>vindicati sensus.</i>	388	Canonizatio <i>Bennonis Episcopi Misfenensis prolixè descripta.</i>	116
Brutus (<i>Junius</i>) <i>Vindiciarum pro Religionis libertate auctor Casaubonus.</i>	162	In <i>Canticum Salomonis commentarius.</i>	409
Buchneri (<i>Augusti</i>) <i>Elogium.</i>	283		
Bulgari <i>heretici qui?</i>	309		

<i>In Capellani Poema de puella Au-</i> <i>relianenſi luſus.</i> 156	Chaldaica lingua uſus tempore A- <i>brabami.</i> - 11
Capillorum <i>meſura num Poloniſ o-</i> <i>mnibus injuncta?</i> 468	Chananza lingua eadem cum <i>Hebraea.</i> 11
Capitum in numis ornamenta. 227.228	Chavila regio ubi ſita fuerit? 100
<i>Cum Captivis in bello quomodo</i> <i>procedendum?</i> 430	<i>In Chauvini (Petri) librum de</i> <i>Religione naturali Animadver-</i> <i>ſiones.</i> 421
<i>Cum Caravanis peregrinandi mo-</i> <i>duſ & leges.</i> 63	Cherubini <i>Ezech. I. & X.</i> 38 - <i>qui?</i> 160
Carminum <i>diverſorum collecto-</i> <i>res.</i> 28	China china ſub <i>clysteribus exhi-</i> <i>bita, cur facilius febres expu-</i> <i>gnet, quam ore aſſumta?</i> 335
Carolus <i>Auſtriacus in Hiſpania</i> <i>Regis titulum ſuſcepit, matre Jo-</i> <i>banna adhuc viva.</i> 153	Cortex Chinae Chinae integer, non <i>pulverifatus, ſervandus.</i> 379. † <i>quibus non</i> <i>propinandus?</i> 380. † <i>in febribus</i> <i>continuis improbatuſ.</i> 380. †
Carteſius notatus. 111	Chinae Chinae <i>Tinctum quo me-</i> <i>ſtruo paranda?</i> 379. †
Caspium mare <i>ſubtus terram in ſi-</i> <i>nam Perſicum ſe excoenat.</i> 63	Chinae <i>longitudo male a Geogno-</i> <i>phis deſignata.</i> 63
Caſtalius (<i>Sebaſtidius</i>) notatus. 14	<i>In Chinam via per mediterranea</i> <i>Aſia quaſita.</i> 60
Caſtiliae motus <i>poſt mortem Iſa-</i> <i>belle Reginae.</i> 150	Chor-Epiſcopi <i>quinam in Eccleſia</i> <i>priſtina?</i> 361. †
Cataplasma <i>anaſarca appropri-</i> <i>atum.</i> 378. †	Chriſtianiſmi <i>in Saxonia primor-</i> <i>dia.</i> 301
Catenarium <i>problema facilius ela-</i> <i>ſtico, & cur?</i> 263	Chriſtiana Religio <i>male in nudam</i> <i>morum doctrinam ſteſit. cur.</i> 420 <i>ex Ebraicifimo a Petro</i> <i>Chauvino derivata.</i> 411 <i>num conformis nau-</i> <i>ra?</i> 422. 427 Chriſti
Catharinae <i>Mediceae Galbae Reginae</i> <i>mores.</i> 451	
Catarrhi <i>effentia & cauſa.</i> 361. †	
Catarrhus <i>quos morbos compre-</i> <i>hendat?</i> 362. †	
Cellotius notatus. 371. †	
<i>Circa Cenuſ conſtituti probatio-</i> <i>nem aſtor ad juramentum ſup-</i> <i>pletorium admiſſus.</i> 130	
Cervinarum <i>lacrymarum fontes.</i> 51	

Christi Deitas asserta.	413	Cœna Dominica cum cibis ordinariis initio sumpta, post a cibis ordinariis separata.	369.†
descensus ad inferos.	353	In Colletetum poetam Gallum, famulas suas ducentem, Epigramma.	310
meritum contra Socinianos assertum.	417-418	Colicæ ac passionis hysterice remedium.	378.†
regno num ante mundi finem subjiciendi Judai?	354	Coloniæ numi.	238
Christum num ore abnegare liceat, animo sincero?	169	Columbarum cultus olim apud Gentiles unde?	213
Christus Angeli persona indutus Patriarchis apparuit.	258	Columbæ tabellifera.	63
cum S. Canam institueret, num una cum Apostolis sacra symbola sumpsit?	371.†	Columbæ feudalibus, non allodialibus rebus accensentur.	65
dum inter mortales vivit, num cultu religioso fuerit adoratus?	427	Columnarum ordo novus an possibilis?	27
Chronologia Mosaica evoluta.	108	regius Gallicus.	27.
Chronologiæ Elementa.	118	Columnis in deserto ignea ac nubila, vetus & novum Testamentum significata.	339
Ciampini (Joannis) Elogium.	112	Comenius (Job. Amos) notatus.	169
scripta adhuc edenda.	329	Communio peregrina quid?	370.
Cicuta in mammarum flatiditate insignis.	378.†	a Laica diversa.	370.†
Circuli osculantes. Vide Osculum.		Concilia in Laterano celebrata.	324
Circumcisio cur die octava facta?	351	Conciliorum Canones de communi- one peregrina illustrati.	370.†
Clavorum pedum remedium.	378.†		375.†
Clematidis peregrina semen, vesicatorium.	378.†	Concubinæ antiquorum Philosophorum.	123
Clemens Alexandrinus notatus.	171	Gondæi Principis Ludovici Borbonii Illvita & res gesta.	291. seq.
Cœlum apertam quid Job. I. 51?	180	Confessio S. Petri, locus in Vaticana Roma Basilica.	327
		Cccc 2	Con-

Conscientiæ vis non inferenda. 84	Cranzius notatus. 464
Conservatio Creaturarum in quo consistat ex mente Chauvini? 425	Critica sacra Ludovici de Dies 399
Conringii (Hermann) vita & scripta. 303	Cruciferorum in Borussia dominatus. 470
A Constantino M. constructa adificia sacra. 321	Crucifixionis Christi tempus. 138
Constructio. Vid. Curva, Problema, Aequatio.	Crumvellus reformationis in Anglia adjutor. 318. seq. †
Consulares numi inter Romanos vetustissimi. 216. 220	Cruz Archiepiscopis Toletanis præferri solita. 155
qui? 221	Curatio morsus viperini. 341. †
Contractura Demoniaca. 350. †	Curcellæus notatus. 475
Conturniati Metalliones qui? 219	Curva elastica non est parabola 263
Conversio Judæorum num expektanda? 366. †	data, invenire legem tensionum & vicissim. 267
Ex Corinthio ere num proculsi numi? 218	Curvæ elasticæ constructio. 398
Coronæ cur olim Christianis prohibita? 170	in quavis extensionum hypothesi. 265
in numis varia. 228	per rectificationem lemniscate & elliptica. 338. †
Coronarum apud gentiles usus. 171	elliptica & lemniscate proprietates. 338. †
Corpus Moysi quid Jud. v. 9? 368. †	series infinita. 274
Corporum eorundem numero resurrectionis asserta. 347. †	usus in curvis indagandis. 393
Cosmographica Epitome P. Vinc. Coronelli. 332	Curvarum algebraicarum & transcendentium problemata communi geometria non resolvable. 393
Costagutus (Job. Baptista) Basilicani Vaticanam descripsit. 327	quomodo confluunt? 399
Cotelerii (Job. Baptista) vita & scripta. 162	Mechanicarum constructio triplex. 336
De Coucy Dominorum genealogia. 143	per
Cranmeri (Thome) vita. 315. seq. †	
supplicium. 324. †	

<i>per quas curvas tentanda?</i>	338. †	Dei immensitas vindicata.	347. †
<i>Problemata.</i>	313. seq.	<i>notitia ita pater, ut non solum quid non sit, sed & quid sit, intelligamus.</i>	288
<i>quadrandarum & rectificandarum series generalissima.</i>	437	Deitas Christi contra Antitrinitarios asserta.	413
<i>transcendentium constructio duplex.</i>	366. 373	Delicta diversis supplicorum generibus punita.	89
<i>invenio universalis.</i>	373	Delirium ex insomnio.	2
<i>Curvatura Elateris flexi.</i>	262	Democriteæ Philosophiæ discrimen ab Epicurea.	124
<i>lamina elastica & linearis a pondere inclusi fluidi expansi.</i>	262. 275	Deos plures necesse est ut ex hypothese sua admittant Sociniani.	473
<i>Cycloidum æquatio generalis.</i>	343. †	Deus quo sensu omnium hominum salutem velit 1. Tim. II. v. 4?	182
<i>Cygnorum cantus.</i>	5	Diaboli potestas a Balb. Bekkerō destructa.	242
<i>Cyrilli Archiepiscopi Alexandrini epistola ad Uyttenbogardum.</i>	314. †	Diademata Regum.	228
D <i>æmoniaci in Nov. Test. vere a Diabolis obsessi.</i>	236	Diluvii effectus.	352
<i>Danzus notatus.</i>	387	Diluvio absorptorum quidam num panas æternas evaserint?	352
<i>Danicæ linguæ & nominis antiqua gloria & prerogativa.</i>	357	Dithmarus notatus.	467
<i>Danorum Poetarum carmina.</i>	27. seq.	Divinitas Scripturæ S. unde constet?	346
<i>Dantisco a Fœderatæ Belgii Ordinibus prospectum.</i>	344	Per Diuresin sedatus psyalismus.	3
<i>Dardanellarum Turcicarum robor minime formidandum.</i>	64	Documentorum sequestratio licita.	131
<i>Decisiones Electores Palatina.</i>	129	Dolia non sunt figura spheroidis elliptica.	269
<i>Ad Decisiones Rota Marchia D. Stephani Gratiani Scholæ D. Caroli Antonii de Luca.</i>	238	Doloris subjectum seu pars afflicta.	332. †
		De Dominis (M. Antonii) facta.	314. †

Ecce 3

Domi-

Dominium <i>monasticum</i> quid?	<i>pacti instar habeant?</i>	34
376. †	Edicti <i>Nannetonensis</i> Historia.	81
Dominii origo & <i>diversa species.</i>	Effluvia & <i>corporibus promanantia.</i>	36
375. seq. †	Elastica, v. Curva.	
<i>paternitas.</i> 377. †	Elasticum <i>problema difficile</i> ca-	
Donatistarum origo. 170	scenario, & <i>cur?</i>	263
Dordracenz <i>Synodi Historia.</i>	Elateris <i>flexi curvatura.</i>	262
314. †	Elliptica <i>linea.</i> v. Curva.	
Dorii <i>Thuringorum majores.</i> 338	Elisabethae <i>Anglia Regina</i> Chara-	
<i>Dordraci conditores.</i> 338	cter,	355. 358
Dotalitium <i>quo ex Feudis prospiciat</i> feminis, 66	<i>historia.</i> 449. seq.	
Dote <i>indeterminate promissa</i> an aliquid & <i>quantum</i> peti possit? 431	Elisabetha <i>Anglia Regina</i> cum <i>Regina Sabae</i> comparata. 349	
Drusii (<i>Johannis</i>) <i>Manuscriptum</i> quoddam. 249	Inter Elisabetham <i>Anglia</i> & <i>Mariam Scotia</i> <i>Reginam</i> <i>simultatis origo</i> progressus, exitus. 451.	
Drusus <i>nomen.</i> 57	seqq.	
Ductuum <i>salivarium inferior</i> <i>formatio</i> <i>diversa.</i> 50	Emblematum <i>sacrorum</i> <i>Thesaurorum.</i> 95	
Dynamics <i>scientia.</i> 111	Emplastrum <i>febrifugum.</i> 381. †	
I n <i>Ecclesiastem Salomonis</i> <i>commentarius.</i> 407	Emseri (<i>Hieronymi</i>) <i>de vita</i> <i>Ben-</i> <i>nonis</i> <i>Episcopi</i> <i>Misicensis</i> <i>liber.</i>	
<i>Ecclesiastis</i> <i>Salomonei</i> <i>versiones.</i> 408	116	
<i>In</i> <i>Ecclesiasticum</i> <i>commentarius.</i> 410	Enthusiastici <i>origo</i> <i>Philautia.</i> 110	
<i>Ecclesiasticus</i> <i>a quo</i> & <i>qua</i> <i>tempore</i> <i>conscriptus?</i> 410	<i>Contra</i> <i>Enthusiasmum</i> <i>remedia.</i>	120. 121
<i>Ecclesiae</i> <i>vera</i> <i>character</i> <i>num</i> <i>amplius?</i> 417	Enthusiasticæ <i>refutatio.</i> 119	
<i>Eclipsis</i> <i>Solis</i> <i>observata.</i> 375. 377. seq.	Enthusiasticarum <i>revelationes</i> <i>ex-</i> <i>plote.</i> 346	
<i>Luna</i> <i>observata.</i> 388	Epicuri <i>vita</i> & <i>mores.</i> 121	
Edicta, <i>quibus</i> <i>imperantes</i> <i>subditum</i> <i>protectionem</i> <i>pollicentur</i> , <i>num</i>	<i>virtutes</i> & <i>religionis</i> <i>cul-</i> <i>tus.</i> 122	
	<i>dogmata.</i> 123. 124	
	In Epicurum <i>odii</i> <i>qua</i> <i>causa?</i> 124	
	Epigrammata <i>variorum.</i> 343	
	Epi-	

Epilepsia ex aspectu fratris mor- sui.	2	Febrile frigus & calor unde?	361. †
<i>matrimonio curata.</i>	3	Febriles paroxyismi cur statis rede- ant temporibus?	361
Epiphanius notatus.	136	Febris ardens ex furore pedum sup- presso.	3
Episcopus notatus,	474	<i>causa turbata sanguinis as- feritur mixtio.</i>	360. †
Epistolæ variorum habentis in- dita.	340	<i>intermittentis ratio.</i>	361. †
Epochæ numaria Græcorum & Romanorum.	223	<i>per iram curata.</i>	4
Erasmi (Desiderii) patriæ non Ro- tenodamum, sed Gaudanum.	340	<i>quos morbos comprehen- dat?</i>	362. †
Essenorum salutationes commen- data Christianis.	173	Februum signum pathognomoni- cum.	360. †
Etymologia vocum bene Interpre- ti indaganda.	18	Fecula Coa quid?	350. †
Evaporatio in vacuo.	344. †	Ferdinandi Catholici Historia.	150
Eucharistia mortuis data.	190	<i>Mors.</i>	151
Eucharistici veterum Christiano- rum calices.	189	<i>Indoles ac mores.</i>	155
Evolventis filii longitudo in termi- nis pure differentialibus.	263	<i>Austriaci adversus fratrem Carolum, Hispani- arum Regem, molitiones.</i>	154
De Exinanitione Christi contro- versa.	315	<i>L. B. a Fürstenberg, E- piscopi Paderb. & Monast., Epistola ad Herm. Corin- thium.</i>	30E
Exotetica Scriptura interpretatio qua?	280	Fetri in magneticum lapidem mu- tatio.	209.
F aber (Tanaquil) notatus.	309	Fenda hereditaria quamam?	65
Facetiæ Menagiana.	156	Feudalis Syntagmatis Strucviani supplementum.	64
<i>Sorberiana.</i>	159	Feudales controversia.	23
Faciei rubedo & sudor post mor- tem.	4	<i>res quamam, quamam Al- lodiales?</i>	64
Fatalis vita terminus rejectus.	425	Fetido num priveretur mulier ob de- lictum mariti, quem procurato- rem constituerat?	66
Febres quascunque chyseribus China China expugnandi ratio.	334		
<i>fugantur radice serpenta- ria Virginiana.</i>	378. †		

Fibre

Fibræ <i>motrices musculorum.</i>	200	Francisci II. <i>Francia Regis historia.</i>	96
<i>motricis curvæ, cuius natu-</i>			
<i>ra?</i>	201	Fraudis in <i>nummis falsis supponen-</i>	
Fibrarum <i>firmitatis ratio.</i>	202	<i>dis modi varii.</i>	229, 233
Ficulnea <i>protoplastorum scena.</i>		Fraxinellæ <i>extraordinaria produ-</i>	
	103, 105	<i>ctio.</i>	343
Fidei commissum <i>familie quando</i>		Frigus <i>febrile unde?</i>	361
<i>libere alienari possit?</i>	131	Frustrari <i>numi qui?</i>	226
Firmamentum <i>quid Gen. I. 6?</i>	98	Fulmine <i>Sodomæ ut perierit?</i>	106
Fixarum <i>motus singularis ab invi-</i>		Funditorum in <i>Gallia factio.</i>	293, seq.
<i>cen.</i>	343. †		
Flacius <i>vindicatus.</i>	302	Furunculi <i>post variolæ.</i>	2
Flos in <i>numis quid?</i>	226	G Allica <i>lues antiquæ non in-</i>	
Fluvii <i>quomodo navigabiles reddi</i>		<i>cognita.</i>	309
<i>queant?</i>	78	Galliæ <i>civiles motus.</i>	293, seq.
Fœmina <i>Epicuri discipula.</i>	123	<i>ex causa Reli-</i>	
Fœmina <i>absque mensuris facun-</i>		<i>gionis.</i>	82
<i>da.</i>	3	<i>miserrimus ante editam.</i>	
Ex <i>Factore pedum suppresso febris</i>		<i>Nannetense statui.</i>	82
<i>ardens.</i>	3	Gallicus <i>ordo columnarum quis</i>	
Fœtus <i>gemellus uni tunica involu-</i>		<i>dici possit?</i>	27
<i>tus.</i>	344. †	Gardineri <i>Wintoniensis Episcopi</i>	
<i>in utero cur respiratione</i>		<i>simulæ cum Thoma Cranme-</i>	
<i>non egoat?</i>	343. †	<i>ro.</i>	318, 321. †
Fonticulorum <i>utilitas in Ophthal-</i>		Gaudanum <i>Desiderii Erasmi pa-</i>	
<i>mia.</i>	2	<i>tria.</i>	340
Forestale <i>fus Anglicanum.</i>	327	Genealogia <i>Dominiorum.</i>	375
Fori <i>Batavici praxis.</i>	114	Genealogicæ <i>Tabula Job. Stried-</i>	
Formicum <i>formatio & mensura.</i>		<i>beckii.</i>	24
	207	Geneleos <i>nova translatio, para-</i>	
Fortum <i>eligendi privilegium.</i>	88	<i>phrasis perpetua &c.</i>	9, 97
Fortalitorum <i>exstraendorum ra-</i>		De <i>Geniis eorumque operationibus</i>	
<i>tio.</i>	141	<i>controversia.</i>	241, seq.
De <i>Fortuna sententia Epicuri.</i>	125	Gentiana <i>radix amara Homeri.</i>	350
Franciæ <i>Regum seculi sexti numi</i>			
<i>vultibus Imperatorum Orienta-</i>		Geographiæ <i>defectus.</i>	61
<i>lium notati.</i>	220		Joh.

Joh. Georgius III. Elector Saxonia Epigrammate honoratus.	30	Gratia Numisii num. evertus libertatem hominis?	425
		divina resistibilis.	425
Germani num Poloniam olim reddiderint tributariam? 466. seq.		Gravium deorsum tendentium momenta.	112. seq.
Gihhon fluvius quis Gen. II. 13?	101	Grotius (Hugo) notatus.	408. 412
Glacies in vacuo citius solvitur quam in aëre.	342. †	Gruteriana Inscriptio explicata.	323
Glaciei expansio ab aëre.	342. †	Gruteri (Jani) Delicia.	28
Glandula nova lacrymalis.	49	Guilielmitarum ordo a quo institutus?	165. 166.
Globi Cælestes celebriores.	333	Guilihelmus Dux Aquitania, a S. Bernharado ad Ecclesia Romana obedientiam revocatus, an idem cum S. Guilhelmo Magno apachoretæ?	165
Globorum Cælestium & terrestrium historia.	333	Ex Gummatibus pilula anticachetica.	363
Glossarium linguarum septentrionalium edendum.	385. †	Guttæ Goddardiana quid sint?	381. †
Gnosticorum nefanda mysteria.	387	H æmorrhagia spontanea ex globulo nasi.	2
Godofredus Viterbiensis refutatus.	468	narium a mendis superveniens sedita.	3
Gog & Magog.	45. seq.	enormis vulneri innocua.	3
Gomez (Alvari) de Castro vita Cardinalis Ximenii.	145	Hæmorrhagiæ narium remedium externum.	378. †
Gothici numi.	225	Hæreditaria feuda quanam?	66
Gothicus Evangeliorum Codex argenteus.	384. †	Hæreditarii morbi quomodo propagentur?	331. †
Grammaticæ studium Hebrais olim neglectum.	12. 13	Hæresium antiquarum origo ex philosophia Platonica.	387
Græcæ lingua in numis usus.	224. 225	Hæretici num supplicio afficiendi?	348. †
Græciæ septem Sapientes.	139		num
Græci sanguinem & suffocatum, decreti Apostolici A. E. XV. memores, hodieque averfantur.	169		
Grævii (Job. Georgii) studium in edendis Alberti Rubenii scriptis.	285		

Dddd

- num a Magistratu Poli-*
sico coercendi? 420
Hæredis institutio sub conditione
matrimonii facta. 431
Hafnia obsidio eleganti carmine
descripta. 31-32
Hannonia Comitum genealogia.
 143
Harderus (Henricus) insignis
poeta. 31
Harpocratis imaginacula in Mu-
sæo Job. Smectii. 137
Hebræa lingua num ab Heberis po-
steris conservata? 11
Hebræorum sacerdotium. 56
Hebraica lingua Chananæa pro-
pago. 11
inops & ambigua
parumque culta. 12
cur sancta dicta? 12
Hebraicæ lingua status post capti-
vitatem Babylonicam. 13
in Latinam ver-
tenda difficultas. 15. seq.
Hebraici numi hominis imaginem
referentes adulterini. 225
Heden, Paradisi sedes in Syria. 99
Helmstadiensis Bibliotheca Ma-
nuscripta. 303
Henochi Prophetia. 368. †
Henricus de Hervordia alius ab
Henrico de Esfordia. 301
Henricus IV Rex Gallia quomodo
cum Reformatis per edictum
Nannetense transegerit? 86
Henrici II Francia. Regis historia
 96
Henrici VIII Anglia Regis causa
matrimonialis. 316. seq. †
circa Religionis nego-
tiam decreta. 318. seq. †
amor erga Thomam
Cranmerum. 316. seq. †
De Henrico VIII Anglia Rege me-
morabilia. 457
Herba solstitialis, græmen. 350. †
Hercules idem cum Josua. 212
Herculis antipodagrici descriptio.
 35. †
operandi
ratio. 336. †
Hermaphroditus quomodo a culpa
excusandus? 329. †
Herodiani qui apud Judæos? 57
Herpetis & impetiginis remedi-
um. 379. †
Hiberniæ mosus sub Elisabethæ
Regina. 357. †
Hieroglyphicum Lexicon. 95
Hieronimus notatus. 169
In Hippocratis Aphorismos Com-
mentarius Luca Tozzi. 344
Hiskia morbus angina. 350. †
Hispaniæ status sub Isabella, Phi-
lippo Austriaco, Carolo I. 148. sq.
Hispanica Historia ex vita Cardi-
nalii Ximenii illustrata. 145. seq.
Historia seculi XVII. 33. †
Homicidium extraordinarie pun-
endum, quo occiditur unus pro
alio. 329
 Hopae

- ſapetitione Feudum hereditarium aperitur.* 66
- Inundationum remedia.* 80
- Jobus & Antediluvianii alii num caruerint lumine revelationis?* 421. 424
- Joh. Georgius III. Elector Saxoniz Epigrammate bono.* 30
- Jofaphat vallis Joel. III. 2.* 76
- Joſephus notatus.* 214
- Jovis & Solis oppoſitorum obſervatio.* 342. †
- Ira febrī ardenti medatur.* 4
- Kabeltz, Ferdinandi Catholici conjugis, vita & mores.* 155
- Iſis Evam vocat.* 212
- Iſraelitarum in deſerto veſtes non detrita.* 235
- Kochrona linea. V. Curva.*
- Italia Abbatiarum Notitia.* 126
- Iter in Chinam per Moſcoviam.* 61
- Judaica Theologia moderna.* 303
- Judas Cena Dominica particeps non fuit.* 355
- In D. Judæ Epistolam Catholicam Commentarius.* 280. 368. †
- Judæi num ad communionem Eccleſiæ aliquando perventuri?* 181. 182. 354
- num ortum ducant ab Æthiopicis?* 210
- aur recutiſti Martialis & Perſio dicti?* 212
- quales numos procciderint?* 225
- qua arte incendia reſtinguant?* 56
- Judæorum converſio inſignis anſe expectanda?* 366. †
- olim ſecta.* 57
- De Judiciis & modo procedendi in judiciis Tractatus.* 133
- Junii (Franciſci) vita.* 384. †
- Junius Brutus Vindictarum pro Religionis libertate auctor Caſanbonus.* 162
- Juramentum ad certam Religionis formulam obſtringens quatenus obliget?* 414
- Juris Civilis, Canonici, Hodierni Differentia.* 128
- Jurius (Petrus) reſutatus.* 92
- Jus Eccleſiaſticum Anglicanum.* 227
- Juſtificatio alia realis, alia ſacramentalis, ex ſententia H. Wiſſii.* 91
- Juſtini Hiſtoriarum editiones varia.* 364. †
- Juſticia Dei vindicativa contra Socinianos aſſerta.* 474
- K** *Irchii (Goſfredi) Calendarium caeſta novum.* 93
- Kortholdi (Chriſtiani) Elogium.* 288
- L** *Abiorum oris conſenſus cum utero.* 3
- Lacrymalis nova glandula.* 49
- Lacymarum Cervinarum fontes.* 9
- Lacus Asphaltites quæ nationis cœtus?* 106
- Laertius emendatus.* 11
- Laica communio quid?* 370. †
- Lam

Lama Tartarorum supremus Pontifex Presbyteri Johannis successor.	63	Legenda quid in numis?	222.223
Laminae Elasticæ & linteæ a pondere inclusi fluidi expansi curvatura.	262.275	De Legum origine earumque vè obligandi, nec non varietate magna Tractatus.	326.†
Λαμνὰ πογγίας Græcorum reliquia.	341	Legum Species quatuor.	326. seq.†
Lapides distinguendis similibus positos unguendi mos unde?	171	Leibnitiani calculi differentialis præstantia.	193
Lapis Bezoar orientalis omnium præcipitantium præstantissimum	363.†	problematis de curva Isochrone solutio. v. Curva.	
Lateranensis Basilica Roma unde sic dicta?	321	Lemniscata linea. v. Curva.	
Lateranorum apud Romanos familia illustri.	322	Lentiscoli oleum antiapoplecticum externum insigne.	378.†
Latinæ lingua in numis usus.	224. 226	Leonis Magni locus emendatus.	330
Lectioes variantes Novi Testamenti.	137	Lexicon Christianum.	94
Legata qua hæres ex Juris ignorantia solvere recepit, comperto errore adhuc præstare tenetur.	133	Lexicon Hieroglyphicum.	95
Legati putativi præscriptio.	130	Lexicon Historico-Geographico-Chronologico-Philologicum novum.	287
Legatorum ex rebus feudalibus & allodialibus filia relictorum ratio.	23	Lex Naturæ quo sensu cordibus hominum inscripta?	423.428
Legatum ad pias causas relatum quomodo probetur?	131	Lex Salica ubi lata?	301
peti non potest ex testamento ob defectum solemnitatum invalido.	131	Libellatici qui in Ecclesia veteri?	170
Legatum nominis postea a testatore alii in solutum dati, nihilominus adhuc debetur.	23	Limborch (Philippus) refutatus.	345.†
		Lindaviensè diploma num genuinum?	302
		Linea. v. curva.	
		Lingua primæva qualis fuerit?	10
		Lingua Danica præstantia.	357
		Linteæ a pondere inclusi fluidi expansi & Laminae Elasticæ curvaturæ eadem.	262.265
		Logarithmica Linea. v. curva.	
		Dddd 3	Logi-

- Logicum *Manuale Jo. Scharfii a*
J. Sübelio auctum. 66
 Lothi uxor num in statuam salis
fuertis conversa? 107.350.†
 Lotionum varia apud Christia-
nos veteres genera. 172
 Lotio pedum a Mennonitis Sacra-
menti ferme loco habetur. 172
 Luci cur comparetur Christus? 118
 Luciano teste comprobata Christi-
anorum de S.S. Trinitate fides,
 416
 Ludi Christianis merito prohiberi,
 172
 Lumen Natura num sufficiat ad
*consequendam salutem eter-
 nam?* 421.424
 Lunæ Eclipsis observata,
semidiameter. 380
transitus per Plejades. 343.†
 Lusus puerorum varii. 340.341
 Lutheri (Martini) in versione Bi-
bliorum παρορμητικά. 55
 Lutherus notatus. 170
 Lutheranorum de efficacia bap-
tismi doctrina impugnata. 90. seq.
 Lyncanthropix veritas. 2
M Achinæ hydralica. 79.80
aquaria promovenda
navigationibus. 79. seq.
 Mechanicæ linea. v. Curva.
 Magdeburgensis Archi Episcopus
num Episcopus Polonia olim
subjectos habuerit? 467
 Magia Diabolica a Balhb. Bekkero
explosa. 244. seq.
- Magistratus *potestas circa sacra.*
 420.
 Magnetica *isleri cura.* 374.†
 Magnetis *extus terra gremium*
genesis. 208
 Magorum stella. 342
 Maimonidis *tredecim articuli*
Theologia Judaica. 304
 Flavii Mallii Theodori vita. 284
 Maniacus in morbo Teutonice lo-
cutus, quam linguam nunquam
didicerat. 164
 Manilius *Astronomici autor quis?*
 285
 Mammarum *flaccidissimi medetur*
cicuta. 378.†
 Manna Christi *typus.* 261
 Maria Stuartæ *num iuste ab Eli-*
saberba capitali supplicio affe-
cta? 356.†
 Mariz Stuartæ Scotia Regina bi-
storia. 449
cum Elisabetha Anglicana
simultatum origo, progressus,
exitus. 451. seq.
 B. Mariz Virginis *conceptio num*
maculata, an immaculata? 314.
 seq.†
 Mariti in uxorem *Dominium qua-*
le? 376.†
 Marmor *Putcolis nuper repertum.*
 173
 De Martyrio S. Ursule & *11000*
virginum fabula unde orta?
 309
 Martyrum *verba ultima.* 6
 Mathe-

<i>Mathesis & Chymia Medico, futuro necessaria.</i>	359	<i>menti ferme loco.</i>	172
<i>Matrimonio curata epilepsia,</i>	3	<i>Menstruis destituta femina fecunda.</i>	3
<i>Ex Matrimonio impari suscepti liberi quo jure censentur?</i>	431	<i>Mercatorii judicii ac processus singularia.</i>	363
<i>Matrimonium quatenus ex alterius arbitrio pendere possit?</i>	431	<i>Mercatorum libri quotuplices?</i>	360
<i>impar a Principe sancitum.</i>	431	<i>singularem probandi auctoritatem obtinent.</i>	361
<i>Maurorum ad fidem Christianam converso a Ximeno procurata.</i>	149	<i>quomodo recognosci debeant?</i>	ibid.
<i>regni in Hispania ortus & interitus.</i>	159	<i>pro scribente probant.</i>	132
<i>Maza Hippocritis.</i>	351. †	<i>Contra Mercatorum libros admititur probatio in contrarium.</i>	364
<i>Mazarini Cardinalis cum Condau Principe simulta.</i>	290	<i>Merces demersus extrahendi modus.</i>	81
<i>in Regem Gallicia fides.</i>	382	<i>Mercurii hypoteses spectantia.</i>	344. †
<i>Mediator quo sensu dicatur non esse unus, Gal. III. 20?</i>	183	<i>in disco Solis observationes collata.</i>	343. †
<i>Medicamentum antipodagricum internum & externum.</i>	335	<i>Meritum Christi contra Socinianos assertum.</i>	417
<i>Medicinae partes.</i>	386. †	<i>Messias non nisi verus Deus esse potuit.</i>	415
<i>Medicus quomodo famam consequatur?</i>	359	<i>De Messiae beneficiis alia veterum, alia recentiorum Judaorum sententia.</i>	306
<i>Melidonii succus vulneribus recensibus medetur.</i>	378. †	<i>metalla, ex quibus numi prociuntur qua ratione per virgulas divinam indagantur?</i>	36
<i>Melvilli (Jacobi) Elogium & vita.</i>	449. seq.	<i>Metallorum Romanis Missilia.</i>	218.
<i>Menagii (Aegidii) Origines linguae Gallica & Italica.</i>	157		231
<i>scripta.</i>	159		
<i>Menaffes Ben Ismael notatus.</i>	164		
<i>Mennonitis pedum lotio sacra-</i>			

Con-

<i>Conturniati num ante Theodosium cusi?</i>	219	<i>Momenta gravium deorsum ten- dentium.</i>	112
<i>Metamorphosis uxoris Lotbi re- jesta.</i>	107	<i>De Monarchiis quatuor senten- tia vulgaris explosa.</i>	136
<i>Metaphysicæ defectus.</i>	110	<i>Monetariorum Æm apud Roma- nos libertas in signandis numis.</i>	220. 222
<i>Methodus docendi & discendi. 134 æquationes differentia- les primi gradus con- struendi generalis. 435. seq.</i>	134 435.	<i>nota.</i>	223
<i>Maximorum & mini- morum Fermatii & Huddenii corollarium est Leibnitiana diffe- rentialis.</i>	315	<i>Monetæ inventor quis?</i>	221
<i>Tangentium inversa, quomque processerit?</i>	391. 435	<i>Moralis doctrina a Salomone stu- dita.</i>	406. seq.
<i>generalis</i>		<i>Morbi hereditarii quomodo pro- pagantur?</i>	331
<i>non datur.</i>	280	<i>ad febrem referendi.</i>	362. †
<i>munendi.</i>	141	<i>ad Cachexiam spectantes.</i>	362. †
<i>Michaelis Archangeli cum Sata- na pugna super corpore Moſis Jud. v. 9.</i>	368. †	<i>ad scorbutum pertinentes.</i>	362. †
<i>Mileſiarum virginum ſuſpendi- um.</i>	350. †	<i>ex Catarrho fluentes.</i>	362. †
<i>Mineralis Æthiopiæ præparatio.</i>	380. †	<i>Cardinales afferuntur qua- tuor.</i>	360. †
<i>Minor quatenus a culpa excuſan- dus?</i>	329. †	<i>Morbus ab incantatione.</i>	2
<i>Miſico in Hiſtoria Slavica & Ger- manica quæ?</i>	467	<i>ſollicitus reparatur pbrbi- ſis.</i>	350. seq.
<i>Mixtio ſanguinis turbata quid ſit & nuda?</i>	360	<i>Hickia reputatur angina.</i>	350. †
<i>Molocho quomodo ſemen conſe- cratum?</i>	237	<i>In Morbis indicantia generaliffi- ma.</i>	363. †
		<i>Morientium ultima verba.</i>	5. seq.
		<i>Mors per ſomnium indicata.</i>	1
		<i>Mofaica Chronologia evoluta.</i>	108
		<i>Mofcoviz fines ad conſinia Regni ſinenſis prolata.</i>	61
		<i>Mofes Pentateuchi autor.</i>	19
		<i>unde hauſerit hiſtoriam &</i>	

<i>bro Genesios comprehensam?</i>	19	<i>mentio & usura per longum tempus soluta fuerint, quin ista cum indebita repetantur.</i>	112
<i>Genitibus Pax, Silenus, Mercurius.</i>	212	N Abal quo sensu dicatur lapis factus 1. Sam. XXV. 37?	108
<i>Mosis corpus quid, Jud. v. 9? 368.† nomen unde?</i>	10	Nannetensis Edicti Historia.	81
<i>in Pentateucho conscribendo scopus.</i>	20. seq.	Utilitas.	82
<i>Motus membrorum corporis quomodo fiat?</i>	200	Justitia.	83
<i>in materia ultima ratio.</i>	112	irrevocabilitas	84
<i>musculorum quomodo peragatur?</i>	200	forma pacti	
<i>Caelestes an regulis comprehensibiles?</i>	344.†	proprie dicti rationem habuit.	84
<i>musculorum hypothesis Bo-relliana notata.</i>	204	Nasirei apud Ebraeos.	57
<i>Mathematice explicatus.</i>	201. seq.	E Nafi globato spontanea hamorrhagia.	2
<i>Mulier quatenus a culpa excusanda?</i>	329.†	Nathanaelis cum Christo colloquium Job. I. explicatum.	179. 180
<i>Mundi materiam ex nihilo creatam, num recte ex Gen. I. 3. probetur?</i>	97	Naves demersa quomodo attollenda?	87
<i>Monimentorum extruendorum ratio.</i>	141	Navigationi quomodo commoda reddi possint flumina?	78
<i>Musculorum motus quomodo peragatur?</i>	200	Navigationis impedimenta & subsidia.	79. seq.
<i>Muruum a Civitate contractum in quantum municipes novos obliget?</i>	432	Navium mercarum attollendarum artificium.	81
<i>ab Administratoribus nomine Civitatis contractum non subsistit, licet in Obiographo de persone in rem Civitatis facta fuerit</i>		Nepenthes Homeri reputatur opium.	350. †
		Nicolaitae Apoc. II. quoniam?	41
		Noachus quot diebus in arca fuerit?	109
		Nuditas primorum parentum in quo consistit?	102
		Numariae rei notitia.	215. 231
		Eccc	Numi

Numi Græci Romanis ætate & ar- tificio potiores.	216	Obeliscus Vaticanus translatus.	403
capite velato.	350. †	Oblatio sine commatione quid?	371. †
ferati.	351. †	Observatio Eclipsis Solaris.	375. seq.
Jani Ratis.	351. †	Lucæris.	380
adulterini quomodo dete- gendi?	219. 233	Oppositionis Jovis & Solis.	342. †
Numis antiquis delineata pietas.	127	transitus Luna per Pleiades.	343. †
Numismatotheca quomodo ador- nanda?	233	De Occidente unum pro alio Tra- jatio.	328. †
Numismatum recentiorum usus.	216. 234	Oculi talpa nervo optico defuncti.	3
Numos falsos pro veris supponendi varii modi.	229. 233	Adversus Oculorum morbos reme- dia.	187
Numorum aureorum & argenteo- rum initium apud Romanos.	217	Odontalgia remedium.	378. †
tres constructiones ex triplici metallo.	218	Officium Mozambicum.	155
soagmentationes pro vultuum varietate.	219	Oleum camphora ex radice cinna- momi confortans.	363. †
series pro diversa magni- tudine.	218	insigne antiparalyticum externum.	363. †
Regiorum, Civitatum, Consularium series.	220	tentifici destillatum insi- gne antiapoplepticum externum.	378. †
vultus.	219. 227	Oldenburgicum cornu.	337
lingua varia.	224	Omnipresentia & attributa Dei alia a Socinianis destructa.	473
aversa pagina.	221. 229	Omniscientia Dei a Socinianis ne- gata.	473
legenda.	223	Omnium hominum salutem quo sensu Deus velit 1. Tim. II. 4?	182
integritas.	226	Opium Nephthes Homeri.	350. †
ornamenta & symbola.	227	Optatus Milevitanus notum.	170
 Bauditiq mira.	3	Oranum	

Oranium in Africa ab Hispanis expugnatum. 151	P acta hominum cum Diabolo negata. 244-248
Ordo Columnarum novus an possibilis? 27	illustrium successoria, num locum habeant inter imperantes & subditos? 85
Gallicae, regius, sacer, columnarum quis dici possit? 27	Pacti proprie dicti mentionem habuit Edictum Nannetense. 84
Gauilimitarum a quo institutus? 165. 166	Panis gesta cum Moisaicis collata. 212
Originalis peccati existentia asserta. 347	Panis Angelorum Manna. 261
Originale peccatum quo sensu dici possit incrementa capere cum corpore? 428	De Pane varia. 342
num aeternam promereatur penam? 423. 428	Pantheon cum Vaticana Basilica collatum. 409
Orphei lyra. 135	Panvinius emendatus. 325
Oscitatorum convitio cur Gaudami petantur? 341	Pappus notatus. 113
De Osculantium circularum radiis theorematum nova & generalia. 267	Parabola non est curva elastica. 263
Osculatoris circuli radium in terminis pure differentialibus. 263	Paradisi situs. 99. 282
De Osculis varia. 140	Parelii insoliti, eorumque causa. 316. seq.
Osculorum calculus differentialis & naturae. 365	Paroxysmi febriles cur stasis redeant temporibus? 361. †
intersections & radius. 374	Pasquierii Epigramma in conjugem semper querulam. 308
Osiandri (Audrea) gener Thomas Craemerus. 317. †	Pastor sacrum caenam administrans num una cum cætu communicare debeat? 371. †
Ottomannicæ Aulæ historia. 185	Patinus (Guido) notatus. 309
Otto Frisingensis refutatus. 468	D. Pauli ad Laodicenses Epistola. 337
Ex Ovo animalium primordia. 388	Pauliana aëlio contra donatarium ne quidem Ecclesia conceditur, si donatio bona fide facta. 131
"Ouvia Φύλα quanam Apollonio Marcellino? 428	Peccatum originale num dici possit ex corpore provenire? 428
	Eccc 2 num

<i>nam aeternam promeretur poenam?</i> 423. 428	<i>prime Emendatio.</i>	110
Pedum lotionis ritus. 172	Philosophorum veterum concubi- <i>nae.</i>	123
<i>clavorum remedium.</i> 378	Phisichon <i>fluvius idem cum Chry-</i> <i>sorroa.</i>	100
<i>ulceri non tuto semper cu- runtur.</i> 5	Phtihis <i>morbus solstitialis.</i> 350. †	
<i>fasor suppressus febris ar- dens causa.</i> 3	Phtihicæ <i>tussis remedium.</i> 378. †	
Pentateuchi <i>auctor Moses.</i> 19	Φιλαυτία <i>fons Eubusafasini.</i> 120	
Perduellionis <i>crimen a subdito</i> <i>Statu Imperii commissum an</i> <i>ad Imperatoris cognitionem</i> <i>pertineat?</i> 433	Pictorum <i>errores varii.</i> 342 <i>aliorumque artificum</i> <i>Catalogus.</i> 385. †	
Peregrina <i>communio a Laica di-</i> <i>versa.</i> 370. †. 375. †	De Pictura <i>veterum libri tres.</i> 384. †	
Perpetuæ & <i>Felicitatis Martyrum</i> <i>passionis Acta num genuina?</i> 302	Pietas <i>ex numis antiquis delineata.</i> 127	
Petavius <i>notatus.</i> 286	Pikularum <i>anticasbellicarum ex</i> <i>gummatibus descriptio.</i> 363. †	
Petiti (Samuelis) <i>Observationes</i> <i>MSS. in Josephum.</i> 160	Plagiariorum <i>syllabus.</i> 343	
D. Petri <i>Altare ligneum Roma in</i> <i>Basilica Latensmensi.</i> 323	Plantarum <i>succus nutritius quo</i> <i>modo elevetur?</i> 344. † <i>Americanarum descri-</i> <i>ptio.</i> 461	
<i>Confessio, locus in Basilica</i> <i>Varicana.</i> 327	Plato <i>quo sensu communionem u-</i> <i>xorum probaverit?</i> 387	
Phænomenon <i>caeleste triangulare.</i> 58	Ex Platonica <i>Philosophia origo</i> <i>antiquarum haresum.</i> 387	
Philippi <i>Austriaci cum socero Fer-</i> <i>dinanda Catholica de Regno</i> <i>Castilia contentio.</i> 150	Pleiadum <i>distantia major quam a</i> <i>Ricciolo deprehensa.</i> 343. †	
<i>I Hispania Regis in dolens ac</i> <i>mores.</i> 155	Pleuritis <i>ab ira.</i> 4	
A Philippo <i>II Hispania Rege fer-</i> <i>vata Elisabetha, Anglia post</i> <i>Regina.</i> 355. †	Pluviz <i>quantitas Parisiis quadri-</i> <i>ennio delapsa.</i> 342. †	
Philosophiæ <i>Civilis Lineamenta.</i> 93	Pluvia <i>sulphurea, qua Sodoma</i> <i>perit, qualis?</i> 106	
	Pocula <i>antiquorum qualia?</i> 342	
	Poculorum <i>ablationis qua ratio</i> 12	

<i>in Ecclesia Romana?</i>	189	<i>cum Turcis bella.</i>	471
<i>vitaeorum apud Iudaeos</i>		<i>Polygamia oblique a Mose taxata.</i>	21
<i>& Graecos usus in co-</i>			
<i>pula neonymphorum.</i>	190	<i>Polymathia medica.</i>	350. †
		<i>Pontificatus & Regnum quando</i>	
<i>Podagra nemini nisi volenti inju-</i>		<i>apud Hebraeos conjuncta?</i>	56
<i>riam facit.</i>	331. †	<i>Pontificatum quomodo Annas &</i>	
<i>cur artus tantum occu-</i>		<i>Caiphas Luc. III. 2. simul gesse-</i>	
<i>per?</i>	332. †	<i>runt?</i>	56
<i>Podagrae naturam.</i>	331. †	<i>Pontificis Romani electionis ritus.</i>	315. †
<i>cura absque medicamen-</i>			
<i>ti.</i>	331. †	<i>Pontificum Romanorum numi-</i>	216
<i>quomodo succurrendum?</i>	334	<i>smam.</i>	216
		<i>Proveia quid Act. XV. 29?</i>	236
<i>Poemata Latina P. D. Huetii.</i>	240	<i>Portus ut expurgari & profundio-</i>	
<i>selectione Augusti Buch-</i>		<i>res reddi queant?</i>	180
<i>neri.</i>	283	<i>In Possessorio succumbit, qui ex re</i>	
<i>Hadriani Valesii.</i>	310	<i>judicatu possessionem sibi debet</i>	
<i>Poenales actiones contra heredem</i>		<i>demonstrat, per litteras tamen</i>	
<i>locum non habent.</i>	132	<i>privatas utro cessisse eam argu-</i>	
<i>Poenarum apud diversas gentes</i>		<i>itur.</i>	132
<i>diversa ratio.</i>	88	<i>Praxis fori Bonavici.</i>	114
<i>Poeseos antiquitas.</i>	19	<i>Praxicos juridica progymnasma-</i>	
<i>Poetarum Danorum Carmina.</i>	27	<i>ta.</i>	419. †
	seq.	<i>De Praedestinatione sententia Re-</i>	
<i>Poli Cardinalis studium in Anglia</i>		<i>formatorum.</i>	35
<i>sub obsequium Romani Pontifi-</i>		<i>Praedestinationis absolutum decet-</i>	
<i>cis reducenda.</i>	324	<i>sum negatum.</i>	428
<i>Polonia nunquam tributaria fa-</i>		<i>Prajudicialia actiones.</i>	43
<i>cta.</i>	462	<i>Precationum diversa genera.</i>	140
<i>Poloniae status antiquus.</i>	466	<i>Precum omisso primis parentibus</i>	
<i>Poloniae nam capillorum rasura in-</i>		<i>fuit exisio.</i>	350
<i>juncta?</i>	468	<i>Presbyter Johannes frustra in A-</i>	
<i>Polonorum quidam Principes cur</i>		<i>byssinia quaesitus.</i>	63
<i>Regis titulo abstinerint?</i>	468	<i>Priscianus, velut Praescianus.</i>	310
<i>jus in Borussia.</i>	469	<i>Problema. v. Curva.</i>	
	seq.		

- Problema Elasticum difficilius ca-**
tenario, & cur. 263
de inveniendi sinu re-
cto, ex dato arcu &
radio. 439
Prophetarum valles sacra. 38. seq.
in vaticiniis cur or-
do saepe turbatus? 56
Prophetia Henochi qua Juda v.
14? 368. †
Propugnaculorum ala conditio-
nes. 141
Protectionis Jus. v. Advocacia Jus.
Protestantium doctrina collata
cum doctrina Quakerorum. 119
Protoplastorum a serpente sedu-
ctio quomodo consigerit? 102
Providentia divina num ab Epicu-
ro agnita? 104
Proverbia Salamonis illustrata. 406
Proverbiorum Salomonis versio-
nes. 407
Prussia. vid. Borussia.
In Psalmis Davidicis vindicata
de Christo mysteria. 412
Pudor primorum parentum un-
de? 103
Puerorum usus vari-
terriculamentum. 341
Pufendorfii (Samuelis L. Baro-
nis) elogium. 444
Pulsus frequentior non est signum
infalibile autia effervescentia
& circulationis, 360. †
- Puncta Hebraica explata.** 17
Pulveris Rysselii preparatio. 381. †
Pyrmontensis Comitatus unde sic
dicitur? 301
Quadratura. v. Curva.
Quakerorum doctrina tum
cum aliorum heterodoxo-
rum, tum cum Protestanti-
um placitis comparata. 119
Radix amara Homeri reputa-
tur Gentiana. 350
Radix Serpentina Virginiana fe-
brem intermittentem tollit. 376. †
Rationis in rebus Theologicis usus. 243
Reformatarum religionis libertas Gal-
liae salutaris. 83
Reformatorum in Gallia apolo-
gia. 81
in Galliam merim. 83
Refractio glaciis minor, quam a-
qua. 322. †
Regeneratio alia realis, alia sa-
cramentalis, ex sententia H.
Wisii. 91
Regeneratio num omnibus rite
baptizatis conferatur? 91
Regibus an resistere liceat? 327. †
Regius ordo columnarum quis di-
ci possit? 27
Regno Christi num Judai ante fi-
nem mundi subjiciendi? 354
Regnum Dei quid Joban. III. 5? 355
Religio

Religio Christiana num conformis natura? 427	Russi suspicacissimi. 62
Religionis libertas non semper consultum Reipublica. 358. †	difficiles in transitu exteris per ditiones suas concedendo. 62
Religiones diversa num in Republica toleranda? 83	Ruta anasarca externe medetur. 378. †
Remedium antidyfenteriacum. 378. †	Ruiterum inter & Trompium Archibutalaffes Danuvos emulatio. 345
De Representationis jure Tractatus. 460	S acerdotii Hebraorum ratio. 56
Resurrectio corporum numero eorundem asserta. 347. †	Sacer ordo columnarum quis dici possit? 27
Rhodii Phoenices. 214	Sacrificati qui in veteri Ecclesia? 169
Ricciohus circa Phiadum distantiam notatus. 343. †	Sacrificiorum ritus. 167
Rittershusius notatus. 159	De Saga Endericensi sententia Ralh. Bekkeri. 244
Romani num Sarmatiam subjugaverint? 465	Adversus Sagas quomodo procedi in foro soleat? 252
Romani Pontificis electionis ritus. 395. †	Salis polychrestis preparatio nobilior vulgari. 380. †
Romanum Imperium num ad finem usque mundi duraturum? 237	Salis statua, in quam Lorbi uxor conversa putatur, signum Judeorum. 107
Rostgaard (Fridericus) Danicorum pœmatum collector, Epigrammate honoratus. 33	Sal podagram excitans media potestatis est inter fixum & volatile, i. e. essenziale. 331. †
Rubedo & sudor faciei post mortem. 4	Sal quomodo podagram excitet? 333. †
Rubeniorum, patris & filii, Elogium. 284	Sal terræ cur dicti Apostoli Marti. V. 13? 129
Rudolfine Tabula notata. 342	Salivalium ductuum inferior conformatio diversa. 50
Rufficarum Legationum ad exteros Principes causa, mercatum pellium pretiosarum. 63	Salmasii (Claudii) Elogium. 157. 240
Ruffici Imperii fines sensim ad confinia Regni Simefis prolatis. 61	{Salma-

INDEX RERUM

Salmafius novus.	164	Satan. v. Diabolus.	
In Salomonis libros commentari-		Ex Satisfactione Christi pro no-	
is Jacobi Benigni Bossueti.	406	stris criminibus validissimam	
Salomonis templum cum templo		pro ejus divinitate argumen-	
Vaticano collatum.	405	tum.	47
Saltationes Christianis olim probi-		Satyri unde dicti?	212
bite.	172. 173	Sauberti (Johannis) Elogium.	55
Ad Salutem aeternam consequen-		Scabies membrorum paralytico-	
dam num sufficiat lumen Na-		rum mortem praefert.	3
tura?	424	Scaligeriana a quo edita?	164
Samuel num Pontificis Maximi		Scaliger novus.	286
munus gesserit?	57	Scarificatio moderat hydropi.	
Samuelis apparitio Sauli facta			4
qualis ex mente Bekkeri?	244	Scorbuti causa.	362. †
Sanderus (Nicolaus) notatus.		Scorbuticæ macula post mortem	
	359. †	erumpentes.	4
Sanguinei & Pblegmatici pro		Scorbutus quos morbos compre-	
Cholericis & Melancholicis ad		hendat?	362. †
usum Virgula divina apti.	37.	Scotiz histori arcgantibus Maria	
	38	& Jacobo I.	449. seq.
Sanguineum insecti genus.	389	Scribarum a legis peritis discri-	
Sanguinis mixtio turbata est cau-		men apud Judeos.	57
sa febris.	360. †	Scriptura S. & ratio quomodo	
Sanguinia serum lacteum.	3	consentiant?	245
Sanitatis quidditas.	366. †	quo in pretio sit a-	
Sapientes septem Gracia.	139	put bodiernos Judeos?	304
In Sapientiam, quam vocant, Salo-		Scripturæ S. auctoritas unde pa-	
monis commentarius.	410	teat?	344. seq. †
Sapientia Salomonis num liber		Scripturæ S. interpretatio acro-	
Canonicus?	410	matica & exoterica.	281
Sara gentiliun Venus.	213		
Sarmatae num a Germanis oriun-			
di?	464		
num a Romanis devicti?	465		
		Loca illustrata.	
			Loca

NOTABILIORUM.

	Loca illustrata.	
Genes.	I. II. III.	97-100.
	III.	14-15. 349.
		22. 350.
	VI.	14. 369.
	XII.	3. 16.
		15. 18.
	XVIII. XIX.	258.
	XIX.	24. 105.
		26. 107.
	XXI.	9. 235.
	XLI.	8. 18. 249.
		23. 18.
Exod.	XXI.	6. 339.
Levit.	XXI.	7. 57.
Num.	XXV.	41.
Deuter.	V.	2. 3. 349.
	XVIII.	10. 14. 245.
Jos.	VI.	17. 259.
	VII.	26. 42.
Jud.	VI. VII.	44.
	XVI.	19. 341.
1. Sam.	XVI.	14. 262.
	XXV.	37. 108.
	XXVIII.	244.
2. Sam.	VII.	12. 13. 352.
	XIV.	26. 235.
Job.	XIV.	5. 425.
Pfalm.	XXIII.	4. 69.
	XLV.	409.
	LXXXIV.	7. 68.
	CX.	6. 235.
Proverb.	XXX. XXXI.	77.
Esa.	II.	4. 353.
	V.	4. 425.
	VI.	39.

Esa.	IX. X.	44. seqq.
	XIX.	18. 11.
	XXII.	72.
	XXVIII.	21. 40.
	XXX.	30. 33. 75.
	XXXVII.	12. 99.
	XXXVIII.	5. 425.
	LXV.	44.
Jerem.	X.	2. 342.
Ezech.	L.	38.
	X.	38.
	XXVII.	14. 135.
	XXXIX.	11. 45.
Daniel.	VII.	14. 180.
	XI.	72.
Hof.	I.	3-11. 70.
	II.	14-15. 42.
Joel.	III.	2. 76.
		18-19. 41.
Nah.	I. seqq.	76.
Zachar.	III.	1. 2. 3. 368.
	VI.	1-8. 68.
	XIV.	5. 70.
Matth.	III.	11. 354.
	V.	13. 139.
	XVI.	11. 180.
	XIX.	30. 354.
	XX.	16. 354.
	XXIII.	29-32. 235.
		35. 356.
	XXVI.	26. 372. †
		29. 372. †
	XXVIII.	19. 413.
Marc.	XV.	25. 138.
Luc.	III.	2. 56.
	XVII.	32. 108.

F f f f

XVIII.

Luc.	XVIII.	8.	367. †	i. Joh.	V.	17.	414.
	XXIV.	26.	418.	Ebr.	XIII.	2.	258.
Johan.	I.	3. 4.	308.			8.	349.
	III.	32.	179.	Jac.	II.	25.	259.
		5.	355.	Jud.			368. †
		16.	414.	Apocal.	II.	6. 15.	41.
	XIX.	14.	138.		III.	17.	103.
Actor.	VIII.	1.	57.			20.	372. †
	XV.	29.	167. 236.		IV.		40.
	XIX.	24.	190.		XIII.	8.	353.
Rom.	VI.	12.	423. 428.		XVI.	12-16.	71.
	VIII.	10. II.	236.			15.	103.
	IX.	12. 15.	354.		XVII.	8.	353.
		26.	366. †		XX.	7-10.	74.
		32.	181.	Scytharum ortus & res gestæ.			8
i. Cor.	III.	13.	356.	Scytharum veteram Religio.			135
	V.	9. II.	236.	Philosophia.			136
	VII.	14.	91.	Semen clematis peregrini vesicatorium.			378. †
	VIII.	7.	167.	Semen Davidis duplex.			352
	X.	19.	167.	Seminepam gaudeant mulieres?			341
	XV.	29.	356.	Seminis liberantis, seminis liberati, feminis serpentis appellationes unde?			349
2. Cor.	IV.	13.	346. †	Senatui Romano quæstio circa numos cudendos auctoritas?			231
Gal.	III.	20.	183.	Senex quatenus a culpa excusandus?			329. †
	IV.	24.	349.	Sensus brævis adjudicatus.			388
		29.	235.	Septuaginta Interpretum numeros Ebraicos emendandi propositum.			109
Eph.	IV.	9.	353.	Septuagintaviralis V. T. versio unde tantam auctoritatem fuerit consecuta?			11
	V.	26.	92.	Sequestratio documentorum. V. Documenta.			
Phil.	IV.	6.	140.				
i. Tim.	II.	1.	40. 236.				
		4.	182.				
	IV.	8.	349.				
Tit.	III.	5.	92.				
i. Petr.	I.	22.	346. †				
	III.	19.	351.				
	IV.	6.	352.				
2. Petr.	II.	11.	368. †				

Series infinita. v. curva.		Sorberii (<i>Samuelis</i>) <i>vita ac scripta.</i>	
Serrata <i>numismata</i> a <i>quanam?</i>	227		160
Servitus <i>inter Christianos</i> <i>sublata.</i>	430	Specificum <i>antipodagricum.</i>	334. †
Serum <i>sanguinis lacteum.</i>	3	Sphæricæ <i>doctrina</i> <i>Elementa.</i>	118
		Spinoza (<i>Benedictus</i>) <i>refutatus.</i>	353
		Spirituum <i>animalium pro</i> <i>resistentis</i>	
			<i>impendendorum</i> <i>quantitas.</i>
Siberia <i>magis magisque</i> <i>exculta.</i>	61		204
Sicarii <i>virgula divina</i> <i>indagati.</i>	34	Spirituum <i>locus.</i>	257
Silesia <i>Bohemia Regno</i> <i>quomodo</i> <i>acces-</i>		Spiritus <i>S. distincta</i> <i>a Patre & Filio</i>	
<i>ferit?</i>	469		<i>persona.</i>
Simon (<i>Richardus</i>) <i>refutatus.</i>	353	Spiritus <i>S. nam non</i> <i>desur nisi</i> <i> creden-</i>	
Sluyfen <i>Batarvis</i> <i>quid?</i>	19		<i>tibus?</i>
Sociniani <i>refutati.</i>	413. seq.	Spiritus <i>S. testimonium</i> <i>num</i> <i>requira-</i>	
Socinianismus <i>refutatus.</i>	472		<i>tur ad Scripturæ</i> <i>S. auctoritatem</i> <i>fi-</i>
			<i>de divina</i> <i>credendam?</i>
			345. †
		Statua <i>salis, in</i> <i>quam</i> <i>Lotbi</i> <i>uxor</i> <i>con-</i>	
			<i>versa</i> <i>putatur, signum</i> <i>Judæo-</i>
			<i>rum.</i>
Socinianorum <i>dogmata</i> <i>cum</i> <i>placitis</i>		Stellæ <i>Magorum.</i>	342
<i>Arminianorum</i> <i>comparata.</i>	345. †	Stephani <i>protomartyris</i> <i>reliquia.</i>	6
Sodomæ <i>eversio</i> <i>quomodo</i> <i>contigerit.</i>	105. 106	Straufius (<i>Johannes</i>) <i>notatus.</i>	63
		Strype (<i>Johannis</i>) <i>Historia</i> <i>Thomæ</i>	
			<i>Cranmeri</i> <i>emendata.</i>
			325
		Suavis (<i>Petri</i>) <i>Historia</i> <i>Concilii</i> <i>Tri-</i>	
			<i>dentini.</i>
			314. †
		Substantia, <i>etiam</i> <i>corporea, ab</i> <i>agendo</i>	
			<i>nanquam</i> <i>cessat.</i>
			112
		Substantiæ <i>notio.</i>	111
		De <i>Substitutionibus</i> <i>Hæredum</i> <i>Tra-</i>	
			<i>ctatus.</i>
			459
			<i>doctrina</i> <i>Baldo</i> <i>ad-</i>
			<i>modum</i> <i>questuosa.</i>
			460
		Succelloria <i>illustrum</i> <i>paſta.</i>	52
		Succinum <i>flavum</i> <i>antihydropicum.</i>	
			375. †
		Succus <i>Melidonii</i> <i>vulneribus</i> <i>recenti-</i>	
			<i>bis</i> <i>medetur.</i>
			378. †
			<i>nutri-</i>

- nutritius plantarum quomodo elevetur?* 344.†
 Suevicum iter P. D. Huetii. 240
A Suffocato abstinencia cur ab Apostolis praecepta? 168
 Sulphur ex antimonio. 381.†
 Superfoetatio repetita. 3
 Suppositiui nummi ut a veris discernendi? 229
 Susannae ad lascivos senes sermo elegantis carmine expressus. 31
 Suspendium virginum Milestarum. 350.†
 Symbola in nummis. 229
 Ex Symbolo Apostolico asserta S. S. Trinitas. 416
 Synodrium magnum & minus apud Ebraeos. 56
 Sypesteini (Henrici) Epistola de plagio literario. 343
 Syria & Phoenicia sapius confunduntur. 213
 Syria Paradisi sedes. 99
TAcitus illustratus. 209. seq.
 Talparum oculi nervo optico desituti. 3
 Tangentium methodus. vid. Methodus.
 Tartaris nummi tributarii Poloni? 471
 Tartarorum Calmaecorum regimen, moresque. 62
 Tellerii (Caroli Mauricii) Archiepiscopi Remensis, Bibliotheca. 353.†
 Templi Vaticani Descriptio. 401
 Tensiones nummi viribus tendentibus proportionales? 270
 Tensionum lege data, reperire Elasticam, & vice versa. 267
 Teraphini quid? 246
 Terentiorum nomen apud Romanos celeberrimum. 139
 Terminus vitae num fatalis? 425
 Ex Terrore tetanus. 3
 De Tertulliani stylo iudicium Balsaci. 157
 Tertullianus notatus. 170
 Testamenta Illustratum in Germania an praefate secundum Jus Romanum condenda sint? 442
 Tetanus ex terrore. 3
 In Theam Elegia P. D. Huetii. 240
 Theoduli Monachi varia nomina. 385
 Theologia Judaica moderna. 303
 Christiana Philippi a Limborch refutata. 345.†
 Theologiae Institutiones Nicolai Gürleri. 346
 Theologiae sacrae nucleus. 237
 Syntagma P. Augustini Laurentii. 458
 Syntagmaticum & compendiorum necessitas & usus. 346
 Tholus duplex Vaticana Basilica. 404
 Thuringorum origo. 337
 Tolerantium religio in Pyrrhonismum degenerat. 419
 error gravior quam Antitrinitariorum. 419
 De la Torre familia nomen unde? 146
 De Traditione sententia Iudaeorum. 304
 Traditores in veteri Ecclesia qui? 170
 De Traiectensi Episcopatu agitata olim controversia. 188

Trans-

Transactio inter patrem & filium de bonis maternis solius metus reventialis pretextu non rescinditur.	130	Post Variolas surunculi.	2
Transcendentales linea. v. Curva.		Vasalli coram Electore Palatino conveniri possunt, licet Nobiles Imperii immediati sint, & causa feudum ipsum, quod ab Electore recognoscunt, non concernat.	131
Triangulare phenomenon caeleste.	58	Vasquefius notatus.	370. †
Tributarie gentes quamam proprie?	463	Vaticanæ Basilica veteris descriptio.	326
S. Trinitatis mysterium primi parentes adhus integri non ignorarunt.	350	Vaticani Templi descriptio.	401
Teiumviratum in Romana Republica historia.	443	agri situs & loci memombirles.	402
Trogi Pompeji libri num in Epitomen a Justino prudenter redacti?	364. †	Vaticanus Obeliscus translatus.	403
Trompii (Cornelii) vita & res gesta.	343	Ob Vectigal non solutum quando merces in commissum cadunt, dominus earum vectorem non valide convenit, si inter eos conventum, quod vector nihil negotii cum solutione gabella habere debeat.	132
Trompium inter & Rüterum Archibalassos amulatio.	345	Veli a vento expansi figura.	340. †
Turcici Imperii historia.	183	Velum num a Christianis Imperatoribus in munis admissum?	228
Turennii contra Condeum Principem gesta.	296	Venditio dolosa hereditatis aliena nulla est, licet pacto evictionis praestatio remissa.	130
Tutela Illustrium in genere.	441	Ex Vendito fundo ad certos pedes si Magistratus auctoritate quid deturbatur, in quantum emtori regressus detur contra venditorem?	133
Electoralis Testamentaria.	442	Venedi a Wandalis distinguendi.	464
Matris aut avia illustris.	434	Venus Gentilibus eadem, qua Hebraeis Sans.	231
materna utrum etiam in bonis feudalibus locum habeat?	434	Vermis sternutundo e naribus rejicitus.	4
Tutelares Rationes impugnata ac defensa.	435	Versio Latina textus Hebrai V. T. quomodo adornanda?	14. seq.
Tutelarum Constitutio. Wormundschaffts-Ordnung.	434	Vesica-	
Valesii (Hadriani) vita & scripta.	307. 309		
Valesius (Henricus) notatus.	8		
Valles Prophetarum sacra.	38. seq.		
Varillafius notatus.	96		

Veficatorium <i>femen Clematidis peregrina.</i>	378. †	De Umbra <i>Observationes varia.</i>	118
<i>A Vespera cur ab Hebrais dies inchoatus?</i>	98	Unctio <i>familiaris Judaeis.</i>	237
Vestes <i>Israelitarum in deserto non detrita.</i>	235	<i>Regnum Ifraeliticorum.</i>	237
Vestis <i>primorum parentum, non nisi scena foliis ficulneis texta.</i>	103. 105	Ungaria. <i>vide Hungaria.</i>	
Vigilantius <i>defenfus.</i>	169	Unguentorum <i>ufus num recte Chriftianis prohibitus?</i>	171
Vignola (<i>Jac. Barozii</i>) <i>vica.</i>	25	De Voluptate <i>doctrina Epicuri.</i>	115
Villacum, <i>urbs Carinthia Epifcopo Bambergensi fubjecta.</i>	96	Vomitoriorum <i>utilitas.</i>	363. †
Contra <i>Rei Vindicationem exceptio rei vendita ab aëtoris socio non admittitur.</i>	130	Voffius (<i>Ifaacus</i>) <i>refutatus.</i>	104
Viperæ <i>morfus quomodo curatus?</i>	341. †	(<i>Gerb. Job.</i>) <i>nomtus.</i>	301
Vires <i>dilatatrices fibrarum refpectiva earumque calculus.</i>	203. feq.	Votivorum <i>numorum quis modus?</i>	224
<i>tendentes an tenfionibus proportionales?</i>	270	Urinæ <i>incontinentia remedium.</i>	370. †
Virgæ <i>Mercurii ortus.</i>	350. †	Urfti in <i>Lithuania cur eorum hyeme dormiant?</i>	63
De <i>Virginum 11000 martyrio fabula, unde orta?</i>	309	De <i>S. Urfula & 11000 virginibus martyribus fabula unde orta?</i>	309
Virgulæ <i>divina utilitas in indagandi fontibus, thefauris, furibus & ficariis.</i>	34	Uteri <i>Confenfus cum labiis oris.</i>	3
<i>ufus antiquiffimus.</i>	35	Vulneribus <i>medetur fuccus melidonii.</i>	378. †
<i>phanomena.</i>	35	Vultus <i>quid in numis?</i>	219. 227
Virium <i>fibras dilatantium & refiftentiarum ratio.</i>	202	Uxor <i>Lothi quomodo in flatuam Saliſ tranſmutata fuerit?</i>	350. †
Vitæ <i>terminus num fatalis?</i>	425	Uxorum <i>communionem quo fenſu Plauto admiſerit?</i>	387
Uladiſlaus <i>Polonus & Uladiflaus Bohemus male confuſi.</i>	469	WAndali <i>alii a Venedis.</i>	464
Ulcera <i>pedum non tuſo ſemper curantur.</i>	51	Weigeli (<i>Valencini</i>) <i>deliria.</i>	314. †
		S. <i>Wilhelmi Magni vica.</i>	165
		Wolzogenius (<i>Ludovicus</i>) <i>defenſus.</i>	118
		Ximenii <i>Cardinalis vica & res geſte.</i>	145

